

ACTA ERUDITORUM

A N N O
M D C C X I I

publicata,

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Elect. Sax. Privilegiis.*

L I P S I Æ.

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCH & FIL.
THOMAM FRITSCHUM,

&

FRID. GROSCHUF.

TYPIS JOH. CASP. MULLERI,
A. M D C C X I I.

N. I.
A C T A
ERUDITORUM,

publicata Lipsia
Calendis Januarii, Anno MDCC XII.

HOMERI ILIAS ET ODYSSEA GRÆCE,
& in easdem Scholia sive Interpretatio Veterum, item
Notæ perpetuæ in Textum & Scholia, Variæ Lectiones &c.
cum Versione Latina emendatissima. Accedunt Batrachomyomachia, Hymni & Epigrammata, una cum Fragmentis & gemini Indices. Totum Opus cum pluribus MSS. vetustissimis & optimis Editionibus collatum, auctum, emendatum, & prisca integritati restitutum. Opera, studio & impensis JOSUÆ BARNESII, S. T. B. in Academia Cantabrigia Regii Græcæ L. Prof.

Volumina II.

Cantabrigiæ, apud Cornelium Crownfield, 1711, 4 maj.
Alph. II pl. 4.

Cultissima gens Græcorum, quæ tot tantisque sapientissimorum & eloquentissimorum Virorum, imo & Mulierum ingeniis, a plurimis retro seculis olim superbiebat, quantis vix ulla potest natio; nullo se magis Scriptore semper jaçtavit, quam illo omnium fere vetustissimo, Homero inquam. Hunc admirabantur, hunc ediscabant, ex hoc ingenium, mores & linguam formabant Poetæ, Historici, Oratores, Philosophi, & quicumque his accenseri possunt: plena sunt eorum monumenta hujus sententiis, plena præconiis. In hoc Scriptore Autor aureoli libelli *περὶ ποιητικῆς Ὁμήρου*, sive is Plutarchus, sive Dionysius Halicarnassensis est, ex professo ostendit omnis humanæ sapientiæ, virtutis & eloquentiæ inesse semina; ac proinde hunc præ omnibus merito & cum maxima utilitate legi dicit, initio statim: *Ὁμηροῦ τὸν ποιητὴν χρόνῳ μὲν τῶν πλείων, δυνάμει δὲ τῶν πάντων πρῶτον*

πρωτον γενόμενον, εικότως ἀναγινώσκομεν πρῶτον, ὀφελόμενοι τὰ μέγιστα εἶς τε Φανήν καὶ τὴν δίανοιαν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων πολυπειρίαν. Hunc Dio Chrysostomus Viro cuiquam illustri expetenti consilium in legendis Autoribus ita commendat, ut dicat ab omnibus legendum esse, & omni aetati esse idoneum: Ὅμηρος δὲ καὶ πρῶτος, καὶ μέστος, καὶ ἕστος, παντὶ παιδὶ καὶ ἀνδρὶ καὶ γέροντι. τρεῖς δὲ αὐτῶν διδάξ, ὅσον ἑκάστος δύραται λαβεῖν. Hunc tanto consensu veterum & probatissimorum hominum probatum & spectatum Scriptorem omnes Græcarum literarum veri amatores & cultores debent habere commendatissimum: eorumque laboribus honestissimis, qui in illo perpoliando illustrando atque ad usus nostros accommodatiore reddendo operam & studium suum ponunt, ex animo favere, atque illorum conatus grata mente excipere. Id si quis eorum, qui post inventionem typographiam Homerum ediderunt, est promeritus; erit is certe nostro tempore Vir Clariss. *Josua Barnesius*. Qui non de improviso, nec imparatus, aut ad rem poeticam ineptus, ut ceteri fere videntur, adjecit animum ad hanc Editionem; sed postquam potuisset ingenium & stylum Poetæ penitus cognoscere, eumque in succum & sanguinem quasi convertere, diu admodum multumque sibi tritum. Ita quippe de se ipso ait in Præfatione ad Iliada: *Ego sane divinitus, ut puto, Φιλόμηρος factus, a teneris annis in illius amplexibus ardens irrueram, nec ab eo unquam divelli potui. Hunc unicum studiis meis scopum proposui, hunc nocturna versabam manibus, versabam diurna.* (Ubi errore, ut videtur, typographico, utrobique scriptum *versabar.*)

Est omnino tantum in hac Editione præstitum, quantum in nulla alia. Non est necesse ut omnia recenseamus; Titulus, quem excerptum hic præmisimus, ea indicat. Tantum addimus, quorum nulla ibi mentio. Nam loco *προλεγομένων* præfixi sunt Iliadi, optimo consilio, Græcorum Autorum Tractatus de Homeri Vita & Poesi, Herodoti *περὶ γενέσεως καὶ ἐιοτήσεως Ὀμήρου*, Procli *γενέσεως Ὀμήρου*, quem ex Leonis Allatii Libro de Patria Homeri adjecit, uti & duos Anonymos de eodem argumento. Sequuntur quædam ex Suida & Pausania de Homero: deinde

deinde Plutarchus de Vita Homeri; Certamen Homeri & Hesiodi; Libellus egregius Plutarchi, sive ut ipsi & aliis quibusdam Doctis videtur, Dionysii Halicarnassensis *περὶ ποιήσεως Ὀμήρου*, quem recte separavit a priore Plutarchi tractatu; Porphyrii Quaestiones Homericæ: ejusdem de Antio Nympharum ad Odys. v. 102 seqq. denique Dionis Chryf. Oratio de Homero. Hæc omnia Græce tantum, quibus etiam passim Notulæ adspersæ. Præterea Notæ habeantur perpetuæ & variantes Lectiones non tantum in Iliadem & Odysseam; verum etiam in Batrachomyomachiam, Hymnos, Epigrammata, & in Fragmenta, quæ primus ipse coacervavit, & cum Homero simul edidit.

Dum autem hanc Editionem omnibus aliis præferimus, ipsique Editori præcipuam laudem studii, industriæ & facultatis in re Poetica Græcorum deserimus; non possumus interea quin illud etiam indicemus, nondum videri omnino satisfactum desiderio doctorum hominum, hac etiam Editione. Hoc autem demonstrandum nobis putavimus, partim ne videamur cocci de coloribus velle judicare: partim ne Lectores deciperemus, ἀπλῶς omnia laudando: quibus etiam non ingratum, nec inutile fore speramus, de erroribus quibusdam hic moneri, & aliqua emendari. Nec debet pro malevolis nos habere Vir optimus, si veritati plus tribuimus, quam affectioni.

Antequam autem ad contextum ipsum Homeri veniamus, & ad variantes Lectiones & Scholia, & Notas, quædam ex iis hic afferemus, quæ in Prolegomenis subinde notavimus; nam digni utique videntur illi etiam Autores, ut eorum aliqua ratio habeatur. In vita Homeri secundum Herodotum pag. V lin. 8 a fine, edidit: ὠφέλημα κάρτα καὶ πολλὸν ἔπαινον ἔχει minus recte, pro ὠφέλημα, καὶ κάρτα πολλὸν ἔπαινον ἔχει vel κάρτα πολλὸν ὠφέλημα καὶ ἔπαινον ἔχει: sed illud hic pejus, quod, cum tres addiderit voces, hoc tantum monet in Var. Lect. Gr. ἔπαινον Henr. Steph. & MS. Barocc. Oxon. Aliæ enim Editiones, ut Lonicæ, H. Steph. Oxoniensis, & Cantabrigiensi, tantum legunt κάρτα πολλὸν ἔχει: vox autem ἔπαινον est ex conjectura Henr. Stephani; certissima illa quidem, nam & Noster eam videtur invenisse in MS. Barocciano, & nos eam videmus

in MS. Paulinæ nostræ Bibliothecæ, ubi ita: *κατὰ πολλὸν ἐπαί-
νον ἔχει* nihilominus tamen monendum erat, ab ipso nuac pri-
mum eam inferi: reliquas autem voces, præterquam quod
perperam inseruit, etiam non bona fide reticuit a se insertas esse.
Illud etiam hic semel monemus, maximam esse confusionem in
Variis Lestionibus passim, dum promiscue inchoantur ab
illis literis: Ἔγ. ut nescias, num *γράφεται* velit, ut sit indi-
cium Var. Lect. quemadmodum solet: an *γραπτέον*, vel *γράφε*,
ut sit conjectura, aut indicet quomodo velit scribi: an *γράφο*,
ut sit indicium mutatae scripturæ. Sed ad alia. P. XIII lin. 7, in
Proclo, plane contrarium ejus quod Proclus volebat, Noster
edidit: *ἔγω δὲ ἐκείνῳ ἀθυρήσαι τὰ σύνου ἐπιείαι*: lege *ἀπιέ-
ου*: nam tristem abisse Homerum a piscatoribus vult dicere,
non, tristem ad illos venisse. P. XIV lin. 4 in Anonymo: *τάδε
δὲ ποιήματα αὐτῆ ἀληθῆ--Πεισιβρατος Ἀθηναῖ* συνέταξε.
Lege *τὰ δὲ ποιήματα αὐτῆ τὰ ἀληθῆ* &c. ut est in MS. Paulinæ
Bibl. Ibid. lin. 15, pro *αἰοθάαι*, quod non est Græcum, lege
αἰοθάεοθαι, vel potius *αἰοθέοθαι*, ut est in eodem MS. P. XXI
lin. 7, in Certamine Hom. & Hes. *Χῖοι δὲ πάλιν τεκμήριον φέ-
ρσι ἴδιον εἶναι πολίτην αὐτῶν* hic αὐτῶν se dicit addidisse,
quod tamen rectius abest. Ibid. p. seq. ad Oraculum de morte
Homeri: *ἀλλὰ νέων παιδῶν αἰνίγμα Φύλαξαι* (ita enim scri-
bendum in Imperativo, ut sit *cave*; non *Φυλάξαι*, quod est
custodire) hæc annotat: *De hac re Herodotus in Vita Homeri, &
ab illo alii &c. Suidas tamen negat, illum ex dolore, ob anigmatis
perplexitatem concepto, fato concessisse.* Patares, aliud Suidam,
aliud Herodotum tradere; atqui idem uterque dicit, & Sui-
das ipsa Herodoti verba descripsit. Ibid. p. XXIII lin. ult.
Ἐκλυον ἰδρωόντας ἐπεὶ πολέμοιο κορέσθην hic lege *πολέμοιο κό-
ρεσθην*, aut *πολέμῳ ἐκρέσθην*, ut apud Aristophanem habetur in
Pace v. 1282, ubi iidem versus extant. Ibid. p. XXV post med.
κοινὰς ἀφελῶς ἰδίαις μόχθοισι πορίζαν, ubi lege *ἰδίαις*. Ib. p.
XXIX lin. 5, *παραγενόμεν* δὲ ἐκείθεν εἰς Ἀθήνας αὐτὸν ξε-
νοδοχῆσαι φασί, lege *παραγενόμενον*. Audacter sane in eodem
Certamine p. XXIX post lin. 10 omittit hunc versum: *Λαός
ἔιν ἀγορήσι καθήμεν* εἰσοράαοθαι, nulla omnino urgente
causa

causa. Ibid. p. XXIX lin. 9 mutavit, ubi minime debebat, cum enim antea legeretur: Ἄνδρες ἀπ' Ἀρκάδος ἀλιήτορες ἢ ἔχο-
 μέν τι ipse finem versus ita edidit: ἢ ἔχει ἰχθῦς deinde an-
 notat: γρ. ἔχομεν τι olim; male. Imo optime inquam: nec in
 antecedentibus sustinuit quicquam mutare aut monere, ubi duo-
 bus in locis, nempe p. XIV & XV, versus hic recte legitur:
 P. XXXVI in med. in Libro de Poesi HomERICA: ἔταν-ἐπι-
 λαμβάνεται, lege ὅταν-ἐπιλαμβάνεται, ut Editio Loniceri. Ibid.
 p. XXXIX lin. 13 negligentissime; περὶ δὲ τὰς ψάσεις γίνεται
 ἀλλοίωσις παρ' αὐτῶ ἐνθάς μὲν καὶ ἐναλλασομένης· ubi omis-
 sa vox omnia turbat in posterioribus, lege ἐνθάς μὲν καὶ κλη-
 τικῆς ἐναλλασομένης, ut Edd. Loniceri & Cantabrigiensium.
 Geminus plane error in Scholiis ad Iliados δ v. 2, ubi, cum Edd.
 Romana & Veneta habeant: τῆτο γὰρ ἐύλεται αὐτοῖς ἢ τε
 ἀμβροσία, ἀβροσία τις ἔσα καὶ τὸ νεκτάρ παρὰ τὸ νεάζειν
 λεχθέν, recte, nisi quod distinctiones fere omisae erant; No-
 ster edidit: τῆτο γὰρ ἐύλεται αὐτοῖς ἢ τε ἀμβροσία τις ἔσα,
 καὶ τὸ νεκτάρ, παρὰ τὸ νεάζειν &c. P. XLII lin. 10, ἡνοῖ δ' ἐτέ-
 ρωσε scribit οἱ δ' ἐτέρωσε sed sine dubio scribendum οἶον οἱ δ'
 ἐτέρωσε. P. L lin. 16, ubi de Mundo & Universo est sermo,
 pro vulgato & vitioso ἐν δὲ τῷ ὀνόματι σημαίνει τὸ σιωπᾶν, ipse
 edidit: ἐν δὲ τῷ ὀνόματι σημαίνει τὸ καλλωπίζειν, mira & au-
 daci mutatione; nos pro σιωπᾶν scribendum σύμψαν· puta-
 mus. P. LXXXV lin. 3, in Quæst. Porphyrii, pro ἔσαι πῦρ καὶ
 ἐσίας ἔχουσι sine causa scribit ἔσαι πῦρ καὶ ἐσαν ἔχουσι. Ibid.
 p. LXXXVIII in med. τὰς τε γὰρ οἰκείας τιθεμένης Φωνὰς le-
 ge potius οἰκείως. Ib. p. C lin. 6 ipsemet edidit: --χόλῳ ἐς τε
 καὶ ἄλλων οἶδαναι ἐν σήθεσι νόον, & tamen hæc annotat: *Alia*
Editiones νόον addunt (quasi ipse non addidisset) quod potius ad
Φρονέειν τῶν pertinet cum οἶδαναι neutrum sit. Non potest illuc
 referri νόον, & οἶδαναι potest esse activum; nam invenitur hujus
 passivum Ἄλλὰ μοι οἶδάνεται κραδίη Il. 1 v. 642, & τὸν νόον
 Φρονεῖν ineptum. Id quod postea in contextu Homeri videtur
 agnovisse Il. 1 v. 550, ut ex distinctione & versione patet.
 P. CIII lin. 11 a fine εἰ παρεχῶσι scriptum, & annotatur, Henr.
 Stephanum velle περιέχουσι sed propter εἰ scribendum est

ACTA ERUDITORUM

περιέχου· nam παρέχου· minus hic placet. P. CXVI in med.
 De Antro Nympharum, pro δια τῆτο δεδήλωται lege δια τῆ
 των δεδήλωται. mox lege: ἐκ διαφόρων μὲν τοι καὶ ἑτῶν αὐ-
 των ἐνοιῶν ἐρμῶμενοι, exciderat αὐτῶν. P. CXXIII lin. 4, εἰς
 τῆτο τοίνυν φησὶν ὁ Ὀμηρ. δὲν τῶ ἀντρω ἀποτίθεσθαι πᾶν
 τὸ ἐξωθεν κτήμα. ubi hæc Notula: γρ. τὸ ἀντρων ολιπ, male.
 Imò bene, & ita omnino lege. P. CXXIV lin. 10, in Orat. Dio-
 nis Chryl. pro vulgato καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης· ἐν πολλοῖς
 διαλόγοις scripsit καὶ δὴ αὐτὸς Ἀριστοτέλης· ἐν πολλοῖς δὴ λόγοις,
 obsecutus, ut videtur, Joanni Davisio, cujus Notulam subjicit
 istam: *Non solitus fuit Aristoteles Dialogos scribere, quare repro-
 nendum puto ἐν πολλοῖς δὴ λόγοις* sed hoc nimis inconsiderate
 negatur; Plutarchus certe contrarium testatur, in Dione Syra-
 culano: ὁ, τε Κύπρι. Ἐυδημ. εἰς δὲν Ἀριστοτέλης ἀποθανόντα
 τὸν περὶ Ψυχῆς διάλογον ἐποίησε. T. 1 Opp. p. 967, C. Nisi
 forte ibi etiam δὴ λόγων legendum putabit Davisius; sed aliud
 videbitur legenti fragmentum ex eodem illo Dialogo apud eun-
 dem Plut. in Consolatione ad Apollonium T. 2 Opp. p. 115, B. C.
 D. Idem Davisius ibid. Not. 5: Hæc sic recte distincta & edita
 a Morello: ἔ γὰρ ῥᾶδιον διασηῆσαι τὸ τοῖστων καθάπερ, διμαρ,
 δύο Φίλων ἀνδρῶν, ἀμφοτέρων σεμνῶν, τῆ ἑτέρω τῶ ἑτέρω ἐγκα-
 λῆντ, ἐνὸς αὐτῶν καταγινῶναι, ita interpolare conatur: ἔ
 γὰρ ῥᾶδιον διασηῆσαι τὸ τοῖστων, καθάπερ οἶμαι· ΚΑΙ δύο Φί-
 λων &c. male. P. CXXVI in med. δέον τὴν βασιλέων ἐπιμέλειαν
 πατρικὴν καὶ κηδεμονικὴν εἶναι, μετ' ἐπιείας καὶ ὠφελείας. Le-
 gendum potius ἐπιείας pro ἐνείας. Hæc in Prolegomena. Quod
 si in his errata etiam fuerunt typographica, quæ sane iniquum
 foret imputari Cl. Editori, cum ea, si vel maxime omnia tol-
 lantur a diligente Correctore, tamen sæpe negligentur a typo-
 thetis; age colligamus omnia, quæ in legendo properantes, nec
 ad omnes minutias nimis attentè observavimus, & pro typogra-
 phicis habemus, ut æquitatem nostram sentiat. P. XXXIII cir-
 ca finem ἀπειρίτες impressum pro ἀπείριτος. P. XXXVII in
 med. fere: ἑλλείψις pro ἑλλειψις. P. XXXVIII lin. 4 πρὸ δὲ pro
 περὶ δ. P. XLVI lin. 12 καὶ οἱ pro καὶ οἱ. P. XLVIII post m. ed. αὐ-
 τῆ τε pro αὐτῆ τε. P. LXXXIII lin. 13 περὶν pro πρὶν. P. LXXXIV

ante

ante fin. lin. 9 Φυλακας pro Φυλακας. P. LXXXV lin. 3 ἐς τὴν
pro ἐς τὴν. P. XCII lin. 11 a fine ἀκριβῆς pro ἀκριβῆς. Ibid. lin.
ult. ἀθροίζοντας pro ἀθροίζοντας. P. XCVI lin. 9 ἀπαλείψει
Φεῖ, σιῶλοιο delendum comma. Ibid. lin. 6 a fine δεικνύει
pro δεικνύει. P. CXVII post med. ψυχῆς pro ψυχῆς,
p. CXIX lin. 18 ἀποθήσκειν pro ἀποθήσκειν.

Cum præter spem nostræ in Prolegomena Animadversio-
nes excraverint, atque in Hometum ipsum & Scholia multo
plura dicenda sint; ut aliorum etiam Librorum recensione locum
relinqueremus, volumus illa in Menses sequentes re-
jicere.

THE WORKS OF DR. EDWARD STILLINGFLEET.

h. c.

OPERA OMNIA ERUDITISSIMI PRÆSU-
LIS EDUARDI STILLINGFLEETI, Episcopi
Wigorniensis, cum ejusdem caractere & vita; sex
Voluminibus comprehensa.

Vol. I & II.

Londini, apud Henr. & Georg. Mortlock, 1710, fol.

Alph. 22.

EA fuit Reverendissimi Præsulis, *Eduardi Stillingfleeti*, dum
viveret pariter & post fata, apud omnes Eruditos fama atque
existimatio, ut ab omnibus censendus sit præclare de Orbè E-
rudito meruisse, quisquis est, qui hac eleganti collectione
dispersa hæcenus, & in ista dispersione hæc dubie ex parte
brevis disparitura, scripta omnia Viri doctissimi cum ejusdem Vi-
tæ nobis exhibuit. Præmissa vero est biographia hæc toti Ope-
ri, contineturque adeo Volumine I, quo præter hæc nihil ali-
ud comprehenditur, nisi L sermones sacri ab Autore diversis
temporibus e suggestu sacro habiti, ipsoque adhuc vivente pu-
blicati. Natus ille est A. 1635 Cranburnæ in Comitatu Dor-
settenſi, ac postquam tirocinijs studiorum innutritus esset in
scholis, ac ab A. 1648 in Academiæ Contabrigiënſis Colle-
gio

gio S. Johannis iisdem porro vacasset, A. 1653 Socius ejusdem Collegii est constitutus. Maluit tamen aliquandiu post in secessu literario degere, atque ibidem Musis suis aliorumque institutioni ruri vacare, unde postquam redierat, Magister Artium renunciatus Cantabrigiæ, Nottinghamiam porro secessit, ac paulo post A. 1657, temporibus quidem valde periculosis ac difficilibus, noluit tamen Ecclesiasticum munus Suttonii ipsi demanatum accipere, nisi obtenta per manus Episcopi, quamquam tum temporis ejecti, *Χειροτονία*. Ubi quidem ignorari ipsum non sunt passa scripta jam tum in ista juventute ab ipso publicata complura, quæ apud omnes amplissimam ipsi existimationem conciliabant. Qua cum imprimis frueretur apud Humfredum Episcopum Londinensem, ejus ope factum est, ut A. 1665 Londinum ad munera Ecclesiastica Parochiæ S. Andreæ obcunda vocaretur, non multo post a Sacris Carolo II Regi Angliæ esse jussus, ac mox A. 1670 peculiari Regis ipsius commendatione Canonicus Ecclesiæ Cathedralis D. Pauli apud Londinenses creatus. Paulo ante vero A. 1668 summo cum applausu obtentis Cantabrigiæ Doctoris Theologiæ privilegiis honoribusque, aliisque compluribus de Ecclesia meritis ornatus, Guilielmo Sancrofto ad Archi-Episcopatum Cantuariensem promotio, in Decanatu ejusdem Ecclesiæ Cathedralis successor datus est, statim inde Archi-Diaconus ac postea Decanus quoque Ecclesiæ Cathedralis Londinensis factus. Quibus officiis amplissimis cum præfuisset temporibus periculo plenissimis, ea tamen cum cura diligentiaque, ut neq; Parochiæ suæ curis unquam deesset, neq; tamen usquam impunitam relinqueret qualiumcunque adversariorum Ecclesiæ Anglicanæ insultandi licentiam, tandem A. 1689 vacuæ sedi Episcopali Wigornienfi a morte Episcopi præcedentis Præsul datus est. Quo munere se ipsum dudum demonstraverat dignissimum, cum obito per multos annos Prolocutoris in Domo inferiori Ecclesiasticæ Convocationis officio, tum imprimis, dum Societati, a Rege Guilielmo III ad Liturgiam Anglicanam revidendam & ubi opus fuerit, emendandam instituta, aderat. Certum sane est, cum in isto quidem negotio inter primos fuisse habitum, multumque

tumque vel a præstantissimis illius Societatis membris desideratam fuisse prudentiam ejus judicii que *Anglicanæ*, cum in medio operis nunquam deinde ad umbilicum producti podagræ vi ab isto conventu abstraheretur. Ceterum deinceps quoque, quanquam Episcopali fulgeret infula, non neglecta scribenda provincia, imprimis tamen curis Dioceseos suæ ea fide, eaque in visitationibus solemnibus, ter ab ipso repetitis, exactitudine præfuit, ut exemplum fuerit sollicitudinis a vero Ecclesiæ Dei Pastore gregi suo jure meritoque præstandæ. Tanto magis vero desideratus omnibus obiit diem supremum, qui ipsi fuit 27 Martii A. 1699, Westmonasterio, ubi mortuus erat, Wigornium postea translatus, ibique solemnibus exequiis, ac monimento, quod inscriptionem a Cel. Bentlejo factam exhibet insignem, condécouratus. Bibliotheca ejus instructissima, in qua meminimus quinquies mille libros in fol. numeratos, a Narcisso Archi-Episcopo Armachano & Hybernix Primæ integra coemta, & Dublinii loco publico est colloca, MSpta vero, potissimum res Britannicas spectantia, miroque studio ab ipso collecta, Bibliothecæ Roberti Harlæi, nunc Comitæ Oxoniensis, sunt inserta. Nunc age de scriptis ipsius, quæ hic conjuncta sistimus, quantum ex instituti rationibus licet, pauca quædam delibemus.

Primum vero locum in Volumine II occupat præstantissimum *Originum Sacrarum* opus, ab ipso, nondum octo supra viginti annos nato, stupendo quidem eruditionis apparatu judicii-que acrimonia elaboratum, publicæque luci expositum A. 1662. At de illo nunc quidem tanto minus attinet quicquam dicere, quod liber ille non modo vernaculo sermone, quo scriptus est, septies recusus, sed & in Belgicum idioma, inque linguam Latinam dudum translatus, & a nobis A. 1688 p. 24 recensitus, omnibus Eruditis pridem probe cognitus sit. Addita vero est illi in hac Editione, ex postrema Cantabrigiensi pars Operis posthumi, quo Autor intenderat, quicquid ad supplenda fundamenta Religionis naturalis & revelatæ spectaret, quinque Libris completi, tum quidem ex Autoris ipsius MSpto publicata, sed non nisi Libri primi Caput I integrum, secundum imperfectum mutilumque continens. Caput I opposuit tribus Atheorum

- nostri temporis cavillationibus, quibus existimant, modo religionem esse Politicorum inventum, modo originem debere illam ignorantiae superstitiosoque timori hominum, modo integras esse nationes, quae omni sensu Numinis destituantur. *Prima* cavillationi objicit Autor, eos, qui illa utuntur, nullo modo posse vel probabiliter commonstrare viros ac tempora, quibus ac per quos id genus factum fuerit hominibus. Sane apud
- pag. 3. Aegyptios probat non introductam demum fuisse ab Osiride & Hermete Theologiam, sed in ordinem tantum & formam scientiae redactam, apud Phoenicios idem praestitisse Hermetem illum sive Taautum, absurdissimaque esse, quae de prima religionis in mentibus Phoeniciorum origine ex Taauto & Sanchoniathone descripta esse jactet Philo Byblius. Neque apud Graecos demum ex Aegypto introduxisse sensum Numinis Orpheum, ipsum ante iter Aegyptiacum in Theologia patriae, teste *Diodoro*
5. *Siculo*, exercitatum, Graecosque ante Orphei superstitiosos ritus astra coluisse, religionem multo magis cum ratione consentanea, quam Orphica. Porro ipsum Diodorum Siculum, in originibus rerum describendis Epicuræum systema unice sequentem, ac productionem animalium ex putrefacta tellure deducentem prolixè calligat & refutat, Democritique, Anaximandri & Epicuri systemata de fortuito animalium hominumque
- 24 sqq. ortu non minore eruditionis apparatu evertit. Denique, quisquis fuit praestantissimorum Philosophorum, eum aliam longe viam iniisse philosophandi docet, ac tantum abesse, ut illi notionem Numinis pro invento haberent politico, ut potius existimarent, non posse se rerum naturalium rationem reddere, nisi supposito tali rerum omnium supremo principio. A quorum
- 58 sq. numero ne quidem ipse excluditur Ocellus Lucanus, cujus librum de Universo, qui nunc existat, cum quod non Dorica Dialecto sit scriptus, tum quod lacinae Ocelli a Stobæo in Eclogis Physicis conservatae directe contradicat, pro spurio figmento Peripatetici cujusdam Atheniensis, post Stratonis Lampfaceni & Critolai tempora viventis, Autor habet. *Alteram* cavillationem, qua existimatur ignorantia & timor hominum fecisse Deos, deinceps persequitur, Hobbesii verba ut plurimum ipsa allegans

gans & presse refutans. *Tertia*, quam impugnat, sententia est eorum, qui asserunt dari Nationes integras, quibus nullus in sit pietatis divinitatisve sensus; circa quam quidem monet, distinguendos esse Populos, vix quicquam præter externam speciem cum humana natura habentes commune, ab iis, qui majori rationis usu gaudeant, deinde standum non esse mere levibus peregrinantium ac ab ipsis istis Nationibus pro hostibus habitorum narrationibus, neque inde quicquam concludi posse, quod nullum observare liceat apud quasdam Gentes vel tempus vel locum divino cultui destinatum, multo minus vero fidendum esse iis, qui hostili animo apud ipsas Gentes sint versati, cum primis Hispanis, quorum e re erat Nationes crudelissime ab ipsis afflictas nigerrimis coloribus representare. Ipsam rem deinde ex Itinerariis prolixius dijudicat ac in lucem producit. Cap. II proposuerat Autor considerare modernas hypothesas Atheisticas, sed, cum easdem distinxisset in eas, quæ ad Atheismum tendunt, & quæ plane sunt Atheistica, vix has absolvit; consideratis primo iis, quæ nota & recepta Dei & providentiæ argumenta infirmant. Ibi igitur Cartesii nova diviniæ existentia demonstratio examinatur, idemque, quod ex Philosophia Naturali finales causas eiecerit, severe castigatur, severiusque adhuc Spinosæ, omnes causas finales ubique profligare contendens. Procedit deinde ad eos, qui nimium tribuunt Mechanicis materiæ motusque potentiis, ubi iterum castigatur Cartesius, primo quod notionem materiæ vel corporalis substantiæ statuerit non dependentem a potentia divina, tum quod conatus fuerit omnium phænomenorum, hujus universi rationes reddere ex legibus Mechanicis motus sine speciali providentiâ, in quo quam infeliciter processerit, dum demonstravit Stillingfleetus, substituisse & operi immortuus esse videtur. Succedit vero huic operi Epistola ad Deistam scripta a Stillingfleeto A. 1675, de ejus Latina versione pluribus dictum est in Actis Anni 1695 p. 160. Sequitur deinceps ejusdem *Irenicum*, primus ejus foetus, publicatus A. 1657. Eo cum conaretur fatales in Ecclesia Anglicana de Ecclesiasticæ Hierarchiæ forma controversias sopire, primo Libro, quid Lex Naturæ circa Ecclesiæ gubernationem suadeat, in-

p. 68 sqq.

83 sqq.

86 sqq.

93 sqq.

102 sqq.

107 sqq.

L. I. Cap. I,
II.

- p. 178 sqq. quirit, positisque principiis, quid sit Legis Naturæ, obiterque probato Jure Magistratus Politici circa Sacra, duo circa gubernationis Ecclesiæ formam existimat Legē Naturæ distari, I necessariam esse institutionem Societatum inter homines ad cultum divinum, quo trahitur Gen. IV, 26 & nomen **בני אלהים** Gen. VI, 2, nec non Societates Paganorum in cultu Deorum.
- IV. II Eam societatem sustinendam regendamque esse ea ratione, quæ sit convenientissima, ubi existimat sex sequentia fluere ex Lege naturali: 1 distinctionem quarundam personarum in societate, earumque præ reliquis ordinis potestatisque prærogativam: 2 venerationem debitam personis istis specialius ad cultum divinum adhibitis; quod cum aliunde, tum imprimis ex omnium Gentium consensu probatur, antiqua tamen traditio, qua feruntur antè legem Mosaicam apud Israelitas primogeniti Sacerdotii jure reliquis præstitisse, refutatur: 3 Solemnitatem in rebus sacris in ista societate peragendis in gravitate & decore ceremoniarum, (ubi de loco & tempore cultus divini etiam apud Paganos; & septimo die apud ipsos sacro habito,) tum in solemnitate disciplinæ: 4 viam finiendi controversias subortas ad pacem societatis Ecclesiasticæ violandam spectantes; ubi notiones schismatis simul evolvuntur: 5 consensum omnium, qui in societatem admittantur, in certas leges societatis, quibus velint subjici, vel implicitum, vel explicitum, stricte ab Ecclesia primitiva olim observatum: 6 eorum, qui in leges impingant, ad rationem Superioribus reddendam & censuram ipsorum sustinendam obligationem, ubi simul Druidarum excommunicatio ex Julio Cæsare adducitur, & Judæorum **כרת** non fuisse mere civilem sed sacræ pœnæ, prolixius demonstratur. Posteriore Libro, numquid Lege Dei positiva circa Hierarchiam Ecclesiasticam fuerit determinatum, inquiritur.
- L. II Cap. I. Ubi primo conceditur, ex Lege Dei positiva necessariam esse in unaquaque Ecclesia particulari certam gubernationis formam.
- II. Deinde conceditur, jûris divini esse, ut in Ecclesia perpetuum sit Ministerium Ecclesiasticum ab ipso Deo fundatum, imo id probatur, cavillationisque loci Matth. XXVIII, 19, quæ **τὸ εὖς τῆς φυραλίας τῆς αἰῶν** non nemo ad Judaicæ Politicæ destructionem

nem applicare conatus fuerat, itur obviam, & Eph. IV, 12 per *Ἀποστόλους, Προφῆτας* &c. non intelligi personas, sed dona his muneribus competentia, quibus *κατὰ τὴν ἑκείνου εἰς ἔργον διακονίας*, existimatur. Post formatur Quæstio, an alterutra forma, vel Episcopalis vel Presbyteriana, jure divino sit necessaria, quæque in V. T. fuerit gubernationis Ecclesiasticæ forma, & an nos nunc obliget, disquiritur. Inde quæritur, an necessarium fuerit, ut Christus peculiarem formam Hierarchiæ positiva lege constituerit. Idque fecisse negatur. Negatur porro, per ullam Christi actionem singularem Ecclesiæ gubernationem fuisse investam, ubi de Apostolis, eorumque æqualitate, nec non præ LXX Discipulis prærogativa, imprimis vero de locis Matth. XX, 25, 26, 27, Matth. XVI, 15, 16, 17, 18, & præcipue Matth. XVIII, 15, 16, 17, & quid hoc loco nomen *Ecclesiæ* significet, (quam Autor accipit pro privato amicorum selectorum conventu,) disquiritur. Ulterius, num Apostolica præxi sit determinatum, quæritur, quid sit *κληρὸς ἀποστολῆς*, quid *τὸ πᾶν ἰδιῶ*. Act. I, monstratur, Apostolos non sibi ipsis Provincias constituisse probatur, ac prolixissime imprimis ostenditur, Apostolos in præxi Ecclesiastica Ecclesiarumque gubernatione Synagogæ Judaicæ ritus ubique fuisse imitatos. Nec porro certum esse, Apostolos in omnibus Ecclesiis eandem formam introduxisse, docetur, neque, si id concedatur, id necessitatem illius formæ probare, cum abrogata fuerint & Apostolica præcepta, Act. XV, 29, & Apostolicæ præxeos momenta, osculum sanctum, agapæ, immersio in Baptismo, communio bonorum, alia. Imo post Apostolos quoque, occasione tantum ita ferente, introductas fuisse Diocèses & Provincias, quasdam etiam Ecclesias, ut Scoticas ad annum 430 usque, Gothicas ad tempus Ulphilæ, sine Episcopis fuisse, conformatamque fuisse Ecclesiasticam gubernationem cum civili ut plurimum, nec Presbyterorum ordinationes pro invalidis habitas fuisse, contendit. Unde denique Theologorum Reformatorum judicia afferuntur, & in tres classes distinguuntur, eorum, qui gubernationis Ecclesiasticæ formam mutabilem, & a Magistratus & Ecclesiæ dispositione dependere existimant, quo refertur *Cranmerus*, ejusque judicium in-

Cap. III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

editum de hac re ex ipsis MSS. producitur, itemque *Whigifiius*, *Rex Jacobus I*, *Chillingworthus*, *Cheerius*, *Molinus*, *Blondellus*, *Bochartus*, *Grotius*, *Verulamius*. Altera est eorum, qui æqualitatem Ministrorum pro primitiva forma agnoscunt, sed Episcopatum non dānant, ut *Augustani Confessores*, *Melanchthon*, *Confessores Smalcaldici*, *Georgius Anhaltinus*, *Calvinus*, *Beza*. Tertia eorum, qui Episcopatum Apostolicum esse putant, sed non dānant Presbyteria. Concluditur per consilia pacis, prudentiam suadentia, quæ doceat, primitivæ formæ maxime convenire præsidium Ecclesiastici Senatus ad vitam, sed restaurata autoritate Presbyterii, imminutis Dioecesibus, instauratis Provincialibus Synodis. Fuimus vero in recensendo hoc opere paulo exactiores, ut integrum sit Lectori iudicium, num debuerit *Stillingfleetum* pœnitere istius scripti ea eruditione ac moderatione compositi, ac an idem Apologia, qua illud ab eo excusatum fuisse apud Ecclesiam Anglicanam vitæ ejus Autor refert, merito indiguerit. Addita huic Tractatui in secunda Editione fuit ab Autore *Dissertatio de Potestate Ecclesie circa Excommunicationem*, qua Ecclesiam Societatem, eamque distinctam a civili societate esse, ac proinde habere jus infligendi pœnas, idque non ex solo membrorum consensu, sed ex legibus ab Autore societatis illius constitutis, erudite docetur. Sequitur vero, qui hunc Tomum concludit, Tractatus, titulo: *The unreasonableness of separation, sive ingenua Narratio, Historiam, Naturam & Argumenta Separationis hodierna ab Ecclesia Anglicana Communionem detegens*. Scriptus hic liber est editusque A. 1681, vindicando Sermoni sacro ab Autore de eodem argumento habito, tribusque Partibus absolvitur. Prima historicam narrationem de ortu & progressu hujus separationis, curiosis monumentis ubique distinctam, continet. Altera naturam separationis hujus inquit, & ex re ipsa sine ratione eam susceptam docet. Tertia argumenta pro illa adduci solita confutat & ratione destitui probat. Adduntur scriptæ eadem sententia de hac re Epistolæ ad Episcopum Londinensem, Triumvirorum Gallorum, *Le Moynil*, *Anglii*, & *Claudii*. De reliquis Tomis alibi dicemus.

MENSIS JANUARIJ M DCC XII. 15

Entdecktes Judenthum.

^{h. e.}
JUDAISMUS DETECTUS A JO. ANDREA
EISENMENGERO Prof. Orient. LL.

Heidelberg.

Partes II.

Regiomonte, & prostat Berolini, ap. Jo. Christoph. Pape, 1711, 4.
Alph. II pl. 13.

NON obscurum est eruditis, quibus fatis hoc opus fuerit ob-
noxium, quod a Cl. Autore jam pridem elaboratum, &
Francofurti ad Moenum typis expressum, lucem videre poterat,
nisi Judæorum conatus continuo obstitissent. Legi hanc in
rem ea possunt, quæ eruditi Commentariorum Trevoltiano-
rum, ad rem literariam spectantium, Scriptores A. 1702 Tomo I
p. 118 monuerunt. Nunc autem auspiciis Potentissimi Borus-
sorum Regis effectum est, ut nuper admodum idem opus,
Regiomonte accurate recensum, lucem adspiceret & cum
eruditis communicaretur. Cl. Autor, cujus accurata lite-
rarum & Antiquitatum Hebraicarum notitia aliis speciminibus
comprobata est, id egit potissimum, ut ex variis Judæorum scri-
ptis, vel editis vel MSS. quorum series in limine operis exstat,
indefesso labore colligeret, quæ in doctrinam diviniorem, &
puriorem religionem injuria sunt, & ineptas hujus gentis opini-
ones ac fabulas, plerisque hodie ignoratas, in lucem proferret.
Ne autem hic calumniæ locus esset, Judæique de sententiis sibi
præter rationem imputatis jure possent conqueri, diligentissi-
mus Autor ipsa Judæorum testimonia Hebraicæ loquendi gene-
re exhibet, eademque vernaculæ lingua fideliter reddit. Partis I
cap. I inquiri in doctrinam eorum de Deo Patre, quæ a verbi
divini præscripto adeo recedit, ut ne cum ratione quidem con-
ciliari possit. Sic in lib. Rasiel non edito Deo mensuram cer-
tam adscribunt, quæ quamvis amplissima sit, in divinum tamen
Numen omnino non cadere recte judicatur. Non minus inepte,
Deum legi & sapientiæ studio operam dare Tr. Avoda Sara fol.
3 & alibi, puerosque erudire, asseverant. In cælo Academias va-
riis

p. 2.

5.
7-14.

- p. 16-26. riis Doctoribus instructas & legibus quoque suis munitas dari, in quibus Deus aliquando disputando superatus sit, nugantur. Deum illacrymatum fuisse expugnationi templi (vide Chagiga fol. 5 col. 2) neque ullam consolationem admittere, fabulantur. Simili ratione Deum, ob expulsos in exilium Judæos, Moſis obitum, aliasque cauſas a lacrymis ſibi temperare non poſſe fingunt. Eundem ſibi exilibus ad eſſe credunt in lib. *Maor hakkaton* fol. 6 col. 2, cogique poſſe ad aliquid vel faciendum vel omittendum, aperte pronunciant Tr. *Taanith* fol. 19 col. 1, & paſſim commiſcuntur diſſenſiones quaſdam inter Deum & Angelos obortas, v. c. in *Scheñe luchos habberith* f. 180. Homines Genioſque ab initio malos & depravatos conditos eſſe, perſuaſi ſunt in Tr. *Berachoth* f. 61 col. 1, adeoque & cauſam peccati eſſe Deum: v. *ib.* f. 32 col. 1, idque excuſando peccatori ſufficere: v. *Zeror hammor* fol. 151 col. 2. Imo Deum ipſum contra legem peccaſſe, imple tradunt in *Jalkut Schimonif.* 168 col. 2 num. 1025 ſq. cujus rei exemplum ex eo petunt, quod Lunam Sole minorem condiderit. Omittimus cetera eorum de Deo commenta, quæ non minoris impietatis quam ſtultitiæ argumenta ſecum ferunt, de quibus vel ex allatis conjeçtura fieri poteſt. Cap. II conyicia in Servatorem noſtrum impio ore projecta complectitur. Sic eum appellant non *ישוע* ſed, ultima litera truncatâ, *יש*, cujus rei quinque afferunt rationes, inter quas quinta eaque potior iſta eſt, ut hoc modo, ſingulis literis, per voces integras expreſſis, indigniſſimum conyiciam recte evomere poſſint. Literas enim has ita interpretantur *ישע ויכריני* h. e. *deleatur nomen & memoria ejus*. Eadem de cauſa frequentius pronunciant *Jiſchu* quam *Jeſchu*, ut ad verbum *ישע* eo rectius alludi poſſit. Hac occasione execrandi formulæ, Judæis receptæ, enumerantur, quibus deinceps ſubjiciuntur formulæ bene precandi. Succedunt alia nomina ignominie plena, quibus Servatoris gloriam deturpare conantur. Appellant enim Deum præputiatorum, Deum Edom, Deum peregrinum, *Tauth*, *Jirah*, *Avoda Sara*, *Molech*, *Baal*, *Bel Peor*, *Hefel varik*, h. e. vanitatem & inanitatem, *Talui*, ſive ſuſpenſum, maledictum, ſtultum, hæreticum & Epicuræum, impium *Adam belijaal* h. e. hominem
- 30.
- 34.
- 35-36.
- 37.
- 39.
- 61q.
- 67.
- 69.
- 72.
- 73-148.

hominem nullius pretii, *Efavum*, *Mamser* h. e. spurium, qua occasione calamitatis libri *Toledoth Jeschu* confutantur p. 112 sq. *ben Stada* p. 133, *ul bassinna*, h. e. sobolem dedecoris, *nezer naafuf*, h. e. surculum adulterinum, *nezer nitaf*, h. e. surculum abominabilem, Deum abominationum, *qibo haifsch*, h. e. virum illum. Cap. III crimina & scelera commemorantur, quæ Servator perpetrasset, sibi que ipsi supplicium ultimum contraxisse fingitur. Sic criminantur, sanctissimum Servatorem Magiam ex Ægypto attulisse, a divino Numine ejusque cultu abduxisse, miracula perpetrasset, vel beneficio *Schemhamphorasch*, vel ope Magiæ, quæ somnia graviter confutat Autor, ac deinde ceteras criminationes, in libro *Toledoth Jeschu* cruetatas refert & retundit. In Capite IV usque ad p. 227 aliæ fabulæ Judæorum leguntur, de iis rebus, quas post obitum Servatoris nostri contigisse narrant. Cap. V disputatur, utrum *Jesus*, cujus mentio in Talmudico corpore frequenter fit, idem sit cum Servatore nostro, an potius alius intelligi debeat. Judæi affirmant posterius, nominatim *Jechiel* p. 20 & 21 disputationis, quam præsentis quadam Galliæ Regina cum *Nicolao* quodam habuit, *R. Lipmannus* in *Sepher Nizzachon* num. 347, & *R. Salman Zevi* in *Theriaca Judaica* c. 1 n. 7. Quamvis itaque hæc aliqua veri specie non destituantur, judice Autore nostro, sedulo tamen caveri debet, ne assertioni eorum fidem protinus habeamus. Non enim alium in Talmude *Jesum* commemorari, quam qui Servatoris loco Christianis est, Autor non solum aliorum Judæorum testimoniis, sed & diligenti comparatione, inter nostrum & Talmudicum *Jesum* instituta, commonstrat. Cap. VI exponitur, quid Judæi de Spiritu S. confingant. Per eum certam prophetiæ speciem significari volunt, cui sententiæ præter cetera id opponit Autor noster, quod Spiritus S. *Schichina* appellatur, quo nomine Deum notari, in lib. *Avodath hakkodesch* parte I fol. II col. 1 conceptis verbis affirmatur. Cap. VII sinistra Judæorum de scriptis N. T. Evangelistis & Apostolis judicia in summam conferuntur. Quamvis enim Judæi ipsi a Messia novam legem expectandam dixerint, per quam N. T. ab illis significatur, hoc tamen eo loco habent, ut legem Edom, legem suspensi, legem præ-

p. 148.

152.

154.

165.

173 sq.

228.

230.

237-264.

264 sq.

265.

268.

270.

- præputiatorum, legem profanam, legem erroris, &c. appellare non vereantur. Non mitius nec rectius de Evangelii præconibus loquuntur, cum in universum, tum de singulis Apostolis, quod fuse enarratur. Vicissim de Talmude præclare sentiunt, & magnifica elogia in eum conferunt, quæ ab Autore repetuntur, qui paulo post diligentem operam in Talmudicis ineptiis proponendis collocat cap. VIII. Capite proxime sequenti Judaica legem interpretandi ratio explicatur, additis exempli loco ineptis quibusdam explanationibus. Tralatitium est, varios interpretandi modos Judæos admittere, quorum alii 49, alii 70 fingunt, imo Autor libri Iesarjeh f. 96 col. 4 tradit, singulos versus 600000 modis explicari posse. Reliqua hujus capituli pars recensendis ridiculis Scripturæ interpretationibus usque ad p. 494 impenditur. Cap. X leguntur ea, quæ profana gens de religione Christiana, & verbi divini præconibus cum singulari animi impotentia eructare consuevit. Primo quidem voces ignominiosas in promptu habent, cum religionem nostram appellant fidem Nazarenorum, fidem suspensam, fidem Edomiticam, fidem mendaciam plenam, itemque errorem. Sic verbi Ministros dicunt Cumarim, Cumere Jeschua, Cumere Edom, ut & Gallachim sive tonsos &c. Tempora Christianorum indignis item nominibus afficiuntur. Audiunt enim illis *Toefa* seu abominatio, *beth avoda sara* sive domus idololatrica, domus cultus idolorum, domus vanitatis &c. quod ex cap. XI cognoscitur. Sacramentum utrumque non effugit horum hominum calumnias, quæ cap. XII proponuntur. Aquam baptismalem vocant *Me basschemed*, h. e. aquam perniciem, aquam superbiam, *me bakkedeschim* seu aquam meretriciam &c. baptismum vero ipsum *Schemed* sive perditionem, *Tuma* h. e. impuritatem; Sacram Coenam dicunt *Seuda roma* h. e. convivium impurum, panem vero sacramentum *lechem tome* h. e. panem impurum &c. vinum *Jen nefech*, h. e. vinum effusionis, vinum trepidationis, calicem *sh* i. e. carnem. Cap. XIII commemoratur, quid de Festis Christianorum pronuncient Judæi. Illa appellant *Ed* h. e. perniciem, item *befel*, i. e. vanitatem, *chogga*, h. e. terrorem &c. Cap. XIV miræ incredibilem arrogantiam, qua gens superciliosa ceteris gentibus

gentibus se præfert, ita ut ipsis quoque Angelis cariores se Deo esse profiteantur in Cad hakkemach fol. 64 col. 4. Cap. XV ostenditur, quam abjecte de ceteris populis, speciatimque de Christianis sentiant & loquantur, quos vel inter ipsa bruta numerant in Bava mezia f. 114 col. 2, iisque multis modis immane odium testatum faciunt. Cap. XVI nomina ignominia plena, quibus Christianos insignire solent, leguntur, a quibus distinguuntur ea, quæ ad totum Christianorum cœtum designandum adhibentur, cap. XVII. Capite huic proximo ex Judæorum mente variarum gentium, quæ Orbem habitent, numerus initur, & septuaginta recensentur, quibus totidem Angeli præsent, Sammaele Christianorum res moderante. His tandem extremo capite doctrina Judæorum de Sammaele, Angelo mortis, & ipsis mortuis, succedit. Illis capitibus prior Pars absolvitur, de posteriore alias dicemus.

p. 588.

594.

728-803.

631-728.

*GASPARIS SANCTII, SOCIETATIS JESU
Theologi, in Collegio Complutensi Sacrarum Literarum
quondam Interpretis, in Librum Job Commentarii
cum Paraphrasi.*

Antwerpiæ, sumtibus Jo. Friderici Gleditsch & Filii,
1712, 4 ch. maj.

Constat Alph. 4 pl. 3.

Quibus commentationibus in librum Jobi, præcipuam fere
laudem inter omnia doctissimi atque in dilucidandis sacris
paginis versatissimi Autoris scripta merentibus, Compluti die
20 Junii A. 1623, ut ex fine hujus Operis apparet, ultima manus
imposita olim fuerat, eæ biennio post A. 1625 typis exceptæ
Lugduni apud Batavos publicam lucem aspexerunt. Nunc ve-
rò ob sacræ pariter ac profanæ doctrinæ, qua abundant, recessus
summamque raritatem secunda vice prodeunt, sumtus eam in
rem libenter suppeditante Bibliopola, qui iterata hac
editione communi utilitati consulere voluit. Post præfatio-
nem Autoris, in qua propositum suum in exponendo Jobi libro
sensum literalem perpetuo scrutandi, interdum etiam moralem

adjuvendi declarat, nova alia exhibetur, quæ de vita & scriptis Sanctii agit. Natus videlicet est Centum-Puteoli in Hispania A. 1554, parentibus probis, ac sodalitati, quæ a Jesu nomen habet, anno ætatis decimo septimo adscriptus, tantam nominis celebritatem adolescens adhuc sibi comparavit, ut multos in admirationem sui traheret, summorumque ac excellentium Virorum benevolentiam promereretur. Operam primum præstitit in imbuendis ad humanitatis studia juvenum animis, & egregia diligentia documenta tum in civitate Oropesana, tum in Collegiis Huetano & Madritano dedit. Auditores habuit bene multos, illustri stirpe etiam satos, cumque spatium triginta annorum docendo consumisset, Societas ipsum ad interpretandum in Collegio Complutensi divinum codicem evocavit. Cui amplissimo officio ut satisfaceret, recteque eodem defungeretur, non tantum ore in gratiam studiosæ juventutis sacras Pandectas interpretari, sed etiam scriptis suas meditationes cum aliis communicare necessum duxit. Eum in finem nunc in libros historicos, Ruth, Esther, Nehemiæ, Esdræ, Tobitæ, Judith, Maccabæorum, nunc in vaticinia Prophetarum, Jesaiæ, Jeremiæ, Ezechielis, Danielis, duodecim minorum, threnos item Jeremiæ, nunc ex novo fœdere, in Acta Apostolorum commentatus est, ut de opusculo, in tres partes diviso, de Apostolorum Jacobi & Pauli in Hispaniam adventu, nihil dicamus. His vero omnibus palmam præripere videtur ultimum eruditionis minime vulgaris specimen ac Operum Sanctianorum complementum, quod præ manibus jam habemus; ut adeo Sanctium nostrum inter celebriores divinorum oraculorum Interpretes ex Jesuitarum choro non infimum locum occupare existimandum sit. Ipse liber in prolegomena & annotationes dispescitur, ubi ad priorum classem necessariæ quæstiones referuntur, atque vario eruditionis apparatu modo ventilantur, modo illustrantur, modo explicantur. Expendit enim Cl. Autor, an historia Jobi sit vera, vel tantum parabola ad patientiæ exemplar conficta? an Moses, cum esset pastor in Midian, eam composuerit? cur Arabismi nonnulli in Jobo inveniantur? Differit etiam de genere & patria Jobi, de ejusdem regia dignitate regisque operibus, sanctitate,

pro-

prophético munere, sacerdotio aliisque antiquorum Patrum de Jobo sententiis & præconiis. Inquit porro in hujus libri stylo, auctoritatem, linguam, obscuritatem, nec examinare omittit, num liber ille Canonicis annumerari mereatur? ut alia silentio involvamus. In commentario hanc methodum observat Sanctius, ut præmissis semper cujuslibet capitis argumento textum perpetua paraphrasi ornatum afferat, eundemque sensu literaliter expositum cum ingenti doctissimarum lucubrationum copia reddat. Ex his vero animadversionibus nonnullas specimenis loco excerpere nec instituti nostri ratio patitur, nec indoles libri, jam pridem quippe editi, requirit. Sub finem demum hujus editionis necessarii indices tum rerum memorabilium, tum locorum Scripturæ Sacræ, regularum item ac proverbiorum in his Commentariis occurrentium adjiciuntur.

C. A. H. ΕΠΙΚΡΙΣΙΣ ΙΝ ΣΠΕΚΙΜΕΝΟΝ ΚΟΜΜΕΝΤΑΡΙΟΥ Μ. Σ. ΙΝ ΙΟΒΟΝ, ΗΙΕΡΟΝΥΜΟ ΤΡΙΒΟΥΤΙ, ΡΕΛΑΤΟΝ
Anno superiore 1711, p. 270--275, &

p. 513--520.

Scriptum esse ab Hieronymo Commentarium aliquem in Iobum, ipsius nobis constat testimonio. Id enim ipse fatetur Comment. in Amosum cap. V, 19, T. VI Opp. p. 77, a. * Coluber, inquiens, qui in presenti loco Nobas, in Iob appellatur Leviathan. De cuius natura & terrore multiplici plenius in ipso Volumine diximus. Equidem in suo Catalogo script. Eccl. cap. 135, ubi suos ipsius libros enumerat, hujus commentarii mentionem nullam fecit. Sed istud quidem leve est. Nam & alios quosdam suorum commentariorum ibi prætermisit, ejusque rei causam ipse ibidem reddit, scribens, *se multa alia de opere prophetali habere in manibus, quæ nondum sint expleta.*

Iste commentarius utrum perierit, an supersit adhuc, discipendum jam nobis est. Exstat commentarius aliquis in Iobum inter opera Hieronymi Tomo VII. Verum falso ejus Auctorem haberi Hieronymum, jam consentiunt Critici, maluntque eum Bedæ factum agnoscere. Alium igitur eumque ve-

C 3

rum

* Utor editione Fridericiana Francos. 1684.

rum Hieronymi in Iobum commentarium sibi possidere visus est Marcus Meibomius: cuius Specimen his Actis insertum examini libet subicere, & exponendis rationibus declarare, cur nec iste commentarius pro Hieronymiano sit habendus. En igitur rationes meas. I Solet Hieronymus in Proœmiis suorum Commentariorum nominatim laudare eos, qui ante se eundem librum susceperunt illustrandum. Atqui hoc in hujus MS. Commentarii proœmio non est factum, cum tamen ante Hieronymum multi sint in Iobum commentati, Ambrosius Alexandrinus, Didymus, Origenes, Hilarius Pictaviensis, de quibus ipse testis est in Catalogo suo. II Hieronymus in suis commentariis creberrime adducit versionem $\tau\acute{\alpha}\nu$ LXX, Symmachi, Aquilæ, & Theodotionis, item textum Hebraicum. Sed nec hos in isto specimine fieri videmus: cum tamen vel maxime in suo ad Iobum commentario id fecisse videatur Hieronymus. Nam *T. III p. 17* exstant duæ Hieronymi præfationes in Iobum: in quarum priore docet, se bis vertisse Iobi librum, primum ex editione $\tau\acute{\alpha}\nu$ LXX, deinde ex Hebræo. Idem repetit *T. II p. 81. f.* III In certis Hieronymi libris habentur interpretationes locorum quorundam Hieronymi ex Iobo, plane iis contrariæ, quæ in isto MS. Commentario leguntur. Legas, Lector, supra *p. 272* sq. explicationem capitis III, 8, & tum audi ipsum Hieronymum, *T. VI Comm. in Iona III p. 103, f.* hæc scribentem: *De Domino (Christo) Iob mystice loquitur: Maledicat ei, qui maledixit diei, ille, qui magnum cetum capturus est. Precipitur ergo huic magno ceto, & abyssis & inferno, ut terris restituant Salvatorem, & qui mortuus fuerat, ut liberaret eos, qui mortis vinculis tenebantur.* Sic relegè supra *p. 517* interpretationem Cap. XXXI, 27: & nunc ipsum consule Hieronymum, qui plane aliter, idque erudite, illa Iobi verba exponit. Ita enim *T. V Comm. in Ezech. cap. VIII p. 336, 9* scribit: *Iob inter ceteras virtutes etiam hoc habuit, quod nunquam aspiciens caelum & Solem & Lunam & astra fulgentia osculatus sit manum suam, id est, adoraverit creaturas.* Eandem interpretationem repetit *Comm. in Hosea cap. XIII T. VI p. 39, f.* Vel hic unus locus sufficit ad commen-

* in his Actis A 1711.

commentarium MS. Hieronymo abjudicandum. In eo enim prodit se magna ignorantia phraeos: *osculari manum suam*; quam abfuisse ab Hieronymo e citatis duobus locis luculenter patet. IV In commentario hoc MS. observavi opinionem aliam scriptoris, cui contrarium sensit Hieronymus. Nimirum ad Cap. XXXIIX, 7, p. 517 dicit Commentator MStus, *angelos fuisse primos in tempore creatos, non in initio*, id est, angelorum creationem incidisse in hexaemeron Mosaicum. Contra Hieronymus cum aliis ecclesiae doctoribus, quorum loca citantur a Francisco Mellanensi in *Explicatione difficiliorum locorum Hieronymi*, sub voce *Angelus* num. IV, statuit, ante visibilem hunc mundum creatos fuisse angelos. En ipsius verba ex *Comment. ad Tit. I, 2*: *Sex millia nec dum nostri orbis implentur anni, & quantitas prius aeternitates, quanta tempora, quantas seculorum origines fuisse arbitrandum est, in quibus angeli, throni, dominationes, ceteraque virtutes servierint Deo, & absque temporum vicibus atque mensuris Deo jubente subsisterint.* V. Ad Cap. XXIV Iobi p. 515 & ad cap. XXXIX p. 517 provocatur ad Patres Ecclesiae. Quae appellatio in Hieronymi scriptis non occurrit, nec ejus aeo fuit usitata. Ex quinque his argumentis, credo, conficitur, Hieronymo perperam MS. illum Commentarium tribui. Omitto dicendi genus, quod passim sapit recentius saeculum: omitto, quod, notante Cl. Relando in commentario hoc MS. ad Cap. XXXIX p. 517, verba de ibicibus etiam legantur in Isidoro Hispalensi, qui longe post Hieronymum vixit. Ea enim verba ex Isidoro transcripta esse non dubito. Nam etsi notum sit, Isidorum sua pleraque descripsisse ex aliis, adeoque reponi possit, Isidorum ex commentario isto MS. ea hausisse: comparatio tamen verborum facile Lectori persuadebit, Isidorum scripsisse priorem.

Haecenus, quis non sit MS. Commentarii Autor, vidimus. Jam breviter indicabo, quis verus mihi Scriptor ejus fuisse videatur. Quanquam non pari hic uti possum fiducia in pronuntianda sententia, sed simpliciter tantum expositurus sum, quid mihi in mentem venerit, curatiorem indagationem relinquens aliis, vel aliud in tempus mihi reservans. Crediderim itaque,

itaque, autorem hujus commentarii fuisse Rabanum Maurum: in quam suspicionem me adduxit lectio Commentarii in Threnos, qui exstat in Tomo V. Operum Hieronymi, & non solum Rabano illi jam dudum a Criticis vindicatus est, sed etiam inter Rabani opera editus. Certe summa styli est convenientia, & eadem methodus. Expromam ex eo exempli causa aliquot loca, quæ & ipsa ad Iobi sententiam declarandam scripta sunt: ut Lectores ea contendere possint cum Commentario MS. In illo igitur in Threnos Commentario cap. III p. 304, c. hæc leguntur: *Per beatum Iob dicitur: Elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea. Quid per animam, nisi mentis intentio? quid per ossa, nisi carnis fortitudo designatur? Omne autem, quod suspenditur, procul dubio ab imis elevatur. Anima ergo suspendium elegit, ut ossa moriantur: quia, dum mentis intentio ad alta se sublevat, omnia in se fortitudinem vitæ exterioris necat. Sancti enim viri christissimi sciunt, quia habere in hac vitæ requiem nequaquam possunt: & Acirco suspendium eligunt, quia nimirum desideria terrena deserentes, ad alta animum tollunt. Suspendi autem mortem suis ossibus inferunt, qui amore supernæ patriæ in virtutum studiis accincti, hoc, quo fortes prius in mundo fuerunt, vinculo humilitatis insequuntur. Jam considera, quæ in Comm. MS. leguntur in Proœmio, p. 270: *Quadam nequeunt ad litteram accipi, -- ut: -- Elegit suspendium anima mea: quasi tam patiens velis suspendio vitam finire. Judicat ergo, allegorice illa verba esse capienda: idemque sentit, ut modo vidimus, Rabanus Maurus. Porro Comment. in Thren. cap. III p. 306, a, postquam citasset Iobi XXII, 12, scribit: *Sunt plerique ita bebetes, ut formidare nesciant, nisi quod corporaliter vident, unde fit, ut Deum non metuant, quem videre non possunt. Jam cum his verbis compone commentarium MS. ad Iobi XXII, 11 p. 275, & eadem fere verba deprehendes. Porro Comment. in Thren. cap. III p. 303, e hæc legimus: *In Iob ita scriptum est: Pharetram enim suam aperuit & affixit me. Quid per pharetram Dei, nisi occultum iudicium vel consilium designatur? Sagittam vero de pharetra Dominus eiecit, quando de occulto iudicii consilio apertam sententiam emittit. Quia enim flagellatur quisque,****

que agnoscimus: sed ex qua causa flagellum veniat, ignoramus. Cum vero post flagella vitæ correctio sequitur, & ipsa consilii virtus aperitur. Pharetra igitur clausa est consilium occultum. Sed aperta Pharetra affligimur, quando per id, quod post flagellum sequitur, quo consilio flagellemur, videmus. Cum peccata Dominus videt, & tamen manum ad vindictam non commovet, quasi clausam pharetram tenet: sed feriendo indicat, quantum ei in nobis displicuit hoc, quod videndo toleravit. Denique Comment. in Thren. cap. IV p. 309, c. d. hæc exstant: De hoc struthione & in libro Iob (cap. XXXIX, 6) legitur: Induratur ad filios suos, quasi non sint sui: frustra laboravit, nullo timore cogente. Indurata est ergo crudelis synagoga Judæorum contra Apostolos & predicatores Novi Testamenti, qui de ipsa gente nati fuerant, quasi non essent sui: odio eos habens & externos deputans, crudeliter illos ubique in deserto gentium persequatur propter Evangelium Christi. - Frustra ergo laborat, nullo timore cogente: quia cum Christum persecuta est tanquam eversores gentis & destructores regni, nec statum regni, nec salutem gentis servavit, sed magis perdidit. Quæ duò posteriora loca eo consilio attuli, ut tradandi commentandique ratio lucidius cognosci possit, & cum commentario MS. conferri. Ceterum ex Excerptis commentarii MS. supra adductis disco, non magnopere de Rep. litteraria meritorium esse, si quis in lucem producat integrum illum Commentarium, plenum quippe indoctis & ridiculis etiam interpretationibus. Rectius fecerit, si ex illo sterquilinio id, quod utile visum fuerit, colligat & seorsim edat: quod comprehendendi posse una vel altera plagula suspicor.

Subjungam postremo aliquot emendationes Codicis MSti supra neglectas. Igitur p. 273 lin. 30 deleatur prius Iob. Sermo est enim de antagonista Iobi. P. 275 lin. 1 lege: Et id adhuc cogitant heretici, qui se. Pag. ead. lin. 21 lege: fundamenta pro statum ejus. Ibidem lin. 25 lege: quod, dum ordinat. Irreperunt vero & typographica sphalmata in Excerpta ista ex Commentario MS. Meibomiano, quæ hic annotabo. Nimirum pag. 270 lin. antepen. lege: perdit, ut dum. P. 273 lin. 29 lege: formicis, & eas. P. 274 lin. 1 leg. quia virtutem. P. 515 lin. 19 lege:

lege: *Et sicut. P. 517 lin. penult. lege: lib. XII cap. 1. P. 518 lin. 2 lege: cervi. Ibidem lin. 7 lege: Ipse.*

C. A. H. OBSERVATIO IN MATTH.

XXIV, 51.

LEgi in Anni sup. M. Oct. p. 450 novam Martiani sententiam de loco Matthæi cap. XXIV, 51, ubi herus domum redux improbum servum dicitur *διχομήσω*, *medium divisurus*. Primus sibi verum hujus loci sensum invenisse videtur Martianus, eumque ait omnes adhuc fugisse interpretes. Ipse autem de sejunctione animæ & corporis, quæ morte fit, interpretatur. Verum nec hæc sententia admitti potest, cum Christus apud Matthæum non de divina poena loquatur, sed de poena, qua herus ille servum sit affecturus. Itaque videndum est, quæ humanarum poenarum hic locum possit habere. Jam vero *medium aliquem dividere* proprie significat corpus alicujus dissecare, discindere: quæ poena olim non inusitata. Vid. Livius lib. I cap. 28, & lib. VIII cap. 24; Suetonius in Caligula cap. 27; Gellius Noct. Attic. lib. XX cap. 1. Herodotus quoque in Polyinnia memorat, Xerxis jussu Pythium quendam *medium dissectum esse*, & dimidiam corporis partem alteram a dextro vix latere, alteram a sinistro positam esse. Aliis etiam gentibus id supplicii genus usitatum fuisse, ex monumentis historicorum demonstrat Rupertus in Floro illustrato ad lib. I cap. 3 §. 8 p. 96, 97. Verum hoc quidem supplicium præsentis Matthæi loco minime potest accommodari, cum quia Servator noster loquitur de domino & patre familias, cujus tantam in servos potestatem eo ævo fuisse, nemo dixerit: tum quod meminit fletus & stridoris dentium, illam poenam secuturi: id quod punitum servum vivum conservari probat. Apud Horatium Lib. I Sat. 1 v. 100 *securi medium dividere* est decollare aliquem, caput alicui abscindere. Sed hunc in modum explicari verba Matthæi, eadem, quas modo attuli, rationes prohibent. Aliunde igitur lux quaerenda hisce verbis. Aut egregie fallor, aut Homerus & Artianus ferent suppetias & tenebras illius loci dispellent. Apud hunc enim Epictetus lib. III cap. 21 haud procul initio, eadem, qua Christus, simi-

similitudine usus ita differit: *Si quis (servus) in domo sibi arro-
get gubernationem, non videtur ferendus: aut si non desistat, re-
vertens paterfamilias, atque videns turbulente ipsum se geren-
tem, iratum ad supplicium dividet medium.* In Græco est:
ἐδύσας ἐρέμην. Apud illum Odyss. lib. XVIII v. 345 Ulysses
ancillam sibi contumeliosis verbis insultantem ita locutus re-
primit:

*Certe cito Telemacho dicam, tavis, qualia dicar,
ἴνα σ' αὖθις διαμειλίσῃ τάρησιν,
Ut te membratim incidat sive dissecet.*

Si queris, quamnam pœna iniquatur, non dubito, servilem pœ-
nam flagellorum significari & ab Homero & ab Arriano, item-
que a Matthæo. Notum quippe est, *horribili flagella* (ita vo-
cat Horatius Lib. I Sat. 3 v. 119) dominos usos esse ad puniendos
servos. Flagellis autem terga eorum quasi *secabantur* &, ut
Plautum alicubi loqui memini, *rumpebantur*. Certe isthoc di-
cendi genere utuntur Cyprianus ac Prudentius. Ille *Libro de
lapsis cap. 9 p. 127: Cum durissimi iudicis recrudescente savitia
jam fatigatum, jam lassum corpus nunc flagella scinderent, nunc
contunderent fustes.* Hic in *Romano martyre:*

*Mox & remota veste virgis verberent,
Tenerumque dulcis illibus tergum secent.*

Jam igitur claram esse puto sententiam verbi illius apud Matthæ-
um: quod an hunc in modum a quoquam Interpretum jam sit
expositum, me nescire fateor.

**DEMONSTRATIO DE DEO SIVE ME-
thodus ad cognitionem Dei naturalem brevis ac demon-
strativa. Cui accedunt Epistolæ quædam Miscellanæ de
Animæ natura & immortalitate, de veritate Reli-
gionis Christianæ, de universo &c.**

Londini, apud Guil. Taylor, 1710, 4 maj.

Plag. 16.

Lipsiæ, sumtibus Jo. Frid. Gleditsch & Fil. 1712, 8.

Plag. 10½.

EX quo Mathesis cum Philosophia a semiseculo & paulo antea
 plus conjungi cepit; multi viri ingeniosi demonstrationes
 Mathematicæ certitudinis etiam in rebus Metaphysicis, & ma-
 xime circa Deum & Animam nobis dare conati sunt. Et lau-
 dandum est eorum propositum, & spes etiam est paulatim ad
 scopum perveniri posse. Sed hactenus raro successus conatui
 respondit. Autor ingeniosus hujus libelli, Josephus Raphson,
 multa quidem habet egregia, (praesertim circa naturam Men-
 tis,) ut mox patebit: sed in demonstrando & ipse versari vide-
 tur paulo laxius. Equidem in Praefatione rationibus *brevissimis*
 & *maxime perspicuis* rem (nempe demonstrationem Dei) se ag-
 gressum ait. Et fatendum est, breviter tenuisse; sed optan-
 dum foret, ut par esset evidentia. Itaque veniam nobis pro-
 candore suo dabit, si interdum explicationem ulteriorem deside-
 remus. Incipit a Definitionibus: *Finitum* (inquit) dicitur, quic-
 quid actu terminatur, sive essentia, sive actione, (seu mavis acti-
 vitate) seu quovis alio modo; seu quod limites undiquaque ha-
 bet suæ essentiae, actionis, &c. Sed hic videtur magis Synony-
 ma substituisse pro finito, ponendo terminatum, vel limitatum,
 quam rem explicuisse. [Imo sunt qui dubitant, an omne termi-
 natum sit finitum: quidam enim concipiunt rectam infinitam,
 & tamen terminatam; ponatur enim infinite parva a & recta
 ordinaria b , seu LM incipiens a puncto aliquo dato L , & sint
 in continua proportione rectae a, b, c, d , omnes ab eodem pun-
 cto dato L incipientes, & ad easdem partes per L & M ductae,
 dico ipsam tertiam c fore infinitam, sed tamen terminatam,
 quia quarta d infinites major est, longiusque protenditur; etsi
 ipsa quoque non sit interminata, sed per quintam proportiona-
 lem infinites vincatur; & ita porro. Quamquam autem re-
 vera Autor calculi infinitesimalis, quantitates infinite parvas
 non habeat pro realibus, nec tales consequentias admittat; sunt
 tamen alii, qui admittunt, atque ideo notiones bene distinctae
 sunt afferendae.] Porro Corollarium Cl. Autor. infert ex sua de-
 finitione, quod duo infinita in eodem genere essentia distincta
 dari non possint. Sed non explicat, quid sit *in eodem genere esse?*
 an idem quod convenire essentia? sed ita enuntiatio foret iden-
 tica

tica. In scholio notat, se non agere de infinito potenciali seu Mathematico. Sed dubitari poterit, an omne infinitum Mathematicum sit potentiale. Deinde, afferenda ergo definitio erat, qua infinitum, de quo agit, ab infinito Mathematicis distingueretur. *Ens a se ipso* definit, quod vi suæ naturæ sive essentiae existit, seu existentiam naturæ suæ involvit, adeoque exinde necessario existit.

Postulat deinde (1) *aliquid existere*, (2) *omne finitum posse ut non existens concipi*, (3) *omne finitum majus & minus in eodem genere admittere*; Sed fortasse Epicuri sectatores negabunt postulatam secundam, nam putant atomos suas existere necessario & ideo fingi quidem posse seu concipi confuse, quod non existant, sed hoc non posse concipi distincte. Sequuntur *Axiomata*. (1) *Nihil nil potest*, (2) *nihil sit absque causa determinata*, (3) *quicquid est, aut a se est aut ab alio*. Ad tertium Axioma Epicurei dicent: quæ aeterna sint, ut atomi & vacuum, nec a se esse, nec ab alio. Quidam etiam fortasse addent tertium: posse aliquid esse partim a se partim ab alio, concurrentibus plurimum naturis & se mutuo adjuvantibus. Sequitur *Propositio I. Ens a se ipso existit*. Demonstratio: Aliquid existit per postulatam I, sed nihil nil potest per ax. I. Ergo aliquid existit a se ipso. Ergo *Ens a se ipso*, quodeunque illud sit, existit. Hic fatemur ingenue evidentiam nexus desiderari, nec facile apparere, quomodo forma argumenti hinc exsculpi possit. Dum brevis esse laborat Auctor ingeniosus, sit obscurus; suam tamen demonstrationem in scholio illustrare conatur. Nempe si adversarius dicat, *Ens existens produci ab alio, & hoc rursus ab alio, & sic in infinitum*, respondet, *Ens a se ipso existens debere esse coefficientem cum serie causarum infinita*, alioquin non-ens fieret causa rerum, contra ax. I. Sed hæc omnia accuratioris comprobatione indigerent. Adversarii dicent, *seriem infinitam Entium non necessarium sibi sufficere, semper enim adesse causam determinatam, etsi nulla sit prima*. Nec iis satisfieri potest, nisi per aliud altius & generalius axioma, quod III. Auctor *Theodiceæ* nuper præclare usus sit, toto pene opere, ei inædificato, nempe *quod nihil sit sine ratione sufficiente, cur sit potius quam non sit*; quod locum habe-

re debet, siue res causam habeat siue non, siue aeterna sit siue non. Ita enim patet, in serie tali non reperiri rationem existendi sufficientem, cum semper iterum quærat ratio.

Prop. 4 probare sudeat Cl. Autor *Ens a se esse infinitum*. Ita autem argumentatur: Ens a se ipso est absolute independens, & necessario omnes involvit perfectiones, (per Coroll. 3 propositionis 3) ergo & essentiam sine limitibus. Sed in corollario illo 3 hæc tantum enuntiabantur: *Essentia Entis a se omnes perfectiones involvit, quæ existentiam a se ipso seu necessariam consequantur*; quod quidem non potest non admitti, sed nihil probat de omnibus perfectionibus absolute. Bene ergo fecit, quod hanc eandem prop. 4 binis adhuc aliis modis comprobare conatur & primum hoc modo: Omne finitum (per post. 2) concipi potest ut non existens, sed Ens a se non potest concipi ut non existens. Ergo Ens a se non est finitum. Hic syllogismus est probæ formæ; sed postulatum, cum parum differat a conclusione, vix admittent aduersarii sine probatione, ut iam supra monuimus. Tertiam adhibet probationem huiusmodi: Non posse non esse, Enti a se competit (recte) sed non posse non esse, Enti actu infinito competit, (quod ait a se probatum libello de Spatio reali c. 3) Ergo Ens a se ipso est actu infinitum. Hunc syllogismum formæ laborare, dicent aduersarii, & negabunt procedere argumentum, nisi probetur prius non posse non esse, competere Enti infinito, soli. Et nescio an huic objectioni satisfaciatur remedium, quod Autor afferre tentat his verbis: *quod hæc duo predicata maxime sint singularia, de quibus illud non posse non esse predicatur, vix operæ pretium erit ostendere*. Inquit credo: Ens a se, & Ens infinitum esse unica; & ideo procedere consequentiam. Sed hoc assertum probare utique maxime operæ pretium erat. Quod si aliud intelligit, non satis mentem ejus capio. Et sane demum Prop. 5 probare conatur *Ens a se, esse unicum*, sed ibi a se demonstratum supponit, Ens a se esse infinitum.

Parte secunda Cl. Autor statuit, Deum, seu (quæ jam pro iisdem habet) Ens a se esse infinite extensum, esse infinite activam, esse infinito intellectu præditum; citatque subinde Cabalistas

balitas & Helmontium juniorem in Seder Olam; cum Platonicis etiam distinguit divinum intellectum in *ἰδὲν νοερόν*, & *ἰδὲν νοητόν*; hunc esse rerum exhibitivum, illum perceptivum, & bene statuit divinum intellectum esse essentiarum radicem. Addit autem, etsi infinita sint possibilia, non tamen esse possibile, corporum systemata actu & quaquaversum infinita simul coexistere; ob impossibilitatem motus ex eorundem impenetrabilitate orituram. Sed hoc argumentum an validum sit, dubitatur. Bene etiam statuit Cl. Autor, Deum a sua perfectione ad agendum determinari, & hominem tum maxime libere agere, cum secundum rationem agit.

Sectioe tertia Deo, cui infinitam extensionem tribuerat, nunc (vocabulo Henrici Mori) tribuit *Holomertianismum*, (p. 69) ut sit totus in quahbet parte, pro contradictione autem habet Deum dici inextensum. Creaturas autem ex Augustino lib. 4. Genes. c. 12. & Prospero a Deo continue produci judicat. De Epistolis libro huic subjunctis cum multo plura dicenda supersint, eas in proximum Mensem servabimus.

Acht Bücher vom Natur- und Völker-Recht.

h. e.

SAMUELIS L. B. DE PUFENDORF LIBRI octo de Jure naturæ & gentium, notis JOHANNIS NICOLAI HERTII, JOHANNIS BARBEYRAC & aliorum illustrati & in Linguam Germanicam conversi.

Francofurti ad Moenum, apud Fridericum Knochium, 1711, 4. Alph. 12 plag. 1.

Nobilissimum hoc B. Pufendorfi opus, ut etiam qui linguæ Latinæ rudes sunt, utilitatem ex eo capere possint, feliciter admodum nostra lingua expressum comparet. Præterquam quod ipsa interpretatio multis locis optimi commentarii loco esse possit, eruditissimus Interpres notas virorum quorundam celeberrimum selegit, suasque etiam, quibus multa loca egregie illustrantur, adjecit. Harum ut specimen quoddam præbeatur, seligemus ex universo opere, quæ passim dissevit de pudore naturali,

- rali, quem homines in se sentire solent, & de quo multa est inter Juris Naturalis consultos quaestio. Statuit, pudorem hunc humano generi innatum legis instar esse habendum. Optat, ut magistratus Christiani vestitum omnem libidini excitandæ aptum prohibeant, utque sequantur exemplum Papæ, qui ante annos non ita multos solis prostibulis publicis denudationem mammillarum permisit, idque eorum signum esse jussit. Longe vero dissentit a Cl. Barbeyracio, qui in annotationibus Gallicis ad Pufendorhium opinatur, detractionem membrorum genitalium esse rem indifferentem & quæ non nisi per abusum ad jus naturæ referatur. Ad locum Pufendorfi, ubi dicitur, parum gravitatis inesse actui Venereo, & viros sapientes, citra illecebras, quibus illum natura condidit, ab eo se abstenturos, Cl. Interpres annotat, ea, quæ Pufendorsius de turpitudine cum actu generationis conjuncta disserit, videri favere sententiæ Virorum quorundam celeberrimorum, qui statuunt, Adamum, quem Interpres corpore spiritali creatum fuisse in superioribus jam docuerat, cum adhuc imaginem divinam gereret, pudenda hæc membra non gessisse, sed in uno Adamo duas naturas seu essentias vel principia, masculinum & foemininum, ita fuisse conjuncta, ut modo non turpi per commotionem internam & sanctam cupiditatem multas imagines divinas videndi, propagari genus suum posset, neque commixtione externa brutis etiam communi opus haberet, quamvis, posteaquam a Deo deficere aliquantum incepisset, non amplius bonum fuerit Adamum esse solum, id quod tamen ab initio valde bonum Deo fuisse visum, in S. Literis dicatur. Ex eodem pudore sensuque turpitudinis clarum esse solo lumine naturæ existimat, post resurrectionem non esse posse inter beatos aliquod matrimonium, id quod confirmatur dicto Christi Matth. XXII, 25 sqq. veritatem hanc contra Sadducæos ex eo probantis, quod beatis angelis puritate & spiritali natura similes sint futuri: ubi simul notatu dignum videtur Interpreti, quod Christus Sadducæos ad S. Literas ablegavit, ut ex iis discerent, quam sanctus ab initio homo fuerit creatus, simulque eos meminisse potentia divinae jussit, ut crederent, Deum posse hæc omnia in pristinum statum restituere, quamvis id mirabile

bile sit in oculis rudium & infidelium. Cum Pufendorfius pag. 297.
 pudorem ac fastidium, quo homines a conjugii proximorum
 consanguineorum abhorreere solent, educationi potius quam
 voluntati divinæ cordibus ipsorum inscriptæ tribuendum esse
 judicat, noster Autor cum Consultissimo Hertio ab eo hac in
 re dissentit. Uti enim, inquit, multa in rerum natura a priori
 demonstrari non possunt, etsi sensibus percipiuntur, ita ab intel-
 lectu recte conformato seu sensu interno multa etiam intelli-
 gi ait, quæ cur sint, exponere nequeat. Quod autem non omnes
 idem circa eadem sentiant, id non magis quidpiam ad rem hanc
 facere, quam si quis dicat, hominem providum aliquid non vi-
 disse, quia id ab oculo vago, vel clauso, vel negligente non fue-
 rit animadversum. Optime itaque facturos homines, si
 ad Deum se convertant, hujusque revelationem piis precibus
 implorantes, cordi suo probe attendant: tum enim facilius lon-
 ge cognitum iri, quid a Deo prohibitum sit, & quas ob causas. 335
 Pudoris ejus, qui circa generationem hominis sentitur, secun- 366.
 dum sententiam, quam de prima creatione Adami jam recep-
 suimus, Interpres noster definitionem hanc profert: esse sen-
 sum secretum de eo, quod res & facta quæpiam, pro iis circum-
 stantiis, quæ nunc sunt, cum primæva institutione Dei & cum
 dignitate hominis pugnent. Causam efficientem hujus pu- 338 & 342.
 doris Pufendorfius naturam esse dicit: per quam Interpres in-
 telligi hoc loco vult gratiam castigantem Spiritus Sancti, omni-
 bus hominibus in universum propter Christum tributam.
 Hanc enim, quia eo tempore adsit, quo homo naturam suam
 accipit, sæpe naturam ipsam esse credi ejusque nomine exprimi,
 a Theologis vero gratiam antecedentem appellari. Ad hæc pro-
 banda allegat Rom. V, 15 seqq. Ioh. I, 9, Rom. I, 19 seqq. 345
 Ioh. XVI, 8, Genes. VI, 3. Ceterum dissimulare non possu-
 mus, in versione ipsa, si partem posteriorem cum priori compo-
 namus, quandam styli discrepantiam observari; unde facile
 conjectamur, non unum fuisse operis Interpretem.

DESCRIPTION DE DEUX NIVEAUX D' UNE
 nouvelle Construction.

E

h. e.

h. e.

DESCRIPTIO DUARUM LIBELLARUM
nova ratione constructarum. Autore NICOLAO
HARTSOEKER.

Amstelodami, 1711, in 4.

Plag. 1 Tab. æn. 3.

TAB. I.
 Fig. 1.

Equidem tam a veteribus, quam recentioribus tot excogitata sunt libellarum genera, ut in instrumentis libellatoris inveniendis ac perficiendis nullius industriæ aliquid amplius relictum videatur, præsertim post ea, quæ *Picardus, Hugenius, Remerus, & de la Hire* invenerunt, in Tractatu de libellatione, *Tom. I Supplem. p. 96 & seqq.* commendato, descripta; novam tamen libellæ constructionem eamque geminam dedit Vir celeberrimus *Hartsøekerus*. Prioris constructio talis est: ABCD est fulcimentum ferreum, cui in E & F afferruminantur tubi cum lamina orichalcea, qualem *Fig. 2* repræsentat. Eorum alter vitrum objectivum; alter oculare recipit. Pars instrumenti AK similiter ex orichalco paratur, & inferius acu ex optima chalybe confecta, superius autem cochlea H instruitur. Intra partem HK afferruminantur duæ lamellæ crena pertusæ & cardinibus recipiendis aptæ, quos inter crux LMNO suspenditur tubo PQ firmiter affixa, cujus utramque basin filum horizontaliter extensum bifariam secat. Lamellas illas in schematismo non expressit Autor. Tota hæc machina capsæ ligneæ securitatis ergo includitur & tamdiu elevatur aut deprimitur HK, donec fila crenis lamellarum tubis afferruminatarum exacte respondeant: quem in finem non modo pondus alterutrum R vel S aut versus T promovendum, aut inde removendum; verum etiam integra machina ope cochleæ L aut elevanda, aut deprimenda. Posterioris libellæ, quam priori præfert Autor, structura hæc est: AB est tubus quadratus, cujus utramque basin A & B filum horizontale bifariam secat. In ejus medio infiguntur duo pedes cuspidati D & C foraminibus tubi majoris EF immittendi, ex chalybe optima parati, quod etiam de reliquis in G & H notandum. Tubo quadrato EF

Fig. 2.

affer-

afferruminantur utrinque alii rotundi cum laminis orichalceis, qualem *Fig. 2* representat, ut eorum uni vitrum obiectivum, alteri oculare inferatur. Tubus autem AB alteri EF ita immittendus, ut centra filorum sint in axe utriusque lentis, ipsa vero fila crenis lamellarum exacte respondeant. Tota hæc machina capsæ lignæ imponitur, quæ super corpore firmo ac stabili collocata ope cochleæ L elevatur, donec cuspidis G fundum tubi EF relinquat. Tubus AB invertitur, altero EF immoto, & si H eodem modo foramini A respondeat, sive elevetur, sive deprimatur, obiectum, quod fila tegunt, est in linea horizontali apparente; sin minus, pondus alterutrum M vel N aut versus P promovendum, aut inde removendum, donec idem contingat. Beneficio cochleæ K tubus EF elevatur ac deprimatur, prout e re visum fuerit. In utroque instrumento cochleæ L, sub vitro oculari collocatur,

Johann Gauppens allgemeine Mechanische Sonnen-Uhr-Kunst.

h. e.

JOHANNIS GAUPPENII GNOMONICA *Mechanica Universalis.*

Augustæ Vindelicorum, apud Paulum Kühtzen, 1711, 4.

Constat 2½ Alph. Tab. æn. 2¼ plag.

Propositum est Cl. Autori via facili ad horologiorum Solarium descriptionem perducere etiam illos, qui in theoria Mathematica parum sunt versati. Quamobrem *Cap. 1* ex Geometria practica & *Cap. 2* ex Astronomia repetit, quæ ad Gnomonicam cum fructu percipiendam cognitu necessaria sunt, atque *Cap. 3* terminos Gnomicos & diversa horologiorum solarium genera declarat. Cumque *Henricus Bierum*, Architectus militaris, A. 1676 idiomate Batavo Tractatum brevem, quatuor nonnisi plagulis constantem, de horologiorum solarium descriptione publicaverit, in quo fundamentum perquam facile horologia solaria mechanice describendi continetur;

E 2

qua-

TAB. I.
Fig. 3.

eundem Germanice versum & notis uberrimis instructum a *Cap. 4* usque ad *10* exhibet. Notæ partim textum *Bierumii* illustrant, partim prætermissa suppleunt. Fundamentum vero illud mechanicum hoc est. Si in superficie globi, cujus axis cum axe mundi parallelus, descripti sint circuli horarii; notissimum est, umbræ ac lucis confinia in iisdem horas diurnas distinguere. Resecentur prope utrumque polum quancumque segmenta; & ex centro circuli CRDA ad puncta intersectionum ejus atque circulorum horariorum ducantur rectæ; erunt hæc lineæ horariæ horologii æquinoctialis superioris. Eodem modo inveniuntur lineæ horariæ inferioris. Inscribebatur circulo CRDA quadratum cognomen & juxta ejus latera resecentur undiquaque segmenta spheræ; ita prodit parallelepipedum, in cujus superficie lineæ horariæ designantur, si puncta horaria C, T, R, S, P, A, &c. in quadrato superiore connectantur cum respondentibus M, F, X, V, E, I, &c. in inferiore. Quoniam omnia plana, in quibus horologia solaria describuntur, hoc parallelepipedum secare debent; ejus ope lineæ horariæ in quovis plano deteguntur. *Cap. 11* ostendit Autor, quomodo in plano quovis ope Tabularum, quas eum in finem computavit; lineæ horariæ inveniantur; modo elevatio poli non sit minor 30, nec major 60 gradibus. *Cap. 12* de signis Eclipticæ; longitudine dierum ac noctium, ortu & occasu Solis, &c. horologio inscribendis, agit, cumque lineæ, per quas id præstat, sint sectiones Conicæ, non modo hæc lineas, quantum scopo sufficit, declarat, sed & ope quarundam tabularum eas in plano delineare docet. Subjungit *Cap. 13* horologiorum solarium in variis corporum superficiebus descriptionem. *Cap. 14* de usu eorundem tractat, in motu præsertim horologiorum reliquorum temperando, & tandem *Cap. 15* duodecim horologia universalialia cum quibusdam instrumentis Gnomonicis describit. Utraque æri ita incidi curavit, ut figuræ ligno agglutinatae usui esse possint, nec opus sit, ut ea ipsimet describamus.

D. GOTT.

Fig. 3.

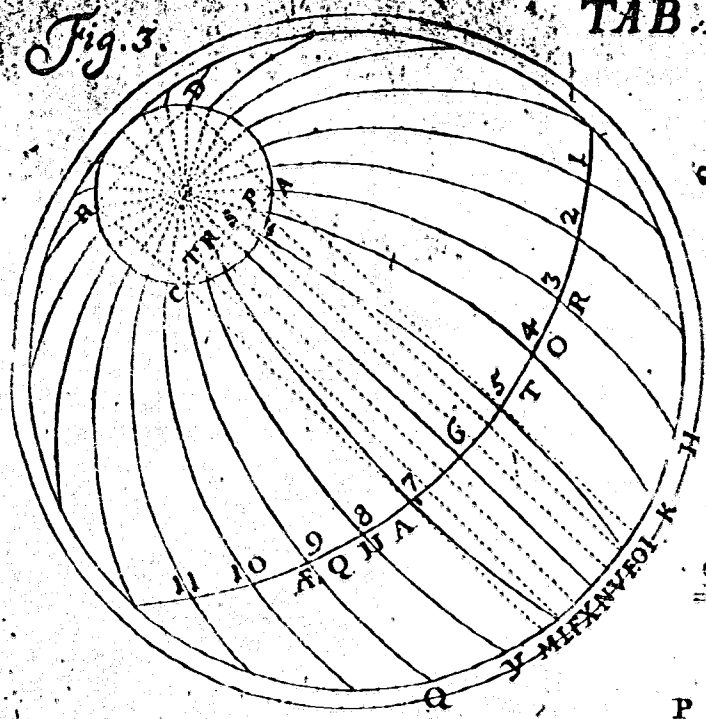

Fig. 1.

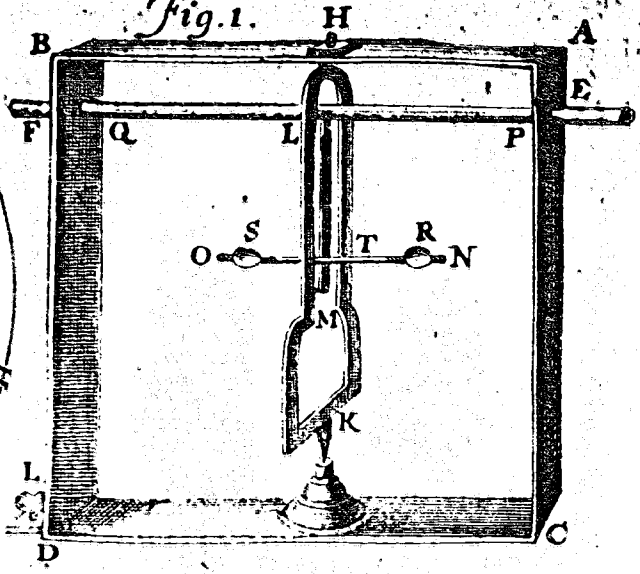
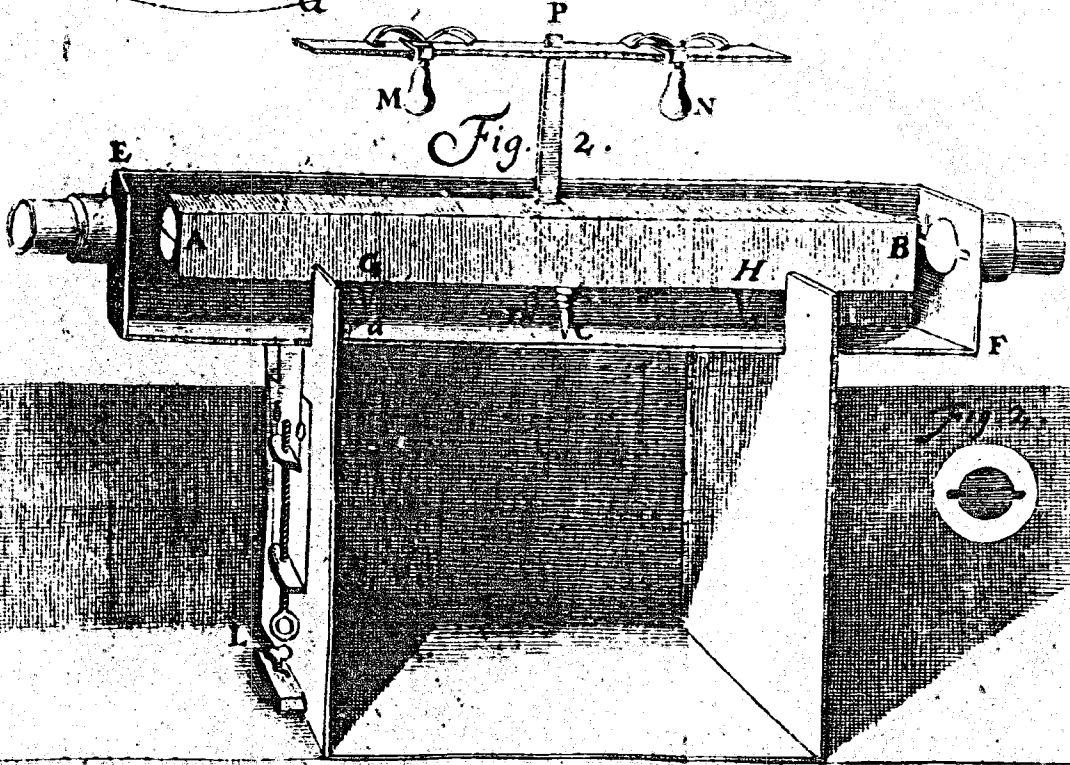

Fig. 2.

D. GOTTLOB FRIDERICI SELIGMANNI.
Orationes & Programmata varii argumenti, e museo
 HEINRICI PIPPINGII, D.

Dresdæ, sumtibus Godofredi Leschii, 1712, 8.

Alph. 1.

Recensuimus nuper in Actis Anni superioris Mense Februario p. 73 Exercitationes B. Seligmanni Academicas. Nunc vero nobis sese sistunt *Orationes* ejusdem, quas habuit, & quæ scripsit *Programmata*. Ad istas quod attinet, *primam* dixit in obitum celeberrimi Jcti Henrici Rudolphi Redekeri, quem summis in Athenæo Rostochiensis pariter ac Meclenburgi Principum aula muneribus perfunctum, tanquam *virum vere bonum* delineatum dedit. Qua in Panegyri tam se amabilem omnibus acceptumque præstitit Orator, ut Physices paulo post Metaphysicesque Professor communi applausu renunciaretur. Quæ excipit hanc, *secunda*, pronunciata est inaugurali die restaurati Rostochiensis majoris Auditorii: qua Rectoris munere fungens Academicæ concepit felicitatis auguria. *Tertiam* eaque postrema Lipsiæ Professionem extra ordinem Theologiæ auspicatus est. Per multos tum annos motus in Belgio haud parvos excitaverat quæstio: quodnam primum illud ultimumque momentum sit, quo infallibili fide divina Scripturarum origo queat cognosci? Eaque cum diu satis multumque inter Hulsium imprimis Regiumque agitata esset; accuratius demum trutinata utriusque sententia, de falsa Auditoris Vir beatus præmonendos, inque vera muniendos duxit. Altera hujus opusculi pars continet, quæ in *festis, munerum auspiciis, funeribusque* ab eo conscripta sunt *Programmata*. *Festiva* in duas iterum partes abeunt, suntque vel *Rostochiensia*, vel *Lipsiensia*. *Primum* in illis evocat ad festum Christi natalitium; ubi vaticinium extricatur de viro Zemach, Zach. VI, 12, petitumque ex in coronæ triplicis duplicisque Pontificum Romanorum gladii fulcimentum enervatur. *Alium*, quadragesimali sacratum tempore, Christum representat virum dolorum, crucifixum & transfossam, ex Zach. XI, 10. *Tertium*, quod Pa-

schatos festivitatem intimat, Christum generis humani Coelem,
 Coelisque leges & jura exhibet. In *his* autem Lutheri Refor-
 mationem *bina* recolunt, quorum *alterum* in originem festi ac
 autorem inquit, ejusque constitutionem tuetur ut legitimam:
alterum vero Pontificiorum in Lutherum convitia destruit,
 eumque cum maximis veteris novique Fœderis luminibus, Mose
 putâ, Elia, Samuele, Johanne Baptista & Johanne Evangelista,
 Pauloque confert. In nativitate Christi festivitate de λέγω,
 qui incarnatus Joh. I dicitur, commentatio fit, Platonicaque vo-
 cis usurpatione rejecta, verus ejusdem sensus elicitur ac firma-
 tur. Paschali festivitate oraculum Jerem. XI, 10 evolvitur,
 quo ad Salvatoris sepulturam applicato, dissertatio in-
 sistitur de Christi sepulcro in Palæstina adhuc monstrari so-
 lito. Ac in Pentecostis demum solemnibus, eruta festi anti-
 quitate, de Spiritus S. divinitate cultuque a fidelibus ipsi præstan-
 do pluribus agitur. Post festivalia ordine sequuntur duo *auspica-*
toria: quorum *altero* auspiciatus est Professionem Theologiæ
 extraordinariam, *altero* ordinariam. In *illo* sub incidem re-
 vocat Clerici libellum de incredulitate. In *hoc* autem convi-
 tia, quibus e Pontificiis nonnulli Beatos Confessores nostros,
 de Ecclesiæ abusibus in Aug. Confess. conquestos, mordent,
 diluuntur. Ultimum occupant locum *funebria*, quæ annexis
 identidem vitæ obitusque defunctorum historiis varia lectu
 haud indigna insinuant. In *primo* disseritur de Primitiis, qua-
 rum legibus ritibusque in Ecclesia Judaica solemnibus inculca-
 tis, morem quoque istum apud gentiles obtinuisse, adstrui-
 tur. *Secundum* cogitata suppeditat de væ tristi, quod partu-
 rientibus Salvator præfagit. *Tertium* caducam hominum vi-
 tam, tanquam perpetuum scribendi h. e. ad funera evocandi of-
 ficium, describit. *Quartum* solemnioribus trium eadem
 ex urbe patria oriundorum Juvenum studiosorum vna defun-
 ctorum exequias intimat, symbolumque illustrat, quod Angli-
 cis Balnei Equitibus, insignis loco tres coronas aureas in orbi-
 cello aureo expressas gerentibus, tributum, refert: **TRIA IN**
UNUM. Qua ratione de ternarii simul numeri perfectione &
 sanctitate curiosa quædam inseruntur. *Quinti* argumentum
 est,

est senectutis & honos & felicitas. *Sextum* numisma, quod Palatius in Aquila Saxon. Lib. XIII c. 3 de VITA IN SALTU habet, declarat. In *septimo* novi Fœderis Prophetissa, Hannæ, encomium exaratum, atque in *octavo* tandem Vincentium Friderici, Mecklenburgi Principum ordinumque provincialium Ærario præfatum, victoris pacifici titulo mactatum videas.

JO. FRANCISCI BUDDI, TH. D. ET P. P.
*Commentatio de Concordia Religionis Christianæ status-
 que civilis; accedunt aliæ argumenti civilis
 Dissertationes.*

Halæ Saxōnum, sumtibus Orphanotrophii, 1712, 8.

Alph. 1 pl. 20 $\frac{1}{2}$.

Quas Exercitationes Historicas & Philosophicas Autor & varia eruditione & fama meritisque quamplurimis celeberrimus antehac, cum moralem ac civilem Philosophiam in Academia Fridericiana doceret, publicæ ventilationi exposuit, earum partem quartam eamque ultimam nunc communicare voluit. Nam tres priores, quas modo Parerga Historico-Theologica, modo Selecta juris naturæ & gentium, modo Analecτα historię philosophicę appellare amat, jam ante aliquot annos lucem adspexisse noyimus, quarum duæ priores a nobis in Actis A. 1703 p. 318 & A. 1704 p. 533 fuerunt memoratę, de tertia vero dicemus in Supplementis. Hęc pars complectitur quinq; *μελετήματα*, in quorum primo religionem Christianam ad Rerumpublicarum conservationem multum conferre, vitiis ex ambitione, avaritia & voluptatis cupiditate fluentibus obviam ire, prærogativa quadam præ religione & gentili & Muhammedana in conservando statu civili gaudere, ostendit. Contra Hectorem Gothofredum Masium, Philippum Jacobum Hartmannum, Petrum Josephum Aurelianensem, ac inprimis non una vice contra Machiavellum disputat, variasque religionis Christianę sectas & dogmata & morēs imperio civili adversos continere, speciatim Romanenses & Anabaptistas perniciosas Reipublicę opiniones fovere, factisque comprobare, sed per reformationem B. Lutheri imperanti-

bus

bus auctoritatem atque potestatem, quæ ipsis debebatur, redditam fuisse pronuntiat. In secundo de ratione status circa foedera, in tertio de eo, quod decet circa solennia Principum, ac in quarto de metu comparationis ad C. Cornelii Taciti Annal. lib. I cap. LXXVI multa edisserit, & singulas sententias historicis politicisque rationibus corroborare annititur. In quinto demum quaestionem, an Alchemistæ in Republica tolerandi sint? expendit, & commemoratis aliquot artis *χρυσόποιητικῆς* documentis, constituto item triplici Alchemistarum genere, homines artis revera peritos fovendos & in maximo pretio habendos, impostores gravi crimine se obstringentes pro delicti istius frequentia aliarumque circumstantiarum ratione puniendos, & illos demum, qui non malo equidem consilio animum ad hanc artem adjungunt, sed peritia sufficienti destituti, bonis suis dilapidatis, in extremam tandem paupertatem se conjiciunt, acriori censura coercendos esse judicat. Huic autem Dissertationum pentadi Praefationem præmittit Autor doctissimus, in qua primam diatriben de concordia religionis Christianæ & status civilis quorundam errorum a nonnullis insimulatam ulterius defendere conatur. Docuerat nempe, majestatis sive summi imperii originem mediate a Deo derivari debere, sive de prima Rerumpublicarum institutione, sive de collatione majestatis, quæ hodie aut per electionem, aut per successionem fit, illud capiamus. Quam sententiam & sacris Literis & quotidianæ experientiæ rectæque rationi consentaneam esse, nec libertatem ratione ipsius agentis, nec dominium ratione rerum sensu destitutarum, nec imperium ratione aliorum hominum in statu conjugali, herili, aut civili viventium ullam dubitationem admittere, fusius probat. Post hæc inquirit data occasione, sitne fundamentum moralitatis ex lege divina tantum, an verò etiam ex ipsa natura & indole actuum humanorum repetendum? ubi posterius a gentilibus effectum, securiusque a Scholasticis receptum esse affirmat, & illud tanquam justis rationibus minime suffultum rejicit, prius autem non tantum ex rationis rectæ placitis, sed etiam ex testimoniis Christi, Mosis, Pauli ac Joannis Apostoli omni exceptione majoribus robur accipere, propterea-

MENSIS JANUARIi A. MDCCXII.

ptereaque præferendum esse docet. Ultimo loco illis, qui Cl. Auctorem nostrum in calce memoratæ dissertationis Anabaptistarum similium; hominum causæ favisse existimarunt, responsurus, tum ad ipsam capituli istius lectionem provocat, tum erroneas Anabaptistarum verboque divino contrarias opiniones nequaquam se probasse, aut etiamnum probare ostendit.

NOUVEAU DICTIONNAIRE DES PASSAGERS FRANCOIS-ALLEMAND & ALLEMAND-FRANCOIS.

i. e.

NOVUM DICTIONARIUM GALLO-GERMANICUM & GERMANO-GALLICUM, in usum peregrinantium concinnatum a JO. LEONHARDO FRISCH, Regiæ Scient. Academiæ Berol. Socio.

Lipsiæ, apud Jo. Fridericum Gleditsch & Fil. 1712, 8 maj.

Alph. 5.

Inter plura, quæ hætenus prædicere, Dictionaria Gallo-Germanica, præcipuam quandam laudem meretur hoc ipsum, quod nec mole sua laborat, nec deficit, siue verborum copiam, eorum etiam quæ artibus & scientiis propriæ sunt, siue sententiarum & phrasium selectum, usumque Grammaticum & etymologias spectes, in quibus explicandis felicissime versatus est doctissimus Auctor. Imprimis vero cujusque vocis Gallicæ sensus varios diligentissime eruit, ut ad intelligendos scriptores Gallos, seu Oratores, seu Poetas, manu quasi ducat; & præterea in Germanico Indice omnia ad linguæ nostræ puritatem multo studio accommodavit, quò magis peregrinorum commodis inserviret, quò ipso etiam titulo significare voluit. Ceterum nihil nisi eximium expectari ab Auctore nostro potuit, quippe qui ob singularem linguarum notitiam dignus habitus fuit, qui Grammaticas aliosque libros scholasticos, hætenus editis emendatioribus, qui scholis Borussiae & Brandeburgicis omnibus inservire posthac queant, adjuvantibus aliis Viris eruditissimis, concinnaret, quò in labore Cl. Auctor imprimis nunc occupatur.

F

LEO-

**LEONIS ALLATII APES URBANÆ ET
JO. IMPERIALIS, Phil. & Medici Vicentini, Museum
Historicum, cum Præfatione JO. ALBERTI FA-
BRICII, D. & Prof. Publ.**

Hamburgi, apud Christianum Liebezeit, 1711, 8.

Alph. II. 18.

Postquam celeberrimus Fabricius, edita A. 1708 *Isagoge in Notitiam Scriptorum Historia Gallica*, Duchesniæ Bibliothecæ Chronologicæ Scriptorum ab Originibus Regni Franciæ ad sua usque tempora, una cum Gryphii & Meibomii similis argumenti libellis, in lucem revocavit, eoque de Gallis Scriptoribus bene meruit, nunc Duumvirorum, qui de Italis potissimum egere, scripta rarissima pari liberalitate nobiscum communicat. Clarissimum imprimis Allatii nomen est, cujus *Apes Urbanæ*, ab Urbano VIII, qui e Barbarinorum familia oriundus apes in insignibus monstrabat, dictæ, ac Romæ A. 1633 editæ, Viros illustres sistunt, qui A. 1630 & biennio post Romæ adfuerunt ac typis aliquid evulgarunt. De quo libro ita censuit Adrianus Bailletus, quod etsi nihil admodum singulare contineat, commendandus tamen sit vel eo nomine, quoniam ab autore optimo & doctissimo conscriptus sit. Accessit liber æque rarus, nimirum Joannis Imperialis *Museum Historicum*, antehac cum ejusdem Museo Physico Venetiis 1640 editum, variisque Eruditorum iconibus instructum, quas Noster, ut pretium minueret, omisit. In eo cum Autor Itatorum præcipue elogia condat, non omittit tamen & aliarum gentium viros eruditione & fama illustres, quales sunt Jo. Barclajus, Cominaus, Grotius, Dan. Heinsius, Meursius, Naudæus, Sammaritanus, Strada, I. G. Vossius, alii. Ceterum Cl. Fabricius nuper admodum *Memoriarum Hamburgensium Tomum III* edidit, quem æque ac ejus *Bibliotheca Græca Libri IV Partem I, A. 1708, & Partem II, A. 1711* editam, hæcenus a nobis, nescimus quo facto, prætermisam, proxime, quod speramus, recensebimus.

**COMENTARI DI GIO. MARIO CRESCIMBE-
NI intorno alla sua Historia della volgar Poesia.**

i. e.

i. e.
COMMENTARIi IN HISTORIAM POE-
seos vernaculæ IO. MARIi CRESCIMBE-
NII, Custodis Arcadiæ.

Vol. II Pars I & II.

Romæ, apud Antonium Rossi, 1710, 4.

Alph. 3 pl. 19.

Quam in Actis nostris A. 1699 M. Nov. commemoravimus Cl. Crescimbenii Historiam Poeseos Italicæ, eam doctissimis Commentariis, quorum Vol. I A. 1702 editum in Actis A. 1704 M. Nov. recensuimus, nunc porro illustrat Cl. Autor. Duabus autem Partibus Volumen II divisit, quarum prima complectitur Vitas Poëtarum Provincialium, quales delineavit Jo. Nostradamus lingua Gallica, ex qua nunc in Italicam conversæ leguntur, eo nomine huc referendæ, quod ab illis origo poeseos Italorum vernaculæ repeti debeat. Sex & septuaginta in universum numerantur hujus generis Poetæ, quorum vitæ & in poësin merita hic, habita ætatis, qua vixerunt, ratione, enarrantur, initio facta a *Godofredo Rudello*, sine autem in *Hugone di Sancesario*, qui præter alia vitas Poëtarum Provincialium compilavit, constituto. Singulorum vitis Cl. Interpres notas subjecit bene largas & eruditæ, quibus assertionibus Nostradami ex aliorum testimoniis fidem facit ampliorem, interdum etiam diversam ab eo sententiam tuetur, ac imprimis id agit, ut appareat, quinam fufius de illis commentati sint, aut, quæ ipsorum monumenta MSS. in bibliothecis existant. Sic sæpe ad partes vocantur Codices Vaticani n. 3204, 3205 & seqq. ut ceteros taceamus, qui fragmentorum vel integrorum opusculorum copiam faciunt. Sequuntur Accessiones ad Historiam Poëtarum Provin- p. 185 210.
 cialium, quorum notitia non facta est Nostradamo, ad Cl. Crescimbenium autem ex Codd. Vaticanis pervenit. Illa recensio secundum literarum seriem, & majori quidem copia, quam quæ in Nostradamo existat, instituitur. Hanc excipiunt frag- p. 213.
 menta versuum quorundam hujus generis Poëtarum, ubi alterum

ram latus Provinciale, alterum Italicum dicendi genus representat. Poetæ sunt Arnaldus Maraviglia, Giraldus Bornellus, Arnaldus Daniellus, Anshelmus Faidit, Blancassetus, Fatius ex Ubertis, Dantes Aligerius, Falquetus Marsiglia. Hæc fragmenta Cl. Editor accepta refert Cl. Ant. Mariæ Salvini, Prof. Gr. E. Florentiæ, qui ea ex MSS. protraxit, & in Italicum sermonem convertit. Pars altera hujus Voluminis illustrat potissimum librum II Historiæ Poeseos Italicæ, quo inde ab ultimis originibus series Poetarum Italicorum ad nostrasque tempora est producta. Abit hæc Pars in Libros septem, quorum primus Poetas seculi XIII, secundus seculi XIV, tertius seculi XV, quartus seculi XVI, quintus seculi XVII eodem ordine recenset, quo in Libro II Historiæ Poeseos commemorati fuerunt. Hoc tamen discrimen ubique observatur, quod cum in priori loco strictim de singulis fuerit expositum, hic longe majori industriæ contentione & ampliori doctrinæ apparatu ea in medium afferantur, quæ ad vitam & merita singulorum literaria, speciatimque, quæ in poesin exstant, cognoscenda spectant. Propterea aliorum quoque judicia diligentissimus Crescimbenius non omittit, quæ nunc disertis verbis afferuntur, nunc in compendium missa, allegatis ipsorum scriptorum commentationibus, producuntur. Passim etiam deprehendas hallucinationes aliorum in hac historiæ literariæ parte modeste demonstrari, & idoneis argumentis e medio tolli. In singulis his libris singulæ Poetarum Centuriæ comparent. Sic & Lib. VI exstat Centuria Poetarum adhuc supersitum, & quidem eorum, qui in Illustrem Arcadum Societatem sunt cooptati. His recensendis ita defungitur Cl. Autor, ut præter nomina, ex societatis legibus assumpta, breviter poemata, quæ ab illis profecta vel seorsim, vel in collectionibus exstant, commemoret. Denique Libro VII eoque extremo leguntur emendationes quædam & annotationes ad Librum II Historiæ Poeseos partim corrigendum partim perficiendum facientes. Multa quidem, nec contemnenda, erant, quæ ex egregio opere seligi & huc transferri poterant; sed copia eorum tanta est, ut cœna fere dubia nascatur, adeoque magis consultum videatur nihil, quam pauca de illis dicere.

NO-

NOVA LITERARIA.

Ediarum Veneti Tomo V, anno superiori edito, & prolixius ipsius summi Pontificis Clementis XI commendatione & privilegio aucto, præcipua breviter excerpta, pro more nostro, cum B. Lectore communicabimus. Bononiæ Illustrissimus Ludovicus Ferdinandus Comes Marsigli Epistolas duas per eruditam prelo subiecit, quarum altera: *Estratto del Saggio Fisico sperante alla Storia del Mare*, altera: *Osservazioni naturali intorno alla grana detta Kermes*, inscribitur. Ibidem Eustachius Manfredus Amici quondam sui *Vittorii Francisci Stancarii Schedas Mathematicas* prelo subicere constituit. Florentiæ imprimuntur Virginii Valsecchi *de M. Aurelii Antonini Elagabali Trib. Potestate* & Dissertatio Historico-Chronologica, in qua rei antiquariæ & nummariæ scientiam Autor prodit haud vulgarem. Lucæ Poetæ Itali florentissimi Ludovici Adimari, Florentiæ die 13 Jun. 1708 defuncti, Poemata Sacra & Moralia, antea Flor. 1696 in fol. vulgata, recuduntur. Prodiit vero *Dissertationum Legalium, circa materias utriusque Juris in foro ad normam recentissimarum S. Rote Romane Decisionum judicatas, Marci Antonii Paulucci ex gente Calbula, J. C. & Patricii Foroliviensis, Liber secundus*, Neapoli rudera nuper effossa sunt varia, quæ ad Templum spectare putant veteris oppidi, quod Herculæum dictum est. In his inter alia inscriptio exstat hæc: **APPIVS PVLCHER, C. F. COS. IMP. VII VIR. EPVLONVM**. Patavii Camillus Sylvester Satyras Juvenalis & Persii, Etrusco carmine translata, notisque & Dissertationibus elegantissimis, quibus antiquitates varix explicantur, adornatas, prelo subiecit. Parmæ Josephus Maria de Turce *Institutiones ad Verbi Dei scripti intelligentiam* vulgavit, quatuor tractatibus absolutas, quorum I de existentia Scripturæ S. ejusque Autore, de canone item & libris canonicis atque apocryphis, II de textu Hebraico & Græco ejusque variis editionibus ac versionibus, III de difficultate Scripturæ S. ejusque sensu literali, mystico & figurato, deque Interpretatione Scripturæ, ubi de autoritate Ecclesiæ, Pontificis ac conciliorum, ut & de modo interpretandi Scripturam, IV de perfectione

S. Scripturæ, ejusque œconomia, de Antichristo omnibusque Hæresiarchis & de Cabbala agitur. Regii vir doctissimus, Johânes Guascus, Academiæ *Muforum*, quæ ibi floret, Historiographus, de ejusdem Academiæ initiis, progressu & instauratione opus elegans ad methodum Verulamii edere parat. Romæ Alexander Guidi, cujus Carmina vernacula in Actis A. 1706 M. Febr. p. 68 commendavimus, sex Homilias summi Pontificis Clementis XI Etrusco carmine expositas prelo subjiciet. Ibidem auspiciis Eminentissimi Cardinalis Imperialis prelo prope absolutæ sunt Caroli Delfini *Tabule Chronologicae* quatuor, quæ Chronologiam accuratissimam rerum ab Orbe condito ad natum Christum complectuntur, quas deinde excipient quinque aliæ, in quibus reliqua a C. N. ad nostra tempora justa serie disponentur. Josephus Juvenicus, qui post Nicolaum Orlandinum, primum Soc. Jesu Historicum, Franciscum item Sacchinium, Vincentium Guinigi, Petrum Possinum, Danielem Bartoli (qui solus de Societate, nec pauca, Italice scripsit) Honoratum Fabri & Josephum Reussium, qui ordine sibi successere in eo munere, nuper a Superioribus Historicus ejus Societatis electus est, librum edidit, sub titulo: *Historia Societatis Jesu Pars V Tomus posterior, ab A. 1591 ad A. 1616, autore Josepho Juvenico, Soc. ejusdem Sacerdote. Roma, ex typographia Georgii Placchi, 1710, in fol.* Verum is liber publice haud proficit, & Societatis usui unice videtur consecratus. Andreas Adami, Magister Capellæ Pontificiæ, ibidem opus vulgavit haud in-elegans, sub tit. *Offervazioni per ben regolare il Coro de i Cantori della Capella Pontificia, tanto nelle funzioni ordinariæ, che straordinariæ, Roma, 1711, 4, cum figuris.* Senis A. 1710 prodiit opus posthumum Germanici Ptolemæi, Patritii Senensis, sub tit. *Vita B. Bernardi Ptolemæi, Congregatiõnis Olivetanae Fundatoris,* in 4. Venetiis Bernardus Trevisanus, qui A. 1704 primum Meditationum Philosophicarum Tomum, in Actis A. 1706 M. Jun. p. 249 recensitum, edidit, in eo nunc est ut prelo subjiciat *Nuovo Sistema Filosofico*, quem librum eæ prodromum Tomi secundæ Meditationum emittere decrevit. Illic & Annalium Ecclesiasticorum Baronii, quorum jam octo Tomi prodierunt, nova editio

tio a Bibliopola Laurentio Balegio urgetur. Ceterum ex eodem Diarii Veneti Tomo V p. 354 discimus, Vincentium Pasqualigum, Prof. Publ. Philosophiæ Venetiis, celebrem Aristotelicum, qui edito A. 1671 libro: *La Galleria di Ritratti Morali*, & A. 1678 *Fractis Genialibus ad Philosophiam*, inclaruit, superiori anno die 20 Martii, & p. 43. Joannem Baptistam Comazzi, Historiographum Casareum, cujus varia scripta in Actis nostris memoravimus, Viennæ eodem anno die 27 Martii decemur, relictis *Virorum ac feminarum characteribus*, libro item Italico: *Filosofia & amore*, aliisque prelo paratis.

LIBRI NOVI.

Andrea Chrysothomi in Zaluskie Zaluski, primo Kijoviensis, Apostea Plocensis & nunc Varmiensis Episcopi, S. Rom. Imp. Principis, Terrarum Prussiae Praesidis & supremi Regni Poloniae Cancellarii, Epistolarum Historico-familiarium Tomus I, a morte Ludovicæ Regine & abdicatione Regis Jo. Casimiri, Regum Michaelis I & Joannis III Acta continens. Tomus I Pars I. Brunsbergæ, 1709; & Pars II ibi, 1710, fol.

Ejusdem Epistolarum Historico-familiarium Tomus II, obitum Joannis III, scissionem, pacificationem, motus Lituanicos, tractatus cum Porta Orbomannica, & alia Acta usque ad A. 1701 inclusive continens. Ib. 1711, fol.

Ej. Tomus III gesta in Polonia totius Decennii ab A. 1701 continens. Ib. 1711, f.

Philippi Claverii Introductio in universam Geographiam, tam veterem quam novam, Tabulis Geographicis XLVI ac Notis olim ornata a Jo. Bunone, jam vero locupletata Additamentis & Annotationibus Jo. Frid. Hekelii & Jo. Reiskii. Cum privil. Ordin. Holl. & Westfr. 1697. Quibus in hac editione accedunt plurima ex scriptoribus optima Nota, Cellario præsertim & Luyt-
fio excerpta & in marginem relata; qua una cum typis ancis insuper additis, Editionem hanc prioribus tertiâ parte saltem, auctiorem reddunt. Lond. impensis Jo. Nicholson, 1711, 4.

Analysis per Quantitatum Series, fluxiones ac differentias cum

- enumeratione Linearum tertii ordinis. Lond. ex offic. Pearfiana, 1711, 4.
- The Life and Acts of Matthew Parker, the first Archbishop of Canterbury in the Reign of Queen Elizabeth. In four Books. By John Strype, M. A. London, for John Wyat, 1711, 8.
- The History of the Life and Acts of Edmund Grindal, the first Bishop of London and a second Archbishop of York and Canterbury successively, in the Reign of Q. Elizabeth. In two Books. By J. S. M. A. London, for John Wyat, 1710, fol.
- Antiquitates Rutupinae, Autore Joanne Battely, S. T. P. Archidiacono Cantuariensi. Opus posthumum. Oxonii, e The. Sheld. 1711, 8.
- An Account of several late Voyages and Discoveries. London, for D. Brown, 1711, 8.
- The Peerage of England: or a Genealogical and Historical Account of all the flourishing Families of this Kingdom. Vol. II Part. II. Lond. for F. Sanger, 1711, 8.
- Velleji Patereuli quae supersunt: cum variis Lectionibus optimarum Editionum, doctorum Virorum conjecturis & castigationibus & Indice locupletissimo. Accedit Annotationum libellus. Ox. e The. Sheld. 1711, 8.
- Historia Sacra Libri VII, in quibus narrantur res gesta veterum Patriarcharum, Judaeorum & Christianorum a primo mundi origine usque ad excidium Hierosolymitanum. Ex Ant. Coccei Sabellici Enneadibus concinnatum per Guil. Nicholsium. Lond. impensis Guil. Taylor, 1711, 12.
- A Treatise of the three evils of the last times, 1 the Sword, 2 the Pestilence, 3 the famine. Lond. printed by M. J. for M. Knoplock, 1711, 8.
- Tractatus de imputatione divina Peccati Adami posteris ejus universis in reatum, Autore Daniele Whirby. Londini, impensis J. Wyat, 1711, 8.
- A demonstration of the truth and divinity of the Christian Religion by Robert Green. Cambridge, at the Universities Press, 1711, 8.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Februarii, Anno MDCC XII.

SCRIPTORUM BRUNSVICENSIA ILLU-
strantium & religionis reformatione priorum Tomus
Secundus: cura GODOFREDI GUILIEL-
MI LEIBNITII.

Hanoveræ, sumtibus Nicolai Fœrsteri, 1710, in fol.

Alph. 13 pl. 2.

QUæ in primo egregii hujus pariter atque utilissimi Operis Tomo continentur, eorum epitomen in Actis A. 1707 p. 460 dedimus. Jam pergit Illustris variaque rerum historicarum scientia Clarissimus Autor de erudito orbe præclare mereri, dum in secundo Tomo non tantum Brunsvicensia & Luneburgensia, sed & res vicinarum regionum, episcopatuum, urbium, monasteriorum, Principum & hominum illustrium, nonnulla etiam Gvelfica & Estensia literis mandare, maximam partem ex MStis eruere, interdum augere & emendare prudenti consilio allaborat. Scripta comprehendit numero LI, ac primo loco *vitam S. Conradi ex Gvelfis* orti, Episcopi Constantiensis, quam manu Joannis Gamanlii, Societatis Jesu Presbyteri, ex antiquiore codice descriptam, a Conrado Janningio, ejusdem Societatis Theologo, accepit, exhibet, eandemque ab Udalscalco, Udalrici Episcopi Capellano, concinnatam esse opinatur. Sequitur *Chronicon vetus Ducum Brunsvicensium & Luneburgensium*, cujus Autorem temporibus Eduardi I Regis Angliæ floruisse ex ipso opusculo evincit, ac primum eum inter extantes Scriptores esse observat, qui Brunsvigam a Brunone & Tanquardo fratribus, Ludolphi Ducis filijs, fundatam fuisse dixit. Qua occasione in editione, quam Jo. Henricus Maderus olim A. 1661 iterumque A. 1678 adornaverat, errata notabilia aliquot in locis corrigere neces-

sum ducit. Porro exhibet *fragmentum Genealogie Ducum Brunsvicensium & Lüneburgensium*, in quo errores nonnullos historicos notat; item *Genealogiam Ducum Brunsvicensium illorum, qui Eimbeck, Osterröt, (Hamelen in titulo addeodam censet illustris Leibnitius) & Duderstat cum attinentiis possederunt*, Theodorico Engelhusio Autore evulgatam, collectioni inserit, Sucedunt *narratio Altahensis de quorundam Ducum Bavariæ Genealogia & incrementis*, adjuvante Nesselio, Bibliothecæ Cæsareæ quondam Præfecto, ex MSto edita; *Gerardi Maurisii narratio disfidiorum Marchionis Estensis cum Ecelino de Romano*, ideo potissimum ab Autore Consultissimo adjuncta, quia partim ad indolem Ottonis IV penitus noscendam facit, partim de rebus Marchionum Estensium opinionem nuperi Scriptoris Romani, qui de Pontificio in Comaclum jure in epistola quadam egit, resellentibus nonnulla suppeditat: *Sententia Arbitralis Johannis Regis Franciæ super controversia honoris & appellatione ad Duellum, inter Ottonem Ducem in Brunswick & Henricum Ducem Lancastriæ*, quam ex Bibliotheca Cottoniana Thomas Smith, Anglicanæ Ecclesiæ Theologus, cum ipso communicavit. Per Ottonem ibi eum utique qui ex lineâ Grubenhagla ortus, vulgo Tarentinus dictus vel Neapolitanus, bellis Italicis multum inclaruit, & Reginam Neapolitanam Johannam I duxit, intelligi posse ex circumstantia temporis probat, adjicitque ex Theoderico a Niem & Gobelino Persora *excerpta de gestis ejusdem Ottonis*, ac de longinquis peregrinationibus ab hoc Duce susceptis copiose disserit. Post hæc comparant *Excerpta Chronologica de Ducibus Brunsvicensibus, & de reliquiis Ecclesiæ Collegiatae S. Blasii*, tum ab Henrico Leone fundatore, tum ab aliis collectis, quæ partim Brunsvigæ, partim Hanoværæ hodierno die visuntur: *Compilatio Chronologica a temporibus Caroli M. ad annum MCCCCX*, quamvis illa exigui sit momenti & parvæ in antiquioribus autoritatibus: *Chronicon Riddageshusanum ad annum usque MDVIII continuatum*, non ita dictam, quasi de monasterio agat, sed quod in eo monasterio compositum est, cui *duæ continuationes Chronici Engelhusiani* subiciuntur. Postea de Telonio Ornatomontano, cujus *descriptionem bellæ*

inter

Inter Henricos Seniore[m] & Juniore[m] civitatemque Brunsvicensem circa annum MCCCCXCII gesti affert, nonnulla commemorat, ac Rectorem Scholæ Brunsvicensis eum fuisse, Telomoniumque pro Tilemanno appellare se consueville suspicatur. Excerpta etiam depromit ex necrologio Monasterii S. Michaelis Hildensemensis, cujus MStum in Bibliotheca Serenissimi Electoris Brunsvico-Lunenburgici reperitur, e quo commemorationes aliquot Principum, Episcoporum & Abbatum huc transfert. Proximo loco *Chronicon Ecclesie Halberstadiensis* proponit, cujus Autorem pleraque ex Chronico Halberstadiensi Martini Rehbockii, Monachi Corbejensis, hausisse, Cl. Vir Christianus Franciscus Paullini olim testatus est. Ubi porro *historiam Alberti II Episcopi Halberstadiensis ex Ducibus Brunsvicensibus* exhibet, in libelli Autorem inquirit, eumque M. Themonem, memorati Alberti Cancellarium, cum Guilielmo Budæo facit. Rebus Hildesensibus annumerari merentur *Catalogus Episcoporum Hildesensium*, nec non *præcepta Ludovici I & Henrici Sancti de terminis diocesis Hildesensis*, quibus Celeberrimus Autor eruditas ac illustrationi inservientes notas adjecit. Ad Mindenses vero & Verdeneses pertinent *Hermannii de Lerbeke*, ex ordine Prædicatorum ad ædem S. Pauli in urbe Mindensi, *Chronicon Episcoporum Mindensium*, quod Cl. Editori cum Apographo manu Madæri scripto conferre licuit: *Chronicon Episcoporum Verdensium*, beneficio Generosissimi Alvenslebii, in aula primùm Guelpherbytana, nunc Brandenburgica Consiliarii intimi, ex codice authentico editum: *Vita S. Swiberii Episcopi Verdensis*, item *narratio de ejusdem canonisatione*, licet utrumque scriptum sit supposititium, & tum Markelino Presbytero tum Ludgero perperam tribuatur. Nec excerpta ex opere Joannis Rhode, quod inscribitur *Registrum bonorum & jurium Ecclesie Bremensis*, indigna visa sunt, quæ conservarentur cum *Chronico Saxonum Quedlinburgensi*, haut pauca continente, quæ alibi frustra quaras. Locum quoque in hac collectione occupant *Annales Corbeje Saxonica antiqui*, sed subinde interpolati, & ad annum MCCCCLXXI continuati ab Antonio ex gente Snakenburgiorum, Corbajæ Monacho, & postea Hersfeldæ,

ubi A. 1476 decessit. Plura verò ad res Gandesianas spectantia afferuntur, videlicet *Rosvita* Poetriæ Germanicæ non incelebris, quam cum Angla quadam ejusdem nominis imprudenter nonnulli confundunt, *carmen de primordiis & fundatoribus cœnobii Gandesiensis: Supplementum syntagmatis Gandesiani* ab Henrico Bodone, Clusini Monasterii Ordinis S. Benedicti Monacho, conscripti & hætenus imperfecte editi: selecta ex ejusdem *Chronico Clusino* excerpta, ac *diplomata Gandershemensia*, ubi post Bodonem series Abbatissarum Gandershemensium & Abbatum Clusinorum ab Autore nostro in multorum gratiam absolvitur. Porro de *fundatione & restauratione Monasterii S. Michaelis in Luneburg* nonnulla commemorantur, a Viro Cl. Pffessigero, Gymnasii Luneburgensis inspectore, qui notulas simul ex diplomatibus adpersit, suppeditata, quibus privilegium indulgentiarum Monasterio A. 1281 concessum subjungitur. Reperuntur etiam, quæ Otto Kulzing, Præpositus in Hilgenthal Ordinis Præmonstratensis, de *fundatione Monasterii sui & translatione in urbem Luneburg* olim narravit. *Chronica* deinceps *Monasteriorum Ordinis S. Benedicti*, tum *S. Michaelis*, tum *S. Godehardi* in civitate Hildesensi, quorum posterius Autore Jo. Legatio Monacho concinnatum est, exhibentur, ac de origine cœnobiorum *Montis S. Mariae Canonissarum Regularium S. Augustini prope Helmstadium*, ac *Fontis S. Mariae in Diœcesi Magdeburgensi* sita, notatu digna producuntur, inserto catalogo Præpositorum Mariæbergensium, quem celeberrimus Vir, Hermannus ab Hardt, hodie Præpositus, communicavit. Circa recensio- nem *Chronici Monasterii Marienrode* (antea Backenrode dicti) *Ordinis Cisterciensis prope Hildesiam* observatur, quod Henricus de Bernten Abbas hanc sui monasterii historiam conscribere cœperit, & Franciscus Borsemius eandem ad annum usque 1579 continuaverit. Postea, quid *fundationi cœnobii S. Crucis* (extra muros urbis Brunsvigæ ante portam Petrinam siti) *Monialium Ordinis Cisterciensis* occasionem dederit, exponitur, atque ex *Ordinario Ecclesiæ S. Mathei apud Brunsvicenses*, quæ a Templariis per Johannitas ad fratres Calendarum seu Sancti Spiritus translata fuit, nonnulla excerpta traduntur. Qua occasione in-

quirit

quirit Illustris Autor in causam denominationis Fraternitatis Calendarum hodie adhuc florentis, ac credibile esse opinatur, quod, cum calendæ mensium initio præsertim in parandis conviviiis eligerentur, nomen inde istis Societatibus hæserit. Ubi *Libros IV de Reformatione Monasteriorum quorundam Saxonie* ex codice MSto Monasterii Hamerslebiensis, vel plenius ex duobus aliis a Sebastiano Kortholtō, Professore Kiloniensi, & Zeppenfeldio, cœnobii Sultensis Præposito, publicæ luci donat, vitam Autoris, Joannis Buschii, Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini, Præpositi in Sulta prope Hildesiam & in novo opere prope Halam Saxonum, copiose enarrat, ac inter scripta ejus librum de origine Congregationis Windesemensis, ejusque Viris illustribus, ab Heriberto Rosweido evulgatum, commemorans, testimonia Buschii & Rosveidi in gratiam illorum, qui celebratissimum opus de imitatione Christi Thomæ a Kempis adscribunt, notat & uberius illustrat. *Narrationem quoque de Basilica Goslariensi ejusque Præpositis*, a Monacho quodam Hamerslebiensi relictam, communicat, & *Joannis de Poldæ*, Canonici Senioris Ecclesiæ Collegiæ Hamelensis, *Chronica imo dictæ Ecclesiæ*, ab Henrico Meibomio Juniore corruptissime antehac edita, auctiora reddit ac emendatiora. Porro *historiar memorabiles Casarii Heisterbacensis*, Monacho Ordinis Cisterciensis, postea Priore, scriptas, excerpit, ac *disputationem carmine conscriptam inter Romam & Papam de Ottonis IV destitutione* ex Bibliotheca Cottoniana, opera Thomæ Smith celeberrimi Ecclesiæ Anglicanæ Theologi, depromit. Post hæc *Chronicon parvum Ecclesiæ S. S. Simonis & Judæ Goslariensis* in lucem protrahit, ac *Chronica Slavorum* ab Helmoldo, Presbytero Bosoviensi, ad annum 1170 perducta & ab Arnoldo, Monasterii Ordinis S. Benedicti ad D. Johannis apud Lubecenses Abbate, ad annum 1209 continuata, nec non *locâ in Hermanni Cornarii Chronico inedito ex Helmoldo vel Arnoldo citata*, quæ tamen apud eosdem vel plane non, vel aliter leguntur, ex MSto superaddit. De opere autem Helmoldi atque Arnoldi judicat, illud magis Historiam Henrici Leonis & majorum ejus ac filiorum, quam Chronicon Slavorum dici mereri. Progreditur ad *Otia*

Imperialia Gervasii Tiberiensis, quorum partem ex duobus codicibus MStis, ut in Actis A. 1707 p. 464 monuimus, in lucem emisit. Postquam enim R. P. Longus, ex congregatione Oratorii Parisina, Otia Gervasiana a Nostro edita cum codicibus aliquot in Regia & Colbertina Bibliotheca extantibus contulisset, suppleta de Asia Orientali, de parte Asiæ meridionali, de Septentrionali, de Asia minore, de Europæ parte septentrionali, de Italia ac situ Romæ communicavit, passim, ubi opus fuerit, emendata. Hisce enarratis *Chronicon Episcoporum Hildesheimensium Abbatumque Monasterii S. Michaelis* cum supplementis, quæ bini catalogi Episcoporum a Francisco Borsenio & Henrico Bodone relictis suppeditarunt, adjungit, & *catalogum Propositorum Conventus Canoniorum Regularium in Sulta prope Hildesiam*, nec non *designationem Monasteriorum Ordinis S. Benedicti Congregationis Bursfeldensis per Germaniam*, viro- rum duntaxat, ex MSto exhibet. Tandem nonnulla de Theodorico Engelhusio edisserit illustris Leibnitius, ac ejus *Chronicon res Ecclesie & Reipublice ab orbe condito ad ipsius usque tempora continens*, quod Cl. Madero debemus, ex tribus Codicibus MStis Hermanni Conringii, Reverendissimi Gerardi Molani Abbatis Luccensis, & Ecclesie S. Crucis Hanoveranæ longe auctius reddit ac emendatius. Ceterum de tertio horum Scriptorum Tomo proximo Mense dicemus.

HO M E R I E D I T I O B A R N E S I A N A .

POSTquam superiore Mense Prolegomena Græcorum in hac Editione Homero præmissa percurrimus, nunc exequamur quæ ibi promisimus. Est autem nobis constitutum, quædam tantum delibare ex prioribus aliquot Iliados libris; non enim desere speramus aliquem, qui seriam & severiorem in hanc Editionem exerceat criticam, cum tam acres & validos adversarios habere intelligamus Cl. Editorem. Et sunt sane ea fata Scriptorum Homericorum, ut olim quidem istorum occasione exorta sit natio Criticorum, qui ἐκδόσεις & διορθώσεις Homeri fecerunt, quorum princeps Aristoteles (ἀφ' ἧς καὶ φασὶ τὴν κριτικὴν τε καὶ γραμματικὴν ἀρχὴν λαβῆν inquit Dio Chryl.) deinde

deinde Zenodotus, Aristarchus, alii; nostris autem & patrum nostrorum temporibus ejusmodi fere prodierint Editiones illius Poetae, quae indigent illa quidem omnes rigidiori censura, nescio tamen qua fortuna evaserunt, praeter Schrevelianam, de qua Dissertationem edidit Mericus Casaubonus. Ex illis autem paucis, quae attingemus, apparebit, quanta messis parata sit Criticis hac etiam Editione; licet in ea plus sit praestitum plusque studii & laboris, ut videtur, adhibitum, quam in quavis alia typis impressa.

Non ab re erit prius indicare, quibus adminiculis adjunctis Vir Cl. praecipuam laudem suae Editioni conciliaverit. Ea sunt in primis MSta diligenter, quod ubique apparet, excussa. Ipse de eare sic in Praefatione ad Iliadem: *Manuscripta autem haec a me visa & diligenter excussa, Ilias nempe & Odysea, Codex antiquissimus Theodori Archiepiscopi Cantuariensis, qui floruit septuaginta post Christum incarnatum centuria &c. Quod summa cura plus semel a nobis collatum & attentius ventilatum; de quo plura passim in utroque Volumine, ubi his literis notatur MS. CCC. i. e. Manuscriptum Collegii Corporis Christi. Aliud mihi MS. Iliados tantum suppeditavit Doct. Humanitas Reverendi admodum Patris JOANNIS MORI Episcopi Eliensis; qui & tertium contulit MS. Joannis Tzerza Ἐξηγητικὴ τῆς Ἰλιάδος. Præterea MS. Laudianum, Archiepiscopi nempe & Martyris Laudi, Iliados a & ex parte β. Oxonia in Bibliotheca Bodleiana C. 89. Aliud totius Iliados Baroccianum n. 203 & tria alia MSS. Barocciana solam Batrachomyomachiam exhibentia. Quibus MSS. addere licet & alia ab aliis visa & laudata, ut Colvertinum, & Cantabrigiense, passim in hoc Opere memorata, cum Stephanianis nonnullis. Non est ut Editiones, quibus usus sumus, hic memoremus, Florentinam nempe &c. Horum ope saepissime Homericum contextum restituit, valere jussa non raro Henrici etiam Stephani auctoritate, quam sua Editione tantam ille consecutus fuit, ut plerique, qui postea Poetam edidere, illius vestigiis tuto se insistere posse crederent.*

Non possumus hic silentio praeterire, eandem, quam Cl. Editor gratus celebrat Doctam Humanitatem Reverendi admodum

admodum Patris JOANNIS MORI Episcopi Eliensis, nos etiam esse expertos; cum enim superiore anno Vir eruditissimus M. Jo. Frid. Burg, S. Theol. Bacc. Collega noster honoratissimus, dum Londini ageret, indicasset Viro Clariss. Jo. Postletwayt, Gymnasii Paulini Rectori, apud nos hic parari novam Editionem Herodoti: atque is, quæ ejus est singularis humanitas & erga nos benevolentia, ut aliquid conferret cæpto illi, mox convenisset de ea re Reverendissimum Episcopum; factum est, ut impetraverimus quædam, quibus non mediocri decus conciliabitur illi Editioni. Sed non pigebit pauca super ea re ex literis Cl. Postletwayt ad Curatorem illius Editionis humanissime scriptis apponere: *Quod itaque unum potui, inquit inter alia, communem illum Doctorum omnium nostrorum Patronum optimum, Exterorum Factorem & Adjutorem benignissimum, Reverendissimum Joannem Morum Episcopum Eliensem adii, & cum eorum communicavi. Is non modo quod certo expectabam, de ea re magnopere gaudere videbatur, sed statim ex amplissima Bibliotheca sua libris omne genus optimis instructissima Codices duos Herodoti impressos proutit, quorum oris Jos. Scaliger & Is. Casaubonus olim eorum possessores Adnotationes non paucas adleverant. Illorum librorum usum Rev. Presul ultra obtulit, ipsosque mihi tradidit, ut inde qua fieri id posset diligentia, Adnotata illa describenda curarem. Quod ego libentissime suscepi, &c.* Tales multi existant Musarum Patroni, talibus Deus vitam longissime pro roget, ipsique in primis Reverendis. Episcopo!

Sed nunc ad institutum ut redeamus, optaremus utique ex animo propter egregios istos conatus, ut plene & solide gratulari liceret Cl. Editori de ejusmodi Editione Homeri, in qua saltem paucissima desiderari possent; verum ut multa bene facta hic libenter & læti agnoscimus, ita non pauca secus cecidisse deprehendere nobis visum est, id quod jam ostendere conabimur. Iliad. α v. 14 *ἑῦμα τ'* in singulari editum i. e. *ἑῦμα τ'* auctore Henr. Steph. pro *ἑῦμα τ'* i. e. *ἑῦματα* in plurali ut omnes habent Editiones ante Stephanianam ipso Stephano factente; qui pristinam Lectionem mutavit, quia non ita multo post sequatur *ἑῦμα θεῶν*. Deinde quia cōpulativam particu-
lam

iam *τῆ* series orationis, ut ait, omnino postulet. Prior ratio non est quidem nullā, sed non sufficit ad quidquam hic mutandam; nam etsi utrobique de eadem re est sermo, tamen sciendum, alterum ex persona Poetae vel Musae dici, alterum ex persona Agamemnonis, qui, & quidem iratus, aliter loquens potuit introduci: eadem interim manente vi vocis illius, quemadmodum *velamina & seria* licet Poetis dicere, ubi sufficiebat *velamen & seria* dixisse, & multae sunt voces in utraque lingua ratione numeri promiscue usurpari solitae. Quod autem posteriore loco de *τῆ* ait, quasi id necessarium hic sit, non ita est; nam est hic Trajectio: ita autem fuit oratio naturali ordine *ἤλθε σέμματα ἔχων, λυσόμενος τε θυγατέρα, φέρων τε &c.* Cum igitur stare possit pristina lectio, non debuit mutari contra consensum Editionum, & quod pluris est, contra auctoritatem veteris Scholiastae, apud quem in Editione Romana & Veneta vox integra ita excerpitur ΣΤΕΜΜΑΤΑ & explicatur *σφαινώματα*. Nec aliter certe legit Dio Chryf. in Homero versatissimus, Orat. XII, ubi huc alludit: *ὃ χρυσὸν σφαιρῶν φέρων ἔδῃ σέμματα ἱερὰ θεῶν ἐπὶ λύσει θυγατρὸς ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον* p. 197 A. B. & Orat. LXI. *οἰόμεθα τὸν χρύση ἀκυσῆς τῆς θυγατρὸς εἰς τὸ στρατόπεδον εἰσεῖν μέλα λύτραν ἀμαρτὰ σέμματα κομιζοῖσα τῷ θεῷ* p. 581 D, videatur & p. 586 C. Haec nos merito movent ut pristinam lectionem retinendam censeamus; non quod Henr. Steph. futurum putabat, ut aliquem moveat haec interpretatio Ovidii 2 de Arte

Audierat laurumque manu vittasque ferentem

Pro nata Chrysen non valuisse sua.

Nam si vel maxime *σέμμα* cum Henr. Steph. legisset Ovidius, nihilo minus pluraliter *vittas* potuisset dicere, ut saepissime alias occurrit: et melius dixit *vittasque ferentem*, quam si scripsisset *vittamque ferentem*, quod ambiguitatem involvit. Mox v. 20. *λύσασθε* scripsit pro *λύσατε*. Hoc jam *τελευμα* multo minus ferendum quam illud prius; nam hic contra fidem omnium omnino Edit. illata est lectio, de qua dubitari posset, an hic sit satis conveniens. Ipsi quidem in Notis ea *videtur confirmari* ex v. 13. *λυσόμενος τε θυγατέρα* sed non animadvertit, hoc

H

verbum

verbum apud Poëtam. In voce *Media* de eo solere usurpari qui redimit captivos, in *Αἰνία* autem de eo qui reddit redemptos. *Αἰνία* vocis exempla: illud v. 20 *παῖδα δέ μοι λύσατε*, & mox v. 29 *τῆ δ' ἐγὼ λύσω* & II. ω. v. 137, ubi Hectoris cadaver redimitur; *Ἀλλ' ἄγε δὴ λύσον, νεκροῖε δὲ δεῖσθαι ἀποινα*, deinde v. 361. *νοῦν δὲ καὶ αὐτὸς ἔκδορα τοὶ λύσασθαι*. *Media* vocis istud v. 13 & 372 *λυσόμενός τε Δύγατρα*. II. ω. 502 *Ἐκτορα τῆ ἰνὲν ἐχέκάνω-λυσόμενός παρὰ σείω*, & ibid. v. 175 *λύσασθαι σ' ἐκέλευσεν Ὀλύμπι* *Ἐκδορα δῖον*. Tam enormis autem mutatio facta est, ut versus constaret: at quanto rectius factum fuisset; si Vir Cl. illud quidem *λύσασθε* missum fecisset; alteram autem conjecturam suam, quam in Notis affert, dum posse & *λύσατε* legi dicit, illi prætulisset; nam hæc utique egregia est: non minus ac lectio illa quam nos in Scholiis MSS. Manuclis Moschopuli invenimus, ita enim ad hunc locum ibi: *λύσατε, ἀντὶ τῆ λύσατε τὸ δὲ εὐκτικὸν αἰτι προτάκτικόν* & optime convenit *οριάντινυς λύσατε* sive *λύσατε* cum antecedente *οριάντινυ δόειν*. Totum autem locum ita distinguendum & legendum putamus

Ἔμιν μὲν θεοὶ δόειν Ὀλύμπια δώμασ' ἐχόντες

Ἐκπέσασθαι Προϊάμοιο πάλιν, εὐ οἰκάδ' ἰκέσθασθαι

Παῖδα δ' ἐμοὶ λύσατε Φίλην

ut post punctum *τὰ δ' ἀποινα δεχέσθε* inferatur, *ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς*, ut loquuntur Grammatici. Scripsimus etiam sic *παῖδα δ' ἐμοὶ* pro *παῖδα δέ μοι* ex mente Apollonii Alexandrini, quia *ἐμοὶ* est emphaticum, & refertur ad *ἡμῖν*, nec aliter Cod. MS. Homeri Paulinæ nostræ Bibliothecæ. Videtur autem nihil pensi habuisse Vir Cl. si vel audacior videatur, dum reponat in contextum quod ei libitum foret; hinc II. α. v. 342 scripsit *τοῖς ἄλλοις ἢ γὰρ ὄφρα ὀλοῦσι Φρεσὶ θυεῖ*, nempe pro vulgato *ὀλοῦσι* fecit *ὀλοῦσι* non dubitans imitari *τῆς τόλμης ἀντὶ γὰρ θεῶν* ab Eustathio castigatos, ita enim ille: *τινὲς μὲν τοὺς ἐτόλμης ἀντὶ γὰρ θεῶν ὀλοῦσι Φρεσὶ*, sic autem ibi legendum esse vidit Vir Cl. cum interea potuerit etiam *ὀλοῦσι* scripsisse Eustathius. Causa est hic etiam quamobrem vocem illam resinxerit *ἄντινυ*; cum satius esset *λαγαρότητα* in hoc versu ἀρθεῖν, quod

quod Eustathius facit: multos sane versus Grammatici falsi sunt apud Homerum ejusmodi esse, qui *tempore* syllabarum deficerent, quod in medio si fieret versus dicebatur *λαγαροὶ & σφρακώδεις*. Il. β. v. 35 editum *ἀπεθήσασο*, quod quamvis habeant alia etiam Edd. ut Aldinae duae, Henr. Stephani, Cantabrigien- sum, & Romana cum Commentariis Eustathii; vitiosum, ta- men est, & pro eo scribendum *ἀπεθήσασο*, ut recte hoc loco Edi- tio princeps Florentina, nec non Cephalai, & Scholiorum Edi- tiones, princeps Romana, atque Aldina, denique Commenta- riorum Eustathii Basileensis. Dum subinde inspicimus has Edd. animadvertimus Var. Lectiones in hac Editione non satis dili- genter annotari, nam & hic ne γρὸ quidem, & alibi saepe tan- gendum, Nunc porro Il. δ. v. 202 *λαῶν εἰ οἱ ἐπὶ Τρώϊκῃς ἔξ*; pro *λαῶν εἰ οἱ ἐπὶ Τρώϊκῃς ἔξ* quod omnes habent Edd. Ma- le autem in Τρώϊκῃς hic duplicavit *εἰ*, sed pessime posuit *ἐπὶ* ut *secuti sunt* significet, pro *ἐπὶ*. Semper Graecis *ἐπέειπαι* sequi non *ἐπει*. Fallitur etiam vehementer, dum hanc suam descriptionem defendit ex Il. λ. v. 483 *Τρῶες ἐπὶ πολλοί*; nam ibi *ἐπὶ* divulsam est ab *ἀμφι*, ut sit *ἀμφιπέπαι*, ut recte Eustathius, i. e. *περιέπει*; ut Minora Scholia exponunt: *ἀμφιπέπαι* autem & *περιέπει* longe aliud significant quam *ἐπέειπαι*, respondent illis Latina verba *excipere*, *trahere*, & *habere*, praecipue in passiva vo- ce istud postremum, in bonam & sequiorem partem *εὖ περιέ- πει*, *κακῶς περιέπει*. nec est ut putet, in praesenti etiam loca *ἐπὶ* referri debere ad *ἀμφι*, quod hic itidem est in versu ante- cedente; nam hic ad *ἀμφι*, adsciscendum *πρὸ καυῆ* est *εἰσημέ- σται*, ut sit *τὸν δ' εὐόησεν ἔσαδ' ἀμφι δέ μιν καλέσσαι σίχες* (*εἰσημέσται*) *ἀσπίδων λαῶν, εἰ οἱ ἐπὶ Τρώϊκῃς*. Potest etiam tantum subaudiri *ἦσαν*. Il. ζ. v. 488 *πεφυγμένον* pro *πεφυγμέ- νον* ubi Notula haec: *ἴα καὶ ἐσθλογραφίαν scribendum &c.* & *ἴα τεινός & Φεινός scribendum &c.* Sine dubio ergo & composita *ἀφυσί*, *ἀτυλί*, *εὐτυλί* apud omnes Autores apud quos occurrunt, & in omnibus eorum Edd. & quoties- cunque occurrunt, vitiose erunt scripta secundum illud *κανό- νισμα*, ut & simplicia illa; nimis hoc improvide Vir Cl. retinea- mus ergo pristinam Lectionem Homeri *πεφυγμένον*, & ali-

bi Φυλά, uti & τερυμένα & τυλάον. &c. Il. 9 v. 21. Ἄλλ' ἐν
 ἀνμ' ἐπόρῳτ' ἐξ ἄπαρ' ἑν' ἡδίορδε Ζῆν ὕπασον. Hic addidit *Præ-*
nomen us, non propter versum, ut quis forte putaret, cum præce-
dens av, alias plerumque breve, hic debeat esse longum; sed,
 quamvis possit produci *av*, tamen addidit *μῆ*, quia videtur hic
 inferri debere, ut ait: *idque adeo evidens esse, ut non amplius sit du-*
bitandum. Nos abesse potius id debere putamus. Il. 9 v. 468
 ἑδύοσ' ἀμείβοιο θεοῖο. Hic cum vera Lectio se obtulisset, eam di-
 scernere Vir Cl. a falsa non valuit. Sic enim in *Nar. Lect.*
Deoio] *γρ. θεοῖο* MSS. CCC. *Mori & Barocc. Oxon. Edd. Floren-*
tina, Basil. Eustathii: Quibus nos addimus, *θεοῖο* legi etiam in
 Cephalæi Ed. Argentorat. & in Romana Eustathii; ipse enim
 Basileensem solet allegare. Hanc lectiōnem deseruit, nec cau-
 sam ejus rei edisseruit: oblitus etiam, quid in eodem isto libro
 ipse ediderit, nempe idem istud hemistichium & in eadem *σχε-*
ρα orationis v. 37 ἑδύοσ' ἀμείβοιο θεοῖο recte; ut hic habent Edi-
 tiones etiam illæ quæ v. 468 male *Deoio* legunt. Necessè est ut
 agnoscat, se in alterutro istorum locorum falli; debet autem
 id fateri in posteriore. Exponunt verò Scholia minora & Eu-
 stathius ἑδύοσ' ἀμείβοιο θεοῖο; *Ὀφύλιος* & *Ἡεφύχιος*:
θεοῖο, σ quibus oportebat auscultatum. Hæc hæcenus.

Summatim notamus, ob metrum plurlma hic aliter legi quam
 in aliis Editt. Hinc sapissime in *Futuris & Aoristis* primis Act.
 & Med. vocis geminatur *σ*, cum id rarius fiat in aliis. Il. 7 v. 213
 ἐπίδραε. Il. 8 v. 498 ἀνοσίβοσ' ἀνι. Il. 7 v. 255 ἐξ ἄπαρ' ἀμείβοιο &
 v. 449 ἐρείχιοσ' ἀνι. & alibi in aliis plurimis. Forte tamen non in
 omnibus sic temere id oportuit factum; nam de *ἑάσω* & *ἑάσας*,
 quod frequentissime occurrens semper geminato *σ* scribit, ubi
 longa debet esse syllaba, quasi alias in eo *α* sit breve, de eo dubita-
 ri potest. Ipse quidem cum Il. 8 v. 42 edidisset *ἑάσας*, hæc anno-
 tat: *Ita semper cum duplicet σ scribendum quoties metrum postula-*
verit, ut etiam in optimis & antiquis exemplaribus: certissimum
enim τὸ ἑάσω mediū corripere, vel ex unico hoc loco Odyss. Φ. v.
 233: *Ὀὐκ ἑάσωσιν, εἰμοὶ δὲ μείβοιο θεοῖο ἡδὲ Φαίετ' ἔην.* Nondum id us-
 quequaq; certum; potest ibi esse *σύνστροφος*, qualem ipse omnino
 debet agnoscere Il. v. 255: *Ἀλλ' ἴαυ' ἀνι. τρεῖν μ' ἐν ἑᾷ Παλλὰς*

Ἄσση. sic enim edidit *εἶ*, cum aliis etiam, Certe apud Auctores alios, apud quos rarius geminatur *σ* ad producendas syllabas in *Aristis & Futuris*, deprehendimus *α* longum, Sophocles in *Ajace* γ. 1344. Οὐ φησ' εἶσαι τόνδε τὸν νεκρὸν ταφῆς. Aristophanes in *Nub.* γ. 697. Χαμαί μ' εἶσαι αἰσά τῶν ἐκ Φροντισῶν. Quod autem de *Exemplaribus antiquis & optimis* ait, in illis cum duplici *σ*, occurrere hoc verbum, id non semper ita se habere videmus; in illo ipso versu nulla Editio earum, quæ nobis nunc sunt ad manus, habet *εἶσαι*, omnium antiquissima Florentina habet *εἶσαι*, tantum puncto perperam subscripto, ceteræ *εἶσαι*; Aldinæ duæ, Cephalæi, Eustathii Romana & Basileensis, Henr. Stephani, Oxoniensium: nec aliter in Scholiis Min. in quorum primis illis Edd. Romana & Aldina, hæc ex versu illo ita excerpuntur Α Λ Α Μ Ε Α Σ Α Ι in aliis etiam locis rarissime geminatur, ut potius geminatum vitiosum sit ducendum. Eadem de causa duplicavit etiam λ Il. iv. 570, ubi etiam *σ* duplex: Τὸν δ' ἐλλίσοντο γέροντες. ubi Notula hæc: *Ita hic σ duplicandum censeo: ut & olim, in aliis plurimis locis, ut e v. 83 ἐλλαβε. χ v. 414 ἐλλιάνευσε. Odys. λ v. 35 ἐλλισάμην. & κ v. 481 ἐλλιάνευσα &c.* Est autem hic error in scribendo commissus; cum enim de duplici *σ* coeperit loqui, ejusque rei exempla se allaturum promiserit, affert exempla tantum de λ: forte pro *ut & olim* voluit scribere *ut & τὸ λ*. Ceterum nec hic plane necesse erat geminari λ, maxime si pro vulgato τὸν δ' ἐλλίσοντο legas τὸν δὲ λίσσοντο, quam lectionem ipse annotavit; scit Vir Cl. omnium optime *δε* ibi posse pro longa poni. Eadem de causa *vocales* quoque mutavit, Il. α v. 489. Διογενὴς Πηλεΐδης. hic Πηλεΐδης pro vulgato Πηλέϊδης, vel Πηλέως, quod in MSS. invenisse se testatur, quæ utraque lectio cum ferri possit, ipso faciente, si per *συνίησιν* coalescant duæ syllabæ, ut sæpissime fieri solet in similibus; tamen quia tutius legi Πηλεΐδης posse putat, id, quod in nulla Editione, nec in MSS. invenerat, in contextum recepit. Hic quidem declinavit *συνίησιν* alibi autem libenter admisit, ut Il. β v. 81, dum πέλωες pro πέληϊδης rescribit, Ἔστι δέ τις προωάρωδε πέλωες αἰπεῖα κολώνη, non male; ut & Il. δ. v. 17, ubi recte μελαίνων pro μελανάων posuit Ἀελλίτα πτεροῖτα

επειτα μελειαντων ερι εδουαων, ubi inter alia: *ων αυτην per συν-*
λησιν legitur μοιδοσυλλαβως, quod de ωνι vix aqne dici potest.
 Ob metrum etiam vocem *δερικλος*, saepe apud Homerum
 modo longa modo brevi penultima occurrentem, ipso quoties
 longa esse debet, per *ι* scribit, Il. ε v. 55: *Αλλά μιν Αρσειδης*
δερικλος Μενελαο, ubi, *Ιτα*, inquit, *pro δερικλος lege hic*
& semper alias, ubi metrum postulat &c. Plura hujus generis
 observavimus, quae partim probamus, partim improbamus, par-
 tim in dubium vocare posse videmur; sed ea nunc omitemus.

Unam adhuc addemus observationem, nimirum saepissime
 in hac Editione ponitur *Articulus* compositus *δε* in suis gene-
 ribus & casibus & numeris: ubi debebat simplex *Articulus* *δ*
 cum *Conjunctione* *δε* poni, quoties nempe iste pro *Demonstrati-*
 vo Pronomine *δε* poetice usurpatur, per quod saepissime a
 Scholiasta exponitur. Nimirum scribitur hic *τῶδε, τῆςδε, τῶ-*
δε, τόνδε, τῶνδε, τοῖςδε &c. pro *τῷ δε, τῶ δε, τόν δε &c.* Hoc
 exemplis hic ostendi minus commodè potest, nam ex plurium
 versuum contextu demum dignoscitur, ubi hoc vel illo mo-
 do legendum. Sed aliud etiam circa hanc syllabam *δε* com-
 missum invenimus; dum ea annectitur vocibus, quibus mi-
 nime debebat annecti, nec unquam solet, ut in Scholiis ad Il. ε
 v. 58 *ἐν αὐτοῖςδε*, pro *ἐν αὐτοῖς δε*, & in contextu Il. γ v. 200
οὐτόςδ' αὖ & v. 219 *οὐτόςδ' Αἴας*, pro *οὐτὸς δ' αὖ* & *οὐτὸς*
δ' Αἴας. Nemo hic objiciat Scholion ad priorem illum locum
 v. 100: *καὶ εἰς τὸςδε λέγειν καθάπερ τοῖςδε* non extat hoc in
 Edd. quae praecedunt Hakianam; sed est additamentum Schre-
 velii falsissimum, a Nostro etiam retentum, ut multa alia, de
 quare in posterum plura.

JOSEPHI RAPHSON DEMONSTRATIO
de Deo, cui accedunt Epistolae quaedam

Miscellaneae.

Lipsiae, sumptibus Jo. Frid. Gleditsch & Fil. 1712, 8.

Cum de ipso opere dictum jam fuerit M. Januario, nunc E-
 pistolas additas perlustremus. Epistola prima de Anima
 agens exhibet & cum Lucretii dogmatibus confert sententiam

Co-

Cowardi, qui nuper contra animæ immaterialitatem & immortalitatem naturalem in Anglia disputavit, cui etiam ex parte assensus est Dodwellus. Et Autor noster ei in eo assentitur, quod *Anima naturam inextensam nuncupavit imposturam philosophicam*. Nam ipse Noster contendit, etiam Deum & Animam extensionem habere.

Secunda deinde Epistola sententiam Hobbii exhibet, qui sensationem in quadam organorum reactione collocavit; & ex verbis Hypothesis Physicæ Novæ Moguntia editæ & Londini recusa 1671 male intellectis, miratur, Autorem ejus, Vitum acutissimum (ut ait) in eundem errorem incidisse. Sed Autor celeberrimus in libello illo etsi juvenili, multo tamen cum applausu tunc excepto, longe alia quam doctissimus Autor noster putat, animo voluisse videtur; & quantum ex aliis ejus scriptis & tunc & post editis constat, nunquam illi in mentem venit, materiam per se perceptionem habere vel sensum; sed perceptionem esse subjectum substantiæ toto genere diversæ, nempe animæ. Equidem Autor noster hæc illius libelli verba producit: *Nullus conatus sine motu durat ultra momentum præterquam in mentibus. Omne enim corpus est mens momentanea, seu caret recordatione, quia conatum simul suum & alium contrarium, (duobus enim actione & reactione, seu comparatione, ac proinde harmonia, ad sensum, & sine quibus sensus nullus est, voluptatem vel dolorem opus est) non retinet ultra momentum. Ergo caret memoria, caret sensu actionum passionumque suarum, caret cogitatione.* Satis apparet, Autorem Hypotheseos, cum dicit, corpus esse mentem momentaneam, indicare voluisse, corpus non esse veram mentem, sed tamen esse aliquid menti analogum, et profunde admodum rimatus est hanc analogiam; nempe in natura conatus, qui in corpore non potest subsistere, nisi reapse motum habeat, qui conatum illum involvit, nec in corpore possunt diversorum momentorum conatus conjungi inter se; quod secus est in mente, quæ ideo etiam recordationem habet, qua corpus caret. Hinc si corpus moveatur in curva, in ultimo momento non habet conatum continuandi motum in curva, (nisi novus impulsus externus ad eam determinans

nans accedat) sed tantum in recta curvam in puncto novissimo tangente; seu in ultimi momenti directione curvam tangente. Si vero posset per se motum continuare in curva, haberet quodammodo memoriam non momentaneam tantum seu novissimi conatus, sed etiam conatuum priorum, naturam curvæ definiientium; et ita accederet ad perfectionem mentis. Hinc quando dixit, corpus esse quasi mentem momentaneam, voluit ostendere Corporis & Mentis analogiam in natura conatus apparere, etsi agnoscat, res esse toto genere differentes. Uti si quis diceret, punctum esse corpus infinite parvum seu indivisibile, aut si quis diceret creaturam intelligentem esse quasi Deum quendam finitum seu diminutum vel imperfectum. Itaque frustra quaerit Autor noster, quid Autor Hypotheseos sibi velit per Mentem cogitatione carentem, quam ille proprie nullam novit, aut dixit. Et frustra obicitur ei exemplum gravitatis tanquam conatus continui sine motu; quia gravitas secundum Autorem Hypotheseos oritur non a priore conatu, quasi is, effectus licet nullo impressionis secuto, manere posset; neque etiam a nescia qua qualitate occulta, sed a novo semper impulsu externo, motuque actuali, etsi is sit per spatium insensibile. Itaque Autor Hypotheseos illius novæ libenter subscribet (ut ex scriptis ejus apparet) doctrinæ huic Autoris nostri, quam his his verbis exprimit p. 102: *Materia per se aut quovis modo modificata vel quovis motu (sive rectilineo sive ut alicubi vult D. Comwardus circulario) donata, unquam cogitationis capax esse potest.*

Cl. Autor deinde Ep. 3 eos improbat, qui statuunt intellectum quendam agentem omnibus communem, & in hanc rem citat R. Burthogg in Ep. ad Lockium. Putat autem, Spinosam ex Cartesianismo prolapsam in tales sententias, & idem accidere aliis Cartesianis, qui cum sibi finxissent, mentem tanquam *substantiam inextensam*, tandem deprehensa substantiæ inextensæ impossibilitate delabantur in Atheismum vel hylotheismum, ut mentem plane rejiciant, aut pro auda materiæ modificatione habeant. Conceptus Scholasticorum & Cartesianorum, de Mentis inextensione, vocat tricas & nugationes nugacissimas (p. 107) ipse autem confugit ad mirabilem quandam sententiam

Henrici

Henrici Mori, quod Anima sit substantia quædam extensa, sed tamen penetrabilis. Et putat simile quid statuisse Tertullianum & alios veteres. *Epistola quarta* porro urget, & fatetur, se quoque olim opinioni de inextensione naturæ spiritualis adhæsisse, sed lectione libri Henrici Mori de immortalitate Animæ, adjutum fuisse, ut ab ea liberari potuerit: impugnat deinde celeberrimum Norrisium, Theologum Anglum, Malebranchio adhaerentem, & eo usque provehitur, ut p. 118 fin. dicat, Philosophos illos recentiores causas atheismi hodierni præcipuas evasisse, & evasuros esse, quamdiu vanissima hujusmodi commenta, & nugæ Cartesianas orbi obtrudent. Ipse *Epistola quinta* statuit cum Moro, extensionem esse affectionem Enti reciprocam, accedere autem substantiæ & vivere, mentemque semper vivere, etsi non semper cogitet. Solum Morum, ait, sibi videri dixisse possibile, etsi non satis explicata. Ipse autem, ut rem paulo distinctius explicet, videtur confugere reapse ad *doctrinam Autoris Hypotheseos Nova 1671 editæ*, quam tamen supra refutare videbatur, mentisque naturam explicare per *conatum plusquam momentaneum*, quæm sane explicandi Actionem Animæ modum jam tunc celeberrimo Lantino Senatori Divionensis Curia, cum Hypothesin illam novam vix editam legisset, valde placuisse, ipsumque hoc in literis ab illo ad Leibnitium ejus Autorem datis testatum accepimus. Itaque laudandus est candor ingeniosi nostri Autoris, quod ipse sententiam illam *Leibnitianam*, ante tot annos editam, in opere suo allegare voluit. Sic autem in eundem fere sensum loquitur p. 121 Ed. Lipsiens. *Suppone a Deo creari substantiam cujus vitæ Energia particularis sit cogitatio. Actio ista, in qua cogitatio consistit, per modum actionis inextensæ (ad instar fere conatus in materia) concipiosit. Veluti autem conatus in materia ab extra semper oritur, et sine motu aut causa continua seu agente perpetuo momentaneus tantum est, seu ultra momentum non durat: sic e contrario conatus hicce spiritualis seu actio vitalis durabilis est & continuationis capax. Agere enim intra seipsum & sine extensione, est energia non modificatoria seu materialis, sed vitalis reflexionis perpetuæ quandam speciem exhibendi capax, qualem*

intra nos cogitando experimur. Et mox p. 122: Cogitatio est conatus essentialiter vitalis & qua talis durabilis intra inextensionem, qui nihilominus motum spiritibus animalibus imprimere valeat, & hoc modo extra seipsam agere, eodem momento, quo intra se ipsam pariter reflectendo cogitat. .... Mens ergo in isto conatu durabili seu actione (quem cogitationem nominamus) adminiculo objecti externi vel etiam modis aliis fere innumeris, intra se ipsam ideam suam apprehendendo versat, versatamque contemplatur, et in contemplatione pergenit, hoc est, conatum suum continuando, discursum instituit durabilem, seu ratiocinatur. Conatus ergo iste durabilis est actio anima in cogitando physica & fundamentalis, ista autem apprehensio est actio vitali-formis, seu specificativa cogitationis. Hacce actio continua intra inextensionem Mechanismo & motui corporeo utcumque modificatis prorsus contrariatur, & per motum (sive rectilineum, sive, ut vult Cowardus, circulatorium) nullatenus explicari potest: multo minus ipsa perceptionis natura formalis qua talis, quae speciem quandam intuitionis incorporea & comprehensionis per motus quoscunque physicos non solum inexplicabilem, sed & contrariam seu inconsistentem non obscure loquitur. Et ex hacce vita essentiali potentia hujus perceptivae & (sicut loquar) Antimechanicae fundamento individuatio mentis post mortem remanens seu ejusdem immortalitas naturalis petenda est & in eadem fundatur. Hac pulchre & profunde Autor roster, quae ideo ob rei momentum fufius exhibere placuit. Ubi notamus, ipsum agnoscere in actione cogitationis esse inextensionem quandam neque opus esse extensione ad naturam cogitationis explicandam. Cur ergo tantopere urget, Animam debere esse extensione praeditam? praesertim cum habere videatur de extensione notionem longe diversam a conceptu aliorum; quia Deum extensum esse ait, & tamen esse totum in quavis parte, seu cum *Holenmerismo*, quod quidem longissime abest a conceptu recepto extensionis.

Scholastici quidam, etiam recentiores, putant Angelos extensionem habere, sed esse penetrabiles, posse tamen sese reddere impenetrabiles, quoties volunt impellere corpora & videntur nescio quid simile concipere de anima, nonnihilque ad Henrici

Mori

Mori sententiam accedere. Sed ista facilius dici quam explicari possunt. Leibnitijs cum satis quidem jam olim explicuisset intrinsecas animæ operationes, diu hæsit, quid de commercio ejus cum corpore statueret. Agnoscebat quidem, animam quodammodo esse *πρώτην ἐντελέχειαν* seu primum principium activum internum quod sit in corpore; sed cum leges motus veras eruisset, vidissetque, talem esse naturam rerum, ut neque nova vis neque etiam nova directio corporibus aliunde accedat; jam manifeste agnovit omnia in corporibus fieri mechanice, sed ita ut principia mechanismi sint ab incorporeo, qui influxus animæ metaphysicus dici possit, unam completam ex anima & corpore substantiam constituens; nec tamen animæ ullum posse in corpus influxum esse physicum, seu per quem leges motus turbentur; sed consentire operationes animæ & corporis per harmoniam ab initio rerum præstabilitam, cujus ope sublata sunt difficultates de commercio animæ & corporis, quæ hæcenus Philosophos exercebant. Ceterum Cl. noster Autor optime pro natura animæ immateriali & immortalis urget, objecta mentis abstracta, veritates morales & metaphysicas, ipsamque cognitionem Dei infiniti, cum revera infiniti positiva sit notio; quæ omnia in materiam non cadant, rem per se mere inertem tantumque antitypam, cujus partes unum aliquid formare nequeant, cum tamen perceptio ex unitate percipientis profluat. Nihilominus putat Autor p. 126, percipiens extensione quadam opus habere, ut imago rei extensæ in ea velut pingi possit. Sed ita si veram vult extensionem, partium scilicet extra partes, in omnes illas difficultates postliminio recidet, quæ perceptionem in materia non poni patiuntur: nec apparet, admissa unitate seu inextensione in cogitatione, cur opus sit extensione ad specificationem cogitationis.

Autor deinde Ep. 6 docet, talem rem, qualis anima est, non nisi a Deo annihilante posse destrui, quia non sit res mechanica, nec ex corpusculis conglomerata. Videtur ergo statueret, animam esse extensam, sed tamen non esse divisibilem in partes diversas; sed ita non explicat, quid per extensionem intelligat. Leibnitijs noster equidem censet, nullam creaturam unquam dari ab omni

corpore separatam, & semper spiritui humano vel etiam angelico adhærere corpus organicum conveniens, interea ipsam Entelechiam primitivam, fontem Actionis seu animam, omnino a passivo seu massa corporea distinguit, & extensionem activo frustra, nec ullo intelligibili sensu attribui judicat. Ep. 7 & 8 agit Autor de Animæ nostræ corruptione, tam ob labem naturalem quam prævios habitus, et brutum in homine rationi prævalere statuit, Inde in statu naturæ corruptæ esse quasi bellum omnium in omnes, nec hospitem ab hospite tutum esse, itaque opus esse Regimine ad homines in officio continendos, homines tamen non esse Regentium causa, sed contra, recte monet.

Epistolæ hæcenus scriptæ erant ad Joh. Fortescue Armigerum, quem postremo hortatur, ut edat progenitoris sui, D. Fortescue, olim Angliæ summi in banco Regio Justitiarum, Libellum quendam Manuscriptum. Epistola 9 data est ad G. T. Ejus vicinum Dn. C. F. ait transfugisse ad castra Deistarum, remittit eum ad libros Eusebii & Huetii, & librum quem Dn. Ditton vernacula mox sit editurus. Laudat deinde religionis Christianæ puritatem. Epist. 10 ad Martinum Jubbs Armigerum statuit cum Hugenio, magna illa systemata mundorum habitatores suos habere ratione præditos, & in hunc numerum refert ordines Angelorum. Quædam deinde subjicit ex libro G. Whiston de completionè prophetiarum, qui putat, aerem nostrum, cum sit corpus diversos ubique habens densitatis gradus, aptum esse ad creaturas specifica sua gravitate discriminandas; & ita spiritalia & invisibilia defunctorum corpora ita distinguenda, ut unumquodque cum suis comparibus reperiatur; idemque etiam ad angelos applicat, qui non procul habitent a principe tenebrarum, & bonos custodiant. Hic in summo sub regimine Messæ collocatos esse ordines Angelorum, huc (nempe ad altissimam aëris regionem) post Christum ascendisse S. Paulum, hinc se Stephano & Paulo ostendisse Jesum, huc Enoch & Eliam fuisse translatos, hinc Mosem & Eliam descendisse ad transfigurationem Christi. Ino hinc descendisse olim Messiam, antiquitus cum primævis Patriarchis conversatum. Hinc animas defunctorum ad amicos suos invisendos venire. Hic denique omnes

omnes hujusce mundi incolas corpore denudatos habituros, usque ad magnam illam periodum I Cor. XV, 24, 28, Apoc. XX, 2, in quo Filius regnum Deo Patri tradet, a cujus facie hæcce Tellus nostra & hi coeli avolaturi sunt. Hæc speculatio (inquit Autor noster p. 164) vel hinc non improbabilis existit, quod Corpus Christi spirituale, tum etiam Mosis & Eliæ & eorum qui simul cum Christo resurrexissent perhibentur, in loco aliquo vere sic dicto, & aliquo modo vere corporeo reperiri necesse est, non in *ubi* Spirituum *scilicet* quorundam metaphysicorum, non in decantata illa & impossibili *inextensa Nullibistarum Utopia*, qui nihil satis spiritualisatum existimant, nisi conceptum omnem possibilem, imò omnem omnino possibilitatem transcendat. Hæc Autor noster, quæ recitasse suffecerit.

AN ESSAY CONCERNING THE KNOWLEDGE and Cure of most Diseases afflicting human Bodies,

feu

SPECIMEN PHYSICO-MEDICUM DE Corpore Humano & ejus morbis. Autore P. PAXTON, M.D.

Londini, apud Gulielmum Innys, 1711, 8.

Alphab. 1 pl. 2½.

CUM Artis Medicæ fundamenta non nisi formis suppositi-
titiis atque meris opinionibus olim inniterentur, nihil certi illa promittere potuit, cum potius omnia litibus & alterationibus exposuerit. Hinc Clarissimus Autor, cujus *Manuductionem Physico-Medicam* in *Actis* hæcce Anno 1709 Mense Octobri pag. 461 explicatam dedimus, vanitatem formarum detegere modumque demonstrare satagit, Medicinam tali fundamento superstruendi, quod omnia dubia omnesque imperfectiones removere valeat. In hoc igitur Specimine, posthumo quidem, sed ex ejus MStis collecto, methodum historicam secutus, ab omnibus verborum præjudiciis abstinet, unice observando, quid natura moliat in morbis excitandis, nullo habito ad unum alterumve affectum in specie respectu. Idque ut eo felicius

Sect. I.

cuius assequatur, diversas humani corporis partes, earumque officium & usum rimatur diversum, quo cognito errores earum seu status præternaturales elucescunt. Pro methodo hisce mendi inveniendi, remediisque seligendis, medicamenta considerat tanquam substantiam naturalem, eorumque operationem examinat, quam exercent in quodvis corpus naturale; dein respicit illorum effectum, quem edunt in corpus humanum, a quo eorundem usum deducit. Pro certitudine igitur & veritate stabilienda principii sui ad sensuum evidentiam provocat, tanquam unicum criterium, cui in hoc negotio fidere cogimur. In ideis morborum formandis naturæ nostræ constitutio ipsi suppetias fert, dum diversas corporis partes; diversosque harum usus investigat; quanquam enim omnes in totius integritatem conspirent, singulis tamen suum competit officium, Summa principii ipsius in hoc consistit: Morbi corporis humani sunt ejus alterationes, a fluidis, non solidis partibus productæ. Sin autem hæ affectæ videantur, illis alteratio hæ in acceptum est referenda; externas injurias si exceperis, quæ eas vario modo lædunt. In corpore autem varia sunt fluida, unum commune, scaturigo omnium aliorum, reliqua ad singulas partes spectant. Fluidum commune seu sanguis ex diversis & inæqualibus particulis conflatum & duobus subjectum est motibus; quorum alter ipsi tanquam fluido competit, & in intestina minimarum particularum agitatione consistit; alter circularis, animalis & progressivus est. Priori motu sanguis particulas homogeneas unit, heterogeneas expellit. Posterior cordis determinato motui debetur. Utrisque naturaliter, æqualiter & iuste procedentibus, separationes bene succedunt, & sanguis sanus dicitur; interrupta vero hac harmonia hic de statu naturali degenerat, & secretiones alterantur, & depravantur. Ea, quæ ab ægro Medicus discere potest, parum ei lucis affundere de morbi essentia, putat Auctor, cum nihil referre norit, quam quæ ipse intelligat, nullam vero ei de sanguinis conditione esse notitiam. Vulgarem autem morbos sub certis speciebus tractandi methodum incertam & periculosam nuncupat, cum eadem symptomata non semper morbum comitentur.

Frivole

Frivole setiam agere illos existimat, qui in causas tam anxie inquirunt, utpote quæ, si vel maxime innotescant, ad curationem nihil tribuant. Quibus positis per se clarum est, talia inveniri debere medicamenta, quæ ad sanguinem dirigantur, ejusque vitia corrigant. Quodsi enim morbus ejus justo vehementior fuerit, talia sunt propinanda, quæ pacatiorem hunc reddunt, indeque secretiones naturales adjuvant; sin imminutus extiterit, talia sunt excogitanda, quæ eum accelerant, & secretiones vitiosas corrigunt. Ad duo vero summa genera omnia referuntur remedia; sunt enim vel evacuantia, vel alterantia; illa quantitatem imminuunt, hæc qualitatem emendant. Evacuantia vel portionem ex ipso sanguine educunt, vel humores ex sanguine secretos exterminant; quæ ultima modo ipsos humores revera a massa sanguinea separatos ejiciunt, vel illos, qui sanguini adhuc permixti sunt, disponunt, ut commode possint secerni. Quod ipsum peragitur modo per vasa, quæ nulla habent receptacula, humoribus colligendis apta, & tum immediate hi e corpore proscribuntur, modo per talia, quæ habent receptacula, in quibus humores colliguntur, donec vel propter copiam, vel aliam irritationem ejiciantur. Evacuatio, quæ per sanguinis missionem fit, universalis est, reliquæ particulares, hæcque sunt vel per organicam commotionem, ut purgatio, vomitus, sternutatio; vel per sanguinem ipsum, organis passive se habentibus, talesque sunt sudoris, urinæ & salivæ provocatio. Quæ per organicam commotionem fit evacuatio, magis certa est, modo organa ad irritationem percipiendam apta, aut nimia medicamentorum applicatione naturæ familiaria non reddita fuerint, ut in sternutatoriis contingere solet. Quæ vero per sanguinem ipsum peragitur evacuatio, incerta est, nec semper optatum effectum assequitur. Si igitur sanguinis motus nimis sit, qui separationes naturales sufflaminet, venæ sectio indicatur, sin vero sub sanguinis alteratione secretiones ordinariæ adhuc feliciter succedant, nec ullum contraindicans adsit, evacuationes particulares administrandæ sunt; sin morbus continuetur, & periculum aliquod minetur, talia in usum sunt vocanda,

da, quæ sanguinem alterant; ejusque motum aliquatenus suppressunt; quanquam enim hæc causam non tollant, vitam tamen ægri conservant; donec alia pro extirpando malo se offerat occasio. Opus enim naturæ est, materiam malignam & peccantem ex corpore proscindere; et operam perderet, qui eam invita illa, & sanguine ad ejusmodi secretionem non disposito, educere conaretur. Vomitoriorum usum indicari existimat Clar. Autor, 1) quando ventriculus onustus est materia quadam heterogenea; 2) quando sanguis suum secretionis opus absolvere non potest, materia tamen peccans disposita inventur, quæ per hanc viam excernatur; 3) quando sanguis secretionem præternaturalem eamque periculosam in aliqua parte molitur; 4) quando vasa secretoria, intra spheram hujus operationis constituta, obstructa sunt, aut humores non commode secerni possunt. Purgantia vero indicantur, quando sanguis ad hanc secretionem dispositus videtur & secretiones vitiatæ sunt. Alterantia medicamenta, quæ qualitatem humorum corrigunt, in eo differunt a specificis, quod illa lato & generali sensu accipiuntur, et si aliquandiu continentur, corrigant humores, effectum tamen speratum non semper assequuntur; hæc vero stricto sensu veniant, & effectum optatum semper edant. Alterantia hæc in humores particulares non agunt, sed sanguinem primum afficiunt. Et quanquam spiritus animales pariter ex sanguine secernantur, immediate tamen etiam hi non solum ab objectis in sensatione, sed & ab ipsis medicamentis afficiuntur. Et cum hi sensus & motus autores sint, eorum functiones læsæ ad duo capita referuntur, vel quatenus sensatio est abolita, ut in apoplexia, lethargo &c. aut depravata, ut in mania, melancholia, phrenitide, delirio &c. vel quatenus motus violenter, efficitur, ut in convulsionibus, aut aboletur, ut in paralyti, aut una cum sensatione læditur, ut in epilepticis & hystericis affectibus. Atque hæc mala considerantur modo tanquam effectus immediati sanguinis alterati, ut in febribus, tumque symptomatum nomen merentur, suntque continua, modo ut morbi, & tum intermittunt & per intervalla redeunt. Horumque causæ sunt vel externæ, quan-

do

Sect. II.

do aliquid spiritus animales irritat, & in motum præternaturalem invitat, ut in punctura nervorum, lumbricis &c. aut aliquid nervos comprimit, sicque spirituum influxum intercipit; vel internæ, quando spiritus aliquatenus alterati & depravati sunt, aut aliquid heterogenei ipsis admistum ad nervos properat. Quod curam affectuum spiritibus adscriptorum concernit, si causa extra nervos hæreat, hæc ante tollenda est, quam effectui remedium opponatur; si intra nervos sit; adeoque spiritus ipsi alterentur, hi corrigendi; si animi pathemata morbos producerint, horum causa removenda, & spiritus placandi sunt. Quod si igitur in spiritibus ipsis aliquid offendatur, quod eos in munitis suis obeundis impediatur, sanguis emendandus est, utpote a quo spiritus originem ducunt. Remedia itaque, quæ spirituum motum sufflamant, aut excitant, aut extraordinariam ejus determinationem corrigunt, toto celo differunt ab eis, quæ illorum statum præternaturalem & depravatum emendant. Quemadmodum enim priora ut plurimum in spiritus ipsos operantur; ita posteriora non nisi per sanguinem agunt. Inter alia medicamenta, quæ spirituum motum supprimunt, opium omnino prævalet. Cum autem ex ejus usu evacuationes aliæ sistantur, aliæ vero augeantur, una eademque operatione illud diversos hos exhibere effectus, putat Autor Clarissimus. Evacuationes enim, quæ per motionem organicam peraguntur, ab opio cohibentur, quæ vero a sanguine dependent, augentur. Priori loco spiritus opio consopiti ad organicam illam motionem promovendam non influunt; posteriori vero, spiritibus in quiete constitutis, & poris dilatatis sanguis ad separationem præstandam dispositus eo feliciter per cutem serum dimittit. Martialis cum non sint corpora fugitiva, spiritus immediate non afficiunt, sed in sanguinem agunt, motum scilicet ejus augendo, si nimirum causa hæreat in crasi sanguinis debilitata; si vero causa externa aliqua e. g. tumor, vel materia quædam heterogenea continuo ad sanguinem affluens in culpa sit, frustra illa propinantur. Quod denique morbos attinet, qui ab humoribus particularibus oriuntur, quanquam hi materialiter suam originem a sanguine habeant, formam tamen a valis vel

Sec. III.

visceribus; a quibus excipiuntur; nanciscuntur; adeoque alias obtinent qualitates, quibus sanguis non gaudebat; iisdem tamen hunc inquinant, si ab eo iterum resorbentur. Secretiones præternaturales humorum morbos chronicos producentes dependent a sanguinis motu circulari imbecilli, & mixtura corrupta; id quod exemplis Autor illustrat icteri, hydropis, podagræ & tabis. Coronidis loco quædam de salivatione per Mercurium producta addit. In hac operatione quanquam glandulæ salivales instrumenta sint, per quæ evacuatio hæc peragitur, non tamen efficitur illa instar vomitus & purgationis per motum aliquem eis concessum; sed mediante sanguine, qui per Mercurium turbatus confringit, colliquat, dividit & ejicit particulas quasdam per has glandulas. Quod probat 1) quia glandulæ salivales nulla motione propria gaudent, quo hanc evacuationem promoveant; 2) quia non dantur viæ; quæ Mercurium ad eas ducant, nisi per sanguinem; 3) quia sanguis hoc modo turbatus per alia emunctoria particulas quasdam dimittit, ut in vomitu & diarrhœa apparet; 4) quia salivatio per purgantia sufflamatur. Cum igitur ea sit efficacia Mercurius, ut sanguinis particulas colliquet & dividat; seu ita disponat massam sanguineam, ut heterogeneitates per ptyalismum separando sensim sensimque magis homogenea & depurata hæc evadat, Mercurium specifica quadam virtute gaudere, dici non potest.

ANALYSIS PER QUANTITATUM SERIES, fluxiones ac differentias cum enumeratione linearum tertii Ordinis.

Londini, ex officina Pearlsoniana, 1711, 4. Plag. 16 & figg. æn.

Guilielmus Jones, edita Synopsi palmariorum Matheseos (vid. Acta A. 1707 p. 178) clarus, cum in scriiniis D. Collinsii inter plurima a celeberrimis ejus temporis Mathematicis, præsertim Magnæ Britannicæ, ipsi communicata quædam reperiret, quæ a Viro summo *Isaac Newtono* venissent; de his edendis cogitavit.

Vit, non male profecto facturus, si integri commercii epistolica *Collinsiani* aut certe uberiorum excerptorum publicatione orbem eruditum sibi devinceret. Cum enim nos fugiat, Virum celeberrimum commercium litterarium habuisse eximium; nulli dubitamus, multa in literis ad ipsum scriptis preclara contineri, ad historiam Matheseos ipsumque hujus scientiae incrementum profutura. Nec obstat, quod forte maxima pars eorum jam aliis occasionibus typis descripta proset; norunt enim harum rerum intelligentes, quantum intersit nosse, quo tempore Viri preclari in meditationes suas inciderint. Equidem Cl. *Jonesius* cum animadverteret, *Newtoniana* a *Collinsio* asseverata ferme idem cum his argumentum habere, quae Vir illustris *Newtonus* jam ipse in lucem edidit, consilium suum mutavit; Tractatum tamen de Curvarum quadratura cum luculentis ac concinne conscriptum & ad instruendos alios maxime accommodatum judicaret, eundem cum venia Autoris in lucem emisit & alia nonnulla Analytica *Newtoni* inventa addidit, de quibus jam dicemus.

Tractatum istum de Quadraturis Curvarum inscripsit *Newtonus* de Analyti per aequationes numero terminorum infinitas et in eo demonstrat, (vid. Fig. infra) si fuerit $ax^{m:n} = y$, arcum esse $\frac{an}{m:n} x^{m:n}$ sequentem in modum: Sit $AB = x$, $BD = y$, area $ABD = z$, $BB = o$, $BK = v$ & rectangulum $B\beta HK$ aequale spatio $B\beta DD$. Pro lubitu sumatur $\frac{2}{3} x^{3:2} = z$, sive $\frac{2}{3} x^3 = z^2$, & $x + o$ pro x , $z + ov$ pro z substitutis, prodibit $\frac{2}{3}$ in $x^2 + 3x^2o + 3x^2o^2 + o^2 = z^2 + 2zov + o^2v^2$, & sublati aequalibus $\frac{2}{3} x^2$ & z^2 , reliquisque per o divis, restat $\frac{2}{3}$ in $3x^2 + 3x^2o + o^2 = 2zov + ov^2$. Si jam supponatur, o esse nihil, erunt v & y aequales & termini per o multiplicati evanescent. Quare restabit $3x^2 \cdot \frac{2}{3} = 2zov$, sive $x^{3:2} = y$. Ergo e contrario, si $x^{3:2} = y$, erit $\frac{2}{3} x^{3:2} = z$. Hanc methodum *Newtonus* applicat primum ad Curvas simplices, in quibus valor ipsius y unico termino constat, ut si fuerit $ax = y$ vel $x^2 = y$; dein ad compositas, in quibus e. gr. $x^2 + x^{3:2} = y$, vel $x^2 + x^2 = y$. Tandem valorem ipsius y in seriem resolvit vel per divisionem, exemplo *Mercatoris*, e. gr. si fuerit $a^2 =$

K A (b+x)

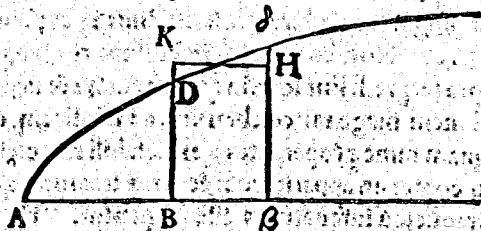
$(b+x)$, vel per extractionem radicis, ut si fuerit $\sqrt{a^2+x^2}$
 $=y$. Ubi simul exponit methodum extrahendi radices tam
 simplicium, quam affectarum æquationum a *Wallisio* in Algebra
 c. 94 f. m. 381 ex ipsius ad *Oldenburgium* literis jam representa-
 tam. Eadem methodus quomodo ad longitudines Curvarum
 inveniendas, nec non ad curvas mechanicas quadrandas adhi-
 beatur, aliquot exemplis docetur. Subjunguntur huic Tracta-
 tui Excerpta ex literis *Newtoni* ad *Oldenburgium* datis & a *Wal-
 lissio* Tom. 3. Operum publicatis, itemque aliis ad *Wallisium* mis-
 sis, quæ in hujus Algebra leguntur, una cum fragmento episto-
 læ ad *Collinsum* d. 8 Nov. 1676 datæ.

Recudi una fecit Cl. Editor duos Tractatus, *Opticæ New-
 tonianæ* ad calcem adjectos, quorum alter de quadratura Curva-
 rum agit, alter lineas tertii ordinis enumerat. De utroque di-
 ximus in Actis A. 1705 p. 30 & seqq. Sed egregie de Geome-
 tris meritis fuisse Cl. Editor, si demonstrationem numeri li-
 nearum tertii ordinis, quam petenti non denegaturus erat *New-
 tonus*, una exhibuisset: immo adhuc bene mereri poterit, si
 per modum appendicis aut alia occasione eandem edat.

Ultimo denique loco comparet exiguus quidam tractatus, cui
 Methodi differentialis hic imponitur nomen speciali quodam
 sensu, quemque Cl. Editor ex autographo Autoris *Newtoni* de-
 scripsit. Complectitur doctrinam describendi Curvas ex datis
 differentiis differentiarum Ordinarum. Innititur proble-
 mati ducendi Curvam generis Parabolici per data quocumque
 puncta. Quare cum omnes Parabolæ quadrari facillime pos-
 sint; ejus usum ostendit in quadranda figurâ quacumque curvi-
 linea quam proxime, cujus ordinatæ aliquot inveniri possunt.
 Non enim hic alia re opus est, quam ut per terminos ordinata-
 rum datarum ducatur lineâ curva generis parabolici.

Ceterum quod Cl. Editor methodum rationum prima-
 rum & ultimarum methodo quantitatum infinite parvarum
 præfert; sciendum est; variari tantum in modo loquendi &
 pro rigorosa demonstratione utramque ad methodum *Archime-
 deam* revocari debere, ut error quovis dato minor ostendatur.
 Cumque in calculo præcedente adhibetur δ & δv , quis non vi-
 det,

det, revera adhiberi infinite parvas, nempe o pro dx & ov pro dz . Sans o jam *Fermatius* aliique in talibus casibus adhibuere. Sed calculo illustris *Leibnitii* differentiali invento, non jam simpliciter nullæ, sed speciales quædam quantitates nulescentes adhibentur, nempe exprimentes, ex qua decrecente quantitate ad evanescentiam venerint. Ita dx vel dz est quantitas specialiter ad quantitatem x vel z relata, seu affectio quædam ipsius x vel ipsius z , nempe duarum x vel duarum z differentia, sed nulescens. Et ita non multiplicantur quantitates, quarum affectio- nibus ad curvas exprimentas est opus: atque adeo æquationes etiam curvarum transcendendum per solarum ordinatarum abscissarumque relationem habentur. *Leibnitius* noster ad exem- plum tam *Cavalieri*, quam *Rabervallii*, nunc unam, nunc alte- ram exprimenti rationem, hoc est, nunc infinite parvam, nunc motum seu continuum transitum, sive fluxum adhibuit, prout visum est commodius; & usum transitus hujus ultra Geome- triam ad Physicam ipsam promovit, nova quadam considera- tione inventa, quam *Legem continuitatis* vocat, per quam tan- quam lapidem lydium multa erronea in physicis redargui pos- sunt. Proposuit eam ante multos annos in *Novellis Reip. li- terariæ Balianis* & exemplis illustravit.

Vorbereitung zur grossen Opposition &c.

PRÆPARATIO AD OPPOSITIONEM
 magnam, sive notabilis Cæli facies ad Annum 1712, quam
 sequenti 1713 excipit Oppositio triplex Saturni & Jovis, de-
 lineata a MARIA MARGARETHA WIN-
 CKELMANNIA, Kirchii Vidua, Astronomiæ
 & Astrologiæ Cultrice.

K 3

Colo-

Colonia ad Spream, apud Ulricum Liebpertum, 1712, 4.

Plag. 3 Tab. xn. 1.

Celebre inter Observatores hujus ævi nomen adeptus est *Godofredus Kirchius*, Astronomus nuper Regius in Societate Scientiarum Berolinensi; mense Julio A. 1710 mortuus. Ejus vidua *Maria Magdalena Winkelmanna* non minore in observando & calculo Astronomico dextèritate pollet, ac in utroque labore maritum, cum viveret, fideliter juvit. Quemadmodum vero marito Astrologia judiciaria, hodie quidem Astronomis parum probata, non prorsus displicebat; ita etiam ipsa huic arti aliquid tribuit, utut differentiam inter prædictiones Astronomicas & Astrologicas clare perspicens, illas intra demonstrationum, has intra conjecturarum limites contineri agnoscat. Cum itaque non ignoraret, non modo *Godofredum Obnesfurcht*, Astronomum peritum, Annis 1662 & 1663, sed etiam sagacissimum *Keplerum* A. 1618 ob quadratum Jovis & Saturni jam ante ipsum cometas & terræ motus non irritò successu prædixisse, & præterea perpenderet, quod anno præsentè d. 23 Jan. Saturnus Jovi opponatur, Luna fere 6 digitorum eclipsin in Leone patiente, d. 12 Maji ☉ ex 7° 8' h in 8° 52' ♋ & ♌ in 6° 34' ☿ ad spectu Quadrato respiciat, inter dies 27 & 28 Octobris ☉ & ♃ prope cor ♋ conjungantur, differentia latitudinis 2½ existente, quo in loco A. 1680 d. 6 Nov. cometa Jovi acutissime conjungebatur, h & ☉ vix prætergressi sint loca, in quibus A. 1632 & 1683 triplicem conjunctionem magnam celebrarunt, ad triplicem oppositionem magnam nunc properantes; ex notabili hoc cœli statu hoc ipso anno cometam apparituum & terræ tremores globum nostrum terraqueum infesturos esse auguratur. Ut vero huic conjecturæ major probabilitatis gradus accedat, multis exemplis ex histotia recentissima petitis probat, in simili cœli statu cometas apparuisse & terræ motus notatos fuisse. Nimirum annis 1652, 1664, 1672, 1677, 1682, 1683 & 1702 visi sunt cometæ: sed anno 52 fuit oppositio, A. 63 conjunctio magna, A. 72 ☉ h ♃, A. 77 ☉ h ♃, A. 82 conjunctio notabilis in ♋ & A. 1702 ♃ h in ♋. Similiter terræ motus infestant A. 1706 d. 3 Nov. regnum Neapolitanum, A. 1703 d. 14 Jan. Romam, A. 1693 d. 9 Jan. Siciliam,

Itam, A. 1690 d. 24 Novembr. Germaniam: fuit autem A. 1706 d. 3 Nov. ☿ ☽ & ☽ ☽ 2. A. 1703 mense Januario ☽ ☽ & ☽ 2. A. 1692 mense Decembri ☽ ☽ & fere ☽ ☽ 2. A. 1690 d. 24 Nov. ☽ ☽ ☽ & ☽ ☽ ☽ 2. Apparitionem autem cometæ circa autumnum hujus anni suspicatur, propterea quod illa anni tempestate ☽ cum ☽ conjungitur. Cuius eadem conjunctio in ☽ celebratur; mortem minatur Regi potentis, in cujus thymate natalitio ☽ domum notabilem occupavit. Hæc tamen auguria pro demonstrationibus apodicticis haberi non vult, tum quod Cometæ apparuerint & terræ motus contigerint, ubi nullus aspectus superiorum Planetarum observatus, tum quod non desint exempla istiusmodi aspectuum, quos nulli cometæ; nulli terræ tremores comitati sunt. Hæc non ideo commemoramus, ut Astrologiæ vanitatem aliis persuadere satagamus; sed quod laudi ducitur scæminæ eâ animo comprehendisse, quæ sine ingenii vi studique assiduitate non comprehenduntur.

BURCARDI GOTTHELFFI STRUVII
Syntagma Juris Publici Imperii nostri Romano-Germanici ex fontibus Historiarum, Legibus Imperii fundamentalibus, Actis publicis, Diplomatum & observantia Imperii collectum atque ad præsentem Statum accommodatum.

Jenæ, sumptibus Joh. Felicis Bielckii, 1711, 4.

Alph. 4.

Concinnandi hujus systematis occasionem nonnullos Juris Cultores, qui in usum exercitationis publicæ theses quasdam postulerint, præbuisse docet Consultissimus Autor. Constat itaque hoc Opus viginti octo Dissertationibus, quas omnes ad quinque Partes generales in Præfatione revocavit Autor. Prima Pars generalia Juris Publici principia, scilicet definitionem, divisionem & periodos, in Dissertatione prima exhibet. Sequitur territorium Imperii Romani, Regni Germanici, Italici, & Arelaten-sis, quæ ab invicem distinguuntur Dissertatione secunda, tertia & quarta,

quarta, quibus de territorio antiquo & hodierno atque Provinciis ab Imperio ayulis agitur. Quinta Dissertatio divisionem Imperii, sexta Leges fundamentales illustrat, ac primam Partem absolvit. Altera Pars Imperatori ejusdemque juribus atque in Imperio prerogativæ destinata est. Descripta igitur, Dissertatione septima, Imperatoris electione atque coronatione, progressus in octava fit ad ejus titulos & insignia, quibus subjunguntur Dissertatione nona Palatia atque officiales Palatini. Hinc ad reditus atque Reservata Imperatoris, quæ vel in Jure Sacrorum consistunt, vel circa dignitates & Jura Imperii, aut circa privilegia versantur, tractatio decurrit, ac singula Dissertatione decima, undecima ac duodecima, additis etiam, quæ cum Electoribus communicata sunt, juribus, exponuntur. Post jura Imperatoris sequuntur Dissertatione decima tertii modi, quibus finiatur Imperatoris potestas, nec non jura Vicariorum, quæ vel absente, vel defuncto Imperatore exercentur, quibus Dissertatione decima quarta materia de Rege Romanorum & Augusta subjungitur. Tertia Pars Status Imperii comprehendit, ubi Dissertatione decima quinta illi recensentur, eorumque ordo & qualitas exponitur. Decima sexta Electorum originem & jura tradit. Decima septima de singulis Electoribus speciatim agit. Decima octava & nona Principibus Secularibus & Ecclesiasticis est destinata, vigesima Comites & Barones Imperii, ac vigesima prima Civitates Imperiales exhibet. Quarta Pars jura Imperii, Comititalia & judicialia, complectitur, hinc Dissertatione vigesima secunda Comititalia Imperii universalialia & particularia describuntur, vigesima tertia jura Comititalia examinantur. Dissertatio autem vigesima quarta illustrandis Judiciis occupatur, ac vigesima quinta de Matricula, Idiomate, Archivo & Cancellaria Imperii disquirat. Quinta Pars jura statuum Imperii territorialia & quæ ipsis ratione dignitatis competunt, explanat. Agmen denique claudunt membra Imperii immediata & Valli, qui juris sunt Longobardici, hinc in Dissertatione vigesima sexta de Territoriis Statuum & Superioritate, vigesima septima, de successione Principum & Comitum, & vigesima octava, de membris Imperii immediatis

mediatis & Vasallis diligens & copiosa exhibetur tractatio. Toti operi præmisit Consultissimus Autor Dissertationem præliminarem de Jure Imperii in Ducatum Parmensem & Placentinum. De cætero in Opere hoc concinnando ita se versatum esse ait; ut methodo arbitraria usus a temporibus Ottonis M. inchoaret, ita tamen, ut ob historiae connexionem, ad Carolingorum tempora usque progredereetur. Declaravit itaque, quis status priorum temporum, qua ratione ex monarchica forma sensim immutatum Imperium, & quæ mutationis pro temporis successu fuerit ratio & quis status hodiernus. Fundamenti loco ipsi fuerunt fontes historiarum, Scriptores coevi, Constitutiones Imperiales, Diplomata, Leges Imperii fundamentales, ex quibus sua potius hausit, quam ex Compendiis & Systematibus, licet etiam nonnulla sibi prævisse non diffiteatur. Dissensum a reliquis scriptoribus non affectavit, ubi vero necessitas hoc exigit, sine pruritu & insulis cavillationibus debita & Christianos decente modestia, rationibus & documentis sufficientum contrariam se asseruisse sententiam amplius admonet, insinuat, plures quidem se inseruisse materias, in Systematibus nondum pertractatas, superesse tamen nonnullas, quæ ob temporis angustiam explicari rite non potuerint, imo brevius quædam fuisse dicta, de quibus nondum satis fuerit instructus, operam tamen se esse daturum, quo defectus hosce alia occasione suppleat. Speciminis loco pauca adjiciemus. In Dissertatione tertia de Territorio Regni Germanici sollicitus Noster, Germaniam omnem, quæ præcipuam partem Imperii constituat, a Gallis Rhenisque & Pannoniis, Rheno & Danubio fluminibus, a Sarmatis Dacisque mutuo metu aut montibus olim separatam fuisse, hodie vero versus Orientem, Poloniam atque Hungariam, versus Occidentem Galliam atque Belgium, versus Meridiem, Italiam & Helvetiorum Republicas, versus Septentrionem mare Balticum & Daniam habere fines docet. Eam porro antiquitus non in Provincias, sed populos, quorum prima aetate plures occurrerint, fuisse divisam, media vero aetate in originariam & accessoriam, quarum illa Germaniam, quæ fuit temporibus Ottonis M. hæc autem Regna, pro-

vincias & populos, qui post illa tempora accesserint, completatur, distingui ulterius ostendit. Sub Germania Originaria, ex doctrina Nostri, reperiuntur Franci, Alemanni, Bavari, Thuringi & Saxones, quibus ob pactum inter Henricum Aucupem & Carolum Simplicem Gallorum Regem initum, accesserunt Lotharingi. Singulos illos populos specialius deinde persequitur, ac de Terris Slavorum, de Frisiis & Terra Rhenensi nonnulla inpergit; in quarta vero Dissertatione accessiones Germaniæ expendit, ac nominatim de Regno Arelatenfi, Slavis Orientalibus, Bohemia, Masovia, Dania, Hungaria, Gallia, Hispania, Anglia, Borussia & Livonia disserit, adjiciens, quod pleraque illæ Provinciæ, quæ Germaniæ accesserint, ab eisdem finibus iterum fuerint avulsæ, & quod aliæ sint, quæ ab Exteris vel Statibus etiam, eximantur atque ab immediata eius subjectione abstrahantur, cujus exemptionis eum esse effectum ait, ut tales Provinciæ exemptæ Landsassatus quidem jura plerumque saltem obtineant, ita tamen ut possessores iisdem Imperii juribus in terris exemptis utantur, quibus priores domini, teneantur etiam ad easdem præstationes, quæ ante exemptionem terras exemptas sequebantur, nisi vel ex singulari Privilegio, vel etiam præscriptione illas sine onere obtinuerint. Dissertatione vigesima sexta Territoria Statuum & superioritatem exhibet, ubi quidem Noster in immediata & mediata, in feudalia & allodialia, in pura & mixta, in Ecclesiastica & secularia illa distinguit, ac inter alia observat, quod Ducatus & Principatus nulli reperiuntur allodiales, bene vero Comitatus, qui vel pure sint tales, vel pluribus allodiis intermixti; illorum exemplum præbere dicit Comitatum Hoenzolleranum, Oettingensem, Hungensem & Laubacensem Solmensium, Sarwerdensensem, Dynastiam Homburgensem & Comitatum Wartembergicum, horum vero plura exempla, ac inter ea Comitatum Hanoviensem & Hachenburgicum occurrere docet. Superioritatem distinguit Consultissimus Autor in nudam & Territorialem, illamque in juribus Majestati proximis, quæ singuli Status moribus & consensu Gentium exerceant, etsi Territorium immediatum non possideant, consistere, hanc vero a Statibus in Ter-

torius

ritoris exerceri asserit, ac de ejus indole, origine & juribus specialius deinde disquirat.

LIBANII SOPHISTÆ EPISTOLARUM
adhuc non editarum Centuria Selecta, cum versione &
notis JO. CHRISTOPHORI WOLFFII
Prof. Philos. Witteberg.

Lipsiæ, apud Jo. Frid. Gleditsch & Filium, 1711, 8.

Plag. 22.

Jam diu est, quod Viri Græcis literis exculi Libanio principem inter Græciæ Scriptores locum reliquerunt, & in colligendis, quæ in Codicibus manu exaratis latebant, monumentis ejus assidui fuerunt, eo consilio, ut in lucem ea proferrent. Neque materia aut occasio huic labori defuit, in primis si epistolis aliquod pretium statui debet, quas negligere non solent, quibus persuasum est, eas non minus ingenium quam dictionem Scriptoris legentibus proderent. Libanius autem, si quisquam alius, in epistolis scribendis diligens fuit, quod ipse cum alibi, tum in Vita sua, testatur, ut mirum sit Frider. Morellum, non indiligentem nec infelicem ceteroquin Operum Libanii editorem, per paucas, quæ vix speciminis loco sufficere poterant, in lucem protulisse. Cumque non deessent, qui illarum desiderium ægre ferrent, exstiterunt nonnulli, speciatimque Leo Allatius, Henricus Valesius, Laur. Normannus, Ill. Ezech. Spanhemius, alii, qui spem illarum eruditus subinde facerent. Neque tamen destinata illi executi sunt, sed provinciam hanc vacuam reliquerunt posteris, ex quibus nunc doctissimus Editor negotium hoc aggressus est. Copia ipsi, quod in Prefatione refert, trecentarum Libanii epistolarum in præstantissima Oxoniensium Bibliotheca Bodlejana facta est, quas cum in proprium usum primum exscripsisset, nunc earundem Centuria in unam, salivam quasi moturus, in lucem edendam censuit, neque reliquas publico in posterum invidet. Quod ad præsentem Centuriam spectat, eam, quod diximus, cum ceteris ex Bodlejani Codd. descripsit Editor, atque adeo aliorum Codicum

subsidio destitutus subinde necessitatem sibi impositam vidit ex ingenio medicinam illis locis faciendi, qui ab antiquitate vel librariorum negligentia male habiti videbantur. Interdum etiam succurrit harenti Collectio epistolarum Libanii Latina a Franc. Zambicario instructa & a Jo. Sommerfeldio Cracov. 1504, 4 edita. Illa tamen perpauca habet ex iis, quæ nunc prodeunt, epistolas, & cetera quidem barbara & inepta est, nisi quod interdum germanæ lectionis vestigia accurate res circumspicienti ostendat. Apparet hoc imprimis ex prolegomenis Editoris, in quæ maximam partem animadversionum & emendationum suarum retulit, quarum copia ipsi ex comparatione, cum Latina ista interpretatione instituta, subnata fuit. His igitur præfidiis instructus Cl. Editor institutum suum ita persecutus est, ut contextum, quo ad ejus fieri posset, integritati vindicaret, interpretationem Latinam, ad sensum magis quam ad verba relata; ex adverso adderet, ac denique in subjectis notis lucem Scriptori, nunc mentem interdum, quod in epistolis usu venit, obscurius expressam fufius, collatis ceteris Libanii scriptis, explicando, nunc de vocum phrasumque proprietate & efficacia cum cura differendo, nunc denique locutiones veterum, nominatimque Homeri, ad quas sapius Sophistarum exemplo alludit, in medium afferendo, affunderet. Interdum etiam operam dedit, ut Sacri Codicis dictionem ex phrasibus Libanianis illustraret, & aliorum Scriptorum locos depravatos integritati restitueret. Totam Collectionem Præfatione munivit, quæ inter cetera notitiam suppeditat illorum Virorum, ad quos Libanius epistolas sua dedit. Sine hac enim fieri vix posse censuit, ut, quid sibi vellet Scriptor, curiosus Lector satis assequeretur. Epistolæ ipsæ maximam partem ita comparatæ videntur, ut diversa historię Civilis & Literarię, nonnunquam etiam Ecclesiasticę, capita ex illis illustrari possint. Epistola V ad Themistium data præterquam quod de Harpocrate Rhetore exponit, manifeste prodit, quanta fuerit apud Libanum Themistii existimatio. De Nicomedia inexpectato terrę motu subversa, & Hierocli æque ac Aristæneto, Libanio amicissimis, exitium afferente, ep. VI & LII conqueritur. Ep. VII ostendit,

ostendit, quis animus Libanio & aliis fuerit, cum de Juliano nece trilis nuncius afferretur. Ex eadem intelligitur, binas civitates, quas Editor in notis Antiochiam & Alexandriam vel Cæsaream certe fuisse suspicatur, gaudii signa luculenta edidisse. Ep. IIX argumento est, Julianum Imp. Libanio permultum tribuisse, ac eadem opera exponit occasionem & fortunam Orationis, quæ in laudem præsentis Juliani habita adhuc legitur Tomo II Operum p. 173. Omitto persequi ceteras non minoris momenti epistolas, inter quas princeps locus tribuendus est LXX & LXXVII, ad Belæum in Orionis cujusdam gratiam scriptis, qui, cum ad Christi sacra se convertisset, indignis modis, quæ sitio sacrilegii ab eo perpetrati prætextu, tractatus fuit. Eo enim loco Libanius injuriam homini factam, tanquam Diis ipsis displicentem, graviter improbat, ac veretur, ne hoc modo Marcus quidam redivivus, de quo historia Eccles. Scriptores Christiani exponunt; sistatur, qui, cum vexationes omnes constanter & fortiter religionis causa pertulisset, tandem dimissus, omnium admirationem in se converterit. Superest, ut ex notis specimina quaedam expromamus. In illis p. I varii Philoxeni ex antiquitate commemorantur, quibus addendus est Libanii discipulus, de quo ep. ejus II magnam speciem facit doctrinæ ac facultatis dicendi. Ad eandem ep. vox *γνώμη* exponitur, quæ cum eo in loco *προαίρεσις* sive *animi propositum* denotet, alibi nunc de *inventione* Rhetorum, nunc de *Deo*, nunc de *agrorum limite* usurpari solet. Ad ep. III p. 5 ostenditur, vocem *ἀδάμαστος* eo in loco non de *lapide* sed de *ferro* accipiendum esse, ac propterea *ἀδάμαστος* significare, quicquid firmum & maxime munitum sit. Ad ep. VII p. 17 *νεφέλη* & *nubes* pro *multitudine* ab utriusque Linguae Scriptoribus crebro adhiberi demonstratur, laudatis aliis, qui id ex professo egerint, Autoribus. Ad ep. VIII p. 21 illa loquendi ratio, qua Græci dicunt *κίνησις κινήσας* diligenter explicatur. Ad ep. XIII p. 31 de proverbio Græcorum agitur, quo dici solet *λεδὸν εἰς πῆδιον ὡρεκαλέεις* de eo, qui alterum lacessit ad id præstandum, quod sua sponte & non provocatus agit. In ep. XVI p. 38 Atheniensium urbs *κατ' ἐξοχὴν πόλις* vocatur, ubi in notis alia urbis hujus elogis,

Græcæ Scriptoribus recepta, in unum collata cunctulim videbis, sicut p. 132. urbis Romæ tituli proferuntur, quæ nunc *πόλις Βασιλῆς & Βασιλεύσα*, nunc *Dea terrarum & Regina gentium* &c. appellatur. Ad ep. LXXXIX p. 272 proverbium Græcorum *πάντα λίθον κινεῖν* explicatur, eademque opera Apollonii epistolæ VII p. 387 Opp. Philostrati novissimæ, minus recte huc dum intellectæ, lux accedit. Locus ita habet: *πάντα Φαίδειν τὸν ἐμπόρον καὶ λῶν σείειν*. *Ἐμοὶ δὲ εἴη τὴν ἀλιαν τρυπᾶν ἐν ἑμὶ δὲ οἴκῳ*. Utrinque proverbialis loquendi ratio est, quarum prior respondet Latinorum *Quæcunque omnem lapidem movere*, posterior autem idem significat, quod Persius Satyra V dixit *teverare salinum*. Ultimo loco id videtur, commemorandum, quod in calce Voluminis appendicis loco, ex MS. Biblioth. Bodlejanæ CCXIX ingens lacuna, quæ Orationem Libanii in Juliani Imp. Necem p. 300 Tomi II Opp. hæcenus afflixit, hunc demum Græcæ suppleatur. Latina interpretatio in aliud tempus rejicitur, simulque spes fit aliarum Libanii Orationum, quæ lucem nondum viderunt, ex tenebris protrahendarum.

ALPHONSI HUYLENBROUCQ SOCIETATIS Jesu vindicationes, adversus famosos libellos quamplurimos, & novam ex iis compilationem sub titulo
Artes Jesuiticæ.

Gandavi, ex Typogr. Mich. Graet, 1711, 8.

Libri hujus mole non magni scopus in universum est, ut variis Scriptis, quibus Societatis Jesu vel doctrina, cum primis circa mores laxior, vel ingenium & mores perstringuntur, obviam eatur, labesque Societati aspersa detergatur. Quod argumentum nemini non, quibuscunque partibus addictus sit, gratissimum esse potest, cum navata in eo opera notitiam saltem ejus generis scriptorum liberaliter suppeditet. Ita autem ea defunctus est Autor, ut, post præmissam satis acrem invectionem, adversus Autorem libelli, qui titulo *Artem Jesuitarum* inde ab A. 1703 iteratis editionibus versionibusque lucem adspexit,

xit: quod sapius castigatas calumnias ex parum idoneis ino-
 mentis rapetiverit, in classes quasi distribuat Societatis aggresso-
 res, qui stylo ipsius partim Hæretici fuerint, partim Apostata
 (eius) ordinis, partim Catholici non satis instructi, quibus
 omnibus varix observationes generales ad excusandam Socie-
 tatem pertinentes opponuntur, & catalogus Scriptorum Apo-
 logeticorum pro Societate subjungitur. Inde initio ducto a P.
 Molinæi Catalogo traditionum Romanarum, quod opusculum
 Genevæ A. 1632 primo lucem adspexit, & fontem præbuisse cre-
 ditur Autori plerisque ejus generis scriptis, quibus a Jansenistis
 Jesuita impetiti fuere, ordine cetera percenset, quæ partim
 decretis Pontificiis, partim summorum Principum edictis da-
 mnata ostenduntur. Accusationes vero iis comprehensæ,
 partim ex malo citatis & intellectis autorum locis, partim
 ex optime dictis & male reprehensis, partim ex privato-
 rum sententiis & factis toti ordini imputatis, oriri ostenduntur:
 quod tamen in paucis fere fit, speciminis, ut Autor vult, loco, ex
 quibus cetera etiam suspecta reddantur. In primis vero osten-
 ditur Societatem dictis summorum Pontificum semper obaudi-
 entem fuisse, & falso rebellionis adversus ea accusari. Propo-
 sitiones etiam ab eis damnatas præcipuos Societatis Scriptores,
 etiam antequam damnarentur, rejecisse, post damnationem vero
 totam societatem repudiasse, falsumque esse quicquid in contra-
 rium ab adversariis hic afferatur. Et tamen ex pessimis hujus-
 modi accusationibus novam istum libellum de *Artibus Jesuitarum*
a Jansenistica partis hominibus conflatum esse deprehendi.

Cap. II.

VII.

VIII.

IX, X.

Des Herrn von B. Schriften ic.

DOMINI DE B. SCRIPTA QUOTQUOT
 colligi hæcenus potuerit, partim prosa, partim versa
 oratione composita.

Lipsiæ, apud Jo. Frider. Gleditsch & Fil. 1711, 8 maj.

Alph. 1 pl. 10 & pl. 2 n. 35

Inter eos, qui in promovenda vernacula nostræ puritate ope-
 ram studiumque hæcenus posuere, principem utique locum
 meretur

creetur Vir Illustris atque Excellentissimus Johannes de Besser,
 Reg. Maj. Boruss. primus ceremoniarum Magister & Consiliarius
 intimus, nec non Magister ceremoniarum ordinis aquilæ nigræ,
 qui, siye prosæ orationis decus siye carminis elegantiam specte-
 mus, parem hodie inter Germanos habet neminem. Quo
 majores itaque grâtiâs debemus Operum horum Editoribus, qui
 quicquid vel typis excusum vel calamo exaratum ex Amicorum
 scriniis colligere potuerunt, impetrata deum ab Illustri Auctore
 venia, publici juris fecerunt. Habes itaque hic non tantum præ-
 fationes quasdam & descriptiones pompæ, tum nuptialium
 tum exequialium, aliaque prosa oratione composita, verum &
 carmina omnis generis elegantissima, panegyrica, heroica,
 lugubria, nuptialia, amatoria, miscellanea. Ut de illis, quæ
 soluto sermone constant, nihil dicamus, in quibus vitæ con-
 jugis Besseræ, natæ Kühlweinæ descriptionem p. 242. vix sine
 lacrymis legas, carmina certe haud satis possumus commendare,
 quæ & leniter fluunt suaviterque, nusquam hispida aut tortuosa,
 & ita limata ac sententiis referta sunt, ut ne vocula quidem us-
 quam frustra vel propter rhythmum (quod Germanis Poetis
 admodum solenne est) adhibita deprehendantur. Præterea ve-
 ro hoc habet præcipuum Illustris Auctor, quod in aula Borussica,
 omnis elegantia & cultus studiosissima, inde a juventute
 versatus est, Cæsarem, Ciceronem, Virgilium, Horatium, Ovi-
 dium, Claudianum, Quintilianum, et e recentioribus Bus-
 sium Rabutinium, Fleischerum, Boilavium, Racinium, Bens-
 seradium & Ruffensem Comitem imitatus, quos pariter in ma-
 gnorum Principum aulis profecisse constat. Atque hinc por-
 ro singulare prætium scriptis Besserianis accedit, cum pleraque
 res magnas publiceque gestas complectantur, quæ adeo non tan-
 tum delectant, verum & prosunt, maxime iis qui de rebus a Bo-
 russis hic illic fortiter feliciterque gestis cupiunt erudiri: quo
 spectant e. g. panegyricus in Fridericum Wilhelmum & alia, quæ
 sub Heroicorum titulo hic comparent, Iesus in Ludovicum
 Marchionem Brand. A. 1687 defunctum, & carmen in nuptias
 Johannis Georgii IV. El. Sax. & Eleonoræ Erdmuth Ludovicæ.
 Ceterum non minus amatoris, quam heroicis carminibus
 scribendis

scribendis aptus est Ill. Autor, quandoquidem jam pridem omnium plausum meruit suavissimum poema, quod *Sinus amantium* inscripsit p. 435, ut alia omittamus. Nec tacendum denique, intentatum hactenus Germanis carmen; quod inter choreas (*balets dansez*) adhibent Galli, tanta prudentia aggressum esse Nostrum, ut haut invidendus Gallis amplius videatur egregius hujus carminis artifex Isaacus de Bensserade, ex quo Germanis in eo carminis genere felicissime prævit Johannes de Besser. Unum publico nomine obtestamur Virum summum, ut & alia, quæ in scriniis adhuc servat, scripta luce dignissima & ea imprimis quæ de decoro ceremoniarum tum usu quotidiano comperta habet, tum ex elegantissima, qua instructus est, Bibliotheca collegit, publici juris faciat.

MARTINI SCHRADERI D. CONSIL. Elect. Brunsv. Luneb. Senatus Populique Hildes. Syndici in patria primarii, Consist. Directoris, de Causis Fori Ecclesiastici Tractatus ex Jure Communi, Civili & Canonico, nec non Constitutionibus ac observantia Ecclesiarum, imprimis vero Evangelicarum, deductus.

Guelpherbyti, sumptibus Godofredi Freytag, 1710, 4.

Alph. 1 pl. 17.

SECUNDA hac vice Tractatum hunc, atque adeo multo auctiorem & correctiorem, ut ederet Consultissimus Autor, rationes habuit sane haud leves. Diligenter enim providendum est, ne pomeria sua ad alias causas Consistoria extendant, quam quæ sua natura ad illa pertinent. Refert autem illas ad tres classes; prima est de eis, quæ ratione causæ ipsius ad illa spectant, altera earum, quæ ratione personæ, ac tertia denique, quæ ratione utriusque. Ad primam classem referuntur suo jure ac primo loco causæ matrimoniales. Et harum evolutioni copiosam certe elaborationem impendere non dedignatus est Consultissimus Autor, ita ut maximam partem Tractatus solæ illæ exhaustiant. Tametsi enim totam doctrinam includat aphorismis mira brevitate concinnatis, diffundit se tamen in

M

anno-

annotationibus, et singula pene verba illustrat nunc observationibus & remissionibus, nunc veluti commentarium superaddit. Recentissimorum enim Iudiciorum non tantum sententias recitat, sed & plurimorum Consistoriorum & aliorum Collegiorum Juridicorum responsa, certis Casibus illustrandis, cum Lectore communicat, quodque imprimis ad laudem Consistorii Reipublicæ Hildesienfis multum facit, tantum non ubique exempla Hildesienfis fori secundum Statuta illius inserit, & observantias ibi receptas exponit. Qua in re industriæ suæ fructum uberrimum tulit, utpotè laudatissimi illius Consistorii Director per annos plusquam tredecim. Sed & hac occasione innotuit nobis, Autorem ipsum esse Vindiciarum & Assertionis Libertatis, pro civitate Hildesienfi ejusque Jure circa Sacra & Consistorii simul, quas Senatus Hildesienfis anno 1700 & 1706 publicis typis exscribendas curavit. Quumque jam tum A. 1696 opponerentur illi Vindiciæ in puncto Gravaminum Ecclesiasticorum, Anti-Vindicias Statuum Provincialium Evangelicorum memorat editas fuisse, ubi ejus sententia contra partem adversam latius defendatur. Post Causas Matrimoniales sequuntur Causæ Decimarum, Causæ quæ concernunt Jus Patronatus, Causæ Præbendarum & Salariorum Clericis competentium, Causæ Voti & Juramenti, Causæ Piæ, Cœmeteriorum & sepulchrorum, Natalium & Legitimationis partus, immunitatis Ecclesiæ, miserabilium personarum, nec non denegatæ Justitiæ, secundum Canones scilicet, quod tamen ad Status Imperii non pertineat, Causæ Delictorum & Pœnæ Ecclesiasticæ. His positis, Classis secunda & tertia brevioribus aphorismis absolvuntur, quandoquidem ex anterioribus capitibus maximam partem dependeant. Ceterum quæ occasione hujus operis ad nos scripserit Vir Consultissimus Christfridus Wachterus, Suppl. Tomo V Sectione IV leguntur.

**Eigentliche und wahrhaftige Abbildung
der alten, und neuen Griechischen
Kirche.**

i. e.

i. e.

D. JOH. MICH. HEINECCII VERA DELINEATIO Ecclesie Græcæ quoad antiquum præsentemque statum, continens Historiam dogmatum & rituum, tribus Partibus divisam, una cum Appendice Monumentorum bonam partem hætenus ineditorum, additis Iconibus & Indicibus necessariis.

Lipsiæ, sumptibus Joh. Frid. Gleditschii & Filii, 1711, 4 Alph. 7 & Fig. æn. 16.

VIt summe reverendus & doctissimus operis hujus Conditor, plurimis ingenii pariter ac historiae monumentis editis perquam clarus, atque in his ipsis Actis aliquoties merito laudatus, novum sibi decus et præsentis Ecclesie Græcæ delineatione quasi- vit, quam Potentissimo Borussiae Regi FRIDERICO I ejusdemque Serenissimæ Conjugi SOPHIÆ LUDOVICÆ ideo dedicat, quod ambo singularibus ac plane regiis beneficiis Ecclesiam Græcam hætenus sublevarunt. Jam excellentissimus Autor instituti sui rationem in ipsius Operis Præfatione satis equidem explicuit: at quo tamen illud tanto magis pateat, juxta eruditissimi libri ductum quædam delibabimus, illud quidem a benevolo Lectore antea pacti, ut multo sibi plura & excellentiora ex ipsa lectione polliceatur.

Partis primæ Cap. primum Hellenismum late patentem, & omnes prope gentes complectentem, simul vero natam paulo post distinctionem Ecclesie Latinæ & Græcæ, hujusque origines, puritatem doctrinæ ad Seculum V conservatam, rituum simplicitatem, disciplinæ & exercitiorum integritatem ita tradit, ut merito Ecclesia Græca Filia Apostolorum primogenita dicatur. Caput II de prolapsione illius, erroribus, rituum multitudine, corruptione disciplinæ, misero Sacerdotum Præsumque statu refert, inserto accurato Episcopatum per omnes p. 31 & seqq. Provincias Catalogo: de ambitione porro Præfulum, Laicorum impietate ex nimia prosperitate nata, de ceremoniis et superstitione Judaica haustis, de contentionibus & Sectis Nestorianorum, Eutychianorum, Jacobitarum, Armenorum, Mono-

M 2

thece:

P. 115. theletarum, Maronitarum, Habessinorum, Coptitarum, Mahumedanorum: quæ omnia ex optimis quibusque atque rarissimis vetustis æque ac recentioribus Scriptoribus, prudenti selectu habito, hauriuntur. Ad calcem capituli de damno Theologiæ Scholasticæ, aliis etiam integerrimis Viris dudum deplorato, memoratu dignissima adjunguntur. Capite tertio magna diligentia lites Ecclesiæ Græcæ cum Romana de Paschatis celebratione per Victorem Pont. Rom. excitatæ, de Primatu ambabus partibus expetito, & a Joanne Jejunatore flagrantius desiderato, sed a Gregorio M. represso, & nihilominus tamen paulo post a Romanis Pontificibus arrepto: tum turbæ Iconomachicæ, & Photianæ, per Michaellem Cerularium revocatæ: fraudes Pontificum R. in Expeditionibus Sacris satis detectæ; unionis consilia Florentiæ agitata, sed a Græcis spreta: Hussitarum amicitia Græcis expetita, eorundemque cum Melanchtone & Tubingensibus literarum commercia: Cyrilli Lucaris gesta, fata, vicissitudines: ejusdem in Sectam Reformatam studia infelici tandem exitu terminata: Cyrilli Contari vita moresque infames: Parthenii in Reformatos odia: Religionis Reformatæ apud Moschos incrementa Græcis in visa, liberiusque exagitata, et Conciliationes a Romanis Græcis oblatæ, exponuntur. Caput IV sedulam sibi contemplationem poscit, quandoquidem tradit, qua ratione in lectione librorum ad cognoscendum Ecclesiæ Græcæ statum facientium sit versandum: tum quod judicium ferat Noster, quid de confessionibus Græcorum sit statuendum, quotque earundem hodie extent.

209.

Parte secunda Capite I veterum recentiorumque Græcorum de Scriptura S. sententiæ panduntur, veteribus Græcis Scripturam S. vernaculæque usum præferentibus, recentibus ita a majorum more alienis, ut Concilia & Traditiones admittant vel præferant, linguam ignotam tolerant, quin etiam Laicos ab Oraculorum S. lectione plane prohibeant. Caput II amborum sententias de SS. Trinitate, Divinitate Christi, duarum naturarum adoratione, de Angelorum sanctorumque imaginum cultu sistit, et quantum recentiores in objecto cultus religiosi aberraverint, ostendit. Cap. III doctrina eorum de imagine Dei

in

in homine, de Peccato, Lege, Libero Arbitrio, quamque ea hodie sit obscura, nec satis legentibus pervia, enarratur. Capite IV ostenditur, Officium Servatoris Mediatorum a Græcis modernis minus recte explicari, dotesque per Christum in nos derivatas, per requisitionem bonorum operum & satisfactionis a parte hominis quodammodo labefactari. Cap. V doctrinam Græcorum recentiorum de Gratia Vocationis, Illuminationis, Regenerationis, Justificationis, Sanctificationis, ambiguam & omnibus prope contendendum partibus accommodatam sistit. Cap. VI doctrinam veterum & novam de Mediis Gratia seu Sacramentis, eorumque occultatione, de Sacramentis itidem Confirmationis, Ordinis, Extremæ Unctionis, Pœnitentiæ, Matrimonii, Baptismi Hæreticorum, infantum, ejusque dilatione, sub SS. Trinitatis nomine administratione, necessitateque: de Sacramento Cœnæ etiam infantibus dando, Communione sub utraque, aquæ mixtura, reali præsentia, frequenti usu, virtute & sacrificio edisserit, recentiorum errores autem expugnat. Caput VII Pœnitentiæ & Fidei dogmata explicat, a quibus recentiores defecisse, ostenditur, ideo quod pœnitentiam liberi arbitrii viribus adscribant, partes ejus parum accurate constituent, temereque augeant, fidem vero plane excludant. Cap. II, quid de Ecclesia sentiant, declarat: caput nempe illius esse Christum non Pontificem, Ecclesiæ signa Verbum & Sacramenta, Mahumedem Antichristum. Cap. IX de Mortuorum Resurrectione, Vita æterna & Damnatione inscribitur, quibus Articulis recentiores medium animæ statum, intercessionem pro mortuis, quietis æternæ usque ad diem Judicii procrastinationem addiderant.

Parç Tertia publicum cultum & ritus describit: unde Capite I varia Clericorum nomina dignitatesque cum vestitu cuique proprio accurate explicantur. Cap. II loca sacra, & templa depinguntur, Seculo secundo nota, splendore post Constantini M. tempora vero aucta. Accedit delineatio altarium, enumeratio reliquiarum, effigies amborum Baptisteriorum, Portarum, Organorum & si quæ alia scitu memoratuque digna. Cap. III de Festis Judæorum & Christianorum, de die Solis ejusque cultu, Festo Paschato, Pentecostes, Circumcisionis, Epiphaniæ, Ascensionis, Diebus Martyrum, Demetrii, Chryso-

stomi, Hebdomadis Sacrae aliisque agitur. Cap. IV de Conventibus, Cantoribus, Cantionibus, Lectionibus, Concionibus, Electaofynis, Precibus. Cap. V de Ritibus in administratione Sacramentorum paucis olim, mox in immensum per aquae consecrationem, execrationem, unctionem, ablutionem auctis, deq; instrumentis ad aram adhibitis, de Missa variarumque precum farragine, Processionibus, Communione Laica, et aliis tractat. Cap. VI Jejunia, Monachatus originem ejusque instituta incrementaque e regalis Basilii, scriptisque Chrysostomi, vestes itidem, vigiliis, praecipuaque hujus aevi Monasteria apud Moschos Turcasque celebra, sigillatim enumerat. Caput VII ritus nuptiales & exequiales exhibet. Caput IIX abusus, tristes equidem & menti pariter ac corpori graves nec sine ludibrio tolerandos, attamen scitu necessarios, sistit. Appendix I Judicium D. Gerhardi Titii de Ecclesia Graeca, 2 Literas ineditas, 3 Relationem de Secta Capetonianorum, 4 Compendium Epistolae Richardi Simonis de Artibus Cleri Gallicani, Synodum Hierosolymae adversus Reformatos in Gallia cogentis, 5 Synodum adversus Joannem Caryophyllum Logothetam, 6 Confessionem Graecorum ad Romana castra sese conferentium, 7 Catalogum librorum ad Ecclesiae Graecae cognitionem pertinentium, compleditur. Quae cuncta Lectoribus gratissima futura, certo nobis persquademus.

p. 30.

NOVA LITTERARIA.

IN Diarii Veneti Tomo VI Anno superiori edito haec petissimum annuntiantur. Bononiae A. 1711 prodire *Sonetti e Canzoni di Luigi Tanfillo*, nec non *Rime di M. Giovan Girolamo de Rossi*, cum vita Autoris, Eodem anno Cremae Carolus Franciscus Cogrossi, Philosophus & Medicus, Etrusco idiomate Considerationes quasdam Physico-Mechanico-Medicas de usu corticis Peruvienfis, Chinachina dicti, per Epistolam vulgavit, addiditque de febribus & febrifugis observationes. Finalii, quod est in Ducatu Mutinensi, Julius Rossi ingens Opus prelo paratum habet, aliquot Voluminibus imprimendum, quae quanquam maximam partem contineant Juridica spectentque imprimis ad criminalia & feudalia, multa tamen & complectantur, quae ad Theologiam, Medicinam item ac disciplinam moralem pertineant.

Lucrae

Lucæ Josephus Durini de Balneis Lucensibus tractatum Chymico-Medico-Anatomicum edidit Italice, in quo longius ab aliorum opinionibus, hætenus receptis abit. Mantuæ Cœlestini Sfondrati Cardinalis *Gallia Vindicata* denuo recusa prodiit, & Joannis Pauli Meli, Jcti, qui *Allegationum & Observationum Volumina* edidit, *de Jure offerendi* libellus mox lucem aspiciet, quem Antonii Gobi, Præsidis Senatus Mantuani, *Consultationum decisurarum* Tomus II, hætenus ineditus, excipiet. Mediolori Basiliæ Bertucci, Poetæ nostri temporis haud postremi (d. 18 Martii A. 1705 defuncti) prodiit nuper poema dithyrambicum posthumum sub tit. *Bacco in Monte di Brianza*, quo occasione vicini montis Amicorum quorundam laudes eleganter decantavit. Mutinæ doctissimus Muratorius Petrarchæ Poemata integra e Bibliotheca Estensi, una cum suis & Alexandri Tassoni atq; Hier. Mutii uberioribus notis, vulgavit. Neapoli Vir politissimus Nicolaus Parthenius Giannettasius, cujus Poemata aliaq; scripta Latina sapias commendavimus, *Historiæ Neapolitanæ* Tomos III propemodum prelo absolvit, in quibus res usque ad mortem Caroli II Regis Hisp. deduxit: promittit vero & quartum, reliqua ad nostra tempora comprehensurum, qui post pacem demum lucem aspiciet. Romæ Paracleti Fusci, Cornetani, Episcopi, Acegnensis (qui sub Paulo II vixit,) Satyræ XVII Latinae, quas cum Horatianis elegantia certare ajunt, in veteri codice repertæ, prelo subjicientur; prodiit vero ibidem Dominici Barnabæ Matthæi de veteri Tusculo liber elegans sub tit. *Memorie Istoriche dell' antico Toscolo, oggi detto Frascati*, in 4. Augustæ Taurinorum Jo. Fantoni Med. D. & in Taurin. Acad. Anat. Prof. *Anatomia corporis humani ad usum theatri accommodatæ Pars I, in qua infrai & medii ventris historia exponitur*, & Jo. Baptistæ Bianchi *Historia hepatis in anatome & morbis dilucidata*, A. 1711, 4 prodiere, atque ille quidem nunc in eo est, ut secundam etiam Anatomie Partem, nec non *de prima factus respiratione* opus curiosum, prodatur, hic vero Historiam generalem hominis, tum in statu naturali tum morbofo considerati, opus aliquot voluminum, molitur. Illic & Cl. Abbas Ferreri, qui A. 1702 Arborem gentilitiam Principum Sabaudia vulgavit, Historiam Augustæ Taurinorum

norum prelo subicere parat; et Paulus Bernardus Calvus, Chirurgus, qui jam pridem Chirurgiæ Partem I de tumoribus edit, nunc Partem II de vulneribus procudet. Denique tacere non possumus, ex Monte Regali, urbe Sicilia, nuntiari, Virum doctissimum Michaellem del Giudice (cujus *Annotationes ad Augustini Irveges Apparatum Preliminarem ad Annales Siciliae Panormi 1709, 4* prodire) tres Tomos *Scriptorum Rerum Sicularum* imprimendos publice offerre Typographis, quorum priores duo hactenus sparsim edita, Fazelli nempe, Aretii, Nigri, Ritii, Falcandi, Curopalata, Malaterræ, Fulconis Benevent. Alexandri Abb. Coel. Romualdi, Richardi a S. Germano, Besoldi, Valguarneræ, Gualterij, Cluverii & Theodosii Diaconi opera, tertius vero inedita comprehendet, qualia sunt Bartholomæi Neocastrensis *Historia Siciliae sub Carolo Andegavensi & Petro Arragonio*, tum Nic. Specialis *Hist. Siciliae ad A. 1555*, ut & Simeonis Leontini *Chronicon Regni Siciliae* & quædam Anonymorum *Chronica*, nec non ipsius Editoris *Breve Chronicon omnium Siciliae historiarum a Diluvio ad nostra tempora*, *Continuatio item historiae Fazelli & Citationes locorum omnium, ubi de re aliqua Sicula Auctores scripserunt.*

LIBRI NOVI.

The Rights of the Clergy of the Christian Church; by Tho. Bennet. London, for James Knapton, 1711, 8.

A Vindication of the Church of England from the Aspersions of a Late Libel intitled: Priestcraft in Perfection; by a Priest of the Church of England. Lond. by W. B. for R. Wilkin, 1710, 8.

The true Churchman and Loyal Subject. Lond. for J. Morphew, 1710, 8.

Sacerdotal Powers: or the Necessity of Confession, Penance and Absolution; by the Author of Lay Baptism invalid. Lond. for H. Clements, 1711, 8.

The Dissenters represented and condemn'd by themselves on the Points of the vacation of their Ministry, the Constitution of their Churches and their Separation from the Church of England. Lond. for H. Clements, 1710, 8.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Martii, Anno MDCC XII.

FOEDERA, CONVENTIONES, LITERÆ
& cujuscunque generis Acta Publica Anglicana;
cura THOMÆ RYMER.

Tomus IX.

Londini, apud A. & J. Churchil, 1709, fol.

Alph. 10 pag. 5.

Recensuimus ultimo loco M. Jun. 1711 p. 239 Tomos VII & VIII & cum iis Henrici IV Historiam absolvi-
mus, nunc ad Henricum V progredimur, qui rebus
domi forisque gestis immortale nomen meruit. *Isa-*
ce Regis ex more *proclamata*, peractaque Coronatione, ad Testa-
mentum paternum curas convertit, in quo, constitutis qui-
busdam executoribus, de bonis relictis creditoribus prius su-
is satisfieri jussit, quam legatariis aliquid dinumeraretur, vel
piis causis impenderetur. Ast cum ad hæc omnia Regis bona
non sufficerent, & executio adeo testamenti impediretur, bona
que proinde venditioni publice exponi deberent; Henricus V
ea æstimatione facta ad se recipit, executoribus dictis pretium il-
lorum solvere promittens, ut inde pro debitis a patre contractis
satis fiat. Fervebat eo tempore in Anglia negotium religionis,
quod acriter adversus *Wicestras*, vel, ut tum communiter ap-
pellabantur, *Lollardos* agitabatur. Celebris est inter hujus sectæ
homines *Johannes OldCastellus*, miles, ad quem quæ pertinent,
paulo accuratius ex Archiepiscopi Cantuariensis epistola ad Epi-
scopum Londinensem enarrabimus. Accusabatur ille, quod
protegat, defendat & recipiat hæreticos, in certis quibusdam
Diocesis eos ad prædicandam transmittat, & prædicationibus

Pag. 1.
9.

46.

61.

N

inter-

interfit, gladii etiam secularis potentia contradictores compe-
 scat, de Sacramentis, altaris nempe & poenitentia, peregrinatio-
 nibus, adorationibus imaginum & clavibus aliter sentiat, quam
 Ecclesia Romana. Attamen, quoniam Regis erat familiaris, ad
 ipsum primo rem deferebat Archiepiscopus, & cum hic privata
 commonitione nil profecisset, citabatur ad Praesulem. Reus
 vero nuntium, qui citationem ferebat, ad se non intromittere,
 quapropter per edictum citatio bis repetebatur, nec tamen prius
 comparabat, quam Regis iussu captivus adduceretur. Ibi fidei
 suae confessionem editurus, testabatur, primo *se nunquam aliter
 induxisse in animum, quam ut firma fide omnia Dei Sacramen-
 ta amplecteretur, quae ab ipso ad usum sua Ecclesia sine tradita.*
 Dein de *Sacramento Altaris* profitebatur, credere se, quod illud
 existat corpus Christi sub panis specie, & quidem id ipsum, quod
 a Mari. natum, pro nobis crucifixum sit &c. De poenitentia Sa-
 cramento, apprime necessariam ad salutem peccatricis vita cor-
 rectionem, talemque subeundam poenitentiam ex vera confesse-
 one, indissimulata contritione, legitimaque satisfactione, qualem
 divina praescribitur litera. De imaginibus, eas non mera fidei esse,
 sed permittente Ecclesia in usum irrepsisse, ut laicis subserviant
 pro Calendario, cuius admonitu pia exempla facilius reminisce-
 rentur. Ceterum si quis simulacris eum cultum exhibeat, qui so-
 li Deo debeat, eum criminaliter peccare in Deum. Denique de
 peregrinationibus ad loca sancta statuebat, ex iis nec salutem ex-
 spectandam impingentibus in praeccepta Dei, nec iuste viventium
 beatitudini eorum intermissionem ullo modo obesse. Cum ita
 mentem suam declarasset Old-Castellus, nonnulla vero adhuc
 obscura viderentur iudicibus, qui ulteriorem eorum explica-
 tionem urgebant, ille, *se aliter praedicta declaraturum*, negabat,
 quin etiam paulo post haud obscure prodebat, *se auctoritatem
 Papa, Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum ceterorumque
 Ecclesiae Praelatorum in determinandis rebus fidei haud admittere.*
 Ad haec, cum iudices mora concessa ipsi certos quosdam Artic-
 los proponerent, quibus post aliquot dies responderet, is spatio
 hoc elapso tanta cum constantia comparuit, ut absolutionem
 Ecclesiae offerenti Cantuariensi diceret, *quod nullam in hac parte*
 abs-

absolutionem peteret ab illo, sed a solo Deo. Et tum quidem trans-
substantiationem diserte negavit, addens, aut S. Ecclesiam ita de
 hac re non statuisse, aut si statuerit, fecisse contra Scripturam.
 Ad *penitentiam* confessionem coram sacerdote minime requiri,
 sed sola contritione peccata posse deleri. *Adorationem* S. Cru-
 ci haud præstandam, sed soli Domino, qui ab ea pependerit, *Pa-*
pam denique esse *Antichristum* & quidem caput ejusdem, Archi-
 episcopos, Episcopos & Prælatos membra, fratres caudam. Hac
 iterum edita Confessione, alta voce manibus expansis alloquen-
 do circumstantes dixit: *Isti qui judicant & volunt damnare me;*
seducent vos omnes & se ipsos, & vos ducent ad infernum, ideo
caveatis ab eis. Hoc facto demum sententia excommunica-
 tionis adversus eum lata, ipseque ut hæreticus iudicio seculari
 fuit relictus. Videtur tamen postea e carcere dilapsus, siquidem
 Rex illi, cujus consilio vel iudicio Old-Castellus captus fuerit,
 500, ei vero, qui capiat ipse, 10000 Marcas, civitati autem vel villa
 per quam detentus fuerit, immunitatem a tributis pro pretio
 proponit. Sicut autem plerumque in religionis reos civilia
 quoque crimina conferuntur, ita Lollardis etiam accidebat, qui
 de totius regni perturbatione, cæde Regis fratrumque cogi-
 tasse & Old-Castellum Regentem regni constituturi fereban-
 tur, quibus tamen plerisque veniam rex concedebat. Eodem
 tempore intestina in Comitatu Suthamptoniæ adversus Regem
 conjuratio fuit detecta, cujus rei agebantur Richardus Canta-
 brigiæ Comes, Comes Marchiæ, Henricus Scrop & Thomas
 Grey. Ibi quantum ex confessione Cantabrigiensis Anglicis ejus
 ævi verbis concepta licet percipere, conjurati partim Richar-
 dum Regem adhuc vivum fingeant, partim Marchiæ Co-
 mes se Angliæ hæredem proclamari volebat, Henricum Re-
 gem publice *Harry of Lancastre, Usurper of England* appellans,
 & insignis militaribus Anglici regni insignia pariter ac coro-
 nam Hispanicam, cujus pars, ut alibi vidimus, a quodam Lanca-
 striæ Comite vindicata fuerat, picta habens. Denique ad re-
 formationem abusuum in Ecclesiasticis Angliæ negotiis inter
 Henricum & Martinum V Papam *capitula* quædam concordata
 fuerunt, quorum in numero sunt, *ut numerus Cardinalium*

Pag. 89.

119, 129, 170,

193.

300.

730.

S. Romana Ecclesia adeo sit moderatus, quod non sit gravis Ecclesie nec nimis numerositate vilescat, Cardinales etiam indifferenter ex omnibus provinciis Christianitatis eligantur, porro, cum indulgentia a Sede Apostolica concessa ad absolvendum quoscunque visitantes vel offerentes certis in locis, plus solito in Anglia abundarent, & peccandi audaciam facerent, ut scandalosa inter illas omnino suspendantur, postremo, ut aliqui de natione Anglicana idonei, ad singula officia curie Romana assumantur una cum aliis de ceteris nationibus indifferenter.

Pag. 417. Res *Scotica* satis quidem tum afflictæ, nihil tamen, præter multiplices de pace & liberatione Regis captivi congressus, semper quidem inutiles nobis exhibent. Pactum aliquando erat, ut Rex obsidibus datis dimitteretur, sic tamen ut reditum in carcerem aut ingentem pecuniæ summam promitteret, quod post aliquot demum annos factum esse constat. Et licet justo inter Scotos & Britannos bello non certaretur, belli tamen species illi hos subinde terrebant, Delphino quoque Franciæ subsidia contra Henricum mittentes.

299, 307, 791.

Rerum *Italicarum* potissimæ, præter varias cum Genuensibus, Venetis & Lucensibus ob commercia vel pecuniam mutuo acceptam conventiones, hæc sunt. Roma per Ladislaum Neapolitanum post initam paulo ante pacem occupata. Sic enim expresse Johannes Pontifex scribit Henrico, *eum paulo ante sibi publice & solenniter fidelitatem jurasse & homagium fecisse &c.* Schisma per trium Pontificum altercantium depositionem & Martini V electionem finitum, quæ in Concilio Constantiensi non a Cardinalibus solum, verum & a sex viris ex quæbet quinque nationum delectis fiebat, prout literæ Martini & Cardinalium ad Regem testantur, quibus in scriptis *obedientie* vox singularem prorsus, & quantum divinari potest, factionis significatum obtinet. Johannes vero vel, ut alias vocabatur, Balthasar Cossa, A. 1418 adhuc in carcere Ludovici Comit. Palatini nomine Concilii detentus fuit, (cum alii eum 1416 dimissum dicant,) ut ex literis Martini ad Wintoniensem Episcopum & Imperatoris ad Comitem Palatinum p. 538 patet. Dein cum assignari ipsum Martino deberi Concilium decrevisset

A. 1419

A. 1419 in Italiam ductus est, ubi ad Castrum Felini Parmensis Pag. 538.
 ditionis, in carcerem se trahi putans, e custodum manibus dilap-
 sus, Sarzayæ Genuensi oppido latuit, usque dum a Martino &
 Florentinis, apud quos tum erat Pontifex, salvi conductus lite-
 ris acceptis, ad Martinum accederet, pristinae dignitati denuo
 renunciaret, soloque Cardinalis honore esset contentus, quod 701, 705, 199.
 & Martinus & ipse Colſa Regi nuntiant. Denique lectu dignif-
 sima sunt, quae de Duce Bedfordia per Johannam II Neapolita-
 nam adoptando, tum in literis regiis, quibus assensum suum
 huius negotio praebet, tum in monitis, quae legatis Britannicis da-
 bantur, tum etiam in articulis, de quibus jam inter utriusque par-
 tis Commissarios convenerat, legi possunt, quanquam res ipsa
 nullum sortita sit exitum, cum Johanna paulo post Alphon-
 sum Arragonium adoptarit.

In *Hispania* varia cum Castellanis gliscabant similitates,
 multis per mare & terram exercitae rapinis, quae per Treugas ta-
 men cum Johanne Castellano initas A. 1414 componebantur,
 repetendas etiam, cum nutare videretur amicitia A. 1416 ob fœ-
 dus a Castellensibus cum Gallis initum, quanquam firma pax in-
 ter eos non fuerit, prout ex mandato Henrici A. 1419 edito patet,
 qua copia colligi iubentur, contra classem quae adversus Anglos
 in Hispania parari nunciabatur. Ast cum Arragonio Ferdinan-
 do plane de fœdere tractatum, & matrimonium etiam a Rege,
 cum Maria Ferdinandi filia in eundem, propositum. Hic inter
 monita Henrici ad legatos suos observatur, quod, cum Angli Re-
 ges Romanorum & Castellae excepissent, id minime ab Hispanis
 concessum, quoniam ipsi unum solum Castellae regem excepe-
 rint, quapropter liberum Ferdinando facit Henricus, ut & ipse
 alterum excipiat, dummodo non sint Franciae vel Scotiae Reges.
 Eadem actio cum Alphonso successore Ferdinandi A. 1416 repe-
 tita. Attamen in Constantiensi Concilio lites inter Arragonios
 legatos & Anglos de *prioritate* oriebantur, quibus Hispani Be-
 nedicto XIII additi Concilium rumpere voluisse videntur, pro-
 ut ex Epistola cujusdam R. A. ad Episcopum Dunolmensem pa-
 tet, quae cum varia in Concilio gesta contineat, legi profus me-
 retur. Cum *Lusitanis* fœdus jam dudum habebant Angli re-
 petitum

105-

419.

702-

293 199-

410.

439.

17.

petitum etiã a Johanne I Notho, vi cujus fœderis pacem quod- que cum Castellanis fieri postulat alicubi Henricus, cum Treu- gis inter Lusitanos & Castellanos factis inclusi sint utriusque par- tis fœderati.

Pag. 16.

- In *Germania* Constantiense tum Concilium celebrari in- cipebat, ad quod splendidam omnino legationem mittebat Henricus. Sed præterea cum Principibus Germaniæ majorum exemplo amicitiam colebat satis arctam. Primum inter eos lo- cum obtinet ipse Sigismundus Imperator, cum quo et ante fœ- dera pangere constituerat, & post arctius contrahebat, cum Si- gismundus Angliam Concilii causa adiret, quo tempore, cum tot labores ad promovendum istud subiret Imperator, publicis pro ipso precibus in Anglia oratum est. Ipsum vero fœdus Cantuariæ factum A. C. 1416, adversus Galliæ Regem imprimis, qui & Schisma fovisse & Sigismundum pariter ac Henricum va- na pacis spe delusisse accusabatur. Inde firma inter duos Reges amicitia videtur fuisse, quam publicè in Constantiensi Concilio declaravit Sigismundus, *Robam Garteriorum cum collaris Regis*, sive insignia ordinis equestris a periscelide nominati publice, cum alta missa celebraretur, gestans, & alias etiam in multa gra- tia Anglos habens, ut orator Regis Joh. Forester scriptis propterea literis testatur. Quin serio plane propositum habebat cum armata Germanorum, Bohemorum & Ungarorum manu ad Henricum in Galliam ire, quod ipse declarat literis ad Electores datis, quos Trevirim convocat, quo cum iis de Imperio ante dis- cessum queat colloqui. Henricus vero etiam matrimonium inter fratrem suum Ducem Bedfordiæ & quandam Imperatoris con- sanguineam contrahi volebat, quâ de causa legatos ad Frideri- cum Norimbergensem Burggravium de filia sua rogandum de- stinabat, quibus iisdem tamen eadem eodem die ad Ducem Lo- tharingiæ mandata dabat. Præter Imperatorem alii quoque Principes Germaniæ Anglis se adjunxerunt. Nominatim Co- loniensis Archiepiscopus accepta pecunia annua *mille Nobili- um* homagium Henrico præstitit & fœdus contraxit, ad præstan- dum Regi, quotiescunque opus fuerit, ducentorum militum au- xilium. Idem dein Moguntinus etiam & Trevirensis Archie- piscopi

piscopi fecere. Quin imo legatis suis ad Concilium Constan- Pag. 412 sqq
 tiense mandatum dederat Rex, tractandi cum omnibus Germa-
 niæ Principibus pariter ac cum Hanseaticarum urbium societa-
 te. Inveniuntur etiam hoc in Tomo varia, quæ Ludovicum Pa-
 latinum Electorem concernunt, documenta, quò pertinet con-
 firmatio dignitatis Electoralis & quorumcunque Jurium ipsi &
 Successoribus suis *Laicis duntaxat* a Sigismundo Aquisgrani 172 sqq.
 ipso coronationis die facta. Quantacunque tamen fuerit Ludo-
 vici hujus apud Imperatorem gratia, neutiquam fuit constans.
 Accusabat Sigismundus Electorem, ab eo se impeditum, quo mi-
 nus Anglo adversus Gallos subveniret, et omnino Ludovicum
 adversus se foedera clam inivisse, repetebat etiam ab eo Balthasa- 605 sqq.
 rem Cossam, quem, ut supra vidimus, ipsemet antea Martino Pa-
 pæ tradi jussérat, de quibus omnibus coram Henrico Rege se pur-
 gat Ludovicus. Omnis tamen hæc simultas inde videtur orta,
 quòd Elector oppidum quoddam *Sels*, hodie *Sels* dictum, in
 Alatia inferiore pignoris loco a patre Ruperto sibi datum in po- 661.
 tatem suam redegerat, quam tamen urbem cum aliis ita Impera-
 rio addixerat Sigismundo, ut nullo modo vel titulo in alterius
 Domini manus venire posset, quem in finem omnes antecesso-
 rum suorum literas huic privilegio adversas resciderat.
 In *Belgio* cum Burgundiæ Duce, quantum ad Flandriam, in 476, 760,
 mercaturæ securitatem *Treugæ* continuata. A Johanne quo- 779, 843.
 que Bavaro Leodiensi Episcopo, qui post mortem Wilhelmi 566, 580.
 Hollandiæ Comitis hereditatem ejus adversus Jacobam filiam
 & Johannem Burgundum maritum appetebat, Imperatore etiam
 juvante, de auxilio imploratus Henricus.
 Nihil vero Henrici hujus regimen majori gloria auxit,
 quam res in *Gallia* omni spe præclarior gestæ. Sub initium qui- 35, 56.
 dem regni confirmabantur A. 1413 *Treugæ* olim inter Richar-
 dum II & Carolum factæ. Quo tempore Carolus Henrico pro- 51.
 lixa Epistola seditionem Parisiensium adversus se narrat, rebel-
 lesque, si qui forte in Angliam confugerint, capi petit. Novæ
 & ampliores *Treugæ* factæ A. 1414, ubi inter utriusque partis le- 98-104, 131,
 gatos primo non satis conveniebat de lingua, qua sint scribendæ, 140 sq. 151,
 volentibus Anglis communem sive Latinam, Gallis suam depo- 166, 182 sq.
 scentibus, 186 sq.

- scantibus, donec in utriusque usum consentirent. Agebatur hoc negotium Londini, post quod Henricus legatos in Galliam destinabat & ad pacem omnino confirmandam & ad matrimonium cum Catharina Caroli filia contrahendum. Quam in rem
- Pag. 136 sqq. 142. imprimis cum Johanne Burgundiae Duce, qui tum apud Gallos omnia poterat amicitiam inire nititur, legatosque mittit, qui homagium ab eo, tanquam vasallo & ligio suo accipiant. Licet
- 196 sq. vero sub initium A. 1415. Treugæ prorogarentur, quo com-
205 sqq. modius de pace colloquia fieri possint, tamen, cum Angli omnia olim a Johanne in Bretiniacensi pace Eduardo IV concessa restitui, magnamque præterea pecuniæ summam solvi poscerent, Gal-
222. li vero parum concederent, bellum ab Henrico decernebatur.
262. Ipse igitur A. 1415 mense Augusto, cum novæ quoque Treugæ in mensem factæ expirassent in Galliam transit, Harfleurque (Harfleur) occupato, Delphinum ad duellum provocat, quo omne bellum terminetur, ea conditione, ut ipse, si victor discedat, permissurus sit, Carolum Patrem regia dignitate per vitam frui, quo tamen mortuo sibi cedere Gallia debeat. Quod vero Delphinum provocet, expresse propter infirmitatem patris factum scribit. Irritum vero fuit hoc tentamen, & paulo post ad Agencurtium Galli acerrimo proelio profligati. Post illud cum Sigismundus Imperator & Comes Hollandiæ pacem conciliare niterentur, & propter hoc ipsi in Angliam profiscerentur, Galli tamen, dum hæc agerentur & Harfleurium obsidebant, & illi etiam Magnates, quos captivos tenebat Henricus, consentire in pacis conditiones renuebant. Quapropter a Duce Bedfordiæ denuo ad dictum oppidum proelio navali sunt superati.
375. Interea Dux Burgundiæ Anglorum partibus accedit, Henricumque se pro Domino suo Ligio habiturum promittit, simul ac majorem Galliæ partem in potestatem suam redegerit. Dein
- 390 sqq. 451. 397. 423 sqq. mense Octobri 1416 aliquot mensium sunt induciæ Caleti. Tum vero Magnates, quos e proelio habebat captivos Rex, multa de pace agunt, sed nemo magis Burboniæ Duce, qui eo usque procedebat, ut agnosceret, æquum postulari a Rege, petente, quicquid olim in pace, quæ magna dicebatur, erat concessum, et proinde saluum in Galliam discessum peteret, ut eam pacis conditionem

sitionem validius urgeret, pollicitus, Gallo non consentiente,
 se in Henrici partes transiturum, prout Rex scheda propria ma-
 nu scripta & ad quendam *Tipsifè* missa nunciari præcipit Impe-
 ratori. Anno 1417 cum paciscendo nihil proficeretur, in Galli-
 am denuo revertitur Henricus, quam cum attigisset, per Episto-
 lam primo Carolum, ut bellum vitet, hortatur, totam dein Nor-
 manniam capit, & cum Duce Britannia Treugas inicit. Interim
 bello licet grassante, de pace tamen rursus agebatur, convenien-
 tibus ab utraque parte legatis Bernevilla, Papa etiam nuncios
 suos ad stabiliendam concordiam mittente. Incipiebatur et-
 iam cum Delphino tractari, quam in rem mandata secreto lega-
 tis data legi merentur, pariter ut *Diarium actorum in tractati-
 bus cum Delphino Alenconii*, ubi dies quindecim variis alterca-
 tionibus consumti, neutra parte satis sincere cum altera agente,
 sic ut appareat tamen, quantum concessurus fuerit Delphinus ob-
 turbas in Gallia intestipas ex imbecillitate patris ortas, dummo-
 do de promissorum impletione satis securi potuissent esse Bri-
 tanni. Pollicebatur tamen spe pacis Henricus Delphino, se in-
 tra certum temporis spatium cum Burgundia Duce, gravissimo
 Delphini adversario, foedus non facturum, quippe quæ simulta-
 tes Delphinum ad urgendam pacem maxime compellebant, te-
 stantibus ipsius ad Regem literis, quibus & coram cum Henrico
 colloqui optat. Dein cum nomine Gallici Regis denuo legati
 de pace ad Pontem Arcuensem (Pont-de l'Arche) cum Anglis
 convenissent, suborta lis est de idiomate, quo tractatus sint insti-
 tuendi, Anglis Gallicam linguam, quam illi solam volebant,
 ipsi vero se non satis intelligere profitebantur, plane respuenti-
 bus. Tandem per Cardinalem Ursinum res eo deducta, ut in
 duas consentirent scripturas, Gallicam & Latinam, hanc vero
 pro iudice ambiguitatem in illa occurrentium declararent. Post
 per turbas, quæ inter Delphinum & Burgundia Ducem agita-
 bantur, nova rerum facta mutatio, sic ut jam illius nulla am-
 plius haberetur ratio, sed ipsi inter se Reges mutuum colloqui-
 um decernerent, cui si Gallus ob morbum interesse nequiret, Re-
 gina tamen cum Catharina filia & Britannia Burgundiaque Du-
 cibus sola interesset. Quæ postulata dein sint a Gallis, quæ ab An-
 glis

Pag. 482.

511.

517.

558.

628.

632-645.

646.

647.

655-659.

717 199. 756.

756.

762, 763,

767 199.

- glis responsa, loco ad marginem citato legi possunt. Interim novæ subinde moræ pacis negotio injiciebantur, superveniente potissimum cæde Burgundiæ Ducis, astu a Delphino decepti, post quam omnino Anglis se addicebat ejus filius Philippus.
- Pag. 816. Inibantur induciæ generales per Franciam, exceptis Delphini di-
818. tionibus, fœdusque inter Burgundum & Henricum adversus
825, 840. Delphinum coalescebat. Rothomagi vero A. 1420 Henricus
847. monetas cudi curabat, minores quidem tribus liliis insignitas, cum inscriptione, *Henricus Francorum Rex*, majores cum insignibus Galliæ & Angliæ, inscripto titulo, *Henricus Dei gratia Rex Francia & Angliæ*; illis præterea solenne illud Gallorum, *Sit nomen Domini benedictum*, his hæc verba, *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat*, imposita. Denique Trevis Regina Galliæ cum Burgundiæ Duce nomine Caroli & Henrici conveniebant mense Majo A. 1420 & pacem firmiter concludebant, cujus hæc potissimæ conditiones, ut Catharina Caroli filia Henrico matrimonio jungeretur, Carolus per vitæ tempus dignitatem regiam teneret, ita tamen ut, ipso per imbecillitatem impedito, Henricus omnia regni negotia administraret, & post mortem Caroli imperium Galliæ in eum vel hæredes ejus transferretur, excluso penitus Delphino. Titulus Henrici, quoad Carolus viveret, hic erat: *Henricus Dei gratia, Rex Angliæ, Hæres & Regens Regni Francia, & Dominus Hibernia*, quæ appellatio statim ipsi a Duce Lotharingæ & Parisiensibus tributa, & monetæ post etiam fuit inscripta.
907.
909, 910.
920.

THE WORKS OF DR. EDWARD STILLINGFLEET.

i. e.

D. EDUARDI STILLINGFLEETI, EPISCOPI Wigorniensis, Opera omnia.

Volumen III.

Londini, apud Henr. & Ge. Mortlock, 1710, fol.

Alph. 11 $\frac{1}{2}$.

POST *Origines Britannicas, sive Antiquitates Ecclesiarum Britannicarum*, de quibus diximus in Actis Erudit. Anni MDCLXXXVIII,

MDCLXXXVIII, p. 24, comparat hic *Dissertatio de Satisfactione Christi*, Crellio potissimum opposita. Eam jam A. 1669 prima vice publicatam, secundis curis revisam ediderat Stillingfleetus A. 1697, addita imprimis luculenta satisque proluxa Præfatione, qua adversus nonnullas Socinianorum Anglorum schedas evincit, non desisse a nobis dissentire Socinianos in hoc capite, neque mutationibus phrasium, partim in recentiori Stavropolitana Catechismi Racoviensis editione, partim per alia paulo magis recentia Socinianorum scripta admisis; ita consultum fuisse sanæ circa hunc articulum doctrinæ; ut integrum nobis esse possit hanc cum ipsis controversiam vel negligere, vel etiam prologomachia damnare. In ipso Tractatu Cap. I in genere statum controversiæ format. In illo vero ni-

Cap. I. §. II

mium quantum errare, bonamque causam prodere eos censet, qui satisfactionem, pro qua pugnant, Servatoris rei plane ejusdem, quam nos peccatores præstare oportebat, præstationem esse contendunt. Cumque id fiat eo, quod obligationem rei ad poenam cum obligatione debitoris ad præstandum debitum confundant hi pariter orthodoxi, ipsique Sociniani, hinc duarum obligationum distinctas rationes exacte edisserit, monstrando partim earum diversam causam, quæ in debitis quidem sit dominium & proprietas, in poenis vero justitia & autoritas legislatoria, (ut proinde ne in divinis quidem jus puniendi pendeat a solo dominio,) partim diversum finem, qui in debitis non sit alius, nisi compensatio, in poenis vero præter compensationem bonum publicum, exemplique autoritas. Unde gravissime castigat Crellium, qui finem poenarum existimat esse ultionem, h. e. solatium ex alieno dolore, ad quam cum per se & legitime quidem spectare contendat Crellius affectum iræ, quæ sit *ἔρεξις ἀντιλυπήσεως*, eamque tantum non eodem modo Deo tribuere non dubitet, hinc, quæ sit vera iræ cum in homine ratio, exponit, tum in Deo, apud quem ira nihil sit aliud, quam justa Dei voluntas puniendi peccata sanctissimæ naturæ suæ contraria, quæ sequatur poena, asserendæ divinæ Majestati læsæ, exemploque inter homines de non temere peccando, ut decet, statuendo destinata. His præmissis, deinde totam controversiam

Cap. II.

in duas Quæstiones resolvit. Prior est: *An mors & passiones Christi consideranda sint tanquam poena, an tanquam merus actus dominii?* Hoc cum asserat Crellius, Stillingfleetus docet, Scripturæ dicta, quæ agunt de Passionibus Christi in relatione ad peccata, alium quam nostrum sensum non ferre. Examinantur itaque primo phrasæ, cum dicitur Christus *portare peccata*, & an earum vim elevet locus Num. XIV, 33 & Hirci Azazelis exemplum, qui dicitur *חַיִּי נֹשֵׂא* disquiritur. Potissimum vero vindicat vim vocis *ἀναφέρειν*, 1 Pet. II, 24, eaque non ita, ut nos volumus, constituta, sensu destitui verba Petrina, ex ipsa Socinianorum hypothesi demonstrat, locumque Esa. LIII, 11 eandem vim habere, non obstante v. 4, ejusque citatione Matth. XIX, 17, addunturque loca Es. LIII, 5, 6, 7. Cumque v. 5 *רוּחַ* non posse sumi pro punitione *παράδειγμα* instat sè habente contendat Crellius, monstratur hanc omnino in nostra hypothesi obtinere *παράδειγμα* vim, nullo modo in Sociniana. Urgentur porro loca, quibus dicitur Christus *ἀμαρτία ὕψιν & κατάρα*, ac Crellii subterfugium, ex 3 Reg. I, 21 futile esse probatur, addunturque tandem particula *διὰ, περί, ἐπὶ*, de passionibus Christi usurpatæ. Enimvero cum in confessio sit apud ipsos, nostræ sententiæ, multo magis favere *ἐπέχειν* phrasium Scripturæ, contrariari autem justitiæ divinæ, hinc progreditur Noster ad inquirendum, num sit injustum illegitimumque punire aliquem innocentem præter meritum suum loco alterius fontis. Crellio, id asserenti, & peccata aliena impulsivam forte causam debitæ alioqui alteri punitionis, at certe meritariam esse non posse, contendenti, opponit Stillingfleetus consensum Gentium in pœnis liberorum ob parentum delicta, nec non vadium obsidumque. Ejus generis pœnas vero dum Crellius mira distinctione pro *vere ita dicitis*, non item pro *justis* habet, docet eas sufficere finibus omnibus pœnæ, innocentemque hic non considerari, qua est innocens, sed quatenus vel proprio arbitrio vel alia justa cum reo conjunctione sè ipsum ad sustinendam debitam alteri pœnam obstrinxit. Afferuntur porro exempla Scripturæ, & ad Ezech. XVIII, 20 respondetur, istis non pro injustis declarari id genus punitionis, sed severitatis,

tatis, qua illæ a Deo in extraordinaria vindictæ adversus Israel in captivitate exercendæ periodo exactæ fuerant, mitigationem promitti. Cumque adeo in se justa sit substitutio innocentis in locum puniendi, eam injustam non fieri, si eo fine eaque conditione sustineatur, ut sors liberetur, evlmsit. *Posterior Quæstio* controversa est: *Num mors passionesque Christi rationem habuerint Sacrificii expiatorii?* Ut hoc probet, tria ad hoc sacrificium requisita in morte Christi obtinere docet. I Substitutionem victimæ in locum peccatoris, quam probat obtinuisse in sacrificiis V. T. Leviticis, de quibus ante omnia monet, male a plerisque concedi, ea non aliam nisi *Typicam* expiationem peccatori acquisivisse, cum id argumentum Socinianorum, quo contendunt, expiationem in N. T. quoque non esse *realem*, sed tantum *declarativam*, confirmet. Itaque ipse affirmat, expiationem revera per sacrificia V. T. fuisse obtentam, quanquam non *spiritualem*, sed tantum *Politicam, & Ecclesiasticam* vel *ritualem*, ad quam obtinendam substitutam fuisse animam sive sanguinem victimæ pro sanguine hominis probat ex Lev. XVII, 11: qui locus adversus Crellium prolixè vindicatur, nec non Num. XXXV, 33. Christum vero nobis substitutum fuisse, cum probent loca, quæ ipsum *ὐπὲρ ἡμῶν & ἀντὶ ἡμῶν*, imo tanquam *λύτρον*, pro nobis mortuum esse dicunt, eam tamen surrogationem non inferre *eiusdem* plane pœnae luendæ necessitatem, quod Crellius nobis falso tribuerit, neque etiam sufficere vel nudam *substitutionem*, quam ille concedit, factam eo fine, ut alter liberetur, neque *commutationem*, quæ est inter personam vel rem *redimendam*, & redemptionis *pretium*, qua excludatur *substitutio personarum*, docet. Sane *redemptionem* non tantum per pretium solutum fieri, sed & per surrogationem personarum, neque tantum ad captivi liberationem spectare, sed ad quodcunque malum, denique in ea non necessario ei, qui detinet captivum vi, sed potius ei, qui jure & vi legis captivitatem reo imposuerit, *λύτρον* numerari docet. II Oblationem victimæ factam Deo in mactatione, ubi probatur, Christi sacerdotium primario respicere Deum ejusque reconciliationem, non nos, ex Hebr. V, 1, certumque hoc esse, nisi fateri velimus, Christum tantum

Cap. IV.

Cap. V.

metaphorice aut, ut verius dicamus, prorsus non esse Sacerdotem. Deinde id Sacerdotium exercitum fuisse a Christo offerendo se ipsum in cruce: Sane Eph. V, 2 Christum dici *ὄσμιον καὶ ὄσμιον*, & bonum odorem alias quoque expiatoris tribui, quod negaverat Crellius, non tantum pacificis vel holocaustis, docetur, & quem influxum *mactatio* victimæ ad *expiationem* habuerit, monstratur. Tandem oblationem non fuisse factam in coelo demum post resurrectionem, sed in cruce, neque aliter posse accipi in Epistolæ ad Hebræos innumeris locis, ostenditur. Denique ipsam expiationem secutam esse passionem Christi, eamque jam in V. T. proprie sacrificiis fuisse tributam, ex notionibus *כִּי־נָשַׁח נִשְׁחָה*, *καταπέλει*, *ἀγνίσει* & *ἀγιάσει*, probatur, eodemque modo sacrificio mortis; Christi tribui *veram*, non tantum *declarativam*, neque ita, ut per mortem Christi omnia ejus consequentia intelligantur, confirmatur, expiationemque istam Hebr. I, 3 tribui Christo, antequam ascenderet in coelum. Ceterum peccatis expiatis reconciliationem quoque eorum, qui peccaverant, subsequendam docet, eamque per *mortem* Christi, Rom. V, 10, solvitque objectiones a Dei amore mortem Christi præcedente erga homines, & a libera gratia Dei adversus eos petitas. Subjungitur Tractatui Sermo, in 1 Tim. I, 15 eodem de argumento ab Autore habitus, nec non Pars altera Tractatus de satisfactione Christi, scripta a Stillingfleeto occasione ortarum circa annum 1694. sqq. apud Presbyterianos in Anglia inter Antinomos & Neonomos controversiarum. Nempe Antinomi, quos vocabant, imprimis *D. Crispinus* Antesignanus illorum, contendebant, satisfactionem & quæ ejus causa facta fuerit a Deo, surrogationem personarum ita esse concipiendam, ut vi ejus electorum *ipsissima peccata reatu contradiſtincta, cum personali reatu culpa, penaque, ac ipsa turpitudine & macula peccatorum transferretur in Christum*, ut ille æque esset peccaminosus, ac illi ipsi; satisfactione vero præstita, electos eadem perfectione esse justos, quæ Christus est justus, ut proinde ab illorum parte nulla prorsus sit conditio fœderis gratiæ: ut remissio peccatorum sit potius conditio fidei, quam fides conditio remissionis: ut doctrina de justificatione nostri *ante fidem* sit vera & genuina, fidesque non

non nisi declarationem justificationis nostræ operetur: ut Deus in credentibus peccatum prorsus nullum videat, neque peccata ulla electis quidquam damni afferant, neque Deus ob illa eis indignari possit. Neonomi contra, quos appellabant, imprimis *Baxterus & Williams*, defendebant, Christum non tanquam peccatorem, sed tanquam *Mediatorem*, puniri ob peccata nostra, eorumque pœnas sustinere, eoque Deo Patri satisfacere, pœna, inquam, non proprie *meritis ipsius debita*, sed *analogica*, in quantum non ei infligitur, qui eam proprie promeruit. De his iudicium rogatus A. 1697 Stillingleetus primum sententiam priorum damnat, & Antinomianismi mysteria in illa latentia ostendit, inde num posteriorum verba Socinianismo faveant, quod querebantur alteri, disputat, idque diserte negat, etsi ea pars operis non videatur ab Autore ad umbilicum esse perducta. Sequuntur *Vindicia pro doctrina de SS. Trinitate*, quas memoravimus in Actis An. 1698 p. 496, iisque succedunt *Responsiones due ad Job. Lockii Vindicationem sui ipsius*, de quibus dictum est itidem in Actis A. 1699 p. 12, 19. Subjiciuntur deinde *Casus Ecclesiastici, Ecclesiastical Cases, &c.* duabus Partibus comprehensi. Prior Pars tres *Orationes Synodales* continet ad Clerum Wigorniensem habitas, documenta curæ Episcopalis ab Autore nostro non neglecta. Prima earum in genere representat officia Cleri Parochialis, cum ex Scriptura, tum ex legibus Ecclesiasticis Angliæ; ex quibus notatur, depositioni obnoxium reddi Parochum ebriofitate, incontinentia, simonia, dilapidatione bonorum Ecclesiæ, denique pluralitate Parochiarum. Secunda Oratio specialius naturam officiorum Parochi persequitur, convenientiam divisionis Ecclesiarum in Parochias ostendit, probatque, eâ officia esse restricta circa jus disciplinæ ad Diecefani autoritatem. Tertia particularia ista officia strictius urget, observationem diei Dominicæ, concionum sacramentorumque solemnitatem, imprimis vero, quam vocant, Residentiam, sive constantem in loco, cujus sis Parochus, mansionem. Succedit inde *Discursus de legitima sustentatione Cleri Parochialis*. Consideratur itaque *Mansa*, quæ est pars solii culturæ apti, cum comprehensa, ut aliqui volunt, domo Parochiali,

chiali, data Parochia, sive dos originalis Ecclesie data, sine qua Templum non poterat consecrari, nisi Episcopus approbasset donationem solennem, unde digne domus Dei sustentaretur, a qua donatione ortum esse Jus Patronatus, non a folio, in quo edificabatur Templum, demonstratur. Inde *oblationes* Populi considerantur, quas valde fuisse numerosas & optimas olim, ex Concilio Bracarenſi III, Agobardo, Tertulliano, & Cypriano docetur, ac de oblationibus defunctorum, quas Saxonica Lex *Soulshot* vocabat, nec non mortuariis disquiritur. Tandem de *Decimis* agitur, querendo de inconstanti legum circa earum præstationis modum præscripto, multisque inquirendo in legitimas exemptiones a præstatione earum. Post brevem Discursum de *Ecclesiasticorum in Anglia Canonum obligatione*, subiungitur Tractatus, quo inquiritur, num *Pactum a Candidato Cleri pro Beneficio Ecclesiastico obtinendo cum Patrono fieri solitum, quo ille se ipsum ad renunciandum Beneficio, quandocunque & quocunque prætextu Patrono placuerit, si semestri spatio ante ea de re eum admonuerit, salva conscientia præstari ac a Simonia crimine vindicari possit.* Negat id Autor, & partim ex legibus conscientie, partim ex statutis Ecclesiasticis contendit, consuetudinem nimium jam in Ecclesia Anglicana radices agentem nullo pacto tolerari posse. Posterior *Casuum Ecclesiasticorum* Pars continet I *Discursum de Ecclesiastica Jurisdictione in Anglia* ejusque fundamentis in Legibus, cui an Magna Charta sit contraria, & an per Henrici IX suprematum illa fuerit abrogata, prolixè disquiritur. At multo notatu dignior est discursus II *de Ecclesiastica Jurisdictione in relatione ad suprematum Regis Ecclesiasticum Lege constitutum.* Nempe illum eo tempore elaboravit Autor, quo Jacobus II *Commissione*, quam vocabat, *Ecclesiastica omnia miscere* cœperat, ac ipse Stillingfleetus ob detrectatam ejus auctoritatem censuram illius expectabat. Itaque jus talem Ecclesiasticam jurisdictionem extraordinariam inveniendi, Anno primo Elisabethæ Parliamenti auctoritate Regi aut Reginae concessum, alia lege Parliamenti Anno 17 Caroli I & Anno 13 Caroli II revocatum esse, ac non tantum quoad potestatem mittendi in carcerem, aliisque poenis affligendi refractarios, sed

sed sine ulla restrictione fuisse abrogatum docet. Inde adversus Cokium monstrat, nunquam ante Henricum VIII tale jus Reges Angliæ habuisse, multo minus vero suprematum postea ipsis concessum eo spectasse, ut Jus Clavium Ecclesiasticarum ipsis tribueretur, monstrat, & quicquid pro usurpatione ejus juris a temporibus inde Saxonici a Cokio adductum est, refellit. Inquiritur deinceps in jus Regi tributum *dispensandi circa leges Ecclesiasticas* Anno II. Henrici VII, quia ea sint *mala prohibita, non mala per se*. Eam dispensandi consuetudinem a Paparum plenitudine potentiae primo deductam, hac data ratione Regi Angliæ jure non vindicari posse probatur, quod id jus mutet totam formam Regni Angliæ, cum jus hoc omnem potentiam legislativam Regi tribuat aut tributam supponat, cujus non nisi pars apud ipsum consistat; quod illud tollat omnem securitatem & sacrorum & libertatis civilis legibus innixam; quod contradicat sensui nationis Angliæ & consuetudini ab antiquissimis temporibus; tandem quod ipsis legibus sit contraria. Denique per suprematum ab Henrico IX assertum tale jus Regibus non fuisse vindicatum, neque, si id jam Jacobo II negetur, eo ipso ejus suprematum negari, prolixè contendit. Sequitur Discursus III *de Jurisdictione Episcoporum in causis capitalibus*, h. e. an liceat Episcopo esse præsentem & judicalem sententiam per votum ferre in capitalibus causis, si quæ in Parlamento dijudicantur? Assertitur id a Nostro, & inter reliqua, ex Historia legibusque Anglicanis eruditissime deducta, imprimis Constitutio Clarendoniana sub Henrico II facta, qua dicitur, *Episcopi, sicut ceteri Barones, debent interesse judiciis curiæ Regis, quousque perveniat in Judicio ad diminutionem membrorum vel ad mortem*, examinatur, ac, quam inviti ea tempestate Episcopi obtrudi sibi passi fuerint titulum Baronum, tanquam argumentum servitutis Regi obnoxia, quam fugiebant, ex Matthæo Paris & Petro Blesensi demonstratur. Inquiritur & in protestationem, quam anno XI Richardi II publice interposuere Archi-Episcopus Cantuariensis & Suffraganeus, *quia in presenti Parlamento agitur de nonnullis materiis, in quibus non licet nobis juxta sacrorum Canonum insituta quomodolibet personaliter interesse, &*

Cap. II.

III.

IV.

II.

P

an

et in ea adhuc Episcopos Angliæ obliget, dispicitur. Itidemque dignitas Episcoporum, qua Pares Regni & tertium statum in Parlamento Angliæ constituunt, vindicatur, & adversus objectiones asseritur. Magis adhuc speciales Regni Angliæ leges concernunt, quæ sequuntur, duæ Orationes ab Autöre in Parlamento dictæ, altera de *visitatione Collegii Exoniensis, quod est Oxoniæ*, altera de *Jure Regis Episcopo quicumque tribuendi Commendam*, h. e. Beneficium Ecclesiasticum ad vitam cum Episcopatu retinendum. Potior nobis est Discursus *de vera Urbis Londinensis antiquitate*, ubi primo docetur, Londinum originem suam non debere Britannis, quos diu ante Cæsaris adventum sub Lud Rege volunt urbem ædificasse. Cæsari quippe & Claudio eam ignorari, nec nisi a Tacito demum Annal. XIV, C. 33 commemorari, non obstante numo Claudii a Camdeno & Burtono adducti, quo BA. AO. tanquam βασιλεύς Λονδίνου accipi volunt. Imò ne ullam quidem civitatum vel Britannicæ primæ, vel secundæ, vel denique maximæ Cæsarensis, a Britannicis Scriptoribus memoratam natales suos ultra tempora adventus Romanorum referre posse, enumeratis illis omnibus, probat. Inde quæ fuerit conditio urbis Londinensis, Romanis Remp. gerentibus, inquirat. Fuisse vero in provincia Britannicæ, quomodo in reliquis provinciis Imperatori immediate subjectis, supremum gubernatorem, qui Legatus Aug. pro Præatore Provinciæ dicebatur, probat ex duabus inscriptionibus Britannicis apud Gruterum, & alia Londini post A. 1666 inventa, Marcii Viviani, Legati Hadriani Imp. in Britannia, monumentum exhibente. Eum vero Londini haud dubie sedem habuisse, urbemque adeo non Præfecturæ, sed Coloniarum rationem habuisse, conjicit. Quamquam enim a Tacito negetur, Londinum Coloniarum cognomento insignem fuisse, mixtas tamen Colonias, in quibus cives Romani & indigenæ pariter conjuncti viverent, non quidem titulo, sed privilegiis tamen Coloniarum utentes, olim datas fuisse, cum Panvinio, Capacio & Velfero existimat, ex quibus Capacius imprimis Puteolos inter harum numerum refert, quam urbem Cicero emporium eodem nomine, quo Tacitus Londinum, appellat, Livius autem alique Coloniam. Itaque

que hoc modo nobile & habitatoribus affluens emporium brevè factum fuisse existimat Londinum: Britanniam tamen etiam ante Romanorum adventum cum Gallis habuisse mercium statum imprimis & plumbi consuetudinem, ex Diodoro Siculo aliisque probat. Tandem antiquam fabulam, qua eodem loco, quo nunc Cathedrale D. Pauli Templum Londini est, olim Dianæ Templum existisse creditum, examinat & explodit, potiusque contendit, eo loco Capitolium fuisse, quod & soliti fuerint Romani condere in Coloniis, & loco illi civitatis cum primis conveniat, maxime vero insigni copiam capitum taurorum eo loco sub Eduardo I inventorum, quippe quibus cum maxime Jovi sacra faciebant Romani, congruat, cum e contrario, quomodo Dianæ Persicæ vel Tauricæ, quibus duabus unice sacri erant boves, cultus in Britanniam translatus fuerit, nulla pateat ratio. Inde foundationem Templi Cathedralis Paulini per Regem Ethelbertum factam persequitur, & quem fructum apud Anglos Saxones Cathedralium Ecclesiarum institutio habuerit, demonstrat. Nos his in hære diutius nolumus, neque tribus Tractatibus, qui in fine Voluminis hujus comparent, quorum primus, A. 1689 exaratus, *adversus novum Schisma in Ecclesia Anglicana*, ob detrectatam jurejurandi a Guilielmo Rege exacti præstationem ortum, alter *de Guilielmi Regis & Mariæ Reginae potestate, sedes Episcopales per depositionem eorum, qui jusjurandum præstare volebant, vacuas sedes replendi*, adversus Guil. Beveregium, oblatum sibi Episcopatum Bathoniensem & Wellensem, quo pulsus erat hoc nomine Antecessor ipse, accipere detrectantem, tertius *adversus seditiosam schedam a Job. Ashrono, antequam Londini capite pleteretur, dispersam contra Jus Regis Guilielmi pro Jacobo & Principe Walliæ.*

TRACTATUS DE IMPUTATIONE DIVINA
peccati Adam posteris ejus universis imreatum; Auctore DANIELE WHITBY, S. T. P. Ecclesiæ Sarisburiensis Præcentore.

Londini, impensis Jo. Wyat, 1711, 8.

Pl. 14 $\frac{1}{2}$.

P 2

Post.

Postquam nostro ævo eclecticum philosophandi studium invaluit, & inter Philosophos hæretici præstantiores ac sapientiores haberi cœperunt orthodoxis, id est, iis, quibus Aristotelis & Scholasticorum autoritas pro ratione est: accidit, ut Jcti quoque ac Medici suis se in disciplinis professi sint eclecticos. In sola Theologia illam ratiocinandi libertatem plerique vel non necessariam vel etiam impiam judicant. Nec tamen desunt, qui & in repurgata Theologia emendationi adhuc locum esse contendunt, multasque doctrinas censent exterminandas, quas ex Scholasticorum sterquilinio superesse sibi persuadent. Verum ea de re non est nostrum arbitrari, sed Cl. Autoris, cujus *Examen Var. Lett. in N. T. Milliano* superiore anno p. 95 recensimus, qui præsentem in libro doctrinam de peccato originali eclecticam philosophandi ratione persequitur, sensa simpliciter exponemus. Enimvero invidiosum hoc ipsum esse sentiens in Præfatione profitetur, se solo veritatis amore ductum & proposito sibi divini nominis honore hæc scripsisse, confusus p. 152, se Dei causam in hac agere controversia. Ac proinde hæretici hominis infamiam cum Augustino deprecatur, adversarios monens, ne Clementem Alexandrinum, Athanasium, Chrysostomum, aliosque veteres Doctores, quorum hic sequatur sententiam, imprudentes in veterata orthodoxia laude defraudent.

Totus liber decem continetur Capitibus, quorum primo naturam peccati originalis explicat. Ratus nimirum, hominem non fuisse moriturum, licet natura mortalem, nisi peccasset, docet, ex Adami peccato factum esse, ut ejus posteritatem nunc & pravis laborent animi affectibus, & corpus habeant morbis mortique obnoxium. Cum vero intellectu difficile sit, quomodo unum peccatum actuale naturam & Adami & totius posteritatis vitare potuerit, duas hujus rei affert causas. Prima est mortis perpetuus metus, quem scelerum omnium causam vocat & originem. Per mortem enim Adamo divinitus denuntiatam intelligi debere censet mortem corporis: quippe cum (1) *morte mori* in omni Scriptura S. non aliud mortis genus significet, & (2) mors illa Adamo denuntiatam dicatur ab Apostolo pervasisse in omnes homines, etiam sanctos, in quibus tantummodo

do corporis mors locum habet. Ex hoc mortis metu, adeoque vita terrena desiderio, proficisci putat amorem mundi, rerumque mundanarum acrem concupiscentiam: ex qua gignatur deinceps ira, mœstitia, pugna, invidia, si nimirum quis videat alios mundi bonis fruētes, seque illis carentem. Altera depravata natura, Nostro iudice, causa est, quod homines nascimur infantes: unde necessario eveniat, ut sensuum imperium reddatur firmitus, rationique ac Spiritui S. in adulta ætate cedat ægerrime. Hinc porro tradit, ob miserrimam hanc humani generis conditionem ortam esse necessitatem secundi Adami, qui nobis (a) daret spem futuræ a morte resurrectionis, (b) largiretur S. Spiritum, ut victis cupiditatibus pravis divinæ voluntati possimus parere, (c) admissorum peccatorum veniam apud Deum pro nobis obtineret. En peccati originalis explicationem eam, quæ Cl. Whitby arridet! Sed cum videat, suæ sententiæ non nihil opponi posse, difficultates tres proponit & diluere studet. Primum videri queat hæc sententia in divinam injuriã esse justitiam, quippe quæ non patiatur, *ut sit innocenti, sicut nocenti, Genes. XII, 25.* Noster ad hoc respondet duobus modis: (a) agnoscendo hoc dictum, & inde concludendo, vulgarem opinionem de reatu peccati Adamici universali esse falsam; (b) in malis ad corpus spectantibus eadem pati, quæ sua culpa meriti sunt parentes, non esse injustum, si mala illa postea in bonum convertantur: jam vero Deum in statu lapsæ naturæ bonitatis, misericordiæ & patientiæ suæ illustrandæ majores occasiones habuisse, & homines ad plures virtutes compositos esse, caritatem erga miseros, patientiam erga nocentes, & id genus alias. Secundo objici potest, cum poena respectum habeat ad peccatum, nec justa possit esse, ubi non sit culpa, sequi, ut poena Adamici peccati non pertingat ad innocentes ejus posteros. Respondet autem, mala posteris Adami illata non esse pœnas proprie dictas. Tertio sibi objicit dictum illud Prophetæ: *Filius non feret iniquitatem patris: anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.* Hoc præfatus multo fortius retorqueri posse in vulgarem sententiam, pro sua causa supponit, a Deo nihil injuste fieri: & hinc concludit, cum Deus peccatum

Pag. 4.

5.

8.

9 sqq.

19.

21.

22.

25.

Adami omnino ceteris hominibus non imputet, sed tantum mala inde orta propagari permittat, hoc fieri salva Dei justitia, quamvis ejus rei rationem satis explicatam non habeamus. *Cap. II* vulgarem proponit sententiam, ejusque fundamenta evertenda suscipit. Statuentes enim Theologi, actualem Adami inobedientiam posteris ejus imputari, his utuntur rationibus: (1) Adamum in Paradiso duplicem gessisse personam, cum suam, tum posterorum: (2) cum Adamo Deum iniisse foedus universale tanquam cum capite humani generis, ita ut, quamprimum ille ab eo recesserit, posterique omnes peccati reatu obstringerentur: (3) quod voluntas Adami in hoc peccato habeatur pro nostra, ex sola voluntate Dei proficisci, cum aliis liberi parentum culpas non luant. Hac omnia Nostro videntur humani ingenii commenta esse, cum neque ex recte rationis principiis deduci possint, & altum de iis sit in Scriptura S. silentium. Addit argumenta in contrarium. I Si peccatum Adami nostrum non est, nisi imputatione Dei, sequitur, ut Deus nos faciat, non inveniatur, peccatores, utque absoluto quodam decreto nos condemnet. II Infantes cruciatibus æternis subicere ob peccatum Adami, est severius cum iis agere, quam Deus egit cum diabolis, qui propter proprium & voluntarium peccatum damnati sunt. III Confugere ad foedus Dei, cum Adamo personam totius humani generis sustinente initum, est ad foedus crudele, ineptum, nec cum sapientia, bonitate aut justitia Dei conveniens recurrere: id quod pluribus comprobare nititur. IV Vulgaris sententia est contra sensum communem & conscientiam, quæ accusat & damnat ea, quæ a me, non quæ ab alio, me nondum existente, patrata sunt: testaturque de peccatis meis: testari autem non potest, me id fecisse, quod ab aliquo aliquot annorum millibus ante me nato factum est. Eadem conscientia poenitentiam postulat ob mea peccata. Quem autem poenitere possit facinoris ab alio ante ortum suum commissi? *Cap. III* respondet ad argumenta, quæ vulgari sententiæ stabilendæ afferri consueverunt ex Rom. V, 12 & 19 & VI, 13. Utrobique vulgarem interpretationem ipso ex contextu refellit. *Cap. IV* Amyraldi & Placæi de peccato originali sententiam

con-

confutat. Hi statuerunt, (1) in Infantibus vitium esse originale inhaerens, quod ipsos in utero delitescens aeternae mortis reos peragat. (2) Hoc vitium ideo infantibus inesse, quod immun-
 dus mundum gignere non possit. (3) Hoc vitium non esse pec-
 catum actuale, sed habituale seu habitum primum omnibus ani-
 mae facultatibus impressum. (4) Peccatum originale dici vo-
 luntarium, non quia est a voluntate, sed quia est in ea. Docet,
 multa manifesto absurda hanc sententiam consequi, istosque
 Theologos ex Scylla, quod ajunt, in Charybdim incidisse. Quae
 a patronis allatae modo sententiae proferuntur Scripturae dicta,
Cap. V cum in sensum interpretatur, qui illos nihil adjuvet.
Cap. VI producit Patrum testimonia, negantium, posteros
 Adami ob hujus peccatum poenae reos esse. Hic prodit Cle-
 mens Alexandrinus, Origenes, Cyrillus Hierosolymitanus, Ar-
 nobius, Chrysostomus, Theodoretus, Cyrillus Alexandrinus,
 Theodorus Antiochenus, Rufinus, Epiphanius, Gregorii Na-
 zianzenus & Nyssenus, Didymus, Isidorus Pelusiota, Tertullia-
 nus, Cyprianus, Optatus. *Cap. VII* alia Patrum loca affert re-
 ceptae sententiae adversantia: Speciatim cum illi disputant con-
 tra Marcionitas, Origenem, Stoicos & Manichaeos. Hic
 potissimum Augustini contra Manichaeos argumenta pro-
 ducit, quibus ejusdem de peccato originali opinio destrui
 Nostro videtur. Ostendit, Augustinum id ipsum vidisse, pro-
 ptereaque, cum adversus Pelagianos disceptaret, principiis suis
 resuntiasse in libris *Retractionum*: ita tamen ut Pelagianis
 haudquaquam satisfaceret. *Cap. VIII* contendit, Patres ante
 Augustinum alienos fuisse ab hujus de peccato originali senten-
 tia, quae deinceps invaluerit, ac hodieque vigeat. Hic pluribus
 refutat Vossium, qui *lib. II Hist. Pelag.* contenderat, sententi-
 am vulgarem semper in Ecclesia viguisse: examinatque omnia
 ab eo adducta Patrum loca. *Cap. IX* respondet ad concilia, ad
 quae provocarat Vossius: simulque ostendit, quam injuste in
 Conciliis disputatum fuerit cum Pelagio & Pelagianis, quo-
 rum tamen caetera placita improbat. *Cap. X* urget, doctrinam
 de peccato originali Judaeis semper ignotam fuisse: quod non
 leve putat esse adversus hanc doctrinam praedictum. Ubi
 etiam

Pag. 51, 52.

132 sqq.

143 sqq.

155-

188 sq.

P. 197 sqq. 213. etiam adducit locum ex Joh. IX, 2, 3, quem jam attigerat p. 114. Porro ostendere copiose conatur, dogma illud cum rationis naturalis principiis, quæ Philosophi & JCti agnoscant, adversa fronte concurrere, cum iisque conciliari nulla ratione posse. Postremo addit, rationem justitiæ non permittere, ut crimen, auctori plene remissum, in alio, ejusdem criminis tantum per Dei ipsius imputationem reo, pœnis exquisitissimis Deus vindicet, ob hanc unam causam, quod ab Autore in gratiam jam recepto, nasceretur.

*VIBIUS SEQUESTER DE FLUMINIBUS
Fontibus, Lacubus, Nemoribus, Paludibus, Montibus,
Gentibus, quorum apud Poetas mentio fit. Ex recensione
FRANCISCI HESSELII, cum ejusdem
annotationibus.*

Roterodami, apud Arnoldum Willis, 1711, 8.

Alph. 1.

Inter prisce ævi conatus perficiendi Dictionarium Geographi- cum, ad legendos feliciter Poetas accommodatum; Vibii Sequestri operam non fuisse ab eruditis prorsus contemptam, ex tot ejus editionibus merito colligimus. Postea enim quam primus Mazochius Romæ eum typis vulgarat, Venetiis Aldus Manutius A. 1514, Florentiæ Ant. Francinus A. 1519, interjectaque Lugdunensi editione A. 1539 facta, Basileæ Josias Simlerus 1575, ac Tolosæ Mauffacus A. 1615 eum denuo edidit. Centum igitur propemodum anni exacti sunt, ex quo nemo novam Vibii paravit editionem; ac proinde non parvam ab eruditis inibi gratiam Cl. Hesselius, Roterodamensis Gymnasia Professor, celeberrimique successor Bælii, Vibio rursus in lucem quasi revocato, doctissimisque ornato annotationibus. Equidem quo tempore Autor iste vixerit, incertum esse fatetur in Præfatione, addens, Lucanum Poetam esse recentissimum eorum, qui a Vibio citentur nominatim. Nec tamen Lucano æqualem putat, sed longo intervallo, immo aliquot sæculis post Lucanum barbaro illo & caliginoso ævo vixisse sibi persuadet. Ceterum suum de eo judicium his complexus verbis est: *non est magni
judicii*

judicii magnæque facultatis: nec tamen est inutilis. Ut autem præfens editio esset, quam fieri potest, locupletissima, Cl. Editor Præfationi subjecit (1) Cl. Relandi ad se datam epistolam, in qua & errores aliquot Vibii ex male intellectis Poetarum, maxime Lucani, locis nati notantur, & corrupta aliquot ejus loca acutissime emendantur: (2) Viri amplissimi, Jo. Cornelii de Pauw, Canonici Trajectensis, epistolam, Criticæ eruditionis pariter plenam, in qua cum loca Vibii nonnulla illustrantur, tum observatur, autorem hunc a posterioris ævi Grammaticis interpolatum esse: (3) Addenda ad suas annotationes: (4) Testimonia & judicia de Vibio Simleri, Mauffaci, Gerb. Vossii, Hallervordii, Hoffmanni, Fabricii, Barthii, Heinsii & Morearii. Succedit jam Vibii Sequestris libellus, amplissimis Hesselii annotationibus succinctus, quibus non modo varias lectiones exhibet, sed autorem quoque doctissime illustrat & explicat. Finito Vibii libello sequuntur a pag. 166 Loci enarratorum veterum, & a pag. 198 Loci Poetarum, qui faciunt ad Vib. Sequestrum. Adduntur a pag. 213 Excerpta ex Ioannis Boccacii Libro de montibus, sylvis, fontibus &c. et a pag. 233 Jo. Jac. Claudii, Sacerdotis jam Londinensis, pereruditæ ad eundem Vibium notæ. Totum opusculum concludunt Epistolæ Cl. Virorum, Isselii & (cujus Eginhardum nuper recensuimus,) Schminckii, quibus Oaxem Virgiliti Cretæ fluvium esse, quod Vibius tradit, negant. Ceterum non opus est, annotationum aliquot a nobis afferri specimina, cum ex jam dictis de earum argumento & præstantia Lectori nostro satis constet. Unum tamen occasione hujus libri monere visum est. Nimirum Vibius pag. 106 meminit Salmacidis fontis, *ex quo qui bibat, mollescat.* Cl. Hesselius ad hunc locum adducit Ennii illud, quod a Cicerone lib. I de Offic. cap. 18 (quæ tamen locum non citavit Vir doctus) offertur:

Salmacida spolia sine sudore & sanguine.

Alii libri habent unam vocem, *Salmacida*: quæ lectio priori propterea præferenda, quod & ii libri, in quibus divise legitur *Salmacida*, testibus *δύο πταγς*, non habent interjectum comma, adeoque non obscure confirmant, unam esse vocem debere,

Q

non

non duas. Accedit, quod longa syllaba vocis *da* per metri legem admitti vix potest; quodque, ea admissa, non emergit commodus sensus, quomocunque explices. Videtur itaque rescribendum esse *Salmacia spolia*. Ut enim a Castalis Castalius, a Lycia Lycius, a Thracia Thracius: sic a *Salmacis* fit adjectivum *Salmacius*. Quod si sic legas, non modo metro consulitur, verum etiam sententia prodit quam planissima. Facile quoque corruptæ scripturæ reddi potest ratio. Nam *a* & *dob* figuræ vicinitatem sæpius confusa sunt. Unde si forte in uno codice extitit *Salmacia*, in altero *Salmacid*, factum est, ut aliquis hæc conjungeret, scribens *Salmacida*. Denique de ipso hujus libelli autore liceat novam proferre sententiam, quam eruditorum judicio libenter permittimus. Arbitramur scilicet, & Vibium Sequestrem & Virgilianum filium, cui librum inscripsit, esse *Ψευδαρύμης*. Cum enim stylus præfationis manifesto sapiat monachum, eotempore viventem, quo regnarunt in orbe Scholastici: quo tempore nec Vibius Sequester nec Virgilianus usitata fuere nomina: conijcimus, *filium* hic non significare naturalem filium, sed discipulum. A monachis enim discipulos suos dictos esse filios, neminem fugit. Quæ consuetudo jam Augustini ætate invaluerat. Is enim Volusianum vocat filium suum, *Epistola* 1 & 3: Marcellinum *Epistola* 5 & 7: Bonifacium *Epist.* 70: immo & foeminam Italicam filiam appellat suam *Epist.* 6. Ac si Vibius ille scripsisset ad verum suum filium, haud dubie plura dixisset de paterno amore suo, deque filiorum erga parentes officio. Jam vero, qui Virgilianum Vibii fuisse filium credunt, nullo uti possunt argumento, quam quod in proœmio ita eum affatur: *fili carissime*. Id quod quam leve sit, apparet. Crediderim autem, a Vibio hunc discipulum ideo Virgilianum appellatum esse, quod ei illo tempore Virgilium Poetam explicaret. Cui sententiæ inde etiam robur additur, quod pleraque hujus libelli loca ex Virgilio sunt desumpta, ut cognosci potest ex Hesselianis annotationibus. Scriptus igitur hicce liber est ad facilitandam lectionem Virgilii. Cur autem autor ipse Vibii Sequestri nomen adsciverit, difficilior est conjectura. Mihi videtur illud sibi finxisse ex isto proverbio: *Vana vibiam sequitur*: quod cum

cum *similes nugas* significet, Aufonio interprete, autor noster modestiæ causa inde nomen sibi fabricasse dici potest, significatorus, Poeticam hanc notitiam, si cum scientia Theologica conferatur, inter nugas referendam esse. Non nego, puerilem & ridiculam esse hanc nomenclaturam: sed, si recte novi monachorum illius ævi ingenium, ab eo talia abhorreere non puto.

SINENSIS IMPERII LIBRI CLASSICI SEX,
nimirum Adulorum Schola, Immutabile Medium, Liber
Sententiarum, Memcius, Filius observantia, Parvulo-
rum Schola, e Sinico idiomate in Latinum traducti
 a P. FRANCISCO NOEL, Societa-
 tis Jesu Missionario.

Pragæ, apud Joannem Kamenicky, 1711, 4.

Alph. 3 plag. II.

MU'tum profecto omnium ore celebratur *Sinarum* sapientia: hæcenus tamen *Europæis* parum fuit perspecta. Utilem igitur operam in vertendis libris, quos omnes pueri Sineses in urbibus, oppidis, pagis artem legendi ac scribendi addiscentes non modo legunt, sed etiam memoriæ mandant, posuit R. P. *Franciscus Noel*, præsertim cum dubitandum non sit, quia post longum viginti annorum & amplius studium, quibus linguæ Sinicæ addiscendæ librisque illis pervolvendis non segniter se vacasse profitetur, genuinum sensum satis fuerit assecutus. Præmisit doctissimus Interpres synopsis capitum & articulorum, in qua omnis doctrina nervose proponitur, & in præfatione optime monet, non reconditam in illis libris ac sublimem quærendam esse doctrinam, sed solam Ethicæ vulgarem, morum compositionem, familiæ disciplinam & fere semper boni regiminis artem, quam maxime cordi esse Sinesibus abunde constat. Farraginem scilicet reperiss regularum, dialogorum & exemplorum, quibus ad prudentem actionum humanarum directionem proficua continentur, sed nullo ratiociniorum nec materiarum nexu concatenatorum.

Q 2

Libri

Libri primi, qui Sinenſibus *Ta Hio*, Interpreti *Adultorum Schola* dicitur, partes ſunt duæ. In priore *Confucius* docet, doctrinam, qua adultorum animus imbuendus, conſiſtere 1 in reparanda rationalis ſuæ facultatis claritate primitiva, 2 in renovandis populis, 3 in quærenda claritatis illius tam propriæ, quam alienæ ſumma perfectione. Eum in finem perſcrutandas eſſe rerum naturas ac rationes, ut perfectæ boni & mali notitia acquiratur: qua acquiſita, voluntatem in veri boni amore & veri mali odio ſtabiliendam eſſe, ut veram cordis reſtitutionem conſequamur & hinc porro omnes mores noſtros rite componamus. Ex hac propria emendatione ſponte fluere emendationem aliorum, familiarum concordiam, principatum bonum regimen & imperii univerſi pacem ac tranquillitatem. Notandum ſcilicet, totam olim *Chinam*, eſſi uni Imperatori ſubjectam, in plurima tamen regna diviſam fuiſſe, quibus Reguli veſtigales præſuere. Eorum collectio ſeu tota *China* dicebatur Imperium, quamvis tunc nec tam longe, nec tam late quam nunc patebat. In parte poſteriore *Confucii* diſcipulus *Iſem Iſu* decem capitulis uberius explicat, quæ a Magiſtro ſuccincte tradita fuerant, & exemplis Imperatorum in primis Sinenſium illuſtrat. Explanare nimirum intendit, quid ſit 1 rationalis facultatis claritatem primitivam reparare, 2 populum renovare, 3 in ſumma perfectione ſiſtere, 4 ſui reparationem primario, aliorum vero ſecundario ſpectare, 5 rerum naturas inveſtigare & veri boni malique notionem acquirere, 6 voluntatem in veri boni amore & mali odio ſtabilire, 7 vitam & mores rite componere, 9 totam familiam pulchro diſciplinæ ordine, pace ac concordia bene dirigere, et 10 principatum recte gubernare. Verum enim vero explicationes iſtæ ad normam Philoſophiæ rationalis exigendæ non ſunt. E. gr. explicaturus, quid ſit rationalis facultatis claritatem primitivam reparare; Imperatorem *Vu Uam*, ait, cum fratre ſuo minore *Kam Xo* dixiſſe: Noſter parens *Ven Vam* ſuam rectæ rationis facultatem clariffimam reddere ſingulariter noverat. Addit, primum imperii miniſtrum *Iyn* Imperatori *Tay Kia* his verbis præclara vivendi & regendi præcepta dediſſe: Olim clariffimus tuæ Majæſtatis parens *Chim Tam* fulgidam illam cœli legem

legem semper ante oculos habebat. Ex Annalibus familiae imperialis *Tam* citantur hæc verba: Sapientissimus iste heros *Tao* tanta luce ac splendore magnam suam facultatem implere valuit, ut totum orbem radiis suis illustrarit.

Librum secundum *Sinenses* vocant *Chum Yum*, Interpres *Immutabile Medium*. Conscriptus est a *Tsu Su*, nepote *Confucii* ex filio *Li* cognomento *Pe Yu*. Docetur in eo, ad ineundam virtutis viam semper sequendum esse medium. Explicat *Tsu Su*, quid sit natura, naturæ ductus & recta vitæ disciplina. Illa ipsi est lex cæli; is recta agendi via; hæc sunt recte vivendi præcepta. In his consistere arbitratur illud immutabile medium, a quo ne latum quidem unguem recedere liceat, quin erretur, ac ideo observandos esse primos motus, qui quidem alios, sed minime eum fugiant, cui insunt. Illas animi commotiones, amorem & odium, tristitiam & gaudium, ceterasque passiones, antequam in actum erumpunt, nil aliud esse, quam ipsam naturam in statu tranquillitatis seu æquilibrîi positam & ideo tunc dici ipsum rectæ rationis medium. Cum autem in actum erumpunt & naturam ad statum commotionis transferunt, si servata æquitate justæ moderationis terminos non excedant, perfectam esse passionis cum recta ratione concordiam. Hæc effata sua variis *Confucii* testimoniis confirmat, & exemplis variis sapientum illustrat. Ad immutabile medium tres potissimum virtutes, prudentiam, pietatem ac fortitudinem requirit, quarum una deficiente non possit ad perfectionis metam pertingi. Contendit autem, medium illud tum quoad theoriam, tum quoad praxin esse admodum facile, si utcuñque idem sequi decreveris; sed idem difficillimum existere, si adæquate id ipsum cognoscere ac eidem ex assè satisfacere volueris. Hinc in specie deducit, virum sapientem id tantum agere, quod est officii sui; nequam appetere, quæ sphaeram ejus transcendant. Ostendit etiam ad bonum aliorum regimen requiri regimen sui ipsius, & communem omnium hominum vivendi viam, quinque; modum, quo hæc via conficitur, tria complecti. Illa quinque recenset, principem & subditos, quos inter æquitas; patrem & filium, quos inter amor; maritum & uxorem, quos inter diver-

sitas; fratres, quos inter subordinatio, & amicos, quos inter fides intercedat. Tria illa esse prudentiam ad vitam rite cognoscendam; pietatem ad constanter sequendam; fortitudinem ad generose perficiendum. Cuius Imperatori novem imperandi leges praescribit, scilicet 1 suos mores & vitam recte componere, 2 Viros sapientes singulari honore afficere, 3 parentes ac consanguineos intimo amore complecti, 4 primos imperii ministros honorificentissime habere, 5 reliquos omnes praefectos & dignitatum candidatos ut seipsum spectare, 6 universos populos ut filios curare, 7 cuiusvis artis & industriae opifices in suas terras accersere, 8 advenas, hospites & externorum Principum legatos liberaliter excipere, 9 omnes clientelares Principes intra officii sui limites continere. Commemorat fructus ex his officiis profluentes: futurum nempe affirmat, ut sit aliis optimum vivendi exemplar, sapientum consiliis adjutus non erret, cognati in dignitate ejus tuenda conspirent, ministrorum prudentia fretus, quid agendum sit in negotiis arduis, decernat, praefecti erga ipsum gratos se praebeant & officium suum rite exequantur, amorem populi sibi conciliet, opibus & omnibus ad usum vitae necessariis abundet, exteri in ejus dititione sedem figant, Principes clientelares Majestatem ipsius vereantur & potestatem timeant. Monstrare quoque conatur, quomodo legibus illis satisfiat. E. gr. Mores suos rite componet Princeps, si abstinentiae diligenter vacet, munditiam servet, modesto ac gravi amictu vestiatur, nihil indecorum, nihil turpe committat. Sapientes ad sibi inserviendum invitabit, si parasitas & adultores ab aula arceat, illecebrosas pulchritudines rejiciat, divitias parvi pendat, unam virtutem magni faciat. Consanguineos ad amorem reciprocum extimulabit, si illorum nobilitatem reveretur; census augeat, amet ac oderit, quae ipsi amant ac oderunt. In omnibus autem actionibus urget cordis ac operis veritatem, ita ut procul absit omnis fucus, simultas omnis. Ad hanc perfectionem perveniri, si omnes animi motus, quibus ad unam particularem virtutem impellimur, accuratissime expleamus. Ea instructum & se, & alios perficere, futura quodammodo praevidere ac splendore insigni resurgere: Princeps si fuerit,

erit, leges optimas sancire. Ad eam denique non requiri gesta ardua aut insolita; sed sapientem virtutem suam abscondere.

Librum tertium Sinenses *Lun Yu*, Interpres *Librum Sententiarum* vocat, et parva nonnulla scholia de Sinarum historia, ritibus antiquis & Musica inspergit. Notat, *Confucium* & priscos *Sinarum* Imperatores Musicam plurimum fecisse, utpote quæ multum conduceret ad populorum concordiam, bonos mores, rectum regimen. Regis thronum apud *Sinas* ad Austrum vergeret, uti & Magistratum tribunalia. Sinenses pro uno die naturali numerare tantum 12 horas, quarum singulæ duabus Europæis æquales. Hora prima ab undecima nostra nocturna usque ad primam nocturnam vocatur *Tsu*, reliquarum nomina sunt *Cheu*, *In*, *Mao*, *Xin*, *Su*, *Ou*, *Vi*, *Xin*, *Yeu*, *Sio*, *Hay*. His 12 horis respondere 12 signa cœlestia sive anni 12 Menses, ita ut nunc signum aquarii seu primus mensis dicatur *Tsu*, quamvis olim Capricornus *Tsu* dictus fuerit. Tres imperiales familias, *Hia*, *Xam*, *Cheu*, singulas in principio sui imperii principium anni civilis immutasse. Familiam *Hia* pro anni principio constituisse mensem & horam *In*; familiam *Xam* mensem & horam *Cheu*; familiam *Cheu* mensem & horam *Tsu*. Olim in Musicæ Præsidem adscitum fuisse cœcum, ut sic melius tonos tonorumque concordiam distinguere posset. De argumento hujus libri in compendio differere vix licet, cum sententias disjunctas instat fere Proverbiorum *Salomonis* ac *Siracidis* complectatur, variis occasionibus a *Confucio* & ejus discipulis prolata. E. gr. *Confucius* ait: Adulatores pios vix ac ne vix quidem reperias. Ego quotidie in tribus rebus me ipsum discutio: 1 utrum præstando alteri obsequium me totum impenderim; 2 utrum frequentando amicos & socios candorem servaverim; 3 utrum excipiendo Magistri doctrinam, eam in praxin redegerim, nec ne. Ecquis foras egressurus per portam non exit? Ecce ergo quoad rectam vivendi viam non exeunt homines per hanc rectæ rationis portam? Qui viam sapientiæ tantum novit, certe non æquatur ei, qui illam insuper diligit; & qui illam tantum diligit, non æquatur ei, qui illa insuper delectatur, nimirum operando. Dum Princeps honestatem amat, sine difficultate imperat. Qui longe ventura non præmeditatur, huic dolor prope imminet.

Si

Sit severe, alios mansuete arguas, quavis odia a te amovebis. Sapiens agnitam veritatem firmiter, sed sine pertinacia tuetur. Sapiens sine personarum & conditionum discrimine omnes instruit. Suas culpas non corrigere, est novas committere. Licet ego in perscrutandis rerum naturis totam pene diem sine cibo & totam pene noctem sine somno transigam, nullum tamen fructum ex illa nuda contemplatione percipio; praestat ergo practicis sapientiae disciplinis operam navare. Sapientiae alumnus in studendo non dignitates, ut laute comedat: sed virtutes, ut recte vivat, sibi acquirendas proponit. Quemadmodum agricola terram colit, ut victum acquirat, si autem annus sterilis occurrat, hinc famem in suo labore reperit; ita Sapientiae alumnus literis vacat, ut virtutes acquirat; si autem ei Magistratus obtingat, tunc victum in suo studio reperit. Idcirco Sapientem non paupertatis metus, sed virtutis profectus anxium semper ac sollicitum reddit. Tantum: de reliquis in posterum plura.

OBSERVATIO ECLIPSIS LUNARIS D.

23 Januar. 1712 vesperi facta in Academia Leopold. Soc. Jesu
Vratislaviae a R. P. CHRISTOPHORO HEIN-
RICH, Theol. Mor. & Math. Prof. Publ. ac Ord.

Tempus Solare horologio oscillatorio mensuratum & per observatas quatuor fixarum culminationes correctum: quantitas vero juxta micrometrum telescopio insertum determinata fuit.

Pallor in Luna notat ⁹	Hor. 7. 17. 39	Magnitudo 3 digit.	Hor. 8. 54. 18
Initium penumbrae	34. 54	Culminavit pes Ori-	
umbræ densæ	40. 11	talis Orionis	9. 11. 18
Magnitudo unius digiti	50. 51	duorum dig. & dimidii	12. 2
Culminavit oculus Tauri,		duorum digito-	
Aldebaran	56. 3	rum	21. 7
duorum digitorum	57. 58	unius & dimidii di-	
Aristarchus attigit umbræ		giti	30. 12
limbum	8. 3. 31	unius digiti	33. 36
Incepit disparere	6. 7	Finis umbræ densæ	38. 33
trium digitorum	17. 13	penumbrae	44. 4
Culminavit pes Occ. Orionis	38. 7	Culminavit Canis ma-	
trium dig. & dimidii	38. 52	ior Sirius	10. 9. 17
		Color	

Color umbræ per telescopium videbatur cinereus, subcæruleus & accedens ad nigrum. Incepit apparere supra *Aristarchum* & transivit deinceps superiorem Lunæ partem.

ARITHMETICUS PERFECTUS, QUI TRIA numerare nescit, seu Arithmetica dualis, in qua numerando non proceditur nisi ad duo, & tamen omnes questiones Arithmetica negotio facili enodari possunt; Auctore WENCESLAO JOSEPHO PELICANO.

Pragæ, typis Caroli Francisci Rosenmüller, 1712, 12.

Constat pl. 4.

Arithmetica decadica, qua utimur omnes, non esse unicam, sed ipsi substitui posse aliam quamvis, satis constat inter eruditos. Hoc ut specimine aliquo ostenderet Cl. Pelicanus, usitatas operationes Arithmeticas ad Arithmetica dyadicam seu dualis, quam ipse vocat, applicavit in libello, quem Per-Illustri Dn. *Joanni Carolo Zieschy de Znoriza*, in excelsis Regiarum Appellationum Tribunali Regni Bohemæ Consiliario, Viro Juris tam publici, quam privati peritissimo, inscripsit. Est vero præterea usus alius multo excellentior, ob quem Arithmetica dyadica mentionem inter eruditos injecit Illustris *Leibnizius*, uti monuimus in Actis A. 1710 p. 369. Multa nimirum adhuc in scientia numerorum præsertim circa summationem serierum seu numerorum certa lege progredientium desiderantur, unde in Geometria præclara pendent. Summatio hæc leges serierum supponit: leges serierum per Arithmetica binariam simplicissimas haberi posse, non modo hinc intelligitur, quod ea numeros in simplicissima sua principia 0 & 1 resolvat, sed idem etiam specimen loquitur, quo in Miscellaneis Berolinensibus legem periodicam numerorum progressionis Arithmeticae cujuscunque ostendit Cl. *Danicourt*: uti annotavimus in Actis A. 1711 p. 9. Cum itaque Cl. Auctor Arithmetica dualera

R illustrare

illustrare & velit, & possit; operæ pretium faciet, si series numerorum quaslibet dyadice exprimet, léges earundem eruet, usum denique in praxibus Arithmetis & in Geometria ostendet.

THE SHIP-BUILDERS ASSISTANT:

h. e.

ARCHITECTORUM NAVALIUM ADSTATOR, seu Tentamina nonnulla ad perficiendam Architecturam navalem tendentia; Autore **GUILIELMO SUTHERLAND**, Tignario navali & Nauta.

Londini, apud R. Mount, A. Bell & R. Smith, 1711, 4.
Alph. 1 Tabb. 14.

Cum Autor consideraret, nec theoriam, nec praxin Architecturæ marinæ satis adhuc excultam esse; quæ ipsi triginta duorum annorum studio ac experientia innotuerunt, cum publico communicare dignatus est. Quinque sunt tentamina, ex quibus opus utilissimum compositum. In primo observat, Architectos navium hætenus non ea, qua fieri debebat, industria in figuram navis inquisivisse, et *Isaaci Newtoni*, Viri magno suo merito celeberrimi, inventum de solido minimæ resistentiæ commendat. Usum doctrinæ de centro gravitatis & legum hydrostaticarum tam in struendis, quam onerandis navibus ostendit. De tignis quoque & asseribus scitu utilissima tradit, quorum in tentamine secundo pretium dimensionibus ipsorum proportionatum juxta certas regulas definire docet. Progreditur in tentamine tertio ad fundamenta Architecturæ navalis explicanda. Monet in genere, in Architectura rationem habendam esse soliditatis, œconomix, dispositionis, convenientiæ ac pulchritudinis: quibus in navali satisfactorius docet, quomodo navis decenter constructa sine damno in Oceanum devolvatur (ubi curvam celerrimi descensus commendat); qua cura in electione materiarum utendum (ubi monet, si figura esset navibus regularis, minori sumtuum compendio tigna fabricata

brefacta apportari posse); quanam re opus sit, ut navis in Oceano facillime moveatur & anchoris firmiter retineatur; quomodo interior concameratio omnibus respondere debeat visibus; quomodo denique fabrica externa oculos spectatorum allicere debeat, ita tamen ut perfectioni essentiali non obsit. In tentamine quarto de onerandis navibus ex principiis hydrostaticis differit: ubi ex *Harrisianis* experimentis assumit, digitum cubicum aquæ esse 256 granorum & aquam communem esse ad marinam ut 1000 ad 1028. In ultimo de malo erigendo & proportionando differit. Tandem Lexicon navale, in quo præcipui termini in hac Arte usitati explicantur, operi colophonem imponit.

*VITÆ SELECTÆ QUORUNDAM ERUDI-
tissimorum ac illustrium Virorum, ut & Helene
Cornaræ & Cassandræ Fidelis.*

Vratislaviæ, sumptibus Christiani Bauchii, 1711, 8.

Alphab. 2.

Cum præcipuam historię literarię partem eruditorum vitę constituent, eorum præcipue, quos ingenio & doctrina ceteris præstitisse constat, Vir Cl. Christianus Gryphius vitas præstantissimorum hominum, in quibus vel ipsi, vel alii Viri celebres æternitati consecrandis multum laboraverant, sollicito studio undique conquirere, & in aliquot volumina redactas typis vulgare constituerat. Eo vero præter spem rebus humanis exempto, antequam collegisset, quę vel ad mediocre volumen constituendum sufficiunt, Bibliopola demum aliorum opera adjunctus primum hoc volumen vulgavit. Describuntur in eo vitę (I) Hieronymi Fracastorii, (II) Vidi Fabricii Pibracii, (III) Nicolai Fabri, (IV) Andreę Mauroceni, (V) Jacobi, Johannis, Andreę & Hugonis, fratrum Guignoniorum, (VI) Johannis Rutgersii, (VII) Petri Casanovę, (VIII) Jacobi Palmerii Grenemesnillæi, (IX) Helene Cornarę, (X) Olai Borrichii, (XI) Jo. Vincentii Pinelli, (XII) Roberti Cottoni, (XIII) Octavii

Pantagathi, (XIV) Fulvii Ursini, (XV) Jo. Phil. Pfeifferi, (XVI) Job. Oporini, (XVII) Cassandræ Fidelis.

Hieronymus Fracastorius perantiqua ac nobili Veronæ familia ortus Philosophiæ & Medicinæ peritia celeberrimos sui temporis viros æquavit: humaniorum vero literarum scientia, & poesi imprimis sicuti multos ex veteribus, ita omnes, qui post annos mille quingentos aliquod in eo genere scribendi nomen habuere, superavit. Testatur divinum illud *Syphilitis* sive de morbo Gallico poema, heroico carmine scriptum, & Petro Bembo, Leoni X Pontifici Max. tunc a secretis, dicatum, quod tanta æternium admiratione exceptum est, ut cum non multis post annis Neapolin ad Jacobum Sannazarium in lucem editum deferretur, vir ille omnium suæ ætatis disertissimus & Virgilianæ majestatis affectator egregius atque alieni carminis laudator, alioqui parcus atque amarulentus, Hippolyto Medici Cardinali, qui forte ad eum salutandum, nobili eruditorum corona atque adeo ipso Jo. Bapt. Montano, Medico clarissimo, & acri Fracastorii annulo, stipatus accesserat, hunc unum esse confessus sit, a quo non Jovianus modo Pontanus, sed ipsemet quoque in Partu Virginis, accurata carminis dignitate, viginti amplius annorum lima ac labore perpoliti, esset victus. Fato sanctus est Fracastorius septuagenario major VIII Idus Augusti A. M. D. LIII, dum pranderet, apoplexia correptus. Ferunt equidem, dum langueret, cognito fatali morbo, post multas amicas sibi herbas in olfactum balbutiente lingua efflagitatas, amisso penitus sermonis usu, manu sapius in verticem exporrecta, iis, qui aderant, innuere voluisse, ut celeriter cucurbitula affecto & laboranti cerebro, quo ille peropportuno remedio se olim Veronæ unam Monialium virginum D. Bernardino dicatarum curasse adhuc meminerat, subvenirent. Sed re nequaquam a domesticis intellecta, cum alii alia adhibenda tum esse pharmaca prædicarent, frustra expectato remedio, leniter sub noctem exspirasse. In vita sua Jo. Rutgerius nihil æque deplorat, quam quod perpetuis itineribus ad perficienda Regis Sueciæ negotia, cui a consiliis erat, occupatus, nullâ quiete concessa, literis, quibus tantopere capiebatur olim, nihil præter amorem præstare possit. In vita

Vidi

Vidi Fabricii Pibracii, a Carolo Paschali scripta, narratur, Viduum in gremio nutricis positum, postquam valide tonuit, caelestem flammam eique mixtam caliginem sepsisse, nutrice de caelo tacta ac levi vulnere in sinistro crure icta, infante illaso nec territo. Vitam Jo. Phil. Pfeifferi, Theologi quondam Regio montani ob defectionem ad Pontificios famosi, gener ejus Christianus de Helwich, Medicinæ Doctor, descripsit, in qua de Græcorum Antiquitatum Libris Pfeifferi periagenue judicat, stilum non satis purum in illis fluere, imo interdum vix esse Grammaticum, opus ipsum quoad rerum tractationem esse mancum ac mutilum, in eo multa esse omissa, alia vix levi brachio tacta, alia a recentioribus longe majori diligentia exculta, prætermittam fere fuisse tractationem de veterum Græcorum Musicâ, de Oraculis, quæ tradita sunt, non satis esse examinata ac falsitatis convinci posse, non satis videri penetrasse aut exhaurisse, quæ veterum Græcorum concernunt Architecturam. Porro non exacte observatam temporum differentiam, ac ætates Græciæ varias. Neque enim dubitandum, sicut ex lædione Græcorum Autorum ac Poetarum constat, Græcorum mores pro diversitate temporum alios atque alios fuisse, levitatem eorum etiam proverbio locum fecisse. Præterea modum excessisse Autorem in allegandis Lexicis, & quæ sunt alia, quæ Helwichius magna cum libertate ipsi olim exposuit Autori. Ceterum Universitatibus Jenensi, Lipsiensi, aliisque, quas Pfeifferus perlustrasse dicitur p. 383; erronee accensetur *Gerana*. Dignaque quoque vita Oporini, Typographi Basileensis eruditissimi, visa est Viro cuidam docto, quæ reliquis adjungeretur. Orationem de ejus ortu, vita & obitu in Argentinensi Academiâ Jo. Henricus Hainzelius, Augustanus, recitavit, autorem Andream Jocisco, Silesio, Ethicorum in eadem Academiâ Professorem. In eâ multa de Theophrasti Paracelsi impietate vivendique ratione traduntur, qui sub initium repurgati Evangelii Basileam venit, & Magistratus ab Oecolampadio commendatus, Professionem Medicinam in Academiâ obtinuit. Cumque Oporinus ad Medicinæ studium animum adjunxisset, & Theophrastus superbe jactaret, se unius anni spatio eximium artis Doctorem perfecturum, tam

arcte ei adhæsit, ut ab ejus consuetudine nunquam discederet, imo domestico etiam ejus consortio usus operam ipsi suam, famuli & amanuensis functus officio, locaret, sperans, se vel hac officiosa diligentia perfectam artis cognitionem, quam Doctor ille plenis buccis crepabat, consecuturum. Latinae linguæ cognitionem Theophrastus habuit, ut sæpe affirmavit Oporinus, per exiguam: memoria tamen adeo felici erat præditus, ut integra Galeni loca memoriter & expedite recitaret. Solebat præterea Theophrastus vino madidus noctu stricto gladio per dimidium fere horæ cum larvis depugnare, non absque Oporini, qui eodem in conclavi cubiculari suo lecto latebat, magno metu & periculo. Inde Oporinum ad dictata excipienda excitabat, quæ tam expedite recitabantur, ut dæmonum instinctu ea suggeri, Oporinus se putasse sæpe affirmaret. Vocatus aliquando ab ægroto rustico Theophrastus, cum Eucharistia usum intelligeret, suæ arti jam non locum esse apud illum ajebat, qui alium auxiliatorem quæreret. Vitæ Oporini adjectus est Catalogus librorum, qui ipso obstetricante, aut beneficio preli ejus lucem viderunt. Minus vero perfectum esse illum indicem, vel exinde intelligitur, quod nulla Epiphaniæ A. C. 1544 Græce editæ Basileæ in fol. cum præfatione Oporini nostri, mentio in eo fiat. Ceterum & alterum Vitarum volumen proditurum, si hoc non ingratum Lectoribus fuerit, speramus.

THE GREAT ABUSE OF MUSICK IN TWO PARTS.

h. e.

INGENS MUSICÆ ABUSUS, DUABUS
partibus ostensus, ab ARTURO BEDFORD, M. A.
Capellano Ducis Bedfordiensis & Vicario
Templi Bristolensis.

Londini, sumptibus Jo. Wyat, 1711, 8.

Plag. 18.

Cum Cl. Autor intelligeret, nobilissimam artem illo scopo hodie maxime partem excidisse, quem veteres ejus inventores imprimis sibi præfixerant, operæ pretium se putavit facturum,
si aliis

si aliis abusum hunc commonstraret. Hoc consilio duas totius tractationis partes constituit, quarum altera conditionem & usum Musices, qualis antiquiori memoria fuit, ex idoneis monumentis variarum gentium exponit, commemoratis eadem opera cautionibus, quibus veteres abusum ejus amoliri conati sunt; altera statum Musices hodiernum, in quem profanis & impuris hominum moribus redactus est, edisserit. Hoc ipso personam eam ornare optimo consilio aggressus est Cl. Autor, quam imponi sibi passus est, postquam nomen suum dedit illorum *Societati*, qui in amplificanda *Christiana Doctrina cognitione* operam suam & industriam collocant. In priore itaque parte ostendit, quæ Musices ratio olim fuerit apud gentes Orientis, speciatimque Judæos. Inter eos autem homines meliorum partium & pietatis studiosi Musicam ita tractarunt, ut primo quidem concelebrandis Divini Numinis laudibus, deinde menti ad contemplationem rerum divinarum excitandæ ea inserviret, ac denique mentes ad Musicam cœlestem quasi præpararet. Neque tamen defuerunt inter eos, qui eadem abuterentur. Sic vel sub initium inventæ instrumentalis & vocalis Musicæ, ad Jubalem, qui ex Caini posteris erat, autoritate Genes. IV, 21 referendæ, Caini posteritas, vitiiis nimium dedita, ab abusu sibi vix cavisse videtur. Post diluvium vero usus ejus genuinus Abrahami posteris v. c. Labani, Gen. XXXI, 27, videtur fuisse commendatus, quemadmodum nec idololatræ ejus ignari fuerunt, ac nominatim Chaldæi, cujus rei exemplum exstat Dan. III, 5. Sicut autem Caini posteri, tanquam primi inventores, quod vel ex eo patet, quod Arabes cantatricem adhuc *Cainat* appellare solent, Musicam in abusum abripuerunt; ita deinceps eorum vestigiis insisterunt ex Abrahami posteris Idumæi, de quo conqueritur Jobus c. XXX, v. 9, & c. XXVII, v. 36. Ægyptii vicissim artem hanc a labe illa immunem conservasse atque hoc nomine elogio sapientis & antiquæ gentis ornati videntur Jes. XIX, 11. Neque enim his alium ejus usum quam sacrum fuisse verosimile fit ex Israelitarum exemplo, qui eorum imitatione procul dubio ducti, Exodi XXXII, 18, vitulum aureum voce & cantu prosequabantur. Pastores Ægyptiorum Musicam ad virtutem & amorem conjugalem amplificandum,

Pag. 3.

4.

alij

- alii vero ad majorum res gestas enarrandas & virtutis sensum posteris infigendum adhibebant, quod Herodotus in Euterpe testatur. Prima Musica exercendæ occasio in Israelitarum gente refertur Exodi XIV, 30 & XV, 1, ubi transitus per mare rubrum solemniter dedicatur, quem Judæos ab Ægyptiis didicisse, arbitratur Kircherus Oedipi Ægypt. Tom. I p. 297. Ejusmodi exempla plura in tabulis sacris referuntur, v. c. Deut. XXXII, 1 Sam. II, Judic. V, &c. Neque exstat exemplum, quo probari possit, hunc genuinum usum ante Davidis tempora exspirasse, quod Cl. Autor fusius exponit. Quæ etiam causa est, cur Judæi illius ætatis a Comœdiis æque ac Tragœdiis alienissimi fuerint, neque earum usum ante Antiochi Epiphaniis tempora receperint. Vide I Maccab. I, 11 & 2 Maccab. IV, 9 &c. Propterea etiam Judæi in labem Musicae illatam invecti sunt, quod apparet ex versione *רמון* LXX, Eccles. X, 11 & Josephi Antiquitatibus Judaicis lib. XV c. II. Sic & Philo passim in scriptis suis v. c. *de somniis* & *de vita contemplativa* laudat Essenos, qui Musica non nisi in efferendis Dei laudibus utantur. Græci, de quibus cap. II commentatur Autor, ut Musicam acceptam ferunt Ægyptiis, ita eodem consilio illam adhibuerunt. Sic hymni Homeri ad Deos laudandos, ejus Ilias & Odysea ad memoriam Regum conservandam pertinuerunt. Idem apparet ex Orphei, antiquissimi Poetæ, hymnis, qui supersunt, quem paulo post Homerus, ut hunc Hesiodus, imitatus est. Nec Lyciorum, nominatim Pindari, in Odis &c. aliud fuit consilium, a quo tamen abiit Anacreon. Ipsæ Græcorum Comœdiæ & Tragœdiæ de moribus hominum emendandis in primis laborabant, & sicubi peccaretur prolatis in morum præjudicium sententiis, prudentiores in temeritatem hanc animadvertere graviter solebant, quod Euripidi accidit, cum Hippolytum de mente injarata gloriantem in scenam produxisset. Hunc Musices & Poeseos usum cum Athenienses tum Lacedæmonii certis institutis & legibus perpetuum servare conati sunt, quemadmodum alii ab usum ejus verbis gravibus sunt abominati, ut Ephorus & Alcibiades, quorum pronunciata legere licet apud Polyb. hist. lib. IV, Athenæum Dipnosophist. XIV, 11 & Plutarchum in Alci-

Alcibiade. Proximo loco ad partes vocantur Romani cap. III, qui ut Musicæ & Poeseos usum a Græcis acceperunt; ita nec eorum consilium & scopum sub initium migrarunt. Sic Virgilius in Æneide sua Homerum, Ovidius sæpe Hesiodum, Terentius Menandrum imitatur. Nolim tamen cum Cl. Autore dicere, Virgilium in Georgicis suis imitatum esse Oppianum, quem sub Antonino Caracella vixisse, adeoque ætate Virgilio inferiorem esse constat. Horum itaque opera Musicæ & Poeseos usus salvus fuit, quem non parum detriverunt Poetæ sequentium seculorum, Ovidius, Juvenalis, Martialis &c. Quod ad Comœdias attinet, ab illis Romani in primis gentis originibus profusus abstinerunt, deinde vero, cum adhiberentur, morum præceptis ita temperarunt, ut, cum vel sic abusus non profusus evitari posset, subinde de eo ipsi scriptores conquererentur. Vide Senecam de brevitate Vitæ c. 12 & Ovid. de remedio amoris lib. 2. Succedit cap. IV, quod comprehendit diversa Doctorum Ecclesiæ oracula & conciliorum decreta, quæ Musices abusum reprehendunt. Inter illos observes Clementem Alex. Pedag. III, 11 & II, 4, Tertullian. de Spectac. p. 695, Hippolytum in Orat. de Anti-Christo, Cyprianum de Spectaculis &c. Ex conciliis huc pertinent Agathense Sec. VI can. 39 & Nanatense anni 890. nec non Synodus Senonensis anno 1524 coacta, &c. Hoc labore defunctus Cl. Autor præcipuum suum institutum in Parte II urget, quæ exponit omnes illos abusus, qui hac ætate Musicam & varia ejus genera premunt. Hinc præmissa, quam vocat, cap. I Introductione, cap. II de hymnis minus decentibus agit, qui ignobili hominum sorti hodie inter Anglos frequententur. Ex his primo loco exempla affert, deinde idoneas rationes commemorat, quibus eorum usum dissuadere se posse sentit. Cap. III profanos hymnos & impios vulgo receptos perstringit. Cap. IV Scenicos Anglorum ludos representat, ratione decori minus observati, sicut cap. V profana eorundem instituta & asserta rejiciuntur. Cap. VI Cantica non decentia describuntur, quæ doceri solent foeminae ætate juniores, melioris, quæ prætextitur, institutionis causa. Cap. VII sistit cantica ejusdem generis sed in ipsam pietatem injuria. Cap. IIX recensentur effecta pessima,

Pag. 33.

35.

39.

44.

61.

64.

75.

quæ ex ejusmodi Cantorum usu consequuntur. Cap. IX Musica corruptio ex ipsius hodierna constitutione in se considerata demonstratur, ratione compositionis & structuræ ejus. Cap. X idem agitur & evincitur ex Organæ templorum. Cap. XI Musicæ diviniore & sacratæ Deo præstantia ac commoda, accessionesque quibus amplificari possit, exponuntur, ac cap. XII probatur, Musicam, in eam conditionem reductam, multum ad emendandos gentis mores conferre posse. Tandem cap. XIII conclusio pathetica operi finem imponit.

SCRIPTORUM BRUNSVICENSIA ILLUSTRANTIA & religionis reformatione priorum Tomus tertius; cura GODEFRIDI GUILIELMI LEIBNITII.

Hanoveræ, sumtibus Nicolai Fœrsteri, 1711, in fol.

Alph. II pl. 15.

COLOPHONEM nunc illustris Autor egregio huic operi imponit, ac præter res Brunsvicenses & Luneburgenses nonnulla Estensia, leges item complures antiquas Saxonum inferiorum & monumenta historica ipsa horum dialecto in tertio hoc Tomo exhibet, maximamque partem ex MSto in lucem protrahit. Quamvis enim non diffiteatur, quædam inepta & falsa in Scriptoribus nonnullis huic Tomo insertis legi, ea tamen ob alia utilia, quæ subinde occurrunt, suppressere nefas duxit. Residua ergo scripta numero XLII communicat, ac primo loco *Chronicon Principum Brunsvicensium*, ab Anonymo quodam, qui tempore Alberti I Ducis Brunsvicensis floruit, versibus dialecto Saxonica scriptis, postea a Justino Goblero Jcto & Consiliario rhythmis ad Thuringorum dialectum accommodatis conscriptum, producit. Visum autem ipsi fuit oppositis columnis utramque dare recensionem, tam e Bibliotheca Augusta Guelpherbytana sumtam, quam Goblerianam, quia innumeris locis altera alteram explicat, nonnullis etiam supplet. Sequitur *Apographum Tabule vernacule de rebus Ducum*, in Basilica S. Blasii Brunsvicensi suspensæ, quod Leibnitiis noster ex collectione Maderiana repetit.

repetit. Ubi versus Saxonicos antiquos *de fundatione & incrementis Ecclesie Gandeshemensis* enarrat; Everhardum Presbyterum istorum versuum Autorem ex Chronico illius Ecclesie Latino vetusto, quod intercidit, sua sumfisse observat. His *Chronicon Lunenburgicum ab initio Ducatus Lunenburgici ad A. MCCCCXXI* vernacula Saxonum inferiorum dialecto a cive quodam Lunenburgico, qui Seculo XVadulto scripsit, confectum adjungit, et excerpta deinceps ex *Chronico Hermanni Korneri ab A. MCCCCLXXI ad A. MCCCCXXXV* ad urbem Lunenburgum pertinentia, nec non *continuationem ejusdem Chronici ad A. MCCCCXXXVIII*, quam ex MSto volumine chartaceo satis grandi in folii forma, extante in Bibliotheca Serenissimi Electoris Brunsvicensis, depromsit, tradit. *Fragmentum* porro *Chronici Bardevicensis ad A. MCCCCXLI* proponit, ac *de Magni Ducis, vulgo Torquati, factis* disserit, versusque aliquot, quos Georgius, ex Ducibus Brunsvicensibus, Archi-Episcopus Bremensis & Verdensis, in hunc Ducem, atavum suum, scripsit, annectit. Notitiam quoque *rei nummarie Lunenburgica, Hamburgensis & Lubecensis* ab A. MCCCXXV ad A. MDXXV explicandorum veterum contractuum gratia præbet, & Henrici Langii, Consulis urbis Lunenburgi, libellum *de origine belli Pralatorum Lunenburgici* vernaculo sermone concinnatum in apicum producit. Post odam Saxoniam brevem & carmen Saxonicum prolixius *de bello Hildeshemensis, vulgo Stiffische Fejde*, quod A. MDXIX inter Episcopum Hildeshensem & Henricum Ducem Brunsvicensem Cellis commorantem ab una parte, ab altera vero inter Duces Brunsvicenses alterius lineæ exarsit, collectioni suæ inserit, & *fragmentum Chronici Hildeshensis*, vernaculo Saxonum sermone scripti, subjungit. Ex archivo civitatis Hildeshensis *Joannis Stadtweg Poppendikeris Chronicon* promit, & circa recensionem *Chronici Brunsvicensium picturati*, h. e. more illius temporis multis figuris xyloglypticis referti, in quo varia alibi non obvia inveniuntur, annotat, quod illud a Conrado Bothone, cive Brunsvicensi, conscriptum, & Moguntia sub titulo: *Cronecken der Sassen*, A. 1492 ex officina typographica omnium prima, nempe Patri Schöfferi, qui socerum habuit Joannem Faustum invento-

rem, vulgatum fuerit. Res Goslarienses illustrabunt *Chronicon breve Principum Romanorum*, qui Goslarix aut in vicinia Ecclesias privilegiis donarunt, & Catalogus *Reliquiarum Ecclesie Collegiate*, vulgo *das Munster* dicta. Ad Brunsvicenses autem spectant *antiquissima Leges Municipales civitatis Brunsvicensis*, quae a Duce Ottone I. latae, & ab Imperatore Friderico II. confirmatae sunt, uti quidem codici membranaceo adscriptum legitur; item *Ordinarius Senatus Brunsvicensis*, ipsius jussu A. 1408. conscriptus, qua occasione illustris Editor de judicio *Vemeding* dicto ac Feimeris, de inventione haleses saliendi & cui illa tribui debeat, aliisque rebus ad antiquum statum civitatis & linguae veteris Saxonicae cognitionem pertinentibus agit. *Leges etiam antiquas municipales* tum *Cellenfes* tum *Goslarienses* commemorat; & *metallicas antiquas Goslarienses* pro fodinis in Rammelsberg ex MSto superaddit. Facta deinceps *Chronici S. Aegidii in urbe Brunsviga* mentione, adjuvante Roberto Verbockhorst, Monasterii S. Ludgeri apud Helmstadium Praeposito, tum Francisci Henningi Hagenii *Syllabum Abbatum Werthinensium & Helmstadiensium*, tum Uffingi Monachi Werthinensis *carmen in laudem Werthinae* exhibet. Sequuntur *Weneri Rolevinkii* *Larenis Ordinis Carthusiani de moribus & situ antiquorum Saxonum* libri tres, cum emendationibus & additamentis tum *ad vitam B. Mathildis* Reginae Germaniae, tum *ad Chronicon de Gvelfis Principibus*, quorum utrumque Tomo I memoratum fuit. Excerptit etiam Autor celeberrimus ex *Viti Arnpeckii*, Sacerdotis Bavari, *Chronico Bajoariorum* nonnulla de Gvelfis, ac notat, Arnpeckio innotuisse, Azzonem Marchionem, patrem Gvelfi Ducis, Estensem fuisse; quod apud nullum ex Scriptoribus in tota collectione occurrentibus, qui Arnpeckio sit prior, legitur. Rursus ex Bibliotheca Augusta Gvelfica narrationem *belli a Magno Juniore Duce ejusque filii cum Luneburgensibus gestii*, & excerpta ex *Collectaneis Poeticis Theoderici Blockii*, Brunsvigo-Hildesienfis Medici, qui circa finem Seculi XV floruit, communicat. Postea adjicit *Chronologiam Abbatum Isenburgensum*, cum annotationibus quibusdam Guilielmi Budaei, Halberstadiensium Medici, ac notitiam tum *de origine & Abbatibus*

Mona-

Monasterii Lucensis, cui Gerardus Molanus, primus Prælatus Ducatus Calenbergici & supremus Theologus Serenissimi Electoris Brunsvicensis, hodie præest, tum *de Abbatibus S. Michaelis Luneburgensibus* ex veteri tabula præbet. Emendat etiam ac supplet Henrici Bodonis Syntagma de Ecclesia Gandefiana, quod Tomo II collectionis suæ dederat. Ex Ambrosiana vero Bibliotheca *Arnulfi Historia Mediolanensis libros IV* beneficio Johannis de Sitonis, Jcti Mediolanensis, nactus est, quos ideo huic Operi inserere voluit, quia Arnulfus multa de antiquis Estensibus Principibus a Sigonio primum dicta confirmat. Adductis deinde partim ex *Necrologio Monasterii Werdinensis*, partim ex *Andræa Danduli*, Ducis Venetiarum, *Chronico Opere* rebus memoratu dignioribus, lacunam *Chronici Magdeburgensis* ab Henrico Meibomio Juniore editi ex MSto supplet, suppeditante supplementum V. Cl. Jo. Georgio Eccardo, Histor. in Acad. Julia Prof. Publ. quæ III. Editorem in recensendis his Scriptoribus non mediocriter adjuvit. Nec omittit *legum Wisbyensium* ab Henrico Leone confirmatarum præfationem, cui tandem *leges antiquas Luneburgenses de Hereditatibus & observationes ex Necrologio Fuldenfi antiquissimo* subjungit.

Post introductionem in hunc Tomum comparat Epistola elegans æque ac erudita de posteris Azzonis Marchionis, præsertim Italis, a celeberrimo Viro Ludovico Antonio Muratorio ad illustrem Leibnitium exarata, quem paucis hoc loco recensimus. Nimirum duas habuit uxores Azzo seu Albertus, primam Cunizam, seu Cunigundam Welficam, e qua filium unicum, quantum constat, *Welphonem IV* suscepit, quem Henricus IV Imp. A. 1072 ad Bavariz Ducatum evehit, alteram Garfendem, Hugonis Cænomanensis Comititis & Principis fillam, quæ illi *Fulconem & Hugonem* filios peperit, quorum uter major natus sit, incertum Nostro videtur. Ex his Hugo extincta Comitum Cænomanensium in Herberto Garfendis fratre prole mascula Principatum illum aliquandiu obtinuit, vulgo *Hugo à Manso* a Cænomanicæ urbis nomine dictus; sed & rursus illo excidit. De Italicis vero provinciis, quæ tum sub *Marchionatus Liguria* titulo veniebant, haud satis con-

venit inter fratres, quod Fulconi præ reliquis prospectum Pater voluisset & Welpho in Germania absens partem, quæ sibi in Italia debebatur, tueri ægre posset; quæ lites ita demum A. 1154 fuere compositæ, ut Henricus Leo, Welphonis IV nepos, Fulconis filius jura sua solenniter in feudum concederet. *Welphoni IV* filius primum senior *Welpho V*, cui Matildis, celebris Itatorum Comitissa, A. 1089 nupsit, eoque non relicta prole defuncto, junior *Henricus Niger* succellit, qui e Wulfilde, Magni Saxonum Ducis filia, Juditham, Friderico Suevorum Duci nuptam, matrem Friderici I Imp. filiosque *Henricum & Welphonem VI* aliosque liberos haud ita memorabiles suscepit. Horum alter *Henricus*, qui ducta Gertrude Lotharii II filia, ad Bavarie Ducatum Saxoniam adjecit, multa quoque adhuc in Marchia Trevisana & Veronensi tractu tenebat, quemadmodum Noster e tabulis evincit, unicuique filium habebat *Henricum Leonem*. *Welpho VI* vero a Friderico I Imp. sororis suæ filio, A. 1152 *Marchiam Tusciae, Ducatum Spoletanum, Principatum Sardinie & Domum* seu hereditatem *Matildis* in beneficium accepit, verum is, *Welpho VII* filio jam tum A. 1167 extincto, improlis decessit A. 1191. Henricus Leo filios habuit, *Henricum, Saxonie Ducem & Palatinum Consitem Rheni* dictum (nam Palatinatum ducta filia unica Conradi Palatini, qui Friderici I Imp. frater erat, acceperat) *Ottonem IV Imp. & Guilielmum* Ducum Brunsvicensium factorem. Sed ut ad Hugonem & Fulconem, *Azzonis* filios, revertamur, illius quidem stirps cum Manfredo nepote defecit, maxima hæreditatis parte ad Fulconis familiam, reliqua ad Ecclesias translata, hic vero familiam Ducum Mutinensium propagavit, quos jam circa A. 1170 *Marchionum Estensium* axioma compellatos fuisse, Autor observat. Ceterum genealogiam Principum Estensium usque ad mortem *Azzonis VI*, quæ in annum 1212 incidit, pulcre deducit, pluribus, quæ hæcenus latuere, ex archivis depromtis, quæ hic cuncta recensere ob brevitatis studium haud licet. Illud tacere postremo non possumus, sub finem hujus Tomi III Indicem locupletissimum in tres Tomos Scriptorum Rerum Brunsvicensium comparere, quem

quem magno historiarum cupidis usui futurum omnino nobis persuademus.

NOVA LITTERARIA.

Non ingratum Lectori existimamus, ut, quæ in causa Cameracensi hæcenus edita accepimus, brevibus hoc loco memoremus. Notum est, primum Pontificis partes tuendas suscepisse Justum Fontaninum, edito A. 1708 libro: *Il Dominio temporale &c.* cui eodem anno Lud. Antonius Muratorius responsionem sub tit. *Osservazioni sopra una lettera intitolata Il Dominio &c.* opposuit, de quibus scriptis accurate egimus in Actis A. 1709 p. 195 seq. Inde cum Fontaninus librum illum recuderet A. 1709, Defensionem quoque, *La Difesa &c.* subjunxit, qua ad Observationes illas quædam reposuit, eodemque anno Latine Romæ prodiit *Dissertatio historica de summo Apostol. Sedis Imperio in Urbem Comitatumque Comacini*, cujus autor perhibetur Laur. Zaccagnus, Vaticanæ Bibliothecæ Præfectus, nuper defunctus. Sed dum utrique justo opere respondere conatur Muratorius, interim Prodrumi loco A. 1710 præmisit Supplicem libellum nomine Ducis Mutinensis ad Cæsarem datum, *Umilissima supplica*, de quo, ut & de Fontanini & Zaccagni scriptis in Actis A. 1711 p. 225 dictum est. Interea nec alii promachi defuere Ducibus Mutinensibus; quippe pro illorum causa prodire libri: *Succinta Esposizione delle Ragioni del S. R. Imperio & della Sereniss. Casa d' Este sopra Comacchio*, 1710, in fol. & *Quistioni Comacchiesi, oue si espongono i punti superflui, a quali vorrebbe la Camera Apostolica ridurre la Controversia di Comacchio*, 1711 in fol. incertum quo loco editi. Hinc Fontaninus, quasi colophonem controversiæ impositurus, Defensionem secundam *La Difesa seconda &c.* superiori anno in 4 prodidit, cui etiam *Tabulam Chronologicam Jurium & Actorum supremæ potestatis S. Sedis Apostolicæ super Civitate Comacensis* addidit; quæ cum Nuntius Pontificius in nuperis Comitibus Electionis Cæsareæ pro asserendo jure Pontificis exhiberet, Legatus Ducis Mutinensis Illustriss. Comes d' Olivazzi in iisdem Comitibus duo opuscu-

opuscula Francofurti vulgavit, quorum alterum Italice & Gallice sub tit. *Quanto sia giusto e convenevole, che Comacchio si confervi al S. Rom. Imper. per lo Ser. Sign. Duca di Modena, che n' e suo Vasallo, i.e. Memoire pour prouver &c.* in fol. alterum Latine sub tit. *Animadversiones pro S. Romano Imperio & pro Seren. Duce Mutina in Monitum Lectori, quod pramittitur Tabula Chronologica favore Rev. Camera Romana nuperrime edita in causa Comaclensi* in 4, neutrum vero Autoris aut Loci mentione facta prodiit. Prodiere & Moguntia ante biennium fere sub tit. *Copia investitura Mantuana* in fol. sine Loco & Anno, variae literae investiturae status Ferrariensis & speciatim Comacii, quae in hac causa conferri cum fructu possunt; et recuduntur nunc uno volumine Francofurti ad Moenum scripta quaedam ad eam causam pertinentia, in quibus tamen, cum Pontificiorum auctoritate imprimantur, ea, quae Estensium jura tuentur, vix omnia comparitura, credamus.

Transmissus nobis nuperrime fuit titulus: *Imperium Orientale sive Antiquitates Constantinopolitanae in IV Partes distributa: qua ex variis scriptorum Graecorum operibus & praesertim ineditis adornata, Commentariis; ac Geographicis, topographicis aliisque quam plurimis monumentorum ac numismatum tabellis illustrantur & ad intelligentiam cum sacra tum profana historia apprime conducunt. Opera & studio Domni Anselmi Banduri, Ragusini Presbyteri ac Monachi Benedictini e Congregatione Melitensi. Parisiis, typis & sumptibus Jo. Baptista Coignard, 1711, 4 maj. accessere & contenta Operis satis proluxa, e quibus apparet, tribus Partibus prioribus, quae primum operis Tomum constituunt, variorum Autorum, ut Constantini Porphyrogeniti, Hieroclis Grammatici, Agapeti Diaconi, Basilii Macedonis Imp. Theophylacti, Nicetae Choniatae, aliorumque, Anonymorum potissimum, opera anecdota vel minus emendate hactenus edita, quartam vero Parte, seu Tomo II, Cl. Editoris Animadversiones & Commentarios contineri.*

A C T A ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis, Anno M DCC XII.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE
des Sciences Année M. D C C I X. &c.

h. e.

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIEN-
tiarum Anni M D C C I X, cum Commenta-
riis Mathematicis & Physicis.

Amstelodami, apud Petrum de Coust, 1711, 12.

Alph. i pl. 10. Tabb. 15.

Physicam generalem illustrant *De la Hire, Maraldi & Leme-
ry filius.* *De la Hire* observationes barometricas recen-
set, quas barometro composito *Hugenii* instituit ad ex-
plorandas diversas Mercurii altitudines in locis elatis ac
depressis. Invenit altitudinem columnæ aereæ cum unica linea
Mercurii æquilibrium servantis 76 fere pedum, ponderetotius
atmosphæra 28" & fere $\frac{1}{2}$ " Mercurii æquilibrato. Observatio-
nibus istis alias jungit de influxu caloris ac frigoris liquorum ba-
rometri compositi, comparans altitudines Mercurii in simplici
cum altitudinibus in composito. Supponit nimirum (quod ex-
perientia ipsum docuit) in barometro simplici, etiamsi radiis
solaribus aut frigori hiberno exponatur, sensibilem altitudinis
Mercurii variationem non mutari. *Maraldi* observationes Ge-
nuæ a Marchione *Salvago* factas cum Parisiensibus comparat &
inde concludit, quod Genuæ ac Parisiis mutationes barometri
sint fere eadem, ventis licet statuque aeris diversis. Repe-
rit autem conformitatem maximam in altitudine media Mer-
curii, quam adeo commendat, ubi per barometricas observati-
ones, in diversis locis eodem tempore factas, montium altitudines
T inve-

invenire volueris. Notat ulterius, in locis meridionalibus Scalam totius variationis Mercurii minorem esse quam in septentrionalibus; a qua tamen regula recedunt observationes *Scheuchzeri* Tigurinae. Ostendit denique, aërem non habere in omnibus locis terræ eandem vim sese dilatandi atque hinc heterogeneum esse. *Lemery* de materia ignis disquirit, & præter subtilitatem summam & agitationem celerrimam, insuper figuram ipsi propriam requirit. Ei tribuit, quod calx aqua affusa incalcescat, & hinc probat, ipsam in corporibus, quibus includitur, non mutari. Includi eam corporibus calcinatis, quia poros calore dilatatos ingredi potest; sed per frigore contractos egredi nequit. Immo ab ipsa inflammabilitatem corporum unice pendere. Mirati sunt Academici, cur hyeme extraordinaria Anni 1709 per plures dies durante frigore Auster spiraverit, nec Sequana tota glacie obducta fuerit: id quod tamen hyeme ordinario fieri solet. Varias quoque ibi de pluvia & ventis observationes reperies.

In *Anatomicis* delirium melancholicum explicaturus *Vissens* filius, supponit, sedem functionum spirituum animalium esse centrum ovale, quod pater ipsius contextum esse docuit ex subtilissimis vasculis, quæ mediatis aliis adhuc minoribus innumeris in locis inter se communicant. In primis sanguinem attenuari, ut ad formam spirituum induendam paratus sit, & hinc per altera spiritus ex eo separari. In hisce vasculis fere imperceptibilibus omnes fieri motus, quæ ideis aut perceptionibus mentis respondent. Sanitatem igitur spirituum pendere a regularitate, æquabilitate & libertate motus spirituum per dicta vascula. Si eorum plurima occludantur, ut spiritibus transitus denegetur, ut in somno, spiritus per paucos apertos fluentes somnia excitare. Si e contrario omnia aperiuntur, & spiritus nimia copia affluant, phrenesin causari. Si quædam obstructa spiritus excludant, animam non posse uti illis ideis, quibus respondent motus in vasculis obstructis, uti tamen prompte reliquis. Inde delirium melancholicum ortum trahere, cujus adeo causa remota sit sanguis nimium crassus & lente fluens, vel quia ob vehementem calorem transpiratio nimia facta, vel quia ex alimentis

mentis crassioribus elaboratus est sanguis, vel quia ingenti ac diuturno metu perculsi fuimus &c. *Gandolphus* per triplex vulnus turicæ corneæ inflictum humorem aqueum a sanguine ob vehementem contusionem magnâ copia extravasato purgavit & vulnere intra octiduum felicissime sanavit, ita ut ne minimum cicatricis vestigium superesset, linteamina aqua plantaginis & vulneraria (4 nempe uncias prioris miscuit duabus posterioris) madefacta, decenter applicans. Hoc remedium in vetusto quodam libro se reperisse testatur. Pupilla utut perfecte rotunda, nimis tamen dilata semper deprehensa, ita ut diameter oculi sanati ad diametrum alterius esset in ratione dupla. *Helmontius* dudum observavit, cancos circa mensem Junii ægrotare & per 9 circiter dies quasi semimortuos jacere. Tunc temporis novam formari membranam, quæ stomachum ipsorum involvit & inter quam ac stomachum ex liquore lacteo lapilli (cancrorum oculos vulgo vocant) formentur. Ex ea novum generari stomachum & priorem intus conclusum cum lapillis & liquore residuo in nutrimentum ejus abire. *Godofredus junior* non minoris momenti judicans, ut observationes, veterum præsertim, dubiæ denuo confirmentur & confirmatæ conserventur, quam ut novæ in apicum præducantur, propria experientia confirmat, quæ *Helmontius* annotata reliquit. *Reaumur* experimentis docuit, cochlearum testas formari ex exhalationibus, quæ ex corpore animalis intus postea latentis prodeunt & circa ipsum indurantur. Limacum scilicet testas pertudit & interposita inter foramen atque corpus pellicula frustum ablatum infra eam continuo restitui didicit. Similiter cum exteriorem testæ partem avelleret, ut reliqua corpori limacis tegendo non amplius sufficeret, atque cuticulam complicatam extus & intus testæ agglutinarer, partem avulsam nihilominus restitui annotavit. Die 1 Februarii A. 1709 Aquis-Sextiis uxor Ianii cujusdam enixa est intra aliquot dierum spatium 9 infantes utriusque sexus, (qui omnes sacro lavacro adpersi) una cum massa informi quatuor priores infecuta. Matricis in fœmina læsionem minime lethalem esse, memorabili exemplo docetur. *Plantade* e Societate Regia Montepessulana duos commemorat pullos, quibus duo corda largi-

largita est natura, intervallo dimidii digiti distantia. *Mery*
 in testiculis maris reperit vesiculas iis similes, quæ in ovariiis
 foeminarum asservantur, & in aqua calida pariter indurantur:
 indurationem adeo hanc non esse argumentum sufficiens, con-
 cludit, quo probetur, vesiculas in ovariiis foeminarum latentes
 ova esse. Idem *Mery* & *Littre* foetus monstrosos describunt.
 Prior etiam motus linguæ Pici accuratius, quam *Borellus* & *Per-
 rault*, explicare intendit. *Lemery* 4 uncias Mercurii crudi mi-
 scens 8 uncias salis decrepitati & in pulverem redacti, sine vi-
 triolo sublimatum paravit; sed cum vitriolo solo sine sale para-
 re haud potuit. *Godofredus* junior foco vitri caustici *Tschirnbus-
 siani* super catino ordinario vel silice exposuit ferrum, cuprum,
 stannum & plumbum & quæ exhibuerunt phænomena, diligen-
 ter annotavit, ut inde in intimam compositionem aditus pate-
 ret. Concludit autem, basin horum metallorum esse terram fri-
 gibilem, quæ in vitrum abire potest, diversam tamen in diversis.
 Huic sociari sulphur, in omnibus non modo metallis, sed et-
 iam vegetabilibus & animalibus idem: a quo opacitas, splen-
 dor & malleabilitas ortum ducat. Posterius probatur, quia
 metalla carbonibus imposta vitrificari nequeant. *Boulduc* per
 analyses chymicas convictus docet, grana Indica, quæ *Cachou*
 appellari solent, esse succum ex vegetabili extractum. *Lemery*
 contra opinionem vulgo receptam defendit scolopendras vivi-
 paras, & earum analysin chymicam instituit. Duas autem agnoscit
 species, alteram domesticarum, quæ in tectis, cellis & locis humi-
 dis atque nitrosis reperiuntur; alteram agrestium, quæ in fru-
 mento, rimis arborum veterum & lignis commorantur. Ex
 domesticis ei gr. per destillationem sal volatile extraxit, profusus
 simile ei, quod ex viperis extrahitur, & eandem cum hac virtu-
 tem medicam habens. Cum carbones a destillatione in retorta
 residuos calcinaret, in cineribus ferrum reperit: quale etiam in
 cineribus aliorum animalium invenit. Nullum tamen dedere
 cornu cervi, ebur, lapilli cancerum, testæ ostrearum. Quam-
 vis experimenta quædam suadere videantur, acida mineralium
 & vegetabilium esse diversa; *Homburgius* tamen pro identitate
 pugnat. Ex terra enim acidum suum attrahunt plantæ; in terra

vero

vero mineralia existunt. Habet autem acidum pro fasciculo acicularum, quæ in transitu per exigua plantarum vascula disjunctæ pungendi vim ex unione ortam amittunt. Reperit etiam, sel boum esse saponem artificiali admodum similem, compositum nempe ex oleo & alcali; id quod jam agnitum est ab *Havero* in *Actis A.* 1705 p. 546. Idem sua Chymia tentamina continuans de Mercurio disserit; per quem non nisi argentum vivum intelligit. Quamvis enim Mercurium in numero compositorum contineri concedat, quia destrui potest; cum tamen modus ipsum in sua principia simplicia resolvendi nondum in publicum constet, ipsum tamdiu in numerum principiorum chymicorum referendum esse existimat, quamdiu ejus analysis non aperitur. Mercurii figuram triplici in statu considerat, 1 cum fluidus est, 2 cum in metallum degeneravit, 3 quam post destructionem metalli recipit. In primo statu ex globulis solidis ac politissimis eundem constare: in secundo illos globulos a materia luminis undiquaque perforari & in istis foraminibus materiam luminis residere: in tertio foramina hæc adeo dilatata esse, ut materiam luminis amplius continere nequeant. In primo statu globulos esse Mercurium verum; in secundo metallum; in tertio rudera Mercurii a metallorum destructione residua, hoc est, materiam terrestrem, ex qua Mercurius reviviscere nequeat. Differentiam argenti ab auro hanc adeo agnoscit, quod in illo producendo materia luminis minus temporis infumserit, quam in hoc. Quod si enim argentum ab omni auro liberatum centies fundatur & per unius minimum horæ spatium in fluore detineatur, notabilis auri quantitas tandem inde separabitur, quam de novo productam esse censet. Eandem argenti in aurum per materiam luminis transmutationem alio experimento corroborat, quod minus temporis, sed plus laboris requirit. His addit, quod interdum in mineris obvium sit aurum nimis pallidum; a quo tamen nihil argenti separari possit, per repetitam fusionem ad colorem consuetum evehendum. Ex hac hypothese una rationem reddit; cur aqua fortis argentum solvat, non aurum & aurum contra solvat aqua regia, non vero argentum.

In Botanicis plantam monstruosam ex earum genere describit

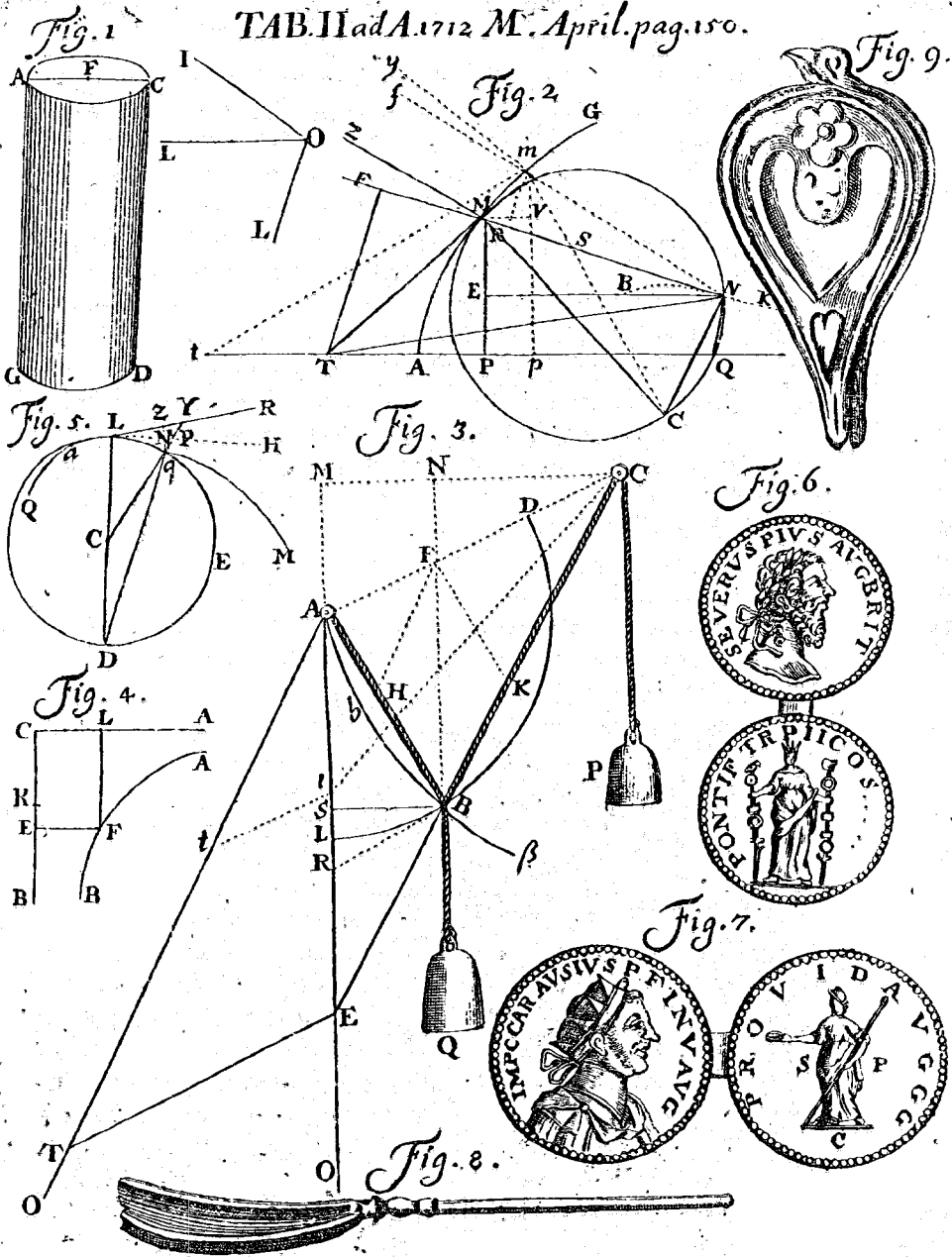
Marchant, cui raphani minoris oblongi cessit nomen. Ejus rationem redditurus assumit, variis experiētiis fretus, plantam esse congeriem innumerarum plantarum exiguarum similium, quæ non nisi partes ejusdem totius comparent. Quod si itaque contingat, ut pars aliqua evolvatur, quæ evolvi non debebat, ut sub forma totius appareat, cum nonnisi partem exhibere deberet; monstrum produci in plantarum genere. Circulationem succi nutritii, A. 1665 a Medico quodam Hamburgensi primum publicatam, multis experimentis confirmare annisi sunt *Perrault* atque *Mariotte*, cui hypothese etiam calculum suum adjecit *Malpighius*, sed semper adversati sunt *Du Clos* & *Dodart*. Admisit equidem *Dodartus*, non minus ex foliis ad radicem succum descendere, quam alius a radicibus ad folia ascendat; sed eundem numero esse, qui ascendat & descendat, pernegavit. Hanc controversiam renovavit *Magnolius* & ad singula experimenta data opera respondit. Summa responsionum capita in Historia *Fontanellius* recenset. Ulmus circa veris initium A. 1708 a radice usque ad ramos cortice denudata per æstatem omnem folia aluisse dicitur. Unde suspicatur, corticem non adeo necessariam esse ad arborum vitam, ac vulgo putatur.

In *Algebraicis* *Rollius* corroborare conatur objectiones contra methodum *Slusianam* construendi æquationes, quarum mentionem injecimus in Actis A. 1710 p. 207.

In *Geometricis* cylindros & conos, circulares, ellipticos, parabolicos, integros aut truncatos, segmenta spheræ, paraboloidum, conoidum &c. invenire docet *Parentius*, quorum superficies pariter ac soliditas æqualis est superficiæ ac soliditati alicujus spheræ. Casus simplicissimus hic est: Sit radius spheræ = r , peripheria = c , erit superficies = $2rc$, soliditas = $\frac{2}{3}cr^2$. Sit altitudo cylindri $AG = l$, radius basis $AF = m$, erit peripheria basis cm ; r , consequenter superficies $cm \cdot l$; $r = 2rc$ & soliditas $cm^2 \cdot l$; $2r = \frac{2}{3}cr^2$. Ex prima æquatione elicitur $l = 2r^2 : m$; ex altera $l = 4r^3 : 3m^2$. Unde $m = \frac{2}{3}r$ & $l = 3r$, hoc est, $AC : 2r = 2r : AG$. Prostant passim Geometricarum methodi, quibus radius evolutarum *Hugenianarum* determinatur. In iis supponitur, radios omnes esse ad curvam alteram perpendiculares. Itaque *Reaumur* problema

TAB. II.
Fig. 1.

TAB. II.
Fig. 2.

blemā illud generalius redditurus, considerat etiam alios casus, in quibus lineæ rectæ infinitæ numero FM & fm in punctis contactantur M & m cum tangentibus TM & tm angulos FMT & fmt æquales faciunt angulo cōidam dato IOI recto minori aut majori. Docet hinc determinare i punctum intersectionis N duarum linearum FM & fm infinite propinquarum, & naturam curvæ BNK per innumeras istiusmodi intersectiones descriptam. Sint itaque MC & mc radii evolutæ curvæ AMG infinite propinqui, ducaturque ex centro N radio NM arcus MR : erunt sectores CMm & NmR similes, quia anguli cognominēs æquales. Demittantur porro perpendiculares PM & pm & ducatur axi AP parallela MV . Quodsi jam fiat $MC=r$, $MN=z$, $Mm=ds$; erit $MG(r):MN(z) = M(ds):MR(zds:r)$. Quoniam in triangulo ad R rectangulo MmR omnes anguli dantur, si sinus anguli mMR dicatur m , sinus anguli MmR vero n ; erit $m:n = mR(zds:r):MR(nzds:mr)$. Est etiam $MR = \sqrt{Mm^2 - mR^2} = ds\sqrt{r^2 - z^2}:r$. Quare $nzds:mr = ds\sqrt{r^2 - z^2}:r$, consequenter $z = \frac{mr}{\sqrt{m^2 + n^2}}$. Ergo MN est quarta proportionalis ad sinum totum, sinum anguli dati & radium evolutæ. Aequationem pro curvæ BNK ita elicit. Ducatur NQ ad axem AQ curvæ AMG perpendicularis, itemque TF ad FM . Jungantur puncta T & N recta TN . Agatur denique per N recta EN axi PQ parallela. Sit jam $AP=x$, $PM=y$, $AQ=u$, $QN=s$, subtangens $TP=p$, tangens $TM=t$; erit $PQ=EN=AQ-AP=u-x$; $ME=PM-PE=y-s$. Quoniam $MN^2 = ME^2 + NE^2$; erit $(A) z^2 = y^2 - 2sy + ss + uu - 2ux + xx = m^2 r^2 : (m^2 + n^2)$, per superius demonstrata. Ob similitudinem triangulorum FMT & RMm anguli eorum eisdem habent sinus: quare ut sinus totus $\sqrt{m^2 + n^2}$ ad sinum anguli $FTM(n)$ ita $TM(t)$ ad $FM(nt:\sqrt{m^2 + n^2})$ & ut sinus totus $\sqrt{m^2 + n^2}$ ad sinum anguli $FMT(m)$ ita $TM(t)$ ad $TF(mt:\sqrt{m^2 + n^2})$. Hinc $FN = FM + MN = (nt + mr) : \sqrt{m^2 + n^2}$. Est vero $QT = PT + PQ = p + u - x$. Ergo $QT^2 + QN^2 = p^2 + 2pu + u^2 - 2ux - 2px + x^2 + s^2$ & $FT^2 + FN^2 = (n^2 t^2 + 2mnt + m^2 r^2 + m^2 t^2) : (m^2 + n^2)$; consequenter $(B) t^2 + (m^2 r^2 + 2mr) : (m^2 + n^2) = s^2 + p^2 + 2pu + u^2 - 2px - 2ux + x^2$. Quodsi aequationem A ex hac altera & subtra-

has,

has, relinquetur tertia (C) *zmntr*: $(m^2 + n^2) = p^2 - t^2 + 2px - 2px - yz + 2fy$, in qua si substituatur valor ipsius $-y^2 = p^2 - t^2$, prodit quarta (D) *mntr*: $(m^2 + n^2) = pu + sy - px - y^2$, quæ cum æquatione A & altera curvæ *AMmG* sufficet ad inveniendam aliam, in qua nonnisi coordinatæ *u* & *s* curvæ *DNK* occurrunt, ut uno alteroque exemplo *Reaumur* ostendit. Sed cum in hac methodo supponatur radius evolutæ cognitus; ideo solutionem alteram superaddit generalem, quæ etiam ei casui una satisfacit, ubi radii evolutarum quæruntur. *Saurin* analysin exhibet problematis *Bernoulliani*, quo ex infinitis cycloidibus ea determinari jubetur, per quam descendens grave ad datam quandam positione lineam citissime pertingat, a *Jacobo Bernoullio* in Actis A. 1693 synthetice demonstrati; & idem problema generalius ad omnes curvas similes in eodem plano verticali descriptas extendit.

In *Astronomicis* historiam stellæ in hydra per vices apparentis ac disparentis tradit *Maraldi*, quem ejus variabilitatem primum detexisse, annotavimus in Actis A. 1708 p. 347. Sub initium ægre per tubum videri potest; postea ad magnitudinem quartam excrescit ac inde rursus decrescit. Periodum revolutionis statuit *Maraldi* duorum annorum, quæ cum observationibus satis congruit, initio in Anno 1662 constituto; nisi quod Anno 1702 non apparuerit, cum tamen vi hujus periodi apparere deberet, & annis 1705 ac 1706 extra periodum suam visa fuerit. Plures istiusmodi stellas commemorat, quæ similes vicissitudines amant, & optat, ut ex novis observationibus mappæ cœlestes construantur, quibus stellæ nudo oculo visibiles annotentur, quo illarum cum cœlo collatio mutationes facilius prodat. *Cassini* succinctam Astronomiæ theoricæ historiam condidit & motus Planetarum ex Tellure viso, *Saturni* quidem ab A. 1708 usque ad annum 1717, *Jovis* ab anno 1708 usque ad A. 1720, *Martis* ab anno 1708 usque ad A. 1723, *Veneris* ab A. 1708 usque ad A. 1716, Mercurii denique ab A. 1708 usque ad A. 1715 per schematicos repræsentavit, quorum usus in determinando tempore convenientissimo ad parallaxin Planetarum inveniendam & in determinandis Veneris atque Mercurii phasibus. Ipse parallaxin
Martis

Martis invenit $25''$, unde parallaxin Solis elicit $10''$. Uterque *Dè la Hire* mensibus Januario & Februario motum maculæ solaris observavit periodo $27\frac{1}{2}$ dietum respondentem. Denique variaz observationes eclipsium A. 1708 & 1709 recensentur.

In Opticis *De la Hire* rationem reddit phænomeni, cujus jam A. 1706 p. 441 in his Actis mentio facta est, cur scilicet felis capite sub aquis demerso & oculis Soli obversis, 1 pupilla dilatetur & 2 fundus oculi distincte videri queat. Nimirum cum humor aqueus ejusdem fere sit densitatis cum aqua; radii ex aqua in oculum perpendiculariter vergentes fere irrefracti ad retinam pertingunt, adeoque impressio minor est, quam ubi ex aere in oculum ingressi per refractionem uniuntur. Addit, quod felis pupilla ob attentionem ejus magis dilatetur, etiam in lumine fortiore, experientia teste.

In *Acustica* docet *Carte*, non a vibrationibus solarum chordarum, sed potius particularum minutarum pendere sonum & ea fini in sonum a cylindris diversis editum inquirat.

In *Mechanicis* suas de resistentia medii meditationes continuat *Varignonius*, idemque problema hydrostaticum sequens solvit. Si duo pondera *P* & *Q* chordæ *ABCP* alligata, quæ retinetur clavo *A* & revolvitur circa trochleam *C*; determinandum est punctum *B*, in quo pondera æquilibrium servant. Ducatur sub angulo quocunque *ET* ea lege, ut sit $ET : AE = P : Q$. Sint rectæ aliæ *et* innumeræ ipsi *ET* parallelæ, ducanturque *CE* & *ce*. Si semper fiat $eb = et$, $EB = ET$; curva *AbBβ* circumulum *DBL* ex centro *A* radio *AB*, (*Ab*) descriptum intersecans puncta æquilibrii determinat. Sit enim parallelogrammum *HK*, cujus diagonalis *BF* sit in verticali *QB* versus *F* prolongata & latera *BH*, *BK* in portionibus chordæ *ABCP*. Ob triangulorum *FKB* & *ABE* similitudinem erit $BK : BF = BE : BA = ET : EA$ (per construct.) $= P : Q$. Ergo ex alibi demonstratis constat, pondera *Q* & *P* esse in æquilibrio. Locum quoque curvæ *AbBβ* duplici æquatione determinat.

TAB. II.
Fig. 3.

Academia Scientiarum duos hoc anno amisit Socios, *DN. de Tschirnhausen* & *Poupartum*. Illius elogium jam extat in Actis A. 1709 p. 41. Hic juvenis Philosophiam *Cartesianam* excoluit,

luit; scholasticâ neglecta, & pädagogum Parisiis egit inopia pressus. Mox tamen, cum animadverteret, multum sic temporis falli debere; parcius vivere maluit & Physicæ ac historię naturalium summo cum ardore se totum tradidit, insectorum præcipue contemplationi vacans. Anatomię plenius percipiendæ ergo chirurgum in nosocomio egit & cum triennio in hac functione consumpsisset, Medicinæ soli operam dedit, & in Academia Remensi Medicinæ Doctor creatus, ut *Carreffi* Philosophiam intelligeret, Mathesi quoque aliquam operam navavit ita, ut nec Architecturam insuper haberet. Vidit eum *De la Hire* inter auditores suos, cum Architecturam profiteretur, & miratus, cum eum in Academia Scientiarum A. 1699 in numero Medicorum videret. Inter novos socios tunc primus in Academia creatus, dissertationem de hermaphroditis in medium proferebat, cui postea alias de quibusdam insectis addidit, quæ in Historia Annorum præcedentium recensentur. Mortuus est sub initium Novembris. Autor creditur libri, cui titulus: *Chirurgia completa*. Ipse successit *Engueard*, Medicinæ Doctor e Facultate Parisina; *Tschirnbusio* vero *Sloane* Anglus, Societatis Regiæ Londinensis Secretarius.

PETRI VARIGNONII RESPONSIO
ad P. GRANDINI Librum de Infinitis
Infinitorum.

PER annum expectatus P. Grandini liber de *Infinitis infinitorum*, quo me oppugnari audiveram, ad manus tandem pervenit mense Decembri anni proxime elapsi 1711. Hunc eo ardentius exoptaram, quod nihil mihi sit veritate carius, ut nimirum mentem corrigerem, si forte erraverim in expendendis *plusquam infinitis* Wallisianis, quæ respui in Reg. Sc. Acad. Mon. an. 1706, quorumque P. Grandinus in libro suo patrocinium suscipit: cuiusvis enim hominis est errare, nullius nisi insipientis perseverare in errore. Quamobrem simul ac illius libri composui, eundem cursim & avide legere sum ingressus. Terruit me, fateor, P. Grandinus, ubi eum ipsum Virum Religiosum in Dedicacionum suarum altera quæ est ad Nobilissimum atque eruditissimum

num Virum Henricum Newton, vidi tentantem in me commovere totam Regiam Societatem Anglicanam, quam summa semper veneratione colui, etiamnumque colo. Ast ficta a Grandino controversia totum metum ademit, quem iste mihi pro reverentia illi Societati omni scientiarum genere percelebri debita gravem incusserat: imo hæc Grandini fictio risum movit ubi ipsum vidi phantasmatis duntaxat spolia tam venerabili Societati offerre ausum magna narratione præclarorum facinorum, a præeunte Poeta decantatorum, quæ pro tuenda illius Societatis gloria se patrasse jactat, quasi unius membri lapsum judicet totius esse Societatis; quod quam iniquum sit judicium, nemo non videt.

Porro phantasma, quo debellato P. Grandinus me funditus deletum esse putat, ipsi natum est ex logomachia, quam induxit appellando infinita alia aliis infinites majora eodem *plusquam infiniti* romine, quo Cl. Wallisius fractiones denominatorum aut indicum negativorum prius appellarat: hujus scilicet identitate (ut ajunt) nominis deceptus Grandinus, incaute credidit identitatem esse quoque rei. Unde non mirum, si me, Wallisiana plusquam infinita negantem, & sua negare sit arbitratus. Sed ut pateat, quantopere in iis hallucinetur P. Grandinus, ostendendum mihi est, quantum Wallisiana plusquam infinita distent a Grandiniana: quocirca audiamus Wallisium sua definientem, deinde Grandinum pariter audiemus in definitione suorum.

I. Cl. Wallisius, *Arith. infinit. prop. 104* agens de fractione exprimente arcam hyperbolicam asymptoticam, ita loquitur: *Si denique ejusmodi figura sic continuo decrescat juxta seriem, quæ sit reciproca directa, indicem habenti unitate majorem; habebit illa ad parallelogrammum inscriptum rationem plusquam infinitam: qualem nempe habere supponatur numerus positivus ad numerum negativum sive minorem nihilo.* Hoc autem ut clarius exemplis exponat Wallisius (quasi Grandino omne perfugium intercludere intendisset) addit in explicatione hujus suæ prop. 104: *Ratio quam habet 1 ad indices illos sic auctos, puta 1 ad —1, ad —2, ad —3, &c. major erit quam infinita, sive 1 ad 0; quia nempe (atten-*

dat velim Grandinus) *rationum consequentes sunt minores quam 0.*

Ex his Cl. Wallisii verbis palam est *plusquam infiniti* nomine cum intellexisse fractiones denominatorum negativorum, quales sunt $\frac{x}{-1}$, $\frac{x}{-2}$, $\frac{x}{-3}$, &c. quas ideo *plusquam infinitas* appellavit, quod existimaverit, harum rationum consequentes esse minores quam 0, seu quam zero absolutum. Hæc sunt *plusquam infinita* Wallisiana: dispiciamus jam, quæ sint Grandiniana.

II. P. Grandinus de his suis *plusquam infinitis* in suo libro *de Infinitis infinitorum def. 7* ita loquitur: *Si quæ magnitudines infinities majores ostendantur aliis magnitudinibus jam absolute infinitis, adeoque ordinis superioris ad ipsas probentur, illæ plusquam infinitæ poterunt appellari.*

Hæc sunt etiam *plusquam infinita* Grandiniana, quæ quantum discrepent a Wallisiana (*art. 1*) nemo Geometrarum non videt. Unde licet sua demonstraverit P. Grandinus, non inde sequitur, cum etiam Wallisiana firmasse, nisi præterea demonstraverit (juxta præcedentes duos articulos) fractiones denominatorum negativorum exhibere infinita alia aliis infinities majora.

III. Hoc incumbere Grandino demonstrandum innue-ram in contextu epistolæ ad Amicum, a quo expetebam illius Auctoris Librum *de infinitis infinitorum*, qui que hanc epistolæ partem ab ipso Italice redditam Diario Veneto commisit. Sed P. Grandinus in responsione sua id sibi sumere demonstrandum recusat. At qui potest id recusare? cum in falsa sua *expositione controversiæ* pag. 13, 14 de spatiis hyperbolicis asymptoticis omnium generum agens, istam ipsam (*art. 1*) Wallisii sententiam sit amplexus his verbis: *Ratio hyperbolici spatii post unam ex duobus ordinatis juxta suam asymptoton, cum ipsa curva, infinite productam extensi, ad inscriptum parallelogrammum erit, ut y ad x — y, hoc est, ut 2 ad 1 — 2 (nempe ut 2 ad — 1, sive ut 1 ad $-\frac{1}{2}$); vel ut 3 ad 1 — 3 (id est, ut 3 ad — 2, sive ut 1 ad $-\frac{2}{3}$) & sic de aliis; quæ ratio cum major sit ratione 1 ad 0 (ob consequens minus quam 0) sit que 1 ad 0 ratio simpliciter infinita, constat majorem rationem spatiorum,*

etorum, de quibus loquimur, ad inscripta parallelogramma esse plusquam infinitam & ideo dicta spatia merito a Cl. Wallisio plusquam infiniti nomine fuisse appellata.

Hæc ipsa sunt P. Grandini verba, quibus constat (art. 1) eum fuisse cum Cl. Wallisio in errore Analystis olim pluribus communi, nimirum quantitates negativas $-1, -\frac{1}{2}, -2, -\frac{2}{3}$ &c. minores esse quam 0. Quod si ita esset, ultro hercle faterer, rationes 1 ad $-\frac{1}{2}$, 1 ad -2 , 1 ad $-\frac{2}{3}$, &c. merito a Cl. Wallisio plusquam infiniti nomine fuisse appellatas, etiamnumque a P. Grandino appellati. At id ipsum est quod Wallisio negavi, quodque Grandino pariter nego. Si enim $-1, -\frac{1}{2}, -2, -\frac{2}{3}$, &c. minores essent quam 0; atque ita ratio 1 ad -1 major esset quam infinita, vicissim esset ratio -1 ad 1 minor quam infinite parva. Attamen est $-1: -1 = -1: 1$. Siquidem productum extremorum æquatur producto mediorum. Ergo juxta Wallisium & Grandinum ratio major quam infinita esset æqualis minori quam infinite parvæ. Quod sane absurdum cur tam oculati Geometræ non viderint, vix capio; unde non mirum mihi est, quod P. Grandinus jam admonitione mea in Diario Veneto inserta melius consultus id demonstrare recuset.

IV. Id demonstrandum suscipere eo etiam prudentius abnuit, quod viderit art. 6 pag. 16, 17 Acad. Mon. an. 1706 edit. Paris. (Amstelodamensis editio non est ad manum) scripti ab ipso impugnati fractiones seu areas hyperbolicas negativas Wallisii, quantumcunque productas secundum suam asymptoton, nedum non esse plusquam infinitas, imò ne quidem esse simpliciter infinitas, sed solummodo finitas; e contra affirmativas, in infinitum secundum alteram asymptoton pariter productas, infinitas semper esse. Unde patuit, asymptoticas hyperbolarum omnium areas duabus constare partibus, quarum in infinitum extensarum altera expressionis est negativæ & finita, altera expressionis affirmativæ & infinita; excepta solius hyperbolæ Apollonianæ area, cujus hæc duæ partes sunt infinitæ singulæ. Qua ratione dixi, hanc esse quodammodo infinitiorem cæteris una tantum sui parte infinitis singulis: non quod ad infiniti naturam attendens, quicquam infinitius altero, seu vere plusquam infinitum

assequi mentē valeam; sed tantummodo quod asymptotica hyperbolæ Apolloniæ area, utpote utrinque infinita, sit veluti dupliciter infinita respectu ceterarum, quas non ideo negavi sua parte infinita alias aliis infinite majores esse, etsi non infinitiores, cum infiniti definitio his singulis æquē competat; nec etiam varia hæc infinitorum genera asserui, imo ne quidem ad ea me cogitasse memini, cum de his controversia non esset; sed duntaxat de fractionibus negativis, num scilicet infinito quovis $\frac{1}{2}$ vel $\frac{1}{3}$ majores essent; atque ita *plusquam infinita* dici possent, ut (*art. 1*) censuit Wallisius. Tantum autem abest ut varia illa genera infinitorum aliorum aliis infinities majorum respuerim, ut potius omnia hyperbolica asymptotica contexuerim in una simplicissima formula quatuor lineis demonstrata *art. 5* scripti a Grandino reprehensi. Tam paucis, inquam, horum Grandinianorum (*art. 2*) plusquam infinitorum veritas, & (*art. 1*) Wallisianorum falsitas demonstratur *art. 5, 6* monumenti illius, ut ea hic referre liceat, quibus Lector instructus judicet, jure an injuria Grandinus sua plusquam infinita me rejecisse asserat. Eni itaque Latine duobus articulis proxime sequentibus, quod in illo meo scripto *art. 5, 6* Gallice legitur.

TAB. II.
Fig. 4.

V. Posita hyperbola generali AFB inter asymptotos orthogonales CA , CB , quibus ab hyperbolæ puncto quovis F parallelæ fingantur FE , FL : „sunt $CE = x$, $EF = v$, & $CK = a$ constanti; sitque $x^m v^n = a^m$, vel $v(EF) = a^{\frac{m+n}{m}} x^{\frac{m+n}{m}}$ locus ad hyperbolam, ex quo fit elementum $v dx = a^{\frac{m+n}{m}} x^{\frac{m+n}{m}}$ dx , & area $ACEFA$ ($\int v dx$) = $\frac{m+n}{n} a^{\frac{m+n}{m}} x^{\frac{m+n}{m}} = \frac{m+n}{n} \cdot CK$ „ $\frac{m+n}{m} \cdot CE^{\frac{m+n}{m}}$, scilicet finita ad partem A , cujus respectu CE finita est; & solummodo infinita ad partem B , siquidem CE hanc ad partem tantummodo infinita esse potest.

„VI. Ergo, si assumendo $LF(x)$ in ordinatam hyperbolæ AFB ,

AFB vel (*art. 5*) $x dv = a \frac{2m+n}{m} \cdot v \frac{m-n}{m} dv$ in elementum areae,
 asymptoticæ $BCLFB$; area hæc ($\int x dv$) reperitur $= \frac{m}{m-n} a \frac{2m+n}{m} v^{\frac{m-n}{m}}$
 v^{-n} negativa; signum non est eam esse plusquam infinitam ut,
 (*art. 2*) Cl. Wallisius asserit, sed solummodo quod loco illius areae,
 $BCLFB$ assumendum sit complementum ejus $ALFA = \frac{m}{m} a \frac{2m+n}{m} v^{\frac{m-n}{m}}$
 $\frac{2m+n}{m} \cdot v^{\frac{m-n}{m}}$: quod sæpe sæpius contingit in multis aliis qua-
 draturis.,,

VII. En hoc art. 6 monumenta Grandino cuspati confuta-
 ta plusquam infinita, quæ Wallisius posuit (*art. 1*) in fractionibus
 negativis: en etiam art. 5 stabilita, quæ Grandinus e contra posuit
 (*art. 2*) in infinitis sese invicem infinites excedentibus; ut ipse
 jam monitus perspiciet: posita enim x longitudinis infinite, eo-
 plura infinita alia aliis infinitis majora aut minora exhibebit illi

formula (*art. 5*) in qua est $x^{\frac{n}{m}}$, quo plurium valorum positi-
 vorum: majorum aut minorum fiet index numericus n , manente
 eodem quovis numero positivo m ; siquidem tunc quantitas
 (*hyp.*) infinita x eo plurium aut pauciorum dimensionum eva-
 det: quamobrem his diutius non immoror.

Patet ergo, me in scripto, quod Grandinus (hæc omittens)
 oppugnat, non solum plusquam infinitorum Wallisianorum
 (*art. 6*) falsitatem, sed etiam Grandinianorum (*art. 5*) veritatem
 demonstrasse. Fateor tamen, de his Grandinianis aliter me tunc
 non cogitasse, quam quod eorum formulâ (*art. 5*) viam sterneret
 (*art. 6*) ad confutandâ Wallisiana, de quibus solis erat controver-
 sia, & hæc causa fuit, cur inanem reliquerim superiorem (*art. 5*)
 istorum plusquam infinitorum formulam. Hinc etiam liqui-
 do constat, me de his non cogitasse: qui autem fieri potuisset, ut ea
 non cogitata rejecissem, aut ea cogitata non vidissem in su-
 periore eorum formulâ art. 5, inquirenti Analystæ cuivis etiam
 Tyroni ea propalante?

Cur

Cur autem de his plusquam infinitis Grandinianis non cogitaverim, jam dixi: eo quod scilicet de solis Wallisianis ageretur, a quibus toto coclo discrepant (*art. 1, 2, 5, 6*) infinita alia aliis infinities majora, quæ non suspicabar eodem nihilominus *plusquam infiniti* nomine a Grandino fore appellanda; atque hac sua logomachia delusum, afficturum perperam eum esse mihi sua explosisse plusquam infinita, eo quod Wallisiana respuerim. Permirum sanè mihi est, & haud dubie erit Geometris, qui me norunt, Grandinum autumasse, varia illa infinitorum genera a me repudiari; quasi vero qui infinite parva alia aliis infinities minorâ recepit, posset ratione saltem Geometrica ascendendo, non admittere infinita alia aliis infinite majora; quasi, inquam, Grandinus non me vidisset sæpe sæpius horum ideo minorâ præ majoribus nihili facientem.

IX. Tantum porro abest ut Cl. Fontenellus, a P. Grandino contra me citatus, a mea hac de re sententia discesserit in eleganti sua expositione monumenti a Grandino damnati, ut potius in ea totus ille videatur esse, cum Gallice dicit, quod Latine Grandinus (*pag. 17*) reddidit his verbis: *illas plusquam infinitas magnitudines demum censendas esse, quæ ab infinitorum ordine emergentes, ad ordinem superiorem fuerint elevatae, ut accidit finitis magnitudinibus, ubi ad ordinem superiorem transferuntur.* Hæc, inquam, mea est, fuitque semper sententia, videlicet ut finitæ magnitudines infinitæ evalisse dici nequeunt, nisi cum finitarum quarumvis similes sunt transgressæ; sic etiam plusquam infinitas pari ratione dici nequire, nisi quæ (si id fieri posset) ultra infinitarum quarumlibet extensionem assurrexissent, quales (ut doctè observat idem Fontenellus) forent Wallisianæ fractiones denominatorum negativorum, si hi nihilo minores essent. Certe quidem si loco citato Cl. Fontenellus ab hac mea sententia mihi visus fuisset alienus, contra eum statim dixissem, quod nimirum in interpretatione meorum a meo sensu abfuisset. Scit autem ipse, & testari paratus est, me huic ejus relationi non reclamasse, imo hanc approbasse.

Quod spectat Diarii Gallici loca duo, usque adhuc mihi ignota, quæ Grandinus mihi etiam opponit, cum primis solis & ipsissimis

& ipsissimis superioribus Cl. Fontenelli verbis constet, eum jam superius comprobavi: secundum autem, in quo Diarii Autor posuit, varios infinitorum *ordines* a transcendentali Geometria prohiberi, pariter approbo, si omnia infinita simul includi voluerit ille in uno trium ordinum, quibus infinite parvum, finitum, & infinitum secernuntur ab invicem; hoc enim sensu unus est, non multiplex, infinitorum ordo. Contra vero si per illos *ordines* idem Autor intellexerit varia genera aut varias classes infinitorum aliorum aliis infinitis majorum (quod vix crediderim); hunc secundum Diarii locum eo magis improbo, quod (ut jam dixi) sæpe sæpius in Acad. Mon. infinita alia aliis infinite majora mihi obvenerint, qualia sunt $x, x^2, x^3, x^4, \&c.$ in hypothese ipsius x infinitæ; adeo ut priora præ posterioribus pro nihilo haberim, ponendo scilicet (hac in hypothese infinitæ x) $x + x^2 = x^2$, $x + x^2 + x^3 = x^3$, $x + x^2 + x^3 + x^4 = x^4$, &c. quæ cum aut similia ratione simili a me tractata in iisdem Monumentis identidem Grandinus viderit; magnopere iterum miror imputantem eum mihi infinita alia aliis infinite majora negasse. Sed quid tamdiu his inconsculte objectis immoror? cum factis alienis non tenear.

IX. Non modo Wallisiana plusquam infinita speciatim ratione art. 6 sed etiam generatim omnia ideo respui, quod (prout ipsa *plusquam infiniti* vox sonat) ea, si quæ essent, omnem transgrederentur extensionem *infiniti* definitione comprehensam: ac proinde cum ipsa infiniti, utpote inexhaustibilis, natura pugnant; siquidem nihil omnium rerum est plusquam quod sua definitione continetur: hoc P. Grandinus suos adolescentes olim se docuisse non meminit. Atque hæc causa fuit, cur dixerim in præfatiuncula scripti, quod Grandino bilem movit, non nihil in illis contradictionis & chimeræ mihi videri, asymptoticæque deinde hyperbolarum omnium areas (quantumcunque infinitas) esse tantummodo infinitas, non negando tamen, alias aliis infinite majores esse, ut ex superioribus constat, nec etiam asserendo, cum id e re controversa non esset.

Hinc etiam fuit cur in Acad. Mon. an. 1710 d. 4. Junii, quo sane tempore P. Grandini librum *de infinitis infinitorum* (si forte tunc

esset editus) nondum videram, cum (ut jam dixi) eum non obtinuerim nisi mense Decembri anni proxime elapsi 1711. Hinc, inquam, fuit cur in illis Mon. an. 1710 pag. 359 licet (exigente questione) duo varia genera infinitorum in una hyperbola Apolloniana demonstraverim absque auxilio ullius alterius curvæ, atque hac occasione repererim infinita numero genera infinitorum aliorum aliis infinities majorum, plane diversa ab iis quæ Grandinus demonstrare suscepit; nihilominus tamen ibi dixerim quantitatum infinite parvis majorum nullam esse posse præter finitam aut infinitam, utpote quod infiniti ordinem, sive naturam aut inexhaustibilem extensionem nulla transgredi queat nec consequenter vere *plusquam infinita* seu *plusquam infinite magna* dici possit, ut infinite parvarum aliarum aliis infinities minorum nulla *plusquam infinite parva* hucusque dicta fuit, licet hæc parvitatibus limitem habeant zero, illis suæ magnitudinis termino contentibus.

X. Siquidem hanc loquendi rationem moleste fert P. Grandinus, summo opere vereor, ne molestius longe ferat aliam, qua in eisdem Monumentis an. 1710 ipsum etiam *Infiniti* nomen abnegavi variis generibus quantitatum superiorum (*ars. 9*) quas notavi (eas animadvertent quoque Cl. Fontenellus) medias finitam inter & simpliciter infinitam; licet illæ sint quacunque finita major, qualis nimirum est *y* inter finitam *x* & infinitam *x* in æquatione parabolica $ax = yy$ dum *x* infinita ponitur: quæ *y* si tunc infinita dicatur, hæc illam *x* de infimo ad secundum infinitorum gradum illico contra hypothesin efferet; atque sic de aliis proportionalibus mediis inter finitam quamvis quantitatem & simpliciter infinitam ad libitum inferendis, quæ si *infiniti* nomine donarentur, hæc illæ de inferiori infinitorum gradu ad totuplicem eveherent: quot illæ essent insertæ; atque ita (Grandiniana lingua loquendo) ea primum (*hyp.*) simpliciter infinita, jam tunc plusquam infinita gradus ad arbitrium dicenda foret; quod absurdum forsitan ipsi Grandino videbitur.

Utut sit, cum illo de vocibus pugnandi non est animus: itaque si libeat ipsi, non solum quantitibus illis finitas inter & infinitas mediis, nomen *infiniti*, sed etiam *plusquam infiniti* nomen

men alijs infinitis sese invicem infinities excedentibus ultro concedam, modo tamen ille hæc sua plusquam infinita accurate discernat a Wallisianis, quæ, licet ejusdem nominis, multum ab illis discrepare vidimus art. 1, 2. Quod si non fecerit P. Grandinus, logomachia sua continuo abutetur: Grandinianam dico *logomachiam*; quia nulla fuit Wallisio fractiones suas negativas (art. 1) appellasse, licet absone, *plusquam infinitas*, cum nova nomina sint arbitraria; sed idem *plusquam infiniti* nomen alio (art. 2) postea detorsisse, vere Grandini logomachia fuit; aut alterius cujusvis, si quis prior illo & Wallisio posterior detorsit.

Ceterum licet doctissimum Wallisium in his suis plusquam infinitis hallucinatum esse crediderim, etiamnumque credam, mea tamen illi observantia nunquam, defuit nec deerit ob multiplicia eruditissimaque opera, quibus Rempublicam Literariam ditavit: sed sunt in Sole maculæ; & ideo si quam in Cl. Wallisio tot ac tantis operibus illustri notavi, ea sane nihil quicquam detrahere debet de veneratione tanto Viro debita, ut de P. Grandini (pluribus etiam operibus illustris) autoritate quidquam apud me, licet ab ipso inique lacesitum, detraxit nec rumor, quem falsum sparsit de me circa infinita, nec error, in quem raptus est ipse animo contra me dicendi, dum unam etiam impugnat methodorum, quibus vires centrales, osculorumque radios olim definivi. Hoc enim unum est adhuc in quo me vellicat; sed videat rursus quam temere id tentavit.

Error in reprehendentem ipsum Grandinum recidens.

XI. P. Grandinus in eodem suo libro, de quo huc usque, Schol. prop. 4 arguit me, quod (assumptis curva quacunq; QLM, & circulo EDL eam osculante in aL, pro polygonis infiniti lateris) asseruerim angulum RLL contactus esse æqualem angulo ICL centri; quasi nesciat ille hac in hypothesi polygonorum osculum fieri per duplicem contactum factum in duobus infinite parvis lateribus aL, Ll, polygoni regularis EDL, productumque latisculum rectum aL versus R, tangentem fieri LR illis duobus polygonis communem. Hæc autem cum non ignoret P. Grandinus, qui fieri potuit in eadem hypothesi a me posita & ab ipso ad-

TAB. H.
Fig. 5.

missa, ut negaverit angulum contactus RL æqualem esse angulo centri LCL ? siquidem enim est de regulari polygono EDL , cujus centrum C , angulique a, L, l , &c. ut habeat non modo $CL = Cl$, sed etiam angulum $CLa = CLl = CLl$; erit quoque de ejusdem polygõni natura ut habeat angulos $CLa + CLl = CLl + CLl$. Ergo cum sint anguli $CLa + CLl + RL = 2 \text{ rect.} = CLl + CLl + LCl$, restat ut contactus angulus RL sit æqualis angulo LCl centri. Ac proinde hanc angulorum æqualitatem, olim etiam asseritam ab insigni Geometra Jac. Bernoullio, in Act. Lips. an. 1694 pag. 264, Grandinus male reprehendit.

XII. Jam vero si loco latusculi aL in tangentem LR producti medietate anguli RL distitam ab accurata perpendiculari LH ad radium CL , quæ ipsamet est tangens peripheriæ circularis elementis ubique curvis constantis, quorum unius tum chorda est elementum rectum ejusdem peripheriæ polygonæ EDL ; palam est angulum RL , sive (*art. II*) LCl duplum esse anguli HLL , ut innui in Acad. Mon. an. 1706, 24 Aprilis, art. 17, ubi (producto radio Cl usque ad occursum cum rectis LR, LH , in punctis r, p) dixi Lr duplum esse ipsius lp . Unde cum ex hoc fluat alio angulus $HLL = \frac{1}{2} RL$ (*art. II*) $= \frac{1}{2} LCl$, sive $HLL = \frac{1}{2} LCl$, idque solum demonstrat P. Grandinus in Schol. suæ prop. 4, quo me appetit, nihil de hac æqualitate dicit quod non prior satis dixerim.

Ast in eo fallitur ille, quod elementum circuli polygõni assumat hic in elementum circuli ubique curvi, seu subtensam pro arcu. Erroneum quidem non est, in infinite parvis chordam arcui æqualem ponere, cum inter se non discrepent nisi differentia ad eos infinite parva; sed erroneum omnino est, angulum HLL illa chorda & tangente LH comprehensum sumere pro angulo contactus circuli elementis ubique curvis constantis, id est, pro angulo contento hanc inter tangentem LH & arcum illa chorda Ll subtensum, cum hic angulus longe futurus sit minor altero, quamdiu circulus ubique curvus spectabitur, illique duntaxat sit æqualis in hypothese circuli polygõni, in qua (*art. II*) constitit angulum RL contingentiæ æqualem esse angulo LCl centri, ut dixeram cum Cl. Jac. Bernoullio, cujus heu! nimis immaturam mortem lugemus, demonstraveramque in Acad. Mon. locis, quos hac

in

in re Grandinus improbat. Videat ergo jam ille, uter nostrum accuratius infinite parvorum leges observavit.

XIII. In Acad. Mon. an. 1706 d. 24 April. & 18 Decemb. de radiis osculorum & de viribus centralibus agens, spectavi circulum curvasque cæteras omnes non solum ut rectis, sed etiam ut curvis elementis constantes, qua nimirum duplici consideratione pateret, hanc utramque hypothese in eodem redire in consequentiis; nec quidem frustra, cum ambæ sigillatim eosdem impertiverint mihi radios osculares, easdem virium centralium rationes, & eosdem valores earum absolutos comparate ad constantem mobilis gravitatem. Attamen quod notaveram (art. 15 Mon. 24 April.) de variis modis earum rationes easdem exprimendi, id perperam Grandinus *excusationem* appellat, quod æquior appellasset diversas eodem perveniendi vias.

XIV. Licet autem illa omnia vera esse fateatur, tamen nihilominus addit de mea methodo superiore (art. 11) qua (ut & altera) ea omnia inveni, quod, *admissa hac arguendi ratione, posset in aliis casibus talis error irreperere, unde falsa penitus conclusio deduceretur.* Geometra qui asserit, is assertum demonstrare tenetur: Unde velim demonstrare tentet mihi P. Grandinus casum vel unum, in quo arguendi rationem deficere credat; & statim ostendam, illum ipsum potius a vera defecisse. Causa assertionis aut saltem formidinis ejus in eo solo posita est, quod non viderit consensum (art. 11, 12) superiorum mearum methodorum, quarum una utitur ut alteram convellat. Sed ut consensus hæc magis adhuc ipsi pateat, insuper addo ex angulo $LCL = RLL$ in circulo polygono æque ac hexangulo $LCL = HLL$ in circulo ubique curvo (latusculo scilicet recto LL prioris, quod est chorda posterioris, manente eodem in triangulis LCL , ZLL , NLL , quorum medium ZLL sit isoscelium basin habens arcum LZ centro L radioque LL factum, sive rectulam LZ occurrentem tangenti LH in puncto N , alio nimirum ab eo N , in quo eidem tangenti occurrit producta DL per extremitates D & L diametri LD & latusculi LL) sequi $ND + NL = LN + LN$, quod hac in re Grandiniana difficultatis caput est, quodque est demonstratu perfacile. Nam siquidem (art. 11) in circulo polygono est contactus angulus RL

$\triangle Lcl$, triangula (*constr.*) isoscelia ZLl , Lcl , dabunt cl . Ll ::
 Ll , $Zl \equiv \frac{ll+ll}{cl}$. Unde cum sit (*Art. 12*) $Zl \equiv Z+P$, ac proinde

etiam $Zl \equiv Z+Nl$, erit quoque $Z+Nl \equiv \frac{ll+ll}{cl}$, sive $Nl \equiv \frac{ll+ll}{2cl}$

$\frac{ll+ll}{ld} \equiv \frac{LN+LN}{ND}$; atque ita est $ND+Nl \equiv LN+LN$ imposito circulo

polygono perinde ac in circulo ubique curvo, idque sequitur (ut nunc palam est) ex angulo $Lcl \equiv Rll$ in priore pariter atque ex angulo $Lcl \equiv ZHll$ in posteriore: unde cum ex hac secunda æqualitate nil timeat P. Grandinus, nec etiam ex illa quicquam timendum habet. Fateatur ergo necesse est, nimio me lacessendi animo, aut (ut de Viro Religioso officiosius iudicem) nimia præcipitania se in errorem fuisse inductum, dum has duas æqualitates inter se pugnare dixit, ut dum me infinita alia aliis infinite maiora negasse protulit.

XV. Hæc sunt quæ coactus dicenda habui ad ea, quæ de me percepi in P. Grandini libro *de infinitis infinitorum*, cuius tantummodo legi Dedications, non nihil poematum, expositionem controversiæ, solos propositionum titulos, & Schol. prop. 4, inquirens duntaxat in illo libro, quid inibi esset quod ad me pertineret, cum eum totum legere nondum vacaverit. Quamobrem hæc in responsione de Demonstrationibus *plusquam infinitorum* Autoris nil assero; attamen cum sint de re aliunde mihi nota, libens præsumo has valere omnes, præter eam quæ reperitur in Schol. prop. 4, quamque cæterarum tituli mihi susserunt solam esse quæ me attingat, & quam Autor in hac responsione (*Art. 11, 12, 14*) falsam esse deprehendet. Porro simul ac primum fuero solutus a negotiis, quibus undique premor, quibusque multum ac sæpe responsio fuit impedita, totum librum illius eo ardentius legam, quod, quæ mihi analytice nota sunt, ea synthetice demonstrata mihi sint perplacitura, quodque magno in numero mihi sit Libri istius Cl. Autor, qui (ut spero) veniam dabit justæ huic meæ defensionis, pro illata mihi ab ipso injuria moderatissimæ, tum pacis ergo, tum ob reverentiam Viro Religioso debitam.

G. G. L.

**G. G. B. OBSERVATIO, QUOD RATIONES
sive proportionēs non habeant locum circa quantitates
nihilominus minores; & de vero sensu Methodi
infinitesimalis.**

Cum olim Parisiis Vir summus Antonius Arnauldus sua nova
Geometriae Elementa mecum communicaret, atque in iis
dem admirari se testatus fuisset, quo modo posset esse 1 ad 1 , ut
 1 ad 1 ; quæ res probari videtur ex eo, quod productum est
idem sub extremis, quod sub mediis, cum utrobique prodeat $+1$;
jantum dixi mihi videri, *veras* illas rationes non esse in quibus
quantitas nihilo minor est antecedens vel consequens; etsi in cal-
culo hæc, ut alia *imaginaria*, toto & utiliter adhibeantur. Et
sane identitatis rationum verarum fundamentum est rerum simi-
lilitudo, quæ facit, exempli causa, ut segmentis similibus diverso-
rum circularum assumtis, sit ubique eadem ratio chordæ ad radi-
um, seu ut chorda minoris se habeat ad radium minoris, ut chor-
da majoris ad radium majoris. Sed vero nulla plane apparet si-
militudo in supra dicta Analogia; si enim 1 est minus nihilo,
utique 1 ad 1 , erit ratio majoris ad minus. Sed vero contra ra-
tio 1 ad 1 est ratio minoris ad majus. Quomodo ergo utrobi-
que eadem ratio erit? Sed rationes istas esse imaginarias etiam
alio certissimo argumento comprobabo, scilicet a Logarithmis.
Nempe ratio cui nullus datur respondens Logarithmus, ratio vera
non est. Porro posito unitatis Logarithmum esse 0 , rationis
 1 ad 1 , idem est Logarithmus qui ipsius 1 . At ipsius 1 non
datur Logarithmus. Non enim est positivus, nam talis omnis
est Logarithmus numeri positivi unitate majoris. Sed tamen
etiam non est negativus; quia talis omnis est Logarithmus nu-
meri positivi unitate minoris. Ergo Logarithmus ipsius 1
cum nec positivus sit, nec negativus, superest ut sit non verus sed
imaginarius. Itaque & ratio cui responderet, non vera sed imagi-
naria erit. Idem etiam sic probo: si daretur verus Logarith-
mus ipsius 1 , sed rationis 1 ad 1 , ejus Logarithmi dimidium
foret Logarithmus ipsius 1 , sed 1 est quantitas imagi-
naria. Itaque daretur Logarithmus verus imaginaria, quod est
absurdum. Et proinde non nihil humani passus est infigis in
paucis Geometria Johanne Wallisius, cum dixisset rationem 1 ad
 1 esse

esse plusquam infinitam; & recte hoc (etsi aliis considerationibus) celeberrimus Varignonius rejicit. Interim nolim cum ipso negare, esse quantitatem nihilo minorem; modo id sano sensu intelligatur. Tales enuntiationes sunt *toleranter verae*; ut ego cum summo Viro *Joachimo Jungio* loqui solgo; Galli appellarent *passables*. Rigorem quidem non sustinent, habent tamen usum magnum in calculando & ad artem inveniendi universalesque conceptus valent. Talis fuit locutio Euclidis, cum Angulum Contactus dixit esse rectilineo quovis minorem; tales sunt multæ Geometrarum aliæ, in quibus est figuratum quodammodo & crypticum dicendi genus. Sunt tamen quidam, ut sic dicam, *tolerabilitatis* gradus. Porro ut nego, rationem, cujus terminus sit quantitas nihilo minor, esse realem; ita etiam nego, proprie dari numerum infinitum vel infinite parvum, lineamve infinitam, vel infinite parvam. Etsi Euclides sæpe, sed sano sensu, de linea infinita loquatur. *Infinitem* continuum vel discretum, proprie nec unum, nec totum, nec quantum est; etsi analogia quadam pro tali a nobis adhibeatur; ut verbo dicam, est modus loquendi. Cum scilicet plura adsunt, quam ullo numero comprehendi possunt, numerum tamen illis rebus attribuimus analogicè, quem infinitum appellamus. Itaque jam olim judicavi, cum infinite parvum esse errorem dicimus, intelligi dato quovis minorem, revera nullum. Et cum ordinarium & infinitum & infinities infinitum conferimus; perinde esse ac si conferremus ascendendo diametrum pulvisculi, diametrum terræ & diametrum orbis fixarum, aut his quantumvis (per gradus) majora minoraque eodemque sensu descendendo diametrum orbis fixarum, diametrum terræ & diametrum pulvisculi posse comparari ordinario, infinite parvo, & infinities infinite parvo, sed ita ut quodvis horum in suo genere, quantumvis majus aut minus concipi posse intelligatur. Cum vero saltu ad ultimum facto ipsum infinitum aut infinite parvum dicimus, commoditati expressionis seu breviliquio mentali inservimus, sed non nisi *toleranter vera* loquimur, quæ explicatione *rigidantur*. Atque hæc etiam mea sententia est de arcibus illis Hyperboliformium Asymptoticis, quæ infinitæ infinitiesque infinitæ esse dicuntur;

tur, id est, talia rigoroſe loquendo vera non eſſe poſſe, tamen ſano aliquo ſenſu tolerari. Atque hæc tum ad terminandas Virorum Clariſſimorum Varignonii & Grandii controverſias, tum ad præcavendos chimericos quosdam conceptus, tum denique ad elidendas oppoſitiones contra *methodum infinite ſimilem*, prodeſſe poſſunt.

Entdecktes Judenthum.

h. e.

JO. ANDRÆE EISENMENGERI

Judaismus detectus.

Pars II.

Regiom. & Berolini apud Jo. Chriſt. Pape, 1711, 4.

PArtem priorem Operis hujus laborioſiſſimi primo hujus anni Menſe per ſumma capita euntes recensuimus, nunc poſteriori eadem opera præſtanda erit. Capite I Rabbiorum pronuntiata de animabus Chriſtianorum, & eorum, qui a Judæorum ſacris alienos ſe eſſe profitentur, Cl. Autor recenset, illisque ad latus collocat eorundem aſſertiones, de animabus ſuis, earumque ex alio corpore in aliud, aut ex alio loco in alium commigratione, prolatas. Et mireris ſane, *μετεμψύχων* tam crāſſam illis vero viſam eſſe ſimilem, ut animas hominum non ſolum in alios homines, ſed etiam in beſtias cujuſcunque generis, plantas item & arbores, ipſaque adeo corpora ſenſu & motu carentia ac vel in diabolos devolvi putarent. Hæc perſuaſio effecit, ut, cum animas in animalium mundorum corpora abire cenſeant, ſollicite caveant, ne acies cultrorum, quibus ad maſtanda ſacrificia uti ſolent, inciſuris, ex quibus animæ illæ nimum dolorem ſentirent, depravata & interſtincta ſit. Vide librum Miſchmath chajim fol. 160. De tranſitu animarum impiarum in diabolos & pravos ſpiritus exponit liber Emek haimelech fol. 85. Eaſdem nuſquam conſiſtere poſſe, ſed huc illic ferri, quod poenæ genus *Na vanad* appellant, traditur in eodem libro fol. 16. Hanc migrationem repetitis vicibus fieri

PAG. 25.

34.

42.

55.

Y

præci-

- præcipiunt eorum Doctores, qui tamen in definiendo numero dissentiunt, cum alii ter, alii quater, milles alii eam usu venire statuant. Argumenta, quibus sententiæ suæ fidem facere conantur, nunc infirma & lubrica, nunc ridicula & vana sunt, quod evincit Autor fusus. Cap. II commemorantur execrationes & diræ, quibus Judæi in Christianos grassari impie solent.
89. Quamvis enim in nonnullis ipsorum scriptis v. c. in Opere Schulchan Aruch & ejus partē, quæ inscribitur *Chofeben hammisch-paib*, n. 425, in Maafsch hasschem f. 134, in Meor Enajim cap. 58 contrarium præcipiatur, & Judæi ad preces pro gentibus, inter quas versentur, faciendas disertis verbis excitentur, nollet tamen Autor ex solennibus præcum formulis, quibus utuntur, & aliis argumentis evincit, præceptiones has non ubique occurrere, nec locum illis relinqui. Propterea multa in præcationibus eorum invenias, quæ ultionem divinam de gentibus sumendam exposcunt. Speciatim id perspicitur ex oratione, quam *crassam Tephillam* vocant. Negari tamen non potest, Judæos v. c. Lipmannum in libro Nizzachon num. 348 & alios omnem operam in eo collocare, ut hanc suspensionem a se amoliantur. Sed irritum omnem eorum laborem esse apparet ex illis, quæ Cl. Autor erudite commentatur. Sigillatim postea enumerantur dies, quibus solemniter quasi ritu precibus suis ad procurandam Christianis divini Numinis poenam abutuntur.
154. Inter hæc suaviter somniant, Christianos ipsorum Judæorum peccata luerè debere, quod apparet ex Parte II libri Machfor, qui Pragensis dicitur, fol. 4 col. 2; unde etiam impudenter fingunt, hircum Asafel, qui anniversario Expiationis festo in desertum emitti solebat, Esavum ejusque posteros ac speciatim Christianos adurabrassè. Hæc causa est, cur anno 1699 Francofurti ad Moenum, ea, quam diximus, festivitate recurrente, foemina quandam, Christi sacris addictam, certa pecuniæ summa conduxerint Judæi, ut sibi hirci expiatori loco inserviret.
137. Cap. III Judæorum in Christianos odium amplius exponit, quod tantum est, ut religioni sibi ducant, Christianum, in vitæ periculo constitutum, vitæ & incolumitati vindicare. Ita enim sentire jubentur in Schulchan Aruch, speciatim in Jore dea n. 158, cujus

ejus præcepti varias afferunt causas, Imo odium illud his ter- pag. 194.
 minis non coeretur, sed tantæ acerbitatis est, ut Judæos, et
 Christi sacra convertos, se jure quodam suo vita privare posse
 putent. Vide Jore dea num. 158 & alios locos, quos Autor af-
 fert, quibus accedit illustre ejusdem rei exemplum p. 197. Non
 illos vero solum, quos a doctrina sua discessionem fecisse vident, 200.
 occidere se posse opinantur, sed nec illis omnibus parcunt, qui
 Christianis Parentibus orti sunt. Præcipiunt enim, licere sibi
 gentium sanguinem profundere, profitentur, dignas esse gentes,
 quæ funditus evertantur, dignos esse idololatrias, qui intere-
 ant, &c. quæ singula præter alia ex ipsorum monumentis com-
 probantur. Deinde non unum exemplum cadis, in Christia- 219.
 nos adultos, vel eorum liberos perpetrata, in medium affertur,
 totumque momentum ea diligentia, & ut putamus, fide tracta-
 tur, ut vel hujus Autoris beneficio controversia illa, quæ inter
 Wagenfeilium ac Tenzelium τὸς μακαρίτας agitata olim est,
 finiri posse videatur. Sub finem disputatur, utrum Judæi san- 225.
 guine Christianorum carere non possint, & cum Judæi, no-
 minatimque Aberbanel, per calumniam hoc dici conquerantur,
 rem in medio relinquit diligentissimus Autor. Ultimo loco 227.
 idem usum Medicorum Judaicorum Christianis graviter dissua-
 det, ideo, quod Judæi hostes Christianorum jurati sint, iisdem
 cædes Christianorum licita putetur, Medici Judæorum ejusmo-
 di medicaminum, quorum vim ignotant, experimentum in
 Christianis capere jubeantur, plerique eorum Medici literarum
 velignari vel non admodum periti sint, multi denique non pa-
 rum detrimenti inde ceperint. Propterea in Jure Canon. Par-
 te II Decret. Causa 28 qv. l. c. 13 Christiani Judaicorum Medico-
 rum opem ad levandos morbos implorare prohibentur. Cap. 234.
 IV novum odii in Christianos exemplum representatur. Sicut
 enim Judæi nemini suorum salutis spem dubiam faciunt; ita ean-
 dem adimunt omnibus, quos sacra sua aversari intelligunt. Ne-
 que obstat illorum assertio, quæ exstat in Jalkut Rubeni tit. Gil-
 gulim num. 63 in eam sententiam, qua pii inter gentes partem
 futuri seculi sperare jubentur. Hujus enim liberalitatis quasi
 oblitus verpi in omnia alia aliis in locis discedunt, v. c. Bechai in 248.
 comment.

- comment. in Pentat. fol. 55 col. 4 & fol. 144 col. 4 &c. Dum in
 pag. 236. his est Cl. Autor, obiter etiam & strictim disquirit, quid per
 מדין עולם sive *seculum futurum* intelligi debeat, de quo argu-
 mento erudita Witsii & Rhenferdi commentationes in publi-
 cum exstant. Spem illam, quam de sua salute animo conce-
 274. perunt, variis modis confirmare annuntur, & cum peccatis
 se infectos videant, illorum veniam non uno sibi modo polli-
 centur. Eam enim certissimam sibi credunt, si obitum pie de-
 functi doleant, si legi studeant, si peccatorum pudore corrip-
 antur, si vespera Sabbathi verba Gen. II, 1 legant, si denique sacrifi-
 278. ciorum leges scrutentur. Recipiunt se praterea etiam ad meri-
 ta Sanctorum defunctorum, quos pro vivis supplices ad Deum
 280. preces deferre putant, ac propterea eosdem religiose veneran-
 281. tur. Nec minus confidunt in precibus, celebratione Sabba-
 thi, in castigationibus & calamitatibus, morte ac variis bonorum
 operum generibus, quæ ne difficiliora videantur, obedientiam
 legi præstandam tam angustis limitibus constringunt, ut, qui
 uni præcepto obtemperet, is totam legem observasse judicetur
 in Medrasch Mischle fol. 65 col. 3. Imò, ne quid confidentiæ
 desit, impios quoque Judæos de salute bene sperare volunt, in
 295. lib. Thorath Adam fol. 100 col. 2. Cap. V Judæorum de Pa-
 radiso doctrina explicatur, quem duplicem illi faciunt, superio-
 rem alterum, alterum inferiorem, utrumque septem nomi-
 nibus insignem, & in septem domicilia distinctum ac septem
 justorum ordines sive coetus comprehendentem. In eo fin-
 313. gunt varia herbarum odoriferarum genera succedere: vide A-
 vodath hakkodesch fol. 46. Ex inferiore in superiorem paradi-
 sum animas evehi, & vicissim ex hoc in illum deturbari, affir-
 323. mant in Jalkut chadasch fol. 57 col. 2. Cum hoc argumento
 cap. VI conjungitur eorum doctrina de Inferno, quem variis
 nominibus designatum itidem duplicem & in septem mansiones
 337. distinctum credunt. In eum omne hominum genus defertur
 statuunt, ex quibus tamen animæ piorum non diu in illo com-
 morantur, si credimus auctori Nischmath Chajim fol. 82 col. 2.
 347. Damnatis tamen quotidie quatuor & dimidiam horas a vexatio-
 nibus liberis esse licet, secundum Jalkut Rubeni fol. 167 col. 4.

Ex impiis alios breviori, alios longiori temporis intervallo, alios in aeternum, pro delictorum varietate, infernalibus poenis sustinendis destinari iidem putant, quam in rem præter ceteros legi potest Menasseh ben Israel in Nischmath Chajim fol. 37 col. 2; quæ tamen cum illis vix conciliari possunt, qui ipsum infernum olim in paradysum commutatum iri censent, in Jalkut Rubeni n. 2. Sufficere hæc possunt, ut cum de Autoris nostri diligentia tum de Judæorum ineptiis iudicium ferri queat. Propterea reliquorum capitum argumenta strictim enumerabimus. Caput VII doctrinam de Angelis bonis, cap. IIX de Angelis malis, sive Diabolis, proponit. Cap. IX contemptionem Magistratum Judæis familiarem & religionis in præstando jurejurando neglectionem describit, sicut cap. X iidem Judæi de ditionibus suis, quas aliis in regionibus possideant, Principibus ac Regibus suis subiecti, magnifice gloriantes introducuntur. Cap. XI fraudes, furta & immodicam lucri cupiditatem sistit. Cap. XII de ciborum & potus ratione, cap. XIII de Messia, cap. XIV de iis, quæ a Messia sibi pollicentur, cap. XV de imperii, a Messia administrandi, duratione, cap. XVI de resurrectione mortuorum, cap. XVII de extremo iudicio, ex sententia Judæorum, commentatur, quibus extremum caput subnectitur, quod in causas, quæ Judæorum conversionem prohibeant, inquirat, ac quibus illa mediis promoveri queat, non infeliciter ostendit.

pag. 368.

370.

S. IRENÆI, EPISCOPI LVGDVNENSIS ET Martyris, Detectionis & everfionis falso cognominatæ agnitionis, seu contra hæreses Libri quinque. Studio & labore RENATI MASSUET, Presbyteri & Monachi Benedictini e Congregatione S. Mauri.

Parisii, typis & sumptibus Io. Bapt. Coignard, 1710, fol.

Alph. 9 pl. 15.

Mirifico decem abhinc annis excepta plausu est splendida illa Irenæi editio, quam e Sheldoniano theatro emisit Græbius, recensita nobis A. 1702 p. 308 sq. Nec tamen is omni ex parte satisfecit Massueto, quippe qui in Præfatione, post latum de

Y 3

ceteris

ceteris omnibus Irenæi editionibus iudicium, notat, Grabium in multis Irenæi locis lectiones minus sanas amplexum esse, reiectis melioribus: in aliis corruptelam vel non animadvertisse, vel infeliciter sublatum ivisse: porro, ut Irenæum vel invitum Anglicanæ ecclesiæ adjungeret, in notis sæpius ad nauseam usque copiosum esse: aliorum notas nullo delectu adscivisse: suas vero auxisse majorem in modum iis locis, ubi ad Irenæi sententiam illustrandam parum conferant: contra nihil sæpe annotasse, ubi auctori luce erat opus: capitum lemmata pro arbitrio sustulisse vel dissecuisse: denique fragmenta Græca admodum incommode disposita esse, quod quidem typographi culpa factum esse Massuetus credit. Hisce proinde navis ne sua laboraret editio, sibi providendum putavit. Ac primam, ut Irenæus prodiret quam emendatissimus, cum ad tres MSS. codices, nondum a quoquam recensitos, exegit: quorum, primus iudicio Mabillonii ante annos 800 exaratus est, tertius ante 400 annos, medius autem ipsi visus non est. Accepit enim varias lectiones, toto libro I & prioribus octo libri II capitibus Passeratii manu adscriptas ad oram editionis cujuspiam Erasmi: nisi forte ex lectiones a Passeratio partim ex aliis libris jam impressis annotatæ, partim ex ingenio depromptæ sunt. Quod si ita esset, non tres, sed duos tantum MSS. codices laudandi Massuetus causam haberet. Differit deinceps de aliis MSS. codicibus, quibus usi sunt Fevardentius atque Grabius, quantumque iis auctoritatis sit tribuendam, sententiam exponit suam. Horum codicum ope factum ait esse, ut Irenæum adeo emaculatum reddiderit, pauca ut jam superesse videantur, in quibus Lector hæcere ac genuinam desiderare lectionem possit. Fragmenta Irenæi commodiore ordine disposita, & interdum auctiora emendatioraque, quam in Grabiana editione existent, exhibere se ait, eorum, quæ ex Epiphaniæ excerpta sunt, Latina quoque versione Jac. Billii e regione veteris adjuncta. Fecit quoque novam capitum sectionem, novaque singulis præfixit lemmata: idque ea de causa, quod vulgata divisio una cum lemmatibus & Irenæo sit multo recentior, & utraque sæpius absurdissima sint. Quin & capita in paragraphos divisit, veteri tamen divisione capitum; legentium commodo, in
margi-

marginē servata. Ut vero & sententia Irenæi, sæpe obscura, planius cognosceretur, difficilia quæque loca subjectis textui notis explicare conatur, adjectis aliorum etiam doctis observationibus, nisi quod eas prætermisit, quæ solum ad eruditionis ostentationem vel ad dogmata & fidei controversias pertinent. Ceteram quæ fustori examine indigebant, singularibus Dissertationibus toti operi præmissis pertractavit, de quibus postea dicamus. Singulis Irenæi libris brevem præmisit ac dilucidam analysin, hauritam ex Nurrii Apparatu ad Bibliothecam maximam veterum Patrum. Ad calcem operis, præter deperditorum Irenæi librorum fragmenta, quorum quædam nunc primum prodeunt, adjecta sunt ex Græbii spicilegio excerpta ex veterum Gnosticorum libris. Tandem adjunxit eorum præfationes, prolegomena, notas & observationes, qui novas Irenæi editiones adhuc publicaverunt vel illustrarunt: ut sic uno volumine comprehensa minori-que sumtu Lector habeat, quæ antea pluribus contenta & majore impensa erant comparanda. Agmen claudunt quatuor Indices, primus Græcarum obscuriorum vocum, alter Latinarum difficiliorum, tertius Scripturæ S. testimoniorum, quartus rerum.

Nos antequam ad ipsum Irenæum adeamus, Massueti Dissertationes Irenæo præfixas perillustrabimus. Harum prima hæreticos persequitur, quos primo libro recensuit Irenæus, eorumque actus, scripta & doctrinam. §. 1 de Valentini agit patria, eumque Epiphanius eum Phrebonitem fuisse ex Aegypti quadam ora referat, Phrenonitem legere mavult. §. 2 in ejus ætatem inquirat, subductisque rationibus censet, eum anno circiter 158 mortuum, nam vero anno circiter 85. §. 4 recte notat eorum errorem, qui ex Tertulliani verbis perperam intellectis tradiderunt, librum a Valentino scriptum fuisse sub nomine Sophiæ. Tertullianus quippe ad Sophiam, Valentinianorum æonum novissimum, alludit, non ad librum eo titulo vulgatum. §. 5 de Valentini dogmatibus agens rejicit Cl. Buddei opinionem, (quam tamen antecum jam aliinaverunt, ut Corn. Agrippa de Vanit. Scient. c. 47 & 48, Hottingerus Theol. Philol. 53. lib. I. cap. 3 Sect. V p. 445 & Io. Crojus in Specim. Conjectur. in Irenæum,) Valentiniano-

nianorum placita ex Judæorum Cabbala derivantis, probatque ex veterum silentio, Sēphīroticas chimeras, Cabbalisticos mīandos ac reliquas Cabbalistarum ineptias nondum illo tempore auditas fuisse. Addit, libros Cabbalisticos, hodie qui existunt, vix ante annos quingentos aut sexcentos exarari potuisse. Noster arbitratur, Valentinum systematis sui inventorem non fuisse, sed iis, quæ jam adinvenerant Gnostici priores, addidisse non nihil ac supremam admovisse manum: Gnosticis vero pariter ac Valentinianis occasionem præbuisse Pythagōricos ac Platonicos Philosophos, Ægyptiosque, & Chaldæos Mythagōgos, quorum placitis ac mysteriis ipsorum animi fuerint imbuti: id quod præclare probat ac dilucide, facta cum illorum doctrinis collatione Valentinianorum dogmatum. Quod si non singula recte sunt a Nostro explicata, (quis enim tantis in tenebris fatis lyncæus sit?) in univēsum tamen apparet, eum veros nugarum Valentinianarum fontes monstrasse. Quando vero Noster p. 46 exinde concludit, Valentinianos puros putosque Christianos fuisse, qui ridiculis gentiliū philosophematis simulatam Christianismi speciem induxerint: nobis contrarium videtur verius, nimirum eos fuisse Christianæ quidem religionis approbatores, sed partim amore Philosophiæ, cui assueti erant in Gentilismo, partim metu calamitatum Christianos ceteros prementium, Christianismo speciem induxisse religionis vel gentilis vel saltem philosophicæ, id est, Theologiæ naturalis. Nihil enim causæ erat, cur Valentiniani videri vellent Christiani, a cujus nominis societate iis temporibus nil commodi sperari poterat, sed potius mala omnia. Contra complurēs esse tum malebant Christiani, quam videri, cavebantque, ne haberentur in contemptoribus Gentilismi: quispe quod hominum genus in bonorum vitæque perpetuo versabatur discrimine. Nec videtur notatu indignum, quod nusquam legimus in veterum monumentis; hoc genus hominum in acerbissimis illis Christianorum vexationibus simul fuisse male habitum: quam libertatem omnino debuerunt syncretismo suo, quo Christiana & ethnica scita in concordiam quandam redigere studebant, more eorum, qui e Judaismo ad Christianam religionem se converterant, notati ab Apostolo Galat. VI, 12. Pergit

Massue-

Massuetus, & Artic. II agit de Valentini discipulis, Secundo, Epiphane, Ptolemæo, Colarbaso, Marco, & in horum quoque placitis subinde notat Platonismi vestigia: quod & facit Artic. III agens de Valentini magistris, Simone Mago, Menandro, Saturnino, Basilide, Carpocrate, Cerintho, Ebionais, Nicolaitis, Cerdone, Martione, Tatiano, variis Gnosticorum sectis, Ophitis & Sethianis. Inter hæc p. 54 propugnat cum Tillementio traditionem veterem de posita Romæ statua Simoni Mago quod fortasse non fecisset, si, quæ ad refellendam hanc fabulam ab Antonio Daleo lib. de Orac. p. 579 sqq. afferuntur, expendisset. P. 65 sq. non obscure indicat, sibi videri nullum existisse Ebionem, cum ejus nullam fecerit mentionem Irenæus, Eusebius vero & Origenes diserte scribant, Ebionæos non a magistro suo, sed a paupertate nomen accepisse: quique Ebionem aliquem statuunt, sint recentiores ac duce utantur Epiphanio. P. 76 dissertationem hanc primam concludens ait, se hæreses ab Irenæo memoratas ad genuinos fontes, Platonica philosophemata, revocasse: plerasque enim Gnosticorum fabulas purum putumque Platonismum esse, laceris & fœde mutilatis Scripturæ S. tegumentis Christianæque religionis dogmatibus pessime vestitum.

Dissertatione II de Irenæi vita, gestis & scriptis commentatur Massuetus. Ac §. 2 Irenæum circiter A. 140 natum esse, subductis rationibus fidem facere conatur. §. 13 sqq. docet, Irenæi ævo in Gallia nullum fuisse Episcopum, præterquam Lugdunum, adeoque tardius in ea gente Christianam religionem se diffusisse. §. 19 sqq. agit de controversia ob celebrationem Paschatis orta, ingenueque Victoris Papæ fervidiorem æstum notat & ab Irenæo merito eum fuisse reprehensum fatetur. §. 30 sqq. Dodwelli, Irenæum fuisse martyrem negantis, argumenta labefactare & vulgatam opinionem confirmare conatur. §. 42 probabile facit, eum, ad quem Irenæus suos contra hæreses libros scripsit, fuisse Episcopum. §. 46 probat, Irenæum operi suo hunc dedisse titulum: *ελεγχος και ανατροπη της ψευδανυμης γνωσεως*. §. 47 contendit, Irenæum hosce libros circa A. 192 conscripsisse, ac §. 48 & 49 Dodwellum & Grabium, ratos, cum

cum scripsisse sub annū 177, refutat. Ceterum Græce scripsisse Irenæum, non Latine, quod Erasmo visum fuit aliisque, operose comprobat §. 51 & 52. Unum, sed firmissimum, argumentum & ipso Irenæo addemus, qui in præfatione excusat scripturæ suæ genus his verbis: *Orationis artem non exquires a nobis, qui apud Celtas commoramur, & in barbarum sermonem plerumque advocamur.* Si enim Latine scripsisset, Gallos dixisset pro *Celtis*, nec Latinam linguam *βάρβαρον διάλεκτον* appellasset. Utrumque autem a Græcis dici, satis notum est. Latina porro versionis autorem fuisse Græculum quempiam, sermonis Latini plane rudem, docet §. 53: ubi & versionem illam esse antiquissimam, ex Tertulliano, ipsa ejus verba producente, & ubi Latinus interpres erravit, ipso quoque lapsō, manifestum reddit: item §. 54 ex Cypriano atque Augustino, a quibus pariter ipsa Latini Irenæi verba recitentur. Unum fortasse caput in hac dissertatione desiderabunt lectores nonnulli, quo fides Irenæi historica sub examen revocata sit. Vulgus quidem historiæ lectorum non considerat, quanto locorum ac temporum intervallo disjunctus sit autor aliquis ab eo de quo scripsit, sed quam longe a sua legentium ætate remotus sit: at prudentiores scire avert, in primis in historia de adversariis scripta, an scriptor notitiam habuerit undiquaque certam, eamque sine affectu exposuerit. Non ignoramus, Irenæum a Tertulliano vocari *omnium doctrinarum curiosissimum exploratorem.* Sed an vera sit hæc laus, dubitare in mentem venit, postquam videmus, ipsum Massuetum longe doctius de origine Gnosticorum errorum judicare, quam Irenæum. Cum igitur Irenæus non viderit, hæreticorum illorum dogmata ex Theologia gentilium, maxime Platonis, repetenda esse, verendum est, ne non satis peritus fuerit historiæ philosophicæ, nec ubique recte exponere potuerit hæreticorum dogmata. Unde nondum damnare audent Cl. Jo. Clerici judicium, quod de Irenæo tulit in Animadvers. ad Ioan. I, 16 p. 41: *Vir, inquit, profecto fuit pius & religioni Christiana addictissimus: sed e altitudinem rerum & dogmatum estimatorum nunquam eredit, qui ejus opus non oscitans legerint.* Sed ne manes sanctissimi Viri immerito videamus lacessere, duo ejus capita expendemus paucis, qui-

quibus Nicolaitarum & Simonis Magi hæreses describens nec diligentia nec ingenii nec doctrina magna dedit documentum. De Nicolaitis enim ita agit lib. I cap. 27, ut manifesto appareat, eum de hæresi eorum non aliunde notitiam hausisse, quam ex Apocalypsi Joannea. Attamen non solum audacter affirmat, eos flagitiose vivere, quasi sua adhuc ætate vigerit Nicolaitarum hæresis: sed etiam eorum magistrum & autorem fuisse Nicolaum diaconum, Actor. VI, 5 laudatum, sine ulla dubitatione tradit. Quod si perspicuum fecerimus, nullos unquam existisse hæreticos Nicolaitarum nomen gerentes: ex quo deinceps illud consequetur, ut nugas egisse judicentur, qui audito Nicolaitarum nomine hujus hæreseos originem continuo retulerunt ad Nicolau, illum diaconum, quasi præter hunc nullus Nicolaus in orbem esse potuerit: necesse nobis erit fateri, & nimis credulum & exiguo admodum judicio præditum fuisse Irenæum nostrum. Quod enim alii post Irenæum idem tradiderunt, facilius excusari potest, quod hi sibi visi sunt sequi autorem fide dignum, quique nisi exploratum & certo perspectum nihil tradiderit. Ceterum facile est demonstratu, nullo unquam loco vel tempore existisse sub Nicolaitarum nomine hæreticos. Ioannes quippe Apóstolus in toto illo libro (quod vel perfunctorie legentibus manifestum sit,) non proprietatem verborum secutus, sed symbolico atque ænigmatico dicendi genere usus est. Unde Nicolaitas memorans non docet, fuisse pravos homines id nominis gerentes, sed, existisse tum temporis nonnullos, qui revera essent (etsi ita non appellarentur) Nicolaitæ, quique hoc nomine haud injuria vocari possent. Eundem in sensum capite eodem v. 20 mentio fit Jesabelis, non quod tum aliqua hujus nominis fœmina turbas dederit in ecclesia, sed quod multi essent Jesabelis, Ahab regis uxoris, similes ac verum Dei cultum idolatria commaculantes. Hi sub Jesabelis, pessimi exempli mulieris, persona eundem in modum notantur, uti totum regnum Antichristianum, quod plures sane habuit administratores, sub persona meretricis regio cultu ornata Apoc. XVII proponitur. Sic & Apoc. VII, 4 & XXI, 12 per Israellem non Judæi significantur, sed Christiani, qui veri sunt Israelitæ, & majori jure, quam

Judæi, sic appellari possunt. Conf. Rom. IX, 6. Pari modo cum Apoc. III, 9 scribitur, falsos doctores videri voluisse Judæos, cum tales non fuerint: per Judæos significantur veræ religionis professores, quales olim erant Judæi. Etiam Apoc. VIII, 11 magni cujusdam impostoris nomen esse dicitur *Ἰνδῆ*. Certe nullus in Ecclesia existit hæresiarcha hoc nomine usus. Quare non potest id nominis de re ipsa non accipi. Sicut enim Christus Matth. XVI, 6, 11 & 22 doctrinam Pharisæorum vocat *fermentum*, quod inficiat totam veluti massam veritatis: sic hoc loco doctrina Muhammedis (is enim innui videtur) comparatur cum *absinthio*, quippe cum illa totum Christianismum (cujus doctrina est *dulcis*, 1 Corinth. V, 8,) corrumpat & ingratum pestiferumque saporem ei inducat. Sed quid multa? Ipse Ioannes Apoc. XI, 8 expressis verbis docet, nomina in hoc libro ab se posita non propriè esse capienda, sed *πνευματικῶς*. Nec alia defunt exempla hujus loquendi generis. Nam & Jesaiæ VII, 14 dicitur, Messia nomen fore Immanuelis, quod scilicet is est (licet ita non fuerit nominatus, sed Jesus,) verus Immanuel, id est, DEus nobiscum. Conf. Jesa. IX, 6; Matth. V, 19. Hinc jam certum est, Nicolaitarum nomen in Apocalypsi mere symbolicum esse. Dicuntur autem Nicolaitæ, quod ipsorum errores conveniebant cum Balaami, versu præcedenti memorati, doctrina. *Balaam* enim apud Hebræos significat *Dominum populi*, ac respondet Græco nomini *Νικόλαος*. Eodem modo Apoc. IX, 11 mali angeli nomen esse dicitur Hebraice Abaddon, Græce Apollyon. Conf. Apoc. XVI, 16. Ergo Græco hic nomine dicuntur Nicolaitæ, qui Hebraico appellandi erant Balaamitæ. Accedit, quod, qui v. 14 & 15 describuntur sub Nicolaitarum appellatione, iidem sub Jesabelis persona representantur v. 20: ut vel hinc pateat, utroque loco nomina symbolicè esse interpretanda. Ceterum quæ fuerint Nicolaitarum illorum doctrinæ, jam non exponemus, illud solum mōnentes, eas pariter mystico sensu capiendas esse: ut & hinc appareat eorum error, qui ex verbis Apocalypseos Nicolaitis flagitiosum ac propudiosum vitæ genus affinxerunt. Sufficere hæc possunt ad revincendum Irenæi de Nicolaitis errorem. Unum addimus, quod nec

nec Lucas, Nicolai mentionem in Actis faciens, nec ceteri Apostoli, quorum epistolas adhuc habemus, quicquam de Nicolao hæresiarcha vel Nicolaitis hæreticis meminerint: quod silentio præterituros eos fuisse, oblatis tam sæpe ac tam commodis occasionibus, si quidem Nicolaitarum titulo tunc hæretici fuissent in orbe, vix ac ne vix quidem credi potest.

Alterum, ex quo Irenæi autoritatem labefactari prædiximus, est historia illa de Simone Mago hæresiarcha, quam persequitur lib. I cap. 20. Neque enim Simonem illum hæreticum, neque sectæ novæ conditorem fuisse, Lucas Apostolorumque epistolæ, dum tacent, clamant. Quod si enim vera essent, quæ de eo narrantur, oportet, ut acciderint Luca & Apostolis, quorum hodie supersunt scripta, superstitibus. Hos tanti Antichristi voces impias nec successu carentes excepisse silentio, ecquis, rem animo secum reputans, a se impetrare possit, ut credat? Nec vero tota illius historiæ tela ex fabulis contexta videtur, cum omnis fabula aliquid ex vero trahere merito credatur. Ipse Irenæus accurate inspectus nobis persuadet, occasionem vulgari fabulæ dedisse Simonem quendam Gnosticum, quocum Simonem illum magum a veteribus confusum esse, conjicienti Cl. Vitringæ lib. V Obs. sacr. cap. 12 prorsus assentimur. Etenim Gnosticæ doctrinæ vestigia satis luculentaprehendimus in Irenæi historia Simoniana. Hinc ob nominis societatem in senatum hæresiarcharum allectus fuit Simon Magus, id quod facile accidit, cum primis Ecclesiæ temporibus ore, non scriptis, memoria rerum conservaretur, fama, ut fit, addente multa, multa detrahente, non nullâ immutante. Jam postquam pro certo compertoque haberetur, Simonem Magum fuisse hæreticum, sequens ætas id sibi negotiû datum credidit, ut historiolum hanc exornaret & auget narrandis artis ejus magicæ speciminibus. Non satis erat, generatim ex Luca nosse, eum artem illam Samariæ exercuisse: sed Pseudo-Clémens ac Nicephorus Callisti suum esse putabant, largissima manû admitti, (prope dixerim *admentiri*,) quid patrarit. Proinde memoriæ prodiderunt, eum in aerem evollasse, lapides convertisse in panes, in varias species se transmutasse, & quæ sunt hujus generis alia. Ex quo rursus nova nata

est fabula de ultimo Simonis volatu, qui ob Petri preces male ei successisse legitur: cujus fabulæ natales detexit B. Ittigius noster Diss. de hæres. sect. 1 cap. 2 §. 8. Ceterum mirum videri non debet, de Simone illo tantum fabularum confictum & creditum esse, cum ne Cypriano quidem martyri ejusmodi nugivenduli pepercissent, Confessionem sub ejus nomine componentes, in qua refertur, quantam magicæ artis peritiam is habuerit: de quibus vigilantium somniis merito ac graviter questus est doctissimus Episcopus, Ioannes Fellus, in lectu dignissima præfatione, illi Confessioni præmissa. Sed ut ad Simonem Gnosticum redeamus, quid is docuerit, ex Irenæi narratione erui potest, modo advertamus animum. Quæ enim eum docuisse refert de Ennoea & angelis mundi fabricatoribus, amicæ conspirant cum ceterorum Gnosticorum deliriis suamque adeo originem satis produnt. Notamus tantummodo, fabulam de Selenæ, quam posteriores in Helenam mutarunt, pariter ortam esse ex *αὐτομάτῃ* Gnosticis: id quod manifestum est ex ipso Irenæo. Idem Simonem dixisse scribit, se in Samaria ut Patrem descendisse, in Judæa ut Filium apparuisse, ad reliquas gentes venisse ut Spiritum sanctum. Posterior ætas mendacium hoc comitius exornavit, & historicam effinxit credibiliorem, nempe eum dixisse, (ita refert Augustinus,) se in monte Sina legem Moïsi in persona Patris dedisse Judæis, tempore Tiberii in Filii persona apparuisse, postea se in linguis igneis Spiritum S. venisse in Apostolos. En quantum hæc relatio mutata sit a priore! Ceterum originem hujus narrationis conjectura assequi non est difficile. Consentaneum quippe est, Simonem illum Gnosticum æque, ut hæreticos sequentes, mysterium Trinitatis pervertisse, veritumque, ne ex formula baptismi Christiani tres crederentur Dii, statuisse, unum esse Deum, qui in veteri Testamento se manifestaverit ut Patrem: deinde ad Judæos adsumta hominis persone venerit ut Filius; tandem ad ethenicos quoque venerit secumque illos reconciliarit per Spiritum Sanctum ejusque miraculosa opera per Apostolos patrata. Quod igitur Simon Gnosticus de Deo dixerat, id Simon Magus de semet ipso dixisse ferebatur, partim ut homo exosus fieret eo execrabilior, partim quod proclivius esset ad credendum, cum
Scri-

Scriptura S. testis sit, eum a Samaritanis habitum fuisse pro magna virtute DEI. Ex quo & illud conflagræ cepit, quod refert Hieronymus, eum dixisse: Ego sum sermo DEI, ego speciosus, ego Paracletus, ego omnipotens, ego omnia DEI.

Neque vero, cum Irenæo non simpliciter credendum esse contendimus, omnem ei fidem derogamus. Nam quæ de Valentinianis commemorat, majorem mereri auctoritatem ex eo debent, quod, ut in præfatione Libri I scribit, ipsorum Valentinianorum discipulorum commentarios legit, & cum quibusdam Valentinianis colloquens eorum opiniones studuit perdiscere. Ibi dem meminit, Ptolemæum Valentinianum suo tempore floruisse, in cujus adeo dogmatum notitiam pervenire ipsi facile fuit. Porro lib. I cap. 1 & 9 refert, se Valentinianorum errores didicisse ex conversarum aliquot mulierum confessionibus. Marcionis quoque scripta sibi lecta esse, lib. I. cap. 29 fatetur. Quamquam mulierum illarum testimonium fortasse non est omnino exceptione majus. Potest enim factum esse, ut illæ dogmata Gnosticorum, obscura quippe ac mysteriosa, non recte ceperint: item, ut prava quorundam facinora prodiderint, quæ Irenæus tribuit toti sectæ. Verum mittamus hoc argumentum, progressuri ad Massueti *Dissertationem III*, qua de doctrina Irenæi agens, systema Theologiæ Irenæi sistit, ita tamen, ut eum Pontificiorum in castra sapius obtorto collo rapiat, ac Protestantibus, qui eum sibi vindicare conantur, in pectus Grabio, identidem dicam scribat. Non fert instituti nostri ratio, ut in talibus recensendis multi simus, nec multa hic occurrunt, quæ non dicta sint prius. Quapropter ad Irenæum ipsum esset veniendum: sed, ne nimis longa ejusdem operis recensione patientiam Lectoris benevoli fatigemus, reliqua reservabimus Mensi proximo.

DE VALENTINIANORUM HÆRESI
conjectura, quibus illius origo ex Aegyptiaca
Theologia deducitur.

Londini, typis Guil. Bowyer, 1711, 4.

Pl. 32 & fig. æn.

Cum

Cum proxime in recensione Irenæi sententiam Massueti de Valentinianæ hæreseos origine retulerimus, haud alienum fuerit, brevem hancce Dissertationem ejusdem argumenti subnectere. Autor, qui nomen quidem non apposuit, est Georgius Hooper, S. Theol. Doctor, olim Ecclesiæ Centuariensis Decanus, nunc Bathoniensis & Wellensis Episcopus, cujus scripta, *Ecclesia Anglicana a Papismo libera & de Jejunio quadragesimali*, vernaculo sermone ἀνοήτως edita, plausum Eruditorum dudum meruerit. Incidit autem in eandem opinionem, quam Massuetus tueretur, ac Tertulliano concedens, Platonicum fuisse Valentinum, altius id repetendum ducit. Ostendit idcirco, Platonem ac Pythagoram, cujus ille placita est amplexus, ex Ægypto sua hausisse dogmata. Philosophiam enim Ægyptiacam non solum ideas admisisse, sed voluisse, ut numina illa varia, quæ coluit, mortalia essent imagines æternorum. Porro docens, Valentinianos a Platone & Pythagora mutuo sumsisse prærogativas numerorum, quaternarii, octonarii, denarii, duodenarii ac tricenarii, addit, Ægyptiis pariter numerum duodenarium fuisse solennem, quod tot mensis annum conficerent: tricenarium, quod tot diebus mensis absolveretur. Sic & Herodoto teste, Dii Ægyptiorum majores octo fuerunt; secundi ordinis duodecim, inferiores decem, ne suus cuique mensis diei deesset Deus. Ex quo apparet, eodem numero esse & in classes similes distributos Valentinianorum Æonas & Ægyptiorum Deos. Connubia quoque Æonum Valentinianorum redolent Ægyptiorum dogma, quos conjugia inter Deos suos conciliasse, Jamblichus testatur. Procedit hinc Autor ad ipsos Æonas, ex quibus nonnullorum peregrina nomina, ab Epiphanio commemorata, ad Ægyptiacam linguam reducens, eorum quoque primarios in Ægyptiorum Theologia invenisse sibi videtur. Bythum certe Valentinianorum invisibilem & incognitum Ægyptiis tribuunt Jamblichus, Plutarchus atque Damascius. Ab iisdem Sigen, quam Bytho conjugem dedere Valentiniani, cultam fuisse, ex Jamblichō probat, simul recordatus, eosdem veneratos esse Harpocratem, *silentii Deum*. Proximum quoque Æonum Valentinianorum pat, e Bytho & Sigenatum, Νῆν & Ἀλήθειαν, inter Ægyptiorum ac Platonis mysteria

mysteria fuisse, docet. Tertio pari Æonum, λόγος & ζωή respondere putat celeberrima Ægyptiorum numina, Osirin & Isidem, allato Iamblichi loco. Ceterum quod non pari felicitate cetera omnia cum Ægyptiorum dogmatibus comparari queant, ex eo fieri iudicat, quod illi mysteria sua studiosè occultarint. Quare reliquas Autoris conjecturas prætermittimus, Lectorem ablegantes ad ejus in Tertulliani Opus *de Valentinianis* notas, quas se propèdiem emissurum esse pollicetur.

JOANNIS BATTELY, S. T. P. ARCHIDIA-
coni Cantuariensis, Antiquitates Rutupinæ;
Opus, Posthumum.

Oxonix, e Theatro Sheldoniano, 1711, 8 maj.

Plag. 6½ cum 4 tab. æneis.

ETiam si Latinarum pariter ac Græcarum literarum omnimodæque antiquitatis peritissimus Autor historiam oppidi *S. Edmundi Burgi* & celeberrimi in eo monasterii concinnare cœperit, eandemque ad annum MCCL perduxerit, & alia forsân opera molitus sit, nullum tamen opusculum excepto hoc, quod in modum dialogi scripsit, absolutum reliquit. Ad hoc autem promovendum perficiendumque optimam ei occasionem dederunt numi, s. bulæ, annuli, claves, urnæ, aliæq; Romanæ supellectilis reliquæ, quæ in vicinia loci, in quo vixit, quotidie repertæ, & continuo ad eum allatæ fuerunt: quarum thesaurum satis amplum collegit, & nepoti suo *Joanni Battely*, e Collegio Trinitatis Cantabrigiæ, integrum legavit. Dum ergo in eo versatur, ut *Regullium* Rutupiasque, antiqua Cantii loca exponat, Tanatim insulam Cantiano littori objectam portum facere, portumque duobus ostiis, quorum unum Septentrionem, alterum Orientem spectat, gaudere ait. Rutupias geminas olim fuisse, earumque alteram, inclinato ac propè jacente in memorata Insula imperio Romano, *Regullium* vocatam arbitratur, ac in situm portus Rutupini, quem cum veteri Sandwicensi unum eundemque, immo iisdem terminis circumscriptum esse dicit, sedulo inquirit, suamque sententiam testimoniis Autorum corroborare annititur.

Nec a proposito longius abesse putat, quando de *Lapide tituli* loquitur, eumque non apud *Stonar*, cum Camdeno & Usserio, nominis origine deceptis, sed ad ripam *Gallici maris* collocat. Ex portu egressurus ad ipsam urbem properat, quam neque *Dubrim*, neque *Sandwicum*, neque *Cantuariam*, neque *Roffam* fuisse, sed in dejectu collis, cui castrum imponitur, exprorectam jacuisse, auctoritatem Camdeni secutus, affirmat. De castrum autem situ neminem dubitare patiuntur, præclaræ illius reliquæ, quæ septem circiter stadiis a *Sandwico* in edito loco adhuc conspiciuntur. Deinceps, paucis de portu *Trutulensi*, *Cantii* promontorio, ac *Tanatis* insulæ nomine, celebritate laudibusque interjectis, in nominis *Rutupini* originem inquirat, quod, cum *Rutupias* nostras tam ab *Orosio*, quam a *Beda* *Rutubiporium* constanter appellari, & in *Gallia*, tempore *Julii Cæsaris*, *Rutubi* portum fuisse constet, a *Gallico* derivat. Nam omnia fere urbium nomina in *Britannia* e *Belgio* i. e. *Gallia Belgica* accersiri posse, tum testimonio *Cæsaris* luculentò tum aliquot exemplis probat. *Missis* *Rutupiis*, *Regulbium* ex *Notitia Provinciæ* memorat, quod juxta ostium *Aquilonare* fluminis *Genlade* situm fuit, nomenque a *Britannicis* vocabulis *rhag* & *gwylfa*, in *Latio prævel ante* & *speculatum* vel *excubias* denotantibus accepit. *Regulbium* enim, inquit *Autor*, prima omnium specularum in littore *Cantiano* positarum sese e *Thamesi* fluvio navigantibus ostendit, unde jure merito *specula anterior* dicitur. Porro de loco, ubi *Cæsar* ad *Britanniam* appulerit, disceptat, cumque urbes se reperisse testetur ipse *Cæsar*, sentit, fuisse in *Britannia* ante *Romanorum* ingressum sive urbes sive oppida, non quales *Historici* fingunt ac describunt, muris, turribus, portis instructas firmissimis, at saltem tales, in quibus conventus habere, contra hostium incursiones se tutari, atque mercaturam commode exercere possent. Colligi in agro sive littore *Regulbino* innumeros numos æreos, minutos, sudas, ait, *Romanos* tamen, quod indicant signata in iis capita vel laureata, vel diademate redimita, atque in averfa parte vel signa militaria, vel equites hostes prosternentes, vel lupa cum *Romulo* & *Remo*. Illorum minutissimos vix vicesimam *drachmæ Romanæ* partem æquare asserit, eosque vel inclinante imperio vel urgente

urgente necessitate publica cufos, & numero non pondere aesti-
 matos fuisse autumat. Unum atque alterum ex illis affert, præ-
 cipue qui rem Britannicam & videntur spectare, & possunt illu-
 strare. Notatu dignus est *Severi Imperatoris argenteus* cum figu-
 ra inter duo signa militaria stante, in quo *Britannicus* anno Tri-
 bunitiæ potestatis secundo appellatur, etiamsi titulus non ante
 annum decimum octavum, reliquis numis, lapidibus ipsaque hi-
 storia testibus, ei obtigerit. Nec minus memorabilis est Carau-
 sii numus, in quo Imperatoris caput radiatum & in aversa parte
Providentia typus conspicitur. Apparet etiam ex inscriptione,
 Imperatorem non solum in partem orbis regendi a Diocletiano
 & Maximiano vocatum, sed etiam ob prosperos belli eventus *In-*
vidi nomen sibi arrogasse. Postea in hisce Antiquitatibus recen-
 sentur urnæ, pateræ, ollæ, testæ, latera, acus sartoriæ, annuli tam
 clavibus instructi quam sigillis insculpti, ephippiorum ornamer-
 ta aenea, armorum fragmenta, armillæ aureæ sapphiris distinctæ,
 baltei, fibulæ & id genus supellectilis Romanæ reliquiæ. Multa in-
 primis de strigili ejusque usu tum primario in balneis tum secun-
 dario in re medica differit, ac *ligulam* strigili multo minorem,
 non *καμπύλην* sive incurvam, sed rectam, cujus figuram com-
 municamus, affert. Triplex genus ligularum aut mensuris aut
 rei rusticæ aut mensis inservientium fuisse notat, ligulamque Re-
 gulbinam pro *mensæ vasculo* instar cochlearis agnoscit. Ad rem
 vestiariam deinceps progressurus *bullarum* mentionem facit, du-
 plicemque bullæ usum olim apud Romanos fuisse ex Macrobio
 confirmat, *primum*, quod ingenuis pueris attributum sit, ut cor-
 dis figuram in bulla ante pectus annecterent, quales inspicientes,
 ita demum se homines cogitarent, si corde præstarent: *secun-*
dum, quod gestamen esset triumphantium, quam in triumphis
 præ se gerebant, inclusis intra eam remediis, quæ crederent ad-
 versus invidiam valentissima. Exhibemus talem utriusque usui
 convenientem, quæ non solum in cordis figuram structa, sed &
 eadem insculpta est; & in pyxidum morem cava, excipiendis-
 que amuletis apta, ut alia antiquitatis monumenta, quæ Cl. Au-
 tor sollicitè conservare voluit, silentio prætereamus.

TAB. II.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

Fig. 9.

DE RELIQUIIS ADAMI, PROTOPLASTI,
Epistola M. PAULI CHRIST. HILSCHERI; ac-
cedit ejusdem de Bibliotheca Adami
Schediasma.

Dresdæ, apud Joh. Christ. Zimmermann, 1711, 4.

Plag. 5.

CUM D. Georgius Henr. Gœtzius, Lubecenf. Superintendens, in edita A. 1710 Dissertatione, de *Patriaricharum reliquiis*, Adami etiam mentionem fecisset, ansam Cl. Autori dedit hanc ad ipsum conscribendi Epistolam. Dicendi initium ab iis capit reliquiis, quæ posita sunt extra controversiam, interque eas refert *costam Adami*, ex qua Eva fuit extracta; & relicta tandem post mariti obitum vidua; *posteritatem* ejus, numerumque verisimilem invenit, quot liberos ex se natos vidisse poterat, & vivos post se relinquere moriturus; *peccatum originis*, ad omnes in universum homines derivatum, *plurimarumque rerum scientiam*, ac denique *totum terrarum orbem*, tanquam possessionem, hæreditatemque longe amplissimam. Deinde ad illa *κατὰλείψματα* procedit, quæ suspecta non solum, sed manifesto etiam conficta sunt. Sunt vero illa: *Anima singulorum hominum*, quæ a Judæis in Adamo tanquam vagina fuisse feruntur reconditæ primitus, & postmodum suo cuique corpori distributæ, ipsiusque *Adami* demortui *anima*, quæ in Davidis corpus, & Messia, itemque Pauli Apostoli, ac denique Postelli migrasse dicitur; *lutum*, ex quo Adamus fuit conditus, ejus residuæ partes juxta Muhamedanos quosdam ad formandas locustas adhibitæ sunt, juxta Judæos autem arcam præbuerunt altari Patriarcharum; *Adami corpus*, ad Sethum Noachumque translatum, & a Semo tandem & Mathusalem eo in loco, ubi medullium terræ, sepultum; *materia*, ex qua *Maria*, aliaque *particula substantiæ Adamiæ*; ex qua humana Christi naturâ aliquandò nasceretur, in ipso Adamo a labe immunis conservata, & ad posteros admiranda propagine traducta; *regumenta corporis*, quæ sibi & uxori ipse contextuerat e foliis, quæque tandem herbis fragrantissimis originem dederint; *tunica a Deo confecta*, hereditarioque jure ad Jacobum usque translata, hodieque

hodieque asservata Romæ; *baculus*, qui per Patriarcharum manus ad Mosem pervenit, ac tandem stipitem fabricandæ Salvatoris cruci suppeditavit; *arboretum* in eoque palmæ imprimis, aureæque arbores; *poma Adami*, *numus*, *annulus magicus*, *spelunca*, *lellus*, *sons*, *lacryma*, *vinum*, *altare*, quò & ceteri Patriarchæ usi, cujusque lapidem unum sibi Jacobus subtraverit dormiturus in exilio, Scôtia tandem acceperit, nunc vero Londinum felici omine repositum habeat; *feretrum*, *cistalibraria*, *calcaneum*, *columna*, *pons*. Atque has reliquias, etsi nullam eæ mereantur fiden: habere tamen Cl. Autor ait, quo se commendare maxime posse, antiquissimæ scilicet vetustatis nomen, & honorificam relationem ad hominem omnium primum præstantissimumque conditorem: ipsam quoque materiæ hujus tractationem non omnino inutilem esse, quia non solum ad sententias aliquot Rabinorum rectius intelligendas, sed loca etiam Scripturæ sacræ non pauca illustranda faciant. Denique hortatur maxime Reverendum Gœtzium, ut *Mosis* quoque, *Aaronis*, *Prophetarum*, & *Regum V. T. reliquias*, quod promiserat olim, publicam lucem adspicere jubeat.

His accedit ejusdem *de bibliotheca Adami protoplasti Schediasma*, librorum ipsius catalogum, censuram, & fata exhibens. Libros Adamo Arabes XXI alii X assignant, eosque oppido incertos. Memorantur ex iis, quorum apud Scriptores extat memoria: *Adami tabula a b c daria*, cujus quatuor exempla afferuntur, nimirum Angeli Rocchæ, Laurentii Schraderi, Julii Bartoloccii, & Jacobi Bonaventuræ, porro *Liber ignis*, *Adami apocalypsis*, *liber de Chrysopeja*, *de divinitate*, *de agricultura*, *Sedra adam*, seu ordo Adam, *Sepher le Zira*, liber de omnibus rerum virtutibus, *Sepher toledoth Adam*, seu *Sepher Channoch*, itemque *de genealogia filiorum & filiarum Adami* vel *Geneleos*, *Sabaf Adam*, & *Sabaf Hicahie*, *Chavae*, *Adami & Evæ Psalmi*, *Adami tabule Ecclesiasticae*, *lamina saxeæ artium conservatrices*, liber de *penitentia Adami*, tres libri incerti, *Adami testamentum*, *prophetia Evæ*, ejusdemque *Evangelium*. De his opusculis Theologicis, Physicis, Genealogicis, Apocalypticis, Historicis, Magicis, &c.

œconomicis, grammaticis, ita judicatur, quod, etsi quorundam Deus ipse, quorundam angelus Raziel Raphaelque, quorundam Adamus autor esse perhibeatur, aliquot tamen eorum animi tantum gratia & exercendi ingenii causa conficta sunt, alia inconsiderantiam, alia ignorantiam, alia pruriginem defendendi novas opiniones, alia superstitionem, alia confusionem obstetricem habuerint. Fata denique quod attinet bibliothecæ hujus, perditam fuisse eam olim, sed restitutam per Razielem, ad Abrahamum, & postremo Salomonem pervenisse ajunt.

CHRISTOPHORI CELLARII DISSERTATIONES Academicæ, in summam redactæ studio JO. GEORGII WALCHII, qui & Dissertationem de Autoris vita & scriptis adjecit.

Lipsiæ, apud Jo. Ludovicum Gleditschium, 1712, 8.

Alph. 2 pl. 13.

Magna omnino Cellarii merita sunt, quæ in antiquioris literaturæ incrementum contulit. Inter scripta, quibus eximia doctrina, quæ illis inest, magnum locum fecit, Dissertationes quoque, quæ Halæ Saxonum XIII annorum spatio propositæ sunt, laudem merentur. Quæ cum seorsim distractæ fuerint, doctissimus Editor ad hoc literarum negotium excitatus est, ut illas in uno fasciculo conjunctas in publicam lucem emitteret. Eoque nomine præter Dedicacionem ad Cl. Bœrnerum, Goetziûm ac Menckenium, Dissertationem ipsi operi præmisit, qua de vita, meritis ac scriptis Cellarii, de quibus nos quoque suo loco diximus, verbosius edisserit & ejus ingenii monumentorum fata, quæ illis contigere, uberius recitat. Ipsas Dissertationes duæ partes complectuntur, quarum prioris sunt: de imperio Palmyreno; Cn. Pompeji expeditione Judaica; principio regnorum & historiarum; Silio Italico; origine linguæ Italicæ; gente Samaritana; itinerario Pauli; Joanne Baptista; captivitate Babylonica; utilitate propædevmatum; historia Herodum; originibus & antiquitatibus Medicis; LXX Interpretibus; primo Principe christiano, & de studiis Romanorum literariis. Posterioris

rioris autem partis sunt: de carcere Joannis Baptistæ; vigiliis & lucubrationibus veterum; septem ecclesiis Asiæ; Cimbris & Teutonis; fatis Latinæ linguæ; Julii Cæsaris bello contra Ariovistum; Cl. Drusi expeditionibus; initiis cultioris Germaniæ; Neronis crudelitate; Magis ex Oriente; Germanico Cæsare; Poetis scholæ utilioribus; solutæ orationis scriptoribus scholis commendandis, & de Pauli Romæ civitate. Hisce appendix sub-
 juncta est duarum, de excidio Sodomæ & Pathmo Luthéri, quæ opera eorum, qui responderunt, conscriptæ, sub præsidio tantum Cellarii discussæ fuerunt, quibusve ideo ultimum locum assignare libuit.

HERMANNI VON DER HARDT, PROF.
*Publ. & Præpos. Mariæb. de Juramento per dextræ
 carpum Commentatio.*

Helmstadii, apud Hammium, 1711, 4.

Plag. 7.

IN sacris paginis invenimus duo loca Genes. XXIV, 2, XLVII, 29, quæ memorabilis jurandi apud Ebræos consuetudinis mentionem faciunt, ac tale juramentum in rebus Abrahami & Jacobi, qui illud tum a domus curatore tum a Josepho exegerunt, præstitum esse declarant. Quod si modum respicias, Veteres manum femori alterius subjicere consuevisse, communis hætenus Interpretum fuit sententia: ast longe aliter sentit Cl. Autor, cui ritus hoc modo expositus ab honestate, aptitudine & ratione valde remotus esse videtur. Hinc novam prorsus opinionem Eruditis proponit, eidemque, posteaquam vulgarem sententiam & nonnullis difficultatibus premi & Judæis suarum rerum imperitis debere ostendisset, robur addere annititur. Non enim per femur, sed potius per dextram dextræve carpum olim juravisse arbitratur, & ante omnia illud ex nativa vocis ירי significatione, qua carpum, nobilem dextræ partem, notat, probare satagit. Probat etiam ex usu totius Orbis, veteris & recentis, morem jurandi per dextram, atq; ex luculentis Homeri & Eustathii testimoniis ostendit, veteres jurasse per dextræ carpum. Denique ex Arabica ver-
 sione

sione in illum sensum conspirante nonnulla promit, ac exemplum ipsius Dei, qui per dextram suam robustumque brachium jurasse memoratur, subjungit.

LIBRI NOVI.

DE M. Aurelii Antonini Elagabali Tribunitia Potestate V Dissertatio Historico-Chronologica. Autore P. D. Virginio Valsecchi a Brixia, Monacho Bened. Congr. Casinensis. Florentia, typis Regia Celsitudinis, 1711, 4.

Dissertatio Historico-Canonica de Episcopo Visitatore, seu de antiquo regimine Ecclesie vacantis, ad intelligentiam verborum in Registro Epistolarum B. Gregorii Magni Visitator accedas. Autore Francisco Nicolai, Episcopo Caput-Aquensi. Roma, excudebat Franc. Gonzaga, 1710, 4.

Jo. Maria Lancisi, Intimi Cubicularii & Archiatri Pontificii, Dissertatio de nativis, deque adventitiis Romani caeli qualitibus, cui accedit Historia Epidemie Rheumatica, qua per hyemem Anni MDCCIX vagata est. Roma, apud Franciscum Gonzagam, 1711, 4.

Memorie Istoriche dell' Antico Tuscolo oggi Frascati, raccolte da D. Domenico Barnaba Mattei. In Roma, nella Stamperia di G. Fr. Buagni, 1711, 4.

Theologia Moralis Summa, in qua per traditas distinctiones brevia ac facilia firmanur theoremata ad quoslibet Conscientie casus resolvendos accommodata. Autore Clemente Pifelli ab Olibano, Clericorum Regul. Minorum, in Romano Sapientie Archigymnasio Ethica Professore. Partes III. Roma, typis Bernabo, 1710, 8.

La Vita civile e l'educazione del Principe, di Paolo Maria Doria. Parte I, II & III. Francfort, 12.

Guidonis Grandi, Cremonensis, Monachi Camaldulensis, S. Theol. Doct. in Pisana Universitate Publ. Phil. Profes. ac M. Ducis Etrurie Theologi & Mathematici, e Regia Soc. de Infinitis infinite parvorum ordinibus Disquisitio Geometrica. Pisis, e typogr. Franc. Bindi, 1710, 4.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji, Anno M DCC XII.

HERMANNI HAMMELMANNI OPERA
*Genealogico-Historica de Westphalia &
Saxonia inferiori.*

Lemgovia, sumptibus Henrici Wilhelmi Meyeri, 1711, 4.

Alph. 8 pl. 16.

Rarissima fuerunt opuscula Hermanni Hammelmanni, Superintendentis quondam Ecclesiarum in Comitatu Oldenburgico, Viri in historia Germanica mediæ ævi versatissimi æque ac fide dignissimi, qui A. 1595 septuagenarius obiit. In hoc volumine, cujus editionem Nobilissimus Vir, Ernestus Casimirus Wasserbachius, curavit, qui tamen, antequam opus prodiret, mortuus est, potiora opuscula ab Autore edita comparent. Accesserunt etiam inedita quædam e Manuscripto Autoris, quod Editor ex Bibliotheca Guelfebytana, curante Illustri Leibnitio, obtinuit. Primum opusculum agit de populis olim in Westphalia habitantibus, cui sub finem adduntur quædam de populis hodie illam terram incolentibus. Alterum continet tractationem de Ducatibus, Principatibus, Comitatibus & Dominiis Westphaliæ veteribus & hodiernis. Existimat vero Autor cum Cranzio, plerosque Comites in Westphalia initio fuisse Gallos natione, a Carolo M. adductos & rebelli populo præfectos: id quod nomina Gallica *Pirmont, Habremont, Tretmont*, aliaque complura indicare ipsi videntur. Sequitur delineatio urbium & oppidorum Westphaliæ, cujus in præfatione Autor multa disserit de Irmensula, celebri veterum Saxonum idolo. Delineationem hanc excipit Oratio de Westphaliæ Viris scientia claris, ut & Relatio plenior de eodem argumento posthæc.

p. 48.

Bb

cdita.

edita. Inter viros hos claros eminent Alexander Hegius, Erasmi in Schola Daventriensi Præceptor, qui quanquam gloriæ contemptu quodam pauca admodum, nec quidquam eximium scripsit, a discipulo tamen ob eruditionem, sanctitatem & facundiam passim laudatur, Theodorus de Nyem, Episcopus Verdenensis, postea Cameracensis, Conradus de Vechta, Archiepiscopus Pragænsis, quorum uterque de abusibus Ecclesiæ Romanæ testimonia publica edidit, aliique non pauci. Inprimis vero Rudolphum Langium & Hermannum Buschium, equites Westphalos, peculiaribus Orationibus, huic collectioni insertis, Autor noster laudavit, vitamque eorum descripsit. Prior dicitur primus fuisse Poeta Germanus, & refelluntur illi, qui Conrado Celti hanc gloriam tribuunt. Posterior cum in aliis Academiis, tum etiam Lipsiæ per aliquot annos Philosophiam & humaniores literas publice magna laude docuit. De hoc Christianus Bojarius, Friderici Sapientis Electoris Cancellarius, in tetraſticho quodam testatur, quod ipso duce in Academia nostra barbariei pestis primum exstingui cœperit. Sed quia nimio applausu audiebatur, non desierunt fautores barbariei Georgium Ducem instigare, donec eum urbe eijceret. Idem Buschius, si Nostro credimus, Epistolas obscurorum virorum in invidiam Ortuini Gratii, itidem natione Westphali, quod hic, opimam præbendam aucupans, causam Jacobi Hochstrati, Theologi barbari, contra Johannem Capionem defendendam suscepisset, una cum Hermannno Comite de Neuenar, Ulrico Hutteno aliisque contextuit. Subjuncta est Oratio historica, quæ probatur, hominibus Westphalis potissimum restaurationem linguæ Latinæ in Germania deberi. Succedunt Genealogiæ Ducum, Comitum, Baronum & Dominorum, quorum familiæ eo tempore, quo hæc scripta sunt, in Saxonia inferiore & Westphalia floruerunt: in quo opere Autor magna diligentia versatus est, sed dolendum, quod annos, quibus quisque decessit, non addere potuerit. Post Genealogias, sequuntur Chronica, Monasteriense, Osnabrugense & Mindense, ex Alberti Cranzii operibus potissimum collecta. Quæ vero Cranzius de rebus Osnabrugensibus omiserat, supplentur & Chronico Estwini Erlmanni, Consulis quondam Osnabrugensis,

brugenſis, qui ſub initium ſeculi decimi ſexti obiit, ab Autore noſtro ex Codice MS. in epitomen redacto. Præ ceteris tractatibus utiliſſimi ſunt, qui ſequuntur, Libri tres de Familiis emortuis, quæ olim in inferiore Saxonia & Weſtphalia floruerunt, ubi plerumque plis meditationibus ſubjunctis ſedulo imprimis annotat, quam parum commodi plerumque Viri principes eorumque familiæ habuerint ex bonis & ditionibus injuria aliorum aut certe avaritia partis, imo quod ipſi potentia & divitiis ſuis miſeriores facti fuerint quam ceteri mortalium, non ſolum ob graves rationes ſupremo judici poſt mortem reddendas, ſed etiam ob moleſtias, quas in hac vita perpetiendas habuerunt. Fuſe quoque admodum Autor perſecutus eſt hiftoriam Lutheraniſmi per Saxoniam inferiorem & Weſtphaliam: qui liber fere dimidium totius voluminis abſolvit. Optandum vero eſſet, ut Cl. Editor, uti in prioribus tractatibus coeptum, ita in ſequentibus quoque ſummariæ præmiſſet, quod fortassis morte præventus facere non potuit. Fuſſet id in hiftoria hac eccleſiaſtica eo magis neceſſarium, quo minus plerorumque lectorum intereſt de rixis paſtorum in urbibus & pagis, de quibus multa paſſim inſpeſit, cognoſcere. Ipſe quidem Autor inſtitutum ſuum in Præfatione eo excuſat, quod & in S. literis multarum perſonarum & rerum mentio fiat, quarum memoria carere poſteritas potuiſſe videatur. Quæ in re tamen hiftorias ſuas minus apte cum hiftoriis ſacris comparat, quippe ſub quibus, quamvis initio parum memoratu dignæ videantur, Spiritus Dei, qui Autores agitavit, ſapentiſſimè res maximi momenti recondere voluit, uti inter alia exempla ex hiftoria Hagaris, collata interpretatione Pauli in epiſtola ad Galatas, apparet. In fine ſubjunctæ ſunt Epiſtolæ quatuor Juſti Lipſii, in quibus de Weſtphalia parum honorifice judicavit, una cum apologiis Hammelmanni & Johannis Domanni pro Weſtphalia. Nec illud denique ſilentio prætereundum, additum eſſe indicem rerum ac nominum ſatis locupletem. Ceterum Typographus, ſi, quod in Præfatione promittit, reliqua etiam Hammelmanni opuscula prælo ſubjiciat, faciet rem hiftoriæ patriæ cupidis gratiſſimam.

A REPLY TO D. ALLIX'S REMARKS. &c.

i. e.

AD PETRI ALLIXII OBSERVATIONES
in quædam loca Librorum GUIL. WHISTONI partim
impressorum partim manuscriptorum Responsio, cum
Appendice triplici; Autore GUILIELMO
WHISTONO, M. A.

Londini, impensis Autoris, 1711, 8.

Plag. 2 $\frac{1}{2}$.

P Lura de Appendice libelli hujus dicenda erunt, quam de ipso libello, quem Vir doctus Petri Allixii stricturis, ad quædam loca librorum Whistoni, ut videtur, deproperatis, opposuit. In Whistoni Præfatione Historica, Suppl. T. V Sect. V recensita, p. 8 inter eos nominabatur Cl. Allixius, qui faterentur, invocationis Spiritus S. tribus primis seculis nullum apparere vestigium. Ab ea imputatione famam suam vindicare cum laborasset Allixius, dicendo, de publicis precibus, non de privatis sermonem fuisse, hic a Whistono compellatur, ut, si quod habeat ex ista ætate exemplum precum privatarum ad Spiritum S. directarum, id producat. Vindicatur porro a Whistono supposita antea in Commentario in Apocalypsin ab ipso versus primi Cap. I Ezechielis transpositio, quem quidem Capiti II prorsus adversari, at vero ad vaticinium contra Ægyptum, quæ habetur Ezechielis XXX Capite, spectare, contenderat. Hac autem hypothese Allixius existimaverat ridiculam fieri prophetiam istam, quippe quæ anno ante Christum 599, ex Whistoni sententia, fuerit prolata, cum Ægypti per Nabuchodonosorem occupatio per eam prædicta 4 annis ante, nempe anno 595 ante Christum facta sit.

Ostendit igitur Whistonus ex Usserio, factam eam esse A. 599 paulo post prophetiam Ezech. XXX proditam, quæ disertis verbis proxime instare illius rei impletionem, v. 2 & 3 præ se ferat. Porro ea, quæ Allixius contra Constitutiones Apostolicas urgeri voluerat, brevissime perstringuntur, imputatio, quasi Whistonus *Arii personam* defendat, abstergitur, & alia minoris momenti vel a Whistono defenduntur, vel Allixio obijciuntur.

Denique

Denique velitatio illa concluditur gravi Whistonii querela de iniqua adversariorum contra se agendi ratione, cum qua adhuc conflitetur. Sed Appendix magis est commemoranda, qua primo continetur Præfatio τῆς διδασκαλίας τῶν Ἀποστόλων ex Arabico MS. Bodlejano integra inserta Anglice, quam Latinam hic exhibere visum est, ut libri, quem inter Canonicos reponere studet Whistonus, indoles noscatur. Titulo præfixo: Didascalia, sequitur: „ In nomine Patris omnipotentis, & Filii ejus unigeniti, & Spiritus S. Paraleti. Nos duodecim Apostoli unigeniti Filii Dei Patris omnipotentis, Domini & Servatoris nostri Jesu Christi (cui sit gloria) congregati sumus Hierosolymis in urbe magni Regis, & simul nobiscum præsens est frater noster Paulus, vas electum, Apostolus gentium, & Jacobus, Apostolus dilectæ civitatis Hierosolymorum. Confirmavimus nos hanc *Catholicam Didascaliam* in hac urbe. Denominavimus porro gradus juxta dignitatem suam ad exemplum cœlicarum potestatum, ita nos disposuimus ordines ecclesiasticos. Sciat unusquisque obligatum se esse, ut in celebratione Eucharistiæ stet constitutione facta per Episcopum, tanquam Pastorem, per Presbyteros, tanquam Doctores, per Diaconos, tanquam Ministros, per Subdiaconos tanquam assistentes, per Lectores, & eos, qui cantant cum intelligentia, & per inferiores ordines, nec non per populum & reliquam congregationem audientem verbum Evangelii cum intemerata vitæ praxi. Itaque imposito sine *Canonibus ordinationum*, iisque in *his Ecclesiis* repositis, hic est alius *Liber Didascalia*, quam etiam nos scripsimus, & utramque misimus per manus Clementis socii nostri, ut hæc Didascalia declaretur in universo orbe, ut vos, qui estis Nazareni, h. e. Christiani sub Sole, intelligatis præcepta, sciatisque quid sit maxime purum. Et quicumque audiet servabitque præcepta, quæ sunt in hoc libro, is habebit vitam æternam. Hæc itaque sunt a Domino nostro Jesu Christo, hæc sunt, quæ ille nobis commisit ex magno mysterio, quod in illis continetur. Enimvero, qui fuerit inobediens neque observaverit hæc præcepta, hunc tanquam hostem ejicimus, & infernus habitatio ejus æterna erit, quemadmodum

„ modum scriptum est: Qui mala egerint, ibunt ad aeternas poe-
 „ nas, & qui bona egerint ad vitam aeternam in regno caelorum.
 Amen. „ Hæc Viro doctissimo fucum facere potuisse incredi-
 bילו videri poterat, nisi ipse addita nota plenam se his fidem ad-
 hibere testatus esset, atque istam Synodum Apostolicam A. D.
 67 fuisse celebratam, *Catholicam Didascaliam* primo men-
 tam sex priores libros τῶν διαταγῶν innuere, ex quibus hæc sit
 excerpta, *Canones ordinationum VII & VIII* Constitutionum li-
 bros designare, *has Ecclesias* novendecim illas esse, quibus Apo-
 stoli ipsi Episcopos præfecerint & διαταγὰς commiserint, no-
 minatas L. VII Const. Apost. extremo, asseruisset. Quibus sub-
 junxit, sacrum hunc *διδασκαλικῶς* minoris librum iater Acano-
 nicos N. T. (h. e. eos, inquit, qui post LXXXV Canonem Apo-
 stolicum fuerant conscripti) referri ab Eusebio, Athanasio, Au-
 tore Synopsæ Scripturæ S. & antiquis stichometriis, Orige-
 nem quoque Homil. X in Levit. id allegare: Invenimus in quo-
 dam Libello ab Apostolis dictum &c. quod dictum in hoc li-
 bro reperiatur, denique illum ab Ecclesiis Æthiopicis & Copti-
 cis pro sacro semper habitum fuisse. Altera Pars Appendicis
 exhibet propositiones Cl. Whistoni, quibus complexus est pri-
 mitivam fidem Christianorum & suam de Trinitate & incarna-
 tione, quas forte non ingratum erit fere sine ulla omissione hic
 legere: „ I Non datur nisi *unus Deus supremus*, vivens, æter-
 „ nus, infinitus, omniscius, omnipotens, invisibilis, *Pater Do-*
 „ mini nostri Jesu Christi, *Origo omnium entium*, Creator omni-
 „ um creaturarum. II Deus Pater & ille solus primario est co-
 „ lendus & adorandus, h. e. sensu maxime proprio & modo ma-
 „ xime sublimi, solus qui sit objectum supremi gradus divini
 „ cultus per Jesum Christum. III Jesus Christus singulari quo-
 „ dam modo est *Filius Dei unicus, unigenitus, dilectissimus*, h. e.
 „ Persona divina extraordinaria & peculiari ratione derivata a
 „ supremo Deo Patre, eique proxima & charissima. IV Jesus
 „ Christus est vere *Deus & Dominus*, sive reapse ex constitutio-
 „ ne Patris, *Deus noster & Dominus noster, Rex & Judex noster*.
 „ V Jesus Christus est *Sacerdos Dei*, persona supereminens &
 „ *divinis perfectionibus, scientia, potentia, & autoritate prædita,*
 & in

& in tantum *superior* omnibus subordinatis creaturis, thro-
 nis, dominationibus, &c. quæ ipsi subjecta sunt. VI Jesus
 Christus est λόγος & Θεὸς προοιωνόσ, primogenitus omnium
 creaturarum, principium creationis Dei, Persona divina,
creata vel *genita* a Patre ante omnia secula, sive ante omnes
 subordinatas creaturas visibiles & invisibiles. VII Deus Pater,
 per Verbum & Filium suum, tanquam per ministrum & in-
 strumentum activum, primo *creavit*, fecit, ordinavit & dispo-
 suit, & adhuc *gubernat* omnes subordinatas creaturas, visibi-
 les & invisibiles. VIII Jesus Christus, Verbum & Filius Dei,
 est divina Persona, multum *inferior* Patre suo, natura, attribu-
 tis & perfectionibus. IX Hinc Jesus Christus, Verbum & Fi-
 lius Dei, frequenter *missus* fuit in mundum a supremo Deo Pa-
 tre primis atatibus, & iterum magis evidenter per incarnatio-
 nem suam, tanquam servus, legatus & minister. X Fuit &
 semper *penitus subordinatus & obediens* Patri, ejusque bene-
 placito in omnibus rebus *ministravit*. XI Inde frequenter so-
 lebat *adorare & laudare & fiducia sua proponere* Deum supre-
 mum, tanquam *Dominum, Deum & Patrem suum*, & adhuc *in-
 tercedit* apud eum in cœlis pro Ecclesia & populo suo in terra.
 XII Porro fatebatur, omnem *scientiam, potentiam, autorita-
 tem, revelationes, doctrinam & miracula* se referre accepta,
 Patri, omniaque ita agebat, ut ultimo tenderent ad *gloriam*
 Patris. XIII Jesus Christus, Verbum & Filius Dei, secundum
 divinam suam naturam, antiquissimis temporibus proprie *de
 celo descendere* solebat, & diversis temporibus locisque Patri-
 archis apparebat, *referens Personam* Dei supremi, ejusque no-
 mine, tanquam legatus & vicarius ejus in mundo rem omnem
 peragens. XIV Jesus Christus iterum proprie secundum divi-
 nam naturam descendit de cœlo, & *Homo factus est*, conce-
 ptus virtute Spiritus S. in Maria Virgine & ab ea natus, cre-
 scensque deinde sapientia & ἡλικία instar aliorum hominum.
Lemma. Antiqua divisio Hominis Sæculo I & II erat in tres
 partes, *spiritum* sive rationalem & divinam partem, animam,
 seu sensitivam partem, & corpus, πνεῦμα seu νῦν, ψυχὴν,
 σῶμα sive σάρκα. Et antiqui autores frequenter tres partes
 sub

„ sub generali in corpus & animam divisione comprehendant,
 „ XV Jesus Christus itaque, Verbum & Filius Dei, h. e. divina ejus
 „ natura, assumpsit humanum corpus vel *carne*m, cum ejus pro-
 „ prietatibus & affectionibus, sive stylo veterum, $\sigma\omega\mu\alpha$ vel $\sigma\acute{\alpha}\rho\kappa\iota\varsigma$
 „ $\kappa\alpha\iota$ cum ejus $\Psi\upsilon\chi\eta$, factusque ita est *anima divina* in corpore
 „ humano, *Deus incarnatus*, phrasi Scripturæ, $\lambda\acute{o}\gamma\omicron\varsigma$ $\&$ $\gamma\epsilon\nu\acute{o}\mu\epsilon-$
 „ $\nu\omicron\sigma\acute{\alpha}\rho\kappa\iota\varsigma$. XVI Jesus Christus, cum esset incarnatus, obno-
 „ xius fuit *tentationibus* juxta *divinam naturam suam*, & in ea
 „ *passus est* pro nobis, quomodo anima rationalis tentatur & pa-
 „ titur in aliis hominibus, participando ex tentationibus passio-
 „ nibusque corporis. XVII Jesus Christus, Verbum & Filius
 „ Dei, in consummatione rerum omnium, resignabit Regnum
 „ illud, in quo Deus supremus eum a resurrectione constituit,
 „ in manus Patris sui, & inde, cum omnibus reliquis entibus sub-
 „ ordinatis, Patri penitus in æternum subjectus erit. XVIII Su-
 „ pereminens ac *divinus honor & cultus* Filio Dei debitus, red-
 „ dendus ei est non tantum *obediendo* ipsi, tanquam Domino
 „ nostro, *baptizando* in nomine ejus, *vovendo* gratiam & pacem
 „ *ab ipso*, & per *Doxologias*, sed & propria *adoratione*, distincta
 „ & directa *invocatione* & *gratiarum actione*. XIX Spiritus S.
 „ *Dei est Persona divina*, facta sub supremo Deo per Servatorem
 „ nostrum, vel (debito sensu) *procedens a Patre Filioque*, per-
 „ fectionibus officiisque a Filio Dei prorsus diversa, natura &
 „ attributis omnibus *creaturis subordinatis* superior, at Patre Fi-
 „ lioque inferior, iisque subordinata in creatione & guberna-
 „ tione rerum, *inspirator* Prophetarum Apostolorumque, effe-
 „ ctor miraculorum, Paracletus Ecclesiæ, magnus sanctificatio-
 „ nis in omnibus piis autor, & præcipuus Servatoris nostri te-
 „ stis. XX Spiritus S. nunquam vel in Scripturis vel maxime
 „ primitiva antiquitate directe vocatur *Deus* vel *Dominus*, *Deus*
 „ *noster*, *Dominus noster*, *Rex* vel *Judex noster*, neque tum pro-
 „ prie ab ullo Christianorum unquam fuit *invocatus*. XXI
 „ Dignitas Spiritus S. supereminens admittenda est & asserenda,
 „ nec non conveniens divini cultus gradus ipsi reddendus, non
 „ tantum *sequendo* sanctos illius motus, sed & per formam *Bapti-*
 „ *smi*, *Benedictionis*, nec non per *Doxologias*. XXII *Deus Pater,*
 „ *Verbum*

Verbum sive *Filius Dei* & *Spiritus S.* sunt Entia & Personæ divi-
 na, realiter & numero a se invicem distinctæ. XXXIII Neque,
 tamen sunt Entia p̄orsus separata vel independentia, sed Filius,
 & Spiritus intime cum supremo Deo Patre, per *dependentiam*,
 naturalem, constantem *consensum*, junctamque in gubernatio-
 ne mundi *operationem* sunt *uniti*. Hucusque propositiones
 Whistoni, quibus tertio loco in Appendice jungitur ejusdem ad
 Archi-Episcopum Cantuariensem Epistola data 5 Aprilis 1711,
 qua primo quidem veniam orat quibusdam durius, severius ac
 præcipitantiis in Historica Præfatione a se dictis, coram Deo
 pariter & hominibus, illo quidem sinceritatis suæ summo teste
 advocato. Deinde imputationem a se amolitur; quasi *Hæresin*
Arii & peculiarijum asseclarum ejus quorundam resuscitare vel-
 let, condemnatam in Synodo Nicæna. Nempe novas istas phra-
 ses, ἡν ὄτε ἐκ ἡν, πρὶν γεννηθῆναι ἐκ ἡν, ἐξ ἐκ ὄντων ἡν, ab eo
 primo introductas & turbandæ Ecclesiæ adhibitæ a se non reci-
 pi, *κρίσεν* tamen Christum a se dici, quod illa sit non nova Arii,
 sed omnis Antiquitatis Ecclesiasticæ phrasis, denique per Ariani-
 smum suum nihil aliud a se unquam intelligi, nisi doctrinam
 ejus Ecclesiæ partis, quæ Seculo IV ex odio dicebatur Ariana, non
 ipsius Arii solius cum paucis asseclis doctrinam, cujus præcipites
 novasque assertiones ne ista quidem ipsa pars Ecclesiæ Seculo IV
 admiserit probaveritque. Tandem iterum Synodo sub præsi-
 dio Archi-Episcopi tum congregatæ examen causæ suæ serio
 commendat. Nihil nos nunc addimus, nisi quod ex nuntiis
 novissimis constet nobis, Virum Clariss. secundam jam edidisse
 ad Petri Allixii Observationes Responsonem, iis hæud dubie, quæ
 Allixius quoque in secunda suarum Observationum Editione
 addidit, oppositam, quæ tamen ad nos nondum quidem
 pervenit.

AN ESSAY UPON TWO ARABICK MANUSCRIPTS.

TENTAMEN CIRCA DUO MANUSCRIPTA
 Arabica Bibliothecæ Badlejane, & antiquum illum li-
 brum, quæ dicitur: Doctrina Apostolorum, quique in illis

*creditur exstare: in quo V. Cl. GUIL. WHISTONI
errores circa utrumque clarissime probantur; Autore
JOHANNE ERNESTO GRABE,
S. Theol. Prof.*

Oxonii, e Theatro Sheldon, impensis Henr. Clements, 1711, 8.

Flag. 4.

POSTREMUM exhibemus pietatis & doctrinæ Clariss. Grabii monumentum, quæ post editum hoc Opusculum luctuosa orbi erudito fata mense Novembri anni proxime elapsi tulere. Inscriptum hoc est nomini Præsulis doctissimi Guilielmi Lloyd Episcopi Wigorniensis, cujus non nullas prorsus in Whistoniana controversia partes fuisse, ex Suppl. T. V Sect. V constare potest. Sequitur Præfatio, quæ Grabius partim, quæ sibi & ab aliis Viris summis & ab ipso Cl. Whistone in hanc arenam descendendi imposita fuerit necessitas, exponit, quod ab hoc ejusdem fere circa *diarays* Apostolorum mentis esse publice esset insimulatus; partim dilationem editionis τὸν ὄ, quæ adhuc non est perfecta, excusat, cum a defectu collationum MStorum cum signis Origenianis, quas expectabat, tum ab aliis, quæ supervenerant in edendis Tomis prioribus, molestiis. Monet tamen, quod hic non debet a nobis præteriri, totum Codicem Alexandrinum a se non tantum prorsus esse descriptum, sed & inde iterum cum eo Codice apographum suum se contulisse, adhibita opera Ministri cujusdam Londinensis, cujus pariter testimonio scriptisque celeberrimi Potteri & Wanleji testimoniis id confirmat, ut proinde spes sit, vel defuncto istius Codicis vindice Grabio, fore in Anglia, qui in matrice veluti jam versanti ad lucem adspiciendam demum obstetricetur. Neque hoc omittendum, quod memoratur in Præfatione, in legendis interpretandisque duobus MSS. Arabicis, de quibus hic est controversia, omnes partes fuisse Cl. Joh. Gagnier, ante decennium fere a Gallicana ad Anglicanam Ecclesiam transgressi, cui debemus luculentam Josephi Ben Gorionis versionem, Suppl. T. IV Sect. I p. 12 laudatam. Ad rem ipsam progredimur. Memoravimus vero, in recensione Præfat. Historicæ, Guil. Whistonum gloriari de inventa in duobus MSS. Arabicis Bodlejanis anti-

qua

qua διδαχῆ τῶν Ἀποστόλων, ejusque Latinam versionem inter reliqua primitivi Christianismi Collectanea, tanquam sacrum & Canonicum librum, publicare ipsum spondisse, monuimus itidem in Actis A. MDCCXI p. 558. Duo illa MSS, in Catalogo MStorum Angliæ inter Huntingtonianos Codices repetiri numero 84 & 104, utrumque vero libri titulum sic se habere: ἡ ἑβραϊκὴ, (scribamus enim Arabica literis Hebraicis) *Didascalia*, loco Didascalix, docet nos Grabius. Præfationem vero ipsam ex Whistono exhibuimus Suppl. T. V Sect. V. De hoc libro primum adversus Whistonum agere constituit Cl. Grabius, cum antea Constitutiones Apostolicas primum examinare instituisset, partim quod Whistonus in Respons. ad Allixium p. 8 disertis verbis iactaverat, sine hujus libelli refutatione nullo modo posse rejici τὰς διατάξεις, partim ut insigni hoc ac pene incredibilem temeritatis ac præcipitantiæ Cl. Whistoni specimine cum aliis tum ipsi Viro doctissimo monstraret, quam incaute hactenus in isthac controversia ab eo fuerit actum. Sane incredibile, ut diximus, prorsus videri poterat, Cl. Whistonum, antequam librum in Arabicis MSS. contentum pro Canonico vendicaret, non tantum eum non curiose examinasse & probasse, sed ne legisse quidem semel totum, nisi hoc manifesto inde pateret, quod librum hunc a Constitutionibus diversum esse fidenter asseruerit, quem prorsus cum illis eundem esse patet; atque pluribus circumstantiis eum stupore a Grabio demonstratam hanc προπέτειαν Whistoni hic legeremus. Tria vero sunt, quæ in hoc Opusculo a Viro celeberrimo demonstrantur. Primum est, hanc Didascaliam Arabicam, præter Præfationem & sex septemve folia, non esse epitomen VI librorum Constitutionum Clementinarum, sed ipsissimos quinque libros priores cum parte sexti, gravissimeque proinde hallucinatum esse Cl. Whistonum, qui eam pro libro perditio habuerit, vanaque spe illius cum ipsis Constitutionibus publicandi orbem Christianum iactaverit; quanquam Capita hinc inde fateatur transposita. Apparet hoc ad oculum ex tabula, qua Cl. Grabius prælectæ totius Didascalix Arabicæ Capita omnia ad loca sua ex Constitutionibus, quæ ad verbum sunt Arabice reddita, refulit, nec non cum titulis XXXVIII Capitulorum Ca-

Pag. 7

4.

6. sqq.

nonum Æthiopicorum, a Vanslebio in Historia Eccles. Alexandrina, & Ludolpho in Comment. ad Histor. Æthiop. p. 334, 335 exhibitis, contulit. Patet hinc, quicquid sex Libris Constitutionum usque ad finem fere Cap. VI Lib. V habetur, isthic Arabice exhiberi, deinde Lib. VIC. XXX, a verbis ἀπαρτηρήτως συν-αθροίζεσθαι usque ad finem Libri. Didascalix vero Capita XXXV, XXXVI, XXXVII, XXXVIII & XXXIX, quæ tamen ultra V folia non constituunt, ac quorum tituli conveniunt cum Æthiopicorum Cap. 25, 27, 28, 29, 30, assuta sunt, quæ in Constitutionibus non comparent. Tituli eorum sunt sequentes: 35 de Fabrica Templi & Loci sancti, 36 de Ordinatione Episcopi, 38 de temporibus precum ab Episcopo & reliquo Clero observandis, 38 quod Episcopum post ordinationem per tres hebdomadas oporteat jejünare, nec quicquam edere, per hebdomadem nisi Sabbatho, 39 Mystagogia Jesu Christi Dei nostri, quam Christianos post S. Cœnæ usum recitare oportet, quippe quæ sit fides, quam ille docuit Apostolos. - Cæterum, quæ omissa sunt ex Libro VI, ea non studio fuisse præterita ab Epitomatore, docet Cl. Græbius ex eo, quod in medio discursu de hæreticis, qui habetur Lib. VI Cap. VI in verbis: ταῦτα μὲν ἔν ἐν τῷ πρώτῳ λαῶ, prorsus ἀπροσδιωνίσως abrumpatur filium, manifesto documento, in Græco exemplari τῶν διαταγῶν, ex quo versio hæc Arabica fuit facta, defuisse plagulas bene multas Libri VI superstite relicta sola plagula ultima, in qua Caput XXX Lib. VI servatum sit. Quibus ita demonstratis, ut obviam iret rumoribus a Cl. Whistono ubique sparsis, quasi parum ipsius judicium de διαταγαῖς a Whistoniana sententia abhorreret, tribus, quod ajunt, verbis, (uberiorem enim deductionem integro de istis Constitutionibus tractatui, quem meditabatur, & ad quem spectantia complura, ex MSctis Gallix Italixque desumpta, tum adhuc expectabat, reservandam esse censuit) suam de illis sententiam declarare ipsi visum est. Itaque publice profitetur, eandem animo suo adhuc hære opinionem, nec unquam ad hunc usque diem mutatam fuisse, quam de Constitutionibus istis prodiderat in Spicileg. Patrum Sec. I p. 48 & 285 sqq. cum Pearsono judicans, istam, qua modo utimur, καθολικὴν διδασκαλίαν, in

in octo Libros digestam, ex variis *ἑδδακαλαῖς* antiquioribus apocryphis Apostolorum, Barnabæ, Clementis, Ignatii, &c. post avum Epiphaniū conflata, & has in illa ut plurimum conservatas, sed mirum quantum ubique fere interpolatas nonnunquam & corruptas esse. Ad *secundum* demonstrandorum Caput inde progreditur Cl. Grabius, quo quidem probat: Arabicam hæc Didascaliam non posse pro eadem haberi cum antiquo illo libro: *ἑδδαχὴ τῶν Ἀποστόλων*, a nonnullis Scriptoribus Ecclesiasticis citato, sed; quāquam ista *ἑδδαχὴ* fundamentum fuerit Constitutionum Græcarum pariter, & hārum quoque; tamen tam multa iis fuisse addita, tamque insignes factas mutationes, ut pro eadem non possint jam amplius ambæ haberi. Id evincit ex ipsis istis Scriptoribus, quos de *ἑδδαχὴ* illā allēgaverat doctissimus Whistonus in Responsi. ad Allix. p. 27. Nempe ex *Athanasii* Epistola Heortastica docet, *ἑδδαχὴν* istam fuisse censitam cum Sapientia Salomonis, Siracidis, & Pastore Hermæ; tanquam *τετυπωμένην παρὰ τῶν πατέρων ἀναγνώσκουσαι τοῖς ἀετι προσερχομένοις καὶ βελομένοις κατηχεῖσθαι τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον*. Unde patet, *ἑδδαχὴν* ista haud dubie non nisi præcepta morum fuisse contenta, neutiquam vero quicquam ad mysteria Christianorum spectans, quæ catechumenis certe non revelabantur. Enimvero hæc Didascalia Arabica, quicquid sex Libris Constitutionum de Mysteriis Sacramentisque Christianorum habetur, id omne continet, neque adeo is liber esse potest, qui catechumenorum usibus olim servit. *Stichometrias* porrò antiquas allēgaverat Cl. Whistonus; quarum tamen non nisi unam, Nicephoro Constantinopolitano adscribit solitam, *ἑδδαχῆς* mentionem facere, Catalogum autem alterum scripturarum, qui est apud Cotelerium in præf. ad Constitut. Clementis, qui & ipse *ἑδδαχῆς Ἀποστόλων* memoret, Stichomettiam dici non posse, docet Grabius. Enimvero ex ipsa Nicephori Stichometria luculenter constat, Arabicam hanc Didascaliam non esse *ἑδδαχὴν Ἀποστόλων*. Nempe *ἑδδαχὴ* ista Nicephoro & ejus interpreti Anastasio memoratur fuisse *6 σίχων*, 200 commatum, unde confet, libellum hunc Cantico Canticorum adhuc fuisse minorem, cui idem Nicephorus tribuat *280 σίχες*. At Arabica

Pag. 28.

29.

31.

- dascalia longe hæc omnia magnitudine excedit, 67 folia in folio,
 82 in forma quarta majori complens. Nec quicquam profu-
 erit Cl. Whistono lectio alia in Nicephori Stichometria, qua τῆς
 διδαχῆς tribuuntur εἶς ἑξῆς, h. e. 6000, qui numerus vicissim
 multum superaret magnitudinem Arabici libri. Præterea Ori-
 genes ab ipso Whistono citatus διδαχὴν hanc libellum dicit, quæ
 quidem appellatio tam magno libro vix convenit. At multo
 magis adhuc notandum est, dictum ab Origene his verbis ci-
 tatum: *Invenimus enim in quodam libello ab Apostolis dictum:*
Beatus est qui etiam jejunit pro eo, ut aliat pauperem. Hujus je-
junium valde acceptum est apud Deum & revera digne satis, ne re-
periri quidem isthoc modo in Arabico libro, sed non nisi amplana
ejus περιφραση, quam habes Constitut. Apostol. L. V C. 1, in
 hoc quoque Cap XXVII occurrere. Quia notat etiam, imme-
 diate citationem Origenis præcedere hæc verba; *Sed est & alia*
adhuc religiosa, (jejunandi ratio,) cujus laus QUORUNDAM
APOSTOLORUM literis prædicatur. Invenimus etiam &c. Ex
 quibus Verbis constat, διδαχὴν ab Origene visam non nisi *quo-*
rundam Apostolorum nomen præ se tulisse cum Arabicæ Præfatio
 omnes Apostolos autores hujus festus faciat. Superest citatio τῆς
 διδαχῆς, quæ est in libro de aleatoribus inter Opera Cypriani:
Et in doctrinis Apostolorum (dicitur:) Si quis frater delinquit in
Ecclesia, & non paret legi, hic non colligatur, donec penitentiam
agat, & non recipiatur, ne inquinetur & impediatur oratio ve-
stra. Ista vero verba neque in Clementinis *diatexais* neque
 in hoc Arabico habentur, sed proluxa eorum paraphrasis Consti-
 tut. L. II C. 16, 17, Arab. C. 4 & L. II C. 37, 38, 39, Arab. Cap. 8. Plu-
 res antiquæ διῆς διδαχῆς citationes cum non supersint, contulit
 Cl. Græbius ad minimum cum Arabico hoc codice duas Perico-
 pas Syriacas ex codice Syro *Didascalia* sive *Doctrina Catholica*
Apostolorum ab *Abrahamo Eccbellensi* in Originibus Ecclesiæ Ale-
 xandrinæ p. 156, 157 & 161 exhibitis, cuius tamen Codicis apo-
 graphum integrum Roma Vir Cl. expectabat. Convenit harum
 periocharum altera ex p. 156 cum Constitut. Apostol. L. II C. 25,
 Arab. Cap. VI, altera ex p. 161 cum Constit. L. II C. 11, Arab. Cap. III,
 ita tamen, ut Syriaca ubique in Græco & Arabico mirè sint inter-
 polata.

polata. Ex quibus interpolationibus duas notamus, unam ex priori, qua Græcus pariter & Arabs nominant *Anaghoftas*, *Canitores* & *Janitores*, quos Syrus prorsus non agnoscit; alteram ex posteriore loco, ubi mira illa de Episcopo verba in Græco Arabicoque obvia τῶ πάντων ἀρχεῖν ἀνθρώπων, ἱερέων, βασιλέων, ἀρχόντων, πατέρων, υἱῶν, διδασκάλων, καὶ πάντων ἐμῶν ὑπηκόων, Syrus neutiquam habet, quemadmodum & sunt ab omni antiquitate Apostolica longe abhorrentia. Denique cum Arabicus hic liber Constitutionem de Paschate celebrando eandem prorsus exhibeat, quam Græcæ Constitutiones habent L. V. Cap. 17, hoc est, διατάξει τῶν Ἀποστόλων, ab Epiphanio Hæres. LXX. §. 10 in hanc rem allegatis, e diametro contrariam, inde diversitatem hujus libri ab ista διδαχῇ luculentissime Cl. Græbius deducit. Superest tertium Caput, quo ostendit Vir Celeberimus, Didascaliam hanc Arabicam non esse scriptum Apostolicum, neque sacrum N. T. librum debere ullo modo appellari. Ante omnia ad ea provocatur, quæ hætenus demonstrata sunt, librum hunc non esse eundem cum διδαχῇ τῶν Ἀποστόλων. At si vel maxime eundem esse supponi posset, neque eum tamen sacrum habitum esse docetur ex antiquis, *Athanasio*, qui eum inter βιβλία ἑκανονιζόμενα retulerit, & διδαχὴν tantum καλεμένην τῶν Ἀποστόλων dixerit, *Eusebio*, qui L. III. H. Eccl. C. 25 itidem τῶν Ἀποστόλων τὰς λεγομένας διδασκὰς nominaverit, imo quod majus, ex libris ἐν ἐκκλησίαις ἀλλὰ καὶ ἀντιλεγόμενοις, in duas classes a se divisit, hunc librum manifeste in classem τῶν νόθων detruserit, autore *Synopsæ Scripturæ* inter opera *Athanasii*, hanc διδαχὴν recensente inter ἀντιλεγόμενα, παραγεγεγαμμένα, νόθα, ἀπόβλητα, ἀπόκερφα. His quod opponere possit Cl. *Whistonus*, non esse, nisi Præfationem, quam nos supra exposuimus. Hoc verò genus testimonii quam sit lubricum atque infirmum, luculenter a Græbio monstratur. Quod ut magis pateat, ipsius Præfationis *κεκοπλάστα* detegitur: introduci hic patet in Synodo (quam fingit Præfationis autor, *Whistonus* vero ad A. D. 67 refert) omnes duodecim Apostolos, ex quorum numero 23 annis ante hæc tempora *Jacobus Major*, frater *Johannis*, capite fuerat plexus. At multo etiam absurdus est, quod in Præfatione non tantum

p. 45-52.

55 sqq.

60, 61.

tantum 12 Apostolis jungatur tanquam distinctus *Jacobus Hiero-*
solymorum Episcopus, qui praesens fuerit, cum ille videatur fuisse
 p.62-63. ex Apostolorum numero 1 Cor. XV, 7, Gal. I, 19, sed *praesens*
fuisse dicatur, qui aliquot annis ante *obierat Martyrium*, ipso man-
 gone libri hujus Arabici & Constitutionum teste, qui oblitus *κα-*
νοπλασίας suae Martyrium Jacobi discrete refert, Constitut. L. V.
 C. 8 & hujus Didascaliae Arabicae Cap. 28, si modo idem sit autor
 64 sqq. Praefationis. Agitur deinceps de nominibus *Subdiaconorum*,
Leitorum, *Cantorum*, *Acoluthorum*, & *Janitorum* in Praefatione
 hac memoratis, quae longe sunt Apostolica aetate inferiora. Quod
 vero per *Clementem* dicatur in Praefatione missus esse hic liber, id
 quoque vix satis cum temporum ratione convenire ostenditur,
 68. cum *Clementem* jam *Roma* iterum An. 68 vel 69 fuisse certum
 sit. Denique ipsam Praefationem non ab eodem autore, qui Con-
 69. stitutiones, cujus Arabica Didascalia non est nisi versio, supposu-
 it, factam esse demonstratur, cum autor Praefationis duos postre-
 mos τῶν διαταγῶν libros ne quidem viderit. Id prolixè contem-
 dit Cl. Grabius, docetq; *Canonēs ordinationum*, in Praefatione me-
 59. moratos, non esse, ut vult *Whistonus*, VII & VIII Constitutio-
 num sed primos XXX Canones, quorum contenta habet *Vansle-*
bius P. V. Hitor. Eccles. Alex. C. 1, qui in fronte horum Arabico-
 rum MSctorum comparent, specioso titulo ornati, deinde τὰς
διαταγὰς τὰς διὰ Κλημεντὸς καὶ Κανόνας ἐκκλησιαστικὰς τῶν
ἁγίων Ἀποστόλων, qui & ipsi in MSS. his Arabicis habentur, quo-
 rum vero Graecum apographum ex Bibliotheca Vindobonensi
 possidebat Cl. Grabius, denique *διδασκαλίαν τῶν Ἀποστόλων διὰ*
ἰεροπολίτην, quam Graece ex Codice 26 Barocciano dudum descri-
 pserat Grabius: omnia vero haec ulterius in Tractatu de Constitut.
 Apostolicis erat deducturus. De ipsa Didascalia, in quantum
 cum *διαταγὰς* Graecis convenit, ibidem erat dicturus, nisi quod
 hic unico exemplo ostendat, quomodo non nusquam interpres
 Arabs ipsas *διαταγὰς* quoque pervertèrit, & *νοθεύει* documentis
 pluribus distinxerit. At de quinque Capitibus postremis Di-
 dascaliae dicere plura haec voluerat Cl. Grabius, nisi intervenisset,
 quae postea ipsi fatalis fuit, aegritudo. Quae quidem effecit, ut
 plura de his Capitibus non liceret ipsi addere, praeter tria quatuorve

orve loca, ipsius Cl. Whistoni de Trinitate doctrinæ profus in hoc libro, ut vult, Canonico contraria. Sic Cap. XXXV Pag. 76, 77. *אלהיה אלמקדש*, *Sancta Trinitas* dicitur, ut hæc appellatio proinde, si Liber sit Apostolicus, ipsa quoque ejusdem sit ætatis. Sic Cap. XXXVI preces finiuntur hoc modo: *Për unicum filium tuum Jesum Christum, eique honor, laus & gloria debetur*, *לך וליה ורוחך* *tibi & illi, & Spiritui S. ante omnes aevos, & nunc & semper in æternum.* Cap. XXXIX de Filio Dei: *Qui erat ab omni æternitate, & paulo post dicitur idem* *מוליד* *genitus non factus.* Et ita quidem finitur cum seria admonitione & voto Tractatus hic Cl. Grabii, qui non dubitandum est, quin nemini non eruditorum salivam moveat alterum de Constitutionibus opus ejus videndi, quarum quidem scrutinio & examini vix quisquam erat inter Viros doctos, qui magis incubuerat. Cujus vero spem aliorumque, quæ meditabatur, valde verendum est, ne mors Viri longissima vita dignissimi omnem sustulerit.

M. VELLEJI PATERCULI QUÆ SUPER-
sunt, cum variis Lectionibus & Indice locupletissimo.
Accedit Annotationum libellus.

Oxonæ, e Theatro Sheldon. 1711, 8.

Plag. 16½.

JO. HUDSONUS, V. Cl. quem hortatu Arthuri Charletti S. Th. Pr. Oxon. 1693, 8 *ἀνορύμωσ* ediderat Vellejum Paterculum; quum exempla deficerent, superiori anno eodem loco eademque forma, dissimulato iterum nomine, typis repetendum dedit. Illam, in Act. A. MDCXCV p. 113 sq. recensitam editionem, textus integritas & elegantia, variæ doctorum lectiones, rerum verborumque Index, ac quos præmiserat Annales Dodwelli Vellejani commendaverant. Novæ huic præter textum, qui ad castigatissimum Nic. Heinsii exemplar exactus, accuratior dari non potuit, ex priori nihil superest: reliqua aut aucta, aut in melius immutata sunt. Annales Vellejanos quoniam Quintilianeis & Statianis, Oxon. 1698, 8 editis, addidit ipse Dodwellus, iterum hic exhibere supervacaneum visum est: quare Synopsis Chronologica

D d

duplex,

duplex, altera Dodwelli, altera Cellarii, horum loco præfixa est. Notæ Criticæ, quas prior editio jam habebat, hic illic auctæ; accessit Annotationum libellus, notas Acidalii, Boecleri, Boxhorrerii, Cellarii, Gruteri, Heinsii, Lipsii, Ruperti, Schegkii & Vossii continens. Ultimo Index iis, quæ curam olim effugerant, locupletatus est.

D. NICOLAI HIER. GUNDLINGII DE EFFICIENTIA METUS tum in promissionibus liberarum gentium, tum etiam hominum, privatorum auxiliisque contra metum, Liber singularis.

Halæ, apud Godofr. Renger, 1711, 4.

Pl. 22.

SI, quam frequenter tractarunt, exhaustissent metus materiam Scriptores, inanis videri poterat præfens opera. Sed quum controversias vulgo exigerent ad illam regulam, quam præjudicium, vulgaris philosophia, juriumque confusa notitia animo persuaferat, fecit inepta hæc tractatio, ut argumentum utile magis quam novum singulari Libro repeteret Celeb. Vir, Nicolai Hieron. Gundlingius. In quo distinctis ab invicem juribus, ordine quis metus effectus, quæ contra eum data sint auxilia, VI Capitibus digessit. Cap. I de Metu respectu voluntatis humanæ agit. In eo postquam evictum, voluntatem humanam cogi posse, coactamque nihilominus esse voluntatem; actiones metu susceptas voluntarias & hæcenus obligatorias esse concluditur. At cum præter voluntatem promittentis, a parte ejus cui promittitur, jus acceptandi requiratur, hoc vero in metu extortis deficiat, inde obligationem nullam esse, docetur. Cap. II effectum metus in promissionibus eorum, qui in statu libertatis vivunt, expendit. Hoc statu, quia omnium æquale jus, si metus injuste inferatur, quod ejus causa promissum est, non obligabit. Ut enim ex promisso obligatur promissor, ita metum injiciens tenetur ad promissorem liberandum; & hac ratione obligatio cum obligatione compensatur. Hæc satis plana, si in idea disputentur; difficilior decisio est, si ad causas liberarum gentium transferenda sint, neque enim tunc quis metus licitus, quis illicitus;

licitus, facile definitur. Si Princeps Principi in bello solenni promissum extorsit, valebit ideo, quia uterque in vim metumque compromisit: quæ ratio pactum Francisci I, contradicentibus frustra Gallis quibusdam, facit obligatorium. Si promissa Imperantibus a subditis sine causa sint extorta, non obligabuntur illi: ita Maria Scotica, cum in custodia regnum ejuraret, obligata non fuit; & Fridericus III pactum Maximiliani cum Brugenſibus recte rescidit. Si vero de juribus & privilegiis inter Principem & cives oriatur disceptatio, quod ita promissum, valebit: ita ex foedere cum Lusitanis obligantur Hispani. Statui Germanico hæc principia si applicentur, videndum, an Cæsar statibus, an status statui quid extorqueat. Priori casu, si secundum publicarum legum tenorem metum Cæsar incusserit, promissum erit obligatorium; si secus, erit nullum: ita Conrado Teklenburgi Comiti injuste metus a Carolo V illatus esse dicitur. Quæ status statui per metum eripuit, ad ea servanda promittens non tenetur: neque enim jus belli inter se status habent. Ita Rudolphus & Albertus I in causis statuum deciderunt. Cap. III metus effectum secundum Jus Romanum examinat. Est hic pro diversitate contractuum varius. In contractibus b. f. damnatur omnis metus; in iis vero, qui st. j. sunt, antea toleratus est, donec formularii juris rigorem temperaret Lucius Octavius Prætor, & post Gallum Aquilium, qui actionem & exceptionem dolimali suggererat, metus causa gesta rescinderet. Quod quidem contractuum discrimen cum sublatum credant multi, perpetuum nec jure Codicis mutatum esse probatur; & quæ vulgo metus requisita afferri solent, exponuntur. Cap. IV, quid jure Pontificio obtineat, docet. Hoc jus cum in omni contractu bonam fidem requirat, omne id, quod metu extortum, pro irrito habet, ita tamen, ut si accesserit juramentum, absolutione ex arcanis Cleri opus sit, Quæ occasione obtans c. 2 X. h. t. resolvitur, & vulgaris Pontificiorum & Evangelicorum quorundam Doctorum de absolutione ad juratam promissionem necessaria opinio refutatur. Cap. V, quis metus effectus secundum Jus Germanicum, ostendit, idque Jus Naturæ præserta Romanorum subtilitate sequi, ex Legibus Visigothorum, Bajuvariorum, Capitularibus

laribus Francorum & formulis Marculphi probat; simulque Capitulare Caroli M. in quo restitutionis in integrum mentio sit, ad Franco-Romanos vel Italos, non Germanos spectasse evincit. Cap. VI denique auxilia contra metum pro diversitate jurium adducit. Jure Nat. vindicatio rei amissæ, item exceptio & replicatio pro conservanda ea datur. Romani olim pro diversa læsionis specie vel actione inj. vel e Lege Julia, vel condict. ob turpem causam, vel actione de dolo agebant. Introducta formula Octaviana liberum erat, vel restitutione in integrum uti, vel actione quod metus causa, cujus requisita explicantur, & obiter totus in hac causa Romani Juris ordo describitur. Denique quadruplum nec Jure Pontificio, nec in foris Germaniæ obtinere, contra Ill. Bergerum præcipue, multis rationibus statuitur.

JOHANNIS BAPTISTÆ BIANCHI HISTORIA Hepatica, seu de Hepatis structura, usibus & morbis.

Augustæ Taurinorum, typis Pauli Mariæ Dutti & Johannis Jacobi Gringhelli, 1710, 4.
Plag. 20.

P. I cap. I. **A**D meliorem Historiæ suæ Hepaticæ elucidationem de secretionibus animali quædam præmittit Autor Clarissimus, cujus necessitatem 5 rationibus firmat; 1 quia particule nutritiæ ex massa sanguinea ad partes nutriendas continuo deponi debent; 2 quia non omnes partes alimentariæ ad sanguinis sinum devolutæ istius sunt conditionis, quæ nutritionem præstare possint, ex ea proin eliminandæ; 3 quia particule nutritiæ per tot circumgyrationes cum sanguine & per concussiones a solidis æque ac fluidis perpeffas debitam figuram, magnitudinem, locationem ad nutritionem necessariam mutant, adeoque ineptæ redduntur pro nutriendis partibus; 4 quia plures cumulantur particule nutritiæ, quam sanguinis penus & nutritionis ratio exigebat; 5 quia particule partibus jamdum appositæ a transfluente sanguine denuo abraduntur, ab hujus massa tanquam superflua vel nocuæ elutriandæ. Præter alibiles vero succos alia sunt fluida, quæ a sanguine separantur, eaque duplicis familiæ, sequ.

seu sensibilia proprio humorum nomine insignita, seu insensibilia vel impalpabilia, quæ effluvia, fuligines & flatus nuncupantur. Quia sanguis per vasa densis parietibus circumtexta pererrat, fluida sensibilia ab ejus complexu secedere nequeunt ordinario, nisi in illis partibus, ubi idem appellens cruor ampliora ostia reperit, molibus scilicet partium secernendarum transcolandis conformia; hæque partes parenchymata vel glandulæ vocantur. Insensibilia vero propter exilitatem secretorio hoc beneficio non indigent, quoniam per insensibilia tunicarum, vasa cingentium, spiracula a massa communi fugiunt, indeque per porosam partium omnium substantiam transmeando breviores propriis excursibus sibi comparant vias, usque ad secessum e corpore, ita ut glandularum miliarium ministerio opus non sit pro insensibilis transpirationis secretione. Fluida, quæ in glandulis secernuntur, duplicis sunt classis, alia enim tenuiorisprehenduntur consistentiæ, quam sit massa ipsa communis in vasis, ut urina, saliva, succus pancreaticus, sudor, lacrymæ, &c. alia crassioris, ut bilis, semen, mucus intestinalis, nasalis, & faucium. Quorum crassorum quidem alia præter intimam suam ad crassescendum dispositionem a causa externa: e. g. aere suam insimul crassitiem nanciscuntur, ut mucus narium, sputum, &c. vel quod aer subtiliores mobilioreq; partes abripiendo in strictiori cocteras contiguitate relinquat, vel quod nitrositate sua utrasque figat & vinciat; alia vero absque causæ externæ concursu incrassantur, ut bilis. Cum autem ipsius secretionis negotium a Medicis vel chymice per fermentationem, vel mechanice per glandularum tanquam totidem cribrorum diversos poros particularumque secernendarum molem & figuram diversam explicari soleat; utramque hanc hypothésin refutat Autor. Et quidem Fermentistas quod attinet, solutionem sanguinis fermento glandularum insito imputatam non fieri, probat, quia secretio abunde a motibus ordinariis ejusdem fluidi, & solidorum præcipue, a cordis impulsu validissimo, a vegeto arteriarum elatere, a vi partium omnium oscillatoria, ab aere pulmonico, & a textura canalium peragitur. Data vero hac fermenti insiti in sanguinem operatione, seu solutione, poni insimul putat in pororum

torum conformatione varietatem, per quorum aliquos secretus succus, per aliquos residuus cruor derivetur. Addit, si specifica glandularum fermenta riganti has sanguini non immisceantur, nullam exerceri secretionem, sin misceantur, ea per circulationem sanguinis ad omnes corporis partes deferri, sicque non esse amplius glandularum indigena, eorumque actionem secretoriam per omnes indifferenter partes exerceri. Absurdissima pariter vocatur hæc hypothesis, quia circulationis legibus e diametro opposita cernitur, siquidem stabilis mora fermentorum in organo supponitur. Adde quod glandularum substantia canalicularis sit, per quam continuo & rapide trajiciens cruor absterget liquidum ibidem fermentum. Denique cum fermenta sint fluida, nascente sanguine ab eodem secreta, sequitur, eorum secretionem a sanguine absque fermentorum præsentia factam esse, adeoque succos reliquos absque eis fieri posse. Sin ad hanc fermenti secretionem aliud concurrere fermentum dicas, aliud fermenti fermentum erit determinandum, idque in infinitum.

6.5. Contra Poristas, quos vocat, dum agit Autor, cribrationis modum locum obtinere existimat in corporibus cribro impositis, & sibi invicem contiguis, e. g. in tritici granis; eundem tamen non extendi posse ad partes intime unitas & implicatas, nisi aliud supponere velis agens, eas ab intima cohæsiōe se-jangens. Urget etiam, nec pororum in glandulis figuram, nec secernendorum molem & conditionem satis esse perspicuam, adeoque totam hypothesin esse precariam. Addit porro, omnia fluida infinita partium parvitate pollere, quæ se cuius figuræ accomodent, adeoque non necessariam esse in orificio excipiente peculiarem figuram. Imo data in minimis sanguinis insita habitudine specificæ configurationis & magnitudinis, a quarum diversitate defur & in eisdem varietas, requiritur tamen, ut molecula e. g. cubica in quadratum meatus glandulosi orificium intromittatur, ut quoad latera & angulos sint similiter posita orificium & latera; unicus igitur erit modus, unicusque casus, si succus aliquis excerni debeat, adeoque secretio admodum parce procedet. Et metuendum erit, ne conica e. g. particula pro situ suo diverso porum figuræ circularis,

cularis, parabolica, elliptica, hyperbolica, triangularis &c. intrat. Denique manifeste constat, per cujuscunque figuræ orificia transvahi debere quomodocunque positas succorum particulas, quarum major diameter minor sit aut saltem æqualis diametro orificii minori, hinc sequitur, variorum succorum secretiones per easdem glandulas fieri posse. Quibus positis contemplatur Autor hepâr secundum partes externas, ejusque vasa lymphatica & nervos. Illa quod concernit, in canibus majoribus post amplas saginationes strangulatis & in mactatis subibus profundas satis ea in hepatis substantia origines sumere, indeque didicit, non ex glandulis conglobatis ea ad hepatis cavum sitis oriri, nec has glandulas in omnibus individuis comparere, cum tamen adsint aquæductus; in quibus autem observantur, non penetrari a lymphaticis, sed superscandi. Multo minus vasa hæc lymphatica ex glandulis gracilibus in cavitate capsulæ communis ortum ducere putat, in qua opinione confirmatur partim autopsia, partim ratione, eo quod scilicet nullum vas lymphaticum a glandula nascatur, sed ab ipsismet fibrarum intercapedinitibus in partibus animalis omnibus; ideoque asserendum existimat, seriffua vascula, hepatis substantiam subeuntia, ex capsula declinando commissuras acinorum exosculari, ibidemque fluidum suum exfugere, foras inde derivandum. Inde pergit ad cetera hepatis vasa, explanatoque hepatis parenchymate, suam, quam fovet, de secretionem animali sententiam exponit. Videlicet quoniam omnes sanguinis particule uniformem inter se incunt comissionem, necesse est, ut pro secretionem præstanda liquor secernendus a reliquis humoribus expeditus, solutus & liber factus sit; sed nec in sanguine, nec in colatorio fermentum existit, quod hoc efficere queat. Reliquum igitur est, ut hoc principium vel in motibus sanguinis, vel in canalium structura inquiratur. Sanguis igitur motu suo instar omnium liquorum sponte fermentescentium instam habet vim, heterogeneum quodcunque ex suo sinu exturbandi. Canales quod spectat, notum est, quod arteriæ quævis in conum abeant. Dum igitur massa sanguinea ad arteriæ parietes & imprimis ad angulos ex ramorum distributione resultantes allidit

c. 6.

7.

8, 9, 10

- dit, dissolvitur eadem, & præparatur, ut recrementà ab aliarum partium compage liberentur. Sed cum succi varii secer-
 nendi veniant e penu sanguinis, non solum tenuioris, sed et-
 iam tenacis, ramosa, implicabilis & concentratæ texturæ, qui
 ab ordinariis sanguinis arietationibus in latera & angulos arte-
 riarum non liberantur sufficienter ab aliarum partium complè-
 xu, natura multiplicavit instrumenta solventia proportionali-
 ter ad multiplicationem resistantiæ solutionis in sanguine, per
 multiplicationem scilicet angulorum & laterum per longius
 protractam itineris extensionem a fonte impulsus, seu corde,
 ad filtrum. Inde est, quod sanguis immediate descendat ad
 renes pro tenui urinâ secerneuda, per varias vero ambages ad
 c. 11. hepar appellat pro tenacibile reddenda. Inde ad bilem rever-
 titur Autor, cujus definitionem ortum, & usum suppeditat. Bilem
 definit per recrementum massæ sanguineæ, lentum & viscidum,
 in sanguinis sinu genitum, & congestum. Concrefcere eum
 putat ex resiniformi substantia, asperiorique salino-fixa, in fan-
 guine inutili, sero competente eliquata. Usus quod concer-
 nit, notum est, quod ex ventriculo chymus ad intestina provol-
 vatur viscidæ & complicabilis consistentiæ, qui lateribus inte-
 stinorum adhærendo horum motui peristaltico non auscultar-
 et, & ostiola vasorum lacteorum obstrueret, quo minus purus
 chylus per ea transcolari possit. Id ne eveniat, & ut glutinosi-
 tas illa tollatur, bilis ad principium duodeni infunditur, tan-
 quam corpus liquidum oleaginosum, ut oleosis interjectis parti-
 culis a variorum corporum implicatione res glutinosæ libe-
 rentur, & tanquam lixiviosum & saponarium, ad deterfionis
 opus alacrius exequendum. Proritat insimul bilis acore suo
 sensiles intestinorum tunicas, ad motum continuandum peri-
 12. stalticum. Exposita inde structura & usu cystis felleæ, modo-
 13. que, quo bilis in cystidem influit, eam per vices ex illa effluere,
 14. stimulumque ad hunc motum a ventriculo recipere existimat.
 Cum enim hic tempore chylicationis non solum a ciborum
 mole, sed ulterius a fermentativa quadam rarefcentia magis
 magisque distendatur, necessario adjacentem folliculum fel-
 15. leum tum temporis premit. Hinc vasa cystidis propria, eo-
 rumque

rumque usum examinat; bilisque quantitatem in hominis hepate & cystide naturaliter contentæ sex unciarum esse dicit, c. 16. quæ tanquam nyctemeri spatio ultra unciam unam illa non excernatur. Sed plures usus hepatis Autor præter secretorium bilis adjudicat, inter quos non ultimus est; quem facultatem ventriculi chylicatoriam juvando exercet hepat. 17. Quemadmodum enim ventriculus chylicationis tempore in inferiori orificio a sphinctere & mechanica tortuositate oclusus, in superiori ab adjacentibus visceribus, liene & hepate, premitur; ita, tanquam operculis stricte appositis in machina Papiniana; transpirare non sinit his activiores mensuræ partes, a digestivo conflictu exaltatas, ac extricatos jam ipsiusmet massæ alimentaris spiritus; quibus inde in digerendam massam reverberatis acuitur soluti-va virtus, sique per universam ciborum congeriem liberior aperitur via. Adde quod copiosissimi habitus calidi & humidi ex hepate expirantes in ventriculi cavum penetrent, & ciborum solidiorum eliquationem; haud secus ac cornu cervi philosophice preparatur, adjuvant. 18. Ultimus hepatis usus in eo consistit, ut sanguinis diverticulum sit, una cum liene, quotiescumque hic vel copia, vel rarefactione auctus ultra ordinariam quantitatem ulteriores amplioresque exigit vias; dilatat enim tum filularum hepatis cavitates, & orbitam sibi majorem aperit. Hæcque, quæ hæcenus præfatus est Autor clarissimus, ulterius in *Cursu suo Anatomico*, quem meditatur, explicaturum se pollicetur. Ad statum præter naturalem pergimus eam Autorem; qui exposita in genere morborum theoria, hepatis morbos in tres classes dispelcit, quarum prima eos complectitur, qui ab hepatis solido immediate proficiscuntur; altera illos, qui a fluidis per hepar excurrentibus oriuntur, tertia istos, qui ad neutram harum classium reduci possunt. Morbi, qui a solido hepatis dependent, vel sunt a toto solido, vel a solido vasculari, vel a solido nerveo. Dum morbos, qui toti solido adscribuntur, 2. aggreditur, vitia hepatis ab ejus morbis distinguenda esse inculcat, hos nuncupando affectionem præter naturalem, quæ in animalis parte insidens lædit ejusdem actionem; illa vero, quæ partis actioni non nocent, licet præternaturalia audiant.

Quemadmodum autem hæc in magnitudine, in numero, in figura, & in situ observantur; ita illi in intemperiem, morbum organicum & solutionem continui dispescuntur. Ad intemperiem hepatis refert ejus atoniam, quam a tota substantia morbum dixerunt veteres, qualis observatur in ejus flacciditate, seu imbecillitate, in gangræna & sphacelo, & in colliquatione. Ad morbos organicos trahit locationem vitiosam. Solutio continui patrat vel a causa interna, ut in simplici erosione & ulcere; vel a causa externa, ut in contusione, & vulnere, vel ab utraque in rimis & fissuris. In morbis hepatis a solido vasculari oriundis accusatur potissimum canalium laxitas præternaturalis & unitatis solutio. Laxitatem inducunt interfluentes succi, eadem distrahendo; quæ distractiones in arteriis aneurismata, in venis varices, in lymphaticis hydatides, in excretoriis ductibus peculiari vocabulo appellantur. Circa unitatis solutionem præter alias causas communes bilis acrimonia accusatur, quæ notabiles frequenter exesiones & ulcera vesicæ felleæ inducit. Inter morbos a solido nerveo ortum ducentes potissimum dolorifica partium nervearum tensio seu crispatura examinatur, quæ non solum in præcingente tunica, aut ligamentis, sed & in omnibus per ejus substantiam dispersis villis membranaceis observatur, ut in hypochondriacis, isticis, hesticis & in quibusdam obstructionibus evenire solet. Ad morbos hepatis a fluido oriundos pergit Autor; & quemadmodum sub hoc titulo sanguis, lympa & bilis continetur, ita sanguis lentore suo obstructiones infert, quæ veræ audiunt, & propriam ejus substantiam seu parenchyma occupant, suntque vel frigidæ, quando subsistentis sanguinis partes implicatæ omnes uniformiter inter sese ulteriorem ad motus intestinos validos aptitudinem non servant, sed tantum non quiescentes penitus, nullo symptomatum strepitu morbum producunt: vel calidæ, quæ etiam inflammationes audiunt, quando in moles vastiores concretæ particulæ sanguinis, sicque proprio fluxui obsistentes, tenuibus tamen adhuc aliis, solutis mobilibusque intertextis, motus quosdam intestinos exercent, summe irregulares, & celeres, indeque acris perceptio caloris in parte observatur, harumque

accre-

accretio a superfluyente perenniter sanguine, arietante in obstru-
 ctionis locum, & ab ulteriore permeatione impedito, trudendo
 vasa violenter extrorsum, sistit molestæ tensionis sensum, a vio-
 lenta adjacentis diaphragmatis pressura singultum & tussim sic-
 cam, a repulsis in massam sanguineam tumultuarie fluidis fe-
 brim, &c. Ex quibus inflammationibus abscessus quandoque
 oriuntur; si scilicet particulae lentescens cavitatem formant in
 visceris substantia. Quod autem iidem abscessus post capitis vul-
 nera frequenter in hepate observentur, inde oriri putat, quod
 sanguis partem purulentam imbibens majores ejus portiones ad
 hepar deponat, tanquam viscus maximum, utpote in quo longe
 majora, quam in aliis omnibus apponuntur vasa, longeque ma-
 jores eorundem diramationes; in quo lentior succorum est cur-
 sus; in quo viscidius secernitur liquidum; in quo nulla est
 muscularis potentia, quæ depositum pus iterum depellere queat.
 Lympha vero sive copia sive visciditate peccans in hepate tumo-
 res, frigidos nuncupatos, concitare potest; ut in œdemate, ob-
 struptione, atheromate, steatomate, meliceride, scirrho, concre-
 tionibus callosis, gypseis &c. videre est. Bilis morborum au-
 tor existit, vel quando est aucta, vel quando imminuta, vel quan-
 do abolita, vel quando ad alia etiam organa est translata ejusdem
 secretio. Exuberat bilis, quando luxuriantibus in sanguine bi-
 lis principiis uberior horum transcolatio in hepate fit, aut quan-
 do consueta solum vigente tum in sanguine, tum in colatorio
 quantitate bilis, hæc ab insolitis hepatis aut partium adjacentium
 contractionibus valide adeo copioseque per ductus suos in duo-
 denum exprimitur, ut soliti effluxus mensuram & exigentiam
 longe transcendat. Imminuitur bilis secretio vel organi vitio,
 quando meatus ejus minores sunt, quam qui bilem admittere
 valeant, vel bilis culpa, quando hæc propter lentorem suam intra
 poros hepatis resorberi non potest. Hæcque crassities oritur,
 vel cum spiritu bilis aut aquea humiditate, aut utroque propter
 nimium calorem privatur: vel cum in ea depressa liquidiora
 hæc principia a terrei & gelatinosi prædominio illaqueantur,
 vel cum crassiores, irregulares, limosasque partes suas tanquam
 sedimentum mucosum & cretaceum cruce in hepatis colum
 despu-

- c. 8. desummat error; Cause abolita secretionis eadem esse possunt,
 9. ac modo allegata, sed in majori gradu. Depravata bilis qualitates sunt vel tactiles, vel gustabiles, vel visibiles. Tactu sua vitia prodit bilis, quando consistentia vel tenuiori vel crassiori pollet: Saporem præternaturalem contrahit eadem, vel quando minime amarescit, sed insipida aut dulci proxima est; vel quando nimium acorem contrahit. Prius fit vel ex salium defectu, vel suppressione, vel mole grandiori, interiorique ponderositate; posterius vero, quando hoc recrementum ob prævias in massa sanguinea fluidorum motiones varias variis figuræ modis salina ejus aculeantur principia, variisque inde locationibus cum ceteris partibus concurrunt; unde salsum, acidum, ponticum evadit. Color depravatus in bile oritur, quando est pallida, vitellina, porracea, æruginosa, cœrulea, glauca, & atra; hæque qualitates ex intima innovatione ab acido quodam inextricabili in ea plus minusve redundante dependent. Morbos quod concernit, qui a secretionis bilis ad alia organa translata oriuntur, observantur hæc vel glandulosa, ut glandula salivales, renales, cutaneæ, & alia, vel non-glandulosa, quando scilicet bilis vel per anastomosis, vel diapedesin exstillans & transfudans in quibusvis corporis partibus colligitur, ut in ictero patet, cujus duo summa genera constituit Autor; Prima classis oritur a limosa & inerti bile, quæ eandem conditionem servat, quam qualem habuit, dum primos in hepate infarctus perpetravit. Altera a causa solutiva sanguinis dependet, & bilem agnoscit subtilem, volatilem, & spiritualisatam. Restant morbi, qui a corpore extraneo originem ducunt, ubi norantur calculi, ex biliosis particulis in durum concretescentibus & tanquam vitificatione concretis; vermes, qui gignuntur, quando iners bilis est acrodo & vieta; flatus, qui ex viscidis, fermentantibus succis in spiritibus elevatis aërique aequali innatantibus componuntur, & tandem polypi, tam gelatinosi quam carnei.
- 31.

Calci hujus tractatus apposita legitur Epistola Iob. Maria Lancisi, in secretionis humanæ negotium inquirens, in qua quemadmodum quædam Bianchi nostri hypotheses confirmant, quædam refutant; ita quid ad ea respondendum sit, paucis monet Noster.

DE

DE INFINITIS INFINITORUM ET
infinite parvorum Ordinibus Disquisitione Geometrica.
 Autore D. GUIDONE GRANDO &c.

Pisis, ex typographia Francisci Bindi, 1710, 4.

Plag. 14.

Cum admodum Rev. P. Grandus spatia plusquam infinita hyperbolica Wallisiana ab objectionibus celeberrimi Varignonii, in Actis A. 1708 p. 343 commemoratis, & Mense superiore repetitis, vindicare constitisset; commodum ipsi videbatur, quæ recentiores Geometra in Analyti infinitesimali præsertim de infinite parvis assumunt, moro veterum una demonstrare. Unde ipsi enata est Disquisitio de infinitis infinitorum & infinite parvorum ordinibus, ita ut, qui primum primarius erat Cl. Autoris scopus, in secundarium abierit. Præmittitur operi præludium poeticum, in quo vates Geometrarum superioris & hujus seculi clarissimorum, Galilei, Cavalieri, Torricellii, Gregorii, Slusii, Hugenii, Mengoli, Wallisii, Leibnitii, Newtoni, Bernoulliorum, Hospitii, Tschirnhusii, Craighii, Hermannii (qui ex Academia Patavina in Francofurtanam nunc evocatus) atque Facii merita canit. Huic succedit expositio controversiæ, quæ Autorem ad præsentem Tractatum scribendum impulit. Wallisium scilicet in Arithmetica infinitorum prop. 104, 105 &c. fol. 409 & in Mechanica c. 4 prop. 7 fol. 679 plusquam infinitis appellationem primum in Geometriam introduxisse, dum rationem 1 ad -1 seu in genere numeri positivi ad privativum infinita (quæ ipsi est ut 1 ad 0) majorem pronunciavit & hinc plusquam infinita dixit spatia, quæ sunt ad aliud finitum ut numerus positivus ad privativum. Esse autem spatia asymptotica hyperbolarum superiorum in istiusmodi ratione ad parallelogrammum aliquod rectilineum finitum, ipse quoque se jam ostendisse monet in demonstratione theorematum Hugenianorum c. 8 n. 11 p. 99 & 100, de qua diximus in Actis A. 1708 p. 343. Cl. Carré in Methodo mensuræ superficierum &c. Sect. 1 Cor. prop. 23 p. 20 eandem appellationem quidem retinuisse, sed tantum ideo, ut ipse in margine addit, ne a communi loquendi more recederet. Parentium in

disquisit. Phys. & Mathem. Tom. I part. 3 p. 512 hanc denomi-
 nationem exagitasse. Tandemque *Varignonium* in Comment.
 Acad. Regiæ Scientiarum A. 1706 expresse *Wallisium* sibi con-
 futandum proposuisse. Sequitur tractatio ipsa: ubi monet, se
 per *rationem assignabilem* intelligere talem, cui æqualis vel
 quantumlibet proxima per positivos numeros exhiberi potest.
Magnitudines finitæ vocat, quæ ad similem, in nostro saltem
 corpore determinandam, rationem assignabilem habent.
 Quodsi hæc ratio fuerit qualibet assignabili major, *magnitudi-
 nem infiniteam* dicit, si minor, *infinite parvam*. *Ejusdem ordinis
 aut gradus* censet quantitates, quarum ratio est assignabilis: quas
 tandem *plusquam infiniteas* appellet, ex Actis Mensis superioris p.
 156 constat. Miratur vero, celeberrimum *Varignonium* in
 quantitatibus infinite parvis diversos ordines admittere, in infi-
 nitæ autem minime. Hinc ostendit, summam & differentiam
 duarum magnitudinum ejusdem ordinis esse cum alterutra ipsa-
 rum ejusdem ordinis: unde porro concludit, si quantitas per
 quemlibet numerum finitum multiplicetur aut dividatur, fa-
 ctum & quotum intra eundem cum illa ordinem consistere, ade-
 oque qualitatem infinite parvam per numerum finitum multipli-
 catam non degenerare in finitam. Docet præterea, rationem
 qualibet assignabili majorem non minorem esse ratione 1: 0, &
 hanc rationem reddit, cur quantitas infinite parva intuitu finitæ
 sit merum nihil, adeoque ipsi addita vel demta eandem non au-
 geat vel minuat: quæ quantum valeat, ex Actis A. 1710 p. 464 in-
 telligitur. Quantitatum infinite parvarum quasdam esse ejus-
 dem ordinis, & quamlibet inter se rationem assignabilem habere
 posse, ostendit 1 in triangulo, 2 in curva quacunque. Inde in-
 fert, errare illos, qui eas vel ut penitus indivisibiles, vel ut in-
 vicem æquales considerant. In hanc regulam imegisse ipsi vi-
 detur ingeniosissimus *Varignoni*, dum in Commentariis Aca-
 demix Regiæ Scientiarum Annorum 1700, 1702, 1703 & 1706 vi-
 res centrales determinat, utut eandem in aliis meditationibus ab
 eodem observatam esse agnoscat. Monstrat etiam, quantita-
 tes infinite parvas esse interdum diversi ordinis, alias enim esse
 aliis infinitis majores aut minores, idque sine ullo limite. Hic
 vero

vero ut a methodum differentiandi quantitates variables & integrandi differentiales exponit. Similiter probat eodem fere modo, quo celeberrimus *Hallejus* in Transactionibus Anglicanis, n. 195 p. 556, quantitatum absolute infinitarum quasdam esse ejusdem ordinis & quamlibet inter se rationem assignabilem habere posse: quasdam vero diversi esse ordinis, atque alias aliis infinities majores aut minores, idque sine ullo limite. Docet inter alia, areas hyperbolarum superiorum infinite majores esse areis inferiorum, quantumvis jam infinitis, vel plus quam infinitis, quod primario sibi probandum proposuerat. In arearum adeo dimensione non sufficere, ut quasdam ipsarum absolute infinitæ demonstrantur, sed gradum quoque infinitudinis determinandum esse; quod fiat observando, ad quod infiniti aliunde noti genus rationem assignabilem habere possint. Spatium infinitum esse, quo hyperbola secunda extra primam exorbitat. Sed ne credamus, spatium asymptoticum hyperbolæ primæ esse in genere infinitorum minimum; spatium invenire docet infinitum ipso infinities minus. Monet, *Laurentium Lorenzini* egregium, Tractatum de Curvis Logarithmicis scripsisse, quem adhuc premat. Tandem hyperbolam quadraticam (quam vocat,) cum *Apolloniana* confert.

Appendicis loco subjungitur Epistola Geometrica ad Illust. Equitem *D. Ascarium Lippi Aretinum*, in qua doctrina in opere comprehensa ex elementis planis & conicis ulterius applicatur & nova ratione confirmatur. Respondetur etiam ad objectiones amici, quas contra infinitatem spatii asymptotici hyperbolici fecerat.

Ceterum, quid *Cl. Varignonius* ad objectiones a *Cl. P. Grandi* factas respondeat, ex Mense superiore repetendum.

NICOLAI BION *Neu-eröffnete Mathematische
Werk- & Schule &c.*

h. e.

NICOLAI BION TRACTATUS DE CON-
structione & precipuis usibus instrumentorum
Mathematicorum.

Franco-

Francofurti, Lipsiæ & Norimbergæ, in bibliopolio Hoffmanniano, 1712, 4.

Alph. 2 plag. 5 & 28 Tabb. æn.

Cum Autor Gallus Tractatum hunc de instrumentis Mathematicis idioma patrio edidisset; eundem in Actis A. 1719 p. 15 & 16 tum iis commendavimus, qui praxin Mathematicam cordi habent, tum artificibus, qui in parandis instrumentis desudant. Quoniam itaque opus utilissimum in suo genere unicum; bene de Germanis nostris meritis est Cl. *Doppelmejerus*, Mathematicum in Gymnasio Norimbergenſi Professor, quod illud in linguam nobis vernaculam transtulerit, & figuras æri nitide incidi curaverit. In gratiam nostrorum artificum addi possent appendicis loco instrumenta ad Geometriam subterraneam pertinentia, qualia representat *Nicolaus Voigtel* in sua Geometria subterranea, Vir in praxibus istiusmodi versatissimus. Argumentum libri repetatur ex Actorum loco citato.

SINENSIS IMPERII LIBRI

Classici sex.

Pragæ, apud Joach. Joan. Kamenicky, 1711, 4.

DE tribus libris prioribus dictum est Mense Mart. p. 123. Quartum composuit *MemTsu*, in duos tomos divisum, quorum ille sex, hic octo capitibus constat. Materias tractat *Memcius* magis inter se connexas, quam quæ in libris reliquis occurrunt. Extollit potissimum veram imperandi normam, reprobat bellicum imperii pacandi modum, explicat naturæ humanæ rectitudinem & falsa dogmata refutat. Præcipua ejus dogmata hæc sunt: Principem sapientem non utilitatem; sed æquitatem querere debere. Bonum regimen populi frequentiam parere. Radicem boni regiminis esse rebus ad victum populi necessariis prospicere, v. gr. rei agrariæ, piscationi, arborum amputationi, bombycum & animalium domesticorum alendorum utilitati. Tempore famis Principem egenti populo opitulati nec indilium animalium fuscibam alere debere. In pœnis parcum; in tributis modicum, in agricultura sollicitum, in æorum instructione providum esse jubet.

bet. Musicæ amorem Principi prodesse ad bonum regimen ob Lib. I Cap. 2.
 consimilem & sonorum & animorum concordiam; dummodo
 delectationes suas cum populo communes faciat. Honestum sive
 opum sive voluptatum amorem non obesse bono regimini, sed
 Principis duntaxat duritiem & incuriam. Antequam Princeps
 aliquem ad dignitatem magnam evehat, opus esse ut diligenti
 prius examine utatur. Cor obfirmandum esse, ut non concutia- 3
 tur in rebus dubiis atque periculis. Tempore pacis vacandum
 bono regimini, non otio aut voluptatibus solis. Ad officia &
 dignitates dignos duntaxat evehendos. Si quis pietatem, æqui-
 tatem, honestatem, prudentiam non exerceat, id non ex natura-
 lis facultatis defectu, sed ex propriæ voluntatis culpa provenire.
 Hac tria ad militiam maxime conducere, tempus & locum com- 4
 modum atque hominum concordiam. Principem, qui non prior
 invisit, sed ad se accit Philosophum, peccare contra urbanitatem.
 Sapientiæ Magistrum modo decere, modo dedecere accipere a
 Principibus munera. Præfectum, qui non potest officio suo bene
 fungi, illo abdicare se debere. Neminem esse, qui non possit virtutem 5
 exercere ac sapientes imitari. Triennem luctum ob parentum
 mortem decere filios, quem *Memcius* Principi *Ven Kum* per-
 suaſit. Principem pro tributo unam tantum decimam aut unde-
 cimam frugum partem exigere debere. Commendat *Memcius*
 quadrangularem agrorum divisionem, ut nec agricolis, nec Mi-
 nistris regis furandi locus relinquatur. In Regno diversis diversa 6
 officia & opificia esse oportere. Philosophum peccare contra ho-
 nestatis leges, si sine prævia invitatione adeat Principes, suam iis
 de arte bene vivendi & regendi doctrinam traditurus. Ipsum
 querere quidem dignitatem, ut suam doctrinam propaget, sed
 recta æquitatis via. Dignitate licet careat, mereri tamen, qui pro-
 pter Magisterii beneficium laute a Principibus tractetur. Dum
 Principes signa honoris ac benevolentie exhibent Philosopho,
 conveniens esse, ut hic eos invisat. Inveteratam sceleris consuetu-
 dinem subito abrumpendam, non lente diminuendam. Ad bo- Lib. II Cap. 1.
 num regimen antiquorum Principum leges commendat *Mem-
 cius*, qui vasorum, instrumentorum, mensurarum, ponderum
 formam tradiderunt, Musicæ concordiam instituerunt, rectæ di-
 Ff sciplinæ

disciplinae leges tulerunt. In Principe sapientiam & aequitatem; in Ministris promptitudinem & fidelitatem requiri. Aequitate ac pietate Regna conservari. Boni regiminis fundamentum esse morum in Principe compositionem: tunc enim omnes cupere illi subesse. Ut hominem noscas, inspiciendam esse oculi pupilam. Praefectum, qui suo Principi pium regimen non gerenti, rigidis tributis exactionibus opes coacervare tantum studet, a *Confucio* & *Confucii* schola rejici. Utendum esse ministris, qui corda ipsorum scrutari valent ad ea dirigenda & qui defectus regiminis corrigere norunt. Ea animi aegritudine passim laborare homines, quod ament fieri aliorum magistri, quando ipsi adhuc discipuli esse deberent. Principem sapientem unicuique reddere, quod suum est. Si Rex velit humanitatem atque honestatem a Ministro suo erga se servari; ipse prior erga Ministrum eam servet necessum esse. Interesse Principis, monstrat *Memelus*, moribus suis invigilare. Prudentem rerum aestimatorem vocat, qui ab actione tempestive cessare norit. Optat, ut vir, qui aliena vitia patefacit, sciret, quantus hinc postea dolor sibi sit adventurus. Virum doctrina & virtute magnum infantilis aetatis animum innocentem nunquam exuere. Filiorum munus esse, parentes, dum vivunt, alere; cum obierunt, sepelire. Virum sapientem quærere essentialem virtutis rationem clara cognitione assequi & in se ipso possidere. Non esse appetenda, nec facienda, quæ primo ad spectu bona videntur, accuratius perspecta talia non deprehenduntur. Prudentis esse res dirigere juxta naturalem earum cursum; sapientis, servare ritus praescriptos. Ejus, qui ab alio offenditur, officium esse, ut se ipsum examinet & ad perfectionem ulteriorem extimulet. Hominum, qui honores ac dignitates ambiunt, ut uni suæ utilitati consulant, eos esse mores, ut, ubi illas quærunt, clam humiliter sese abjiciant; ubi illas obtinuerunt, palam insolenter superbiant. Commendatur Principis *Xun* ardor emendandi parentes male viventes, qui ex imperii gloria nihil voluptatis capiebat, quamdiu eos vitiiis litantes conspiciebat. Commendatur ejus erga fratrem natu minorem *Siam* amor, quem beneficiis ac honoribus cumulavit, utut insidias ab eo passus. Commendatur & Imperatoris *Xun* singularis & utilis

utilis erga patrem honor, quem tanquam patrem Imperatoris
 aluit magnificentissime. Dum aliquid fit, cujus causa non appa-
 ret, istius rei autorem esse cœlum. Sapientem, ut dignitatem
 quarat, non se abjicere ad indigna & vilia officia. In Ministris Lib. II cap. 4.
 laudatur integritas, magnanimitas, affabilitas, prudentia. Mu-
 nus, quod accipere æquum est, quantumvis magnum, non esse
 rejciendum. Si quis magistratum ambiat, paupertatem suam
 sublevaturus, cum in humiliori gradu subsistere debere. Virum
 sapientem, qui officio caret, accitum a Regulo, non teneri illum
 adire, cum sit Magister seu Philosophus: non deceere enim Phi-
 losophum sic acciri. Hominis naturam ex se rectam ac bonam, 5.
 adeoque pietatem & æquitatem ipsi intrinsecam esse. Rectitu-
 dinem ad sequendam virtutem non minus propriam esse homi-
 nis naturæ, ac gravitatem aquæ, utpotè quæ in ratione consistat,
 pietatis & æquitatis radice. Additur, quod insit naturæ humanæ
 appetitus, qui unam honestatem spectat, isque quadruplex, com-
 miserationis scilicet, pudoris, reverentiæ, scientiæ; seu quod
 sit quædam pietas, æquitas, honestas, prudentia inchoata & in-
 genita. Ueram esse in omnibus hominibus naturam: quod adeo
 aliqui male vivant, id ex eorum non natura, sed pravitate oriri.
 Istam cordis rectitudinem post diurnos pravæ cupiditatis tumul-
 tus vespere & mane repullulare, sed si interdiu semper pessunde-
 tur, tandem suffocari ac perire. Nihil tamen illa pretiosius esse,
 immo plus eam æstimandam esse quam vitam. Sed deperdi-
 tos homines illam non curare, nec nobiliorem sui partem, cor
 scilicet ac mentem, alere, de ventre tantum sollicitos, parte lon-
 ge ignobiliori. Rationem hanc esse, quod per mentis cognitio-
 nem non firment ac roborent cor suum adversus pravos rerum
 mundanarum incursum; quin imo vitis suis frivolas causas præ-
 tendere. Cordis honestatem plus faciendam, quam escam & 6.
 voluptatem. Neminem esse, qui non possit antiquos viros illu-
 stres imitari. Viri sapientes in regnis utiles judicantur & mul-
 ta traduntur de optimâ regiminis forma. Virum recti amatorem,
 qui lubens monita & consilia audit, esse optimum regni mini-
 strum & contra. Vitam felicem ex rebus adversis, ex dolori-
 bus, ex laboribus; mortem infelicem ex rebus secundis, ex otio,

Lib. II cap. 7. ex delitiis oriri. Qui cognoscit rerum naturas, illum posse coelum cognoscere ei que inservire. Virum sapientem in omni re coeli providentiam expectare illique acquiescere, Sapientis Principis exempla fortius trahere quam decreta. Sapientem tribus delectari, 1 si videat patrem & matrem adhuc superstites ac benevalentes, fratresque concordēs; 2 si coelum adspiciens nihil in animo, in terram oculos demittens nihil in moribus animadvertat, cuius ipsum pudeat; 3 si omnes in imperio verbo & exemplo instruere & ad vitæ perfectionem adducere queat. Eundem naturæ suæ beatitatem in virtutis exercitio collocare; nec honore aut contemptu, nec opibus aut paupertate moveri; propter morum exemplum & doctrinæ beneficium dignum esse, qui a Rege stipendium accipiat. Triennem ob parentum mortem luctum imminui non debere. Principem sapientem non egere armis ut vincat; sola pietate & æquitate omnes ad se allicere. Nullum cordis custodiendi meliorem esse modum, quam illius desideria imminuere.

Ceterum *Memcius* lib. 2 c. 4 §. 10 & seqq. describit imperii totius formam, quæ fuit sub imperiali familia *Cben*, & perfectissima a Sinis prædicatur. Quare cum apud nos Sinarum in Rep. constituenda & administranda prudentia omnium fere ore celebratur; illam descriptionem excerptis nostris superaddere visum est. Dignitates in toto imperio erant quinque: 1 Imperator, 2 Dux (*Kum*), 3 Princeps (*Hou*), 4 Comes (*Pe*), 5 Marchio (*Tsu*) & Baro (*Nan*). In quacunque aula dignitatum sex erant gradus: 1 Imperator in sua sede imperiali & Regulus in sua regia, 2 supremorum tribunalium Præsides, 3 primarii Præfecti, 4 liberalium artium alumni seu Doctores ex supremo, 5 ex medio & 6 ex infimo ordine. Imperialis sedis tota ditio extendebatur stadiis 1000; Ducis ac Principis ditio 100; Comitis 70; Marchionis & Baronis 50. Ex his terris reditus sibi ad vitam necessarios accipiebant. Cujus ditio 50 stadiis minor erat, ille per se Imperatorem convenire non poterat, sed vicini Reguli cognominis patrocínio adhærebat. In aula imperiali dignitas Præsidis tribunalium supremorum æquipollebat dignitati Regulorum Ducum ac Principum; dignitas Præfectorum ea erat quæ Regulorum

lorum Comitum; Doctorum primi gradus ea quæ Regulorum Marchionum & Baronum: Hinc eadem quoque ipsis assignabantur ditiones. Nimirum illi ab aula recedentes has dignitates; hi vero ad aulam vocati illas dignitates nanciscebantur. In magno Regno, quod 100 stadia quadrata complectebatur, ditio Reguli Ducis aut Principis erat 32000 jugerum; Præsidis 3200; Præfecti 800; Doctoris ex primo ordine 400; ex secundo ordine 200; ex infimo 100, qualis etiam erat virorum popularium, qui aliquod munus in Magistratu gerebant. In Regno mediocri 70 stadiorum quadratorum ditio Reguli Comitum erat jugerum 24000, Præsidis 2400, Præfecti 800, Doctoris ex primo ordine 400, ex secundo 200, ex tertio 100. In parvo deniq; Regno 50 stadiorum quadratorum Reguli Marchionis aut Baronis ditio erat 16000 jugerum, Præsidis 1600, reliquorum ut in regnis ceteris.

CONRADISAM. SCHURZFLEISCHII
Epistolæ arcane, varii, politici imprimis, historici, antiquarii & literarii argumenti, cura H. L. SCHURZFLEISCHII. Accesserunt quædam orthographiæ Supplementa.

Halæ Magd., apud Jo. Godofr. Rengerum, 1711, 8.

Alph. 1 plag. 20.

Quo majus & clarius est inter eruditos nomen Schurzfleischianum, tanto minus librum hunc gratiam ab iis initurum esse, dubitamus. Editionem ejus acceptam referimus curæ Viri Cl. Henrici Leonardi Schurzfleischii, Doctoris Vitemb. publici, & Serenissimo Principi Saxo-Vinariensi a Consiliis & Bibliotheca, qui ut Fratri celeberrimo in munerum istorum administratione successit, ita exemplo ejus bene de re literaria meretur, & cum sui ingenii monumentis, quorum non semel in his Actis honorificam mentionem fecimus, tum fraternis etiam scriptis, quæ hucdum inedita servat, colligendis & in lucem emittendis, illam ornare pergit. Inter posteriora alterum hoc Epistolarum Volumen (de primo anno 1700 edito & nuper hoc ipso anno recuso diximus Suppl. T. III Sect. 10 iterumque T. V Sect. 5) eas complectitur, quæ ab anno Christi 1679 usque ad 1689 scriptæ sunt, & cum Latini sermonis elegantia, qua imprimis B.

Ff 3

Author

- Autor excellit & quasi facem aliis prætulit, tum varietate & præstantia argumenti se commendant, atque adeo non minorem utilitatem quam voluptatem Lectori pollicentur. Nos unum vel alterum saltem exempli causa enotabimus. Hieronymum Græcum Daunii Florentiam missum esse dolet, tanto magis, quod omissus sit in Bibliotheca Patrum & controversiæ super eo verentur. D. Musæum, Theologum Jenensem, cum in absolvendo contra Theologum quendam (fortasse D. Calovium) opere laboraret, & defensio fore confecta esset, inopinato apoplexia correptum decessisse, refert. Clementis Epistolam veram & germanam esse censet, etsi id e nostratibus negent aut in dubium vocent Hulfemannus, Calovius, Danhauerus & alii. Multum quoque de controversia Hellenistica eo tempore inter eruditos disceptata affert, & ita de illa judicat, ut facile appareat, negantem illi sententiam placuisse. Gatakerum in eo ludere operamque perdere affirmat, quod in caractere idiotico latibulum quaerat, ut eludat argumenta quæ a Poetis Tragicis petuntur, cum tamen hi, non minus ac alii scriptores Græci, Græcæ linguæ indolem servant. Lexicon linguæ Hellenistica, quod Drusus promisit, neque editum fuisse, neque edi potuisse ostendit, nisi lepide id confinxisset. Hinc & Hugonem Grotium Hellenismo applausisse, miratur & improbat. Dum Galli insidias & molitiones contra imperium Rom. memorat, nunquam tres & raro duos Reges Francorum continua successione felices ac præpotentes fuisse observat. Post mortem Meisneri Theologi Vittembergensis, pro Spenero surrogando Professores quosdam sententiam dixisse, sed Theologos nullam ejus mentionem fecisse, & alienati animi signa dedisse, ostendit. De Actis nostris eo tempore primum coeptis æquum & honorificum p. 185, 201, 303, 355 fert iudicium. De R. Simonis Historia Critica sententiam rogatus, Virum hunc nimium sibi indulgere, veteresque terminos movere, & magis conjecturis, quam certis monumentis nixum ad scepticismum, in sacris valde periculosum neq; a cordato Critico ferendum, viam munire, respondet. D. Mayeri in Acad. Vitemb. adventum celebrat, eumque omnes oratoris sacri partès explentem Chryso-stomi Saxonici titulo cohonestat. Ill. Magliabechium, propter scriptum quoddam Tenzelii, a Schelstratio in periculum & suspicionem

nem non sinceræ religionis adductum esse dolet. Ex Belgio quædam de Cœcæjanorum & Voetianorum dissidiis nunciat: controversiarum Gronovii cum Fabretto & H. Vossio meminit: nimiamq; Pufendorfii in refutandis adversariis acerbiter notat. A Spanhemio se accepisse, scribit, Salmasii notas in novum Fœdus intercidisse, quod tamen Stephanus le Moyne divino nutu factum putavit, quia multa oracula detorquendo & secus interpretando crucem Theologis fixisset. Josephum annotationibus Scaligeri manuscriptis distinctum se ex auctione Bibliothecæ Goesianæ obtinuisse, lætatur. Munus Bibliothecarii Casareï obtinendi spem sibi factam esse, religionem vero, quo minus id capesseret, oblitisse, significat. De Codice Josephi modo laudato, & a Jo. Andrea Bosio, quondam novam Josephi editionem moliente, pariter ac Nicolao Heinsio, istius precibus adducto, per totum fere Belgium frustra quasito, singularis extat epistola a Clarissimo harum Epistolarum Editore ac hodierno illius cimelii possessore ad Dan. Nesselium Augustæ Bibliothecæ Vindobonensis præfectum scripta. Ex hac, illum suprema Scaligeri voluntate ad Gomarum ea lege pervenisse, discimus, ut incuram Chronici Eusebiani rursus edendi incumberet. Deinde vero nescio qua fortuna inter libros Goesianos relatus, & his publica auctione divenditis, in magno licitantium certamine, B. Conrado Samueli Schurzfeischio obvenit. Postremo notamus, in titulo promissa Supplementa orthographiæ propediem cum tertio Epistolarum Schurzfeischianarum Volumine, in lucem proditura.

516.

524, 531.

552.

520.

529.

APOLOGIA PRO JOHANNE BASILIDE II

Magno duce Moscoviæ tyrannidis vulgo falsoque insimulato.

Viennæ Austria, apud Autorem, 1711, 4.

Plag. 10.

INter præcipua tyrannidis atque crudelitatis exempla Joannem Basilidem Russorum Principem vulgo commemorari, constat. Sed hujus vitii suspicione atque infamia eum quanto potest studio Anonymus noster liberare nititur, & ne primus id ausus esse videatur.

videatur, ad Thuani, Jovii, Schurzheifchii, Becmanni, Meiersbergii, aliorumque testimonia provocat, qui mitius de illo judicaverunt. Totum laborem tribus Capitibus absolvit. Horum *primo* offendit, quam difficile sit, Principem quendam ac nominatim Basilidem tyrannidis reum agere. Summa huc redit: duo esse tyrannidis genera, alterum *juris*, quo quis principatum injuste occupat, alterum *exercitii*, quo principatus jure licet acquisitus injuste administratur, ita quidem, ut leges & commoda Reipublicæ evertantur. Prioris tyrannidis nulla veri specie accusari posse Basilidem, cum imperium paternum hereditatis jure obtinuerit. Quod vero ad posteriorem attinet, distinguendas esse gentes, diversas Rerumpubl. rationes, & severiorum suppliciorum causas. Russos esse populum rudem, agrestem, immorigerum, servituti assuetum, qui sine acrioribus pœnis in officio contineri non possit. Pro ratione status graviora esse in una Republ. delicta, quæ in aliis civitatibus sæpe leviora videantur. Ita Nicotianæ usum & furtum rerum levissimarum legibus institutisque Russorum capitalia esse, propterea quod utantur ædibus non satis munitis & ad flammam concipiendam maxime idoneis, atque adeo furtorum & incendiæ periculo ita expositis, ut sine tam acerbis remediis id evitari non possit. Cap. II etiam facta ipsa, quæ in Basilide tyrannidis accusantur, in dubium vocat, & plerosque scriptores, qui de vita & rebus gestis ejus exposuerunt, suspectos reddere studet: alios partium studio impeditos fuisse, alios falsa aut non satis explorata cognita pro veris certisque tradidisse, alios rationem status non intellexisse, alios facta ministrorum Principi ipsi perperam tribuisse, contendit. Inter partium studio deditos refert imprimis Polonos & Livonos, utpote perpetuis fere bellis a Basilide vexatos, nominatim Alexandrum Guagninum, castri & copiarum Polonicarum, quæ adversus Moscos militabant, præfectum, Christophorum Warsévicium, Stephani Regis Pol. legatum, qui in oratione isti dedicata in reprehendenda Basilidis hostis tyrannide magis oratorem, quam historicum egerit, Georgium von Hof, qui XIV annis duram captivitatem apud Moscos sustinuerit, Reinoldum Heidensteinium, Regis Poloniæ secretarium, Paulum Oderbornium, Ecclesiæ Rigenfis Pastorem, qui

in bello Livonico multis incommodis affectus est. Ea occasione etiam reliquorum scriptorum, qui res gestas Basilidis persecuti sunt, historiam perceriset; & præstantissimos quosque parcissime de illius crudelitate commemorare, affirmat. Cap. III tandem in causas, quamobrem Princeps iste tam male audiat, inquirat, & has fere præcipuas fuisse, existimat: 1 Quod facinorosos quosdam paulo atrocioribus suppliciis affecerit, quæ facile crudelitatis speciem præbuerint. 2 Quod in Clericos Romani cœtus acerbius consuluerit, quin & suorum sacrorum antistites, quos *Popas* vocant, criminis cujusdam, præcipue seditionis reos severe animadverterit. 3 Quod summum & herile imperium non solum omni cura rigide tueri, sed & augere studuerit. Hinc cum Duces Russicos, qui provincias sibi commissas tantum non hereditario jure ad posteros suos olim transmiserant, alio transferret, odia & conjurationes extitisse severissimis poenis extinguendas. 4 Quod continua fere cum finitimis bella gesserit, in quibus cum milites, præsertim Tartari & Cosaci, multa crudeliter & immoderate fecissent, ea deinceps Principi ipsi fuisse imputata.

THESAURUS NUMISMATUM MODERNORUM hujus seculi, seu Numismata Mnemonica & Iconica, figuris æneis expressa, Latinaque & Germanica explicatione illustrata.

Norimbergæ, apud Jo. Andr. Endterum, 1711, fol.
Alph. 1.

Thesauri hujus Numismatici Editores Clarissimi anno seculi nostri X exeunte fidem publico scripto, Norimbergæ Germanice typis expresso, fecerant, constitutum sibi esse, *Historiam Seculi XIX Numismaticam* novo Opere exhibere, in quo libello instituti sui rationem exposituri varia, eademque memoratu digniora Numismata Mnemonica & Iconica, tam in nostra Germania, quam alibi cusa, una cum explicatione accurata sese communicaturos esse, in se receperant. Etenim interjecta aliqua mora prodit nunc Tomus I operis hujus Latine & Germanice, in quo, mutato paulum titulo, numi Anni

MDCC res gestas illustrantes diligenter explicantur. Etsi enim
 annus hic ad seculum XIX non spectet, attamen cum & memo-
 ria litis de initio seculi frequens occurrat in numis; & annus ille
 rerum gestarum, quarum pars in sequentem etiam excurrit, ma-
 gnitudine insignis sit, bene utique fecere operis hujus Autores,
 quod ab eo initium ceperunt. Primo loco itaque hic exhiben-
 tur Numismata Secularia, ea praesertim quae occasione certami-
 nis de anno MDCC, utrum seculi XVII complementum, an
 vero XVIII initium in eo ponendum sit? a doctis moti, prodi-
 ere. Hos excipiunt Numi Jubilaei Romani solemnibus variis-
 que ritibus & ceremoniis, eo tempore adhiberi solitas, referen-
 tes. Succedunt alii, inventae Artis Typographicae, emenda-
 torum Fastrorum, inaugurationis Friderici IV Daniæ Regis, solu-
 tae obsidionis Tœnningensis, & hanc confestim insecutae Pacis
 Travendalensis, Nativitatis Caesarei Principis Leopoldi, Leopoldi
 M. e Josepho nepotis, praemature cheu! fato brevi post extincti,
 Testamenti & successionis Hispanicae, novos, bello cruento
 Pace Ryfvicensi vix sopito, motus excitatae, liberatae ab obsidi-
 one Narvae, ac commemorabilis Suecorum victoriae a Moschis
 reportatae, electionisque & inaugurationis Clementis XI, qui
 hodie Romanae Ecclesiae rebus praest, memoriam instaurantes:
 quorum copiosiori commemoratione jam superfedemus. Non
 mediocrem vero praecipuorum eventuum, conversionum, rerum
 gestarum, aliarumque historiarum, cognitionem ex eo petere
 poterunt, qui, a numerosioribus Commentariis & Annalium
 scriptoribus, aut temporis otioque lucrandi, aut sumptuum par-
 gendorum causa, abhorrentes, breviori & faciliori via ex con-
 quistis ac diligenter collectis Numismatibus singulorum anno-
 rum Historiam cognitam sibi perspectamque reddere volu-
 erint. Speciatim vero juventutem, illustri loco natam, in-
 peritum atque in Historicis, Geographicis, Genealogicis,
 Heraldicis & similibus studiis probe versatum ducem inci-
 dentem, ex hoc Opere majorem in modum instrui atque erudiri
 posse, nemo inficiabitur; quod etiam ab Editoribus in Praefatio-
 ne, qua Thesaurum suum auxerunt, extrema monitum fuit
 atque observatum. Quae quum ita sint, gratissimam omnibus
 Numisma-

Numismatum Historiarumque Cultoribus navabunt operam, si in continuando & perficiendo hoc Opere, quod publice testati sunt, operam atque industriam suam desiderari haud patiantur. Nunquam enim his mercibus deerunt emptores, propterea quod, præter jam commemorata, ornamentis, quæ vocant, externis omnibus prædita, figuræque Numorum in æs incisa elegantissime expressæ sint, nec characteres denique & chartâ nitore ac splendore suo destituantur. Et jam *Numismata* quoque *Historica Anni MDCCI* nuperrime prodiisse accepimus, de quibus dicemus alio tempore.

IL NUOVO CONFEDERAMENTO &c.

h. e.

NOVUM FOEDUS SUMMA FIDE EX GRÆCO
Italice redditum a MATTHÆO BERLANDO
DELLA LEGA, D. Theologo, Professore Philosophiæ &
Linguar. Exotic. in Academ. Equestri Erlangana, &
JAC. PHILIPPO RAVIZZA,

Doctore Theologo.

Volumen II.

Christian-Erlangæ, apud Dan. Mich. Schmalz, 1712, 8.

Alphab. 2.

Representamus nunc posteriorem Versionis Italicæ partem, de cujus priore superiore Anno commentati sumus. Præfatio strictius exponit, quam diversa consilia Interpretæ in convertendo ex originalibus linguis Codice Sacro secuti sint, cum alii verba verbis reddenda, alii, iique rectius sentientes, mentem Scriptoris Sacri, dictione tamen non omnino neglecta, cum cura exprimendam censuerint. Hanc sequitur Narratio historica de *Structura Papatus*, cujus architectricem solam astutiam fuisse contendunt Cl. Autores, quæ quatuor potissimum scopos, ad quos collinearet, præfixos sibi habuerit, nempe subjectionem vulgi, amplificationem divitiarum, Pontificis & Cleri dignitatis incrementum, ac denique conservationem partorum. Primum scopum assequi hujus consilii autores voluerunt, Scripturam S. ex oculis lectorum amoventes, & sollicitè caventes, ne illa in linguas vulgares converteretur. Vulgus hoc modo fascinaturn facile se abduci ad imagines, ornamenta & variarum cere-

Gg 2

moniarum

moniarum apparatus passum est, præcipue cum varia in præjudicium S. Codicis afferri solerent, quod scilicet non omnia ad salutem necessaria complectatur, obscura præterea & ambigua sit, & quæ sunt hujus generis criminationes aliæ: Vicissim iudicium de rebus fidei soli Papæ relinquendum dicebatur, & cumulum addebat insignis varietas, qua omnium animos, diversis ceteroquin studiis ductos, rapere ad se & pertrahere poterant. Pompæ vestigia in Cardinalibus, Antistitibus, Templis &c. Stoicismi in Capucinis, otii in Abbatibus, Canonicatibus, Monasteriis, doctrinæ apud Jesuitas, ignorantia apud alios &c. inveniuntur. Cumulandis divitiis religionis prætextus quærebatur, nominatimque inservire debebat novus fidei articulus, qui credere jubebat, pro peccatis homines in purgatorio solvere poenas debere, quæ tamen per Missas frequenter, dato pretio, celebratas diminui possint. Huc invocatio Sanctorum & commenta de miraculis ac reliquiis eorundem similiter referebantur. Existimationem augebant tituli & elogia Papæ, quem vocabant Deum, Sponsum Ecclesiæ, Principem totius Orbis, Episcopum Oecumenicum &c. In honoris societatem veniebant sacrificuli, facta illis potestate ipsam Conditorum in Missa creandi. Magnificis verbis rem exponit *de Besse* lib. 1 c. 3 *de dignitate Sacerdotum: Creatura, inquit, obediebat Josua, Creator Sacerdotibus. Illi Sol, bis Deus, quotiescunque sacra verba proferunt. Sacerdotium & divinitas omnia habent communia, eandem magnificentiam, eandem potestatem.* Ut denique facultates his fraudibus partas tueri possent, Clerici conjugii usum interdicebantur, quia verendum erat, ne Episcopi Ecclesiæ bona in familias suas migrare juberent. De dignitate & existimatione tum Pontificis Rom. tum Cleri in universum similibus mediis consultum erat. Hæc & alia ejusmodi grata brevitate commemorant doctissimi Autores, quæ in compendio sistunt illa, de quibus purioris Ecclesiæ Scriptores commentarium non unum in lucem protulerunt. Quod ad ipsam Versionem attinet, eadem hujus Voluminis, Acta Apostolorum, Epistolas & Apocalypsin complexi, quæ prioris, ratio est, adeoque contextui ipsi variæ notæ & animadversiones, partim ad reddendam Interpretationis rationem, partim ad rerum diffi-

difficiliorum explicatōnem, partim ad dissentientium, nominatim Pontificiorum, refutationem pertinentes, subjectæ leguntur. Sic ad Actuum c. I. v. 18 diversorum de Judæ morte sententiæ & vocis ἀπαγγελῶν notiones enarrantur. Ad Cap. III, 21 notantur Origenistæ recentiores, qui sententiæ suæ præsidium eo in loco præter rationem quærent. Ad Cap. V, 6, voci συλλεῖν notio *sepeliendi* vindicatur, allegato Casaubonō Miscell. Theolog. lib. VI c. 18; ubi veremur, ne quid; librarii vel typographi culpa, exciderit, cum Casaubonus Miscellanea Theologica non scripserit, ac præterea cetera verba ostendant, Autorem hujus notæ plures afferre voluisse. Ad Cap. IX, 32. Sancti quidam chimærici & manifestum fictionis argumentum secum ferentes nominantur. v. c. S. *Almachius* ex voce *Almanacus*, qua Calendarium indicatur, ortus; *S. Corona* & *S. Zinonides* &c. In nominibus Scriptorum exprimendis nonnunquam a librario vel typographo erratum esse deprehendimus; v. c. p. 58; ubi Aut. Bideus de M. J. C. laudatur, qui dicendus erat Antonius Bynæus de morte J. C. Accedit Appendix binarum plagularum, quæ complectitur varias animadversiones in N. T. ex Cl. Deylingii Observatōnibus Sacris repetitas.

JO. HENRICI FEUSTKINGII S.S. THEOL.
Doctōris, ejusdemque Prof. Publ. Consistorii Regio-Elector.
Assessoris, Augustissimæ Electr. Saxon. Concionatoris Aulici,
Seren. Ducis Saxo-Gothani Consilii Ecclesiastici, h. t.
Academiæ Wittebergensis Pro-Rectoris, Palmodia Sacra,
sive de retractationibus Theologorum in rebus fi-
dei schediasma.

Wittenbergæ, sumptibus & typis Christiani Gerdesii, 1711, 4.
 Plag. 21.

Quod dudum desideratum ab eruditis fuit, ut peculiare aliquod de retractationibus Theologorum in rebus fidei schediasma extaret, in præsentī erudito tractatu (quem duabus antea Dissertationibus publicæ eruditorum disquisitioni submiserat) summa cum laude Summe Reverendus Autor præstitit. Cum enim elegantes doctorum de retractationibus Patrum exstent

meditationes, id unum restare videbatur, ut Theologorum quoque palinodiae sacrae peculiari schediasmate Lectori exhiberentur. Sub initium hujus schediasmatis in veras tam parca nostra aetate retractationis causas inquiri, quarum praecipuas, philantiam, arrogantiam, malitiam atque inscitiam recenset. Postea vocis *palinodia* ἑρωδιον evolvit, imprimisque se Theologorum, qui Lutheri aetate & subsequentibus seculis defensionem Ecclesiae susceperunt & ab objectis criminibus eandem perpurgarunt, retractationes consideraturum pollicetur. Interim vero illorum quoque *ὡς ἐν παρόδῳ* mentionem injicit, qui metu supplicii, aliisque nefandis de causis, relicta vera, falsam religionem amplexi sunt, quales sunt Hieronymus Pragensis, Thomas Cranmerus, Andreas Frommius, & Christophorus Pelargus, quin & Patres nonnullos, Augustinum, Origenem, Hieronymum Stridonensem &c. commemorat, ut Jurisconsultorum, Medicorum (quos inter doctissimus artis salutaris in hac Academia Doctor, Johannes Bohnius primum locum obtinet) Criticorum, Philosophorum, Historicorum (in quorum numero etiam Celeberrimus Jeneus Theologus, Joannes Franciscus Buddeus, & Vir Cl. Burchardus Gotthelf Struvius recensentur) Pontificiorum denique ac Reformatorum exempla praetereamus. Ad Theologos vero dum propius accedit, varias classes constituit, eoque primo loco de iis, qui falsam, quam ante professi sunt, religionem rejecerunt, Urbano Rhegio, Petro Paulo Vergerio, & Jacobo Reihingio, qui a Pontificiis ad Lutheranos transierunt, hinc de iis, qui perperam a se facta condemnarunt, exemplo Tilemanni Heshusii, qui, se peccasse, quod a D. Georgio Majore, Brabenta, titulum & privilegia Doctoris Theologi acceperit, publice confessus est, commemorat. Deinde de iis agit, qui integros libros vel suspectos, vel scandalosos, vel mala fide conscriptos, repudiaverunt, ut sunt Bucerus, Aeneas Sylvius, Beza, Beverland & Claudius Salmasius. Chytraum quoque & Huticrum ex eorum numero, qui, quae in rebus historicis contra fidem publicam commiserant, agnovere, in medium affert. Praeterea eos, qui palinodiam in re illicita factam denuo retractarunt, recenset, quo Hieronymum Pragensem & Thomam Cranmerum, quorum mentio jam antea

facta

facta est, refert. Denique ad eos, qui a sententiis sacris & in rebus fidei assensu, admissis quondam atque defensis, recesserunt, se recipit, primumque eos, qui dolose revocarunt, e. g. Eusebium Nicomediensem, Berengarium Presbyterum, Huldarium Zwinglium, &c. quorumque retractatio fuit inconstans, exemplo Samuelis Huberi; impedita, exemplo Erasmi Glizneri; incerta, exemplo Petri Abælardi; coacta, exemplo Papistarum, seorsim considerat, & tum demum ad enumeranda longo agmine, observato temporis, quo vixerunt, ordine, nostratum Theologorum exempla pergit. Provocat itaque ad ipsum Megalandrum nostrum B. Lutherum, quem reliqui Theologi de Ecclesia Christi optime meriti, Philippus Melancton, Johannes Epinus, Johannes Bugenhagenus, Andreas Bodenstein Carolostadius, Michael Stieffelius, Johannes Agricola, Andreas Musculus, Georgius Major, Erasmus Sarcerius, Johannes Matthæi, Smalcaldiensis, (quem cum Johanne Matthæi, Episcopo in Suecia Stremensi, qui Syncretisticas favit opiniones, easque pariter retractavit, non confundendum esse observat,) Paulus Crellius, Nicolaus Selneckerus, Gelmerus Nemorimontius, Georgius Kargius sive Parsimonius, Georgius Mylius, Nicolaus Hemmingius, Joachimus Stygius, Tilemannus Heshusius, Daniel Hoffmannus, Eilhardus Lubinus, Balthasar Meisnerus, Justus Feusbornius, Johannes Gerhardus, Conradus Dietericus, Detlevus Meierus, Christophorus Raselius, Jacobus Taubius, Thomas Tantovius, Martinus Stadius, Henricus Nicolai, Petrus Musæus, Johannes Conradus Durrius, Johannes Hulfemannus, Johannes Adamus Scherzerus, Salomon Glassius & Augustus Pfeifferus longo ordine sequuntur. Ceterum historia retractationum per singula exempla copiose & eleganter traditur, & epistolæ quoque nonnullæ amoris, quæ ad declarandam & uberius explicandam historiam facere videbantur, insuper adduntur.

Kurzer Bericht von Veränderungen des Teutschen Reichs/ &c.

h. c.

h. e.

**DE IMPERII GERMANICI MUTATIONI-
bus Notitia brevis; Autore BURCHARDO GOTT-
HELF STRUVIO.**

Jenæ, apud Joh. Felicem Bielkium, 1712, 4.

Plag. 8.

Quemadmodum historia Germanica præcipua prudentiæ politicae pars est, omnisque historiae reliquæ præcipuum fundamentum, ita Excellentissimus Autor omne suum studium diligentiamque eo convertit, ut hanc elegantissimam eruditio- nis partem e tot præclarissimis rerum Germanicarum moni- mentis indes magis magisque erueret. Et ejus quidem Synta- gma Juris Publici alibi recensuimus. Sequitur præsens opuscu- lum, quo in gratiam Auditorum historiam Germanicam ritè pertractate, eandemque cum Juris Publici notitia conjungere docet. Igitur secundum quatuor Imperii Germanici mutatio- nes, periodos historiae constituit quatuor, quarum prima Ger- maniam liberam, altera eandem sub Romanis, tertia sub Francis, ultima sub Germanis Imperatoribus exponit. Quæ fatales Imperii vastissimi mutationes uti formæ irregula- ris, quemadmodum nonnulli loqui amant, fuerunt causæ; ita Juris Publ. scientiæ tractandæ periodos constituit septem, quarum primam ab Ottone M. qui anno 962 electus fuit Im- perator, usque ad Henricum IV, alteram usque ad interregni tempora, tertiam ad Carolum IV, quartam ad Maximilianum I, quintam ad Carolum V, sextam ad pacem Westphalicam, se- ptimam denique ad hæc tempora pertexit. Præcipue vero id agit, ut omnia e genuinis fontibus rerumque Germanicarum monumentis depromat; & eadem ratione historiam Germani- cam suam evulgandam promittit, quam Orbis litera- tus avide expectat.

ERRATUM.

M. Jan. p. 22 l. 20 dele *Hieronymi*.

*
*
*

A C T A ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii, Anno M DCC XII.

**SILESIA NUMISMATICA, oder Einleitung
zu dem Schlesiſchen Münz-Cabinet.**

i. e.

INTRODUCTIO AD REM SILESIAE NU-
*mariam, in qua 308 ex parte rarissima, antiquissima &
pulcherrima, intra Silesiam cusa, numismata, æri incisa
accurate representantur, cum studio & cura enarrantur,
ac simul complures in Historia Silesiaca admissi errores
deteguntur; Autore M. GODOFREDO DEWER-*
DECK, Archi-Diacono & Bibliothecario Templi
Petro-Paulini apud Lignicenses.

Jauravii, impensis Autoris, 1711, 4.

Alph. 5 figg. æn. plag. 11½.

Post complurium Virorum eruditorum in Historia Sile-
siæ illustranda navatam operam, supererat, ut illa ex nu-
mismatibus Silesiacis modo confirmaretur, modo e-
mendaretur, modo collustraretur. Id vero qui tentaret,
nemo hætenus fuerat præter Godofr. Rhonium, cujus de studio
Rei numariæ Silesiæ Epistola, & de numis Episcopalibus
Johannæis Vratislaviensibus Exercitatio, utraque Vratislaviæ A.
1693, 4 edita, multa de affecto illius de re numaria Silesiorum
opere integro sperare nos jubebat, nisi præmatura morte abrepto
Autore res intra spem subsitisset. Præclarissime ergo de Historia
Silesiorum meritus est Plur. Reverendus & Clariss. *Deverdeckius*,
quod viam nemini antea tritam ingressus, eleganti Opere hoc
rem numariam Silesiorum ornayerit atque enarraverit. Fun-
damenti vero loco substravit Autor Dissertationes Viri in Histo-

- ria hac citra controversiam principis, B. Martini Hankii, *de Moneta Silesiorum*, Dramatis Gymnastici instar, ut Vratislaviæ exhiberi solent, sub forma Dialogorum publice A. MDCCVI d. 22 Junii exhibitas. Has, inquam, a B. Hankio Autori concessas & revisas, in initio operis collocatas habes, ac deinceps perpetuo veluti commentario enarratas, persæpe auctas, aliquando & emendatas. Ipsum opus in sex Libros dispescitur, quorum
- 89 sqq. *Primus* de supremorum Silesiæ Ducum intra hanc provinciam cufis numismatibus agit. Eo titulo a Polonia Regibus cufas monetas vel dari posse vel re vera dari negatur, eaque occasione suprema potestas Ducum Silesiæ a Polonicorum Historicorum detorsionibus vindicatur. Inter Bohemiæ Reges, quibus se sponte sua Silesiæ Duces Seculo XIV certis conditionibus subjecere, primus memoratur Ladislaus, in cujus numo aureo Silesiæ dominium innuitur, quippe in quo inter insignia post fascias Hungaricas, & leonem Bohemicum, tertio loco succedit aquila Silesiaca, quarto fascia Domus Austriacæ. Inde inter Regum Bohemiæ numos recensetur curiosus Uladislai, obuli magnitudine, numus, quo iste Rex dextra manu filium Ludovicum recens coronatum gestans in adversa parte, in averfa aquila Silesiaca representatur, quemquæ A. MDXI, cum Uladislau una cum filio Ludovico Vratislaviam venisset, ut filio homagium præstaretur, cujus rei circumstantiæ curiose hic describuntur, percussum esse existimatur. Post Ludovicum Ferdinandi I aureus imprimis notandus, A. MDLXIII factus, cujus adversa imaginem ipsius cum titulo: FERDI. D. G. EL. R. IM. S. A. G. H. BO. averfa pars aquilam imperialem duplicem, cujus pectori impositum scutum minus Silesiacam aquilam monstrat, cum perigraphe: REX INF. HISP. ARC. AU. D. SILÆ. 1563, raro insignium Silesiacorum honore sitit. Cui non valde dissimilis est Rudolphi II aureus, nisi quod parma, Silesiacam aquilam habens, superimposita sit medijs Regni Hungariæ & Bohemiæ insignibus. Ac ne id quoque prætereamus, in aureo numo, cujus adversa Maximiliani II Imperatoris faciem gerit, aquilam in averfa exhibitam, quæ globum pede tenet, cum perigraphe: DOMINUS PROVIDEBIT, Silesiacam omnino esse, asseritur. Inde inter alios habes quatuor numos

mos Friderici Electoris Palatini, quorum duo coronam exhibent p. 149 sqq.
 quinque manibus sustentatam, quarum una Silesiam haud dubie
 repræsentat, cum inscriptione: *Dante Deo & Ordinum Concor-*
dia, tertius *Ducem Silesiæ* cum diferte nominat, quartus cum hoc
 titulo insignia Silesiæ cum aliis repræsentat. Inter Ferdinandi
 II, III, Leopoldi I & Josephi I numos, etiam intra Silesiam cufos, 165, 166.
 raro invenias quicquam præter titulum Ducis Silesiæ, aliquando
 statim regis titulis adjectum, nisi quod in Ferdinandi II cruci-
 gero anno 1626 percusso aquila Silesiaca etiam a dextris fasciæ
 Austriacæ, & in Leopoldi dimidio unciali A. 1695 cuso eadem
 scuto in medio reliquorum insignium superimposita appareat.
 In univèrsum notandum est, partim obolos, partim æreos nu-
 mos rationibus Camerae Silesiacæ inservientes ab antiquo tempo-
 re non gessisse nisi initialem literam nominis ejus, qui tum regna-
 bat, Regis, tectam vel corona Bohemica vel Imperiali, addito
 quandoque anno, averfa vero parte aliquando leonem Bohemi-
 cum, sæpius aquilam Silesiacam referente, quod numis Uladis-
 lai, Ludovici, Ferdinandi I & II Maximiliani II & Rudolphi II
 probatur. *Libro Secundo*, de Ducum Silesiæ numis agente, primo 169.
 disquiritur de jure monetandi, quo gavisi sunt Duces illi Piastæi,
 atque id eos ab avis suis ad se delatum accepisse, neque eo se de-
 fraudasse, cum Bohemiæ se adjungerent, demonstratur. Cum-
 que Episcopi Vratislavienses ob Ducatum Nissensem Ducibus Si- 172 sqq.
 lesiæ ipsi quoque accenseantur, illos jus istud ex donatione Pia-
 stæi Henrici, Ducis Silesiæ, Cracoviæ & Sandomiriæ obtinuisse,
 ejusque donationis diploma, quod integrum hic adducitur, non,
 ut vulgo credunt, ab Henrico II sive Pio A. 1240, sed ab ejus ne-
 pote, Henrico IV Probo, A. 1290 datum fuisse, fusc & accurate
 docetur, & duo numi, qui videntur esse Episcopales, satis anti-
 qui adducuntur. Inter indubitatos Episcopales, de quibus Cap.
 II agitur, primus hætenus inventus est Johannis Tursonis nu-
 mus; in adversa caput Johannis Baptistæ, cum perigraphæ: S.
 BAPTIST. SUCCURRE. in averfa insignia gentilitia Episcopi
 exhibens cum verbis: JOANNES EPUS VRAT. Huic a Ma-
 ximiliano I Imperatore data confirmatio juris monetandi, oc-
 casionem dedit verbis: *Munus Cesaris Maximiliani*, quæ in sus-
 cessa-

- cessorum, Jacobi a Salza, Balthasaris a Promnitz, Caspari a Logau, Martini Gerstmanni, Johannis a Sitsch, & Sebastiani Rosstock numis fere semper apparent; ab Episcopis vero illis, qui ipsa nativitate Principes erant, semper sunt omissa. Præter ea vero, quæ hac occasione de Episcopis istis memorantur curiosa; cum primis notari meretur insolita inscriptio numi a Casparo a Logau cusi, qua se ipsum ita appellat: CASP. LOGUS EPI. VRA. IM. FER. DEC. h. e. *Episcopus Vratislaviensis Imperatoris Ferdinandi Decreto.* Neque prætereunda forte est averfa numi, a Mart. Gerstmanno Episcopo Vratislaviensi facti, qua circa cornu copix apes duæ exhibentur cum verbis: *Et mel & aculeus*, ejusdemque Episcopi amor erga Historiam Silesiacam laudatur, quæ ab ipso juxta seriem Episcoporum cœpta, ut a Secretario Wenceslao Cromero continuaretur & publicaretur, hujus mille vallenses testamenti tabulis legavit. Quibus merito adjungimus successoris ejus Andreæ Jerini verba: *Utinam novissima providerem*, & tertii ab hoc Episcopi, Caroli Archiducis Austriæ: *Anima mea ad te Deus desiderat*, numis ipsorum impressa. De quo Carolo dum agitur, literæ ipsius Nissæ d. 14 Augusti A. 1619 ad Archi-Episcopum Gnesnensem datæ, quibus Episcopatus Vratislaviensis in istius temporis turbis Regi Poloniae commendatur, & ea, quæ Sedi Metropolitana Gnesnensi antiquitus a Vratislaviensi tanquam Filia debeatur, connexio commemoratur, ab Autore adducuntur & excusantur. Post Carolum Ferdinandum, Sueciæ & Poloniae Principem, cujus plerosque numos condecorant verba: *Omnis potestas a Deo est*, & successores ejus, memorandum est cum primis Friderici Landgravii Hassiæ, Cardinalis & Episcopi Vratislaviensis, numisma, in averfa parte pedilavium Christi representans, cum verbis: *Exemplum enim dedi vobis, Jo. 13*, quod spectat ad imitationem hujus facti quotannis ab Episcopo Vratislaviensi suscipi solitam. Inter Lignicensium & Bregensium Ducum numos, de quibus Cap. III sermo est, haud immerito forte Henrico Barbato vel ejus conjugi Hedwigi tribuitur ille, qui adversam aquila liliis circumspersa insignitam, averfam voce TREBNIZ inscriptam exhibet, quod monasterium Hedwigis munificentix debetur. Inter alios antiquos, sed incertæ ætatis, qui ibidem adducuntur, haud prætereundus est is, qui Ducis imaginem gladium trans-

transversum tenentis, cum verbo: *Boleslaus*, altero latere caput humanum, cum verbis: *SCS. Adalbertus* exhibet, & Boleslai III esse existimatur, cujus filios duos Wenceslaum I & Ludovicum I a Rege Bohemiarum A. 1342 simultanea, quam vocant, investitura honoratos, duobus numis bracteatis, quorum uterque duas facies ad se invicem conversas cum vexillo, alter vero literas WENC. alter EVICUS exhibent, representari creditur. Non memoraremus hic alium numulum, aquila Silesiaca cum literis L.D.B. altera vero parte Diva templum manu gerente insignitum, nisi monendum esset de Ludovico II Duce Bregensi anno 1374 nato, anno 1436 mortuo, cui hic numus tribuitur, multa notatu digna ab Autore congesta hic esse. Certiores vero sunt, qui sequuntur, ex quibus primus est Friderici I Ducis Lignicensis, Sanctae Hedwigis, ut prolixè demonstrat Autor, in parte aversa imaginem gestans. Cujus filius Fridericus II uti ad ostendendum pro veritate Evangelii zelum plerisque numis suis verba hæc insculpi fecit: *Verbum Domini manet in æternum*, ita & insignia Ducum Lignicensium primus integra in illis representavit, quæ Reverendus Autor late explicat, & errores circa illa plerorumque Heraldicorum manifeste detegit. Qua occasione & de hujus Friderici A. 1507 in Palestinam suscepto itinere, ubi Eques auratus est creatus, & de bello ab ipso Vratislaviensibus A. 1509 illato, ac biennio post sopito, deque illius pro orthodoxia evangelica studio contra Fanaticos, Valentinum Krantwaldum & alios, ex MStis & aliis monumentis multa cum cura enarrantur. Porro cum A. 1546 Regio mandato vetitum esset Ducibus Lignicensibus, ne monetam cuderent amplius, id jus tandem, postquam Joachimus Fridericus luculenter demonstrasset, sibi illud legitime deberi, ad Duces rediit. Hujus A. 1602 defuncti memoriam primum, quod quidem constat, in Silesia cæsis numismatibus est parentatum, post quem filii duo Joh. Christianus & Georgius Rudolphus ad Annum fere 1622 omnibus monetis suos utriusque imagines & titulos insculpi curarunt. Tum inter Johannis Christiani numos notandi imprimis sunt illi, quibus inscriptum est symbolum: *Integritas & rectum custodiant me*, de quo Duce inter alia a Reverendo Autore monetur, male illi tribui tritum illud

p. 265.
268 sqq.

273 sqq.

281 sqq.

294 sqq.

302.

306.

321 sqq.

318.

347.

- p. 348. illud *Consilium & Mandatum Ducale de necessaria persecutione* mediolorum, quibus Dei iustum iudicium, ira & poena, quam hodie Orbi minatur, rite agnoscat, & si non penitus averruncetur, saltem aliquo modo mitigetur. Nunquam id auctoritate Ducis publicatum, sed a Johanne Theodoro de Tsch, Equite Silesio, Apologia pro Jac. Behmio scripta famoso, ex odio adversus orthodoxos Ministros confarcatum, deinde ab Abrahamo de Franckenberg, hujus amico, ut Amstelodami imprimeretur, curatum fuisse contendit. Inter Georgii Rudolphi numos memorabile est, cum in numo A. 1621 cuso se appellare Ducem Silesiae Lignicensis, Bregensis & Goldbergensis, quod tamen novum non esse Ducibus Lignicensibus, erudite ab Autore monstratur.
- 335 sqq. Neque forte est praetereundus numus major ejusdem, cujus aversa Lignicium ab ipso novis aggeribus munitum, tanquam obsessum sistit, cum verbis, quae symboli loco ipsi erant: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* 1622; nec alter minor, cujus aversa monstrat verba: *Fürstlich Almos* h. e. *Eleemosyna Ducalis*, de qua eleemosyna, quotannis die Soterio Lignicii incredibili pauperum numero confluenti dari adhuc solita, multa curiosa hic memorantur. Successere huic filii Johannis Christiani, Georgius, Ludovicus & Christianus, divisis possessionibus in Ducatum Lignicensis, Bregensis & Wolaviensis, ubi imprimis legi merentur, quae Cl. Autor ad vindicandam districtui Wolaviensis Ducatus appellationem ex antiquis monumentis prae-ducit. Hi Fratres plerumque conjuncti in numis visuntur, aliquando cum verbis: *Sufficit mihi Gratia tua Domine*, soli ut plurimum cum symbolis: *Sors mea a Domino: Consilium Jehovae stabit: Constante & sincere*. Christiano, de cujus circa Superintendentis Reformati apud Lignicensis constitutionem cum Statibus suis dissidio hic etiam agitur, succedentis filii Georgii, Guilielmi, praematura & luctuosa morte A. 1675 abrepti, tam recens est in animis pariter & numis memoria, ut eos, ab Autore licet studiose collectos, hic tamen memorare vix attineat. Properamus enim ad
- 362 sqq. *Librum tertium*, quo reliquorum Ducum Silesiae numi pertractantur. Capite I, ubi de Monsterbergico-Olsnensibus agit, ex Polonorum sive Piastorum, qui Ducatum Monsterbergensem possedere,
- 385.
- 408 sq.

possedere, Ducum numis unus est a Clar. Autore adductus, cujus latus alterum aquilam cum perigrapha: *Juvenum Bol.* (ita Autor legit, & explicat: *Juvenum Bolkonis*), alterum galeam cum voce *Muensterberg* gerit. Obscurissimus vero est alius, ad Duces Monsterbergicos familiae Podiebraticae quidem haud dubie spectans, e Gazophylacio Arnstadiensi hic adductus. Utrumque latus leonem sistit ad dexteram conversum, & pede sinistro scutum tenentem, cui Luna falcata & duae stellae insculptae sunt. Inscriptio adversa est: *Grossus Ducum Munsf.* versa: *M. Ducissa de Sagan.* Hoc nomen & insigne qui recte explicet, ut inveniatur, vehementer optat Autor. Succedunt deinde certiores, Caroli, mox Joachimi, Henrici, Johannis, & Georgii fratrum, Henrici & Caroli fratrum, numi, plerique insignibus Monsterbergico-Olsnensibus, altera vero parte verbis: *Moneta Reichsteinensis*, & S. Christophori, aurifodinae Reichsteinensis Patroni, imagine insignes. Ubi inter alia, cur Duces isti ut plurimum ita titulum suum expresserint: *S. R. I. Princeps, Dux Monsterbergensis, Silesiae-Olsnensis, Comes Glacensis*, &c. erudite Autor persequitur. Eundem titulum tetinuit postremo nominatus inter hos Duces Carolus II, licet jam vendito Ducatu Monsterbergensi & Comitatu Glacensi, cujus ad annum usque 1617, quo beate omnibus bonis desideratissimus obiit, numos sat multos hic habes, imprimis funebres complures, merita Ducis istius gloriae testes locupletissimos. Hujus filiorum par, Henricus Wenceslaus, & Carolus Fridericus, ex Podiebratica Domo postremi, primo conjunctim, inde separatim numos eudi fecerunt, ille addito quandoque symbolo: *Sufficit mihi Gratia tua Domine*, hic: *Dominus Protector meus*, difficillimis uterque temporibus. Qui dum enarrantur, additur ab Autore insignium Monsterbergico-Olsnensium explicatio proluxa. Caroli Friderici filia Elisabetha Maria cum beneficio privilegii, a Johanne Rege Bohemiae A. 1338 dati, quo Olsnensis Ducatus feudum foemininum esse jubebatur, eum ad Sylvium Nimrodum, Ducem Wurtembergicum, conjugem suum, devolverit, hujus non nisi unus numus, Elisabethae Mariae autem A. 1686 demortuae duo funebres adducuntur. Filii tres *Sylvius Fridericus, Christianus Ulricus & Julius Sigismundus*

p. 411 sqq.

419 sqq.

439 sqq.

tot

- tot tamque elegantibus numismatibus nomen pariter suum, familiarumque, & nuptiarum solennitates consecraverunt, ut nobis vix integrum sit quicquam ex iis decerpere, rectiusque ad ipsum Auctorem remittamus harum rerum curiosos. Unum non adducere non possumus; Jubilæi Tubingensis solennitati a Sylvio Friderico in ipsa Silesia sacratum, cujus imaginem & titulum adversa pars, averfa Coronam Ducalem e nubibus porrectam, ac sub ea pulvinari incumbentem caduceum representat, subscriptis verbis: *Oliva Silesiorum 1677, perigraphæ vero hæc est: Eberhardus Barbatas ex utroque immortalis. Der hat die Herzhogs Würdebracht 1495 d. 21 Julii und Tübingen berühmt gemacht 1477 d. 31 Julii h. c. ille Ducalem dignitatem in Familiam introduxit, ille Tubingam celebrem reddidit. Christiani Ulrici filius, Carolo Friderico & Christiano Ulrico, & Julii Sigismundi filio Carolo, hodie superstitibus, sacros numos deinde habes, quibus adjuncta est vindicatio tituli Ducatus districtui Berolstadiensi dati, & insignium in hac Familia obtinentium enarratio. Cumque a Ferdinando III Ducatus Monsterbergensis Averspergiis Principibus in feudum concessus sit, unus Joh. Weickhardii numus adducitur, hac inscriptione gaudens: *Joann. We. D. G. Dux Monsterberg. S. R. J. Princeps ab Aversperg. Ratiborensium Ducum familia A. 1516 extincta, Oppolienfium A. 1532 (de quibus Cap. II agitur) cessus est uterque Ducatus cum Monsterbergensi a Ferdinando I Isabellæ viduæ Johannis de Zapolla, ejusdemque filio A. 1551, qui, quanquam jam dudum violata stipulatione, tamen in aureis A. 1565 cufis inter insignia Silesiacam aquilam videtur agnoscere cum titulo: *Joannes Secundus D. G. electus Rex Ungariae. Quomodo & Bethlenus Gabriel, qui post Sigismundum Bathori hos Ducatus a Ferdinando II A. 1622 obtinebat, etsi iis A. 1623 jam exutus erat, tamen & titulum & insignia eorum in numis suis constanter retinuit. Teschinensium Ducum primus, qui reperitur, numus est Wenceslai, A. 1560, & alter A. 1574, uterque cum verbis: *Benedictio Domini divites facit, cufus. Ubi omnino observanda sunt, quæ de titulo Teschinensium Ducum, quo se *Duces Majoris Glogovia* appellabant, Cl. Autor monet, partem nempe Ducatus imo Civitatis quoque Glogoviensis Castimirum****
- p. 452 sqq.
- 488.
- 492.
- 501.
- 508 sq.
- 515 sqq.

mirum Teschinentem a Johanne Rege obtinuisse, atque ejus rei memoriam, quanquam ipso dominio a Ducibus Teschinentibus Regi Matthiæ I cello, per hunc titulum servatam fuisse. Filium Wenceslai Fridericum Casimirum Patre adhuc superstiti, A. 1569 numos cudi fecisse memorabile est, de cujus nuptiis cum Catharina, Friderici III Ducis Lignicensis filia, & Friderici hujus proscritione bene multa ex MSCtis adducuntur. Postremi Teschinentium Ducis Friderici Guilielmi numi non habent quicquam aliud singulare, nisi epigraphen averſæ, symbolum nempe Ducis: *In Deo meo transgrediar murum*. Hoc A. 1625 mortuo Elisabetha Lucretia soror Ducatum tanquam feudum foemininum sibi postulabat, cujus & numos habes, inscriptos altera parte: *Elisabetha Lucretia, D. G. in Silesia Teschinentis & Maj. Glogoviae Ducissa, Principissa de Lichtenstein*, altera: *Moneta nova argentea Teschinentis*. Sed adjudicato illi hoc jure, Ferdinandus III Ducatum accepit. Oppavensium Ducum in omni Silesiaca historia intricatissimam seriem Cl. Autor prolixè persequitur, deinde Caroli & Caroli Eusebii, Principum de Lichtenstein, quibus is Ducatus cessit, numos adducit. E Marchionibus Brandenburgicis, qui Silesiæ Ducum titulum in numis gessere, primi fuisse videntur Georgius, & hujus ex fratre nepos Albertus, qui conjuncti in numis uncialibus visuntur, cum epigraphè: *Georgius & Albertus, Marggr. Bran. & Slesie*. In altera parte perpetuo verba exhibentur: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Cum vero dissentiant inter se Historici, quò titulo Georgius Marchio a Ludovico Rege acceperit Ducatum Carnoviensem, Cl. Autor eos probat, qui commutatum cum iis quæ a Beatrice, Joh. Hunniadis filia, prima conjuge sua, acceperat Georgius, prædiis in Hungaria hunc Ducatum fuisse tradunt. Aquila Silesiaca sive Crofnensis inter numos Brandenburgicos primum comparet in numis Johannis A. 1548 cufis, deinde in complurium Electorum, imprimis Friderici Guilielmi M. numismatibus frequentissime, de quibus ut & reliquorum Marchionum Domus Onoldiensis, qui Carnoviensium Ducum titulo usi sunt, numis Cl. Autor agit. Saxoniorum Ducum, quibus ab A. 1472 Saganensis Ducatus ad A. 1548 usque suberat, non dantur numi, qui hujus in Silesia domini ullam mentionem faciant.

p. 535 sqq.

534.

537 sqq.

546.

552.

562.

574.

- P. 577. Idem vero Ducatus A. 1628 Alberto Wallensteinio donatus, ab hoc plurimis, Sagani etiam percussis, numismatibus est nobilitatus. Ducum Glogoviensium numus vix alius est exstantior, quam qui a Sigismundo, Uladislai Regis Bohemiae Fratrem, deinde Rege Poloniae, cusus est, cum epigraphe: *Sigismundus Dux Glogoviae, Kazimiri Regis Poloniae natus*. Inter Suidnicenses Duces Bolkoni, Boleslai Calvi filio, A. 1304 mortuo, tribuitur a Cl. Autore numus antiquus sed elegans, aquilam Silesiae, ac in altero latere galeam plumis pavonis ornata cum epigraphe: *Galea Ducis Bolkonis* sistens, de quo Bolkone & aliis ad Silesiae Historiam intimiorem spectantibus multa hic curiose annotantur. *Liber quartus* de Comitum, Dynastiarum & Urbium Silesiae numis agens, primo Comitatum Glacensem, variis ab omni memoria Dominis obnoxium, exhibet, qui postquam a Podiebraticis A. 1500 venditus esset, inde A. 1537 Johanni Baroni a Bernstein in Helfenstein cessit, cujus numi habentur: quo privilegio etiam Ernestus Comes Palatinus Rheni ab A. 1549 usus, tum vero ipse Comitatus Regum Bohemiae perpetuo dominio redditus est. Frequentior est in numis memoria Dynastiae Reichensteiniensis insigni aurifodina nobilitatae, cujus nomen plerosque Ducum Monsterbergensium numos gerere supra notavimus, qui cum illam A. 1581 Wilhelmo a Rosenberg in Crumman, Gubernatori Domus Rosenbergiae, vendiderint, visuntur ab eo tempore hujus Wilhelmi & Petri Woki a Rosenberg Reichsteinienses numi, quod nomen & frequens est in Johannis Christiani & Georgii Rudolphi Ducum Lignicensium & Bregensium numis, quorum Patris Dynastiam hanc a Rosenbergiis acquisiverat. Wartenbergicae quoque Dynastiae, quod vix sperabatur, monumentum in numo invenit Reverendus Autor, quem repraesentat, a Georgio Braunio Libero Dynasta Wartenbergico A. 1589, haud dubie peculiari Rudolphi II, cujus literam initialem averfa pars habet, gratia cusum. Civitatem Silesiae vix ullam esse alicujus momenti, quae non monetandi jure gavisa fuerit, monstrat Cl. Autor, & adducuntur quidem numi Civitatis Leobergensis, tum Suidnicensis, cujus exstant & antiqui obuli minores, & grossi, & recentiores numi majores, qui dum recensentur, de nominis Suidnicii origine,

gine, de insignibus civitatis, de turbis & tumultibus a civitate ista ob monetæ mutationem præcipue A. 1514 motis, ac de variis hujus juris monetandi in illa urbe periodis singularia multa mo-
 nentur. Lignicensis civitatis numi sequuntur, de qua sperare jubemur adhuc publicationem Memorabilium Lignicensium a D. Georgio Thebesio jam dudum accuratissime scriptorum, hætenus in MSCto servatorum, sed a Cl. Autore plus una vice hic allegatorum. Dum in insignium Civitatis hujus, a Ladislao Rege Bohemix auctorum, enarratione versatur Autor, contentionem simul p. 676 sqq.
 persequitur, quæ post mortem Ludovici II Ducis Lignicensis, & Elisabethæ Conjugis ejus, de successione intercessit inter Fridericum III Imperatorem, Ladislai Bohemix Regis tutorem, feudum tanquam vacuefactum pupillo suo vindicantem, & Johannem ac Henricum Duces Lubenses, Ludovici II ex fratre abnepotes, a civitate Lignicensi feudi hæreditarii prætextu armata vi homagium exigentes; inque difficillima ista re Lignicensium consilia & facta describit, laudat & ab atris adspersionibus prolixè vindicat. Inde numi civitatum Goldbergensis, Lubensis, Olavien-
 sis, Wolaviensis, Monstbergæ, Strigoviæ, Glogoviæ, Nissæ, 697 sqq.
 (de cujus donatione, qua Episcopatus Vratislaviensi accessit Jaroslai voluntate, hic multa observantur,) Carnoviæque succedunt. Integer *Liber quintus* absolvitur numis civitatis Vratislaviensis enarrandis. Ea civitas juris cudendæ monetæ, jam A. 724 sqq.
 1334 a Duce suo Henrico V. obtenti, a Carolo IV A. 1360 & 1362 confirmationem adeptæ, ab eo inde tempore obulos diversa & figura & sculptura fieri fecit, quorum aliquot Cl. Autor repræsentat. Id jus a Matthia I luculenter confirmatum, qui, quanquam A. 1470 ipse regiam officinam monetariam Vratislaviæ conderet, disertis tamen verbis cavet, ne illa officinæ monetariæ Civitatis quicquam obesset, inde a Ludovico A. 1513 omni libertate largissime donatum est. Unde frequentes sunt grossi Vratislavienses *Matthiani* dicti, Patrono Urbis Johanne, & insignibus Matthiæ I insculptis gaudentes. Quanquam alii numi aurei Vratislavienses, sub Uladislao, Ludovico & Ferdinando I percussi, loco Johannis Baptistæ Wenceslaum Ducem Bohemix Patronum præ se ferant. Præter vero hos aureos primi unciales Vratislaviæ
 732 sqq.
 739 sq.
 756 sqq.

cusi sunt A. 1540, leonem Bohemicum cum verbis: *Ecce vicit Leo de Tribu Juda*, in altera facie insignia Urbis cum inscriptione: *Moneta argentea Vratislaviensis*, præ se ferentes. Reliquorum Regum Bohemiæ omnium, Maximiliani II, Rudolphi II, Matthiæ II, Friderici Palatini, Ferdinandi II & III ac Leopoldi memoriam numis a civitate Vratislaviensi cusis conservatam habes, de quibus vix quicquam monere attinet, nisi quod a Rudolphi II temporibus hodieque hoc titulo, a Carolo V ipsi concessio, in numis usa fuerit hæc civitas: *Moneta Senatus Populique Vratislaviensis*, a quo Carolo V data & aucta insignia Vratislaviæ cum cura ab Autore declarantur. Inter memoriales numos ab eadem civitate cusos eminent, major A. 1629 periculis istius temporis adumbrandis factus cum epigraphæ: *Concordia res parva crescunt, discordia maxima dilabuntur*, & in altero latere: *Nisi Dominus custodierit Civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam*, alius A. 1633 in memoriam feralis pestilentiæ, quæ anno isto in urbe hac necaverat tredecies mille trecentos, percussus, nec non alii apertæ istic Bibliothecæ publicæ, renovatæ atque munitæ portæ, celebrati nuper A. MDCCX ob Senatoriam dignitatem, a Præside civitatis Haunoldo per L annos administratam, solennis Festi, de quo Suppl. T. V Sect. 4 p. 180 sq. diximus, aliarumque rerum memoriales. Quibus adjunguntur præmia Gymnastica argentea quotannis inter selectos Juvenes a Senatu distribui solita, & sculptura & emblemate insignia. *Sextus Liber* numos Principum & Statuum Silesiæ universæ nomine cusos persequitur, inter quos antiquissimi sunt Denarii S. Petri, qui habentur argentei, altera facie S. Petrum cum nimbo & clave, altera aquilam Silesiacam præ se ferentes. Cumque A. 1511 Principes & Status Silesiæ inter se convenerint, ut communi nomine per sexennium cuderent obolos, & peculiare singulorum officinæ monetariæ quiescerent, id pactum etiam una cum obolo tali ab Autore exhibetur. Enimvero magis notari merentur numi ex argento puro a Silesiæ Ordinibus A. 1621 inter ferale belli Bohemici flammam cusi, quadrati, (*Klippen* vulgo vocant,) e quibus unciales sex thalerorum, semiunciales trium, quadrantis uncie pondus habentes sesqui thaleri pretium ferebant, inscriptum ipsi numo, quippe qui cum Silesiaca

p. 766 sqq.

783.

785.

810 sqq.

816 sqq.

822 sqq.

Silesiaca aquila verba hæc monstrabat: *Moneta argentea Silesia sex Thalerorum*. Pari modo & eodem A. 1621, postquam ad Ferdinandum II rediisset Silesia, ab Ordinibus moneta aurea cum inscriptione: *Moneta aurea Silesia XXV Joachimicorum*, & mox A. 1622 aurei & argentei numi, altero latere Ferdinandi II faciem titulumque, altero aquilam Silesiacam cum verbis: *Moneta nova aurea Silesia*, monstrantes cusi sunt. Sed magis etiam memorandi sunt & aurei & argentei Ordinum Evangelicorum numi, Vratislaviæ, quod litera W addita docet, cusi. Ex his aureorum alii adversa nomen *Jehova*, radiis veluti nubila dissipans, exhibent, cum perigraphæ: *Salus & victoria nostra 1634*, aversa aquilam Silesiacam cum verbis: *Moneta aurea Principum & Statuum Evangelicorum*, alii simili aversæ adversam jungunt inscriptam: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Argentei, aquilam in aversa ferentes, insignia Ducum Olsnensium & Lignicensium cum iisdem inscriptionibus in aversa sistunt. Qui numi quandoquidem accuratissime repræsentant aquilam, quæ est insigne Silesiæ, inde Cl. Autor, quod toto libro persæpe monuerat, iterato monstrat, aquilam hanc non esse coronatam, neque lunam falcatam, ut vulgo creditur, sed fasciam albam in pectore gerere utrobique non in cruce, ut ajunt, sed in lilia desinentem, in cujus fasciæ medio punctum & puncto superimposita crux totum insigne absolvunt. Adhuc operi sub finem Appendix, qua, quæ antea desiderabantur, suppletur, quædam etiam emendantur, subjuncto Indice duplici copioso & locuplete. Eam vero Appendicem cum ipse augere polliceatur Cl. Autor, vel aliis, qui otio majori abundant, subsidia lubenter suppeditare, nos quidem Viro plurimum Reverendo vitam valetudinemque, quam Historiæ Silesiæ & Orbi erudito merito ominamur non futuram infructuosam, apprecamur.

P. 827 199.

830 199.

832, 833.

**DE LITERIS INVENTIS LIBRI SEX. AD
Illustrissimum Principem THOMAM HERBERTUM
Pembrockiæ Comitem; Autore GULIELMO
NICOLS, A. M.**

Londini, apud Henr. Clementem, 1711, 8.

Alph. 1 pl. 3.

Ii 3

Illustris.

Illustrissimo Principi *Thomæ Herberto* Pembrockiæ Comiti, veteris amicitia causa, hos de inventis literis Libros, ætate florente conscriptos, Cl. Autorem dedicasse, tria, quibus Dedicatio absolvitur, disticha indicant:

Carmina quæ quondam scripsi florentibus annis,
Optime amicorum, jam Tibi mitto senex:
Nam dolor immensus subita mihi causa senectæ
Extitit, & canos attulit ante diem.
Accipe, & hæc animo, quo Tu mea cuncta legebas,
Dum jucunda ætas esset utrique, lege.

Ipsi quidem de literis inventis (quam materiam a nemine ante se carmine traditam Autor contendit) libri Elegiaco carmine terso & quantum materiam salebrosæ in quibusdam locis conditio patitur, satis concinno conscripti sunt. Singulorum librorum argumenta versibus Hexametris Autor complexus fuit: quæ hic repetenda & distinctius paulo explicanda duximus. Primi igitur Libri hæc summa traditur:

Primus scribendi liber incunabula pandit,
Et quos Autores hanc artem habuisse vetustas
Crediderit: multa huc spectantia promere tentat,
Quæ sint utilia & non injucunda juventæ.

Scilicet cum obscura admodum & dubia Doctorum de literarum inventarum autore sententia sit, aliis Mosis, Mercurio aliis, vel Cadmo, vel Abrahamo inventionis earum gloriam tribuentibus, hæc accuratius paulo inquisita tradere primo Libro Noster satagit. Et initio quidem miratur, qui factum sit, ut utilissimi inventi, quo viginti quatuor vel paucioribus etiam signis innumeræ voces formantur, omniumque gentium societas & commercia sustentantur, autor literis a nemine commendatus fuerit, artisque, quæ alios ab oblivione vindicat, repertor sine honore jaceat, cum arborum cultum, Cererisq; & Bacchi munera, quibus inventoribus debeamus, summi Poetæ tradiderint, quibus tamen utilius ipsaq; loquela præstantius literarum inventum habendum sit, literaque vocis imago archetypum suum vincat, & nullius adeo humani inventi necessitas, utilitas gloriaque cum literarum usu comparanda sit; unde & factum credit, quod tot gentes ac nationes hujus sibi inventi

venti gloriam tribuerint. Exinde Autor neque *Mercurium*, neque ullum Mose recentiorem, neque *Phanices*, neque *Chaldaeos*, neque ipsum quidem *Mosen* literarum inventorem existimandum tradit, cum Moses ignobiliora etiam inventa referens, & Judæa gens gloriæ non omnino contemtrix nullam plane hujus rei mentionem injiciant, Moseque antiquior Jobus ea verba cap. XIX, 23, 24 habeat, quæ literarum scribendique usum certo præsupponant: ex quo *instauratorem* potius *literarum Mosen* quam *inventorem* reputandam perhibet. Porro neque *Enochi*, si quædam omnino scripta ab eo fuerint, ut Augustinus e citata epist. Judæ v. 14 Prophetia ejus credit, prima omnium scripta fuisse docet, quanquam & hoc autore, septimo scil. ab Adamo viro, si inventæ essent literæ, cæna satis ipsorum vetustas esset. Neque *Assyrios*, *Tyrios*, *Syros* vel *Sidonios*, quod Plinius credit, literas invenisse asserit, quarum potius æternum usum, *Divinum*que ac *ipsius* simul *humani generis Autorem* credere fas sit. Quia autem varii varias gentes Viri primi literas docuerint, factum putat, ut *Ebrais Moses*, *Carmentis* Latinis, *Abramus* Syris, *Ægyptiis Isis*, *Phanix* & *Cadmus* Pelasgis atque *Ulphula* Gothis literas humano generi pene coævas invenisse perhibeantur. Paulo post Mosis tempora *Phanices* artem scribendi habuisse e faxis, juxta *Herculeas* columnas repertis vocibusque juxta *Procop.* de rebus *Vandal.* lib. IV ἡμεῖς εἰμεν, οἱ Φυγόντες ἀπὸ προσώπου Ἰησοῦ τῆ λησῆ ἡδὲ Νάου, inscriptis, declarare nititur. Ex eo autem falsum esse colligit, quod *Josephus* prodat, Græcos scil. ante *Homerum* literis non usos fuisse, cum ipse *Homerus* ll. ζ. v. 168, 169 σήματα λυγρὰ ἐν πίνυκι πτυκτῶ γράφθεντα dixerit.

Post hæc non simul cuncta elementa inventa esse prodit, sed *Hebræos* primo tantum habuisse *decem*, ab *N ad Z*, *Grajos* & *Latinos sedecim*, quibus post apud Græcos *δασέα καὶ τὰ διπλά*, & tandem *Palamedis aves* sive τὰ μακρὰ σοιχεῖα, apud *Latinos tria* etiam a *Claudio Casare* elementa addita fuerint. His quædam de diversis literarum formis, *Ebrais*, *Babylonicis*, *Samaritanis*, *Phanibus*, *Grajis*, *Romanis* quibus plurimæ gentes utantur, subjungit, votumque addit, ut in solatium & levamen *Babylonicæ* confusionis gentes omnes iisdem figuris ejusmodi uterentur, quæ rerum

verum ipsarum vivida signa forent, nominaque rebus referrent, qualia primum parentem cunctis indidisse credit, & de quibus Jo. Wilkii Episcopus Cestriensis doctissimum librum sub titulo *de charactere reali* scripserit. Ita enim fore, ut valens ingenio non longo tempore linguas omnes discere possit. *Prærogativam* deinceps *literarum* scripturæque *præ loquela* pluribus exsequitur, cum fidi magis oculi quam aures sit, literæque verba non tantum videri, sed æri incisæ palpari etiam posse faciant, ita ut non oculis modo sed digitis etiam legi vel a cæco literarum ductus palpante queat; cujus rei quod exemplum satis prodigiosum viderit, hisce exprimit:

Vidi oculis captum, qui, ductus literarum

Palpando, scripti significata daret:

Et qui sentiret ductis per membra figuris,

In cute quæ leviter scripta fuere sua.

Vidi qui surdus fuerat (mutusque proinde

Ex quo forte miser tempore natus erat)

Qui sibi quæsitis, quæ in scriptis facta fuere,

Responsa in scriptis redderet apta satis,

Pingeret & voces quas non audierat unquam,

Ut quis facundum crederet esse virum.

Exin alios literarum usus juventuti utiles refert, quales sunt quot *numerandis rebus* inserviant literæ, Latinis barbaris Arabum signis uti nolentibus, sæpeque & *voce* & *numero* notent, unde quæ majoris numeri nomina essent, v. g. si HeCtoReM conferras PatroCLO, AchILLeM HeCtorI, auspiciatiora credebantur. Huc refert *hieroglyphicum* literarum *significatum*, qualis in litera Pythagorica Y occurrit, de quo epigramma Virgilio vulgo adscriptum

Litera Pythagoræ discrimine &c.

legendum. *Anagrammatum* lusus his quoque accedet, qualia Eustathius in Iliad. plura commemorat, & Junonem aerem ex Anagrammatismo probat *ὅτι ἦρα ὁ ἀήρ, δηλοῦται καὶ ἐκ τῆς ἀναγραμματισμοῦ*. Porro *his nimos, servos, pecudes, Regum vexilla, marmora* signandi morem adjungit. Nec Mæcenatis inventum *διὰ σηµικόν*, id est, *notis cæcis* sive furtivis literis scribendi,

di, hacque ratione volitante manu distantis vocem æquandi & interdum superandi atque adeo universam Iliada una nuce concludendi prætermittit, hæcque signa a Criticorum notis, qualia *figura inversum, obelus, diptera* fuerunt, accurate distinguit. *Ordinem posthæc scribendi*, quo *Orientalis a dextra*, ut *nos a leva*, incipiebant; *Graeci* vertendo & flexendo se *more boum* arantium, dum

Non attollebant dextram, sed meta prioris

Principium versus posterioris erat,

Βεσηροφιδον, quo more Solonis leges scriptæ ab Euphorione apud Didymum Suidamque perhibentur, efficiebant; *Indi* autem a summo ad imum calamum ducebant. *Cogitationem, potestatem, ordinem* literarum & plura alia Grammaticis explicanda relinquit, alii se qui hoc labore à se primo suscepto excitati pluribus exequi hoc argumentum voluerint. Ipse *materiam, cui imprimere literas* soliti veteres fuerint, paucis attingit. Antiquissima igitur monumenta *saxis* rigidisque *rupibus* insculpta tradit. Alios *plumbo, ferro, argento, marmori ac ruderi, celo* literas infixisse perhibet: in *palmarum foliis, malvis arborumque libris*, raro quidem, ob materiæ bibacitatem in utraque facie, nonnunquam tamen etiam in tergo (unde *opistographi libri*) scripsisse commemorat: nonnulla etiam de *palimpsesti, carbasi alba, linteorum, tabellarum eburnearum, buxearum, fagearum, cupressinarum, omniumque pugillarum*, quæ cera tectæ & in quibus literæ stylo formatæ reformatæque fuerint, quin & de *pellicularum glabrarum*, quas à Pergamo *Pergamenas* dicebant, usu adfert: de *librorum*, qui a convolutis membranis *volumina* dicebantur, vario *ornatu*, cum *arcolis columnisque* distinguerentur, *auro gemmisque* tegebantur, *succo*que *purpureo* decoris gratia tincla, *cedro* contra cariem linirentur; de *papyri Egyptiaca*, chartæque inde confectæ natura, præstantia, *calamorumque* ad literas in ea formatas usu, de scriptura cultro in fagi cortice; in gemmis & vitro adamante, in marmore, pulvere, aqua, in flore Hyacinthi, in cute defuncti, in diphthera &c. facta; de *materia, quæ ad pingendas literas* utebantur, *sepiæ sanguine, minio, purpura, cinnabari, sinopide, atramento, auro argentoque* cœruleis figuris intermixtis,

draconis eruo, mero, carbone, de literis denique in fluido aere aut in tabula nuda; aut super articulis digitorum & oculorum motu quasi expressis; aliisque huc pertinentibus elegantia quædam & jucunda congerit, omniaque doctis notis diffusam antiquitatis cognitionem spirantibus illustrat.

Hunc quidem *Libri primi* gustum dare volumus; cui quinque reliquos ex assè respondere novimus: quare, ne excerpti amplitudo museæ creet, contenta istorum ipsius Autoris verbis exhibemus:

Hinc artis recitat miracula multa *Secundus*,
 Quæ fragiles hominum pervadunt seculæ voces,
 Stant artes, viget ingenium, sapientiaque omnis
 Ævi mansuris retinetur picta tabellis.
Tertius inventi superantis cuncta reperta,
 Ingenio humano paulo majora recenset
 Munera, & hoc uno monstrat Legesque manere
 (Vincula communis vitæ) famamque virorum.
Quartus jura canit digito conscripta Tonantis,
 Et data temporibus cunctis relegenda futuris
 Mentibus humanis, portantia verba salutem:
 Inde sacræ laudes Scripturæ dicere tentat
 Et contra Romam meritos defendit honores.
 Commemorat libros cudendi commoda *Quintus*,
 Et studia hæc una docet arte renata per orbem,
 Consecratque virorum æternæ nomina famæ,
 Qui instaurare bonas artes sacrasque Camœnas.
Ultimus inde Scholas gestit celebrare Britannas,
 Datque viri docti formam laudesque recenset.

Ceterum summam Elegiæ in verborum compositione concinnitatem, suisque adstrictissimam legibus accuratorem in hoc quidem scripto nemo requisiverit: cum rei ac historiæ a numeris Elegiæ paulo alienioris necessitas Poetiæ libertatem expressionis & compositionis non raro inibeat. Sæpe igitur *pendentem* per plura disticha, pro diffusa materiæ amplitudine, *sensum* diductum videas: sæpius *caesura* vincula non neglecta magis quam studio rejecta, *parentheses* crebras longiusculasque insertas, *historicoque*
Stylo

*Stylo ac filo argumentum historicum per textum deprehendas. Ubique tamen nitida dictionis puritas & elegantia, digressiones eruditæ ac amœnæ, & meditationes utilissimæ cupidi Lectoris animum salubribus deliciis pascunt, & non minus Poetæ utile dulci miscantis, quam historici literarii utilia ac necessaria suavi stylo recensentis officia expleta ostendent. Absoluto operi notisque corrente prelo scriptis doctissimus Autor additamenta non pauca ad locorum quorundam explicationem pertinentia, optimorumque Autorum ex erudita antiquitate *Κεμπηλίου* referta, doctaque varietate lectu jucundissima, adjecit; hisque etiam triplicem iadicem, *primum* quidem Chronologicum juxta temporum seriem Autorum veterum in hoc opere vel notis laudatorum ex Eusebii Chronico aliisque probatis monumentis autorum tempora profecutis adornatum succinctisque notulis literariis illustratum; *secundum* Autorum alphabeticum; *tertium* verum ac verborum satis copiosum, & in calce *syllabum Erratorum* cum emendatione addita subjunxit.*

PARAPHRASES ODARUM VIGINTI QUATUOR e *Q. Horatii Flacci Libro primo*; Autore P. ALOYSIO HARDEVUYST, Soc. Jes.

Antwerpia, apud Henricum Thieullier, 1711, 8.

Plag. 9.

Quod Masenius lib. 2 Palæstræ eruditionis Poeticæ cap. XXVI de varia & optima bonos Autores imitandi ratione, tanquam utilissimum Poeticæ facundia medium commendavit, ut rudiculi hujus artis pulcherrima veterum Poetarum loca vel ex Heroico versu in Elegiacum carmen paucis mutatis transferant, vel si robustiores sint; ex Lyrico traducant in Heroicum, vel ex his condant interdum Lyrica; quo artificii genere ipsi aureæ ætatis Autores, Virgilius in Eclogis Theocritum, in Georgicis Hesiodum, in Æneide Homero, Falvio Ursino & Germano Valente Gvelliio observantibus, imitando; Horatius Statium, Claudianus Virgilium, ut Alexander Rossæus in Virgilio triumphante docet, exprimendo, scripta sua illustrarunt; cujus exercitii plura luculentissima exempla Bartholomæus Riccius lib. II de imitatione

Kk 2

p. 4299

p. 42 seqq. & Bernardinus Parthenius de imitatione Poetica libro primo p. 18 seqq. congeserunt; Lubinus autem & Jacobus Wallius in Paraphrasibus Horatianis præstantissima specimina ediderunt; illud eos æmulatus recenti studio nec infelici successu in Paraphrasibus XXIV Odarum Horatii idem præstitit Hardevuystius, Societatis Jesu Pater clarissimus, dum rem Horatii alieno pede numeris animisque Virgilii refert, & viginti quatuor ex Odis XXXIIX Libri primi, quas oculis ingenuis legi, manibus terri innocuis pudor patitur & verecundia, ad severiorem revocatas Musam graviori incedere cothurno jubet. Quo quidem in genere satis illum feliciter progressum ipse Paraphrasium conspectus docet. Regnant in hac imitatione potissimum *Χωρισμός* & *πρόσληψις*, ut elegantissime Wallii exemplo docet Morhofius Polyhist. lib. II c. XVI n. 14 & 21, nosque hic etiam e singulis Odis declarare possemus, nisi vel ipse libelli conspectus hoc argueret. Cum enim ita e regione sibi invicem collocatae sint Odae Horatii & Paraphrases Hardevuysti, ut, quæ eundem sensum exhibent, accurate sibi invicem, reliqua charta vacua relicta, opponantur, ex ipsarum linearum interjecto spatio & comparatione, quousque sententiæ Horatiæ sensus pendeat, quaque ratione vel diducatur vel contrahatur, apparet: vel uno id exemplo e Paraphrasi Odae secundæ oculis objiciamus:

Sive mutata juvenem figura

Ales in terris imitaris alma

Filius Maja, patiens vocari

Cæsaris ultor.

Sive (quod o potius) tu paucis nuncius almæ
O Maja, & magni sanguis Jovis æthere ab alto
Huc ades, & tacitus per terram Cæsaris ultro
Ingredere vindex Deus, ultoremque vocari
Te pateris; Te namque ferunt, & credere fas est,
Obscuro in terris nos inter numine magni
Indutum juvenis simulata incedere forma,
Et vestem corpusque illius & ora gerentem.
Sic o sic magnos hic jam obliviscere divos
Mista Deo, Divumque idem certissima proles,
Noster eris nostramque diu bonus aspice gentem,
Romanosque Tuos, & non nisi sera reverti
Post fata ad superos, veteresque revisere sedes
Hinc propera, longos hic præsens divus in annos

Confessu

Serus in cælum redeas, diuque

Latus intersis populo Quirini,

Ne Te nostris vitis iniquum
Ocyor aura
Tollat: hic magnos potius tri-
umphos,
Hic ames, dice Pater, atque
Princeps;

Neu snas Medos equitare in-
ultos
Te duce, Caesar.

Confessū in medio Patrum dare jura voler tes
 Per populos dignate; atque hic Tua condere secla:
 Quodve vetent Superi, vitis ne gentis iniquum
 Ante diem ex oculis hinc Te ferat ocyor aura
 Exosum terras cognataque ad astra migrantem.
 Hic potius Pater inscribi Princepsque vocari
 Urbis ama; magnosque Tuis curare triumphos
 Auspiciis, partosque novis cumulare memento.
 Vade age, quo dudum res & responsa Deorum
 Et fortuna vocat Tua Te: fer ad ultima tecum
 Bactra metum; Te signa vocant, quæ plurima Parthi
 Postibus ostentant etiam nunc fixa superbis,
 Infandum! Parthi debent soli hæc Tibi signa
 Totque Tuis unus vacat hic, dux magne, trophæis
 Virtutisque locus: genus intractabile Medos
 Pronos sternere solo, ne Te duce Caesar inulti
 Posthac imperii vicinos arcibus agros:
 Aut quater, aut equites cursu insultare superbo
 Romanoꝝ solo; aut extremis sinibus ausint.
 Hoc caput, hæc series, hæc rerum summa tuarum
 Hac Te, hac indigetem reducem super alta reposcant.

Virgilii autem spiritus ac phrasis sententiæ Horatianæ commo-
 distimè exprimendæ adhibita illius Poetæ studiosis ubique ultro
 occurret; prorsus ut non sine insigni emolumento scholasticæ ju-
 ventuti p̄positum iri credamus.

TRACTATUS DE EO, QUOD JUSTUM
est circa excursiones maritimas, vom Recht der Caperey!
in quo expeditio bellica excursorum maritimorum, eorum-
que status & jura & que his annexa sunt, expenduntur,
ac ex Constitutionibus gentium mari dominantium propo-
nuntur; Autore SAMUELE FRIDERICO

Willenbergi D. & Prof.

Gedani, typis Jo. Zach. Stollii, 1711, 4.

Pl. 13.

Kk 3-

Octo

Octo capitibus absolvitur Tractatus hic pereruditus de Jure
 Excursionum maritimarum, h. e. quibus exorto bello inter
 maritimos populos, præter integras classes, privatis civibus ac sin-
 gulis subditis facultas datur, armatas naves educendi in hostem &
 ab eo prædam agendi. Ad ejus qualitatem distinctius explican-
 dam, *capite primo* Autor agit de *scelerata Piratica* ejusque *vindi-*
 1. *ctæ*. Fuisse scilicet semper homines demonstrat, qui in atrocis-
 2. simis sceleribus gloriam quæsierint, ut in latrociniiis primum &
 3. prædis barbaræ gentes, mox etiam in prætica, h. e. deprædatione
 4. navium (id quod variis exemplis demonstratur) donec ea vox
 5. in malo sensu usurpari cœpta & Prædones marini *Pirata* dicti,
 6. Gallis *Corsaires*, Germanis *See- oder Meer-Räuber*. Unde
 docetur, Hobbesium pessime Piraticam defendere *lib. de cive,*
cap. 5. Si ex falso juris naturæ fundamento, bello omnium con-
 tra omnes; cum potius ex hac ratione, quod nemo lædendus sit,
 7. piratica, tanquam grave aliquod & nefarium crimen, sit damnan-
 da: nec ob stare, licet ab integris coetibus committatur, cum tales,
 qui sceleris causa cœeant, pro civitate haberi non possint, adeo-
 que nec jure belli gaudeant; sed merito gravibus poenis plectan-
 tur, & quidem non tantum ipsi, verum & eorum receptatores: &
 10. recte ad investigandos piratas exploratorias naves, *Muslagers*
 11. *Schiffe* mitti: nihilominus incidenter populi Algerensium,
 12. Tunetanorum, Tripolitanorum & Zaleensium, licet ex præda ma-
 13. rinâ viventium, nomen civitatis asseritur, eo quod istis populis
 8. leges sint ac judicia, ex quibus exteris pariter ac suis jus reddant,
 9. ad minimum secundum pacta cum illis inita: quæ sc. ad obtinen-
 15. da civitatis jura sufficiant. Hinc *capite secundo* transitus para-
 16. tur ad ipsas *excursiones maritimas*, quæ, sicut pugna navalis tam
 integris classibus quam singulis navibus expeditur, ita vel armatis
 17. navibus ex classe vel a singulis privatis fiunt. Origo harum re-
 petitur a Teuta Illyriorum Regina; quam primam subditis suis
 facultatem pervagandi Italicum mare permisisse, ex Polybio do-
 18. cetur. Exposita deinde vocis Germanicæ *Caperey* quæ idem
 19. est ac excursio maritima, etymologia, ipsius definitio traditur,
 quod sit incurtus in hostium aut his necessaria advehentium na-
 ves, publico Marte permissus illis, qui suo sumtu navem excurso-
 riam

riam belli apparatu instruunt, ea lege, ut hosti incommodent, & pro impensis suis prædam ab eo factam sibi acquirant. Præsupposito igitur, hanc militiæ voluntariæ speciem sub eo fieri, qui bellum gerere potest, idque ex justa causa gerit, (quo loco necessitas denuntiationis belli urgetur,) deducitur, excursionses maritimas etiam a subditis factas omnino justas esse: neminem autem facultatem hoc modo in hostes excurrendi, quæ pars belli maritimi est, concedere posse; nisi qui ad ejusmodi bellum gerendum Jus classis mari immittendæ seu Admiralitatis & portuum habet, e contra nullam excursionem justam esse sine superioris mandato: quo loco, præcipua capita istiusmodi mandati narrantur & variis rationibus justitia excursionum maritimarum adversus objectiones evincitur. *Caput tertium agit de jure Excursionum quoad statum civitatis suæ,* ubi dupliciter considerantur vel ut cives in genere, vel ut milites. Priori modo consideratos dubium non est omni jure gaudere, quod aliis civibus competit, idque eo magis, quia plus curæ civitatis, quam alii cives habent: ad militiam relati vel Exercitores sunt, qui facultatem ad excurrendum impetrant & sumptibus suis navem instruunt, vel agentes, Capitanei & Officiales, quibus ab exercitoribus navis cura commissa; ut eam actu exercent & in hostem dirigant: ex qua relatione exercitoria obligatio nascitur, qua exercitores navium illis tenentur, qui a ministris læsi sunt, & hi vicissim exercitoribus suis obligati sunt de omni damno illicite illato resarcendo: Exercitores illi jus quidem habent excurrendi seu actum primum; sed exercitium illius seu actus secundus est penes reliquos; hinc quoad illos quidem sufficit, si fide erga Rempublicam noti sint, & sumptibus valeant ad instruendam navem, hi vero etiam militiæ navalis gnari & ad eam tractandam idonei esse debent. Ex ista status civilis consideratione fluit, prohiberi posse subditos apud extraneum excursionem profiteri volentes, ne se. propria civitas suo milite denudet, idque eatenus, si ve contra extraneum, si ve contra patriam, si ve contra amicum suscipiant expeditionem. Sed ut milites considerati non modo jus armorum & militum ulum ex voluntate Principis habent, certo tamen modo restrictum, verum & jurisdictionem in navi sua & jus naves sub-

p. 20.
21.
23.
28.
29.
30 sq.
34.
35.
36.
37.
38.
39.
40.
41.

ditorum

- p. 42. ditorum sui Principis ad angarias præstandas, suis tamen sumti-
 43. bus, cogendi, & quæ sunt his similia. Succedit *caput 4 de officio ex-
 cursorum maritimarum & erga eos reciproca amicorum obligatio-
 ne*: ubi fundamenti loco supponitur, in neminem alium, quam
 in hostium naves aut amicorum, quæ hostibus serviunt, excursi-
 44. onem fieri debere: quæ vero navis hostium sit, ex velis seu aplau-
 stris cognosci: quo loco, quid in casu adhibitorum velorum ali-
 45. enorum juris sit, ostenditur: optime vero cognosci naves per ita
 dictam Certificationem sive epistolas comæatus & passus mari-
 timi, quarum ab excursoribus perlustrandarum gratia ex usu
 hodierno paululum sistendæ naves: unde si appareat, hostium in
 iis bona esse, sive publica sive privata, respectu ad alterum hostem
 velut dominio vacua jacere & victori occupanti jure belli cedere.
 46. Rationes etiam expenduntur, ex quibus subditis commercia
 47. cum hoste vel interdiciantur vel permittantur: inde deducitur,
 res amicorum, licet in nave hostili reperiantur, non cadere in
 48. commissum, neque personas amicorum in nave hostili pro hosti-
 49. bus habendas esse, modo nihil pro iis fecerint: sed aliter obti-
 nere, si personæ vel res hostium amica navi deprehendantur, quo
 casu quidem navis amici salva servanda, personæ vero & bona ho-
 stium direptioni subjicienda, quia quidem ad hæc, non ad illam
 50. bellum jus excursoribus facit: ceterum omnes eos amicos videri,
 qui nobiscum pacifice vivunt, etiamsi erga alterum belligeran-
 51 sq. tem prolixiori sint affectu, in specie vero Neutrales, qui armo-
 rum societatem deprecantur & se quietos inter illos continent,
 quos alias situs loci vel belligerantium postulata ad societatem
 & pericula bellorum provocant. Atque hac occasione Autor
 ad Neutralitatis considerationem deductus, celebrem illam qua-
 57 sq. stionem: An hostes nobis fiant amici an neutrales, si hosti nostro
 60. merces advehant? adductis in utramque sententiam rationibus
 ita decidit, quod, si pacis sit commercium & cum utroque belli-
 gerantium æqualiter geratur, non fiant hostes, bene tamen si
 commercium belli sit, ut ipse vocat, quo scilicet pæcatus hosti no-
 stro sese adjungit, animo eum sublevandi, ut contra eos validior
 63. existat, nostraque defensio contra eum difficilior reddatur. Deni-
 que circa officium excursorum maritimarum & illa quaestio mo-
 vetur,

vetur: an parere teneantur mandato, ut se suamque navem perdant, ne veniant in hostis potestatem? ad quam tamen ex principiis moralibus negative respondetur. *Capite quinto* agitur de *premiis & beneficiis excursorum maritimorum*, qualia sunt immunitas ab oneribus realibus, præstatio sumtuum pro cura, si vulnerati sint ab hoste & participatio de præda: quo loco quaestio ventilatur: cujus in bello præda sit? & adductis variis sententiis in eam demum concluditur, ad solum Principem, qui bellum gerit, prædam pertinere, & si quæ militibus & excursoribus maritimis obveniat, eam non nisi ex beneficio & superiorum voluntate illis accedere: modum vero prædæ capiendæ non ita facile definiti posse, diversis tamen in locis diversas partes illius maritimis excursoribus tribui: ceterum ipsam prædæ in bello justo acquisitam, onem ad justum quæstum pertinere & salva conscientia possideri, cum justæ causæ justus etiam sit effectus. Præter hæc ad præmia excursorum referuntur privilegia militum de Jure Romano competentia, quæ ipsis etiam tribuenda non tantum quoad actus inter vivos, ut immunitas a præscriptione bonorum suorum, privilegium *l. 8 C de R.V.* beneficium competentia, castrense peculium, &c. sed etiam quoad actus ultimæ voluntatis: honor autem salutationis per velorum depressionem non absque ratione his excursorum navibus denegatur. Sed quoniam de reliquis excursionum præmiis judicium ferri non potest, nisi sit, qui de officio earum & an ad præscriptam legem excursio peracta, cognoscat; hinc convenienter *capite sexto de Excursorum ipsorum judicio* agitur: quod merito sibi sumit, qui facultatem ad incursum faciendos dedit, qualis est supremus maris dominus, aut is cui navalis jurisdictio delegata, utpote Collegium Admiralitatis aut judex alius portui vicinus, in quo Admiralitas non invenitur. Quantum ad ipsam cognitionem, eam summariter faciendam esse docetur, salva tamen ad superiorem Appellationem, quæ deinde iterum summariter tractanda: judicem informandum ex Certificatione & literis magistratus ejus loci, ex quo navis est: inquirendum etiam ab eo, an captæ rei omnes adsint, quæ prius nec effringendæ nec celandæ, sub poena amissionis lucri, &c. dentur, si sententiâ adversus excursorès lata sit, non modo eos ipsos,

p. 67.

68.

70.

72.

73.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

85.

82.

- p. 83. seu Capitaneos, sed & navium exercitores ad damni dati refu-
 84. sionem obligari. Penes istud iudicium quoque esse, ut repressalias
 87. adversus alterius Reipublicæ naves decernat, ut partes navium
 pro prædâ declaratarum; his quibus debentur, assignet, ut pæ-
 89. facta excursorias naves suorum revocet & quæ sunt his similia.
 90. *Capite septimo præsidia contra excursiones maritimas* licita expen-
 91. duntur, quorum primum est propria & unicuique a natura con-
 92. cessa defensio, ad quam singuli in navi existentes adeo obligantur,
 ut, qui eam intermittit, reus fiat damni, quod exinde toti navi con-
 93. tigit. In comitatu etiam navis præsidiarie vel Admiralitatis pri-
 vatae eum in finem instructæ, præsidium est adversus Excursores;
 qua occasione nonnulla inferuntur de conditione Excursorum,
 quasi apud hostem considerari debeant: & quidem merito pro-
 94. talibus habentur, qui jure belli agunt, h. e. pro publicis ho-
 95. stibus, ita ut adversus eos omnino secundum jura hostium pro-
 96. cedi possit. *Caput ultimum hujus tractatus agit de Indemnitate*
præstanda læsi per excursiones maritimas & ubi præsupponitur,
 97. damnum ab excursione maritima proveniens casuale esse & hinc
 98. nautæ non imputari, neque conductori aut comodatario: quod
 si nauta in culpa fuerit, docetur, eum a domino mercium recte
 99. conveniri: de assæcuratione quoque aliqua adduntur, quomodo
 per eam periculum mercium declinetur, & an in dubio assæcura-
 100. tor periculum excursorum suscepisse credendus sit: denique
 101. disquiritur, qua ratione contributio instituenda ob solutam re-
 102. demtionem in omnium conservationem? item, an nautam adhuc
 debeat pro personis & bonis ex amica nave direptis? Quæ
 omnia ex genuinis fontibus constitutionum gentium mari do-
 minantium deducuntur & exemplis ex historia recentiori petitis
 continuo illustrantur.

THE PRINCIPLES OF DEISM.

H. E.

PRINCIPIA DEISMI CANDIDE EXPOSI-
 ta & in luce collocata, duobus Dialogis inter
 Scepticum & Deistam institutis.

Londini,

Londini, apud Jo. Morphey, 1711, 8.

Plag. 8.

CUM Anglia jam pridem in eo fuerit, ut in placita hominum de Deo cultusque religiosi ratione abjecte vel sinistre sententium diligenter inquireret, & cavenda aliis in apricam proferret, præsentis libelli Scriptor idem institutum non temere, nec idoneis præsiidiis destitutus aggressus est. Absolvitur ille binis Dialogis, quorum prior *Revelationem Christianam*, posterior *Religionem Naturalem* accuratius considerat. Hujus colloquii initium facit Scepticus, conquerendo de suo dubitandi de omnibus atque adeo de Dei existentia studio, quam Deista extra omnem controversiam apud se positam esse affirmat, ac de culta ejus ita judicat, ut existimet, Deum pro clementia & misericordia sua, qua feratur in homines, non alium ab his cultum requirere, quam qui illorum *natura* & indoli respondeat. Hanc religionis notionem cum Scepticus falsam esse evincat ex eo, quod Scriptura S. multa præcipiat, quæ cum naturali hominis propensione conciliari non possint, Deista Scripturam se pro verbo divino non habere profitetur. Propterea Scepticus ostendere conatur, facilius aliquem adduci posse, ut credat, Scripturam esse divinam & Christianorum religionem in universum veram, quam dari Deum. Hoc consilio monet, sensibus imprimis habendam esse fidem, hos vero tempore Servatoris nostri tot miracula in ejus rebus gestis deprehendisse, ut de divina doctrinæ ejus origine dubitare non potuerint. Illa itaque ab aliis observata in Scriptura S. referri, nec probabile fieri, ea tot testibus præsentibus acta, eo tempore persuaderi tot hominibus potuisse, si aliter gesta fuerint. Deista regegit, omnem hanc persuasionem educationi acceptam esse ferendam, cujus vires non facile eludere homines possint. Scepticus vicissim monet, ad eam solam hic provocari non posse, cum alioquin nec Judæi, nec Romani, nec Athenienses, qui itidem alia religionis principia hauserant, Christianorum sacra amplecti potuissent, quod tamen factum esse nemo inficiari ausit. Propterea Deista priori argumento omisso, *studium novitatis* persuasionis illius causam fuisse censet, quod quidem ita repellit Scepticus, ut neget *novitatis* studium solum efficere id posse in ejus-

p. 10.

11.

14.

20.

22.

23.

- modi doctrina, quæ per se hominibus placere non possit ob præ-
 ceptiones humanis affectibus profus contrarias. Et præter ratio-
 nem provocat Deista ad singularem genium hominum ea ætate
 viventium, a peculiari cœli influxu & dispositione; aut causa qua-
 dam universali, aut anima mundi excitatum. Fieri enim non
 potest, quod recte monet Scepticus, ut omnium hominum sen-
 sus in rebus eorum cognitioni oblatis ita decipiantur, ut ea cre-
 dant se videre, quæ non vident. Neque tanta est imaginationis
 vis in ejusmodi argumentis, ut illud efficere queat. Producen-
 di igitur saltem erant ex veteri memoria testes ejusmodi, qui con-
 firmarent rem omnem & historiam Evangelicam fraudibus & com-
 mentis absolvi. Neque dici potest, scripta ejusmodi hominum,
 qui hoc detexerint, periisse omnia, cum non dubium sit, fuisse
 semper aliquos doctrinæ Christianæ adversarios, qui saltem
 fragmenta aliquot ejusmodi Scriptorum ab injuria temporis aut
 dissentientium vindicare anniterentur. Imo, quod plus valet,
 exstant omnino in Origenis libris contra Celsum & aliis ejusmodi
 monumentis quædam paganorum adversus Christi doctrinam
 exceptiones, sed nemo eorum ausus est unquam negare ea vere
 contigisse, quæ commentarii Evangelistarum ad posteritatem
 transmiserunt. Cum itaque Christiani ipsi Paganorum argu-
 menta candidè retulerint, hujus tamen, quo veritas rerum gesta-
 rum in dubium vocetur, non meminerint, consequitur, ipsos pa-
 ganos de ea re dubitationem non suscepisse. Si quid itaque ul-
 terius contra Revelationis veritatem urgeri debeat, necesse est, ut
 manifestis argumentis ostendatur, fieri non potuisse ea ullo mo-
 do, quæ facta dicuntur. In primis ostendi par est, nostra ætate fi-
 eri posse, ut duodecim Viri, inferioris fortis, novam quandam
 doctrinam, in se falsam, & per fraudem inventam, persuadeant
 aliis. Jesuitæ, quod objicit Deista, huic negotio apti non credun-
 tur, nisi fuerit evictum, illos simili simplicitate, simili successu, si-
 milibus miraculis, simili etiam sorte, quæ calamitates maximas
 & infame mortis genus secum fert, uti in re conficta ita posse, ut
 non desint innumeri alii, qui in easdem calamitates pertrahi se
 patiantur. Hæc & alia ita urgentur & premuntur a Sceptico, ut
 Deista tandem fateatur, se non posse præstare, hac ætate unquam
 eandem

eandem Scenam representari posse. Hinc in summam conferuntur omnia argumenta, quibus alias oppugnari solet Scripturæ veritas, non alio eventu, quam ut illa magis per exceptionum vanitatem confirmetur. Ex his proxime consequitur, Deistas veritatem religionis Christianæ negantes causa cadere, ubi ad argumenta fuerit perventum, & unicum eorum præsidium in phrasibus illusoriis & exceptiunculis quibusdam generalibus, quod præjudiciis, educatione, consuetudine, &c. omnis religio constet, repositum esse. Dialogus II exponit Principia religionis Naturalis, quæ duobus capitibus ex Deistæ mente constant, *naturam nempe sequendam, & neminem ledendum esse*. Ex his alia consequuntur, quæ cum illis nexu naturali sunt conjuncta. Prior regula obscurior videtur Sceptico, imprimis ideo, quod natura hominem sæpe in diversas partes rapiat, ut non facile constet, quid potissimum amplectendum, quid fugiendum videatur. Spectatim ex illa regula definiri id petit, num adulterium licitum sit ex eo, quod naturalis propensio ad uxoris alienæ amorem alliciat. Respondet Deista adulterium per regulam secundam prohibitum esse, quæ injuriæ alteri inferendam abominetur: scortationem vero omnino legibus Naturalibus non prohiberi. Scepticus vicissim, majorem in scortatione injuriam quam in ipso adulterio observari, cum femina, qua quis ad libidinem abusus sit, honore excidat, & spe privetur, fore, ut marito unquam potiatur, atque adeo aliis vitæ humanæ commodis, quæ cum his proxime conjuncta sunt, spoliatur. Accedit, quod Parentes, puellæ & cognati non parvo dolore simul affici solent, & in societatem factæ injuriæ pertrahuntur. Relinquitur itaque, hoc modo regulam illam priorem, quæ naturam sequi jubet, limitibus variis circumscribi, & obscuram adeo esse, ut non sine oppositi formidine eam sequi possimus. De posteriori idem ostendit variis exemplis in medium allatis, quæ evincunt, Deistarum religionem & doctrinam moralem non stabilem & fixam esse, sed talem, quæ pro diversa rerum, temporum, circumstantiarum & indolis conditione semper ab ipsis mutetur. Sequitur itaque, vel nullam esse Deistarum religionem, vel alias leges easque claras & stabiles, quales Christiana doctrina præscribit, pro norma vitæ agnosci debere.

p. 65.

67.

70.

74.

98.

AN ADDRESS TO THE JEWS.

I. c.

JOHANNIS XERES AD JUDÆOS
 ΠΡΟΣΦΩΝΗCIC, qua continentur rationes, quæ eum
 ad deserendum Judaismum & amplectendum
 Christianismum adduxere.

Londini, impensis Ant. Barker, 1711, 8.

Plag. 81.

Auctorem producimus Judæum, apud suos olim dictum *Jonah Ben Jacob Xeres*, natum parentibus Hebræis *Saphie*, quæ est urbs Africæ in ea parte, quæ Barbaria hodie dicitur. Is cum in lingua Hebræa, Chaldaica & Arabica fuisset probe curam parentum instructus, eo, quemadmodum ipse testatur, sine, ut aliquando Rabbi titulo & munere cohonestaretur, sedulamque adeo operam in studio Talmudico posuisset, in eo studio difficultatibus nonnullis animum suum sensim obrui percepit. Cum itaque in patria occasio ipsi fuisset noscendi Christianos, cum Pontificios Hispanos, tum Protestantés Anglos, incessit eum cupidus penitus eorum doctrinam addiscendi, habito imprimis ad ea dubia, quibus agebatur, respectu. Bis igitur in Hispania, ter in Lusitania ubi fuisset, visa tamen ipsi est tribunalis inquisitionis, quod illic floret, crudelitas talis esse qualis ab omni religione abhorreret, parumque illic quidem fuit, quod dubiis ipsius succurreret. Donec in Angliam advecto, amicorumque consiliis, qui eum in patria antea cognoverant, & quorum testimonium Tractatui huic est adjectum, adjuto datum est frui consuetudine Viri celeberrimi *D. Petri Allixij*, cujus post Dei benedictionem curis ut debetur conversio *Xeris* baptizati A. 1709, compatis munere fungente Archi-Episcopo Eboracensi, cui & inscriptum est hoc opusculum, ita haud dubie plurima quoque in hoc libello obvia ipsius institutioni accepta sunt referenda. Nempe *Xeres* secutus B. Apostoli Pauli exemplum, ut posset quosdam e fratribus suis lucrifacere, ad Judæos *προςφώνησι* hanc scribere non dubitavit, rationem redditurus & methodi, qua Allixius in ipso convertendo usus sit, & argumentorum, quæ rem ipsi persua-

sere.

fere. Itaque primo tyrannidem Rabbīnorum detegit; qui conscientis intolerabili imperio dominantur, ejusque dominii gravissimum mysterium, *legem oralem*, absurditatis convincit. Ubi inter alia monet, Talmud non ante Seculum IX in Hispania innotuisse, eoque tempore a maxima parte Judæorum profus fuisse rejectum usque ad Alphonsi Regis Castellæ tempestatem, Sec. XII, cujus Medicus, Judæus natione, secta Talmudista, persuaserit Regi, ut Judæorum ipsi tum subditorum, seditionis vero ac mortis reorum vitæ parcereetur, modo illi Talmudem agnoscerent & amplecterentur, quod quidem illi, ut vitæ discrimine se liberarent, facere non dubitarunt. His ita deductis, tria potissimum in consuetudine D. Allixii laudat, primum, quod semper adfuerit tertius non nemo, qui rem omnem postea ab ovo repetierit, & in memoriam revocaverit, alterum, quod non nisi locis Scripturæ ex parallelismo illustratis fuerit usus, tertium, quod *Xpi* omnium librorum Judaicorum usum concesserit ad petenda inde, si qua ullo modo fortia pro Judaismo inveniret argumenta. Id præterea magnopere commendat, quod persuaso de necessitate legendi Novi Testamenti, Hebraicam ejus versionem suppeditaverit Allixius, cujus lectio ut fratribus Judæis persuaderi possit, optat, & non contemnendis argumentis allaborat. Ad doctrinam vero inde de Messia progreditur, absurdasque Rabbīnorum de eo fabulas perstringit, cum vero venire jam dudum debuisse, eaque exacte tempestate, qua Jesus venit, demonstrat bene multis Prophetarum locis. Memorabimus hic cum primis explicacionem vaticinii, quod est Michæ V, 1 sqq. Ibi nativitatem Messia Bethlehemiticam prædici, inquit, agnoscitis ipsi, sed natum eum jam esse eo tempore, quo Solyma fuit destructa, jamque latere, donec ab Elia ungatur, fabulamini. At non minus diferte, ait, tempus istius nativitatis, quam locus in hoc vaticinio describitur. Etenim v. 2 (ubi verba Hebræa: לִכְן יִתְּבֹם, vertit: *nihilominus, sive, antequam hac eveniant, tradet eos*), captivitatem Babylonicam & ex ea reditum, Duce Zerubabele, v. 3, inde altam pacem v. 4, & post hanc afflictiones ab *Assure*, h. e. *Antiocho Epiphane Rege Syria*, & successoribus ipsis illatas, constitutos vero contra hunc שְׁבַע רָעִים, h. e. septem duces bellicos,

Macca-

p. 14.

15, 16.

31, 32, 39.

Maccabaos nempe septem, & מַסְכֵּי נְסִיבֵי הַמַּכַּבִּיִּים, h. e. *otto Reges*
 ex familia *Hasamoneorum*, qui *Maccabæis* succedere, luculenter
 prædici existimat, eis vero omnibus ita peractis, sub nono Rege,
 qui primus erat ex familia *Idumæa*, *Herode*, natum esse *Christum*
 ostendit. Producitur deinde *Prophetia Danielis* c. XI, cujus v.
 p. 34 sqq. 24 ita exponit *Xeres*: *Septuaginta hebdomades*, (nempe dierum,
 i. e. supra annum cum quarta parte,) *determinate sunt*, (i. e. defi-
 ciunt, vel implendæ adhuc sunt,) *super populum tuum & civitatem*
tuam sanctam, donec transgressio expietur, & peccatum aboleatur,
& justitia antiqua reducatur, & Visus & Propheeta obsignetur, &
Sanctuarium inungatur, (h. e. donec restitutio ex captivitate Ba-
 bylonica eveniat.) Tum v. 25 sqq. ita vertit & explicat: *Præter-*
ea scito atque intelligito, quod ab exitu mandati de restauratione
Solymorum (anno secundo *Darii Nothi*,) *ad Messiam Principem*
futurae sint Hebdomades (annorum) *septem*, (h. e. 49 anni donec
 civitas integra erit restaurata,) & (ab eodem anno *Darii Nothi*,)
Hebdomades (annorum) *sexaginta duæ* (h. e. anni 434 usque ad
Christum.) *Et* (durante hoc tempore) *reædificabitur platea & vi-*
cus, & quidem temporibus angustia. Et post sexaginta duas hebdo-
madas excindetur Messias & non pro se ipso (h. e. inquit, paulo post
 434 hos annos, totidem fere annis post nativitatem suam, quot
 ante destructionem *Hierosolymorum*, quæ est *hebdomas una*
determinata per Christi adventum, ut innuere videtur p. 93.) Quæ
 an eruditus penitus satisfactura sit, valde ambigimus. Inde com-
 mentum de duplici *Messia* exagitat, & locum Num. XXIV, 17, 18
 absurde de *Messia* exponi affirmat, cum *Bileam* loquatur de *Da-*
vide, & per *filios Seth*, (non a proprio nomine *Seth* sed commu-
 ni,) intelligat populos ultra *Moabitarum* regionem habitantes.
 Ita alia vaticinia absurde a *Rabbinis* ad *Messiam* referri, omnium
 stolidissime verò *Edom* in *Prophetiis* pro *Romano Imperio* ab
 his accipi contendit. Porro ex propriis *Judæorum* de summa il-
 lius gentis tempore *Jesu* corruptione præjudiciis contra *supremi*
Senatus adversus *Jesum* demonstratum zelum ipsis persuadere
 54 sqq. conatur. Tum vero prolixè deducit, *Trinitatem personarum*
 in *divinis*, pro qua *Christiani* pugnant, cum *unitate Dei*, & cum
Veteri Testamento non pugnare, sed potius exacte convenire, in
 quibus

quibus cum nihil inveniamus, quod aliis dictum non sit, ea præterimus. Probatur deinde, in V. T. Messiam tanquam *Deum* Pl. II, 7, XLV, 7, 8, Es. IX, 6 esse promissum, & in ea divina cum humana natura unione excellentiam Christianæ fidei præ omnibus aliis consistere docetur. Sequitur diuturnæ hujus dispersionis Judaicæ gentis gravis descriptio & exaggeratio, futilisque *ἄριστος* *ἄριστος* Abarbenelis de captivitate Babylonica adhuc durante refutatio, cæcitas vero Rabbīnorum in interpretandis Scripturis demonstratio. Habes ibi nugarum Rabbīnicarum de epulo a Messia parando, habes absurdæ astrologiæq; Abarbenelis in computando Messia tempore Chronologiæ Specimina, quibus succedit objectionis Judæorum, quod 10 tribus cum Zerubabelé non redierint, refutatio. Eas rediisse omni vi contendit *Xerēs*, & Judæorum inter *זרובבל* quam *Messia* vindicant, & *זרובבל* quam *Zerubabeli* tribuunt, distinctionem futilem esse, ex Nehem. I, 6, quo *Zerubabelis* liberatio *זרובבל* dicitur, & Exod. IV, 31, quo *Mosis* liberatio *זרובבל* audit, demonstrat. Tum præjudicia Judæorum adversus religionem Christianam, ex absurdis libri *Toledoth Jeschu* fabulis, ex Iconolatria, Artolatria & Hagiolatria Romanæ Ecclesiæ, ejusdemque de limbo patrum doctrina, & inquisitionis iudicio, ex bellis Christianorum (quæ tamen existimat exacte cum vaticinio Danielis c. VII consentire) desumpta, eximere ipsis conatur, ac quandoquidem Judæi in Angliā inter puriores Christianos viventes his omnibus non possint offendi, graviter de cura animarum eos admonet, libellumque totum non sine intimi pietatis sensus (quam & ceteroquin ubique spirat) documentis concludit.

P. 33.

102.

103.

MACHINA ANAMORPHOTICA AD DEFORMANDAS IMAGINES, A SPECULO CYLINDRICO REFORMANDAS, INVENTA A JACOBO LEUPOLDO, MECHANICO LIPSIENTI.

Equidem totius machinæ structuram iconismus satis distincte repræsentat, in quo Fig. 1 orthographiam; Fig. 2 structuram internam; Fig. 3 scenographiam & Fig. 4 ichnographiam exhibet: operæ tamen pretium erit, ut de singulis partibus sigillatim pauca dicam, quæ in omnibus figuris iisdem literis designantur.

TAB. III.
Fig. 1, 2, 3
& 4.

Mm

abcdgh

abcdgb est cylindrus ex ligno probe exsiccato paratus. Diame-
ter basis *gb* æqualis est diametro speculi cylindrici, a qua diameter
ipſius cylindri *cd* una tertia deficit. *ab* est manubrium, juxta
quod annulus orichalceus *ik* volvitur. *ef* est annulus alius medi-
ante cochlea nunc arte constringendus, nunc iterum laxandus,
prout usus exigit. *lmno* est receptaculum ligneum, quod medi-
antibus annulis *ik* & *ef* circa cylindrum vertitur. *ps* est regula
brachio *qr* instructa, quod stylum *s* tenet. Ejus longitudo
unius ulnæ. In *u* affixa est chorda, quæ rotam *x* ambiens tan-
dem in altero ejusdem regulæ extremo *v* terminatur. Rotula *z*
alteri *x* affixa, ita ut una cum ea circumagatur, quæ quo minor
fuerit, eo major erit figura deformata. Hanc rotulam *z* & duas
reliquas α & β ambit chorda alia, utroque sui extremo regulæ
verticali *yd* alligata. Habet etiam hæc suum in *e* brachium *p*
cum stylo *n*. Dum manu in *p* applicata regula inferior protrahitur
aut retruditur, rotæ *y, z, \alpha, \beta* convolvuntur & regula altera sursum
vel deorsum movetur. λ est lamina elastica, quæ ad dirigendum
regulæ verticalis motum nunc deprimitur, nunc laxatur. Regu-
læ ex ligno nucis; rotæ ex acerno aut ebore parantur.

Uſus machinæ talis est. Prototypon in charta delinean-
dum (longitudo & latitudo, in schematismo expressa, quamvis
utraque minor, non tamen major esse possit) & cylindro ligneo
cera affigendum. Similiter charta munda super tabula plana
expandenda, super qua machina collocata, regula horizontalis
nunc attrahenda, nunc retrudenda, & tota machina circa cylin-
dram huc illucque vertenda, ita ut stylus *n* singula puncta pro-
totypi permeet, quibus respondentia pro anamorphosi notantur
stylo *s*. Uno linæ ductu absoluto, puncta stylo *s* chartæ im-
pressa cerussa in lineam connectuntur. Hac machina admodum
expedite nec minus accurate anamorphoses absolvi, successus me
abunde docuit.

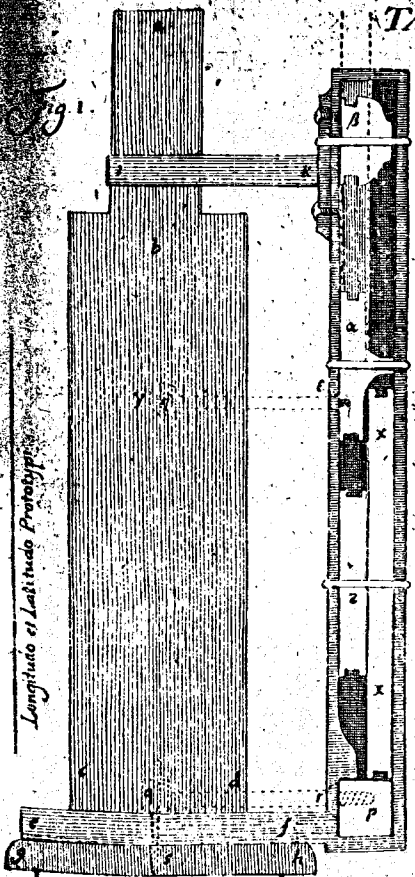
ANGULORUM ARCUUMQUE SECTIO

*indefinita per Formulam universalem expressa sine serie-
rum auxilio: & hinc deducta equationum angula-
rium prompta formatio; Autore JOH.*

BERNOULLI.

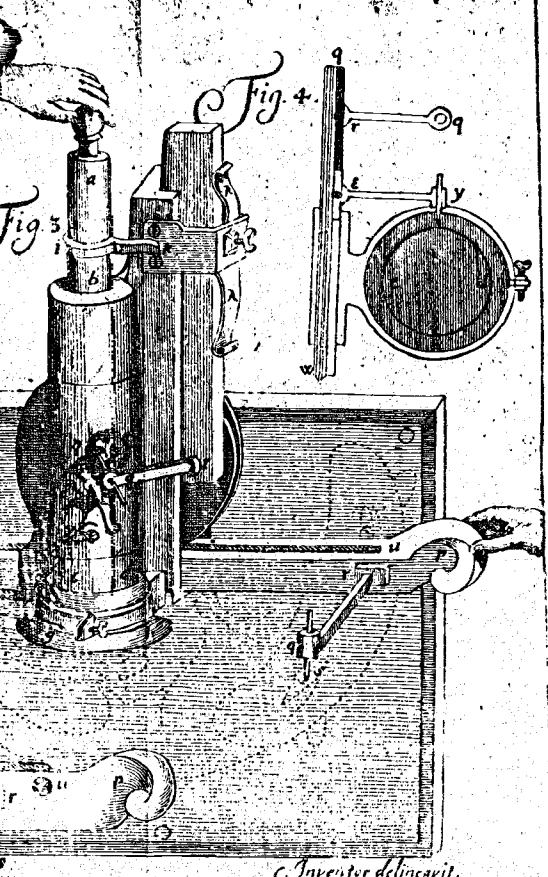
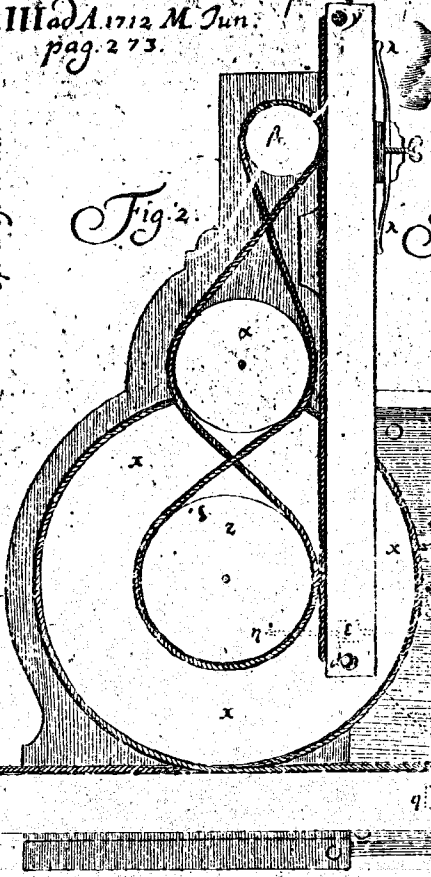
In

TAB. III ad A. 1712 M. Jun.
pag. 273.

Longitudo et Latitudo Prototypi

Diámetro Speculi Cylindrici.

E. And. Joh. sculp. Lip.

Inventor delineavit.

IN Actis hisce Anni 1701 pag. 170 & sqq. tradidi modum circuli arcum in partes quotcunque secandi vel eum multiplicandi ope quarundam serierum, quæ quidem ubi numerus divisionis vel multiplicationis est integer & affirmativus ab rampuntur, terminosque relinquunt plures paucioresve pro magnitudine illius numeri: Problema quippe in his casibus semper algebraicum magis minusve compositum existit; cum vero indefinite conceptum transcendens sit, & problemata transcendentia per æquationes ex quantitibus mere finitis constantes solvi non possunt, nisi ea tantum quæ ad quadraturam hyperbolæ vel ad logarithmos reducuntur, utpote quæ admittunt æquationes percurrentes seu, ut magno Leibnitio vocantur, Exponentiales, quantitibus scilicet finitis sed dimensionibus indeterminatis constantes. Hinc prima fronte impossibile videtur, aliter quam per seriem determinare arcum angulorumque sectionem indefinitam; siquidem reductio quadraturarum circuli & hyperbolæ ad se invicem nondum sit inventa, imò fere a Geometris pro impossibili habeatur.

Verum consideret B. Lector, quæ in Actis Anni 1703 p. 31 & in Memorab. Acad. Reg. Scient. pag. 297 Edit. Paris. a me sunt ostensa de Sectione circuli habendo pro logarithmo imaginario, postquam docuisssem generalem methodum integrandi differentialium fractiones rationales vel absolute vel supposita quadratura circuli, hyperbolæ, aut utriusque. Obscurum non erit, quomodo ea nunc ad præsentem usum sint vocanda, ut nimirum exhibeatur æquatio finita quamvis *percurrentis* pro angulorum sectione indefinita: Includet illa quidem quantitates imaginarias seu impossibiles, sed hæc ipsæ in casu quolibet particulari evanescent, & sic quæ per se sunt impossibilia, inserviunt tamen ad inveniendum quod est possibile & ad scopum nostrum facit, idque levi & extemporanea quantitatum substitutione; sicuti ex jam dicendis patebit.

Sit radius circuli $=r$; arcus indeterminatus $=A$; cujus multiplex aut submultiplex quivis $nA=B$; sitque tangens ipsius $A = x$, & tangens ipsius $B=y$. Notum est ex calculo differentiali

esse $dA = \frac{dx}{xx+1}$, & $dB = \frac{dy}{yy+1}$; cum igitur per hyp. $nA=B$,
erit quoque (ob numerum constantem n) $n dA = dB$: hoc est
 $\frac{ndx}{xx+1} = \frac{dy}{yy+1}$; seu multiplicando utrumque per x^{r-1} (quod
ita facio, ut postea resolvere possim in differentiales logarithmo-
rum licet impossibilem) erit $\frac{2ndx^{r-1}}{xx+1} = \frac{2dy^{r-1}}{yy+1}$; quæ ergo re-

soluta, sicuti docui in locis citatis, dabunt hanc æqualitatem
 $\frac{ndx}{x^{r-1}+1} = \frac{ndy}{y^{r-1}+1}$ in differentia-
libus logarithmis expressam: sumtis itaque integralibus prodit
æquatio inter logarithmos $n \log x^{r-1} + 1 - n \log y^{r-1} + 1 =$
 $\log \frac{x^{r-1}+1}{y^{r-1}+1}$, qui redacti ad numeros ut moris est fiet
 $\frac{x^{r-1}+1}{x^{r-1}+1} = \frac{y^{r-1}+1}{y^{r-1}+1}$ adeoque instituta multiplicatione

per crucem, $x^{r-1} + 1 \times y^{r-1} + 1 = x^{r-1} + 1 \times y^{r-1} + 1$;
quæ est æquatio universalis cuilibet arcui multiplicando vel divi-
dendo pro lubitu inserviens; nec obstat quod $r-1$ quantitas im-
possibilis in illa reperitur: ea enim in applicatione ad speciale
quodlibet exemplum reperietur in singulis æquationis terminis,
& ideo per divisionem tolletur.

Hoc interim notari velim, quod ubi n significat numerum pa-
rem, valor ipsius y repertus exprimat tangentem non ipsius arcus
quæsitæ B , sed ejus complementi ad quadrantem: cujus rei ratio
manifesta est ex integratione differentialium logarithmorum.

Ceterum ex nostra generali æquatione $x^{r-1} + 1 = x^{r-1} + 1 \times y^{r-1} + 1$, si attente perpendatur, fluit
regula generalissima pro exprimenda tangente arcus B cujuscun-
que multipli submultiplice n ipsius dati A , & quidem mirabili
facilitate & simplicitate. Regula autem ita habet:

*Elevetur $x+1$ ad potestatem n , & ex terminis alternis cum signis
alternatim variantibus formetur fractio, ita nempe ut numerator
constet primo, tertio, quinto &c. denominator vero secundo, quar-*

10, sexto &c.: fractio qua inde emergit exprimet tangentem quasi arcus B, si scilicet n sit numerus impar, complementi vero ejusdem, si n sit par.

Exempl. I si n=4.

Sumatur potestas quarta ipsius x+1, & erit $x+1^4 = x^4 + 4x^3 + 6xx + 4x + 1$: ex cujus terminis alternatim excerptis cum variantibus signis formetur fractio in hunc modum $\frac{x^2 - 6xx + 1}{4x^3 - 4x}$; dico

ob paritatem numeri n, fore hanc fractionem = tang. complementi arcus B seu 4A: adeoque converso numeratore in denominatore & vicissim, haberi $\frac{4x^3 - 4x}{x^2 - 6xx + 1}$ pro tangente ipsius arcus B seu quadrupli arcus A.

Exempl. II si n=5.

Termini $x+1^5 = x^5 + 5x^4 + 10x^3 + 10xx + 5x + 1$, disponantur uti dictum in fractionem $\frac{x^3 - 10x^2 + 5x}{5x^4 - 10xx + 1}$, hæcque erit ob imparem numerum n, tangens ipsius arcus B seu quintupli A.

Exempl. III si n=6.

Ex terminis $x+1^6 = x^6 + 6x^5 + 15x^4 + 20x^3 + 15xx + 6x + 1$, sumti pares pro numeratore & impares pro denominatore (propter paritatem numeri n), constituent fractionem $\frac{6x^5 - 20x^3 + 6x}{x^6 - 15x^4 + 15xx - 1}$ = tangenti arcus B seu sextupli A.

IRENÆUS EX EDIT. MASSVETI.

Nuper Aprilii mense novam exhibuimus Irenæi editionem, cujus recensio cum fieret longior, in Dissertationibus a doctissimo Editore præfixis tum substitimus. Quocirca ipsum jam Irenæum perlustrabimus, cui notas variasque subjecit lectiones, Græca verba cum Latina interpretatione diligenter conferens, ac præterea in utroque, & Latino, & Græco, textu haud pauca scite emendans, difficilioribus etiam locis subinde illustratis. Nec vero suas solum, sed aliorum quoque hujus generis annotationes proponit. Interdum etiam sententias & explicationes aliorum

refellit, substitutis melioribus. Hinc facile apparet, Lecturam in gratiam non multa excerpta a nobis posse, quippe cum pleraque extra contextum orationis breviter exponi nequeant. Ut tamen salivam eruditis moveamus, vel tria, quod ajunt, verba suffecerint. *Cerebrum expulisse* p. 3 notat Massuetus de iis dici, qui subtilitate pollent ingenii. *Ἀπολύτρωσις* aliquando significare *judicem*, docet p. 10. *Καταπίσην* interdum dici *dimissionem*, cum spectatoribus abire permittitur, observat p. 47. Lugdunum Gallia olim etiam *Rhodanensem* fuisse appellatam, discimus ex p. 65. Ad lib. I Irenæi cap. 21, ubi Menander jactat, se *missum esse ab invisibilibus salvatorem pro salute hominum*, recordamur, B. Ittigio nostro in Append. de hæres. §. 26 in mentem venisse, legere *invisibili*, quia Theod. referat, Menandrum jactasse, se *missum a prima virtute*. Sed tamen recepta lectio confirmatur ab Eusebio, quem Massuetus adducit, testantem, Menandrum dixisse, se *ab invisibilibus aonibus* missum esse. Difficilior locus occurrit lib. I cap. 26, cujus hoc est initium: *Qui autem dicuntur Ebionæi, consentiunt quidem, mundum a Deo factum: ea autem, que sunt erga Dominum, non similiter ut Cerinthus & Carpocrates opinantur*. Hic particula negativa Danhauero, Pearsonio, Grabio & Ittigio (quem vide sis sect. I cap. 6 §. 2 p. 61 Dissert. de hæres. sec. I & II) prorsus aliena, adeoque extirbanda videtur: Massuetus contra vulgatam tuetur lectionem. Verum illos rectius judicare, docet inspectio Irenæi. Postquam enim cap. 24 de Carpocrate, & cap. 25 de Cerintho egerat, & ab utrisque Jesum pro simplici homine, ex Josepho ac Maria nato, habitum esse meminerat, jam ad Ebionæos progreditur, ac monstrat, (1) in quo a Cerintho & Carpocrate discrepantes cum Orthodoxis conveniant: quod scilicet credant, mundum esse a Deo factum, non ab angelis; (2) in quo cum utroque, Cerintho nimirum & Carpocrate, consentiant, nempe eo, quod statuant, Jesum fuisse simplicem hominem, Josephi & Mariæ progeniem. Hinc liquet, *τὸ non esse ejiciendum*. Nec particula adversativa *autem* permittit, ut negans illa vocula retineatur. Evaderet enim oppido ineptum loquendi genus. Accedit, quod, si Irenæus scripsisset, *non similiter ut Cerinthus & Carpocrates*, debuisset addere, in quo differat

rat illorum doctrina de Jesu. Id quod cum non faciat, rursus sit manifestum, particulam illam negativam esse tollendam. Dicens enim Irenæus, Ebionæos de Domino similiter sentire, ut Cerinthus & Carpocrates, nihil opus habuit addere: cum duobus proxime præmissis capitibus jam dixisset, quid illi de Jesu sentirent. Confectum igitur arbitramur esse, quod particulæ negativæ locus hic esse possit nullus. Verum unde scriptura Irenæi depravata sit, operæ pretium videtur dispicere. Pearsonius & Græbius *non similiter* factum esse putant *ex consimiliter*. Unde hanc vocem in textum recipiendam existimant. Sed non videtur admitti posse hæc conjectura, propterea quod vox *similiter* vel sexcenties occurrit in Irenæo, *consimiliter* nusquam. Quare non est vero simile, interpretem Irenæi præter consuetudinem semel posuisse *consimiliter*. Porro *similiter ut*, quod hic exstat, alibi quoque legitur lib. I cap. 21: *similiter ut Simon*; Cap. 22: *similiter ut Menander*; Cap. 25: *similiter ut reliqui omnes homines*; Cap. 31: *similiter ut Marcion*. Hæc igitur formula & præsentis loco Cap. 26 merito servatur. Aliis igitur *non* videtur intrusum esse. Quod quidem in permultis autorum locis factum esse, inter Criticos constat: sed hoc loco nulla apparet causa, quæ Lectorem quempiam movere potuerit ad inferendam illam voculam: contra potius fuisset ei causa, eam eliminandi. Afferre nobis liceat novam conjecturam, de qua doctiores judicent. Nimirum videtur vera scriptura hæc fuisse: *Ea autem, quæ sunt erga Dominum nostrum, similiter ut Cerinthus & Carpocrates opinantur*. Vox *nostrum* compendiosè scripta locum facere potuit errori librariorum. Certe sapius Irenæus de Christo loquens, eum vocat *Dominum nostrum*, ut lib. I cap. 1 (p. 44 edit. Erasmi) cap. 2 bis, cap. 28 & 29: lib. II cap. 3 & 5 & 36. Est quidem, ubi eundem etiam simpliciter *Dominum* nominando innuit, ut lib. I cap. 29, & lib. II cap. 3. Quare erroris occasio etiam esse potuit repetitio postremæ syllabæ vocis *Dominum*, ita ut ex *num* factum sit *non*. Addeque legendum foret: *erga dominum similiter ut &c.* Ultram errandi occasionem eligamus, fortasse parum refert: modo hinc rectius intelligatur, *non* illud esse *ὑποβελτισμῶν*. Ceterum quando in fine hujus capituli 26

Ebionæ dicuntur Judaicarum opinionum rituumque tenaces esse, ac præterea *Hierosolymam adorare, quasi domus sit Dei*, videant, quibus vacat, an forte locus hic faciat ad illustrandam historiam Cœlicolarum, in *Cod. Iustin.* memoratorum, de quibus tanta eruditos inter viget discordia. Sed hæc hæc hæc. Libro II cap. 41 ad locum Irenæi longe obscurissimum *de nomine Jesu* perveniens Massuetus p. 149 sq. profert novam conjecturam Martianæi. Nos suaserimus, ut eundem ad locum consulatur erudita dissertatio Celeb. Danzii, Philologi ac Theologi Jenensis, præfixa *Paradigmatibus Hebraicis A. 1709* editis: in qua solertè veram Irenæi lectionem ac genuinum sensum indagat. Eramus hic eam exhibituri in compendio: sed cum per instituti nostri leges brevitati studendum sit, nec Danziana illa *æplais* commode in compendium possit redigi, sufficiat, fontem Lectoribus indicasse. Idque eo magis necessarium duximus, quod talia in libris tyronum usui destinatis quæri non solent.

CHRISTOPHORI AUGUSTI
HEUMANNI *Parerga Critica.*

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielkium, 1712, 8.

Plag. 14 $\frac{3}{4}$.

HAut parum interesse rei litterariæ, libros, maxime veterum, corruptelis, quas vel librarium indocta, vel correctorum audax manus invexit, liberari, adeo testatum est inter eruditos, ut hujus artis cultoribus haud postremum in ordine suo locum assignaverint. Pauci tamen de arte hac ejusque regulis commentati sunt, immo nemo quisquam, ut Autor præsentis libri in Præfatione observat, methodum inveniendi veram lectionem commonstravit: licet hic illic utilissima quidem illa, sed tamen disjecta, nec naturali coherentiæ ordine, præcepta inveniantur. Quare in animum induxit, paucas easdemque perspicuas tradere regulas, quarum ope ita perveniri possit ad veram lectionem, ut animus non incerta conjectura fluctuet, sed certis rationibus confirmetur. Huic tractationi integræ dicavit Dissertationem, in qua & generatim de totius Artis Criticæ natura & complexu, idque breviter, & speciatim de illa Criticæ

ces

ces parte, quæ in emendandis libris versatur, uberius agit. Criticam ait nihil esse aliud, quam philosophiam sive usum rationis circa verba: & ut Philosophi sint Critici reales, sic Criticos esse Philosophos verbales. Qua posita definitione partes artis Criticæ inde deducit, easque in tabula quadam repræsentat, addens, plures earum a Clerico aliisque prætermittas esse, propterea quod naturam artis Criticæ non satis diligenter investigarint. Ipse, sequentes esse Criticæ artis partes, definitione sua nixus contendit, (1) naturam sive omnium linguarum generatim, sive certæ cujuscumque linguæ, contemplari: (2) originem & natales investigare sive vocabulorum sive adagiorum: (3) methodum linguæ addiscendæ præscribere aptissimam facillimamque: (4) regulas tradere interpretandi verba phrasæque obscuriores: (5) interpretari fabulas Poetarum, item ænigmata: (6) iudicium ferre de stylo ejusque virtutibus ac vitiis: (7) discrimen styli ostendere ratione ætatum: (8) iudicare de stylo certæ sectæ vel disciplinæ, de ejusque usu: (9) designare characterem styli cujusque auctoris: (10) ex his styli characteribus discernere, (α) utrum certi auctoris oratio sit sincera, an glossæmate aliquo interpolata: (β) utrum verba ejus sana sint an corrupta, & quomodo sint emendanda: (γ) utrum liber auctori ex vero tribuatur, an sit supposititius: (δ) qua ætate liber sit scriptus, qua non sit: (ε) quis autor sit libri *ἀνωνύμῃ* vel *ψευδωνύμῃ*: (11) iudicium ferre de recta pronuntiatione linguæ alicujus: (12) denique orthographiam solidis superstruere fundamentis. Ex his omnibus speciatim illam Criticæ artis partem persequitur, quæ corrupta autorum loca pristina restituit integritati: quam, ut a ceteris Critices partibus discernatur facilius, vocat Therapeuticam, desumpto e Medicorum schola vocabulo, non dubitans, id nominis Criticis omnibus probatum iri, cum sanare loca autorum suum esse profiteantur, & vitiata loca *medicina* egere dicunt.

Hujus artis therapeuticæ antequam exponit regulas, Criticorum vitia docet duo esse præcipua, inconsultam in corrigendo temeritatem, & cœcæ MSS. librorum venerationem. Ad posteriorem hanc prius tollendam, & rationibus & maxi-

Nn

morum

p. 6.

12 sq.

9 sq.

13.

15 sqq.

- morum Criticorum testimonis labefactat fidem & auctoritatem MSS. codicum, ostenditque exemplis, quosdam male lectionem veterum librorum prætulisse eruditæ conjecturæ. Affert etiam
- p. 22. duo exempla mendorum antiquissimorum, quorum alterum in Hieronymi Catal. script. eccl. cap. 78 jam ipsius atate auctoris irrepsit & ad nostra usque tempora mansit: alterum in Cicerone lib. VII ad Famil. epist. 6 pariter jam diuharet. Nampe in illo *actorum* legitur pro *ad aram*: in hoc *manus gypsatissima* pro *diferiissima*. Hinc iudicium fert de libris MStis, docens, si ii inter se comparentur, vetustissimum quemque esse præferendum: sin comparentur cum iudicio Critici recte informato, hoc omnibus anteponendum esse codicibus. Quinque tamen tempora esse largitur, quibus ingenium non possit in consilium adhiberi, adeoque ad libros veteres confugiendum sit. *Primo*, cum in textu est lacuna: qua occasione in Ciceronis lib. II de Offic. cap. 23 lacunam notat nemini antea observatam; *secundo*, cum nomen aliquod proprium est depravatum; *tertio*, cum glossema subtile textui inest: *quarto*, cum duarum lectionum neutra alteram veri specie vincit: *quinto*, cum codex aliquis depravationi scripturæ occasionem præbuit. Singula illustrat exemplis. Nos ultimum duntaxat annotabimus, quo in Lactantii *de mort. persec.* cap. 1 legendum esse *deletis* pro vulgato *addetur his* ostendit ex specimine MSti nuper a Nurrio Lutetiæ edito.

- Hinc ad Criticorum temeritatem coercendam præscribit Canones artis therapevticæ. Primus est: *Priusquam emendationem tentes, dispicias, an forte aliena verba auctori sint inserta.* Hac occasione agit & de causis & de criteriis glossematum, utraque exemplis a semet ipso notatis illustrans. Affert quoque glossemata, quæ & ipsa sunt corrupta adeoque emendationis indigent. Inter hæc refert vocem *lenonibus* apud Justinum
37. Hist. II, 3, 8, quæ vox Criticos valde exercitos hæcenus habuit. Noster censet, eam natam esse ex *aliquibus*, quam vocem margini adscriptam fuisse vero simile facit. Secundus canon ille est: *Priusquam emendationem loci, non glossemate, sed depravatione scripturæ vitiatæ, tentes, satis perspettum habeas, locum illum*
- men-

mendo laborare. Hanc legem docet sapius a Criticis violari, locum emendantibus, cujus vel elegantiam non ceperint, vel Græcismum non animadvertant, vel in quo rarior vox phrasisque occurrat, vel denique ubi ipse scriptor aberrarit sive in re ipsa sive in verbis. Quæ singula rursus exemplis illustrat idoneis. Tertius canon est: *Ubi certus es de mendo, tunc cogita, quid eo loco scribere auctor voluerit, quidque in animo habuerit.* Quartus & ultimus: *Tum sollicitus esto de verbis ad corruptam lectionem quam proxime accedentibus, ut occasio corruptionis in oculos statim incurrat.* Postremas hasce duas leges adhibet ad emendandum corruptissimum locum Tertulliani *lib. de præscript. adv. hæret. cap. VIII.* Concludit hanc dissertationem ostendendo, easdem hasce leges in libris excusis esse sequendas.

Iam sequitur *Hebdomadam Criticarum Hebdomas*, in qua septem Auctorum septena loca integritati restituit suæ. Hos auctores eo collocavit ordine, ut Latino cuique subjunctus sit Græcus, agmen claudente Poeta. Cicerone igitur familiam ducente, proxime sequi iussit Zosimum: hunc Tacitus excipit, Jamblichum habens comitem: procedit hinc Curtius, cui Palæphatum adjunxit: postremum locum ornante Ovidio. In quorum locis emendandis non, quod plerique faciunt, satis habet dixisse: *Ego sic lego*; sed emendationis suæ reddit rationem depravatæque scripturæ originem monstrat & causam, adeoque lectionem suam Lectoribus persuadere conatur rationibus lucide copioseque exponendis. Ex his unum alterumve exemplum profereamus, vel potius brevitatis studio notabimus. In vexato illo loco Taciti *Agric. XLVI, 2* pro his verbis: *admiratione te potius temporalibus laudibus, & si natura suppeditet, militum decoramus*; reponit: *admiratione te potius, te immortalibus laudibus, & si natura suppeditet, similitudine colamus.* Apud Ovidium *Heroid. Epist. XI v. 1* legendum esse docet: *Si qua tamen cæcis exstabant scripta lituris.* Vulgo legitur *errabunt.* Sequitur *Glossæmatum Decas*, ex qua unum repetemus, quod Auctor noster observavit in Vulgata versione S. Scripturæ. Nimirum *Galat. V, 7* legitur: *Currebatis bene: quis vos impedivit, veritas si non obedire? Nemini consenseritis.* Et Hieronymus & Eras-

- smus mirantur, unde duo postrema verba irrepererint, quæ in Græco textu absint. Sed Noster docet, esse hoc glossema, idque corruptum. Nempe, inquit, ad illa verba: *Quis vos impedit, veritati non obedire?* aliquis in margine adscripserat hæc verba, ἐπεξηγήσεως causa, *ne mihi (Paulo) consenseritis*; ex quibus postea factum: *nemini consenseritis*, h in n mutato. Succedit *Emendatio emendationum aliquot falsarum in Cl. Clerici Arte Critica occurrentium*. Hujus operis cum quarta editio nuper prodierit, observavimus, singula loca, ab Autore nostro notata, adhuc ibi exstare: nisi quod post Præfat. ad Tomum II affert duo loca Taciti & Ovidii, ubi exstat *conrectare aliquid oculis*. Dixerat enim Clericus, perperam in Lactantio legi, *res calesces oculis conrectari*, judicaratque, ea dictione nihil absurdius singi posse. Verum Autor noster non solum eadem loca ex Tacito & Ovidio profert, sed adhuc quinque alia ex Tacito, ipso Lactantio, Gregorio Nazianzeno, Augustino, & Hieronymo. Reliqua loca, quæ Noster a Clerico minus recte sanata censet, præterimus, illud duntaxat monentes, eum vulgatam lectionem multis tueri
149. I Timoth. III, 15 & 16, & in genealogia Christi Matth. I. Tandem exhibetur Dissertatio Critica ad I Joan. V, 20, ubi Noster interpunctionem vulgatam mutat, sic legens: *ἔτός ἐστιν ὁ ἀληθινός, θεός καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος*. Hic est verus ille, scilicet Messias, hic Deus est & vita æterna, id est, ab æterno & in æternum existens. Ut sic emendaret sacrum hunc locum, ea re se maxime motum esse fatetur, quod bis antea eodemque hoc versu Ioannes scribat: *ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινόν καὶ ἔσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ*. Τὸν ἀληθινόν enim significare hoc loco Messiam, ex scopo totius Epistolæ ostendit. Ea enim ætate complures erant, qui Iesum pro magno quidem Propheta, sed non pro Messia habebant: in quos tota hac Epistola calamum strinxisse Ioannem, pluribus comprobatur. Hac occasione disquirunt, quinam præcipue sint hæretici ab Ioanne notati: cumque Ebionæos esse probavit, de horum origine uberius agit ac nomine, eosque refellit, qui Ebionem aliquem credunt existisse. Noster Ebionem primum putat effectum esse a Tertulliano, quem propterea vocat Ebionis patrem posthumum. Porro docet, Ebionæos &

Nazaræos fuisse unam eandemque sectam, qui cum Jesum coluerint pro magno Propheta, sed Christum sive Messiam esse negarint, Noster eos inter Christianos referri non posse arbitratur, sed recte tamen vocari posse Jesuitas, ut ita in Ebionæis & Nazaræis *Jesuitas* habeamus primi seculi.

Historischer Schau-Platz.

H. C.

THEATRUM HISTORICUM PRÆTENSIONUM & controversiarum illustrium in Europa; Autore CHRISTOPHORO HERMANNO SCHWEDERO.

Lipsiæ, apud Joh. Lud. Gleditsch & Maur. Ge. Weidman, 1712, f.

Alph. 10 pl. 4.

Illustre hoc argumentum a Nobilissimo Schwedero, Serenissimi Regis Borussia in Curia Provinciali Pomeranica Referendario, solemner admodum & magna diligentia est tractatum: qua in re eo majorem laudem promeritus est, quod adhuc nemo fuerit inventus, qui illud tanto apparatu ac studio, quantum res ipsa postulat, persecutus fuerit. Agitur vero in hoc libro de illis potissimum prætensionibus & controversiis, quæ de territoriis inter summos Principes intercedunt, hodieque durant: quæ enim ad jus præcedentiæ vel religionem & reformationem pertinent, itemque quæ transactione partium vel alio modo jam sunt sublata, eas vix hic deprehendas, exceptis tantum paucis nonnullis memoratu dignioribus, quæ nuper demum sunt compositæ, & de quarum exitu in aliis Autoribus aut manca aut nulla plane mentio extat. In ipsa tractatione plerumque primo origo controversiæ & species facti præmittitur, deinde argumenta partium cum exceptionibus & replicis exponantur, quibus denique status, quo res hodie est, subjungitur. In fine paginarum fideliter allegantur scripta idonea, qualia deductiones vocare solent, aliaque stupenda industria collecta, quibus in conscribendo hoc opere usus est Autor clarissimus: quæ res in hoc argumento utique requirebatur, quo Lectori constare posset, quantum relationi Autoris sit fidendum, utque, si opus fuerit, uberior notitia ex iisdem fontibus

capi posset. Opus totum distributum est in Partes sex, quarum prima præfationes & controversias Imperatoris & Imperii, secunda Regum Europæorum, tertia Principum Ecclesiasticorum, quarta Principum secularium, quinta Rerum publicarum & civitatum Imperii liberarum, ultima Comitum Imperii exhibet. Optat vero Nobilissimus Autor in Præfatione, ut, qui plura parata habeant ad hoc argumentum spectantia, quæ ad ipsius notitiam nondum pervenerunt, ea aut sibi aut bibliopolis, quorum sumptibus hoc opus prodit, transmittant, quo de indole ac justitia harum causarum, de qua Orbi persuasum esse interest partium, constare possit. Ceterum liber hic elegantissimus inter eos referendus est, unde specimina de promi difficillime possint, quare cupidos Lectores ad ipsum amandamus: Autori vero eruditissimo impense gratulamur, quod opus tot Doctorum votis hæcenus expetitur, feliciter ac summo omnium plausu procuderit.

**GRAMMATICA ANGLO - SAXONICA E
HICKESIANO THESAURO**

excerpta.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1711, 8 maj.

Plag. 6.

Quantum nomen *Franciscus Junius*, Vir antiquitatum domesticarum curiosissimus, apud Britannos sibi conciliaverit, cum MStâ sua Anglo-Saxonica, Gothica, Runica &c. una cum elegantissimis ejusdem generis typis, quæ ingenti pretio sibi studiose comparaverat, ante obitum Oxoniensi Academiæ legaret; rei literariæ cultoribus non est ignotum. Crevit tamen ejus fama non parum, cum Viri eruditissimi MStâ quædam ejus, typis expressa, cum erudito Orbe communicarunt. Qua in re laudari imprimis meretur *Eduardus Thwaites*, qui *Ælfredi Pentateuchum*, libros *Josue & Judicum*, librum *Jobi*, *Evangelium Nicodemi & Historiæ Judith* fragmenta Anglo-Saxonice anno 1698 edidit, istumque librum *Georgio Hickeso*, cœu Linguae hujus restauratori, dedicavit. Nec id immerito, cum vel hæc *Grammatica Anglo-Saxonica*, e magno opere *Hickesiano*
ex-

excerpta, cujus sciagraphiam B. L. nunc exhibere animus est, satis clare demonstrat, quantos Vir eruditissimus in hac lingua fecerit progressus. Incipit illa methodo consueta a Literis Anglo-Saxonicis, quarum figura, potestate, affectionibusque recensitis, ad Articulum, Nomen, *Substantivum & Adjectivum*, Pronomen, Numeros, *Cardinales & Ordinales*, Verbum, quod in *Substantivum, Adjectivum & Anomalon* subdividitur, Adverbia item, Conjunctiones, Præpositiones, *Accusativum & Ablativum* regentes, & Interjectiones progreditur. Quibus dextre explicatis, de Syntaxi porro, imprimis verborum, est sollicitus Autor, infinitisque exemplis, quomodo tractu temporis dicta lingua vocibus Dano-Saxonicis & Normanno-Saxonicis sit corrupta, demonstrat. Tandem, ne huic labori aliquid deesse videatur, Poësin quoque Saxoniam, doctrinam de Accentu, Cryptographiæ exempla, & Alphabetum Ulfilæ seu Maso-Gothicum, Runicum & Islandicum subjungit. Hæc sunt, quæ in Grammatica Anglo-Saxonica traduntur, viamque sternunt, ad intelligendum ea, quæ proxime forsitan lucem publicam aspicient. Non defuturos enim credimus, qui promissum *Quinque linguarum Glossarium, & Comment. in TACIANI Harmoniam IV Evangeliorum Francicam* patienter expectabunt.

LOGICA SACRA ET METAPHYSICA

exemplis Theologicis illustrata; edita a C. D. K.

D. P. P.

Helmstadii, impensis Joh. Melch. Suffermanni, 1711 & 1712, 8.
Alph. 1 pl. 2 $\frac{1}{2}$.

Impetrata a quodam summe Reverendo in Academia Julia Theologo hæc opuscula Cornelius Dietericus Koch, Theologiæ Doctor, & in eadem Academia Philosophiæ Professor, nosterque in his Actis colligendis Collega, una cum præfationibus, in auditorum usus publicavit. Quare tum Venerando Autori, tum Editori Cl. multas imprimis grates debent Theologiæ studiosi, qui sibi e libellis his fructum singularem possunt polliceri. Ceterum cum prolixius de iis agere supervacaneum ducamus, optamus saltem, ut bene de re literarum publica mereri diu uterque

que pergat, & Autor quidem *Lexicon Antiquitatum*, ceteraq; luce dignissima, feliciter absolvat, Editor vero *Polybistorem Logicum* & quæ contra *Jo. Harduinum*, Soc. J. in his Actis anno 1710 ex Operibus selectis laudatum, docte commentari est ingressus. Coepit hic idem Helmstadii superiore anno celebrare *Congressus Literarios*, quibus per hebdomadem bis de rebus eruditorum & libris novis, rarioribus atque utilioribus, editis vel MStis, disseritur, quæque sunt exposita, in commentarios referuntur. Placuitque Autori, hanc *Societatem conantium restitutam* appellare, & symbolo donare stipitis consiti novis furculis, cum dicto *conando*. Id quod in gratiam Lectorum curiosorum verbo commemorandum duximus.

JO. HENRICI ACKERI OPUSCULA ELO-
quentiæ, comitata summi olim Viri JOANNIS CASELII
politissima Oratione pro Arte Poetarum.
Fasciculus I.

Rudolstadii, sumtu J. Felicis Bielckii, 1712, 8.

Plag. 9.

Varia hic exhibemus non emacida aut elumbis, sed masculæ eloquentiæ opuscula, ab Autore doctissimo, ut res sese in schola Rudolstadiensi, cui secundo loco præest, dederunt, elaborata. Habes itaque hic Dissertatiunculas *de pompa funebri Pauli Emilii*, quam e Plutarcho desumptam pulcre exornavit; tum *de boni Patris Filio*, *Regiminis & sapientiæ herede*; *de jure item Principis in Schola alumnos*; *de pulvere Scholastico*; *de plausu*; *de causis pereuntium literarum*, denique *de laudibus Advocati*; quibus accedunt tabulæ in literati saxi formam adornatæ & Epistolæ nonnullæ propempticæ. Adjecit Autor ultimo loco doctissimam Caselii pro arte Poetarum orationem, cujus summi Viri scripta omnia, jam dudum promissa, ut tandem prodeant, serio optamus.

ERRATUM.

In Actis hujus Anni 1712 p. 176 pro Christianos lege
Ethnicos.

* * *

A C T A ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii, Anno M DCC XII.

PANTHEON ARGUTÆ ELOCUTIONIS
*& omnigenæ eruditionis selectiori extractum Atticismo,
omnia polioris literaturæ complectens genera, quibus
eloquentia præsertim Cancionatoria, enitescit &c. Opus
duobus Tomis digestum; Autore R. P. D. CAJETANO
FELICE VERANI, Clerico Regulari, SS. Theo-
logiæ Professore.*

Augustæ Vindel. & Francofurti, sumptibus Jo. Caspari
Bencard, 1712, fol.
Alph. 10.

QUamplurimis, quæ subinde edidit, ingenii monumen-
tis Rev. Autorem celebre & Polygraphi fere nomen
sibi comparasse, vel ex syllabo scriptorum ab ipso e-
vulgatorum, Tomo primo hujus operis a Typogra-
pho præmisso, cognoscimus, in quo XXIV Volumina Monachii,
ubi vitam agit Veranus, in forma majori excusa recensentur,
quorum argumentum & ad humaniores literas, & ad philoso-
phicas pariter ac theológicas res pertinet. Illud, quod jam ex-
hibemus opus, Noster, cum vix annum ætatis vigesimum sextum
attigisset, primum fuit enixus jurisque publici fecit, postea ve-
ro magis magisque exasciavit ita, ut nunc ad ultimum quasi & edi-
tionis tertiaræ ac emendatioris variisque tractatibus ineditis antea
auctoris titulo commendatum prodeat; nec Adis hisce illud
inferere dubitavimus, quod & novo splendidoque habitu se sinit,
& nostrarum in oris vix hætenus innotuit. Inscrbitur Illustr. Ssi-
mo & Excellentissimo S. R. I. Comiti Domino Jo. Antonio
Schaffgotsch, eamque ob causam Pantheon appellatur, quod,

O o

uti

ut illud priscae Romanorum gentis ipsanum cunctorum numinum sculpta vel ære fusa simulacra spectanda præbuit, ita singulas fere partes amoenioris literaturæ ac eruditionis politioris varia genera hic conspiciere liceat.

Ita vero totum opus constructum est, ut in duos Tomos dispescatur, quorum primus ea, quæ Oratorem formant ac perficiunt, dilucide explicat, fontesque, quibus vegeta & mascula eloquentia oritur, aperit, ea quidem methodo, ut breviores regulæ exemplis seculi nostri genio accommodatis mox illustrentur. In primo scilicet primi hujus Tomi libro, qui Prolegomena XXXIV continet, generatim fere de Rhetorica, illiusque cunabulis, definitione, progressu, officio, fine, objecto, præstantia, viribus, prærogativis, partibus, præsidiiis, de Rhetorum honoribus, de imitatione ejusque multiplici ratione, de periodi variatione & excerptorum collectione, de argumenti delectu & propositionis ornatu, de partitione & symmetria membrorum texendæ orationis, de stylo illiusque cultura, varietate & characterè, de themate, materia, forma ac dispositione sacræ concionis, de Oratoris memoria & ingenii cultura, & denique de pronuntiatione & actione Oratoria varia traduntur. Tum libro secundo, qui perinde, uti sequentes, in varias expansiones, quas vocat Autor, distribuitur, de inventione locisque topicis agitur, quorum diversæ classes ordine recensentur, variisque exemplis sive ex veterum, sive ex recentiorum, sive ex sacris, sive ex profanis monumentis petitis, non minus eleganter quam prolixè declarantur. Tertius vero liber doctrinam de argumentatione continet, ubi adeo de argumentorum dispositione & ordine, de variis argumentationum speciebus, syllogismo scilicet, enthymemate, inductione, exemplo, dilemmate & sorite, de medio probabili in argumentis ex locis Intrinsicis & extrinsicis adhibendo, de fontibus argumentorum, quæ firmandis concionibus apta sunt, & de varianda argumentatione tractatio instituitur. Hinc libro quarto amplificationis artificium cum diversis illius formis delineatur, & quomodo per metaphoras conglobatas, ab eruditione multiplici, a fonte sententiarum, ab enumeratione partium, per similitudinem & exempla argumenta orationis amplificari queant, cumu-

losum

fatim ostenditur, uti & reliqua, quæ de forma amplificandi sub-
jectum per historias conglobatas & figurarum varietatem, de
amplificatione ab iis, quæ cadunt sub sensus, de repræsentativa
per hypotyposin, de absoluta, comparativa, universali, particu-
lari, pathetica, arguta & mixta amplificatione dicuntur, prolixè
satis deducta videas. *Quintus* liber Dispositionem & partes
orationis singulas ita expendit, ut insimul quædam de legitimo
concionum ecclesiasticarum caractere, earundem gravitate,
acrimonia & suavitate, materia item atque forma quædam ad-
dantur, quibus ultimo loco idea Concionis in genere deliberati-
vo ad Habac. IV, 11 subjungitur. *Sextus* liber de genere epidi-
ctico seu demonstrativo, deliberativo & judiciali eorundemque
œconomia Lectorem informat, & ideas orationis panegyricæ,
nuptialis, Epithalamii, Epinicionum, nec non lamentatoriæ, fu-
nebris, præcatoriæ, salutatoriæ eucharisticæ orationis, dedica-
toriæ epistolæ & præfationis, suasionis item & dissuasionis, hor-
tationis & dehortationis, conciliationis & consolationis œcono-
miam atque exempla proponit. *Septimus* liber elocutionis at-
que figurarum rationem habet, ubi præmissis quibusdam de an-
tiquis Oratoribus, qui elocutionem commendarunt, illius orna-
tus describitur, tropi atque figuræ enarrantur, deque periodo
ejusque nomine & definitione, pedibus & partibus aliisque cir-
cumstantiis, quæ huc spectant, disseritur, ac præterea variarum
artium officinæ recluduntur, e quibus rariora orationis orna-
menta depromi poterunt, additis sub finem aliquot regulis, quæ
ornandæ periodo accommodatæ & ab autoribus emundatæ &
purioris Latinitatis profectæ sunt. *Octavus* liber de argutiis
oratoriis earumque ortu, nomenclatione & causis plura comme-
morat, docetque, quomodo vel a non causa pro causa, vel a para-
doxis sensibusque non obviis, vel a fonte alienatorum, compara-
torum, allusionum & eruditionis variæ, vel e verborum lusu, vel
ex hyperbole & hypotyposi, vel ab inexpectato, vel a circum-
stantiis & adjunctis rerum, stemmatum, personarum, loci, tempo-
ris, vel a dictis gravioribus arguta loquendi ratio scaturiat. *No-
nus* denique liber, qui ultimus hujus Tomi est, argutias imprimis
sacro-morales Concionatorias, ut vocat Autor, complectitur,

earumque varia exempla exhibet, vel ex sacris literis, vel Patrum scriptis desumpta, quæ partim ad Sacræ Scripturæ, & ad fidei, spei, charitatis, gaudii atque pacis commendationem faciunt, vel ad excitandum virtutum studium odiumque vitiorum conducunt.

Posterior hujus operis Tomus decem constat libris, & *primus* quidem de Poetica arte, quæ Oratori multum affert subsidii, illiusque natura & utilitate, de multiplici carminum pede ac genere, de figuris & ornamentis, de amplificatione poetica, de Epigrammate, Elegia, Epico, Bucolico, Lyrico & Satyrico carmine, nec non de Comœdia, Tragicomœdia, Tragoedia & fabulis inserientibus Poeticæ multa erudite tradit; *secundus* vero metaphoricos poeticarum argutiarum fontes ostendit, exemplis non minus, quam regulis Lectorem instruens. Hinc libro *tertio* mythicam eruditionem Autor exponere aggreditur, varia de Diis Deabusque, quæ Poetæ finxerunt & Mythologi enarrarunt, in compendio referens, cumque Poesi admodum adfinis pictura sit, libro *quarto* Mythologicæ doctrinæ Iconica adjicitur, in qua elementorum mundi, regionum, fluviorum, temporum, ætatum, ventorum, scientiarum, artium, virtutum, vitiorum rerumque aliarum icones poeticæ repræsentantur. A Mythica & Iconica poeseos eruditionem libro *quinto* progreditur Veranus ad lapidariam elocutionem, quæ inscriptiones, elogia & epitaphia complectitur. Hic enim non modo de significatione, nomine, forma, fine, stylo, perfectionibus ac vitiis inscriptionum variisque illarum generibus, sed etiam de elogiorum nomine, origine, qualitate, caractere, regulisque eorum texendi, nec non, de fine eorum plurima scitu digna profert, tandemque epitaphiorum ab elogiis & Inscriptionibus discrimen, multiplicem illorum speciem, optimum characterem, & quæ circa initia, sententias, formulas & figuras in iis adhibendas, nec non affectus ciendos observanda sunt, edocet, subjectis pluribus epitaphiorum exemplis, quæ præ cæteris acumine præstare videntur. Expensa lapidaria elocutione ad symbolicam se confert, & quia nonnulli de symbolis confuse quodammodo scripsisse visi sunt Autori, illud agit, ut singulas illorum species accuratius paulum distingueret ac seorsim explicaret. Unde libro *sexto*, præmissis quibusdam in genere de
symbolis,

symbolis, numismata, quibus veteres rerum pretia censuerunt, & quæ plerumq; symbolicam figuram referunt, considerat, annulos symbolis sæpius insignitos expendit, notas clandestinas exponit, Hieroglyphica fontesque eorum describit, emblemata eorumque nomen partesque, ex quibus coalescunt, evolvit. Agit quoque de apodosi seu applicatione emblematum ad documentum morale, eorumque multa exhibet a fabulis & Apologis petita, quæ moribus ad virtutis normam componendis inserviunt. Imprimis autem libro *septimo* de symbolo heroico, quod Italis *Impresa*, Gallis *Devise*, Nostro vero Phrenoschema appellatur, dicere suscipit, & nomen & originem & definitionem ejus explicans, præcipuosque autores enumerans, qui de hac arte symbolica quædam consignarunt. Enucleantur quoque variæ circa hanc rem quaestiones, de quibus inter eruditos non ubique convenit, an scilicet Phrenoschema ex solo lemmate, vel ex sola figura possit componi? an figuram humanam aut membra humani corporis excludat? an corpus perfecti Phrenoschematis fabulosum vel chimericum, vel solum verum & reale esse queat? an ex figura cujuslibet corporis naturalis effingi possit? an figuræ corporum naturalium figuris artificialibus sint perfectiores? an pluralitas figurarum sit de Phrenoschematum essentia? Adduntur alia, quæ ad figuras symboli heroici, & ad perfectionem & quantitatem lemmatis spectant, nec non aliquot priscorum hominum symbolica lemmata, quæ quidem ab artis regulis discedunt & recentioribus tanquam imperfecta non approbantur, eo quod vel per modum sententiæ integræ se habeant, vel nimia verborum prolixitate peccent, vel figura careant, nostro tamen Autori ob documenta moralia non indigna, quæ adducerentur, visa sunt. Porro libro *octavo* symbola, quæ lemmate destituuntur, & cum a simplici rei comparatione petantur, figuræ rectius quam symbola dicerentur, tum ex sacrarum literarum tum sanctorum Patrum fontibus, in concionatorum imprimis commodum, Autor collegit, iisdemque non modo vitia quædam, luxuriam nempe, superbiam, avaritiam, invidiam, & acediam, sed & dona Spiritus S. prout septem peccatis capitalibus opponi solent, diversimode declarat. Tandem libro *nono* atque *decimo* Peristromata Ethico-

Symbolica representantur, quæ exhibent corpora cœlestia, sidera fixa, errantia, aeris phænomena, nubes, ventos, imbres, pluvias, cometas aliaque meteora, aves, aucupes, canoras, voraces, carnivoras, elementum aquæ, flumina, lacus, fontes, maria, na-
ves, insulas, conchas, ostrea, caneros, margaritas, corallia & alia scopulis adhaerescencia, naturas & proprietates piscium, quadrupedum, insectorum, draconum, plantarum, arborum, florum ac gemmarum, quæ singula inspersis quam plurimis excursibus moralibus, qui varia eruditione lectoribus se commendant, ad mores rite formandos ita applicantur, ut utile dulci ubique misceatur.

Et hæc fere est totius operis structura, cujus utrique Tomo index rerum notatu digniorum subjungitur. Quamvis vero ex tanta rerum utilissimarum & jucundissimarum sylvæ quædam seligere haut difficile nobis esset, ne tamen instituti nostri limites transgrediamur, suffecerit speciminis loco ea imprimis annotasse, quæ T. II p. 344 de Autoribus, qui artem symbolicam scriptis excoluerunt, Verano observantur. Primum scilicet omnium, qui in Italia huic rei operam navarunt, Paulum Jovium fuisse monet, cujus brevem dialogum de symbolis conscriptum & præter imagines, quibus veteres exornarunt cœmeteria, vexilla & clypeos, quinque regulas complexum, laudat atque breviter recenset. Manum huic arti post Jovium adjecisse Hieronymum Ruscellium, qui Italica lingua Dissertationem edidit de symbolorum origine, in octo digestam capita, quæ id uberius deducunt, quod Jovius brevius persecutus est. Ruscellium excipit Scipio Ammiratus, Genealogus perquam celebris, cujus dialogus de symbolis prostat, de quo Veranus ita judicat, quod plura Autor inseruetit, quæ ad scopum non videantur collimare, alia addiderit, quæ in hujus artis notitiam minime conducant. In Academia Affidorum Papiensi Alexander Farra, Jctus haut ignobilis, opus promulgavit, septem comprehendens Tractatus, quorum ultimus Philosophiam symbolicam pertractat. A. 1571 Barthol. Tagius, Jctus Mediolanensis, librum de symbolis excudi curavit, in quo eum Farra totam symbolicam artem tribus comprehendit generibus, quorum primum parabolas, secundum Hieroglyphica, tertium symbola, quæ vocat genuina, complectitur. In delictis hæc artem habuisse porro refertur, Lucas Contile, qui sym-

symbola pleraque in unum congeffit tractatum, quem regulis præclaro dilucidasse & anno decimi sexti seculi septuagesimo quarto publici juris fecisse dicitur. In Academia Urbinensi Jo. Andreas Palatius, Fanensis, quatuor de arte Symbolica habuit eodem fere tempore Dissertationes, in quibus tres symbolis ætates assignat, quarum primam infantiam vocat & ab Ægyptiis ad bellum usque Trojanum floruisse censet, secundam adolescentiam dicit, eamque a bello Trojano ad Pêtrarchæ usque tempora floruisse contendit, tertiam vero, quam virilitatem appellat, ad nostram usque tempora extendit. Egregie itidem de symbolis scripsisse memoratur Scipio Bargalius, qui ob methodum exactam regulasq; quas tradidit genuinas plurimum sibi æstimationis ac laudis comparaverit, quin imo ejus auctoritatem ita invaluisse quibusdam Italiæ Academiis, ut nullum approbasint symbolum, quod juxta Bargalii regulas non excogitatum foret. Post Bargalium Julius Casar Capacius suum de symbolis opus tripartitum typis evulgavit, quem infecutus est Andreas Chiocceus, nobilis Medicus ac Philosophus Veronensis, qui quoque de vera ratione concinnandi symbola erudite scripsit. Anno 1612 Hercules Fassus, quem de symbolis composuit tractatum, Neapoli evulgavit, quo tamen perinde uti ceteris fusius & accuratius hac de re scripsisse dicitur Paulus Aresius, Mediolanensis, Congregationis Clericorum Regularium Theatinorum, ad infulas postea Dertoneses vocatus, quem dignum Autor judicat, ut bene omnibus rei symbolicæ addictis audiat. Biennio post Aresium Abbas Ferro integrum symbolorum opus evulgavit, inscriptum: *Theatro delle Imprese*, qui cum sententiam Aresii plerisque in locis impugnasset, huic occasione dedit plura non minus erudite quam acute scribendi de symbolis, aliumque componendi tractatum hoc titulo: *penna refelta*, cui Abbas Ferro alium opposuit, quem inscripsit: *umbra apparentes*. Tandem Aresius ut & sua propugnaret, oppugnaretque, quæ a Ferro illi objiciebantur, septimum scripsit typoque vulgavit sacrorum symbolorum volumen, inscriptum: *Agmen ultimum sacrorum symbolorum Pauli Aresii*, in quo Ferri objectiones enervavit, suam vero de symbolis sententiam firmiter stabilivit. In Germania inferiori Sylvester Petra Sancta

Romanus e S. I. de hac symbola fingendi artē, cum Leodii moraretur, tractatum composuit, novem constantem libris, qui Antwerpiae lucem adspexit, variaque symbola ab Autore studiose collecta continet. Quae Jacobus Masenius hanc in rem edidit a Nostro non omittuntur, eidemque adjungitur etiam Petrus le Moine, Gallus, S. I. qui & symbola quaedam heroica in unum fasciculum collegit, additis Dissertationibus quibusdam ad artem regnandi spectantibus, & alium tractatum anno 1666 de symbolis publicavit, qui in quinque libros distribuitur. Ex Hispanis adducitur D. Jo. de Orasco & Covaruvias, & laudato D. Philippi Picinelli, Mediolanensis, *Mundo symbolico*, imprimis commendatur Emanuel Thesaurus, qui in suo Telescopio Aristotelico arti symbolicae ultimam quasi manum imposuisse ac ad plenam perfectionem symbola perduxisse videatur. Omittere se innuit Autor alios, qui de eadem re erudita evulgaverint, illosque breviter attingit, qui etiam sermones ac disceptationes symbolis exornarunt, inter quos Didacum de Saavedra eminere perquam notum est. Ceterum non possumus non, quin hoc Verani opus multa ac varia doctrina exornatum sacrae pariter atque profanae eloquentiae studiosis ceu pulcherrimarum rerum compendium commendemus.

ANDREAE CHRYSOSTOMI ZALUSKI,
Varmiensis Episcopi, Epistolae Historico-Familiares, a morte
LUDOVICAE Reginae & abdicatione Regis JOHANNIS
CASIMIRI usque ad nostra tempora
acta continentes.

Tomus I.

Brunsberrga, 1709, fol.

Alph. 18 pl. 12.

Solent in Polonia Senatores, Episcopi, aliique Viri Principes, sicut ab amicis, qui inter illos familiariter versati sunt, accipimus, amanuensibus suis id negotii dare, ut Epistolas atque Acta publica, etiam externa notabiliora, etsi impressa, Polonica vero praecipue, peculiaribus libris, sibi & posteris, tam ad eloquentiam, quam ad notitiam Historiae parandam, usui futuris, seriatim intulerant.

ferant. Hinc est, quod apud plerosque annales rerum in Europa gestarum in pluribus codicibus manuscriptos collectosque reperimus. Omnibus vero in hoc laudabili instituto facile palmam tulisse videtur Celsissimus S. R. I. Princeps & Episcopus Varmienſis And. Chryſoſtomus Załuſki, Regni Poloniae Cancellarius &c. Is quomodo tot curis & negotiis tam sacris, quam secularibus, quae duplex, quod gessit, munus secum tulit, implicitus tres Tomos, quatuor justis Voluminibus distributos, congerere & prelo submittere potuerit, ipse in Praefatione T. II praemissa operose nec sine aliqua jactantia indicat. Scilicet, quod Salustiani dicti memor a teneris se assuefecerit, ne tempus belluarum more otio tereret; quod ad immortalitatem nominis non cucurrerit, sed volaverit, intempestiva vero convivia, congressus & circulos, aliasque etsi usitatas & honestas voluptates & recreationes ceu fures temporis spreverit. Ex certa tamen scientia compertum habemus, & plures Canonicos Varmienſes, quos etiam in itineribus a latere habuit, & P. P. Societ. J. Coll. Brunsbergensis adjutrices manus in colligendis & ex variis linguis in Latinam transferendis Actis his adhibuisse. Plura sane etiam anecdota, quae ad statum praesentem Poloniae & historiam nostri temporis penitus cognoscendam spectant, & quae alibi frustra quaesiveris, deprehendes, eoque magis digna lectu, quod Volumina haec non ex unius Auctoris ingenio conscripta, sed Regum, Principum, Legatorum, Senatorum utriusque ordinis in varii generis argumenta de negotiis pacis bellicae ab utraque parte publice dicta scriptaque in iis continentur. Quare etiam hujus libri recensione longius solito inhaerebimus, de illis praecipue dicturi deinceps, quibus Auctor, tanquam testis oculatus vel interfuit vel praefuit, quae majorem eo fidem merentur, quod Auctor vivus adhuc hos III Tomos usque ad annum 1711 imprimi curaverit.

Initium Tomi primi, qui duabus partibus constat, ut in titulo jam indicatum, a Ludovica Reginae obitu facit, qui in annum 1667 incidit, quo primum in aulam a patre Palatino Ravensi videtur missus, necdum tamen Reipublicae admotus; quapropter, quae ibi de consiliis abdicandi regni a Casimiro agitatae habentur, auditu quidem solum a Nostro percepta nec minus tamen

T. I P. I.

Pp

ideo

- p. 4. ideo vera habenda. Quo tempore exequias ibatur Regina, rumor iste jam divulgabatur, non tamen satis constans, cum alii de secundis Casimiri nuptiis dicerent. Interim magna nobilitatis frequentia parentationis illius solennitas hinc augebatur, unoquoque ad insolitæ rei expectationem erecto. Peregre deinde profecto Zaluskio, crescebat indies illius rei fama, credebaturque primo explorari tantum subditorum erga Principem, voluntatem, præcipue cum in comitiis 1668 nil ea de re ageretur. Paulo post verò serio rem tractare Casimirus, Senatus Consilio mentem suam aperire, nec pati, ut supplicibus procerum precibus a proposito dimoveretur, quod indictis mense Septembri ejusdem anni comitiis exsequebatur, quo in negotio quæ dicta sunt publice vel scripta, magna diligentia Autor collegit. Ingenium hujus Principis, quale præsertim in abdicatione demonstravit, ita depingit Noster: *Si quis placitis Regis contraria suadet, vel suggerit meliora, infallibilem incurrit offensam, eff: rvescente protinus Rege, & ne per jocum quidem (semper festivioribus diebus & jovialitate delectatus) de retinendo diademate sibi insinuari passus.*
31. 42. Varia dein ambitione regium apud Polonos fastigium fuisse appetitum, neminem latet. Ducem Lotharingicum, qui non exigua spe tum deiciebatur, Noster Viennæ degens Andræ Olszowskio, Regni Procancellario, studiose commendat. Præter eum Neoburgicus etiam & Condaus, Principes ad eundem
- 74 sqq. contententes scopum, pariter aberrabant: Judicia de singulis extant apud Autorem, haud dubie ex Censura Candidatorum, Olszowskio Autore Varsaviæ tunc publicata, deprompta, qui adeo iniquus erat Germanis, ut Primati expresse scriberet: *per me regnet, quemcunque ex beneplacito Vestra Celsitudinis Respublica elegerit, dummodo non Germanum, quem firmo excludo intra me*
97. 124. *proposito.* Tandem armata nobilitas, invitis licet proceribus, ex se ipsa Regem exculpebat Michaelē Wisnowiskium, splendidiorem progenie quam facultatibus. Ejus imperium & patriæ felicius esse potuisset, & Regi commodius, nisi plerique, quem parem amaverant, superiorem nunc despexissent. Verum malevoli, in largæ messis spem discordiæ semina sparsuri, quicquid Rex agebat, sinistrè interpretabantur, pusillanimitatē in eo arguebant,

ebant, paſtorum conventorum negligentiam vituperabant. Hinc nihil infortunato Principi ſuccedebat, cum præter domeſticos inſultantes a vicinis etiam peteretur, nec quicquam opis e Regni comitiis, quæ ſolvebantur omnia rebus infectis, ſperare poterat. Ipſe Sobieſkius, Regni tum Mareſchallus & exercituum dux ſupremus, cujus ambitionem virtutum ſatis alias in eo frequentium ſpecies non ſatis tegebat, Regi adverſabatur & cum

p. 379.

Primate *Maniſeſtum Malecontentorum*, ut dicitur apud Autorem, ſubſcribebat. Denique cum per Comitia pacificationis A. 1673 ſopitæ viderentur ſimultates, paulo poſt Rex expeditione adverſus Turcas ſuſcepta in ea moritur, die antequam decretoria pugna ad Cochimum Barbari funderentur. Ceterum illud etiam obſervatu hæud indignum, Viennenſem aulam a malevolorum conſiliis non longe abſuiſſe, licet Regi foror Imperatoris nupſiſſet, quod matrimonium ſolvere etiam intendit aliquando Leopoldus, dummodo ſatis Eleonoræ de futuro marito, ſibi vero de ſucceſſore Caſimiri, per quem vicinia ſit tota, proſpiceretur. Statum, qui fuit Polonicæ Reipublicæ tum temporis, graphice depingit Inſcriptio Satyrica ſequens:

479.

342.

415.

*Epitaphium Polonæ libertatis,
 Quæ nimia Regum indulgentia nata, nimia Senato-
 rum arrogantia auclta, nimia Equeſtris Ordinis licentia
 vexata, nimia omnium avaritia proſtituta, tandem
 facta eſt ſub tributo; Principis ignavia, magnarum pu-
 ſillanimitas, populi inſania, vicinorum poliſtica, remo-
 torum cunctatio, univerſalis cecitas, lacrymis totius
 Chriſtianitatis, monumentum ſervitutis poſuere.*

Hoc durante interregno eodem quo antea fato factiones diverſæ extraneos Principes promoturæ diſſipabantur. Nec enim Lotharingicus, cui favebat Primas, nec Condaus, quem Sobieſkius fovebat, Polonis placebat, qui civem ruruſ ſuum ipſum hunc Sobieſkium Regio diademate digniſſimum cenſebant. Quamvis eum variis artibus gradum ad iſtud ſaſtigium affectaſſe, aliunde conſtat. Autor enim noſter ea pleraque tacet, vel quod addictus nimis fuerit Sobieſkio, vel quod peregre tum profectus non omnia ſatis accurate reſciverit. Deſcribuntur

dein coronationis Comitia & juxta duorum Regum Casimiri & Michaelis funebris solennitas, quibus in mausoleo inter alias
 p. 596. Inscriptiones hæc quoque fuit posita:

Johanni Casimiro & Michaeli Polonia Regibus.

Illi Regium genus, huic a Ducibus Lithuania.

Ille pluribus triumphis insignis,

Hic clarissima victoria immortalis.

Alter regno salvo purpuram ponens exiit,

Ille alter in privata sorte non exhorruit.

Ille satur dierum & rebus regnandi,

Hic vix degustato imperio & annis, extremos dies,

Alter Deo dicavit, alter Patriæ.

Cineres quoque ille melior Africano Patriæ non invidit,

Hic non extulit.

Sic dispares suffragiis populis iisdem sceptris,

Dissiduis civilibus, denique hoc cumulo æquantur,

Æternum lugendi essent,

Si non meliori cessissent.

695. Præterea hæc prioris Tomi parte nihil magnopere memoratu dignum occurrit, nisi quod mentio fiat machinarum, quas Bethunensis Marchio, affinis Regina, cum Hieronymo Lubomirskio, Vexillifero Regni, in commodum rebellium Hungarorum struxerat, quibus & pecunias & homines suppeditavit, Rege etiam ipso persuaso, ac si Gallia in id omnibus viribus conniteretur, ut Regnum illud in potestatem Regis concederet.

T. I P. II. Pars altera reliquum vitæ Johannis Sobieski continet, cui Regi addictissimus fuit Noster, ab eo etiam ad Kijoviensem primo dein Plocensem Episcopatum evestus. Non adeo copiosa sunt negotia, quæ ad aliorum etiam notitiam, eo quod extra Poloniam mararint, pertineant: illa vero, quæ intra Regni illius & privatarum plerumque domuum fines consistunt, haud commemorabimus. Primo loco metum Polonorum memorat, ex matrimonio Ludovici Marchionis Brandenburgici cum Radzivilia Principe conceptum, qui scripto quodam sub præcautionis titulo declaratur. Indigne ferunt, quod grav s jam ante vicinus nunc tam insignem terrarum tractum in Lithuania, simul cum opibus Radzivilianæ

vilianæ domus a longo tempore collectis sibi vindicet, non petito etiam Regis, supremi Tutoris aliorumve tutorum ad connubium aut Reip. ad indigenatum consensu, quem petiturus quidem sit post ad speciem, aut, si minime concedatur, offensa per motum omnia in Rep. confusurum, si concedatur autem, speculatorem se sibi ipsi ascituros, qui jam tum satis inclusam teneat Poloniam, ut periculosum sit, eum a Lithuania quoque imminere, denique neminem fore qui tantum Principem in jus vocare audeat, aut tanto itineris dispendio Spiram proficisci velit. Imperatoris Legatus querelas, quas sæpe frustra ingeminaverat de Vervaco Gallo, deprehensis denique ejus ad Tockelium in Hungaria literis, confidentius proponit. Fœdus cum Imperatore adversus Turcas initum non parum illis temporibus illustre fuit, quantiscunque tandem tenebris obvolvère nomen Polonicum ausi sint Thesaurarius Comes Morstin Gallicusq; Orator, conjunctionem hanc variis artibus impedituri. Viennensis expeditio salutare hoc negotium secuta toties decantando ita omnibus innotuit, ut vix opus sit aliquid de ea hic apponere, præsertim cum relatio apud Autorem nil singulare suppeditet. Nemini porro non notum esse potest, quam prorsus exhausta per hanc expeditionem omnis Regis virtus visa fuerit, sic ut ipsi quandoque Poloni ægretulerint, *numerantibus vicinis palmas annosque distinguuntibus se velut per desidiam consenuisse ac neglexisse tempus, quod expeditam ad victorias & ingens nomen monstrabat viam.* Inter aulam Viennensem Poloniamque graves inde alebantur suspiciones, maxime cum pergerent Galli ex Polonia pecunias rebellibus Hungaris submittere. Quid occasionem principio istis dederit, patet ex data Abbati Dœnhofio, qui Romam ad Papam proficiscebatur, in instructione (perperam ad annum 1681 relata) in qua gloriatur Rex, se fœdus absque ullis conditionibus privatis iniisse & oblatum etiam Hungariæ Regnum non accepisse. Id vero sibi nunc vitio verti queritur, quod Hungarico bello se implicari non patiat, cum flecti potius debere Tockelium, ad conditiones in eundas paratum, quam opprimere, & propterea mediatorem hactenus consentiente Imperatore agat. Quicquid ejus sit, hoc saltem certum est, nihil dein præclari actum, nihil ex Polonia venisse

p. 796.

803.

818 sqq.

1038.

1145.

776.

p. 1105. nisse præter nuntios de ruptis crebro Comitibus indignatione Procerum, quos tædebat Regis torpentis imperantisq; Regina. Aliquando in Comitibus Episcopus Culmenſis Regi hæc ſatis dura acclamare haud dubitabat: *Aut regnare deſine, aut recte judica.* Regina vero ipſam Senator quidam in Senatus conſilio ſugillare auſus eſt, fabulam de Luna narrans, quæ matri, ut ſibi hucusque nudæ proſpiceret, ſupplicaverit. Matrem probaſſe quidem conſilium, ſartorem vero deſuiſſe, qui Lunari corpori amictum aptaret, utpote Planetæ in varias formas mutabili. Tantum de hoc Tomo, reliquos alio tempore excerptos dabimus.

JO. DLUGOSI SEU LONGINI, CANONICI quondam Cracoviensis, Hiſtoriæ Poloniæ Tomus I, ſeu Libri XII, quorum VI poſteriores nunc primum e MſC. produnt, ex Bibliotheca & cum Præſatione HENRICI L. B. ab HUYſſEN, Ruſſorum Ceſari a Conſiliis intimis, bellicis & juſtitia &c.

Lipiæ; ſumptibus Jo. Lud. Gleditſchii & Maur. Georgii Weidmanni, 1711, fol.

Alph. 13 pl. 8.

Nuper demum inter medios bellorum tumultus evadere totus tenebras Jo. Dlugosſus potuit, quam hætenus felicitatem fruſtra expectaverat, pacata etiam & florente ingeniis Polonia. Debet illa ſervatum civem Illuſtriſſimo Huyſſenio, qui poſt promotæ autoritate, conſilio ac maxime exemplo per Ruſſiam literas, hoc in Polonos, & quotquot hujus gentis hiſtorias amant, exſtare meritum ſuum voluit. Miratur in Præſatione, qua editionem ornavit, Germanos dum & patriæ ſuæ & aliorum gentium geſta curioſiſſime excuterent, Polonorum tamen frigidius tractaſſe. Cauſari illos ait quatuor hæc: nimium ubique ſuæ gloriæ Polonos ſervire; eruendarum originum incurioſe eſſe; ſtylum plerumque a ſimplicitate in difficilem tumorem deſlectere; ac denique parum noſtra intereſſe gentis, cum qua parum Germanis commercii, fata penitus noſſe. Sed ſingulis prudenter reſpondet: illud partium ſtudium commune omnibus, nec ipſis Germanis deeſſe, Græcos quoque & Romanos imperii

fines

fines calamo longius quam armis extendisse; id vero in modestia potius laudem vertendum, quod parci fabularum non imitentur illam plerarumque gentium in ementienda longa vicissitudinum serie, qua cum remotissimis majoribus connectantur, vanitatem; eloquentiam si afferat historicus, laudandam, si non habeat, non admodum flagitandam esse; habere & Polonos quosdam nitida & aequali oratione commendabiles, ceteros, quibus cothurnus placet, civium suorum iudicium sequi; tandem insigniter desipere, qui ad veterum Sauromatarum instar hodiernam Sarmatiam effingunt, ejus res Germanis hodie non scitu solum dignae, sed necessariae, ex quo sub Rege Germano arctius Germanis unita est.

Illud Historiae Polonicae studium, quo adjuvaret Vir Illustrissimus Dlugossus, principem in illa fontemque, unde recentiores rivulos suos deduxerunt, postquam VI posteriores Libros haecenus ineditos ab Ill. Alberto Dembinskio, Vexillifero Zatoriensis, accepisset, selegit. Nec potuisset facile digniorem. Fuit enim ille suae aetate inter maximos Poloniae Viros, qui in familia Card. Zbignei, Episc. Cracov. educatus, deinde sanctioribus consiliis a Rege adhibitus & ad provincialia Comitatus frequenter delegatus, variis Reip. causa in Hungaria, Silesia, Prussiaque legationibus, privatis etiam itineribus in Italiam, unde multos veteres autores in Poloniam retulit, ad Cone. Basileense, & in Palaestinam, defunctus est. His eam sibi dexteritatis opinionem conciliavit, ut Regis filii praesiceretur, & nato maximo Uladislao, ad capeffendum Bohemiae regnum proficiscenti, consiliorum arbiter daretur. Habuit in promptu Bibliothecas templorum & monasteriorum tabularia, utque de finitimis veriora scriberet, capite jam caeno ad Russicarum literarum studia animum appulit, seu ipse in Dedicacione memorat. Quae ante literarum in Polonia notitiam evenerunt, ex fama, quae sola duraverat, scripsit: hinc illa in temporum ordinatione confusio; Craci a Gracchis Romanis, Lithuanorum ab Italis, Valachorum a Volscis origo; Draco ille; Rithogarus Vendae procus; Popieli mures; Slavicaeque gentes Polonorum beneficiariae, &c. In posterioribus autem libris accuratior est magnaque autoritatis in iis, quibus gerendis ipse actor spectatorve interfuit.

terfuit, quæque magnam illorum partem absolvunt. Eodem enim, qui Annales terminat, anno 1480, æt. LXV, cum designatus esset Archi-Episcopus Leopoltanus, obiisse eum scribit Simon Okolski Orbis Poloni T. III p. 299. Integritatis & bonæ fidei laudem toto opere promeruit, refertque, qui vitam ejus scripsit, palam invisum fuisse ob illam increpandi libertatem, quæ ad particulares obtrecciones sæpe descenderit. Religioni quidem suæ, ut decebat Sacerdotem, multum servit, ejus adeo fuit studiosus, ut Pragensem insulam ob magnam hæresium in illo Regno vim recusaret: verum tamen & hic de subsidente S. Ordinis disciplina, Ecclesiæ per plures Pontifices scissionibus &c. cordate graviterque scripsit. Oratione utitur pro seculi sui ingenio copiosa, quam præterea modis quibusdam loquendi parum Latinis infecit; locorum verò & gentilitia nomina vernacula appellatione expressit. Nec circumscripsit opus patriæ tantum finibus, sed facta etiam exterorum recenset. Deprehendimus quidem interdum aliter ac domestici solent, scribentem, chronologiam etiam antiquioribus temporibus non mancam modo, sed quæ secum conciliari nequeat; verum hæc peregrina ut ex Dlugosso discat, nemo opus hodie habet. Genealogiæ studiosus est; inde inter alia impedita admodum & scitu tamen necessaria, præclare periodum illustrat, qua sub Boleslai Crzyvousti posteris varie divisa, unita, iterumque scissa & bellis civilibus jactata Polonia, prima formæ Reipublicæ, qualis nunc est, semina concepit. Quamquam autem in nominibus & annis connubiorum nativitatisque non nunquam aberrat; nam tamen isti libris, quibus ad initia propius accedit, frequentiores sunt quam posterioribus. Et sex quidem Libros priores excutere cum nostri instituti non sit, utpote jam 1615 Dobromili in folio excusos, nonnulla apud alios haud facile obvia e reliquis ex pluribus seligemus.

Sic Lib. IX p. 955 vulgarem de morte Henrici VII Imp. venenata hostia interemti, sententiam corrigi, eumque morbo naturali ex pustula sub dextri cruris genu exorta, quæ anthrax vocatur, non procul a Senis A. 1313 obiisse tradit. Nec negligenda, quæ circa Vladislai Jagellonis conjugia passim notat; ut Hedwigis non Jagelloni tanquam barbaro, sed Wilhelmo Austriæ Duci
jungi

jungi voluerit, cum quo (ut loquitur Autor) 15 jam diebus in thoro, carnali etiam copula subsecuta, manserat. Vid. Lib. X p. 91 & 105. Ut Regni retinendi causa mortua Hedwige Annam Ciliam per legatos petierit & obtinuerit, qua visa, quod deformior esset, iram contra legatos conceperit, matrimonium etiam rescissurus. V. p. 167. Ut hanc Annam de stupro interpellaverit ineptus formae spectator Nicolaus Kurdowsky, Gnesnensis Archi-Episcopus. V. Lib. XI p. 314. Ut duxerit tertiam Elisabetham de Pilcza, originae disparem ac in juventute raptam, tum vetulam, tres jam viros expertam, multa prole effectam, phthisiacam &c. id quod apud exteros Regi contemptum, apud cives fremitum & indignationem excitavit. Vid. p. 378 sq. Ut non obstante clausula dispensationi prioris matrimonii adjecta, ne Elisabetha mortua aliam insuper duceret, quartam sibi junxerit Sophiam, Andreae Kijovienensis filiam forma quam moribus venustiore, adulterii enim rea peccata est. Vid. p. 446 & 498. Acta Concilii Constantiensis Lib. XI passim illustrat, possuntque iis, quae accuratus ceteroquin & diligentissimus Scriptor Herm. von der Harde neglexit, suppleri. Imprimis p. 376 sq. multa de Jo. Falckembergio, Ord. Praedicatorum, affert, qui a Cruciferis pretio conductus Satyram in Uladislaum Regem scripserat. Damnatus in Concilio liber, Autori perpetui carceres dictati, quos ubi favore Martini Papae evaserat, nova in Cruciferorum ordinem, ordinisque Magistrum, a quo IV tantum marcas Pruthenicis laboris pretium tulerat, Satyra infectus est, tandemque variis fati defunctus Lignicii obiit. Pag. 447 refert, Guilielmum, Ducem Bergensem, A. 1422 Jagelloni Ducatum suum in feudum obtulisse, hunc vero ob terratum distantiam recessisse. Pag. 480 Martini V ad Jagellonem Epistolam affert, qua hunc hortatur, ne matrimonium filiae cum Marchione Brandenburgico rescindat. Memorabile in illa, quod se (erat autem Martinus ex familia Columnensium) & Marchiones Brandenburgicos ex eodem stipite, Columnensium scilicet derivet. Pag. A. 544 observat, quod 1430 dubitatum sit de potestate Imperatoris, an creare Reges possit.

Restat ut praefixi Schediasmatis mentio fiat. Cum suae gentis Scriptorum notitiam traderent multi, suae negligerent Poloni:

loni, Samuel Joachimus Hoppius, Soltquella-Marchicus, Scriptores Historiæ Poloniæ collegit, & in Disputatiōis formam Præside Gabr. Groddeckio, P. P. Gedani 1707 exhibuit. Ex eo tempore cum idem Groddeckius, & in hoc studii genere curiosissimus Val. Schleiffius, Patricius Gedanensis, tum quæ Autoris diligentiam præterierant, suppleverint, tum quæ post editam Dissertationem demum prodierunt, adjecerint; horum annotatiōibus auctum Schediasma, & huic editioni præmissum est. Sufficiet ordinem ejus exhibere: præmissis §. 1-4 generalioribus de utilitate notiæ Scriptōrum historiæ patriæ, à variis hæcenus ex-cultæ, sed in Poloniis desideratæ, §. 5 Scriptores Poloniæ Geogr. & Topographicos, §. 9 Genealogicos & Heraldicos, §. 10-14 Hist. universales, §. 15-29 particulares secundum Reges dispositos, §. 30 eos qui Magnatum vitas describunt, §. 31 Epistolographos, 32 Poetas ad Historiam Polonicam facientes, §. 33-40 acta publica, §. 41-44 Jus Pol. publicum, statuta, decisiones &c. §. 45-46 Politicos & Satyricos, §. 47 & 48 Scripta Hist. Ecclæs. & liter. adducit. Additi in fine confinium provinciarum, ut §. 50 Lithuaniz, §. 51 & 52 Livoniæ, §. 53-56 Prussiz, ac denique §. 57-58 urbium, Gedani, Elbingæ & Thorunii Historici.

Kern der Thorunischen Chronik.

i. e.

NUCLEUS CHRONICI THORUNIENSIS,
seu Historiæ Thoruniensis naufragæ tabulæ, in quibus res
Thorunienses inde ab A. 1231 ad 1711 exponuntur;
Autore JACOBO HENRICO
 Bernese.

Thorunii, apud Jo. Christianum Laurer, 1711, 4.

Alph. 2 plag. 4.

Autor diligentissimus, editis jam olim in Academiis Disserta-tionibus Theologicis pariter & Juridicis clarus, cum A. 1710 narrationem historicam Germanicam de Thorunio peste vexatō (das verpestete Thoren) paucis plagulis præmississet, mox hunc Chronici Thorunensis nucleum, eo ipso tempore, quo pestis in urbe

urbe grassata est, impressum, evulgavit. Etsi vero publicis monumentis, quæ ob Suecorum devastationem nulla fere exstant, parum fuerit instructus, pluribus tamen MSCTis usus est, ut Georgii Hesenii, Syndici quondam urbis *Excerptis Recessualibus*, a Simone Schulzio Consule continuatis, tum Conradi Molleri, Michaelis Herzog & Jacobi Streuwig, Senatorum, *Observatis*, & Heinrichi Stroband Jun. Consulis, & Antonii Donepenii *Memorandis*, nec non iis, quæ Ephraim Prætorius, Simon Schulzius, Physicus Thoruniensis, aliique reliquerunt. Nonnulla quoque præ vilegia urbis tum antiqua tum recentiora, ex ipso archivo descripta, exhibet, quales exstat p. 36 seq. de templo S. Spiritus & monasterio Monialium. Ceterum juxta seriem annorum inde ab A. 1231 usque ad exitum anni 1700 varia observat memoratu digna, quæ obiter perlustrabimus. Habes itaque hic vitas passim insertas celebriorum Consulum & Senatorum, tum Gymnasii Rectorum, Professorum, Medicorum aliorumque Virorum celebriorum, quales si alibi vixerint, Thorunii tamen nati sunt, ut D. Johannis Abjleher / Episcopi Varmiensis, p. 35, D. Luca Weisselrot / Episcopi Varmiensis, & Nicolai Crapitii, Ep. Culmenis, p. 88, Nicolai Schoenbora, Ep. Sambienis, p. 93, & Nicolai Copernici, Canonici Frauenburgensis, p. 87, cujus familiam in Martino Kopernik Thorunii A. 1601 expirasse refert p. 173. Nec omittit Auctor familias nobiliores, & speciatim Coveniorum p. 74, Mochingerorum p. 79, Neusseriorum p. 89, Strobanderorum p. 99, Prussorum p. 102, 255, Lichtfussorum p. 168, Kislingiorum p. 198 meminisse. Quin & quo tempore ædificia publica sint instructa, diligenter observat, ut Gymnasium p. 158, Oeconomia p. 166, curia p. 177, ubi simul exhibet schema sessionis trium Civitatis ordinum. Quæ porro bella urbs illa cum equitibus Borussia tredecim annorum intervallo gesserit, tria millia militum proprio stipendio sustentans, p. 63 seq. & quanta A. 1456 civium adversus Magistratum coorta fuerit seditio, fusius a p. 51 ad 62 eparrat. Diligenter quoque, quo ritu Reges excipi Thorunii consueverint, observat p. 80, 85, 118, 132, 263, & rel. Nec desunt alia singularia, inter quæ referri utique meretur, quod de celeberrimi Historici Christophori Hartknoch

abavo Stephano Hartknoch testatur Noster p. 327, cum una cum uxore Catharina centum annorum spatio in conjugio vixisse, & denique annos natum centum & triginta diem obiisse.

CONTINUATIO EORUM QUÆ DE HOMERII Editione Barnesiana Mense Februario relata sunt.

GRavem jam dudum Schrevelius reprehensionem doctorum Virorum incurrit, quod Additamenta quædam suâ plerumque inepta & falsa Antiquis in Homerum Scholiis clam immiscuit, quasi data opera id agens, ut Lectoribus fucum faceret: longe absurdior graculo Ælopico, qui avis formosa plumis accersitis, saltem speciosior visus est, cum ille contra graculi plumis pavonem ornare studuerit. Sane optarem pro nostro in præsentem Editionem favore, propter multa & egregia in Homero ipso *κατὰ δόξα*, in hac Scholia illa huic reprehensionem non esse obnoxia: optarem inquam verum ubique esse quod in Notis ad Il. v. 330 Vir Cl. scribit: *Schrevelii delicia delo hic & sæpe alias*: item quod ad Il. iv. 637, ubi cum in Notis Scholion Græcum ipse concinnasset, ait: *Hoc erat Vett. Scholion dignum; at nos iis immiscere aliquid nostris nolumus*; sed animadvertimus & Schreveliana illa nimis sæpe retenta esse, cum tamen semper & ubique sine piaculo deleri potuissent, imo debuissent: & jam nova alia illis non multo meliora hic accessisse. Saltem, si tanta erat libido præter rem augendi hæc Scholia, moniti ubique fuissent Lectores de accessionibus novis, vel signo addito, vel in Notis uno alterove verbo; sed hic de ea re aliquando quidem monetur, quamvis plerumque obscure, ut nescias fere quid, a quo, & unde sit additum; sæpe tamen additamenta silentio præteruntur, ita ut nihil magis totus ab insidiis esse possit Lector. E contrario deprehendimus aliquando fieri indicium quasi additamenti, ubi nihil additum. Omnia illa quæ hic vel clam irrepserunt, vel cum indicio, recensere, cum ad singula aliquid monendum sit, nimis longum foret; tam multa se obtulerunt tantum in novem prioribus Iliados libris. Notabiliora ergo tantum afferentur.

Ad

Ad Scholia Iliados β v. 505, 507 & 517 annotatur: *Hæc Scholia suppleo ex Eustathio.* Videamus singula quomodo suppleverit. Primum igitur ad v. 505, ubi de Hypothebis, quarum incolæ ab Homero recensentur inter eos, qui ad Trojam militarunt, istis Scholiastæ verbis: *Ἐτεροὶ δὲ Φασὶν Ἵποθήβας λέγειν τὸν ποιητὴν τὰς ὑποκειμένας τὰς ἐπιπύλοις Θήβαις κόμας· αὐταὶ γὰρ αἱ Θῆβαι ἐκπεπολιόρμητο.* istis inquam hæc subjungit addito asterisco * καὶ ὡς Ἀρτεμίδωρ ὁ Μόνον Θηβαῖοι τῶν Βοιωτῶν ἐκ ἐξράτευσαν εἰς Ἴλιον. Principio hæc apud Eustathium non habentur, quod non mediocrem arguit incuriam. Deinde tam abrupte adduntur, ut nec quadrare huc videantur; si enim αὐταὶ αἱ Θῆβαι i. e. Hypothebæ, sive pagi isti Thebis Heptapylis subiecti (huc enim quis potius referat Pronomen, quam illic) nuper expugnati fuerant a filiis VII Ducum, & non ipsæ ἐπιπύλοι Thebæ; sequitur plane contrarium ejus quod attexit, nempe paganos istos sive Hypothebanos non potuisse interesse expeditioni Trojanæ, propter recentem adeo calamitatem; quæ Thebanis ipsis obstare non potuit quo minus interessent. Ut autem commode assueret Artemidori locum, prætereaque Scholion ex Eustathio suppleret; debebat pro αὐταὶ in Vett. Scholiis legisse αὐταὶ, & ita constituisse locum: αὐταὶ γὰρ αἱ Θῆβαι ἐκπεπολιόρμητο. ἔθεν οἱ Θηβαῖοι * ἐκ ἐξράτευσαν εἰς Τροίαν νεώσι περὶ θέντες ὑπὲρ Ἀργείων * ὡς καὶ Ἀρτεμίδωρ ὁ Μόνος αἱ Θηβαῖοι τῶν Βοιωτῶν ἐκ ἐξράτευσαν εἰς Ἴλιον. quæ inter asteriscos sunt, ea sunt ex Eustathio p. 269 lin: 38 ἔθεν οἱ Θηβαῖοι additur ad supplendum sensum. Idem de hoc Homeri loco dicitur apud Strabonem Lib. IX: οἱ μὲν δὲ χονίαι πολιδιόντι Ἵποθήβας καλέμενον, οἱ δὲ τὰς Ποτνίας τὰς γὰρ Θήβας ἐκλελειφθαι διὰ τὴν τῶν Ἐπιγόνων στρατείαν, καὶ μὴ μετασχεῖν τῆ πολέμου τῆ Τρωικῆ, p. 632 B. Ed. Amstel. Ceterum in Artemidori loco scribo μόνος, ut habet Ed. Aldina hujus Autoris Lib. IV c. 65, non μόνον; ut Noster edidit: qui etiam paulo ante in eodem isto Scholio crassiolem & magis Bœoticum errorem non animadvertit, hærentem in omnibus, quas viderimus, Edd. τὰς ἐλάττω Θήβας, pro τὰς ἐλάττες Θήβας, ut recte apud Eustathium p. 269 lin. 42. Jam porro ad v. 507 Scholion se supplevisse dicit ex Eust.

& addidit asteriscum, ut scias ubi suppleveris: Ἀρην] πόλιν Βοιωτίας. ας ἀπὸ Ἀρηνς ἢς καὶ Ποσειδῶν Ⓞ ὁ Βοιωτὸς* οἱ δὲ, ὅτι ἔχ' εὐρεῖσθαι καὶ ἄ τὸς Τρωικὸς χρέονος Ἀρην πόλις Βοιωτίας* ὁ Θεένιοι πιθανῶς μελαγράφισιν. Οἴτε πολὺς ἀφύλον Τάρονην ἔχον. Hic nemo non putaret, omnia illa quæ post asteriscum sequuntur, ab ipso esse addita, ut paulo ante, Artemidori loco, qui non erat in Scholiis, præmittebatur asteriscus; quod tamen hic secus est; nam omnia illa quæ & ante & post asteriscum sunt, ita habentur prorsus in Editione Romana Scholiorum &, qua ipse usus est, in Veneta. Nisi forte supplere se putavit, cum scripsit ὁ Βοιωτὸς cum articulo; qui tamen rectius abest in Edd. Rom. & Ven. Ut hic Articulus non necessarium addidit, ita in Scholio ad seq. v. 508 necessarium omisit; extantem in Edd. Rom. & Ven. ubi ita: ἐκ ταύτης ἦν Γλαῦκος ὁ Θαλάσι Ⓞ recte propter plures Glaucos. Sic paulo post ad v. 515 edidit ὁ δὲ, ἀντὶ γὰρ* cum recte in iisdem Edd. habeatur ὁ δὲ, ἀντὶ τῶ γὰρ. Sic & superius ad Il. β v. 204 dedit ἄ ἐν ἐτέρῳ δὲ πάλιν αὐτὸς ἀνὴρ &c. cum deberet ὁ αὐτὸς ἀνὴρ &c. ut eadem Edd. habent. Sic in Notis ad Il. η v. 331 Eustathii verba sic adducit: τὸ δὲ κυκλήσομεν νεκρῶς, ἀντὶ τροχῶς ἀγάγαμεν licet utraque Editio Eust. habeat ἀντὶ τῶ τροχῶς ἀγάγαμεν. Sic etiam ad Il. ε v. 586 in iis quæ ex Eustathio dicuntur inserta, sed nullo indicio, a quo sint inserta: ἐπὶ τὸ βρέγμα τῆς κεφαλῆς διὰ τὸ ὅιον βεβρέχθαι τῶτο μέρ Ⓞ καὶ &c. quæ ita habentur apud Eustathium: καλεῖται δὲ ἔτω διὰ τὸ ὅιον βεβρέχθαι τῶτο τὸ μέρ Ⓞ. Ex his aliisque, quæ posterius afferentur, patet, verum usum articulorum Viro Cl. non satis esse cognitum: id quod ei commune est cum aliis, quicumque Græcam Linguam ad Latinam exigunt, in qua nulli articuli: item qui Poeticæ dictioni, præsertim Homericæ, sunt unice adsueti; nam Homerus sæpissime non adhibet articulos, ubi alias locum habebant, quod notat Plut. in Platonicis Quæst. p. 1010 D. ut hac in parte Homeri oratio similis sit Latinæ; quæ etiam inter causas esse videtur, quamobrem nos alienigenæ verbum Græce quidem adhuc factitemus alicujus saporis: prosa autem oratio nobis plerumque evadat insulsa. Sed illuc redeamus. Quemadmodum ibi asteriscum adjecit, licet nihil præterea præsterit; sic plane ad Il. β v. 662. Ut autem hic asteriscum

asteriscum frustra posuit; sic ad II. γ v. 83 Annotationem de emendatione Scholii; in quo nihil emendatum, nec emendatione indigens: nunc porro. Tertium Scholion, quod ex Eustathio supplere se dicebat, est ad II. β. v. 517 sic ab ipso editum: * τῆς δὲ Φωκῆς ἀπὸ Φώκας, ὃν οἱ μὲν τῆς Ψαμάθης καὶ Ἀιακῆ· οἱ δὲ λέγουσιν ἢ τῆς Ποσειδῶν· καὶ Προνόης τῆς Ἀσωπῆ. Hic jam non omnino frustra posuit asteriscum; nam adidit aliquid, nempe verbum λέγουσιν, & præter necessitatem ἢ τῆς cetera tantum interpolavit, & quidem infelicissime. Nam quæso quid illud ὃν οἱ μὲν τῆς Ψαμάθης; sed hos unde ortum sit, mox apparebit. Cur autem duos Phocos in unum conflavit, dicens eum ab aliis quidem Ψαmathes & Ξασι filium dici ab aliis Neptuni & Pronoes? Nam Scholia incorrupta duos utique præ se ferunt Phocos, quorum aliter Ξασι & Ψαmathes, alter Neptuni & Pronoes sit filius: Phocensesque adeo secundam quosdam ab hoc, secundum alios ab illo denominari; ita enim Edd. Rom. & Ven. τῆς δὲ Φωκῆς οἱ μὲν ἀπὸ Φώκας τῆς Ψαμάθης καὶ Ἀιακῆ· οἱ δὲ τῆς Ποσειδῶν· καὶ Προνόης τῆς Ἀσωπῆ. subaudi λέγουσιν aut simile. Vides jam, unde sit illud ὃν οἱ μὲν ἀπὸ τῆς Ψαμάθης: nempe putavit apud Scholiasten τῆς esse articulum vocis Ψαμάθης: ac proinde sibi etiam licere articulum masculinum jungere voci femininæ; cum tamen ibi sub τῆς intelligatur ἢ τῆς, ut sæpissime solet in genealogiis; quod in interpolatis ab ipso non potest. Ceterum duos illos Phocos agnoscit & Pausanias, initio Libri X & alibi. Porro in Scholiis ad II. β. v. 546 ad hunc versum Οἱ δ' ἄρ' Ἀθήνας ἔχον, εὐκλιμένον πελοπίεθρον, nihil monito Lectore retinuit additamentum Schreyelii ineptum & fallax: εἴαν τις ἀναγινώσκει, Ἀθήνας πελοπίεθρον, ἄτερ διασυγμῆς, πῶσις ἔφαγε γενική τῆς Παλλάδ· τῆς Ἀθήνης τῆς Ἀθηνᾶς. quam elegans est illud ἄτερ διασυγμῆς. Poeticum ἄτερ in prosa, deinde διασυγμῆ vox minus trita, pro usitatissima διασολῆ vel ὑποδιασολῆ: denique Ἀθηνᾶς esse πῶσις γενικήν τῆς παλλάδ· τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Ἀθηνᾶς quam discrete dictum! Quod autem additamentum sibi vult, si apud Hom. legatur Ἀθηνᾶς πελοπίεθρον sine intermissione, posse Ἀθηνᾶς esse genitivum casum, id minime potest; non enim solet Homerus Ἀθηνᾶς semidorice in genitivo

tivo dicere, nec alius facile; sed ille semper Ἀθήνης vel Ἀθηναίης alii qui Dorice, Ἀθάνας ceteri Ἀθηναίς. Hoc cum tale sit, tamen decipi se passus est Vir Cl. ut in Var. Lectionibus poneret: Ἀθηναίς] γὰρ Ἀθηναίς & Ἀθήνης *Br. Schol.* Hic fructus redundat ex Additamento illis, ut decipiamur saepe deceptique alios decipiamus. Sic aliquem adhuc vehementer falli contiget qui in Vett. Scholiis Harpocrationem laudari putabit, cum ad Il. β. 697 hæc legerit: Ὀν[⊙] Ἀντρώνι[⊙] πληθύντικώς, Ἀντρώνας Δημοσθένης. Ἀρποκρατίων nec animadvertet hæc nunc primum in hac Editione inserta esse; sunt enim inserta clam & sine ullo indicio. Porro ad Il. γ. 144, ubi de Famula Helenæ, Ἴθρα dicta, per quam cum plerique Ἴθρα Thesei matrem intelligant, Scholion illam ab hac distinguit: * ἐτέρα τῆς Θεσεως μητρὸς ἐστὶν αὐτῆ ἢ Ἰθρα &c. annotatur: *Scholii principium emendo ex Eustathio; finem addo ex Plutarcho.* Ne unicam quidem litteram, vel in principio, vel in toto Scholio emendavit, aut mutavit; nam ita omnino Editio Scholiorum Romana, & quam ipse habuit, Veneta. In fine quidem addidit, licet nullo signo notaverit addita, cum tamen illis, quæ se emendasse dicit nec emendavit, asteriscum præmiserit; addidit autem hæc: ἐνιοὶ δὲ τὸ τὸν τῶν σίχων ἀθετήσαι, ὡς Πλάταρχος ἐν Θήσεα. Sed cur non in Notis potius hoc suis retulit? nam in Scholio nihil utique desideratur. Aliud etiam hic commissum, dum Plutarchum dicit illum versum rejicere; quod falsum. Nisi forte voluit dicere Plutarchum referre a quibusdam versum hunc rejici (non enim potuit clare loqui): verum si vel hoc voluit, res aliter habet; Plutarchus enim in Theseo circa finem, de hoc versu ita: οἱ δὲ καὶ τὸ τὸ ἐπὶ διαβάλλασι p. 16 B. i. e. *Aliqui autem & hunc versum trimitantur. διαβάλλασι* non est statim ἀθετήσαι sed ἐκβάλλασιν esset potius ἀθετήσαι. Ad Il. γ. 254 Μαχίσον[α] μάχον[α] ἀγῶνι διακρινθῶν hic de additamento nihil quidem monuit verbis; asteriscum tamen adjecit, quod sufficeret, si inde scire possemus, unde id sit: est autem a Schrevelio, nec necessarium; quid enim attinebat verbum notissimæ significationis, & quo nullum rei ipsi convenientius, explicare, idque per phrasin obscuriorem, & vix Græcam; nam ἀγῶνι διακρινθῶν Latinissimum olet; dicimus enim *Prælio*

discernere; sic absolute; si ἀγῶνι, vel potius μάχη διακριθήσονται
 scripserat, aut aliquem casum accusativum ad junxisset, adhuc tole-
 rari poterat. Ad II. γ v. 303 retinuit additamentum mendax Schre-
 velii nihil monito Lectore: τοῖσι δὲ τοῖσδε. Non significat τοῖσ-
 δε illud τοῖσι δὲ sed τοῖσδε δὲ, sive τῆτοις δὲ. Scholion ad II. δ v.
 1, quod ita habet in Edd. Rom. & Ven. ΠΑΡ ΖΗΝΙ. παρὰ τῷ Διὶ
 παρεσχμάτισα δὲ ἀπὸ τῆ Ζεὺς ὁ Ζῆν· τὸ πάθῳ ἀποκοπή.
 Schrevelius hunc in modum refinxerat παρ Ζηνί] παρὰ τῷ Διί.
 παρεσχμάτισα δὲ ἀπὸ τῆ Ζεὺς ὁ Ζῆν καὶ ὁ Ζῆν· Ἰωνικῶς καὶ
 Δωρικῶς, augmentis supervacaneis; Noster quibusdam perpe-
 ram retentis, aliis non bene omissis, ita: παρ Ζηνί] παρὰ τῷ
 Διί. πάθῳ ἀποκοπή παρεσχμάτισα δὲ ἀπὸ τῆ Ζεὺς καὶ ὁ
 Ζῆν Ἰωνικῶς καὶ Δωρικῶς· hic in πάθῳ ἀποκοπή articulus
 necessarius non debuit omitti, qui recte extat inferius, v. 109 de-
 inde in καὶ ὁ Ζῆν, non retineri καὶ Schrevelianum, postquam illius
 Ζῆν deletum est: denique ob idem Ζῆν deletum, non erat reti-
 nendum Δωρικῶς. Ad II. δ v. 117 μελεωνάων] εἰς βάθῳ διοι-
 χυσῶν, ἤγεν διικνεμένων. δεινῶν. Illud ἤγεν διικνεμένων a
 Schrevelio profectum retinetur: & hic quidem, modo aliquid
 monitum fuisset, non male & ferme necessario; ad explicandum
 nempe illud διοιχυσῶν, quod ab usu populari paulo remotius, ac
 proinde subobscurum. Quod si innotuisset Viro Cl. vera loci
 lectio, poterat & debuerat id omittere: eam nos hic indicabi-
 mus, allatis prius aliorum irritis conjecturis. Editio Aldina habet
 διοιχυσῶν, voce huc non quadrante: margines duarum Hervagii
 Edd. referentibus Cantabrigiensibus, διοικυσῶν, paulo melius; sed
 hoc non dicitur, verum διοικόμενων. Schrevelius διοικυσῶν,
 quod itidem non recte in activa voce: denique Cantabrigienses,
 quos Vir Cl. sequitur, διοιχυσῶν, quod a stylo Scholiorum a-
 lienius, ubi omnia usu trita & notissima. Discimus autem cum
 hinc tum aliunde, plerosque Scholiorum Editores, si quando pri-
 mas Edd. consuluerunt, tantum Aldinam habuisse, destitutos
 Romana, omnium prima; Cantabrigienses in Praefatione faten-
 tur, hanc diu frustra quaesitam, sero tandem in manus ipsorum de-
 venisse: Cl. Barnesius ea in totum caruit. At penes nos est, ex
 Bibliotheca Ictissima Viri Pl. Rev. atque Cl. Christ. Frid. Boer-
 neri:

neri: illa sola recte exhibet *διηκισσῶν*. Porro ad II. δ v. 345 editum: *Φίλα]** *προσφίλεις, ἤδη, φίλον ἐστὶν Ἀττικῶς.* & annotatur: *Ita pro corrupto, quod προσφίλη, ἤδη in omnibus olim erat.* Quod falsum; nam Cantabrigienses contra testantur, omnes Edd. præter Hackianam & Oxoniensem habere *προσφίλως ἠδέως* & nos certe non aliter invenimus in Romana & Veneta: deinde quod corruptum dicit, non est quidem genuinum, sed a Schrevelio; ejusmodi tamen est, ut magis videatur facere ad illud *Φίλα* explicandum pro Nomine id accipiendo, quam quod est in Edd. ubi adverbialiter accipitur: nihil in eo reprehensione dignum, modo pro *ἠδη* scribatur *ἠδέα*. Quod autem hic substituitur, id incongruum est; utpote singulare ad plurale: totumque Scholion cum augmento nullius pretii. Ad II. δ. v. 347 *Νῦν δὲ φίλως ἢ ὀροῶτε]* *νῦν δὲ ἠδέως ἀν καὶ ἀσμένως ἴδοιτε, εἰ καὶ δεκά τὰξιες Ἑλλήνων κ. λ.* signum de additamento monet; unde autem id sit, non item: nec de ea re vel verbulum additur. Qui propter Jonicum illud *τὰξιες, & κ. λ.* Latinisticum, (non enim Græcis in more sic per unam literam abbreviare, qui nec *καὶ λοιπὰ* dicerent, sed *καὶ τὰ λοιπὰ*, vel *καὶ τὰ ἐξῆς*) qui igitur propter hæc putabit a Schrevelio esse, vel a Cl. Editore; is indolem veteris & nostrorum hominum Græcismi perspectam habet; aliunde tamen est additamentum, nempe ab excerptis MSS. quæ Cantabrigienses ediderunt, de quibus paulo post necessaria monēbimus: in iis *τὰξιες* quidem habetur, sed vitiose pro *τὰξις* loco κ. λ. autem sunt verba Homeri *ὑμείων προπαροῖδε μάχων το.* Porro ad II. δ v. 339 retinuit additamentum fallax, nec monuit: *ἐνθα]* *τότε. μᾶλλον δὲ ἐκεῖ* ubi Edd. Rom. & Ven. tantum, *ΕΝΘΑ τότε.* bene, ut mox ad II. ε v. 1 *ἐνθ' αὖ]* *τότε δὴ.* ubi recte nihil tale additum. Clam itidem ad II. ε v. 54 retinuit ex Schrevelio illepidum istud: *ἐμπειρία τῆ βάλλεσι ἀπὸ μακρῶν.* quid malum! *ἀπὸ μακρῶν* quis unquam ita locutus est? saltem dixissent *ἀπὸ μακρόθεν*. Ad II. ε v. 214 *περιέλαβεν ἴδιον ἦν προσφίλη ἀγκάλας, ὠλέταις, βραχίονι, καὶ ἀπὸ μέγας χερσίν.* Hæc etiam ex Schrevelio in hanc Editionem derivata sunt sine indicio: ineptissima & putidissima, propter omissionem articulo- rum necessariorum, & conjunctionum; nec non accumulationem
synony-

synonymorum puerilem. Ad II. ε v. 330 *ἀλλ' ὅδε σίχον υκβ, ὅδε. In his Schrevelianis cum præter morem Scholiorum, citetur locus Homericus per numerum versuum; tamen inter illa tolerantur: & adhuc elogio ornantur in Notis: *Ilia ad v. 330 κτ non incommoda reliquo.* Ast inferius paulo ad II. ζ v. 21 simile Schrevelii nugamentum ἢ Πήδασθ' ἢ πόλις ὅδε σίχων λέ Viro Cl. non est visum satis commodum; itaque aliud substituit Scholion: Πήδασθ' ἢ μετ' ὀλίγον φηθησομένη, ex Eustathio, ut ait. Id quod satis apparet, nam ipse sine dubio dixisset εἰρηθησομένη, ut fecit ad II. ε v. 64 ἐν μὴ πείθηται τοῖς εἰρηθησομένοις quæ ipse ad Scholia se addidisse fatetur in Notis: quasi, ut εἰρηθηται dicitur, itidem & illud dicatur. Quemadmodum autem ibi *εμπυς* augmenti minime capax auxit; sic aliud augeri solitum, augmento privavit ad II. θ v. 108 in his sutilibus clam insertis: οὐδ' ἀπ' Αἰείων ἐλόμην] ἐς Αἰείας. Αἰείαν, Αἰεία, ἀφελόμην nempe quali ipse etiam versum faceret ἀφελόμην dixit pro ἀφελόμην. Edd. Rom. & Ven. recte; ubi hæc tantum ΕΛΟΜΗΝ. ἀφελόμην. ἔλαβον. quod satis erat. Porro ad II. θ v. 137 σιγαλόεντα] ἀνθηρά, λαμπρά. *εἴ τ' ἐν ἀπαλά' ἀγ' ἀφώμενα σιγαῖ ψόφον ἐδένα ἐκιδόντα. quæ post asteriscum, sunt ex Schrevelio, inficeta & illo digna; qui ut hic imperite & otiose particulam γε posuit: ita quoque ad II. β v. 794, ubi inter alias hominis intemperias in hac Ed. nimis patienter retinetur: καὶ δὴ ἀμφοτέρων γε κατὰ πολέμους σόλως σκοπῶσιν &c. sed nec illud ἀφώμενα offendere potuit Virum Cl. quod usus communis respuit, pro ἀφῶν frequentans ψηλαφῶν unde ψηλαφώμενα dicendum erat. Porro ad II. θ 150 retinetur sine ullo indicio Scholion Schrevelii longum, & falsissimum, in quo statuitur ὅδε, τῶδε, τῷδε, τόνδε per omnia genera & numeros scribendum esse passim apud Homerum, pro ὁ δέ, τὸ δέ, τῷ δέ, τόν δέ &c. Hoc autem posito, videbimus contextum Homeri plerumque ita coherere, ut arenam sine calce. Apud Poetas, ut aliis etiam in locis diximus, sæpissime articulus præpositivus loco pronominis στ' usurpatur: & ita sexcenties a Vett. Scholiis exponitur, præsertim ad priores aliquot Iliados libros; ubi illa copiosiora. Eadem de causa clam itidem recepit, quæ falsarius admiscuerat II. θ v. 261, ubi, cum Edd.

Rom. & Ved. haberent ΤΟΝΔΕ ΜΕΤΑ. *μετά δὲ τῶτον*. recte ut alias solent in hac re; ille istis aperte pugnantia continua serie subiecit: *Σύνταξις, ἢ Μετά δὲ τὸν, ἀλλὰ Μετὰ τὸνδε.* *Ἄλλον δὲ ὅτι δέξῃ σύνδεσμον δὲ ἐν ταύτῃ.* ubi præterea si Græce voluit scribere, debebat: *ἢ σύνταξις &c.* deinde potius *ἄλλον δὲ ὅτι, ἐν ἑστῇ σύνδεσμον δὲ ἐν ταύτῃ.* Eadem de causa proxime sequentis etiam versus Scholion Schreveliana moneta cõsum, totum retinet; sed cum majore tamen Lectoris respectu, quia asteriscum adiecit, indicem adulterinorum; licet tantum in fine adjecerit, cum, & in principio deberet: sic recte indicaretur nihil hic esse genuinum. Sed hæc hæc hactenus de illo genere Additamentorum, quæ profus omittenda fuerant.

Augentur præterea in hac Editione Scholia Excerptis Aloysii Alemanni, quæ Cantabrigienses primò ediderunt, inserta Annotationibus suis: sed hi tantum in Iliadem; solam ab ipsis editam; Noster autem & in Odysseam. Hæc cum sine crimine omnia addi potuissent, modo quibusdam in locis emendationi darentur, tamen id non factum. Quandoque ita, totum omittuntur, quandoque parte omissa afferuntur. Cumquæ de additis monendus fuisset Lector, id non semper factum: aliquando per asteriscum a ceteris Scholiis distinguuntur, simulque verbis in Notis admonetur: aliquando asteriscus quidem deest, sed monetur: aliquando nec asteriscus adest, nec monetur; denique, ut ceteram inconstantiam taceamus, hæc Scholia semper inseruntur, sed sæpe in Notas rejiciuntur. Postremo loco commemoramus Additamentum optimum, nempe Scholia Antiqua præstantissima, in nonum Iliados librum, illa quæ Hornejus primus publicavit descripta a Caselio ex libro Petri Victorii: hæc in hac Editione suis locis inserta sunt, & diligenter a ceteris distincta. Primi hic monemus, Scholia illa extare in optimæ notæ Codice Homeri MS. Paulinæ nostræ Bibliothecæ; non in illum librum tantum, sed in totos sedecim inde a principio Iliados, uno filo deducta. Istis comparata Scholia vulgata plerumque sordere videntur. Verum de his alia occasione fortasse plura.

Nunc commemoratis Additamentis, quibus Scholia in hæc
Edi-

Editione aucta sunt, animus erat Emendationes quasdam nostras in ipsa Scholia, subungere, subnatas nobis in evolvendis prioribus aliquot libris hujus Editionis: præterea etiam de Gracismo Cl. Editoris constitueramus aliqua adhuc monere; verum cum & hæc usque nimis longi fuisse videri possimus: & illa quæ diximus, grata brevitate proponi non possint; ea vel suppressere cogemur, vel, si operæ pretium videatur, in posterum cum Lectore communicabimus.

Interim ut aliquando istis imponamus finem, quæ restant, de hæc Editione commemorabimus. Et de Variatibus quidem lectionibus, ob eam, quam diximus causam, etiam pauciora. Annotantur illæ ex Eustathio quidem & Scholiis minoribus satis diligenter: nec non ex Codd. MSS. quibus usus est Cl. Editor: additis iis etiam quas H. Stephanus collegit; ex aliis non æque. Certe Editionis Florentinæ & varietatum ejus rarior facta mentio, quam decuerat; sicut jam pridem collectæ habeantur in Loniceri Editione Argentoratensi, collatis inter se Florentina & duabus Aldinis. Quemadmodum plurimas annotandas omisit; sic multas omittendas annotavit: ut conjecturas suas, dum posse sic vel sic legi dicit. V. g. Il. β v. 233 in contextu est Ἡ τ' αὐτὸς ἄπο in Notis dicit: *Potest legi Ἡ τ' αὐτὸς τ' ἄπο* deinde inter Var. Lect. Ἡ τ' αὐτὸς ἄπο γγ. ἢ αὐτὸς τ' ἄπο mox continua serie in Notis, cum v. 239 in contextu eò edidisset, dicit: *Alias legi posset ἔθεν* deinde inter Var. Lect. ἔθεν γγ. ἔθεν. sæpe id factum. Aliquando, quod in contextum recepit, etiam inter Var. Lect. refert v. g. Il. ζ v. 62, cum alias in contextu legatur ἀπὸ ἔθεν. ipse ibi ἀπὸ ἔθεν edidit, licet in Notis fateatur *Lectionem τὴν ἀπὸ ἔθεν non esse necessariam*: & insuper in Var. Lect. habet Ἀπὸ ἔθεν γγ. ἀπὸ ἔθεν. non autem, ut par erat, Ἀπὸ ἔθεν γγ. ἀπὸ ἔθεν. Quod ad Notas attinet, illæ in singulis paginis Scholiis, contextum Homericum excipientibus, subjiciuntur, brevitate sua commendabiles. Tum etiam quia necessaria fere tantum attingunt; ubi nempe ratio constituendi contextus reddenda est: ubi versus dimensio juvanda; ubi res illustrandæ: denique ubi Poeta vindicandus a criminationibus. Has excipiunt aliæ Notæ in Scholia, plerumque adhuc breviores. Versionem, quæ e regi-

one contextus arctius spatium occupat, quam ipsa Græca, Cl. Editor in Titulo Operis *emendatissimam* dicit: & in Præfatione, *accuratius paulo perpolitam*. Tyronibus hæc opera sine dubio utilis & grata erit; nostræ patientiæ non fuit eam examinare. Indices postremo geminos addidit, utrique nempe Volumini suum, idque methodo, quantum fieri potuit, Seberiana; sed magis, ut ait, materiales. Nostro iudicio consultius erat omnia Homeri exhiberi uno indice, ut factum a Sebero. Alias minus commodum. Quæsiturus vocem aliquam; primum incertus fluctuabit, utrum ex duobus evolvat: deinde continget eum non illum elegisse, in quo vox illa extat; arripiet alterum, & devoranda nova quærendi molestia: quod si vocem quæsitivam in Homero plane non extantem, geminas ærumnas frustra exantlavit. Si Seberianum Indicem huic Editioni accomodasset, & se, & alios labore levasset, effecissetque, ut par evaderet utriusque Voluminis moles, compacto cum Odyssæa Indice, cui tantum ferè deest, ut exæquet Iliadem.

HOMERI OPERA QUÆ EXTANT OMNIA
Græce & Latine. Græca ad Henr. Stephani Editionem & Demetrii Chalcondyle, atque insuper ad Codd. MSS. sunt excussa. Ex Latinis selecta sunt optima, verum ita interpolata, ut plurimis longe locis, præsertim totius Odyssæe, nova versio videri possit; Curante JO. HENR. LEDERLINO Lingv. Or. in Acad. Argent. Prof. P. & post eum STEPHANO BERGLERO, Transylvano.

Amstelodami, apud Henricum Wetstenium, 1707, 12.

Alph. 2 pl. 6 & tab. æn. 1.

Post splendidam illam & operosam, & pretiosam, moleq; suam ceteras ejusdem formæ superantem Cl. Barnesii Editionem; hujus etiam, licet serius, mentionem hic facere placuit, haud paulo minoris & parabilioris. Quemadmodum Novi Testamenti Ed. Wetstenianam minorem mirum in modum commendat forma libri commodissima; & typorum elegantia, atque perspicuitas, ob literas ab intricatione in Græcis alias usitata, & a ductibus compendiosis, solutas; ita hæc Homeri Editionem Wetstenianam

nam

nam illa omnia commendant, estque eadem illorum hic ratio. Contigerunt autem huic Editioni duo curatores hac ratione. Cl. Lederlinus, cui initio soli commissa fuerat hac cura, eam deserere coactus fuit, absolutis tantum quindécim Iliados libris, avocatus Argentoratum ad munus Professorium: ita altero Curatore opus fuit, qui coeptum continuaret & absolveret.

Hunc posteriorem Curatorem de sua ipsius opera ita dicere accepimus. Se tantam impendere non potuisse, quantam ipsemet optabat, & quantam optimi Bibliopolæ in se benignitas merebatur; quod eo maxime tempore admotus fuisset Editioni illi, cum occupatissimus esset in conficiendis Indicibus ad Julii Pollucis Onomasticon, & nihil minus cogitaret quam talem provinciam. Interim tamen id saltem, qua potuit, diligentia executum fuisse, quod iustus fuerat, ut contextus ad mentem Henrici Stephani ederetur, quo nemo melius adhuc de Homero fuerat meritus. Codices autem illos MSS. & Florentinam Ed. quorum Titulus meminit, sibi non fuisse semper ad manus; verum si quid requirendum foret, percurrendum fuisse in Bibliopolium, a quo non parum remotus habitabat: ac proinde rarius auxilium ab iis petiisse, adhuc rarius invenisse, & si quid inveniret, id adhibere non semper ausum, propter auctoritatem Henrici Stephani, *ὅν τε τρομέσικη ἄλλοι*. Nec tamen ob hanc causam plane ita se obstupescendum fuisse, ut apertissima etiam Henr. Stephani *παρέρματα* omnia toleraret, si quando per alias curas liceret esse attentiori. Non amplius meminit, ubi quid correxerit, nec Editiones inter se conferendi nunc spatium est: interim tamen cum Cl. Barnesius aliquoties tangat illos Homeri Editores, qui ab Henrico Stephano discedere timuerunt; difficile non fuit illius Notas passim perlustranti, deinde hanc Ed. cum iis conferenti, aliqua notare, quæ hæc non habet communia cum ceteris, quas reprehendit Vir Cl. ad Stephanianam expressis: quod ei non observatum, licet eam viderit, & alibi semel iterumque ejus mentionem fecerit. Quædam illorum hic subjiciemus. Cum Odyss. p. 88 recte edidisset Cl. Barnesius *ἐπεὶ* pro *ἐπὶ*, in Notis hæc scribit: *Mirum hoc usque vocem ἐπὶ, quæ per errorem in Lovaniensem irrepfit, in H. Stephani Editione inemendatam habuisse;*

Et hinc in alios hunc errorem profluxisse, Videlicet Castellionem, Spondanum, Elzevirium, Oxoniensem &c. Verum ex Florentina, Aldina, utraque Eustathii, & Frobeniana veram Lectionem ἐπιεί restituo. Sub illo &c. nemo non & Wetstenianam intelliget, quasi & illa ἐπιεί habeat; quia eam inter illas non enumerat, quæ ἐπιεί habent. Atqui ἐπιεί recte habere illam etiam inspicienti patebit. Idem Cl. Barneſius Odysſ. τ v. 261 edidit: Τῆνδ' ἀπαμειβόμενⓄ deinde annotat: Cum forte fortuna in Henr. Stephani Editione Τὸνδ' ederetur, cetera Edd. subsecuta errori auctoritatem dare videbantur. Postea enumerans Edd. quæ Τῆνδε habeant, de Wetsteniana tacet; quasi non & illa in ſœm. genere legat Τῆνδ' ἀπαμειβόμενⓄ, & quidem adhuc melius, quatenus δὲ se jungit a τῆν, quod in ejusmodi locis, qualis hic est, nempe in Transitionibus, perpetuo faciendum esse, jam ante aliquoties monuimus. Idem Vir Cl. Odysſ. ω v. 307 Νῆϋς δὲ μοι ἦδ' ἔσῃκε, & annotat: Vocem ἦδ' quæ forte exciderat in Eustathii binis Edd. ac proinde in Henr. Stephani, Castellionis, Spondani, Elzevirii &c. jam ex Florentina & Hervagiana restitui. Quibus Cantabrigiensis & Oxoniensis recte suffragantur. Non solæ inquam istæ suffragantur, sed & Wetsteniana. Idem Odysſ. ι v. 353 edidit: ἐπιείν pro ἐπιείν, deinde in Notis inter alia: Licet Florentina, Aldina, Lov. Hervag. Stephaniana, Castell. Elzeviriana, Oxoniensis, & quæ nascuntur ab illis, ἐπιείν legant omnes; Romanam & Bas. Eustathii omnibus præfero ἐπιείν quæ aperte legunt, ut & Cantabrigiensis Anni 1667. Imo & Wetsteniana ἐπιείν legit, nec hic dependet ab illis. Idem Odysſ. β v. 296 edidit: ὄσ φάρ' Ἀθῆναι, & annotat: Ut mali exempli perniciem melius attendamus, sciendum, ab uno fonte Florentina Ed. fluxisse & derivatum esse in omnes sequentes Edd. errorem ὄσ ἐφάρ' Ἀθῆναι. Sola Cantabr. & Oxoniensis una recte legunt φάρ'. Non in omnes omnino derivatus est ille error; nec solæ illæ duæ recte φάρ' legunt; verum ita planissime & Wetsteniana. Unum adhuc addemus brevitatis causa. Odysſ. ο v. 362 Vir Cl. recte edidit ἰπέψεν, deinde annotat: Ut videas, quantum ad errorem conferat propagandum Magni alicujus Viri auctoritas, scias, quum in Henr. Stephani exemplari ἰπέψεν pro ἰπέψεν fortuito scriptum esset; hinc in Castellio.

Castellionis Editionem, & in Spondani &c. fluxisse. Si alios magni illius Viri autoritas aliquid movit; at non æque Curatorem Wettstenianæ Editionis posteriorem, qui ante Cl. Barnesium & p̄-
 ✓ev illud revocavit.

Non hinc tantum apparet, Virum hunc Doctiss. autoritati Stephani non esse addicissimum, saltem quod ad operam illius Homero præstitam attinet; verum etiam ex Præfatione, quam in hac Wettsteniana Ed. Iliadi præmisit, ubi palam ausus est illi *oculos attollere contra, primusque obfistere contra*, idque in primo illo tyrocinio. Refutavit ibi Conjecturas quasdam & Emendationes Henrici Stephani. Primum, Il. α v. 58 negavit τοῖσιν^d esse scribendum, & adhuc negat; licet apud Herodotum, & alibi alicubi, quamvis rarissime, extare non neget: Homero tamen temere inferendum negat; quicquid etiam Cl. Barnesio secus videatur, qui non dubitavit τοῖσιν^d edere, cum Henr. Stephanus paulo cautius tantum dicat, se scribere ita non dubitare. Deinde Il. α v. 468 Οὐδέ τⁱ asserit contra Henr. Stephanum; qui Οὐδέ ἐτⁱ malebat, nec Cl. Barnesio id persuasurus, εἰδὲ τⁱ potius retinenti. Porro Il. β v. 257 τὸ δὲ retinendum censet, missa H. Stephani conjectura τὸδε. quod τὸδε Cl. Barnesium arripuisse mirum non est; nam is alias sapissime illud de appendicem articuli facit, ubi multo clarius quam hic patet particulam separatam esse, ut aliquoties jam dictum. Il. γ v. 435 Henr. Stephanus proprio ausu ὄρε φαεινὰ ediderat; inque errorem pertraxerat etiam priorem Curatorem Editionis Wettstenianæ; posterior Curator ὄρε φαεινὰ defendit, quod postea & Cl. Barnesius recte retinuit. Il. π v. 690 πρό εἶτε δ' αὐτὸς ἐποτρύνῃσι μάχεσθαι Henr. Stephanus malebat ὅτε δ' αὐτὸς ἐποτρύνει μάχεσθαι, quod Noster oppugnat, nimia licet ambage. Cl. etiam Barnesius merito non auscultavit Henr. Stephano. Odyss. θ v. 396 cum omnes Edd. haberent Εὐρύαλ[Ⓞ] δὲ ἑαυτὸν perperam; Henr. Stephanus pro ἑαυτὸν ediderat δὲ αὐτὸν, non sine violatione metri; Noster autem δὲ ἑαυτὸν conjicit, licet in contextum id recipere non ausus: quod tamen postea fecit Cl. Barnesius, eadem, ut videtur, conjectura usus. Odyss. σ v. 191 Henr. Stephanus pro πρὸσωπά τε scribendum censet πρὸσωπάτα. Noster contradicit:

& Cl. Barnesius recte *προσώπα τε* retinet. Odyss. χ. v. 445 ~ καὶ ἐκλελάθειντ' Ἀφροδίτης Τὴν ἄρ' ὑπὸ μνηστῆρων ἔχον μίσγοντο τε λάθρη in sine mavult Henr. Stephanus *μίσγονθ'* ὅτε λάθρη & sequacem habuit Editionem Oxoniensem anni 1705. Noster & tunc vulgatum recte se habere vidit, & nunc affirmat: nec eum offendit, ut H. Stephanum, illud ἦν ἐμίσγοντο nam ἔχον constructur cum ἦν ut verbum activum, ἐμίσγοντο autem subaudita *πρᾶξ. κατά*, quod sit sapissime; ut sit: ἦν ἔχον ὑπὸ μνηστῆρων, καὶ ἦν τε ἐμίσγοντο αὐτοῖς, sive αὐταῖς nempe *οἱ μνηστῆρες*. Cl. autem Barnesius recte quidem vulgatum retinet; frustra tamen incommodis laborare putat. Denique Hymno in Merc. v. 74 ἀπετάμετο Ἔς Henr. Stephanus dixerat, non videri aptum ibi ἀπετάμετο seque libenter repositurum ἀπελάυνετο. Noster illud contra defendit; sed juveniliter satis paratragœdiatur: optime rem conficit Cl. Barnesius; ad illum locum hæc tantum annotans: *Henricus Stephanus suspicatur mendam esse: non est.*

Ex his omnibus planum fit, quomodo se gesserit posterior ille Cûrator in hac Editione. Nempe illum & emendasse passim crassiora Henrici Stephani aliorumque errata: & emendaturum adhuc plura sine dubio fuisse, nisi iussus fuisset illum sequi; prætereaque si ab alio graviore labore vacuus fuisset. Quod ad versionem attinet, verum est, quod Titulus a Bibliopola præfixus prædicat; sunt enim plurima in melius mutata, quod per longam inductionem hic ostendere non est animus. Forte erit ubi Cûratori illi posteriori *οἱ δευτέρου Φρονίδες* nunc videntur *οἱ πρώτου*; sed is *vertendi* gloriam libenter aliis relictus est, nec vel maximam cuiquam invidet: sicut parum sollicitus est, equis Autor Græcus bene vel secus Latinè ab uno alterove sit conversus. Tam in Latinis autem quam in Græcis cura adhibita fuit, quam potuit, maxima, ut errata typographica diligentissime corrigerentur, primum ab illo, cui tantum cum typographicis colluctandum; deinde a Curatoribus; ad postremum ab ipso doctissimo Bibliopola. In Odyss. tamen Lib. α. v. 41 in versione remansit *Ea typ. O Si pro Sic.* quemadmodum mox v. 47 pro *O si legendum Sic.* Nec illud omittendum, Chartam Geographi-

eam ad Odyssæam in hac Editione exhiberi, in quâ delineantur Ulyssis errores.

De Præfatione, quam præmisit posterior Curator longiusculam, divisam Iliadi & Odyssææ, nunc ipse ita iudicat, licet interea non multo sapientiore se factum sentiat. Exceptis iis, quæ contra Henrici Stephani Emendationes disputat: itemque iis, quæ contra Rapinum, Homero Virgilium anteferentem, in aliquot priores libri pagellas cœpit dicere, his certa ratione exceptis, cetera pleraque sibi *μεγακικωδέτερα* videri, *ἀπειροκαλίαις*. *Φορτιῆς ἐπιόροντα*. Id quod jam tum quodammodo sensisse videtur, ut ex iis quæ in fine Præfationis dicit, videre est.

JOANNIS PETRI LUDEWIG, JCTI, DIFFERENTIÆ JURIS ROMANI & GERMANICI.

Halæ Venedorum, 1712, 4.

Plag. 10.

ARdui ac magni operis primum hoc specimen est, continuandum a Consultissimo Autore inter conflictus Academicos. Gallorum se exemplo ad hoc institutum excitatum esse dicit, *Bucharelli*, *Bugnonii*, *Imberti*, *Autumni* aliorumque, qui discrimina scripserint inter Gallica jura & Romana. Principio igitur querelam movet, quod in tanto Jureconsultorum numero, qui Germanica jura commentis suis illustraverint, non unus sit, qui sibi utriusque juris discrimina proponat, cum omnes contra id agant, ut patria & Romana jura in unam cogant harmoniam. Unde tanta jurisprudentiæ hodiernæ in scholis ac curiis incertitudo ac perturbatio, quod ex diversis principiis nequeat esse firma & sibi constans conclusio. Recitat tum nomina omnium interpretum juris Germanici & statutorum in omnibus provinciis sigillatim. Deinde ipse contendit, non aliter jurisprudentiam restitui posse integritati suæ, quam si, Romanis legibus remotis, illa explicetur potius ex ratione ac indole Germanicæ Reipublicæ, quam ex legibus Romanis. Quapropter in votis ponit, ut alant Germani in unaquaque Academia Juris Germanici

nici Professorē, exemplo Anglorum, Danorum, Suecorum. Præterea de Romani juris in *Regnis Europa*, si *Germaniam* solam exceperis, exigua auctoritate disputat adversus *Dukium*. Nunc ad ipsa utriusq; juris discrimina, quorum I est: *leges Romanas proæmiis ac epilogis gaudere; utraq; abesse in legibus Germanicis*. Idque consultius longe, quæd præcæmium & causa legis non sit lex, sed scribæ legis corruptum sæpius iudicium. II *Jurisprudentiam Romanam systematicam esse, non Germanicam*. Hanc certe in eo feliciorē, quod systematis autorem non habeat legislatorem. Pessimē enim fecisse credit Tribonianum, quod sacratissimum Cæsaris nomen catechesi juridicæ præscripserit, in qua tot navi, solœcismi ac desideria virorum literatorum. Quæ singula in Justinianeis Institutionibus recenset notatque summatim. III *Jurisprudentiam Romanam negare fidem instrumentis, ubi formula absit, in nomine Dei*: contra eandem improbitatis ideo argui a Germanis, quod nefas sit, Dei numine uti in rebus nauci & nullius religionis. Illud præterea singulare est, quod hic cursim observat, recentiora plerumq; Germaniæ *provinciarum statuta* non ex indole ac moribus Reipubl. petita sed ex LL. Rom. exscripta esse, instar puerilium in scholis exercitiorum. Exempli loco confert *ordin. de notar. xii cum novella 47 S. r. IV Romano jure nomina imposita esse post pubertatem ex ingenio pueri denominandi: contra apud nos infansibus nomina dari a fortitudine, qui post animos probant molles & fœmineos*. Inde vota quorundam, ut a sacro fonte, baptisate, nominum abesset impositio. V *Romanos nomina mutasse, ex levi causa aut nulla, non Germanos*. VI *Romanos peregrina nomina quandoque habuisse in deliciis: contra anno demum 1224 superstitionem in Germanis cœpisse, infantes Germanicos cognominari a Græco aut Latino sermone petitis nominibus & agricolarum filios audire Augustos*. VII *Romanos plura nomina habuisse: Germanos quondam simplex & unum*. Hodie inconcinnum esse, ruricolos circumferre gentilitia cognomina; Præcipuum filios salutari viginti nominibus; imo *viros feminas dici* in gratiam sanctorum & patrinorum. VIII *Cæsaris olim nomen tributum esse Regi Romanorum: quod hodie non fiat*. IX *Romanos ex levi hostium strage se a populis devictis*

vicis scripsisse *Suevicos, Alemannicos*: a qua insolentia Germani abfuerint semper, qui titulos ex regionibus augeant, ne idolum illis obsit præscriptionis. X *Triumphos* Romanorum nostris Principibus solennes non esse: nostro tamen avo triumphalia de Suecis egisse Russos. XI Non suo se arbitrato *felices & magnos* cognominare Principes nostros; quod tamen fecerint Romani. XII *Augusti* vocem Germanis rectius ab *augendo* derivari, quam Romanis ab *avium gestu*. XIII Capitale olim fuisse Romanis & inter læsæ majestatis crimina, *ligulas solvere* aut de oculis deponere *numos*, Cæsaris imagine haud signatos: cujus superstitionis contemtrix sit Germania. Quamvis id hodie inconcinnum, quod Principum vultus inter sorpiculas niteant sartorum & patulas balneatorum pelves. XIV Perpetuo Romanos Principes *diademate* fuisse conspicuos: Germanos, semel coronatos, diademata porro non gerere. XV Romanos ad jura discenda admisisse non nisi *adolescentes*: contra Germanorum subsellia patere pueris & *viris*. Inde exempla *Baldi, Zafii, Siehardi* aliorumque, qui jura demum didicerint fere quadragenarii. XVI Romanos jura in *scholis* didicisse ab anno V. C. 450: contra Germanos in *curiis* profecisse tantummodo. Ubi admodum singularia, quomodo leges Romanæ invaserint Germaniam cum Christianismo & arte Cæsarum a scholis post iverint in curias. Additur demonstratio: leges Romanas anno 1441 damnatas & proscriptas esse ex universa Germania. Olim etiam illas non aliter quam ob *vim rationis* in Germania locum habuisse. XVII Germanos olim judices alios non tolerasse, quam *viros*: contra LL. Romanas ferre judicem *adolefcentem*. XIX Quod apud Romanos *leges academica* fuerint adversus Minervam invitam & infelicem: contra inter nostri ævi morbos etiam hunc esse, quod Germania adeo *fertilis sit virorum literatorum*. Homines enim hinc deesse militiæ, commerciis aliisque negotiis, Reipublicæ longe utilioribus, quam tot otia literatorum & quæ sunt generis ejusdem. Eodem instituto Doctissimus Autor sub prelo habet *juris feudalis Longobardici & Germanici differentias*, tum a nobis recensendas, si prodierint, ut rogemus, in lucem.

JOHANNIS MARIE LANCISII, INTIMI
Cubicularii & Archiatri Pontificii, Dissertatio de nati-
vis & adventitiis Romani, cœli Qualitatibus; cui accedit
Historia Epidemice Rheumaticæ, quæ per hyemem
Anni MDCCIX vagata est.

Romæ, apud Franciscum Gonzagam; 1711, 4, ch. aug.

Alph. 1¹/₂.

Quamquam de Romano aere *Alexander Petronius, Marcellus Cognatus & Jobannes Baptista Donus* copiose ac diserte scripserint; turpissimum tamen reputavit Clariss. Lancisius, non civis modo, sed Romanus ipse natus, ea per incuriam neglexisse, quæ illi alienigenæ præcipuum suorum laborum argumentum selegerant. Cum enim de noxiis paludum Effluviis quædam conscribere suscepisset, quod opus adhuc sub manibus servet, hæud incongrue Romanus ager ipsi succurrit, qui juxta temporum vicissitudines a stagnantibus aquis nunc vindicatus, nunc obrutus, varias itidem salubritatis & insalubritatis vires experitur. Quæcunque igitur Medica 40 fere annorum exercitatione apud cives suos in hoc argumento animadversa fuerunt, scripto commendare, idque primum omnium demonstrare animus est, cœlum Romanz urbis suapte natura salubre esse, quamquam ob adventitias causas nunc stagnantium aquarum, nunc pertinacium nivium, ac furentium septentrionalium ventorum, & olim fuerit, & esse possit insalubre.

In Dissertationis igitur hujus Parte præcise nativam Romani cœli salubritatem commendaturus, Hippocratem sequitur, ejusque quatuor causas allegatas, quæ salubritate locum aliquem donare queant, in agro Romano oppido inveniri docet; situm scilicet urbis, ventos, quibus liberè perflatur, bonitatem aquarum dulcium, ac terram, quæ fertilis est, ac simplicibus theriacalibus referta. Quibus totidem argumenta adjungit ab ipsius aeris effectibus deducenda; optimum videlicet Romanorum colorem, acre eorundem ingenium & suaves temperatosque mores, morbos vernaculos apud cives caute viventes per se ferè nullos, tandem multitudinem senum. Quemadmodum itaque duo potissimum a Medicis de urbium situ judicaturis attendi solent

lent, primum an illæ in monte, an in plano, an in mixto loco sint posita, deinde quomodo eadem ad cœli aspectus, ac præcipue ad Solis ortum & occasum se habeant; ita Roma laudatur, quod inter nitidissimos collēs, amplas convalles, latamque planitiem extructa fuerit; ut ex tot inter se non diversis modo, sed quasi contrariis locis mixta quædam ex omnibus consurgeret atmosphaera, cui postmodum non diversæ solum sed quasi sibi contrariæ ad eam confluræ nationes facile brevique assuescere possent. Itaque Romæ in medio latissimi agri fuit ædificata, inde liberum habet Solis tum ortum, tum occasum; collibus interim nimium ipsius æstum moderantibus; nec arenoso maris litori, nec præruptis altisque montibus adjacet. Ex ventis, quibus urbs perflatur, salubres sunt Orientales, Aquilonares, & Occidentales, quia moventur per loca temperata, &, quod magis refert, obstacula præ urbem, quibus divertantur, aut magnas paludes, quibus inquinentur, non inveniunt. Auster equidem liberius adhuc, quam cæteri, Romam perflatur, sed non proinde regionem hanc morbosam reddit, nisi ubi hærentes aquas offendat. Lenis enim ac sereno cœlo flans Romæ plerumque utilis ac salutaris observatur; siquidem hic in frugibus arboribusque non solum florum eruptionem aut austerorum fructuum maturitatem citissime promovet, sed & corporibus humanis liberiori transpiratione mire blanditur. Nubilus vero ac vehementis insalubris est; quatenus hic impuros inveniens humores eadem facilitate eos agitare solet, qua vinum aliaque mixta liquida, non satis defecata confundit ac turbat; quæ tamen mala non peculiarem perniciem incolis afferunt, damnatumque præ aliis reddunt aerem Romanum; nisi cum alibi turbidas aquas vel solum cadaveribus aliisque corruptis veneficisque corporibus inquinatum non procul ab urbe inveniunt agitentque venti. Inconstantia vero aeris, quæ Romæ a facili contrariorum ventorum aditu proficiscitur, & ea propter quibusdam male audit, nec tanta est, nec tam diuturna, ut dampnari queat, neque incolis infesta, sed potius firmandis eorundem corporibus animisque summopere utilis. Ad aquas dum pergit Autor, duo certissima salubrium aquarum argumenta constituit, longum nimirum innoxiumque

Cap. 3.

4.

5.

6,7.

- xiūmque earum usum, & chymicam analysin, per quam nihil exotici ipsam aquæ compositionem ingredi edocemur; pro potu tamen salubris deprædicatur illa, quæ quam minimum alcalicæ terræ & innoxii salis imbibit. In urbe Roma quatuor sunt genera aquarum dulcium, primum sponte nascentium, secundum influentium per aquæductus, tertium fluvialium, postremum pluvialium. Atque hæ lymphæ lectissimæ fere omnes a Romanis salubriter bibuntur. Quæ sponte intra urbem scaturiunt, sunt vel fontanæ, vel pluteales. Inter illas nominatur 1 Aqua Græli, 2 Aqua B. Felicis, 3 Aqua ad ripam Tiberis, 4 Aqua S. Damasi ad Vaticanum. Puteales cum a Tiberi purissimam aquam ducente majori ex parte transcolentur, non nisi tenues atque innoxias esse, sponte patet. Inter aquas, quæ per aquæductus Romanam advehuntur, aqua Salonia seu Trivii reliquis, aquæ scilicet Felici ad Diocletiani thermas & Aquæ Sabbatinæ in summo Janiculo, præfertur. Aqua Tiberis in cisternis per sex menses probe purgata, tanquam purissima salubriter potatur. Cisternarum pluviales aquæ Romæ non admodum in usu sunt, quia magna lectissimorum fontium puteorumque copia ubique suppetit, & assiduo studio vindicandæ sunt illæ ab iis sordibus, quæ non occurrunt duntaxat sub forma peregrinorum salium & impuri sulphuris, sed sunt quoque ovula insectorum & vegetabilium semina, a tectis terraque imbribus abrepta, tunc demum animanda, cum humido leniuntur. Sed ne desit Lectoribus nova utilitatis aut curiositatis materia, addita sunt nonnulla experimenta, quæ ad singularum urbis aquarum tum crases tum pondera deprehendenda tentavit Autor. Solum deniq; Romanum Simplicibus theriacalibus refertum omniumque rerum ferax cœli salubritatem abunde confirmat, ita ut non desit panis, quo nusquam melior, carnes animalium optimæ, vina laudatissima, & quavis anni tempestate victus salubris abundet. Ex aeris effectibus, qui ejus indolem sequuntur, & salubritatem evincunt, color primum laudandus est Romanorum, qui nec nimium rubicundus, Celso suspectus, nec admodum pallidus, flavus aut terreus, qui cunctis damnatur, sed suavis & ad visum dulcis est, quem Hippocrates inter hominum colores præ omnibus commendavit. Accedit huic

huic magna ingeniorum vis cum prudentia, quod non passim invenitur, conjuncta. Exulare etiam dicuntur Romæ morbi vernaculi; cum enim hi non sint alii, quam familiares multis in una regione viventibus morbi, ob aeris vel aquæ vitium ei regioni familiare; febres certe continuæ cum catalepsi seu lethargi specie, item semitertianæ, alique morbi vernaculi dicendi non sunt, cum non cœli vitio, sed crapula, desidia, studiis, curisque incolarum oriuntur. Denique Romænotorum longævitas salubritatis aeris testimonium est uberrimum; quam Autor Clariss. Pontificum; Cardinalium, Præfulum, Religiosorum, Monialium, privatorumque exemplis probat; plerosque vero juvenes adhuc, multos etiam post sexagesimum annum vitæ potius nondum mutatæ culpa decedere putat, quoniam sc. hi a laudabilibus nimiumque intensis exercitationibus, puta pomeridianis atque ad multam noctem productis studiis, nec non frequenti usu noxiorum ciborum, aliisque operibus, quibus in primo senio corpus animumque impune adhuc macerabant; abstinere in secundo nesciverant. De parte secunda uberius dicemus proximo Mense.

Cap. 17.

CONTINUATIO SCHEDIASMATIS
de Angulorum arcuumque sectione indefinita;
 Autore JOH. BERNOULLI.

Quod si seriem adhibere liceat, poterit nulla facta distinctione inter numerum parem & imparem, generaliter exprimi tangens arcus multipli indefiniti n , incipiendo a termino postremo binomii $x+1$ ad potestatem n elevati, eamque pro primo habendo: formata namque fractio ex terminis secundo, quarto, sexto &c. pro numeratore, & ex primo, tertio, quinto &c. pro denominatore alternantibus semper signis, exhibebit valorem tangentis arcus multipli, indiscriminatim in omni casu, sive par sit sive impar numerus n , imo etsi fractus vel surdus esset; in litteris algebraicis rem ita explico:

$$\text{Quia constat } x+1^n = 1 + \frac{n}{1}x + \frac{n \cdot n-1}{1 \cdot 2}x^2 + \frac{n \cdot n-1 \cdot n-2}{1 \cdot 2 \cdot 3}x^3 + \frac{n \cdot n-1 \cdot n-2 \cdot n-3}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4}x^4 + \frac{n \cdot n-1 \cdot n-2 \cdot n-3 \cdot n-4}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4 \cdot 5}x^5 + \&c. \text{ Di-}$$

T t

cosumta

co sumta ut supra x pro tangente arcus simpli A , & n pro numero
multiplo quo multiplicandus est, fore tangentem arcus multipli

$$B = nx - \frac{n \cdot n - 1 \cdot n - 2}{1 \cdot 2 \cdot 3} x^3 + \frac{n \cdot n - 1 \cdot n - 2 \cdot n - 3 \cdot n - 4}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4} x^5 - \&c.$$

$$1 - \frac{n \cdot n - 1}{1 \cdot 2} x^2 + \frac{n \cdot n - 1 \cdot n - 2 \cdot n - 3}{1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4} x^4 - \&c.$$

Ex qua formula universali hoc præterea utilitatis fuit, quod la-
tera polygonorum circumscriptorum, adeoque & inscriptorum
compendiose determinentur; æquando nempe ipsi zero nume-
ratorum fractionis divisum per x , erit enim radix æquationis
semilateri polygoni circumscripti, cujus numerus laterum est n ;
& radius circuli r , demonstrationem ejus utpote attendenti facile
obviam ex præcedentibus lubens omitto.

**D. THOMÆ ITTIGII, P. P. ET SUPERIN-
tend. Lips. Historia Concilii Nicæni, observationibus ma-
xime recentiorum Scriptorum illustrata. L. CHRISTIA-
NUS LUDOVICI P. P. recensuit: cujus
cura Præfatio, adnotationes & reliqua
accesserunt.**

Lipsiæ, apud hæredes Tarnovianos, 1712; 4.

Plag. 20.

Rem pergratam eruditis fecit Cl. Editor, qui in recensendis B.
Ittigii tractatibus posthumis summa cum diligentia versatur,
quos partim jam edidit, hætenus a nobis recensitos, partim adhuc
editurum se promittit, quos inter primum locum sibi vindica-
bunt *Tractatus de Collectionibus Conciliorum & Scriptis adnotis-
am Canonum & Conciliorum spectantibus, & Historia Ecclesiastica
selecta capita seculi III*, quod hanc quoque Nicæni Concilii Hi-
storiam adnotationibus illustratam cum Orbe erudito commu-
nicare voluerit. Nos pro nostro instituto summam hujus libri
breviter dicemus.

In prioribus VI parâgraphis eos, qui magnæ molis Acta vel
etiãmmum quærun, vel saltim olim existisse putant, nominatim
arguit

arguit B. Autor, cum Valesio & Pagio statuens; nil nisi fidei formulam & canones & epistolam synodicam in Concilio Nicæno fuisse scriptum: de cetero Eusebium; Athanasium & alios, qui concilio interfuerint, præcipua acta in scriptis suis retulisse ex iisque nonnullos longe post, admittis falsis rumoribus, Acta Concilii Nicæni concinnasse, de quibus ipsis autoribus ordine deinceps agit, tandemque etiam nostros homines, qui de eo scripserunt, adducit. His præmissis rem ipsam aggreditur, & §. VII de loco concilii, Nicæa, agit, cumque Eusebius alias dicat in templo, alias in palatio illud fuisse celebratum, Noster, rejecta prius Valesii conciliatione, in palatio utique habitum censet, neque tamen negat etiam in templo interdum fuisse conventum, non tamen adeo ad consultandum, quam precandum. §. IIX & IX de tempore inchoati concilii disputat, annoque CCCXXV, qui fuerit partim XIX, partim XX imperii Constantini, id factum adserit, aliosque refellit. §. X anno eodem, quo fuerit cœptum, finitum quoque fuisse hoc Concilium, contra aliter judicantes defendit. §. XI de eo, qui concilium indixerit ac convocaverit, diligenter disquirat, quem Constantinum statuit, idque contra Pontificios, vel Sylvestrum substituentes, vel Constantinum cum Sylvestro jungentes, evincit. Paragraphis sequentibus usque ad XXII de occasione Concilii, hæresi nempe Ariana, differit: ubi de ipsius Arii, post desertas ab eo Meletii hæretici partes, Diaconatu, a Petro Alexandrino ipsi collato, de ejusdem expulsionem, eodem Petro auctore facta, de impetrata ab Achilla Petri successore venia, & presbyteri munere ab eodem Achilla accepto, proponit; quo mortuo, Alexandrum in Episcopatu sibi anteferri, ægre tulisse Arium, eandemque publice Sabellianismi insimulasse, ostendit; hoc ipso autem in opinionem cum Sabellii doctrina e diametro pugnantem prolapsum esse, & pestilentissimam suam hæresin spargere incēpisse: itaque in Synodo Alexandrina Arium presbyterii gradu dejectum & excommunicatum esse ab Alexandro, cumque ille se nihilominus per epistolas, legationes & concilia defenderet, magnasque adeo turbas excitaret, quas nec altera Alexandrina synodus sedare potuerit, misisse Imp. Hosium Cordubensem Episcopum ob eam rem Alexandriam, huncque, cum nec

in tertio concilio Alexandrino, ipso praesente atque inspectante habito, res possent componi, ad universale concilium Nicæ habendum omnium provinciarum Episcopos invitasse. Atque has res dum copiose atque erudite tractat Noster, alia quoque admiscet lectu omnino dignissima, v. g. de hæresi Meletianorum, de Alexandro Baucali, quem omnium turbarum in Arii causa motorum ducem & autorem existisse Philostorgius falso asserit, deque aliis rebus in dictis III conciliis Alexandrinis expeditis. Progressus deinde de iis, qui Concilio Nicæno interfuerunt, agit, tum in genere de numero eorum §. XXIII, tum in specie primo loco de Hosio, quem concilio quidem interfuisse, non tamen ut Pontificis legatum, demonstrat, deinde de legatis Pontificis, portio de Alexandro Byzantino, de Alexandro Alexandrino, & reliquis usque ad §. XXXI. His pertractatis de Præsidente concilii diversisque circa eam rem sententiis differit, rejectisque ceteris, cum Brentio Constantinum praesidisse contra Bellarmini strophas defendit, usque ad §. XXXIV. Post hæc mentione facta orationis, tum ad Imperatorem habitæ, tum Imperatoris responsorix, ad ipsas consultationes pervenit, easque accuratas plane fuisse defendit contra Sabinum Macedonium, Calvinum, Episcopium, Zwickerum & alios, usque ad §. XXXIX. Sequentibus paragraphis, dum reliqua persequitur, quæ ad Arianam causam pertinent, exempli gratia, quod ipse Arius non fuerit inaudita causa damnatus, contra Zwickerum, §. XL, de formula fidei ab Arianis oblata §. XLII, de voce homousii §. XLVI, de ceteris Arii erroribus §. L seqq. de iis qui cum Ario fuerint damnati §. LV, de perjurio Arii & morte §. LVI &c. alias quoque res notandas identidem inspergit, v. c. quod Patres Concilii hujus non duplicem admiserint regulam controversiarum, scilicet Scripturam & traditiones, contra anonymum Gallum, §. XLI, quod symbolum nostrum Apostolicum a Patribus C. N. fabricatum esse, non probabile sit, contra Vallam & Erasimum, multo minus ab ipsis Arianis, contra Sandium, §. XLIII, quod symbolum nostrum Nicænum potius sit Nicæno-Constantinopolitanum, §. XLIV, quod D. Lutherus vocem homousii non dederit, nec Origenes filium Dei Patri homousium negaverit, §. XLVII. Tractat præterea

præterea quaestiones, quando fides Nicæna in Gallia innotuerit? §. XLIV, cur Ariani dicti sint Exprobatii? cur Exoëionitæ? cur Diatomitæ? §. XLIX & IL &c. Finita illa tractationis parte, quæ ad Arianos spectat; reliquæ etiam Concilii hujus acta B. Autor recenset: & quidem §. LVII, LIX, LIX, de decreto C. N. circa pascha celebrandum disputat; §. LX de eo primum agit, quod in C. N. de Meletio ejusque sectatoribus fuit definitum; deinde, quæ de Acesio Novatianorum Episcopo narrat Socrates, de Photino damnato Præteolus, de Donatistis itidem damnatis Rivius, de Philosophorum gentiliùm in concilio præsentia & cum Episcopis consilio Gelafius, Noster penitus cum aliis rejicit & pro figmentis habet. Ultimis paragraphis B. Autor de canonibus C. N. disquirat, tum de eorum numero & diversis circa eum sententijs §. LXI, tum de dubia quorundam sententiâ, deque illis qui in canones sunt commentati, usque ad §. LXVI, tum etiam de canonibus perpetam vulge pro perditis habitis, usque ad §. LXIX, in quo ipso tandem paragrapho, confirmationem actuum suorum a Sylvestro Pontifice postulasse patres Nicænos, pernegat, atque ita totum tractatum finit.

De adnotationibus CLEditoris id breviter adhuc monemus, scilicet illud ipsum magnopere contendisse, ut dicta ab Autore pluribus explicaret atque illustraret, tum haud satis ab illo probata ulterius probaret, testimonia autorum citatorum maxime necessaria adjiceret, breviter dicta, ubi opus videretur, amplificaret, pluraque sabinde lectu dignissima atque ad propositum apprime facientia tum de suo, tum ex alijs Autoris scriptis collecta adderet. In Præfatione argumenta potissimum sibi idem Vir doctissimus sumit refutanda, quibus Josephus Saenz de Aguirre probare fuit conatus, plures quam XX canones in Synodo Nicæna sancitos fuisse.

JO. ANDRÆ SCHMIDII, D.P.P. ABBATIS Mariævallis, *Lexicon Ecclesiasticum* Minus.

Helmstadii, sumptibus Suftermannianis, 1712, 8.

Alph. 3.

Tt 3

Cum

Cum non lateret Celeb. Auctorem, Historiæ Ecclesiasticæ notitia minime carere posse, qui sacris literis operantur, insimul autem eundem nec fugeret, multis illorum vel rem angustam esse domi, ut magna volumina; quibus res ecclesiasticæ exponuntur, sibi comparare nequeant, vel animum non esse, ut per vasta illa spatia vagentur; his ut consuleret, Lexicon Ecclesiasticum minus concinnare & luce publica donare voluit. Quod ipsum cum in compendio præcipuas ecclesiasticas voces, phrasas, antiquitates, ceremonias & ritus liturgicos; hæreses, festa, ordines religiosorum, dignitates & officia, nec non varios Christianorum mores, &c. additis ubique in subjectis notis harum rerum fontibus; auctoribusque aliis, qui plenius de iisdem agunt, grata admodum brevitate exhibeat, nulli prorsus dubitamus, in signe admodum commodum in Historiæ Ecclesiasticæ Cultores inde redundaturum esse. Magnopere autem volumus, ut propediem se offerat Bibliopola, qui *Lexicon Ecclesiasticum majus*, cujus summe Venerabilis Auctor in Præfatione Lexico. huic minori præmissa nobis spem facit, suis sumptibus excudi curet.

*LEXICON PARTICULARUM HEBRÆARUM,
a CHRISTIANO KOERBERO, Ecclesiæ
Lobensteiniensi, compositum.*

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielekium, 1712, 8.

Plag. 8.

Qui non ignorant, quantum præsidium Exegeseos Sacræ in accuratiori particularum cognitione repositum sit, non mirabuntur, Cl. Auctorem ad hoc argumentum nova quadam, vel saltem vulgo non cognita, ratione tractandum animum convertisse. Consilium ipsi est, ad liquidum deducere, voces illas, quas particulas vulgo appellant, easque potissimum separatas, nominum & verborum Hebræorum naturam referre. Quæ quidem res quamvis nonnullis Hebræorum literarum assessoribus, atque inter eos imprimis Cl. Danzio, cui sua maximam partem debere se profitetur Auctor, & ante eum ex parte Buxtorfio quoque perspecta fuerit, negari tamen non potest, idem argumentum

nunc

nunc in ea luce esse collocatum, ut Lectori non nimius pertinaci assensum facile extorquere possit. Negotium itaque hoc confecturus Cl. Autor, omnium particularum radices genuinas, huc dum ferè ignoratas, ex Hebraismo, Arabismo, vel cognatis aliis linguis eruit, significationes proprias; locis Biblicis confirmatas, iisdem vindicat, ac denique ad certam formam; genio & analogiæ linguæ S. respondentem, rite revocat. Quod dum agebatur, fieri non poterat, quin hac occasione loci quidam Biblici obscuriores, & quorum sensus ex particularum vera notatione pendeat, illustrarentur. Ut res exemplo constet, de particula וְ Nominativi & Accusativi nota ita statuit, ut a radice וָ i. e. *venit, obvenit, obtulit*, derivandam censeat, cujus proinde ea sit significatio; ut *objectum* sive *subjectum* denotet, v. c. 1 Reg. XXII, 24, qui locus vulgo ita vertitur, ut cum וְ cujus notionem Latini per *cum* exprimunt, confundatur. Forma ejus comparatur cum forma vocis וְ . Meminimus vero, Forsterum in Lexico Hebraico fere idem pronuntiare. Eandem enim particula huic radicem vindicat, ac eodem in loco *personam* sive *rem* quæ venit, aut præsens est, denotare contendit. In calce hujus translationis exstat versio genuina Ecclesiastæ III, 16-22, quæ hic in compendio repeti non potest.

NOVA LITERARIA.

Nupero 10 die Junii obiit beatam mortem in urbe Isenaco, Nobilestimus Vir, Christianus Franciscus Paullini, qui, dum viveret, famam sui nominis per totam Germaniam, atque extra quoque illam, circumtulit, nec nobis ignotus, sed sæpe in his Actis nostris ex merito commemoratus, & longiore omnino vitæ dignus, quam scriptis eruditissimis sibi fecit inter eruditos perpetuam. Dum vero non dubitamus, fore, ut integer Commentarius de vita ipsius ab Amico concinnetur, pauca interim, in gratiam eorum, qui plura de Viro isto *Philosopho, Medico, Poëta, Historico, Theologo, variarumque linguarum* notitia excellenti, scire cupiunt, quam ipsemet de se retulit in libri *de Nuce Moschata* præfatione, adjiciemus de morbo & morte. Ante hos septem

septem annos in dextro latere graviter læsus apoplexia, ab illo tempore continuit se domi suæ vivens sibi Musisque, corpore quidem admodum imbecillis, sed animo vegetus, & studiis literarum sine intermissione incumbens. Ante vero dies non multos in vitæ periculum incidit ex tumore pedis, tandemque eam placide finivit, vix ingressus annum ætatis septuagesimum. Placentiæ jam tum superiore A. d. 29 Maji decessit historicus insignis, Alexander Roaçoneri, qui ibidem natus d. 17 Nov. 1643, a pueris bonas literas amavit, & cum Galliam, Angliam, Belgium & Germaniam peragrasset, Cardinali Estensi commendatus, ejus auspiciis Historiam Ludovici XIII (*Storia del Regno di Luigi XIII*) scribere coepit, cujus Partem I, quæ ad A. 1624 pertingit, Lugduni in Gallia A. 1691 in 4 vulgavit, quæ historici fide digni laudem sibi comparavit, Davilam sermonis perspicuitatè sententiisque, & acri judicio, quo politicas rerum rationes ponderavit, feliciter imitatus. Francos. ad Mœnum occupat nunc typos. Continuatio Theatri Hist. Ludolfiani a Celeb. Junckero elaborata. Lipsiæ solertissimus Fritschius in eo totus occupatur, ut grandioris Lexici Hist. Supplementum, quod tertium operis volumen complebit, propediem prælo subjiciat. Cl. *Turretinus*, Theologus apud Geneveses insignis, Vir cui res metaphysicas scrutari in primis datum, positiones Theologicas edidit, quibus *Leibnitiana* Theodicæ dogmata & principia, in Actis anni superioris a nobis commendata, valde probat. De novis literariis, quæ in Diarii Veneti Tomo VII & IIX continentur, proximo Mense dicemus.

LECTORI.

Prodit cum hoc Mense Supplementorum Tomi V Sectio VI, in qua præter libros pretiosiores & rariore, qui paulo serius quidem, quam optavimus, ad nos pervenerunt, novos quoque nonnullos & imprimis Cl. Grandi de quadratura circuli & hyperbolæ per infinitas hyperbolas &c. opus ingeniosum & Ill. Leibnitii Epistolam, quæ Grandi hujus meditationes concernit, ad Celeb. Wolsium nuperrime datam exhibemus, id quod Matthesius cupidus indicandum hoc loco duximus.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Augusti, Anno M DCC XII.

THE WORKS OF D. EDWARD STILLINGFLEET.

i. e.

D. EDUARDI STILLINGFLEETI, EPI-
scopi Wigorniensis Opera omnia.

Volumen IV, V & VI.

Londini, apud H. & G. Mortlock, 1710, fol.

Alph. 25½.

CUm nuper in Actis hujus Anni p. 7 & 106 ex Eduardi Stillingfleeti Tomis prioribus diversissimos Tractatus de rebus diversissimis scriptos exhibuerimus, nunc facilius pergemus ad ea, quæ nihil aliud nisi controversias ejus cum Pontificiis comprehendunt. Ac Tomo IV quidem non nisi unum opus Autoris sistitur, scriptum ab eo An. 1664 sub titulo: *A rational Account of the Grounds of Protestant Religion, sive: Vera Expositio Fundamentorum Fidei Protestantium.* Suscepit vero hanc in se tractationem Stillingfleetus, ut vindicaret memoriam Cantuariensis Archi-Episcopi Laudi, qui, cum adversus Fischerum Pontificium, edita Narratione colloquii habiti circa Romanæ & Anglicanæ Ecclesiæ differentiam, causam Protestantium egregie defendisset, eo tempore, quamvis jam pridem mortuus, edito ab Anonymo, sub literis T. C. latente, libro *Labyrinthus Laudianus*, fuerat impetitus. Hujus itaque Præfulis vindicias & libri modo dicti examen Noster integro ferme hoc Volumine IV suscepit, tam presse objectiones istius Anonymi secutus, ut liber vix admittere videatur recensionem. Paucis itaque memorabimus, totam istam tractationem in tres Partes ab Autore distribui. Prima Parte disquirit, num Romana Ecclesia
Uu rectius

rectius pleniusque fundamenta fidei suæ possit vindicare, quam Ecclesia Protestantium. Ea itaque occasione omnem de Ecclesiæ Romanæ infallibilitate controversiam persequitur, & quam lubrica sit certitudo illa fidei ejusque in Ecclesiæ vel traditionis falli nesciæ autoritatem analysis, quamque absurda, & periculosa, prolixè docet, vindicias simul Ecclesiæ Græcæ ab Hæreseos nota, de articulis fidei fundamentalibus tractationem, nec non integram de traditionibus *διόρθωσιν* immiscens. Inde quam firma, quamque non modo sibi ipsi, sed & Patrum antiquorum sensui constans sit Protestantium fidei in revelationem Scripturæ ultima analysis, & qua certitudine divinitas Scripturæ se ipsa probet, luculenter exponit. Altera Parte de Schismate agitur, & num Romæna, aut potius Protestantium Ecclesia schismatis sit accusanda, disquiritur. Itaque ante omnia rite declarata Ecclesiæ Catholicæ appellatione, eaque prorsus Ecclesiæ Romanæ abjudicata, Protestantes, imprimis in Ecclesia Anglicana, a Schismatis reatu liberos esse, Romanam vero Ecclesiam, cujus rigor adversus dissentientes in doctrina & praxi noti Cabnls, fidem Hæreticis non esse servandam, prolixè monstratur, usurpatione autoritatis supra omnes Ecclesias reliquas, titulique Episcopi Universalis, ac injustissimis Concilii Tridentini ausis decretisque schisma & fecisse & factum exacerbasse demonstratur. Tertia Pars de controversiis magis specialibus disquirit, ubi ante omnia autoritas generalium Conciliorum falli nescia exploditur, eorum vero usu & legitima autoritate in lucem producta. Inde errores gravissimi Ecclesiæ Romanæ in doctrina de intentione Ministri ad efficaciam Sacramentorum necessaria, in calicis benedicti subreptione, in invocatione Sanctorum, in Purgatorii fabula, aliisque monstrantur, & quousque admittenda sit Protestantium concessio, posse aliquem salvari in Ecclesia Romana, ostenditur. Adjuncta vero est sub finem hujus Tomi brevissima hujus libri adversus exceptiones J. Sergeantii Defensio Epistolica ad Joh. Tillotsonum, unice fere quæstionem de infallibilitate Ecclesiæ concernens.

Tomo V sstitur Autoris nostri *Dissertatio de Idololatria, qua in Ecclesia Romana obtinet, deque periculo salutis in ejus communionem*

munione; nec non Fanaticismo & divisionibus ejusdem Ecclesiæ a
 Occasionem huic Tractatui scribendo dedit Quæstio a nonnemi-
 ne Stillingsfleeto proposita: num Protestantium quicumque iis-
 dem rationibus ad amplectendam Religionem Pontificiam com-
 motus, quibus commovetur alius in Ecclesia Romana natus, ut in
 ea permaneat, non possit simili modo, ut hic, in ea communione
 salvari? Hac itaque occasione data Noster, ut periculum salutis
 in Ecclesia Romana luculenter monstraret, ante omnia idolola-
 triam in ea Ecclesia publice committi, probat. Eam docetur ob-
 tinere in cultu imaginum, severa Dei lege prohibito, gravissimisq;
 poenis apud Israelitas cum in cultu vituli aurei, tum in cultu Da-
 nitico & Bethelitico, quorum cum iconolatria Papiistica conve-
 nientiam monstrat, a Deo vindicato. Inde *de idololatria* Ecclesiæ
 Romanæ panis eucharistico exhiberi solita producit, & non
 meliori jure eam ab idololatriæ reatu excusari posse, quam cras-
 sissimam Paganorum idololatriam, docetur, tandemque invoca-
 tio Sanctorum quoque urgetur, & quam vana sint ad eam pal-
 liandam quæsitæ a Papis *κρησφύγεται*, ex ipsorum praxi, publi-
 cisque officiis, nec non re ipsa, declaratur. His ita demonstra-
 tis, porro periculum salutis in Ecclesia Romana ex eo docetur,
 quod publice ea doceantur atque exercentur in ea, quæ pieta-
 tem atque devotionem vel impediunt vel prorsus tollant; eoque
 refertur doctrina de Sacramento Pœnitentiæ, uti quidem illa
 apud Pontificios solet proponi, cultus publici lingua peregrina
 administratio, error de efficacia Sacramentorum sine bono mo-
 tu interno accipientis, imprimis vero Scripturæ S. ex manibus
 Laicorum ereptæ contemptus & prohibitio. Denique, quod sit
 in Ecclesia ista salutis periculum, docetur Fanaticismo Pontifi-
 cio declarato partim in doctrina, partim in praxi. In doctrina
 monstratur Ecclesiæ Romanæ, cum articulos fidei multos pende-
 re a privatis fictisque revelationibus, & ritus, imo Ordines quo-
 que præcipuos entusiasmo simili inniti, quod de S. Benedicti, S.
 Dominici, S. Francisci, & Jesuitarum Ordine prolixius deduci-
 tur, imprimis vero Franciscanorum mendicantium circa Eyan-
 gelium æternum Sec. XIII enthusiasmus, ortique ex ordine eo-
 dem, Petri Johannis de Oliva principia sequentes, Seculi ejusdem
 U u 2 sine,

fine, Béguini, Fratricelli eorumque similes. Dulcinista & Pseudo-Apostolici, nec non circa A. 1623 demum in Hispania detecti Illuminati, sive *Alumbrados*, curiosissime memorantur & deducuntur, Jesuiticique Ordinis fundator fanaticus & arcana vis coloribus depinguntur. Divisiones denique in Ecclesia Romana infinitae ad eundem fanaticismum probandum adducuntur, inter quas cum primis curiosa sunt, quae de Jesuitarum in Anglia quoque contra reliquos, qui ibi sunt, Pontificios, sub Regno Elisabethae ac postea circa annum 1625 contra designatum ab Urbano IX Episcopum Angliae, Richardum Smith, insurrectionibus, & moliminibus eorundem contra Episcopum Angelopolitanum in America circa A. 1645, a Nostro deducuntur. Appendicis loco absurditas indulgentiarum, prohibiti Sacerdotibus matrimonii, ac denique incertitudinis salutis monstratur. Huic libro defendendo servit, qui in hoc Volumine sequitur, Tractatus, sub titulo: *An Answer to Several Late Treatises, &c. h. e. Responsio ad aliquot Tractatus recens editos occasione Dissertationis de Idololatria Ecclesiae Romanae.* In hujus Praefatione satis ampla id agit Autor, ut probet, occasionem idololatriae Pontificiis tributam non esse novam in Ecclesia Anglicana, sed jam pridem fuisse a Theologis Reformatis pro certa habitam. Ipsum opus duos Tractatus separatos continet. Prior est *Examen libelli sub titulo: Stillingfleetus contra Stillingfleetum*, quo quidem libro quaesitus, quomodo accusatio idololatriae cum concessis Protestantium, Ecclesiam Romanam esse partem verae Ecclesiae, & posse aliquem in ea salvari, id quod objectum ipsi fuerat, stare possit. Posterior est *Responsio ad librum sub titulo: Stillingfleeti principiorum consideratio.* Quae Responsio omnis occupatur circa Quaestionem de necessitate Ecclesiae vel Judicis controversiarum infallibilis, & de sensu veri Scripturae possibili investigatione, & num haec, an illa principii vim ad fidem nostram possit obtinere? Succedit huic operi aliud vindicando illi, quod Volumen IV constituit, destinatum: *A second Discourse &c. h. e. Iterata Vindiciae fundamentorum fidei Protestantium, contra fictam Ecclesiae Romanae infallibilitatem.* Occasionem praebuerit Stillingfleeti ad has Vindicias scribendas tres Tractatus Pontificii sequentes:

quentes: *R. Holdeni Hodegus in Controversiis, E. Warneri Protestantium fides principis carens, ejusdemque Ratio & fides, sive certae regula Fidei.* Hi itaque libri Capitibus duobus a Stillingfleeto examinantur; at Cap. III, quod Tractatus imprimis nomen merebatur, cum Warnerus ad miracula Ecclesiae Romanae provocasset, omnis miraculorum horum praetextus operose curiosissimeque excutitur & exploditur. Sequitur opus magis adhuc elaboratum: *A Defence of the Discourse &c. sive Defensio Dissertationis de Idololatria Ecclesiae Romanae adversus librum, cujus titulus: Catholici mentiquam Idololatra.* Scripta vero est illa A. 1676, postquam T. Godden libro modo indicato Stillingfleeti Dissertationem impetierat; constatque Partibus duabus. Prior est generalis, & occupatur in vera ratione Idololatriae constituenda, eaque a T. Goddeni objectionibus vindicanda. Duae itaque hic proponuntur & examinantur Quaestiones, prior: *Annon Idololatria possit consistere cum agnitione unius supremi Entis?* Id affirmatur, operosissimeque cum ex ipsis Scriptoribus Ethnicis, tum ex Patrum testimoniis demonstratur, ipsos paganos, quantumvis maxime idololatrias, non tamen negasse unum Ens supremum, a quo omnia dirigantur, imo id quoque nationes, quae hodie num adhuc Idololatria sunt infectae, omnino agnoscere, Sinenses, Indosque. Posterior est: *Qua in re consistat natura illius cultus divini, qui creaturae tributus idololatria sit?* Eum docetur non tantum consistere in interno mentis affectu, sed & actibus externis a Deo soli sibi servatis, quorum enumerantur sex: Sacrificii oblatio, religiosa adoratio, Templorum altariumve dedicatio, suffimenti & thuris consecratio, solennis invocatio, votorum nuncupatio. Eos omnes creaturae tributos, ut fieri a Pontificiis prolixè docetur, ex mente Patrum & sensu Scripturae idololatriam constituere demonstratur. Pars posterior est specialis, idololatriae reatum Ecclesiae Romanae disertè demonstrans in iconolatria. Circa hanc iconolatriam ante omnia disquirit Stillingfleetus, quo modo & quo sensu de ea fuerit disputatum inter Christianos & Paganos. Cumque eam longe aliam a Pontificio cultu imaginum esse contendant Romanenses, docet, primo Paganos non credidisse, imagines, quas colebant, vere Deos suos representare,

idque demonstrat ex natura & indole imaginum ipsarum, & ex notionibus Deorum suorum, quas habebant, summo eruditionis apparatu. Neque secundo docet id in iconolatria Ethnicorum potissimum reprehensum fuisse a Christianis, quod vel per has imagines colerent tantum falsos Deos, vel quod imagines ipsas pro Diis haberent, a quorum absurdorum utroque eos absolvit, & sapientiores saltem eodem modo, quo nunc Romana Ecclesia id facit, imagines coluisse docet. Inde status controversiæ circa imaginum cultum, quomodo in ipsa Ecclesia Christiana fuit agitata, exponitur quatuor Periodis, quarum prima est ea, qua nullæ erant apud Christianos imagines, secunda, qua introductæ fuere apud eos imagines sed sine omni cultu, cujus rei prima vestigia monstrantur in pictis calicibus sacris, de quibus Tertullianus de Pudicitia Cap. 7 & 10, tertia, qua certa species cultus ipsis fuit concessa seculo iconoclastiis controversiis famoso, quarta, qua doctrina & praxis iconolatriæ constituta fuit secundum principia hodie adhuc in Ecclesia Romana obtinentia, ubi monstratur, decretis Synodi Nicenæ II fuisse ab Ecclesia Romana novas adhuc corruptiones additas, nempe invehendo imagines Dei Patris & SS. Trinitatis, ab ea Synodo prorsus damnatas, deinde ipsis imaginibus, quibus Patres Niceni tribuerant cultum majorem quidem simplici reverentia, at minorem tamen latria, veram latriam omnimode tribuendo. Inde iconolatriam omnem discrete prohibitam esse lege decalogi, nec vano ex voce *eidola* effugio, neque cultus divini coram arca similitudine ullo modo posse vindicari docetur, & præceptum illud Decalogi luculentissime declaratur. De Miscellaneis quibusdam, quæ appendicis veluti loco Capite ultimode Synodo Nicenæ II disputantur, dicere superse demus, ne prolixiores simus, neve penitus taceamus ultimum, qui hoc Vol. sistitur, Tract. Epistolicum A. 1674 scriptum, qui est: *An Answer to Mr Cressy's Apologetical Epistle, h. e. Responsum ad Epistolam Apologeticam Cressii.* Eo vero Tractatu primario defenduntur ea, quæ de Fanaticismo Ecclesiæ Romanæ asseruerat Autor in libro primo hujus Voluminis. Eum mysticæ Theologiæ Pontificiorum merito tribui, prolixè docetur, ac cum primis Benedictini Ordinis Regulæ, cujus ipse professor erat societatem Cressius,

Cressius, examinantur. Cumque Cressius jactasset, omnem in Anglia Christianismum Benedictino Ordini, tam foede a Stillingfleeto profcisso, deberi, integro Capite in id inquitur, & discrimen inter Britannos & Saxonas Christianos monstratur. Postremo vero legum in Anglia adversus Pontificios constitutarum poenalium justitia, deducta per omnia Secula Papparum adversus Regni Angliæ libertatem insultus facendi licentia, ipsorumque Pontificiorum in servanda fide, quam Regibus Angliæ promiserunt, lubricitate, operose confirmatur.

Deiique in Volumine VI primum locum obtinent: *Several Conferences, h. e. Collationes aliquot inter Sacerdotem Pontificium, Doctorem Fanaticum, & Theologum Ecclesie Anglicanae de idololatria Ecclesie Romanae.* Defenditur his IV Dialogis liber loco penultimo in antecedenti Volumine V exhibitus, adversus Goddeni Dialogos, quibus ejus refutationem is fuerat molitus. Prima collatio est de sensu Ecclesie Anglicanae circa idololatriam Ecclesie Romanae. Altera de consequentibus ex accusatione idololatriæ adversus Ecclesiam Romanam, quorum duo potissimum urgebat Goddenus, primo, Idololatrias non potuisse habere vel aliis dare sacros Ordines, quippe qui excommunicationis judicio essent obnoxii, adeoque ipsos Protestantes iis quoque destitui, secundo, tot Seculis omnem Ecclesiam Christianam fuisse idololatricam, i. e. abominando scelere a Deo separatam. Tertia est de natura idololatriæ, antea tradita a Stillingfleeto de hac re vindicans. Quarta de facta a Stillingfleeto comparatione Ethnicæ & Romanæ idololatriæ. Sequuntur *Epistola dua ad Goddenum de Collatione habita inter Goddenum & Stillingfleetum* in ædibus hujus Mense Jan. A. 1687, quibus potissimum traditionis infallibilis autoritas discutitur, & quomodo in ea probanda profus defecerit Goddenus, cum in Collatione, tum in scriptis inde publicatis, monstratur. Cum vero illa ipsa Collatio ea occasione esset suscepta, quod Sergeantius, supra nobis memoratus, nisi a Stillingfleeto sibi monstraretur fundamentum absolutæ certitudinis fidei apud Protestantes, professus esset, se statim Ecclesia Anglicana cessurum esse, hinc, ubi Sergeantius Goddeni Vindicias in se suscepisset, natus est Stillingfleeto Tractatus, qui succedit, de

NATURA

natura & fundamentis certitudinis fidei. Quem excipit *Concilium Tridentinum examinatum*, de quo diximus in Actis A. 1689 p. 5. Huic subjungitur *The. Doctrina &c. h. e. Comparatio Doctrinae de Trinitate & de Transsubstantiatione secundum Scripturam, rationem, & traditionem, per modum Dialogi inter Pontificium & Protestantem.* Parte priori refutatur ficta antiquitas Transsubstantiationis, & consensus Patrum cum eo dogmate, posteriori monstratur, dogma de Trinitate convenire & Scripturae & Rationi, utrique contrariari Transsubstantiationem. Finem imponit Volumini *Responsio ad Schedas quasdam recens* (regio Jacobi II nomine), editas de autoritate Ecclesiae, ejusque *Responsionis prioris Defensio*, tribus Partibus, prima de unitate Ecclesiae Romanae, altera de ejusdem autoritate, tertia de Ecclesiae Anglicanae reformatione agens. His denique subjicitur Index rerum praecipuarum, quae omnibus VI Voluminibus, quae paucis hactenus percensuimus, continentur.

ACADEMIÆ CÆSAREO-LEOPOLDINÆ
Naturæ Curiosorum Ephemerides, sive Observationum Medico-Physicarum a celeberrimis Viris tuarum Medicis, tum aliis eruditis in Germania & extra eam communicatarum Centuria I & II, cum Appendice.

Francofurti & Lipsiæ, apud Christophorum Rigelium, 1712, 4.
 Constat 4 Alph. 13 plag. & Tabb. 20. pl. 6.

Quantum ad perficiendam Medicinam afferre possit historia naturalis, morborum praesertim, in Actis anni superioris p. 222 monuimus. Historiæ autem naturalis perfectio ab attentione ac candore observatorum pendet. Attentioni satisfactum esse constat, si nihil eorum desideratur, quæ observari ac ullo modo inter se discerni potuerunt, totaque rerum observatarum series integrâ comparet. Candor ex amore veritatis nascitur nec fert, ut in observatione quicquam immutetur, aut inobservata pro observatis venditentur, e. gr. supplendo circumstantias ex incuria non observatas, aut fictas observationi superaddendo, quo hypothesebus conformis fiat. Laudandum itaque est Illustris Academiæ Cæsareo-Leopoldinæ Naturæ curiosorum

riorum studium, quo tribus integris observationum Physico-Medicarum decuriis nunc de novo duas alias superaddit. Omnium argumenta indicare prolixum foret: sufficit nobis quarundam mentionem iniecisse, quæ non modo Medicorum, sed aliorum quoque curiositati satisfactura esse confidimus.

Miramur itaque fracturam spinæ dorsi, quam Fig. 1 in A satis clare exprimit, & vir quinquagenarius nocte vehementissime tussiens passus est octo ante obitum annis, post fata ab affine ipsius *Gustavo Casimiro Gabriel von der Müllen* Regis Borussia Archiatro, detectam. Quamvis enim spina dorsi dextrorsum ac sinistrorsum obliquata & aliquatenus incurvata stature corporis tres pene digitos transversos brevior quam ante fecerat; quid tamen eidem acciderit, ignorabatur. Applaudimus *Job. Jac. Franc. Vicario*, Medicinæ Professore in Academia Friburgensi, qui hydropem pectoris ex nimio vini & liquorum adustorum usu contractam feliciter curavit: sed prolixior est medendi methodus, quam ut eam hic representare liceat. Nil vero obstat, quo minus hic commemoremus experimentum Collegæ ipsius *Matthæi Blaw*, petroleum contra napelli virulentiam antidotum certum esse probantis. Scilicet si succus napelli sanguini calenti commiscetur, eundem mox coagulat & condensat. Ubi vero petroleum affunditur, coagulatio statim resolvitur. Memoratu digna sunt, quæ *Sylv. Samuel Anhornius de Harwiss*, Archiater Sangallensis, de abscessu coli portione non lethali narrat. Juvenis 26 annorum anno 1694 annona caritate compulsus in elibanum pistoris clam irrepit, paniculum ibi relictum petiturus. Inde extractus semimortuus & frigida perfusus, motus convulsivos expertus est per totum corpus, singulis postea diebus vel semel, vel bis redeuntes. Tandem in fatuitatem & die 16 Maji anni 1706 profus in furorem incidit: quo sæviente cultum arripiens ventrem perfodit & portionem intestini tritum circiter unciarum abscindit. Chirurgus intestinum inferius in ventrem intrudit, exterioris vero extremum cum vulneris orificio coalescere patitur: per quod excrementa reddit misellus homo, nullis per anum egredientibus. Idem nucis juglandis particulam accensam & dum flagrat, alveolo dentis extracti inditam;

TAB. IV.
Fig. 1.

præsentissimum contra hæmorrhagiam remedium prædicat, iterandum tamen secunda & tertia vice, ni statim voto effectus respondeat. Expertus quoque est haustum seri lactis calentis mane & vesperi sumtum raucedinem extemplo fugare. *Job. David Mauchartius*, Physicus Marbacensis, dolium ingens accenso intus spiritu vini negatoque exitu disruptum & fundos vitrorum ob fractas intra aquam in iis contentam lachrymas vitreas dissilientes, superiori margine integro, in scenam producit. Sed cum & illustris Præses Academiæ Dn. *Schræckius*, & nosmet ipsi experti simus, lachrymas vitreas nec tenuiori vitro damnum inferre, sive prope fundum, sive prope orificium vel latum, vel angustum frangantur; casu facta videtur fractura vitri in experimento *Maucharti*. Fortè fundus a famulo aquam apportante contra durum aliquod corpus allisus jam rimas egerat, experimentaturo non observatas. Rogandus adeo, ut eam in rem accuratius inquirat. Boves admodum pingues fieri intra 6 hebdomadam spatium, si, facto in utroque latere juxta scapulam parvo foramine ope cultelli, calamus anserinus immittatur & fortissime insuffletur, tumor inde ortus ad alias sub cute partes manibus sedulo protrudatur, donec repetita insufflatione bos totus tumidus evadat, tandemque foramina cera & lana obturentur, idem autor est. Sed merito de eo dubitatur, cum eodem remedio ad emtores decipiendos utantur equitarii malitiosi. *Gottlob Schoberus*, practicus Lipsiensis, refert, *B. Himpfelii*, Physici Revaliensis, filiam unicam 15 circiter annorum a paroxysmis epilepticis, inito cum pastore quodam paganomati monio, frustra tentatis aliis remediis, liberatam esse. Ea erant hujus epilepsiæ symptomata, ut a dæmone obsessa crederetur. Totum sæpius corpus in arcum contorquebatur; virgo hymnos aliaque carmina sacra non inconcinna componebat; magna cum facundia ad adstantes verba faciebat, non modo lingua vernacula, sed aliis etiam sibi alias incognitis, Hebraica, Græca, Latina, Gallica; helluoni mortem subitam prædicebat, qui nocte insequente ebrius de scala delapsus animam efflavit; nec minus civi Revaliensi pio beatam analysin præfagebat, statuto tempore subsequutam. Idem visos nostris temporibus in Esthonia & Olandia Satyros & rusticum solo

solo visu hæmorrhagiam curantem memorat. Testiculum tor-
natoris sinistrum in os durissimum abiisse observat *Reinboldus*
Wagnerus, Practicus Hafniensis. Ponderus urinæ examinandum
in praxi Medica commendat *Samuel Steurlirus*, Physicus Saxo-
Numburg. Hennebergicus & Schleusingensis: de quo argu-
mento publica luce digna premere celeberrimum Halensium
Medicum *Hoffmannum* novimus. Puellus 4 annorum degluti-
tam aciculam per vias urinæ sine ulla noxa secundo a deglutitio-
ne die dimisit, referente *Josepbo Lanzono*, Professore Ferrariensi.
Vidua 30 annorum ultra 6 menses guttulis sanguineis stillasse la-
bia, ordinario fluxu menstruo intermittente, fide *Samuelis Lede-
lii*, Physici Grunbergensis in Silesia, narratur. Fœtus Molhusæ
mense Augusto A. 1689 in utero matris plorans, si *Job. Georgio*
Hoyer, Medico Molhusino, credimus, urbi incendium præfagivit,
quo die 10 Septembris cum 80 ædibus aliis ipsa puerperæ domus
conflagravit. Idem *Hoyerus* allium probatissimum a calculo
præservatorium probat. Recipiuntur 3, 4 vel 5 allii particulæ
a corticibus exterioribus liberatæ, & conscissæ in spiritu vini vul-
gari, ad digitum transversum superextante, per 24 horas mace-
rantur. Infusum in ipso novilunii momento totum semel ebi-
bitur & per integrum annum singulis noviluniis repetitur. In
cystide fellea celsissimi Principis ab *Aversperg* apoplexia extincti,
post febrem tertianam intermittentem, quatuor lapillos marmo-
ris ad instar ex fusco & albo variegatos & mole sua castaneos me-
diocrès adæquantes sine ulla bile reperit *Marcus Gerbezius*, Pra-
cticus Labacensis. Similiter in vesicula fellis Præsulis cujusdam
Benedictini 57 calculos magnitudinis pisorum majorum, figuræ
triangularis ac quadrangularis invenit, *Job. Adamus Lospichle-
rus*, Archiepiscopi Salisburgensis Archiater. Idem per 6 inte-
gros annos duo ova cygnea in loco, ubi nec a frigore hiemali,
nec a calore æstivo tuta fuerunt, conservavit, & vespertino quo-
dam tempore ingenti sonitu, qualis sclopeti minoris esse solet,
unum eorum dissiliit, & cygnus tunica sua naturali contactus &
undique plumis vestitus exclusus est: quem curiositatis gratia
adhuc conservat. Maniam in puero septenni castratione curatam
narrat *Lanzonus* supra laudatus. Lapidem in vesica demortui

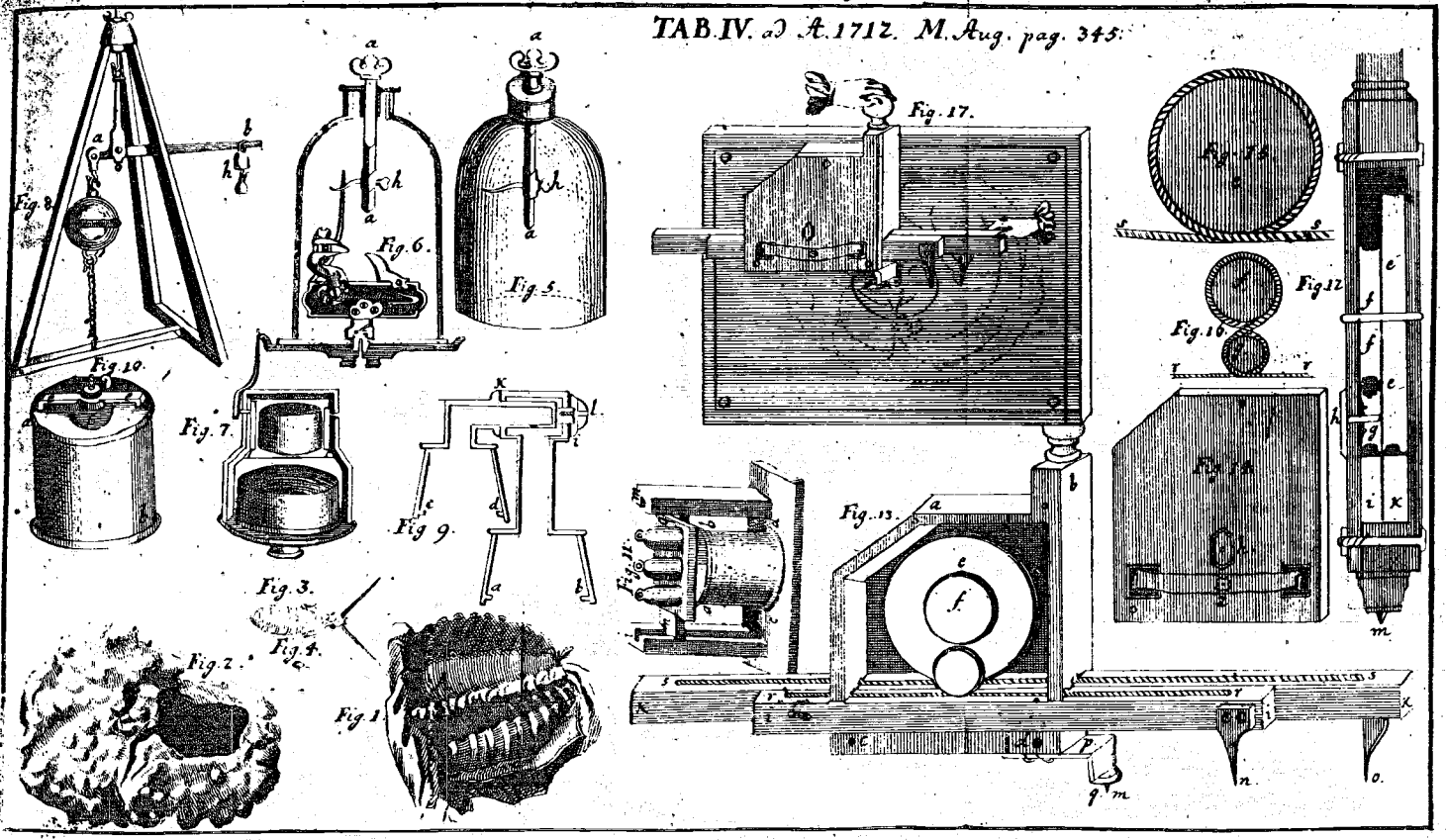
TAB. IV.
Fig. 2.

plurimis baccis juniperinis repletum invenit *Laspicblerus* supra itidem laudatus. Citius in vacuo quam in aere bullire Martis limaturam, spiritui vitrioli aqua temperato immisam, ope antilix *Guerickiana* expertus est *Job. Conr. Brunnerus*, Electoris Palatini Archiater. In utero foeminae pleuritide extinctae 32 lapides reperit *Mich. Angelus Morus*, Medicus Senensis, quorum maximi amygdalae magnitudinem aequabant, minimi fabis similes erant. Febres malignas intermittentes defendit *Christianus de Helvich*, Medicus Vratislaviensis. *Blau* A. 1707 in proprio horto semina cucumerum melones dulces ac lapidos producere miratus est: quod & aliis eodem anno accidisse notat, qui ipsimet semina studiose collecta asservaverant. Haec dum Islandicum hermaphroditum cultro anatomico subjicit *Wagnerus*. Febrim tertianam periculosam per sympathiam curavit *Hoyerus*. Carnem nempe bubulam urina febricitantis elixavit & cani devorandam dedit: qui febricitans in eos paroxysmos incidit, quibus antea aeger affligebatur. *Godofr. David Mayerus*, Praeceptor Vratislaviensis, de sono in pariete dubio invisibilis automati mortem praesagiente varia narrat. Enimvero dudum *Benjaminus Allen* in *Transact. Anglicanis* n. 245 p. 376 & *Wilhelmus Derham* ibidem n. 271 p. 831 & n. 291 p. 1586 istud insectorum genus accuratissime descripserunt, quod sonum illum edit, cumque pediculo fere simile deprehendatur, a *Derhamo* pediculi pulsatorii nomine insignitur. Tale autem per microscopium apparet, quale monstrat Figura 3, nudo oculo videtur, quale exhibet Fig. 4. Quod si quis circumspicias virorum doctissimorum observationes cum *Mayeriana* contulerit; is facile deprehendet, superstitionem multas *Mayero* circumstantias suggestisse, quae cum rei veritate non consistunt & candori supra commendato adversantur. Majorem vero fidem merentur, quae collega ipsius *Helvichius* de peste Rosenbergensis narrat, a nobis huc transcribenda, nisi prolixitas obstaret. *Job. Frid. Kbern* autor est, in intestinis Turcae ad christianam religionem conversi 48 numos aureos tartaro faecali involutos offendisse uxorem, cum a moribundo monita ventrem defuncti aperiret, quos in obsidione Budae deglutiverat, dolorum colicorum cum vomitu excrementorum non simplici vice

cau-

TAB. IV. ad A. 1712. M. Aug. pag. 345.

causam. Idem exemplum appulsus naturaliter intermittens in homine sano. Virgini religiosæ raucedinem, qua bis terve in anno corripitur, sola venæ sectione extemplo sanari, testatur *Helwichius*. Monstruosam magnitudinem penis militis cujusdam delineat *Job. Frid. Blaw*, Physicus Friburgensis. Propendebat scilicet ad genua usque, & veretrum equi turgidum superabat: testiculi scroto inclusi duplicis pugni magnitudinem æquabant. Non alium sensit dolorem, nisi gravantem ratione ponderis circa inguina appensi; veneris stimulum nocturnasque pollutiones nullas. Historiam fulminis mirabilem recenset *Scheuchzerus*, cujus non ignotum in his Actis nomen. Patrem monorchin generasse filium anorchin annotat *Mich. Frid. Lochnerus*, Medicus Noribergensis, & *Godofr. Thomasius*, Medicus itidem Noribergensis, aequilæ in medicina usum novis experimentis comprobat. Fel euphrasæ stigmatè dilutum oculis octuagenarii instillavit, qui mox acutius videre coepit. Pinguedo aquilæ candore insignis, brachio luxato adhibita, dolorem cum tumore sedavit nervisque robur intulit: in alio tali perniciosis illita molestum sustulit ardoris sensum & fissuras conglutinavit.

Appendix dimidiam fere operis partem absolvit. In ea continentur: 1 constitutiones epidemice variorum Germaniæ locorum: 2 *Bajeri* dissertatio & *Ramazzini* oratio de frigore hiemali: 3 ejusdem *Ramazzini* epistola de causa ascensus & descensus Mercurii in fistula *Toricelliana* & 4 notata *Schelhammeri* ad eandem: 5 ejusdem *Schelhammeri* anatomie xyphicæ piscis, item lumbrici & ophidii: 6 J. B. de *Wengb* discursus de tempore, quo anima rationalis humano corpori infundatur: 7 *Pachionii* dissertatio de glandulis duræ meningis: 8 *Vallisnerii* dissertatio de ovario anguillarum & 9 dissertatio alia de arcano lenticulæ palustris semine ac admiranda vegetatione: 10 *Delhardingii* continuatio parallelismi ad Miscellanea curiosorum Germaniæ: 11 *Lentilii* parallelismus ad Annum II Dec. 1 Ephem. Cur. 12 *Petri Pauli a Sangallo* experimenta circa culicum generationem, anno 1679 Italico sermone Florentiæ edita, nunc Latinitate donata: 13 *Kergeri* epistola de surdo-mutorum cura: 14 *Realis de Vienna* seu (quod verum Autori nomen est) *Wagneri* meditatio de
Xx 3 gravi-

gravitatis & cohesionis causa: 15 *Lochneri* Schediasma de Parreirabra-
 ra brava: 16 Memoria *Wurfbeiniana*: 17 Elogium *Georgii Fran-*
ci de Franckenau: 18 J. B. de *Wengh* Memoria *Griendeliana*. Dum
Rudolphus Jac. Camerarius constitutionem epidemicam Tubin-
 gensis anni 1701 & 1702 describit; observationes plurium an-
 norum meteorologicas subnectit, quas inter notatur, eclipsi Solis
 totali anni 1706 mercurium ne poli latitudine vel depressum, vel
 elevatum fuisse, utut thermometri fide aer bene refrigeraretur.
Bajerus, ante Mathematicum, nunc Theologiae in Academia Al-
 torfina Professor, causam hiemis extraordinariae, quae anno
 1709 saevit, petit a vento orientali, hunc vero ab impedito aeris
 nostri per priorum dierum turbulentam tempestatem elatere.
 Ventos enim tepidos tenuiorem fecisse aerem nostrum illo, qui
 montibus Bohemicis Carpathiisque imminet, atque adeo hunc
 in istum irruisse spiculasque glaciales secum advexisse. *Ramaz-*
zius arbitratur, in regione boreali Solis radiis ad plures menses in-
 accessa ex subito & praecipiti montis alicujus in magnas cavernas
 lapsu portam ingentem algidissimis ventis & nitrosae exhalationi
 apertam fuisse. Diversae ab his rationes frigoris illius insoliti
 redduntur in dissertatione, quae in Academia Halensi A. 1709 sub
 praesidio Cl. *Wolfii* nostri publice defensa nec indigna visa illustri
 Societati Regiae Britannicae, ut ejus epitome Actis ipsius inserere-
 tur. De *Ramazzi* epistola dictum jam est in Actis anni super-
 prioris p. 10 & seqq. *Wenghius* de tempore, qua anima corpori
 infunditur, varias tantum aliorum sententias recenset. Glan-
 dulas conglobatas, quas in dura meninge detexit *Pachionius*, in
 Actis anni 1706 p. 117 & seqq. jam descripsimus. *Vallisnerius*,
 Medicinae in Academia Patavina Professor, per plurima lustra an-
 guillam gravidam frustra quaesivit; tandem missu *Sancassani*,
 Medici Comaclensis, non sine laetitia insigni obtinuit. Bursa se-
 minibus plena instar sacci ex valida, delicata tamen membrana
 efformata erat, in angulos acutos utrinque desinens, inque lumbis
 juxta medullam spinalem sita sub intestinis, non procul ab eorum
 origine per dorsum longitudinem usque ad cloacam fere extende-
 batur. Ovarium totum insigni vasorum adiposorum multitudi-
 ne circumdatum erat, quae in anguillis etiam non gravidis ob-
 servantur.

servantur. Ovula minimarum & lucidissimarum margaritarum instar videbantur & minuto pediculo adhaerebant, per quem ipsis affluit nutrimentum. Ceterum dissertatio ex Italico idiomate Latina versa exhibetur. Lenticulam palustrem inter sponte nascentia vulgo referunt; sed docet *Vallisnerius*, latere semen sub folio in folliculo lateralibus quibusdam in areolis genito, donec maturescat. Observari praecipue in suis utriculis mense Julii aut Augusti, quandoque Septembris, si anni tempestas non adeo torrescat, vel lenticula sub umbraculis deliteat. Qua methodo plane mutos loqui & nulla non vocabula distincte proferre docuerint primum in Anglia *Wallisius*, postea in Batavia *Ammannus*; ex illius tractatu de sonorum formatione A. 1653 primum edito, dein Grammaticae ipsius Anglicanae praemisso, tandem Operum Mathematicorum Volumini tertio inserto, & hujus dissertatione de loquela Amstelodami 1700 in 8 in lucem edita abunde constat. Horum exemplo excitatus *Kergerus*, Medicus Lignicensis, eandem furdo-mutorum curam non minus felici successu suscepit, quam adeo in epistola ad Cl. *Etmüllerum* nostrum data exponit. *Wagnerus* hanc gravitatis causam assignat. Terra, inquit, tanquam suffocatus (olim verus) Sol debilitatos adhuc vibrat radios; aether necessario cum impetu succedit, protrusa subtilis materiae locum repleturus. Aetheris hic lapsus speciosa ratione gravitatem: collisio delabentis aetheris & ascendentis e terra luminaris materiae compressione cohesionem & duritiem efficit. *Parreira brava*, quam *Lochnerus* describit, est planta, quae in Brasilia potissimum nascitur & ejus regionis incolis *Caapeba* dicitur. Eam certissimum contra calculum remedium expertus est *Lochnerus*, ubi radicem foliis *Acinellae* maritatum, vel speciebus decocti *Nephritici Forestii* & *Zwölfero* correctis immixtam exhibuit, in aqua calida, instar potus *Thee*. Recenset quoque varia medicamenta ex hac radice partim ab aliis, partim ab ipso parata, & eorum effectus propriis observationibus confirmat.

CONSIDERATIONI ED ESPERIENCE DI
ANTONIO VALLISNIERI &c.

i. e.

i. c.

ANTONII VALLISNERII COGITATA ET
Experimenta circa opinatum cerebrum petrefactum,
vermiumque ordinariorum in corpore hu-
mano generationem.

Patavii, apud Johannem Manfré, 1719, 4.

Alph. 1 pl. 6, Fig. Tab. 14.

Nobilissimi Autoris non nisi paulo ante & Supplementorum Tom. III Sect. IV fecimus mentionem, cum Experientissimi *Ludovici Testi* Rationes physicas de æris Veneti salubritate p. 165 recenseremus: alia namque scripta ab eodem edita & Diario, quod *la Galleria di Minerva* inscriptum Venetiis prodit, inserta (quæ & inde decerpta edi ibidem nuperrime coepete sub tit. *Prima Raccolta di Osservazioni, Esperienze ec. del Sig. Ant. Vallisneri*) nondum ad nostras, præter duas epistolas præsentis, pervenerunt manus. In harum priori, ad summe reverendum Abbatem Antonium Conti conscripta, Noster sententiam suam libere de Observatione pronunciat, quam *du Verney* junior de cerebro bovino petrefacto *Commentariis physico mathematicis* cum *Historia Academiæ Regiæ scientiarum a Fontenellio* A. 1703 emissis, atque a nobis A. 1706 mense Augusto excerptis, inferi tribusque Figuris illustrari curavit. Figuras equidem tales, externam faciem opinati cerebri petrefacti representantes, deprædicat elegantissimas, duasque earum; licet sculptoris culpa inversas, in Tab. 8 transcribit, desiderat tamen, alias magis necessarias, quæ ejusdem cerebri, tum perpendiculariter, tum transversim dissecti, structuram pariter internam exhiberent, penitus fuisse neglectas. Idcirco ipse Autor, quo certior fieret, num ejusmodi concretiones vera existerent cerebra petrefacta, an materia potius osseo-lapidea, aliquam ex suis collectionibus, extrinsecus cerebrum exactius referentem, quam memorata *du Verney*, serra divisit. In segmentis autem, figura adambatis, nec ullum ventriculum, nec configurationem cerebri ratione anfractuam, fissuratum, foraminum & canalium ad glandulam pituitariam tendentium, nec substantiæ glandulosæ ac fibrosæ diversitatem, nec plexus choro-

idei

idei vestigium deprehendens, aut omnia de cerebro vere petrefacto tanto rectius dubitat, quanto verius ex cancris marinis, hystricibus, corallio, tubulario purpureo, stella marina & dentibus lamiae novit, quod corpus vere petrefactum integram veluti omnem retinere soleat figuram. Neque concretiones tales intra boum calvarias aliquando reperiuntur pro cerebro habere potest, quia animalium cerebrum & reliqua viscera cum carne & sanguine nunquam lapidis characterem aequae recipere observaverit, ac ossa, dentes, cornua aliave concreta dura. Provocat ad omnis generis testudines, hystrices, ostreas aliasque similes productiones, quae studio a se disruptae nullius partis mollis in lapidem mutatae ostenderint vestigium, sed vel vacuae fuerint, vel terra, aqua limosa, luto, arena, lapillis &c. repletae. Provocat ad ossa quaecunque & crania lapides facta, in quibus haud medullam vel cerebrum induratum, sed aut modo dictas materias, aut tartarum saltem viderit; prout Autores in omnibus corporis nostri partibus calculos annotaverint, nondum vero ullus totam partem in calculum mutatam detexerit. Potiori hinc jure opinatum bovis gallici cerebrum cum similibus ex succo albo, ossa formante & ferruminante, productum, naturae lusibus accenset, certus a Dn. du Verney praeter & subter concretionem cerebriformem ipsum cerebrum fuisse reperiunt, modo eidem cranium aperire licuisset, nec lanus incautus basin hujus frequentibus mallei ictibus comminuisset. Circumspectior Nostro audit lanio quidam Mutinensis, qui simile productum in cranio bovis inveniens, hoc autem in parte superiori dividere haud potens, illud non modo invertit ac subtus patienter dispecuit, sed & Autorem in tempore invitavit ad spectandum caput, quod cum materia ista indurata cerebrum una recondebat, dimidiam partem ordinario minus. Materiam talem unciarum quatuor, laevem, lucidam, durissimam & ruditer ovalem cum vasorum sanguiferorum sulcis superficiei insculptis, postquam Autor perpendiculariter & horizontaliter secari curavit, interna aequaliter plena sine ventriculis, sine duplicis substantiae discrepantia, sine plexu choroidaeo, apparuerit, figuris itidem cum illa expressa. Quae eminentiae interim sub glandulae pinealis ac processus vermiformis

mis petrefactorum nomine in figuris *du Verney* representantur, ea Nostro non minus naturæ lusus reputantur, a vera glandula pineali, veroque processu vermiformi, haud in superficie, sed profundius locatis, omnino differentes. Variis vero experimentis, cum ejusmodi materia, ossibus, calculis & lapidibus institutis, evincit, eandem non tam vere tartaream sive lapideam, sed osseam vel osseo-petrosam haberi, dum sub carbonibus vivis aliquantum inflammatur, ac instar ossis calcinati levis, porosa & candida remanet, cumque spiritu nitri more ossis lenius ebullit, quam aliquis calculus. Tum in cranio bovino speciatim fontem harum concretionum eo aptiorem quærit, quo magis illud magnitudine cerebrum parvum excedat, quoque magis etiam cornua in eo radices agant, quemadmodum concretiones tales duriores ab ossibus in genere ideo proficisci asserit, quod minus organicae sint, quam ossa ipsa, nec medulla, cellulis, vasisque omnis generis indigeant. Lubens adhuc concedit, materias istas colore candido, figura & superficie inæquali cerebrum quodammodo referre, negat nihilominus, easdem pro vero cerebro petrefacto posse venditari, cum talis superficiei inæqualitas sine lege ac ordine videatur inducta, in omnibus variet, ac in nonnullis concretionibus marinis lapidefactis, ex quibus Coralliodem cerebriformem potissimum nominat & in Tab. 10 representat, major adhuc superficiei cum naturalibus cerebri gyris occurrat conformitas. Suspiciatur autem fortuitas tales concretiones in boum calvariis paulatim fuisse generatas instar lapidum, in mirabilium speluncarum pavimentis sub extraordinaria & curiosa quandoque figura efformatorum, vel instar excrescentiarum gummosarum circa arbores subinde provenientes, ex suo thesauro utrinque productum indigitans, quod externam pariter cerebri humani faciem æmuleretur. Succum nempe osseum successive destillasse, quo natura peregrino hospiti adsuesceret, eundemque primo fluidum sensim in figuras istas irregulares simili ratione fuisse induratum, ac in naturali alias, tum ipsorum ossium, tum ossium fractorum calli, productione fieri soleat. Ipse inter duas concretiones suas, superius memoratas, alteram recentiore nondumque extreme compactam & majori porositate con-

ednjcit, novum argumentum materiae ossæ in lapidem conversæ ex ipsius *du Verney* descriptione adjiciens, ceu in qua hic a cerebro petrefacto nonnullas partes osseas spectandas sibi expressis fateretur verbis. Nec videt, quomodo succus, sive osseus, sive gypseus, a meninge dura valeat impediri, quo minus ad piam membranam cerebrumque deflueret, quoniam ille, qui cranium durius perripit, haud difficulter per annexam quoque meningem duram sibi paraturus sit viam, potissimum quando in bobus radices cornuum aliamve partem calvariae fortassis lædi prius contingeret occasione vel percussu eorum capitis, vel impetus ipsorum cornibus in aliquod corpus durum facti. De cætero casum non adeo rarum esse, ut, ex *du Verney* sententia in Gallia unice, ac in Suecia, a *Barbolino* descriptus, acciderit, Autor quinque exemplis, partim a se, partim ab aliis in Italia observatis, evidentissime demonstrat: primum siquidem Mutinæ contigisse, in Tab. 1 delineatum; alterum vero Ferraria dono sibi fuisse transmissum, in Tab. 2 exhibitum; tertium Venetiis in musæo nobilissimi *Teta* se vidisse, in Tab. 4 & 5 designatum; quartum Bononiæ in musæo *Aldrovandi* asservatum & in Tab. 6 ac 7 expressum, doctissimum *Donelli* indicasse; quintum denique Patavii in divæ Justinæ coenobio annotatum atque tum a *Schenckio* & *Sieboldo*, nec non a *Pobrzenski* in M. A. N. C. Dec. I A. I Obs. 26 & 130, tum a *Scarubicio*, Prof. Publ. Patavino, in peculiari libello descriptum haberi. Quod boves autem, quorum cerebrum, & in Italica, & in Suecia, in lapidem mutatum crediderunt, stupidiore extiterint ac macilentum, capitibusque semper pendulis ac pronis incesserint, naturæ legibus longe conformius perhibetur, promptiusque exponitur, quam quod bovem gallicum fortissimum, feracem & pinguem *du Verney*, a lanione haud dubie deceptus, retulerit. Tandem ipsa historica descriptio, a laudato *Scarubicio* Patavii A. 1678 Latine edita, una cum nonnullis animadversionibus atque rerum Indice, subjungitur, eo gratior omnino futura, quo rarior adhuc fuit. Epistolam posteriorem, vermium ordinariorum in corpore nostro generationem prolixius excutientem, Mensi proximo cogimur reservare.

VULNERUM ALIARUMQUE LÆSIONUM
violenterum & externarum lethalium vel minus talium
sciagraphia brevissima; Autore MAXIMILIANO
PREUSS, Philos. & Medic. Doctore, & Aca-
demico Naturæ Curioso Leopoldinc-
Imperiali.

Vratislaviæ, impensis Baumannianis, 1712, fol. chart. aug.
 Plag. 2.

Postquam Autor Clarissimus in Epistola dedicatoria ad Senatum Vratislaviensem necessitatem corpora hominum occisorum Medico-Anatomicæ lustrationi committendi evicerat, in Præfatione docet, qua methodo usus fuerit, quoties occasio casus ratione lethalitatis vulnerum vel soli vel mutua collegarum opera decidendi suppetebat, dum ante hos 30 annos primum Fraustadii in Polonia, tandem & Vratislaviæ Silesiorum Physici officio, ut & ante Medici nosocomii & pestilentiarum functionibus hic admotus erat; læsionemque violentam vel vulnerationem ab extèrno lædente illatam per se lethalem dicit illam, cujus causa sola sine alius causæ culpæve interventu homo necessario ordinariove moritur, paucis ut plurimum ab inflictione momentis, horis, aut diebus, vel etiam tardius longe, & quadragesimo die, ita ut nullis artis regulis aut instrumentis medicamentisque aut non tam cito, antequam mors obvenerit, curari possit, ob impossibilitatem potissimum deligationis debitæ, & applicationis remediorum, sanguinem imprimis sistentium, &c. propter denegatum ad læsionis profunditatem accessum necessarium; monet insimul, vulnus per se lethale esse iterum tale vel simpliciter seu absolute, i. e. semper ac necessario, vel ut plurimum seu frequentius ordinariove. In Sciagraphia ipsa primum in genere substititur læsio, violenta vel vulneratio quorumcunque hominum, quæ per se lethalis est 1) ex partium læsarum gravius & profundius, hincque indeligabilium aut insanabilium, usu ad vitam simpliciter necessario, earumque fluxu sanguineo, sensu, & individuali constitutione, sive a natura, sive ab ætate contracta; 2) ex læsionis gravitate, seu magnitudine aut pluralitate; 3) ex curationis impossibilitate. Dein in specie infantum recens naturorum

torum læsiones lethales exhibentur. Denique vulnera per accidens lethalia delinèantur, quæ sunt leviora, & partium vasorumque minus principalium intervenientibus causis accidentalibus e. g. morbo præcedente & conjuncto cacochymico, vel errato quodam gravi sive commissionis sive omissionis, tam ex parte ægri, quam medentis, ut & adstantium. Ex quo memoriæ sublevamini & publicæ utilitati hanc sciagraphiam inservire, L. B. haud inique judicabit.

BREVIS IN VIM CENTRIFUGAM MATERIE æthereæ, nullatenus idoneam ad centripetos gravium motus imprimendos, Observatio Physico - Mathematica.

Parisiis transmissa, Aut. F. D. C. Abb. Vall.

Quis sit gravitatis effectus norunt omnes; quænam detur ejus causa, nemo hæctenus indubitatis argumentis demonstravit; rem in Physicis adeo abstrusam dilucidare non mihi est animus. Hocce phænomenon ex rapida ætheris Terræ circumvoluti vertigine nequaquam oriri, paucis ac evidenter hic ostendendum suscipio.

Sunto itaque

1) t , datus numerus minorum secundorum horariorum, ex quibus constat tempus, quo Planetæ circa suum centrum a stella fixa tanquam conspicuo cœli puncto ad eandem revolvitur;

2) $\frac{t}{n}$, pars hujusce horariorum secundorum numeri quantumlibet parva;

3) c , quantitas hexapedarum gallicarum, quæ circumferentiam illius planetæ in æquatore suo dimetiuntur;

4) $2r$, cognita parium hexapedarum summa, quæ diameter ejusdem planetæ vel præcisa vel intra ætheris ambientis spheram ad corpus aliquod grave sublatum producta continet;

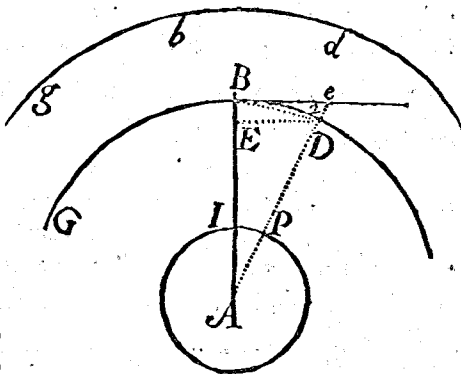
5) $\frac{t}{nn} \times \frac{f}{z}$, quantitas numerica exprimens in particulis hexapedæ spatium ad planetæ horizontem verticale; per quod tempore brevissimo sive instanti physico $\frac{t}{n}$ æther circumfusus communique

munique vorticis planetarii impetu abreptus non modo urget quoquo versus, ut a centro motus sui recedat; sed etiam si quas sursum emissas sibiq; obvias corporum terrestrium moles offendit, his vi centrifuga lentius vibratis antevertere, deturbatasque de loco retundere deorsum, hic concipitur. Cujus spatiosi expressio sic ad hexapedalem mensuram, refertur, ut descensus gravium secundum hypothesein Galileanā accelerari supponat; quemadmodum ex ratione spatiorum ad quadrata temporum in quantitate $\frac{1}{111}$; & hexapedarum ad quindecim pedes in numero $\frac{5}{1}$ posita innotescit.

² Intelligatur nunc figura $GBDA$, cujusdam planetæ centralis in A cœlum representari sectum plano per æquatorein IP ducto; ubi descripta centro A & radio ad libitum sumpto AB peripheria GBD designat ætheris huic planetæ circumfusi revolutionem centrali vertigini PI concentricam. Adis per punctum A altero radio AD & per punctum B recta contingente Be , supponatur angulus in centro BAD omni dato minor; adeo ut triangulum DBE , quod tres lineolæ nempe arcu Bd chorda DB , particula BE radii BA & recta tangenti parallela ED constituunt, sit indefinite parvum tribus punctis B, E & D inter se quam proximis.

Liquet, quantumvis parvus detur angulus BAD , parvum triangulum DBE semper esse rectangulum in E , propter latus EB super radio positum, quod sinus versus dicitur, ac propter latus tangenti parallelum, quod sinus rectus vocatur.

At ex triangulo rectangulo isto sit $\overline{ED}^2 = \overline{DB}^2$.

$\overline{DB}^2. - \overline{EB}^2.$, & ex circulo $GBDG$ diametrum suam $= 2AB$ habente datur $\overline{ED}^2. = 2ABEB - \overline{EB}^2.$: Ergo substitutis æqualibus reperitur $\overline{DB}^2. - \overline{EB}^2. = 2ABEB - \overline{EB}^2.$ & addito utrinque $\overline{EB}^2.$ resultat $\overline{DB}^2. = 2ABEB$, unde concluditur $\frac{\overline{DB}^2.}{2AB} = EB$, id est, in terminis analyticis $\frac{u^2}{2r} = f$, positis videlicet $AB = r$, $DB = u$, $EB = f$.

Jam vero quod ad vim centrifugam attinet; advertendum est, auræ æthereæ, secundum circumferentiam GBD globo planetario IPA concentricam diffusæ, particulas quasvis B concepto rotationis circa centrum A impetu statim per circuli tangentem Be in fugam niti; quandoquidem motus omnis ex se recta tendit. Verum in vortice unde quaque compresso istud necessarie fit diversorum motuum, quo sibi quam minimum obstant, æquilibrium, ut nifus mobilium per circulationis tangentem cogatur renixu perpetuo deflectere in motum circulem. Punctis porro A in centro circuli & e in ejus tangente junctis, liquet brevissimum puncti e a circumferentia intervallum esse lineolam normalem eD ; sicut lineola ipsi diametro BA parallela ducta per punctum D donec occurrat tangenti Be , esset brevissima hujus puncti D ab hac tangente distantia, quæ propter duas æquidistantes rectas eB & DE æqualis fieret particulæ EB ejusdem diametri BA . Liqueat etiam, quo acutior est angulus eAB , eo magis ad parallelismum cum lineola EB disponi lineolam eD ; ita ut continuata in infinitum appropinquatione, qua arcus DzB indefinite parvus evadit, hæc eD illi EB parallela & æqualis censenda sit, tuncque præcisum inter particulas circumferentiæ ac tangentis infinitissime exiguas BzD & Be intervallum dari constet æquale

ipsi EB seu $f = \frac{u^2}{2r}$ sicuti supra ostendimus. Evidenter igitur quo momento $\left(\frac{1}{n}\right)$ elementum æthereum B decurrere circulationis suæ tangentem Be conatur, eodem consequenter a peripheria BzD recedere intervallo per exiguo EB nititur: Quumq; hoc ipso momento conficere arcum BzD cogatur, necesse quoque

est, ut ab illius tangentis directione hoc ipso intervallo removeatur. Hinc eidem ætheris circa centrum *A* gyantis elemento simul inesse concipiuntur actio centrifuga & reactio centripeta instantanea, quarum mensura sit pars semidiametri infinite parva *EB*.

Quod si vera descensus corporum gravium in vortice planetario causa non alia esset quam ætheris actio centrifuga, quæ moles illas ad fugiendum centrum inertes deorsum deprimeret eodem motu accelerato, quem circa Terram observamus; certe per quod spatium verticale quantumvis breve *EB* particula æthereæ actione centrifuga ascenderent, per hoc corpora gravia reactione centripeta descenderent. Palam fit autem ex superius dictis, parvum intervallum sive spatium *EB*, quatenus brevissima quacunque scrupuli secundi horarii parte $\frac{t}{n}$ ad receptam apud Mechanicos de descensu gravium hypothesein refertur, denominari posse $\frac{t}{m} \times \frac{s}{2}$, at quatenus ad vim centrifugam vel centripetam pertinet, exprimi per $\frac{uu}{2r}$. Ergo tunc foret $\frac{s}{2m} = \frac{uu}{2r}$, & $\frac{r}{n} = u$, qui chordæ *BD* valor ipsi arcu *D2B*, cui illa subtenditur, sine ullo sensibili errore tribui potest; quandoquidem earum linearum differentia omni data minor evadit, quum angulus ad centrum *DAB* pro momento $\frac{1}{n}$ indefinite acutus est.

His positis si planetæ centralis *PAI* hoc ipso instanti $\frac{n^0}{1}$ circa suum centrum *A* motu vertiginis rapi intelligatur; punctum æquatoris sui quodlibet *I* arcum describet toti circumferentiæ *c* ad hexapedas redactæ proportionalem in ratione hujusce instantis ad circumvolutionis integræ tempus *t* per minuta secunda horaria computatum: hoc est algebraice (secundum denominationes superius factas) Qualis in secundis horariis datur *t* ad $\frac{t}{n}$, talis in hexapedis Gallicis sese habet *c* ad arcum æquatoris planetarii quæsitum, scilicet $\frac{c}{nt}$. Atqui manifeste habetur

habetur $\frac{c}{m} \text{ ad } \frac{r^2 sr}{n}$ ut r ad $\frac{r^2 sr}{c}$; quæ ratio esset isochronarum
 revolutionum, quas planeta centralis ac æther circumfusus per-
 agere deberent, proindeque velocitatum æquilibrium, cum qui-
 bus eos in orbem moveri necesse foret, ut auræ ætheræ vis cen-
 trifuga easum ad planetarum centra perpendicularem gravibus
 sursum emissis imprimere posset. Hinc propositionis, quam
 impugnandam hic nobis proposuimus, evidentissima est falsitas.
 Quicumque animo paululum attento rem perpenderit, facile as-
 sentietur, effici non posse, ut fluida materia, qualis est æther, vor-
 ticem planetarium implens, multo citius quam ipsum planetæ
 corpus in centro volubile circumferatur, quin prominentia quæ-
 que in ejus superficie, veluti in terra nostra arbores, ædes & tur-
 res, subruat secumque abripiat: tantum abest ut, quod experi-
 entia quotidiana compertum est, gravia in sublime jacta tam re-
 cta tenderent deorsum ac in loco quiescente, idemque soli terre-
 ni punctum, unde ad perpendiculum projecta attolluntur, relapsa
 attingerent. Nec aliquis dicat subtilissimum ætherem, dum ab
 oculo in ortum gyrat, corporum crassiorum poros rotationi suæ
 objectos permeare, sicque perpendiculi eorum casui non ob-
 sistere. Quonam enim modo centrum versus communis vorti-
 cis illa depelleret, quum eorundem gravium poros secundum vis
 centrifugæ directionem patefactos nihil ipsi intercludat? Non-
 ne, his poris minime obstantibus, massa, ex qua omne grave con-
 stat, satis quaqua versus ætheri impervia est, ut ab eo percuti &
 propelli undequaque possit? Attamen diurna sphaeræ ætheræ
 globum terrestrem circumcingentis revolutio nullas adificio-
 rum moles subvertit: velocitas profecto, quam habet, cum ver-
 tiginis centrali concordat. Intervallis itaque a centro vorticis
 ad quodlibet æquatoris planetarii punctum I & ad quodeun-
 que respondens sphaeræ ætheræ punctum B , velut AI & AB in
 schemate, denominatis $\frac{1}{2}d$ & r , ratio velocitatum concentri-
 carum, quam superius demonstravimus pro effectu proposito
 requiri, ad $\frac{r^2 sr}{c}$ eadem necessario esset quæ $\frac{1}{2}d$ ad r ; unde
 $\frac{dr^2 sr}{2c} = r$, & consequenter $r \times \frac{r^2 s}{2} \times \frac{d}{c} = r^2 r$. manifestissime
 absq-

absurdum; quantitas siquidem constans seu semper in se determinata r (numerus secundorum horariorum, quibus planeta revolutionem integram circa centrum suum perficit) ducta in immutabilem diametri d ad peripheriam c rationem sumptam secundum numerum $\frac{1}{2}r$, nullatenus discreparet a quantitate mutabili sive indeterminata $\sqrt{r}$ (radice quadrata varii numeri r hexapedarum quas semidiameter diversa cujuscunque circulationis ætheræ in eodem vortice continet) quæ absurda consequentiâ propositionis, ex qua deducitur, falsitatem evincit.

Porro quid in singulis quibusdam præcipuorum planetarum vorticibus ex hac hypothese eveniret, paulo magis curiose exquirere non ab re est. Ac primum quidem in Terra domicilio nostro notandum venit, diurnam ejus revolutionem secundorum horariorum 86400 numero (r) absolvi, circumferentiam æquatoris hexapedarum Parisinarum 20542320 numerum (c) adæquare, & semidiametrum ejusdem æquatoris sex tantum Gallicis pedibus auctam continere similium hexapedarum 3269298 numerum (r) cujus quintuplus 16346490 radicem quadratam habet majorem quam 4043 ac minorem quam 4044. Itaque $\frac{86400}{20542320}$

$= \frac{120}{28531} = \frac{c}{r}$ multiplicetur duntaxat per 4043 $=$ prope $\sqrt{r}$;

fiat $\frac{485160}{28531} = 17 \frac{133}{28531} = \frac{17\sqrt{r}}{c}$ quam proxime. Unde apparet, non

ab ætheris, nec cui admiscetur aeris, orbem terrarum perstringentis, vi centrifuga produci posse superficiem terrestris gravitationem seu in centrum terræ visum; quin decies & septies velocius quam ipsa terra impetu rotationis moveatur tam æther quam aer. Supponamus jam, corpus aliquod gravissimum ad superam usque atmosphæræ superficiem leucis minimis fere sex a terra distantem attolli, ut inde illud vis centrifuga aeris commisitque ætheris deorsum retundere queat: necessariam in hac cœli regione ad talem effectum vertiginis celeritatem sic eodem calculo expedite reperiemus. Leuca minima æquivalet Gallicis hexapedis 2000. Addantur sex ejusmodi leucæ terrestris semidiametro; summa erit 3269297 + 12000 = 3281297 pro r . Unde pro $\sqrt{r}$ datur $\sqrt{16406485}$ major quam 4050 & minor quam 4051: Sufficit

Sufficit ducere 4050 in $\frac{120}{28531} = \frac{f}{c}$, oriturque $\frac{486000}{28531} = 17$
 $\frac{973}{28531} = \frac{f}{c}$ pro velocitatis quantitate ad datam terrestris globi
 concentricam ratione. At tanta revolutionum circa idem
 centrum inter se proximarum inæqualitate supposita, quis, quæ-
 so, hominum erectus stare super terra vel ad punctum temporis
 posset, capite citius pedibus orientalem versus plagam translato?
 Omne ponderosum corpus, quo altius in atmosphæra translatum
 foret, eo remotius in ortum recideret. Nulla tamen vel in statu
 recto vel in lapsu verticali corporum terrestrium differentia de-
 prehenditur, ac si terra quam inhabitamus plane quiesceret.
 Nunc animi causa calculum nostrum ad Planetam Marti
 transferamus. Hunc spatio horarum 24 & minorum 40
 circa suum axem revolvi, diametrumque habere terrestris pro-
 portionalem in ratione 3 ad 5, ex observationibus astronomicis
 comperimus. Fiunt autem ibi 24 h. 40' = secund. hor. 88800
 = c; 20542320 hexap. $\frac{2}{3}$ X = hexap. 12325392 = c; 3269297 he-
 xap. $\frac{2}{3}$ X = hexap. 1961578, & hexap. 1961579 = r pro distan-
 tia alicujus gravis a centro planetæ quæ semidiametrum ipsius
 sex pedibus tantum exsuperet. Hinc sequuntur $\frac{88800}{12325392} =$
 $\frac{3700}{513558}$ & $\frac{r}{sr} = \frac{9807895}{11584700}$ major quam 3131 ac minor quam 3132
 quæ præstant $\frac{r}{sr} = \frac{11584700}{513558} = 22 \frac{143212}{256779}$. Vertiginis ergo
 motus vicies & bis circiter in ætherea materia Marti circum-
 fusa requiritur celerior, quam in ipso planetæ globo, ut vis centri-
 fuga hujus ætheris causa fieret ejusdem, quæ circa terram nostram
 deprehenditur, accelerationis gravium ad centrum illius planetæ
 tendentium. Stella enim Martis globus est ex crassa materia
 constans, qui suo vortice non caret. Macula una aut altera in
 ejus disco per magnum telescopium conspicua, identidem sese
 occultans rursusque sui copiam faciens, non modo molem supra
 suum axem circumactam sed etiam superficiem salebrosam &
 asperam indicat. An verisimile est, si ab origine rerum tam
 inæqualibus turbineis motibus illa moles & fluidum circumquaq;

diffusum concentricè raperentur; superficiem ipsius collisione vehementi & continua perfrictam non adhuc factam esse ex omni parte aquam & levigatam.

Ultimum esto assertionis nostræ argumentum Lunaris vortex aura sua ætherea centralem globum ambiente, non secus ac ceteri, plenus. Luna unicus in hoc vortice minor planeta & in terrestri majore satelles, revolutionem integram circa centrum suum diebus $27\frac{1}{3}$ perficit. Semidiameter ejus se habet ad semidiameterum telluris & ideo maxima illius pberiphæria ad maximam hujus peripheriam sicut $1\frac{1}{5}$ ad 4. Equivalent autem $27\frac{1}{3}$ dies numero secundorum horariorum $2361600 = 1$. Ratio 4 ad $1\frac{1}{5}$ sive 1 ad $\frac{4}{5}$ est eadem quæ numeri hexap. in maximo terræ circulo contentarum 2054320 ad quartum nempe hexap. numerum $5477952 = 4$; & eadem quæ numeri hexapedarum in semidiametro terre stri contentarum 3269297 ad alium videlicet $871814\frac{2}{3}$ qui, additis additamento $1\frac{1}{5}$ evadit $871814 = 1$ paulo major semidiameter lunaris mensura, propter suppositam gravis ejusdam altitudinem; unde fit $V_{5r} = V_{4359070}$ major quam 2087 & minor quam 2088 . Atqui 2087 ductus in $\frac{2361600}{28531}$ sive in æqualem fractionem $\frac{12300}{28531}$ producit $\frac{25870100}{28531} = \frac{899}{28531}$ pro V_{5r} . Licet igitur, fieri non posse ut in vortice Lune proprio vis centrifuga ætheris ipsi proxime circumfusi descensum gravium motu uniformiter accelerato centripetum generet, quin rotatione propè non genties velociore quam globus Lunæ circumferatur. Num credibile est tot montes præcellos, quibus superficies hujuscæ planetæ aspera telescopiorum ope conspicitur, non adhuc potuisse tanto ætheris circumvadentis collisu in planum deduci? Alia penitus via produci a natura in universo mundo planetario lapsus gravium ad vorticum centra cum uniformi acceleratione verticaliter directos concludamus. Veram autem ac genuinam illius phænomeni causam doctis Physices studiosis, ut quisque sagaciori pollebit ingenio, detegendam atque demonstrandam relinquamus.

Mens. Jun.

Anno 1712.

Erste

Erste Fortsetzung und Vermehrung des
Tractats von der Luft-Pumpe,

i. e.

ANTLIÆ PNEUMATICÆ ILLUSTRATÆ

Continuatio prima; Autore JACOBO LEU-
POLDO, Mechanico Lipsiensi.

Lipsiæ, apud C. Zünckelium, 1711, 4.

Constat pl. 5. Tabb. æn. 4.

Cum ingeniosus *Leopoldus* multum studii in machinis ac instrumentis ab aliis inventis corrigendis ac perficiendis atque in novis inveniendis non invita Minerva ponat; mirum non est, quod ab eo tempore, ex quo ejus de Antliæ pneumaticæ tractatus, in Actis Anni 1708 p. 354 non sine laude commemoratus, prodiit, apparatus antliæ pneumaticæ multum immutaverit. Nostri vero esse censemus, ut mutationes præcipuas ex continuatione (quam vocat) prima antliæ pneumaticæ illustrata hic loci indicemus, cum eas rerum naturalium curiosis experimentatoribus non ingratis fore cetero persuasi simus. Primum itaque industriae ac ingenio Autoris debetur, quod motus in vacuo facilius, quam ante producere liceat. Virgæ enim orichalceæ *aa*, superiore sui parte cylindricæ, inferiore prismaticæ, ope cochleæ *b* brachia varii generis affigit pro diversitate rerum in vacuo movendarum. Quomodo motus producat, nudus Figura 6 ad spectus docet. Invenit instrumenta, quibus liquores in vacuo facillime commiscentur: quod denuo ex nudo Figura 7 ad spectu manifestum est. Instrumento, quod ad aerem comprimendum ab ipso ex cogitatum in Actis Anni 1708 p. 354 descripsimus, lumen sufficiens deesse expertus est ob vitrorum basibus affixorum molem exiguam. Planis itaque vitris exiguis & nimium crassis substituit majora concavo-convexa, convexitatibus intus sibi mutuo obversis. Hemisphæria evacuata majora ope stateræ *ab* facilius separat, exiguo nempe pondere *b* sufficiente. Instrumenti *ab il k cd*, ad frangendos orbes vitteos pressione aeris commodi & in Actis l. c. p. 355 delineati, structuram accuratius

TAB. IV.

Fig. 5.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 8.

- TAB. IV. quam ibi exhibet orthographia ejus in Figura 9. Brevitatis
 Fig. 9. gratia præterimus artificia, quibus pulvres liquoribus in vacuo commiscet, siphones clausos aperit, campanas agit, embolum antliæ nunc attollit, nunc deprimat, lacrymas vitreas frangit, inflammabilia in vacuo accendit, gradum expansionis aeris inclusi externo remoto æstimat & alia hujusmodi efficit. Describit vero etiam alias quasdam machinas ad apparatus antliæ proprie non spectantes. Ita commodiorem formam consiliavit machinæ in Actis A. 1709 p. 237 descriptæ, qua Mechanicus insignis Anglus *Hauksbee* lumen in tenebris producit. Simplicem quoque structuram exhibet machinæ *Papinianæ* ad emollienda ossa. Cylindro scilicet orichalco vel, quod melius censet, ferreo ab duorum minimum, ad summum 18 digitorum alto, 6 vero vel 7 lato, afferruntur duo fundi: quorum superior foramine ovali instruitur. Foramen istud obturatur operculo paulo latiore & firmatur opere cochleæ & laminæ ferreæ transversæ *ee*. Quod si hanc machinam *Leopoldianam* cum *Papiniana*, in Actis Annorum 1682 p. 306 & 1687 p. 276 descripta, conferre libuerit; simplicitas illius admirationi erit. Excogitavit quoque machinam ad examinandam vim, quam pisa vel fabæ humore imbibito intumescerent adversus vasa exercent. Cylindrus *abcd* ex orichalco vel cupro paratur: embolus non nimis arte internam ejus superficiem contingere debet. Fulcri lignei *im* & *asseris* *ng*, cui embolus affixus, figuram nudus Fig. 11 ad spectus docet. Perfecit quoque machinam, qua ad pressionem aquæ examinandam usus est *de Volder*, a celeberrimo *Valentino* in Armamentario Naturæ pag. 59 delineatam.
- Fig. 11.

Ceterum docet Auctor noster tum in Præfatione, tum peculiari Scheda edita (quæ apud *Thomam Fritschium* Bibliopolum nostratem haberi potest) se parare editionem *Theatri Machinarum & Instrumentorum absolutissimi*, cum ea, quæ nunc prostant, admodum imperfecta sint multisque navis laborent. Describentur in ea præter machinas simplices, ex quibus reliquæ componuntur, non modo omnis generis molendina & machinæ hydraulicæ; sed & instrumenta pneumatica, optica, arithmetica, geometrica, astronomica, pyrotechnica, architectonica, œconomica, anatomo-

anatomica, aliaque artificum. Describentur etiam omnis generis horologia. Rogat vero Autor, ut, si quis ipsum in re tam ardua tamque utili juvare possit, ipsum mature ea de re moneat. Quoniam vero Autor non modo a prima juventute studiis operam dedit, sed & a multis annis instrumentis variis parandis ipsemet manum admovit, atque in his ipsis Actis ingenii ac industriae ipsius monumenta varia extant; nulli dubitamus fore, ut labore, quem in se suscepit, cum laude defungatur.

MACHINA ANAMORPHOTICA AD DEFORMANDAS IMAGINES, A SPECULO CONICO REFORMANDAS, INVENTA A JACOBO LEUPOLDO, Mechanico Lipsiensi.

Ethi imagines magis deformedur, quae a speculo conico, quam quae a cylindrico reformantur; machina tamen, quae illorum delineationi inservit, simplicior est altera Mense Junio exhibita, quae his delineandis destinatur. Structuram satis clare ac distincte schematismi referunt. Nempe Fig. 12 veram machinae ac partium altitudinem in orthographia illius exhibet: Fig. 13 internam structuram monstrat; Fig. 14 operculum repraesentat cum lamina elastica ad motum regularum dirigendum necessaria: Fig. 15 & 16 ostendunt, quomodo chordae circa rotas circumducantur; denique Fig. 17 usum machinae adumbrat. Proderit tamen, ut de singulis partibus sigillatim pauca dicam. *abcd* est capsula lignea vel orichalcea, cui inclusa rota major *e* cum minore *f* ipsi affixa & alia adhuc minore *g* peculiari axi *b* infixi. *I* & *k* sunt duae regulae per capsulam huc illucve trahendae ac retrudendae. *pq* est lamina orichalcea cum cuspe *cbalybea*, qua mediante machina in centro prototypi desigitur & circumcirca movetur. Regulae *i* & *k* instruuntur stylis orichalceis *n* & *o*: lamina vero elastica *pq* mediante cochlea *r* nunc deprimitur, nunc laxatur, prout usus postulat. Denique *rs* sunt chordae, quarum ope obtinetur, ut, regula una mota, moveatur debite & altera. Diameter rotae *e* est ad diametrum rotae *f* ut semidiameter speculi ad latitudinem craticulae methodo vulgari pro conficiendis anamorphosis paranda. Diameter autem speculi, uti notum, aequatur lateri craticulae

TAB. IV

Fig. 12, 13,
14, 15, 16.

craticula, cui prototypum includitur. Regula ita ordinanda, ut styli n & o concurrentes intervallo semidiametri speculi conici m distent. Funes & rotarum peripheria resina calliphonia illiuntur pro facilitando motu.

Ulus machinae talis est. Prototypum in tabula plana expanditur & in ejus centro machina defigitur. Manu sinistra movetur machina; dextra vero regula k ita attrahitur, vel retrahitur, ut stylus n singula prototypi puncta permeet. Ita enim stylo o puncta e typo respondentia designari possunt, cerussa in lineas connectenda.

ELEMENTA GEOGRAPHIÆ GENERALIS;

Autore JO. GEORGIO LIEBKNECHT, in Acad.

Ludov. Mathem. Prof. Publ. Ordjn.

Francofurti ad Moenum, apud Dominic. a Sande, 1712, 8.

Alph. 1 pl. 10 & fig. æn. pl. 35.

Cum Cl. Autor in Geographia Mathematica (generalem vulgo vocant) multa egregia, proficua, amena, necessaria adhuc desiderari intelligeret, operaque divina aliis exponenda & commendanda esse secum perpenderet; ad elementa hæc conscribenda animus appulit, de quibus in Præfatione asseverat, plura illi inesse, immo magis commoda usuique humano convenientia, quam qua permagna de hisce rebus conscripta volumina exhibere deberent, & non exhibent. Breviter se scripsisse in eadem fatetur, partim ex necessitate, quia nundina instabant; partim ex commoditate, quia juventuti Academicæ nimium diffusa minus commoda & nimis pretiosa displicent. Ipsam tractationem triplici Sectione absolvit. Primam præliminarem vocat & in hac potissimum aliorum Geographorum industriam se superasse confidit. Agit autem de natura & constitutione studii Geographici. Tradita Geographiæ definitione de ejus objecto & hujus affectionibus disserit. Illud globum terraquaereum constituit; has in coelestes, terrestres & humanas distinguit. Coelestes ipsi sunt stellarum phaenomena, quatenus e terra observantur. Ad terrestres refert terræ figuram, magnitudinem, motum, distantiam ab aliis corporibus mundanis; limites marium, locorum situs &c.

situs &c. Pro humanis denique habet incolarum originem, eorum vitæ genera; mores, linguas, religionem, corporum habitus, ingeniorum culturam, rerum publicarum formas, hominum celebrium memoriam &c. Geographiam dividit in mixtam & puram, quarum hæc ipsi est, quæ Mathematica alias dicitur; illa vero, quam Historico-physicam vocant. Principia ejus duo commemorat; Mathesin & experientiam. Postquam in originem Geographiæ inquisivit; multus est in recensendis augmentis ejus, quæ ad Astronomiam, artem navalem & bellicam, Astronomiæ cum Geographiæ combinationem, Matheseos incrementa, Europæorum itinera ac bella, Germanorum studia ac cultum, præclara conamina varia; e. gr. *Christophori Columbi* orbem novum detegentis, Geographorum recentiorum multitudinem, novas regiones detectas, circumnavigationes Orbis terrarum, Astronomiæ restaurationem, historico-politicas & physicas observationes, Societates Scientiarum Regias, integra navigationum collegia, instrumenta, mapparum Geographicarum officinas refert. Defectus quoque notat, quos tamen non obstare arbitratur, quominus scientia dici possit: Medicinam enim scientiam appellari, etiam si hodiernum ægrotent homines. Defectuum presentium causas commemorat neglectum studii Mathematici, topographiarum raram copiam, quodque soli sculptores mappas delineent & sumptibus parcatur, quos itineribus, variis hominibus, instrumentis, literis hinc inde mittendis impendi oporteat. Ubi & machinæ *Melliæna* in Actis A. 1709 p. 281 representata mentionem injicit & Auctorem rogat, ut ob usus varios in vita communi eosque egregios pleniorum ejus descriptionem edat. Colophonem tandem sectioni primæ imponit tractatio de diversis mensuris in diversis Terræ locis. Sectionem alteram doctrinalem appellat, in qua terræ divisionem Mathematicam per circulos, ejus figuram, magnitudinem & divisionem per zonas & climata considerat quatuor distinctis capitibus. Docet nimirum primo præter circulorum definitiones invenire distantiam, quam visus in superficie Telluris attingit, lineam meridianam, stellarum transitum per meridiem & altitudines, elevationem poli, plagas mundi, acus magneticæ declinationem, tempus ex

observatis altitudinibus siderum (ubi de horologiorum æ penduli structura & usu), longitudinesque locorum (ubi calculum eclipsium satellitis 24 primi ex Whistoni prælectionibus Astronomicis repetit & de machina Melliana, quam supra commendaverat, judicium in Actis A. 1709 p. 284 latum probat). Addit ex Ricciolo, Philippo de la Hire aliisque tabulas Astronomicas primi præsertim mobilis & ex Whistono tabulas motuum Satellitis primi Jovialis. Cap. 2 figuram terræ rotundam consuetis argumentis adstruit. Sub initium cum Sandvoortio in paradoxâ dissertatione de causâ motus (de qua vide Acta A. 1704 p. 509) transelementationem aquæ in ærem & aeris in aquam, a Philosophis recentioribus desertam, postliminio in Philosophiam revocat. Dum de ortu & occasu Solis in diversis terræ locis agit, ex Cl. Hambergeri, Matheseos apud Jenenses Professoris, qui varii argumenti dissertationibus Academicis, in unum fasciculum collectis & in Actis A. 1708 p. 272 commemoratis, non contemnendam industriam probavit, dissertatione de basi computi ecclesiastici multa de tempore celebrandi Paschatis adducit. An terræ figura sit sphaeroidica, uti Viri summi Newtonus & Hugenius ingeniose ostenderunt, in dubio relinquit ob rationes sequentes: Non immerito, inquit, quis cum Snellio & Ricciolo dubitabit, an veterum æque ac recentiorum observationes æquali instituta sint diligentia, quemadmodum etiam non eadem istis adhibita sunt instrumenta. --- Certum perro est, quod turbare videatur hæc sententia Astronomorum placita, nec 3 videtur corpus istud tam diversimode posita contra ex rationibus Physicis admittere. Sapientiam Dei elucere arbitratur ex figura Terræ, quod sine fulcro suspensa moveatur, aqua non effluat & in perpetuo suo motu ipsa conservetur. Ob æqualitatem pressionis materiæ terrestriæ versus centrum fieri non posse ait, ut Archimedes moveat Tellurem, etiamsi ipsi extra eam locus detur. Cap. 3 Varias methodos invenienti semidiametrum Telluris ex Keplero, Ricciolo & Varenio representat & una de arte libellandi prolixè disserit. Ubi in superficiem & soliditatem terræ inquirat; quæstioni una satisfacit, num in extremo judicio terra sufficere possit tot hominibus capiendis, quot unquam vixerunt, cujus affirmativam calculus

Riccioli

Riccioli in *Geogr. Reform.* lib. 12 p. 681 tuetur. Reperies quoque sub finem ejusdem capituli methodos tam veteres, quam recentiores inveniendi altitudinem aeris crepusculini, Cap. 4 cum doctrina zonarum & climatum alteram de locorum distantiiis inveniendis conjungit. Sectionem denique tertiam sive ultimam artificialem appellat, quoniam in ea c. 1 de topographiis per communes processus Geometricos conficiendis, c. 2 de globorum artificialium fabrica & usu, c. 3 de mappis generalibus & c. 4 de mappis particularibus agit.

Unleitung zu der Geographie der mittleren Zeiten;

i. e.

MANUDUCTIO AD GEOGRAPHIAM MEDIÆVI, præsertim vero Germaniæ; Autore CHRISTIANO JÜNCKERO, Dresdensi, Historiographo Ducali Saxonico, Ill. Gymnasii Iſenacensis Rectore & Bibliothecario, & Regiæ Borussiae Societatis Scientiarum Socio.

Jenæ, apud Jo. Felicem Bielkium, 1712, 4.

Alph. 4 pl. 6.

Difficile opus & a nemine omnino tentatum hæcenus aggressus est Celeb. Autor, sæpe licet expetitum multorum votis, & plane necessarium ad intelligendos tum medii tum recentioris ætatis scriptores. Ipsi adeo debetur ex merito, quod primus justum ordinem, velut in systemate invenit tractandæ istius partis Geographiæ, satis commode, & ita ut sua sponte fluat, expositum; quæ res, si quid recte iudicamus, a proposito eodem absterere plerosque visa est, cum non caperent, qua ratione usque adeo extensus rerum fere innumerabilium complexus posset apto modo componi. Etsi vero ipsemet Autor doctissimus pro sua modestia, libens consteatur, se non nisi rudimenta hujus disciplinæ jam tradere, ac velut materiam ædificii splendidioris, cui, tanquam fundamento, queant in posterum ii superstruere, quibus vel otium majus, vel subsidia meditamentorum adsint;

tantum abest, ut neget, a se in quibusdam potuisse errari: tamen indultriam ejus haud infelicem iusta gloria non fraudabimus, nunc paucis imaginem totius operis, quemadmodum fieri solet in brevi tabella, delineaturi. Absolvitur autem illud *duabus* omnino *Partibus*, & harum quidem *prior* tribus, *posterior* autem XIX Capitibus. *Ill*a complectitur in se *Observationes generales specialesque*, cum regulis quibusdam ad intelligendam medii aevi Geographiam plane necessariis; *Hec* vero speciatim Geographiam *Germaniae*, qualis media aetate fuit, considerat.

Igitur primum adserit Cl. Autor, Historiam & Geographiam medii aevi non eo, quo decuit, studio hactenus tractatam fuisse, cujus negligentiae causa sit non una, in primis tamen partim *Præjudicia* aliqua, partim aliqua etiam *Impedimenta*. *Præjudicium* I est, *quod* Romanae Leges possint ad controversias illustres Principum Statuumque Imperii Germanici accommodari, ex iisdemque dijudicari satis scite. II *quod* Archiva usque adeo religiose debeant custodiri, ut nihil ex illis fiat commune. III *quod* studium Historiae & Geographiae medii aevi, si minus inutile, at saltem sterile admodum sit. IV *quod* in Latina lingua Graecaque, & in explicandis Antiquitatibus majori cum fructu suam eruditi collocare operam queant. V *quod* magis necesse sit, Historiam & Geographiam duorum proxime abhinc elapsorum Seculorum excoli. VI *quod*, cum sanctiones Imperii Germanici pragmaticae, & quae sunt leges fundamentales, abunde sufficiant ad dijudicandas illustres controversias; ideoque superfluum sit, regredi velle ad notitiam aevi vetustioris. *Impedimenta* hujus studi sunt: I ejus prolixitas, & ad tractandum illud pro dignitate, necessitas sumptuum magnorum. II defectus compendii commodi, ex quo hauriri possint prima scientiae hujus initia & fundamenta. III ruditas styli in Scriptoribus aevi medii. IV obscuritas eorundem in verbis pariter ac in rebus. V difficultas obtinendorum istiusmodi Scriptorum ex Archivis & Bibliothecis. VI morositas bibliopolarum in erogandis pro editione impensis.

P. 1-30.

Quae dum recenset Cl. Autor, Cap. I simul etiam statim docet, quam *illa* sint inania, & quam facile *haec* removeri se patiantur, & quam

quam magni momenti sit, esse instructum Geographiæ & Historiæ mediæ ævi notitia. Quæ occasione mentem suam de vero Archivorum usu aperit. Autor, & quatenus in iis vel nimis sollicitè claudendis, vel in mere publicandis peccetur; nec non de *Glossario* linguæ Germanicæ *diplomatico* & de *Historia Germaniæ pleniori*, quam ipse persuadetur sperandam prius non esse, quam si singularum in ea provinciarum descriptiones, seu Chronica, ex Archivorum documentis potissimum illustrata, in lucem fuerint edita; quale exemplum nuper J. C. *Becmannus*, Vir celeberrimus, dedit in Historia sua Principatus Anhaltini.

P. 4to.

22, 23, 26.

Ne vero quis in posterum conquerendi causam haberet, quasi invidiosus ad studium Geographiæ mediæ ævi d'esset, nunc quidem Autor hoc suo libro mederi quodam modo voluit his desideriiis. Quod dum agere incipit, *Cap. II* instruit Lectorem certis *Principiis*, scitu maxime necessariis, sine quibus Geographia mediæ ævi profus non queat intelligi. Hæc vero, quorum sunt omnino XXIII, cum singulis totius terrarum orbis partibus, tum imprimis etiam Germaniæ nostræ conveniunt. Non arbitramur tædio Lectoribus fore, siquidem ista Principia seu Regulas Geographicas ipsis tradamus, ut exteri, talium curiosi, ad quos Acta nostra perveniunt, de sententiâ Autoris totoque traditionis ordine judicare possint. *Principium I* est, quod terminus a quo Geographiæ mediæ ævi statuendus sit in divisionem Imperii Romani factam a Theodosio Magno, exeunte Seculo quarto: terminus autem *ad quem*, ut Philosophorum Scholæ loqui amant, in tempora Maximiliani primi, Imperatoris, quippe qui Imperii Romani ambitum in circulos certos compescuit, incunte Seculo XVI. *II quod* incursiones gentium barbarorum in provincias Imperii Romani primam dederint occasionem mutantæ Geographiæ. *III quod* fieri non possit, quin variæ extent *periodi* Geographiæ mediæ ævi; dum illa conceptum simplicem recusat, ex eo, quia gentes istæ mox victrices mox victæ ab aliis fuerint. *VI quod* eadem periodi in quovis regno & quavis provincia omnium accuratissime notandæ sint, nisi errare etiam in Geographia velimus. *V quod* is, qui tales *migrationes mansionesq;* gentium alienarum vel indigenarum non sollicitè distinguat, se

ipsum procul dubio in errorem non unum præcipitet. VI quod eadem gentes in occupatis jure belli, aut per colonias suas, provinciis vel mutarint penitus nomina illarum, suæ linguæ introducendo nomina, vel novas urbes villasq; condiderint a se signatas nomine; vel Romanas leges, consuetudinesque & formas judiciorum plane abrogarint; vel suas cum illis miscuerint. VII quod in regionibus Imperii Romani ad orientem sitis respici debet potissimum ad migrationes *gentium Thracicarum*, in occidentalibus vero ad *populorum septentrionalium* excursiones. VIII quod divisio Imperii Romani, a filiis & nepotibus Caroli M. facta, magnam quoque effecerit Geographiæ mutationem. IX quod eadem contigerit ex translatione dignitatis Imperatoriæ a Carolinis ad alios Germaniæ Præceres. X quod erectio Ducatum variorumque Comitatum in Germania, tum & XI Episcopatum Abbatiarumque, maximum momentum sit in Geographia ævi medii. XII quod urbes, villæ, fluvii, montes &c. plerique retineant quidem situm antiquum, non tamen nomen pristinum, cujus mutationis origo ex variis incolarum linguis, harumque dialectis, petenda est. XIII quod in antiquo eloquendi ista nomina modo, & scribendi eadem Latine, maxima differentia, & molestissima inde exorta sit difficultas. XIV quod paucissimæ gentes, quarum fieri mentio consuevit in Seculo V usque IX, quoad nomen suum amplius supersint. XV quod etiam divisio provinciarum in *Pagos* nunc passim defierit. XVI quod non pauci Comitatus, olim celeberrimi, recentiori ævo finem acceperint suum, illati Principatibus, nomine illorum abolito. XVII quod Comitatus nomen suum sortiti fuerint ab arcibus, in quibus potissimum habitarunt Comites, cum addicerentur ipsis Comitatus jure hæreditario, sublata Pagorum appellatione. XVIII quod variæ oblationes Comitatum & minorum provinciarum ad Ducatus, Principatusque & Ecclesias majores, in feudum, effecerint Insignem in Geographia medii ævi mutationem. XIX quod Germania, & quæ ad ejus imperium pertinuerunt, olim longe majore ambitu, quam nunc quidem, patuerint. XX quod conturbationes noxiæ in Republica Germaniæ permoverint tandem Imperatorem Maximilianum primum, ut totum illud in Circulos

certos distingueret; quod institutum salutare *finem* attulit *Geographia mediæ ævi*, & *initium* dedit *recentiori*. XXI quod adeo commodissima omnium via sit tractandi hanc Geographiæ universæ partem, si addiscantur nomina habitationesque gentium, a Seculo primo post natum Christum ad quintum usque celebriorum; si & nomina gentium illarum observentur, quæ provinciæ Rom. passim fuerunt ingressæ seculo quarto & sequentibus, cum fatis earundem. Quæ observatio genuinam *veteris cum mediæ Geographiæ & Historiæ connexionem* ponat ob oculos. Si nomina montium, fluviorum, sylvarumque Germaniæ exhibeantur Latino sermone Germanicoque, qualis mediæ & nostræ ætate in usu fuit. Si index fiat omnium ad Germaniam pertinentium Regnorum, Ducatum, Comitatum, Pagorum, &c. & si quæ occurrunt voces obscuriores, perspicue explicentur. Quod dum fiat, si nul docet Autor, considerari omnino debere terminos statumque internum Germaniæ ante tempora *Theodosii Magni Imp.* ejusque ætate; tum qualis fuit tempore *Caroli Magni nepotumque ejus*; inde a tempore Carolinorum usque ad *Rudolphum Habsburgicum Imp.* & hinc usque ad avum *Maximiliani primi Imp.* prætereaque habendam esse rationem accuratam in quovis regno & qualibet provincia, ejus initiorum, incrementorum, decrementorumque. XXII quod necesse sit doceri, quinam Ducatus, Comitatus, Pagique ad Electorum, Ducumque, Comitum, & Ecclesiarum possessiones pertineant. Ac denique XXIII quod multo judicio discernendi sint ævi mediæ Scriptores. Hæc omnia Capite III *Partis primæ* prolixius explicantur & erudite, additis ubique Principiorum istorum fundamentis ex *Historia & Scriptoribus præobis*, sic tamen, ut non raro inserat Autor ex se medicamenta singularia lectuque digna.

P. 30-73.

Partis alteræ hujus Operis complectitur manuductionem ad *Geographiam mediæ ævi*, speciatim *Germaniæ*, Capitibus XIX, quorum cuivis, ut eo rectius faciliusque possent tradita intelligi, præmissa sunt *Principia specialia*. Atque adeo dum Cap. I omnes illæ gentes, quæ Germaniam olim incoluerunt, & ad Geographiam *antiquam* referendæ sunt, percensentur ex ordine alphabetico, simul notatur, quod verba hæc dud: *Germania*, & *Imperium*

74-114.

- Imperium Germanicum*, omnino inter se differant, neque unquam debeant confundi; moneturque porro, quod varie quondam divisa fuerit tota Germania; & quod nomen hoc, *Germani* & *Germania*, nihil aliud indicet, quam viros circa fluvium *Gera*, seu *Gera*, qui Thuringiam fere mediam secat, Erfurtumque, urbem hujus provinciae primariam, transcurrit, habitantes; quorum hinc regio *Germania* fuerit appellata, quasi diceret *regionem circa fluvium Gera*. Hac ratione putat Autor parum aut nihil superfore difficultatis in loco *Taciti*, qui multos vexavit interpretes, de *Moribus German.* cap. 2, cum in promptu sit, quod *Tungri* non alii haberi possint, quam qui postea appellati fuerunt *Turingi*. Tum sibi persuadet Autor, urbem *Noribergam* inius recte dici suam a *Noricis* habere originem, cum ea referenda sit potius ad *Nariscos*. Cap. II fit recensio *fluviorum, montium sylvarumque* in *Germania* celebriorum, quorum nomina stylo Romano Germanicoque medii & nostri aevi ordine alphabetico signantur: ubi singularis & sat probabilis sententia Autoris praetereunda non est, quod *Alemanni* populi & *Alemannia* regio nomen suum acciperint a fluvio *Almona* nunc *Altmühl* dicto, ad fines *Franconiae Bavariaeque* & *Sueviae* aquas suas in *Danubium* evolvente. A *Sala* *Franconiae* superioris fluvio, & sita ad eam arce regia *Salesburg*, hodie *Salzburg*, prope urbem *Neostadium ad Salam*, quod dicta fuerint & *leges Salicae* & *Conradus Salicus* (non *Saliquus*) Rex *Germaniae*, docetur perspicue reiectis aliorum opinionibus, qui sibi non satis aptas vocabuli *Salicus* fingunt origines. Tum error refutatur vulgaris, quo ducuntur quidam, quasi *Germania* olim prope tota *sylvestris* atque inculta adeo fere fuerit. Cap. III recensentur nomina gentium variarum, quae Saeculo IV & sq. in provincias Romanorum armis ingressae variis quoque fatis fuerunt obnoxiae, & a populis Saeculorum priorum nomine ac re tenus separari merentur. Cap. IV consideratio fit Geographica & curiosa omnium regionum, ab Imp. *Carolo Magno* hereditate acceptarum, suis armis acquiratarum, & relictarum suis filiis nepotibusque, quae postea per hos varie fuerunt divisae. Cap. V traditur notitia *Pagorum* *Germaniae* plenior, quam ab ullo alio factum est huc usque, ita ut non exponatur solum omnis
- Pagorum,

Pagorum, quos Germani vocare consueverunt *Gau* / ratio; sed & iidem ordine alphabetico enumerentur prolixè; quoniam non parum interest, eos sibi habere cognitos. Quo vero modo optet Autor, notitiam Pagorum a quibusvis Chorographis explicari, id apparet ex specimine Pagi *Grabfeld* in *Frasconia* superiori, qui maximam partem *Principatus Hennebergici* complectitur, cujus villæ singulari industria ex Diplomatum collectæ exhibentur, simul autem *Tabula Germaniæ hydrographica*, a Viro Cl. Philippo Henrico *Zollmann* inventa, & a Joh. Paptista *Homann* celebri apud *Norimbergenses* Geographo, exsculpta, ex merito laudatur; ejus tamen adhuc melius formandæ datur consilium. Cap. VI agit in genere de *Regnis Germaniæ* variis, quæ ab Autore dispeſcuntur in Regna non proprie, & proprie ita dicta. Illa sunt, quod Caput VII docet, Regnum *Bavaricum*, *Bobemicum*, *Frisicum*, *Noricum*, *Saxonicum*, & *Thuringicum*, quæ Regnorum nominibus minus recte venire, multis rationibus sibi Autor videtur probasse, non omnino spernendis; etsi a communi opinione hæc doctrina paulo sit alienior. Hæc vero sunt, notata Capite VIII, Regnum *Francicum*, *Francicum Orientale*, seu *Germanicum*; *Longobardicum* seu *Italicum*, *Austrasia*, *Neustria*, *Lotharingicum*, *Svevicum*, *Arelatenſe*, & *Burgundicum*. Quæ omnia ex documentis historicis, quatenus illa ad Geographiam spectant, sollicitè illustrantur. Cap. IX exponuntur *Ducatus Principatusque* Germaniæ, qui medio extiterant ævo, ita quidem, ut historica appellationum harum fundamenta ostendantur prolixè, & deinceps illorum fiat recensio. Ubi notandum arbitramur, quod, uti Autor negaverat, *Witkindum* unquam fuisse *Régem Saxonie*, ita etiã neget, *Hermannum Billung* fuisse *Saxonie Ducem*. Cap. X agit de Comitibus Germaniæ mediæ ævi in genere. Enimvero cum dignitas Comitum fuerit olim diversa, hinc diversa etiã eorum nomina sunt exorta, ut alii Comites *Palatini*, alii Comites *Provinciales*, seu *Landgravii*, alii Comites *Limitanei* seu *Margravii*, alii Comites *Burgenses*, *Castrenſes*ve, seu *Burggravii*, alii simpliciter *Comites*, appellarentur. Ratio horum nominum officiorumque non modo, sed & provinciæ, quibus ex iisdem novum obtigit nomen, si non omnes, at pleræque

Bbb

tamen

P. 224-241.

280.

298-302.

302-315.

315-341.

341-416.

396.

416-418.

- p. 418-436. tamen, multo studio recensentur: videlicet Capite XI, *Comitatus Palatini Germaniæ*, die Pfalzgraffschaften / Cap. XII *Comitatus Provinciales*, die Landgraffschaften / Cap. XIII *Comitatus Limitanei*, die Markgraffschaften / Cap. XIV *Comitatus Burgenses*, die Burggraffschaften / Cap. XV *Comitatus simplices*, die Graffschaften; ubi inter alia notabilis est p. 552 sq. expositio vocis *Comitia* vel *Comitia*, longe uberior, quam quæ legitur apud Carolum du Fresne in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis. Caput XVI & XVII contempletur Ecclesiarum in Germania majorum Geographicam rationem, ejusque veram originem, per observationes circa eam singulares; quas inter est egregium consilium, de concinnanda ad idoneum facilemque ordinem *Geographia Germaniæ sacre*. Caput XVIII patet considerat *liberam Imperii Germanici Nobilitatem, liberamque Urbes seu Respublicas*. Capite autem XIX exhibetur specimen scriptio- nis Geographicæ, medio ævo solitæ usurpari, & ad loquendi formulas nostro ævo receptas accommodatæ.

*FRIDERICI ERNESTI KETTNERI, ANTI-
quitates Quedlinburgenses, sive, Diplomata Cesarum,
Bulle Pontificum, Monumenta Abbatissarum, alio-
rumque de Imperiali Parthenone Qued-
linburgensi.*

Lipsiæ, sumptibus Jo. Christ. Koenigii, Bibliop. Goslar. 1712, 4.
Alph. 4 pl. 8 tab. æn. 7.

SUMME Rever. & doctissimus Autor A. 1710 sermone vernaculo Historiam Ecclesiasticam & Reformationis Ecclesiarum liberæ & Imperialis Diocesis Quedlinburgensis in lucem publicam edidit, in qua multarum Abbatissarum res gestæ exponuntur, seriesque Præpositarum, Decanissarum & Canonicarum, Advocatorum, Præfectorum hujus Dioceseos, Consiliatorum, Antistitum, & Ministrorum Ecclesiæ, Consulium, Rectorum & Collegarum Gymnasii Catalogus, numi bracteati Agnæ, numismata Mariæ Dorotheæ, Dorotheæ Sophiæ, Annæ Sophiæ, Annæ Dorotheæ, nec non Epitaphia & Sigilla Evangelicarum Abbatissarum exhibentur, quam Historiam proxime in Supplementis exhibebimus.

hibebimus. Novo jam opere pariter vernaculo Diplomata varia e Tabulario Quedlinburgensi deprompta prelo subjecit, ut dubia quædam inde illustrentur, & cuilibet constet, quo fundamento nitantur, quæ in opere isto scripserat. Atque hæc paucis perlustrare animus est. In *Prolegomenis* §. 2 & 7 ordinem & usum Diplomatum non solum in Historia Cæsarum, Pontificum, Cardinalium, Ducum, Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, Præpositorum indicat, sed & in Historia Familiarum quarundam illustrium commoustrat, quales sunt de Hoym, Falkenstein, Reinstein, Querfurd, Blankenburg, Sman, Gatersleben &c. In §. 11 res gestas, quæ ante & post Henrici mortem contigerunt, a se invicem distinguit. Ante mortem ejus Monasterium Quedlinburgense fundatum, consecratum, servatio dedicatum, Romano Pontifici immediate subiectum esse evincit, post mortem autem ejusdem e Diplomatum ostendit, Capitulum a Regina constitutum, multiplicatum, ab Ottone I confirmatum, Advocatos e Familia Ottoniana designatos, & congregationes alias Sanctimonialium in gremium Ecclesiæ Quedlinburgensis receptas esse. Paragrapho 15 & seq. *Series 34. Abbatissarum*, quarum nomina extra dubitationem posita, recensetur. Seculo enim X præfuit Henrici Filia A. 936, cujus vices administravit Mathildis Ottonis I Filia A. 966, Adelheidis I Ottonis II Filia A. 999; Seculo XI Adelheidis prædicta usque ad annum 1038, Beatrix I, Henrici III Filia, A. 1044, Adelheidis II, Henrici III Filia, A. 1063, Agnes I, de qua p. 208; Seculo XII Gerburg A. 1108, Beatrix II A. 1139, Adelheidis III, Filia Friderici Comitis de Sommerseburg, A. 1163, Agnes, Marchionis Conradi Filia, A. 1184; Seculo XIII Sophia, Marchionis Friderici Filia, A. 1206, Bertradis I de Crosek A. 1225, Cunegundis de Cranichfeld A. 1250, Osterlindis de Valkenstein A. 1231, Gertrudis de Amfurt A. 1233, Bertradis II A. 1270; Seculo XIV Jutta de Kirchberg A. 1313, Luckardis de Stollberg A. 1348, Agnes de Schrapelau A. 1357, Elisabeth de Hakeborn A. 1364, Margaretha de Schrapelau A. 1377, Ermgard de Kirchberg A. 1381; Seculo XV Adelheid de Iseburg A. 1407, Anna de Graiz A. 1435, Hedwig, Friderici Placidi Electoris Saxoniz Filia, A. 1457; Seculo XVI Magdalena Princeps de Anhalt A. 1511, Anna II de Stol-

berg A. 1535, Elisabeth de Reinkein A 1574, Anna II de Stolberg A 1584; Seculo XVII Maria, Dux Saxoniae, A. 1601, Dorothea, Dux Sax. A. 1610, Dorothea Sophia, Dux Saxoniae, A. 1618, Anna Sophia Palatina 1645, Anna Sophia, Landgravina Hassiae, A. 1681, Anna Dorothea, Dux Sax. A. 1685. Properamus ad ipsum opus, in quo haud pauca Privilegia, Donationes, Diplomata & Protectoria Caesarum, bullas item Pontificum, Diplomata Abbatissarum, Commissiones Pontificum, Excommunicationes, Transactiones, Appellationes, Confirmationes, resignationes feudorum, Foundationes Altarium &c. aliaque Diplomata miscellanea longe plurima affert. Eminent inter Diplomata Donationes imprimis Henrici & Ottonum, & quidem *Donationes Imperiales Urbium*, ut Quedlinburgi, Grönae, Nordhulæ p. 2, 142, Duderstadii p. 2, 24, Geræ p. 37, Salze p. 6, Barby p. 38; *Donationes Monasteriorum*, inter quæ Winitshusen in Dale p. 6, Poeldig p. 3, Walpek p. 25, 31, Michaelstein p. 16, *Donationes Familiarum Sclavonicarum* in Calbe prope Magdeburgum & Urafo, seu Frofa p. 7, 142, *Donatio Hereditatis Bardonis Ducis belli & Adred matris*, unde Aderstæd, p. 7, 142, *Donatio Sylvarum* p. 6. *Donatio 1000 Mansorum* in variis Regionibus p. 128; *Donatio Villarum, Prædiorum & Pagorum in tractu Eisfeldensi & Morguntino*, ut Gippesfeldi, Silkenfeld, Testingeburgi, p. 18, *in tractu Grubenhagensi* Poeldigii p. 3, *in Blanckenburgico*, Michaelsteinii p. 16, *in Querfurtensi* Schman, & Speilbergi p. 16, *in Reinsteiniensi* Westerhulæ Winitshulæ p. 6, *in Martisburgensi* Brenæ p. 327, *in plaga Mansfeldensi* Walpeki p. 31, 32, 35, Hekstadi p. 311, Quenstedt p. 268, *in regione Thuringica* donatio prædiorum in Kirchberg, Doröburg p. 12, Libeustadi p. 7, Wallhufen, Bergæ, 25, 27, *in Halberstodensi Circulo* Donatio Prædiorum in Langeln, Otteleben p. 16, 21, 36, Nachterstæd p. 305, Ermsleben p. 165, *in Havelberg. plaga* p. 30, *in Anhaltina Regione* Urafo seu Frofa, Mülingen, Reider p. 6, Lipani p. 151, *in Quedlinburgensi territorio* Marsleben, Orthien, Sulten, p. 18, Gersdorf, Sallersleben, Ballersleben, Biklingen, Orchen, Quernbek, Dittfurt p. 6, Salbek p. 6, 22, Barby p. 22, 29, 38, *in Voigtlandia* Donatio Geræ, *in tractu Rhenano* Curtis Tribuvis p. 16, *in Palatinatu* Donatio vinearum quarundam Ingelheimensium. Nec Donationum tantum Regiarum variis in locis, sed & Privile-

giorum

giorum Imperialium memoria conservatur, inter quæ Privilegi-
 um refertur de Mercatu & jure monetandi p. 34, 164, 174, de
 immediata protectione Pontificis p. 41, 43, de immediata protecti-
 one Cæsaris p. 7, de jure Advocatum eligendi p. 34, de Exemptio-
 ne Ecclesiæ ab omnibus judiciis secularibus & a jurisdictione E-
 piscopi; p. 41, 43, 496, de eligenda Abbatisa p. 41, & primicerio
 p. 19, de annatis non solvendis p. 217, de ædificiis non errigen-
 dis sine voluntate Abbatisæ p. 226, de quovis Episcopo requi-
 rendo p. 226, de pensionibus non solvendis Legato Apostolico
 p. 235, de eligendo Judice Provinciali p. 490, de civibus non
 trahendis ad aliud Judicium extra oppidum p. 380, 800, de Tallis
 & Gabellis non imponendis p. 523, de banno seculari exercendo
 p. 220, deque 4 officiis Ecclesiasticis p. 219. Idem Autor primas mo-
 niales *Sec. X* commemorat p. 157, 156, 157, 169, commendat Bul-
 lam Johannis XIII regnante Mathilde, qua Quedlinburgum
 suffragiis 50 Episcoporum in Romani Pontificis tutamen A. 968
 est susceptum p. 40, addit præclaram Sylvestri Bullam A. 999
 p. 42. Anno 998 Abbatisa Mathildis mira sapientia vices Ottonis
 III. in Comitibus Imperialibus tenuit p. 140, 153, quam Wittekin-
 dus in dedicatione Annalium summis elogiis exornat, p. 140. Pa-
 gina 153, 154, 155 preces enarrat & libros Ecclesiasticos regnante A-
 delheide usurpatos: in templo enim Servatii antiquissimi illi Ev-
 angeliorum Libri, auro gemmisque pretiosissimis distincti, ho-
 die asservantur. Adest quoque baculus elegantissimus auro &
 bracteis fulgens, quem Seculo X Rex Otto III. sorori suæ Adel-
 heidi in signum inaugurationis, teste Ditmaro, qui Quedlinbur-
 gi educatus est, transmisit. *Seculo XI* inauguratio Templi Cathe-
 dralis augustissimi, præsentate Imperatore Henrico S. facta, de-
 scribitur p. 157, 159. Proferuntur p. 162, 165 antiqua Diplomata
 Regia, e quibus, quæ hactenus dubiæ fuerunt Abbatisæ, Conradi
 II & Henrici III. Filiæ, illustrari possunt. Diploma de apprehen-
 sione ferri igniti p. 169 legi meretur. *Seculo XII* Abba-
 tissa Quedlinburgenfes ad S. Augustini Regulam mores & vitam
 componebant, quæ in Luca Holstenii Codice regularum & in
 fine T. I. Operum Augustini reperitur: Augustiniani enim Moni-
 alibus omnia erant communia, nil possidebant proprium, com-

ni utebantur oratione, domicilio & jejunio, vestes habebant sub uno custode, simul ambulabant, uno pascebantur cellario, uno induebantur vestiario. Eodem seculo Abbatissa Beatrix cœnobium Michaelsteinense fundavit p. 178. Agnesas duas Sec. XI & XX extitisse, p. 188, 197 Noster probat, Bertrades duas, p. 216, 250. *Seculo XIII* variæ cernuntur Bullæ Pontificum, in quibus Romani Præsules pronunciant, nullam Episcopo Halberstadenſi in Abbatissas Quedlinburgenses jurisdictionem competere p. 227. Matres Ecclesiæ hujus durante Interregno se seculares appellant p. 240; Sophia Abbatissa removetur & restituitur p. 250; Hoyerus de Valkenstein, cujus jussu Speculum Saxonicum conscriptum est, Advocati Quedlinburgensis munus gerit, & cum Sophia A. 1125 concertat, de quo certamine Transactio p. 250 observari potest; Capitulum reformatur p. 239. *Sec. XIV* Abbatissa Iutta Rudolfo Duci Saxonie jura Advocatiæ commisit p. 394, sed senatus Civitatis veteris foedere Hanseatico nixus, & Abbatissæ reluctans, Alberto Episcopo Halberstadenſi se subjecit, p. 483; Comites de Reinſtein bellum urbi indicentes in vincula conjiciuntur & cum civibus in gratiam reducuntur p. 461. *Seculo XV* seditionem Senatus adversus Abbatissam movet Hedwigen, quam frater Abbatissæ Ernestus, Elector Saxonie, sedavit & expugnata urbe A. 1477 compressit, qua de causa jus Advocatiæ Albertinæ lineæ Domuique Saxon. tanquam feudum est collatum, p. 568. *Sec. XV & XVI* gravi juramento se Abbatissæ Romano Pontifici obstrinxerunt, (vid. p. 541, 547, 599, 637,) quod A. 1539 tempore renati Evangelii desit, postquam Anna Stolbergensis, Evangelicam religionem amplexa, sacrum tribunal constituit, Reliqua, quæ memoratu digna, prætermittimus, quia brevitati studentes, summa tantum rerum vestigia sequimur. Saltem de insertis tabulis æneis pauca addamus. Annectuntur Operi VII *Tabula ænea*, in quarum prima conspicitur sigillum Henrici Aucupis, quod in Tabulario Quedlinburgensi asservatur & a Corbejensi differt; adduntur sigilla Ottonum, Sylvestri & Innocentii II, ut & Gerburgæ Abbatissæ. *Tab. II* sigilla Adelheidis, Agnesæ, Osterlindis, Gertrudis, *Tab. III* Bertradis, Juttæ, Lukardis, Agnesæ II, *Tab. IV* Elisabethæ, Margarethæ de Schrapelau, Lukardis II, Adelheidis, Annæ,

Annæ, Hedewigis, *Tab. V* Capituli Seculo XIV, Adelheidis Præpositæ, Comitis Hojeri de Falkenstein, Burgensium, Alberti & Bernardi Comitum de Reinstein, Bartoldi & Sigfridi de Ditsfurt, *Tab. VI* Ottonis de Valkenstein, Capituli S. Wigberti, Abbatis de lapide S. Michaëlis, Ecclesiæ in Winithusen, Ecclesiæ S. Mariæ in Sion, S. Andreæ in Walpeck, Canonicorum &c. sigilla exhibet, & *Tab. VII* Epitaphium Hedwigis Ducis Saxonie, quæ regnare cœpit A. 1458 & A. 1511 vitam cum morte commutavit, representat.

VELLEJI PATERCULI QUÆ SUPERSUNT

JO. GEORGIUS WALCHIUS recensuit,

Commentariis atque Indicibus illustravit.

Lipsiæ, ap. Jo. Lud. Gleditsch & M. G. Weidmann, 1712, 12.

Alph. 1 pl. 5.

NOva jam facie Vellejus Paterculus in lucem prodit, de quo & quibus eum explicuit Autor industrius, adnotamentis pauca monere, eorumque quædam adnotare lubet. Præmisit Dodwelli Annales integros & Christoph. Cellarii excerpta ex illis, in eorum forsitan commodum, quibus ipsos Annales perlegere nimis molestum videtur. In textu plurima ex parte Nicolaum Heinsium secutus est, quanquam interdum de nova corruptorum locorum emendatione ipse cogitavit & aliorum passim Interpretum sententias discrepantes superaddidit. Ipsum Vellejum hac forma rationeque adornavit, ut nihil obvium tritumque observaret, nec vero quidquam, quod lucem suam ex antiquitatum atque historiarum monumentis petat, inevolutum relinqueret. Sic explicat Palilia ac Parilia Romanorum, eaq; in quantum differant, ostendit: item quot genera fuerint coronarum Romanæ militiæ. Census, qui solemnis Romanis fuit, multis explicat, ejusque originem ad annum IV vel XII imperii Servii Tullii Regis commode referendam existimat. De dictatoribus, quorum potestatem verbosius enarrat, imprimis monet, quod propriis non fuerint monarchæ, licet eorum autoritas maxima, eaque major, quam Consulibus fuerit. Sacerdotes a Numa Pompilio constitutos fuisse,

p. 20.

30.

76.

185.

variis

p. 187 sq.

223.

234.

151.

variis testimoniis probat, quos magna dignitate conspicuos fuisse asserit, adeo ut antiquitus Reges munera hæc obierint. Illis adjungit Triumviros Epulones, ob ceremonias & sacrificia, qui dicti fuerint ab epulis, quibus ordinandis Jovi aliisque Diis præfuerint. Sestertium neutro genere XXXI Imper. & VI grossos valere, ipsa addita computatione, ostendit, ut adeo sestertius faciat 2½ asses, seu sit quarta pars drachmæ. De Tetrarthiis monet, quod illæ non semper quaternorum simul in una eademque provincia vel gente principatum significant, sed regni divisi partes, licet non ad quaternarium numerum redactæ, hoc nomen acceperint. Plura alia ex antiquitatum historiis observat, ut de Prætoribus, Imperatoribus, Tribunis militum, togis, tyrocinio, triumphis, ritu funerum, apotheseos, ludis gladiatorii, Apolline, Diana, Jano clauso &c. Nec parce occurrunt, quæ lucem suam afferunt ex historia; quam vocant, litteraria. De Aeschilo, Sophocle, Cratino, Eupolide, Livio, Sallustio, Lucretio, Ovidio, Nasone, Tibullo & aliis data occasione, quæ memoria digna fuerunt, adnotavit. Sallustium a Vellejo ideo æmulum Thucydidis appellari ait, quia Romani adolescentibus prius ad Græcæ, quam Latinæ linguæ culturam adducti fuerint, prout id satis ex antiquis Scriptoribus ostendit. Ad hæc ignota quoque, quantum fieri potuit, nomina Geographica illustravit ita, ut vix ullam urbem, fluvium, populum præmiserit quin de iis pluribus disserat.

APPENDIX AD VITAM AC TESTAMENTUM
Francisci Petrarchæ, ut prodierunt ex re-
censione JO. HENRICI ACKERI.

Rudolstadtii, litteris Urbanianis, 1712, 8.

Plag. 2.

CUM in Actis A. 1711 p. 91 Petrarchæ vitam ac testamentum a Cl. Ackero de novo editam notisque illustram annuntiaverimus, & ex merito commendaverimus, nunc paucis tantum indicandum duximus, ab eodem doctissimo Editore cogitationes posteriores nuper fuisse editas, quæ Supplementa quædam lectu non minus grata exhibent,

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris, Anno MDCC XII.

70. FRIDERICI HOMBERGK zu Bach,
Juris in Academia Marburg. Professoris, Parerga Sacra,
seu, Observationes quædam ad Novum
Testamentum.

Trajecti ad Rhenum, ex officina Guilielmi van de Water, 1712, 4.
Alph. 2 pl. 2.

Nonnulli divina eloquia eo loco habent, ut illa profanari credant, si quis ad ea explicanda dictis profanorum autorum utatur. Ab hoc hominum genere Celeb. Autor noster, Jctus & Philologus consummatissimus, cujus aliquoties perhonorificam in his Actis fecimus mentionem, ita dissentit, ut existimet, ad intelligendam cujusvis scriptoris mentem primo respiciendum esse ad usum verborum vulgarem: si hic deficiat, vel menti scriptoris non convenire credatur, ad usum & modos loquendi scriptori isti peculiare. Cum vero usus vulgaris dependeat a consuetudine hominum, communiter illa lingua utentium, nemini vitio verti posse, qui ex illa rationem aliquam interpretandi desumat. Deum enim lingua profanorum sua mysteria exposuisse. Neque veri fieri simile, scriptores N. T. peculiaribus & inconsuetis verborum sensibus, novisque loquendi modis, usos esse, ac talibus quidem, quos imperiti non possent intelligere, quibus tamen divina doctrina non minus, quam sapientibus concredita dicatur. Quapropter in sacrorum librorum lectione *παρέρως* ea præcipue notavit eruditissimus Autor, quæ ex Græcæ linguæ usu, vel ex ipsius contextus serie ad loca aliquot rectius intelligenda aliquid conferre videbantur. Quod si duo hæc interpretandi media dubiis tollendis

Ccc

non

non sufficiant omnino, aut sit, quod non aliter, quam ex lingua Hebrææ stylo illustrari aut exponi possit, non dissimulat, illam etiam interpretandi rationem sese tum amplecti velle. Noluit autem ea, quæ ut exceptiones consideranda, & modice adhibenda putavit, pro regula ponere, ne omnia ad Hebraicum loquendi modum exigens, ab illo inciperet, ubi desinendum erat. Hæc præfatus, volumina N. T. secundum ordinem perlustrat, plurimæque loca eleganter eruditeque explanat, unde nos more nostro nonnulla specimina daturi sumus.

3. Vocem *δικαιῶ* de Josepho usurpatam Matth. I, 19, quam multi accipiunt pro *miseri corde*, quia LXX vocem *דומיה* reddunt *δικαιοσύνη*, de *justo* mavult interpretari. Duas enim hic virtutes in Josepho simul considerandas proponi, *justitiam* sc. & *miseri cordiam*. Primo *justitia* requirebat, ne crimen uxoris tegeret, sed accusaret, eandemque legum vindictæ traderet. *Miseri cordia* vero atque humanitati satisfactorus, noluit eam *παράδειγμα* *τίσσει* ignominia & poenæ exponere. In hoc igitur utriusque officii bivio constitutus, cum putaret, se utrique virtuti satisfacere simul non posse, eam tanquam mediam elegit viam, ut uxorem clam dimitteret, non quia *justus* dicitur, sed quia *miseri cor* erat. Hanc enim virtutem verba ipsa *καὶ μὴ θέλω*, &c. involvunt.
7. Matth. II 18 agnoscit Hyperbaton, & verba *ὅτι ἐν εἰσὶ*, non connectit eum proximo *παρακληθῆναι*, sed cum præcedente *κλάισα*, hoc sensu: *Rachel deplorans filios suos, quod non sunt, & noluit consolationem accipere.* Verba Matth. III, 16 *καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα* de Christo accipit, quia ipsa constructio id necessario exigat. Dicitur enim, *καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶδε &c.* Cui similis est apud Marcum cap. I, 10, *καὶ ἀναβαλῶν εἶδε.* Eadem ergo persona, quæ ascendit, vidit etiam spiritum descendentem. Verba *ἐπ' αὐτόν*, quæ indicare videntur, hic de Johanne sermonem esse, permutata positaque esse putat pro *ἐφ' αὐτόν* vel *ἐαυτόν*, per Enallagen Græco sermone non inusitatam. Dubium moveri poterat ex Joh. I, 33. Sed respondet Autor, apparitionem Spiritus S. quam sibi Johannes ibi factam dicit, non esse illam ipsam, de qua Matthæus & Marcus. Hanc enim, de qua illi loquantur, contigisse post baptismum, & , ut videtur, magis in gratiam

gratiam populi, quod vox e caelis audita satis declaret; illam vero, de qua Johannes, multo ante contigisse, & tum, cum Johannes Christum nondum nosset; unde & de Baptismo nulla ibi mentio. Ergo non eandem esse apparitionem, diversas circumstantias indicare. Sub phrasi ἔρχομαι εἰς τὴν γένναν, Matth. V, 22, intelligit βλασφημίαν, ut infra v. 29, 30. Nam antea dixerat τῆ κρείσσει τῶ συνέδριου. Ex verbis Matth. VI, 8, cum Christus, πολυλογία in precatione vetans, ait: *Patrem jam nosse, quibus opus habeamus, etiam antequam petamus*, cognosci posse putat, quid fuerit gentilium πολυλογία, anxia nimirum & sollicita oratio, quæ modum & finem quasi præscribit divinæ bonitati, ex impetu immoderatarum cupiditatum profluens, illisque implendis inserviens. Cujus elegans exemplum nobis præbeat *Callimachi Hymnus in Dianam*, ubi Poeta verba Dianæ, ad patrem precantis, a versu sexto ad 25 profert. Non abs re tamen esse judicat, quod *Theod. Grævius, Job. Georgii Fil.* ad verba illius hymni, ubi Diana petit πολυωνυμίαν, notavit, hanc scilicet esse illam πολυλογία, quam Christus hic reprehendit. Certum enim & in vulgus notum est, gentiles, & imprimis Græcos, Diis suis innumera nomina, sive religione, sive errore, attribuisse, eaque in hymnis suis ac precibus acervatim, ad gratiam eorum captandam, congestisse. Unde a *Marone Alecto mille nomina habere dicitur, & mille nocendi artes*. Phœbus quoque atque Bacchus pluribus nominibus passim insigniuntur, uti Poetas vel obiter inspicienti patet. Cum hac molestissima nominum divinorum repetitione, quæ in Arabicis etiam hymnis invenitur, convenire opinatur verbum βασιλογεῖν, quo Servator v. 7 utitur. Hoc enim a Batto illo Ovidiano deductum, notat eadem moleste continuo repetere, inculcare, eademque oberrare chorda. Hæc πολυλογία in precando ipsis Ethnicis suspecta, & Deo indigna visa est. Derisit quippe hanc πολυωνυμίαν posteriorem *Lucianus* in Timone, statim ab initio, ubi Jovem exagitat, quod se non digne gerat, tot ad honorem partim, partim & ad terrorem compositis nominibus. *Plato* etiam inconsideratam illam in concipiendis votis temeritatem notavit integro Dialogo, qui *Alcibiades II* inscribitur. Ad Matth. VI, 16 observat, ἀφανίζεω elegantissime & summa cum

p. 18.

24.

25.

28.

emphasi hic ab Evangelista usurpatum esse, & quasvis hypoëcra-
 rum illorum larvas, fallacesque hominibus imponendi modos,
 comprehendere. In eodem Capite v. 19 σῆς καὶ βρώσῃς per fi-
 guram, quæ ἐνδιαδὺς vocatur, exponitur σῆς βρώσῃς *tinea*
comedens, vel βρώσῃς σῆτος, *comestio tinea*, sicut Luc. XXI, 15,
 δάσῃο ὑμῖν σόμα καὶ σοφίαν id est, σόμα σοφόν, & Act. XIV, 13
 τὰ ὄντα καὶ σέμματα, *boves coronatos*. Idem aliquando *If. Ca-*
saubono ad h. l. in mentem venit. Nostra tamen opinione plu-
 res τῶ ἀφανισμῷ species hic indicari videntur. Quemadmo-
 dum enim sub voce θησαυρῶν tria divitiarum genera comprehen-
 duntur, *vestimenta*, *triticum*, aliique terræ fructus, ac *metalla*
 pretiosiora, quæ omnia ab hominibus reponi ac servari solent:
 ita singulis aliquid opponitur, unde eorum corruptio metuenda,
 vestimentis ὁ σῆς *tinea*, unde Jacobo cap. V, 2 vestimenta dicun-
 tur σῆτος βρώσῃς, terræ fructibus ἡ βρώσῃς *comestio*, sive *corruptio*,
absumptio, ac metallis & suppellectili pretiosiori οἱ κλέπται, *fures*.
 47. Matth. X, 23 τελεῖν exponit *doctrina perficere*, *imbuere*. Platoni
 enim ἀμύητος & ἀτέλες idem est, qui & κακὰ θάρμενος cum
 τετελεσμένοις componit, & hos ait esse τῶν πεφιλοσοφηκότων
 ἐρῶν, *sapientia perfectos*, in Phædone. Solent enim sacri scri-
 ptiores interdum verba, ab Ethnicis ad superstitionem adhibita,
 transferre in sacrum usum. Integrum autem locum ita inter-
 pretatur: *Si vel maxime vos ex una urbe in aliam persequantur,*
nolite timere, vos non habituros locum, ubi predicare possitis Evan-
gelium. Nam si non telesite τὰς πόλεις τῆς Ἰσραήλ, ne pote-
ritis quidem singulis urbibus predicare, vel fugiendo ab una in
aliam, dum venerit filius hominis, atque τὸ ἔδελουγμα τῆς ἐρημώ-
 60. *σεως.* - Per παλιγγενεσίαν Matth. XIX, 28 illud tempus indica-
 rit putat, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου &c. Nec dubitat,
 quin illa eadem sit, ac ἀποκατάστασις πάντων Act. III, 21, quod
 61. probat ex propria hujus vocabuli significatione. Ἀποκατάστα-
 σις enim notat restitutionem rei alicujus in pristinum suum sta-
 tum. Unde & JCI Græci hoc verbo utuntur, quando de resti-
 tutionibus in integrum loquuntur. Eandem significationem
 habet verbum καθίστημι in libris sacris. Matth. XII, 13 dicitur
 de eo, cui manus arida sanata fuit a Christo, καὶ ἀποκατεστάθη
 ὑγιής

ὕμης, ὡς ἢ ἄλλη. Jam vero talis restitutio revera nil aliud est,
 quam nova & repetita generatio. Ad Matth. XXVII, 5 Autori p. 75.
 certum videtur, τὸ ἀπάγχουαι hic significare strangulo, suffoco,
 quod Theocriti, Herodoti, Theophr. & Hippocratis imprimis auto-
 rite probat, quem τὸ ἀπάγχασθαι in locis allegatis de suffocatio-
 ne violenta & externa usurpasse observat, reliqua vero suffocatio-
 num genera, quæ a morbosa quadam dispositione interna profi-
 ciscuntur, Hippocratem omnia non per ἀπάγχασθαι, sed πνίγειν,
 πνίξ, πνιγμὸς extulisse. Phrasin Marc. V, 41 καὶ ἐφοβήθησαν
 φόβον μέγαν non sapere Hebraicum, sed ex elegantissimis Lin-
 guæ Græcæ esse observat, ita ut vix frequentior ulla occurrat apud
 Platonem, ut Φλυαρεῖν Φλυαρίαν, πάχειν πᾶθ', ἀγωνίζεσθαι
 ἀγῶνα, διαλέγειν δίκας, ἐμολογεῖν ἐμολογίαν. Formulam εἶτι
 δύνασαι, si quid potes, non esse dubitantis, aut incredulitatis ar-
 gumentum, docet ad Marc. IX, 21. Existimat enim, hæc verba,
 uti hic jacēt, esse integram quandam formulam Græcorum, ma-
 xime adhiberi solitam in precibus ad eos directis, quos & poten-
 tissimos esse, & sibi quam optime cupere, certo sciebant. Hoc
 non solum exemplo ex Homero probat, sed scriptoris etiam Chri-
 stiani Heliodori autoritate, quid dixit eadem phrasin ac sensu ἵκετεύον,
 εἶτι δύνατε, συμπράττειν, de iis, qui sciebant, illum potentem
 esse ad auxiliandum. Ipse Servator summa fiducia Patrem orans,
 Marc. XIV, 35, ut εἰ δύνατὸν, hora ab ipso abiret, rem confirmat.
 Valet ergo εἰ δύνασαι idem quod εἰ δύνατὸν ἐστίν, respectu ejus, qui
 rogat. Vel erit hic εἶτι δύνασαι idem ac δύνασαι γὰρ, pro po-
 tentia & facultate tua, vel qua polles potentia, fer opem. In
 verbis Simonis Luc. II, 29, νῦν ἀπολύεις τὸν δῆλόν σε, explicatio-
 nis causa, ex Æliano supplet ἐκ τῶν τῶ σώματι δεσμῶν. Pu-
 tabant enim veteres, corpus animi vinculum & carcerem esse.
 Hinc mori ipsis dicebatur ἀνάγειν ἀπαλλαγεῖν σώματι, ἀ-
 ποδημεῖν, ἀπιέναι, ἀπελθεῖν τῷ βίῳ, ἀφίγειν ἀφίγειν πνεῦμα.
 Locum Luc. XII, 15 constituendum esse censet hoc ordine: ὅτι ἐκ
 τινὶ ἢ ζωῇ αὐτῷ ἐστίν ἐν τῷ περισσεύειν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ.
 Non aitas illud αὐτῷ non habet, quo referatur. Sic sensus erit:
 Nemi vita sua est in abundantia facultatis, ut rectissime Syrus.
 Χάρις ἀντὶ χάριτος, Joh. I, 16, vertit gratiam gratia majorem,

p. 75.

76.

92.

97.

99.

123.

138.

159.

p. 167.

187.

188.

203.

251.

253.

256.

id est, cumulatissimam. Verba *πρὸς τὸν τόπον τὸν ἰδι-
ον*, Act. I, 25, non de Juda intelligit, sed successore ejus. Ut nem-
pe ille, qui designandus erat, *succederet in locum ejus, eis τὸν τό-
πον ἰδιον* sc. Ἰσδδ. Vocum *ἐκ πίστεως εἰς πίστιν*, Rom. I, 17, ve-
rum & simplicissimum sensum hunc esse, quod in Evangelio re-
veletur justitia Dei non ex operibus, sed ex fide, & quod illa re-
veletur ad fidem, id est, ut amplectenda, & quæ credi debeat, tam
a Judæis, quam a Græcis, ad salutem obtinendam. Investigans,
quæ differentia sit inter *δικαιον* & *ἀγαθόν*, Rom. V, 7, multis ex-
emplis probat, *ἀγαθόν* apud Græcos interdum significare præ-
stantem, divitem, vel potentem, ut hic emergat sensus: *Pro justo
vix quisquam morietur, pro potente vero celeriter etiam quis aude-
bit mori*. Non pauca quippe habemus exempla eorum, qui pro
Principibus suis & Regibus mortem se tradiderunt, vel in extremis
periculis corpora ipsorum suo corpore obtexerunt, & ictus ho-
stium exceperunt. *τὴν ἐνεσῶσαν ἀνάγκην*, I Cor. VII, 26, de in-
commodis conjugii exponit, propter v. 28. Phrasin *ἐξ ἑστίαν ἐπὶ κε-
φαλῆν ἔχειν*, I Cor. XI, 10, reddit *potestatem in se, vel supra caput
suum habere, ἔχειν*, id est, *κατέχειν, φυλάττειν, tenere, servare,
διὰ τῶν ἀγγέλων*, id est, ne in idem cum Angelis illis *κρίμα* inci-
dant, de quibus Judas nos docet v. 6, eos *τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν* non
servasse, suam originem, vel imperium, cui subjecti fuerant. Nam
Angeli etiam sua capita & ordines habent. Et in mulierem, quia
ἀρχὴν suam a Viro habet, potestatem accepit maritus. Probat
præterea Cl. Autor, *κεφαλῆν* totum hominum significare, totum-
que locum, qui summos Interpretes torfit, ita explicat, ut nihil
amplius jure desiderari posse videatur.

**JOACHIMI LANGII S. THEOL. IN REGIA
Frider. Prof. Ord. Exegetis Epistolarum Apostoli Petri, quæ
præter ostensam singulorum membrorum συνάφειαν & ἀνά-
λωσιν, cujuslibet loci, vocis ac locutionis genuinus sensus, nec
non emphasis ac parallelismus, secundum fontem Græcum
solide ac perspicue eruuntur ac proponuntur, omniaque ad
Christianismi præxin cum uberiori sapientiæ ac prudentiæ
studio conjungendam sincere applicantur; cum Indice
rerum ac verborum emphasilogico. Halæ**

Halæ Sax. literis & impensis Orphanotropei, 1712, 4.

Alph. 2 pl. 2.

Titulus hujus libri Inculentus clare satis Cl. Autoris scopum ac methodum, qua sua in divi Petri Epistolas μελετήματα referre ipsi placuerit, indicat. Cum enim inde a primis studiorum sacrorum initiis Exegesi sacrae Scripturae amavit & excoluerit, nunc demum maturiori aetate fructus hujus studii cum eruditis communicare voluit. Ceterum ex literarum humaniorum studio, quod antehac, cum scholae praeset, diligenter excoluit, ad sacras id attulisse ornamentum videtur, ut, quaecumque hic dicenda occurrunt, non plano minus & perspicuo quam puro stylo, quantum scilicet sermonis puritas perspicuitati in rebus sacris non obstitet, afferantur. Ad tractandi methodum quod attinet, cum alii, pro scoporum donorumque varietate, vel circumcisa brevitate vel diducta copia utantur, in medio utriusque constituentur alii, & sua quique dona Ecclesiae commodis applicent, alii contra de rebus divinis sine Deo, alii necessariis Philologiae subsidiis destituti scripserint, alii πολυμάθετος laudem affectent, ordinis accurati curam negligant alii, soloque parallelismo quidam dicta declarare soleant, adeoque e pluribus tria potissimum desideranda sunt, quod 1) vocum phrasiumque sacrarum emphasis non digne satis subsidiis a gratia ministratis enucleetur, 2) vulgaris commentandi ratio nimis plerumque arida & macilenta nervisque ac toris succiplenis destituta sit, 3) Synonymiae sacrae tractatio negligatur, ob cujus tamen imperitiam saepe res eadem pro diversis habeantur, adeoque ipsius etiam phraseologiae sacrae ἀναλογία, vis ac δένωσις ignoretur: ob has inquam causas summe Rev. Autor tria in hoc opere sedulo observanda sibi proposuisse videtur. *Primo modum inter amputatam brevitatem nimiamque copiam medium: deinceps ordinem fidum ac felicem omnis disciplinae & intelligentiae ministrum: tandem curam in recidendis supervacuis & tradendis necessariis ac utilibus singularum.* Post generalem igitur totius Epistolae analysin, unde etiam singulorum capitulum analysin petenda, & post appositum textum seu certam Graeci sermonis particulam *nova versione* redditam, I singulorum membrorum *connexionem* commonstrat, II *analysin*, qua unumquodque

textus

textus membrum in minora distinctum in brevi plerumque tabella exhibet: quare & sensus literalis jam tum in connexione notatus brevissime exprimitur, & iudicio simul ac memoriæ servitur, imprimis autem minus exercitatis, quam bene de *ῥοτομῶν* literalis spiritali subserviat, & quomodo de re qualibet perspicue ac ornate cogitandum dicendumque sit, ostenditur. Analytin excipit *Exegesis*, in qua duo traduntur, nimirum *Emphasologia* & *Parallelismus*: ubi *Emphasologia* quidem *singularum vocum vim ac δεινωσις* secundum Græcum fontem eruit, hacque demonstrata res ipsa, de qua sermo est, ita describitur, ut, quod vel experimento ex iis, quæ a p. 34 ad 39 in exegesi salutationis afferuntur, capiendo patebit, Lectores medullæ sacræ avidi a lectione ac meditatione hujus libri non vacui aut hiantes dimittantur: *Parallelismus non tam in verbis quam rebus ipsis quaesitus*, in consideratione potissimum *sacræ Synonymiæ* versatur, luculentamque *explicationem Biblicam*, textus jam ante expositi genuinum sensum denovo confirmantem, ejusdemque *δεινωσις* illustrantem, in duobus prioribus Epistolæ prioris capitibus distincte, in reliquis vitandæ prolixitatis gratia junctim sistit. Tandem *Πορισματα, ad genuinam Christianismi Praxin*, seu fidei vitæque informationem & confirmationem, cum uberiori sapientiæ ac prudentiæ studio conjungendam, directa, non parco numero ideo eruuntur, ut eo amplior & incipientibus & proficientibus meditandi occasio suppeditetur, eaque ex ingenio magis & collata gratiæ mensura intra animum Autoris scaturiente proferuntur, quam ex aliorum excerptis atque collectis Commentationibus, quas ut non negligendas Autor tanquam operas subsidiarias putavit, ita, quod servatum hic ordinem sapius turbaturæ, & cum multi temporis jactura libri molem sine necessitate auclura, Lectoribus tædium allaturæ videbantur, suo loco reliquit, & a crebra multorum Autorum citatione, nisi usus forte quibusdam in locis postularet, consulto abstinuit. Non igitur semper in una eaque vulgari sententia Autor subsistit, sed eidem interdum accuratiorem, quam putat, subjicit, Christianoque ac prudenti Lectori eligendæ libertatem sententiæ relinquit, cujus unum exemplum e loco attenda consideratione dignissimo e posteriori Epistola c. I, 20 subjiciamus. Exponendum

dum ibi, quid velint sibi verba *πάσα προφητεία γραφήs ιδίας ἐπιλύσεως ἔσονται*. Ostendit igitur e recepta sententia quod *λύειν αὐτὴν ἐπιλύειν* solvere, & *ἐπιλύσις* solutionem s. dissolutionem significet, qua quid solvendo vel *aperimus*, enodamus, explicamus h. e. *interpretamur*, quando de Scripturæ sensu sermo est: *vel destrūimus*: quo sensu *ἐπιλύσις* idem sit quod *κατάλυσις*. Pro interpretatione igitur voce *ἐπιλύσις* accepta, vocera *ιδίας* vel ad ipsam Scripturam, vel ad Prophetas, qui eam consignarunt, vel ad Lectores referendam indicat. Cumque de ipsa Scripturæ ac Prophetis *θεοπνευστοis* negatio hæc intelligi nequeat, quia Scriptura optime omnino per Scripturam ac Parallelismum geminum ipsa se evolvit, hi vero quod e Spiritu Dei protulerunt, ejusdem etiam auxilio explicare rectissime omnium queunt; tertiam illam sententiam, qua *ιδία ἐπιλύσις* ratione *Λέκτορων* vulgo dicitur, quaque *privata* & *propria publica gemina ac divina ἐπιλύσις* NB. *non subordinata sed opposita, proque humani arbitrii & ingenii more, affectuum impetu aut prave recepta hypotesi fortæ reoræque* intelligitur, *cum antecedentibus*, (dum adhortationi de attentione Scriptis Prophetis præbenda a Petro cautela hermenevtica nonnullorum *Ἐυδευγµένων* apponatur,) *cum consequentibus* (dum ratio, cur corrupto hominis arbitrio magisterium in explicanda Scriptura non concedendum sit, quia scil. non hominis arbitrio sed divini Spiritus impulsu prolata fuerit, addatur) convenire, adeoque nihil incongrui habere, luculenter satis demonstrat. Ipse tamen aliam sibi magis probatam adjungit. Convenit illa notioni, qua *ἐπιλύσις* pro *dissolutione* accipitur, ut sensus sit: *Scripturam se ipsam non dissolvere ac destruere, sed, etiamsi diversis temporibus & a viris diversis consignata sit, sibi tamen in omnibus suis partibus firmiter constare*. Probatur hæc sententia i) *e veritate ejus abstracte seu in se considerata*, cum hoc, quod Scriptura sibi non contradicat sed semper constet, unus e præcipuis divinitatis ejus characteribus, & adversus scepticos pro ejus autoritate ac firmitate in primis urgendus sit: quod scilicet tam varii ac diversi viri, quorum nullus alium, excrisperit, in summa fundamenti harmonia diversa de rebus, futuris momenta ipso eventu comprobata protulerint, ut vel

, cœcis appareat, omnes eodem Spiritu tanquam auctore primario ductos fuisse. 2) *Ex ipsius textus verbis*, cum negari nequeat, ἐπιλύειν sæpe idem esse quod simplex λύειν, hoc vero, inter alia significet, ita aliquid solvere, ut dissolutum destruat: quo sensu de ipsa sacra Scriptura usurpetur Matth. V, 19, Joh. VII, 23, Joh. X, 35, & de Christo, ipsam venisse, ἢ αὐτῶν opera diaboli, 1 Joh. III, 8, & μεσότηρον τῆ φθαρμῆ Eph. II, 14, ejusque corporis templum a Judæis solutum iri & destructum dicatur. Cum igitur in hæc propositione, πᾶσα προφητεία γραφῆς ἰδίας ἐπιλύσεως ἔσται, Scriptura subjectum tale sit, in quod materialis destructio non cadat, eam omnino quæ contradictionibus ante dicta destruentibus sit, vocē ἰδία potius ad subjectum in textu expressum (Scripturam) quam ad illud quod in mente concipitur (Lectores) relata, intelligendam. 3) *Ex contextu*: in antecedentibus dixerat Apostolus v. 19 sermonem propheticum esse βεβαιώτερον: inde his firmitatis ejus rationem affert quod se non dissolvat ipsam ac destruat; qua locutione negativa contraria affirmativa cum emphasi singulari contineatur: scil. quod se non solum non dissolvat, sed potius se ipsum perpetua partium suarum harmonia egregie confirmet, adeoque dignus sit, cui tanquam firmissimo sermone lucentique lucernæ diligentissime attendatur. In consequentibus commate proximo Apostolus Scripturam se non ipsam dissolvere, bimembri probat argumento, α) negativo: quia nulla unquam Prophetia ex humana voluntate prolata sit, adeoque errare & fallere pro testimonii humani ratione possit, β) positivo: quia Scripturæ Propheticæ autorem primarium habuerint ipsum Spiritum Sanctum, qui in testibus omnibus sibi semper quam optime conspirat, ut illorum testimonium diversissimis licet temporibus ac testibus prolatum, nequaquam se ipsum contradicendo solvere aut destruere queat. His ita declaratis cum tertiam ἰδίας ἐπιλύσεως interpretationem nonnullis probatam, quæphrasi e Luc. XXI, 15, Eph. VI, 19, Ezech. III, 15, 16, petita divina vates ora non suo sed Dei instinctu resoluisse dicuntur, atque adeo ἰδία ἐπιλύσεως de actu prophetiam e Spiritu Sancti inspiratione proferendi interpretatur; proposuisset; integrum

tegrum Lectori relinquit; quam de tribus istis pro convictione sua sententiam eligere velit. Controversias, utpote respectu instituti hujus exegetici inter non necessaria referendas, haut tractavit, rem tamen ipsam, cujus gratia genuina controversiarum suscipienda tractatio est, nimirum Evangelicæ veritatis vindicias & confirmationem, nequaquam neglexit; sed ubi ea falsis aliorum sententiis contaminata esset, solícite repugnavit, eque latebris protractam variis potissimum porismatibus doctrinæ erroribus oppositis passim detexit. Ceterum & suavissimas Johannis Epistolas eadem methodo se edituram pollicetur.

HISTORIÆ SACRÆ LIBRI VII, IN USUM
Scholarum & juventutis Christianæ.

Londini, impensis Guil. Taylor, 1711, 12.

Plag. 15.

Guil. Nicholus, vir ob editam a nobisque recensitam *Collectionem cum Theista* jamdudum clarus, historiana sacram in Scholis negligi dolens, cum nullum reperiret scriptorem huic usui idoneum, (Sulpitium enim Severum, etsi nitido sermone profuatur, ipsam tamen historiam tam sicco pede percussurum, ut potius argumenta & prologos scripsisse, quam historiam, videatur: recentiores partim librorum magnitudine laborare, partim theologice perplexos esse subtilitatibus, partim inquinato uti dicendi genere) tandem incidit in M. Antonium Coccium Sabellium, quem sacram historiam tam pure & elegantem complexum esse judicat, ut in Scholis citra aliquem solœcismorum timorem tuto possit legi. Verum cum & hujus Autoris opus duobus & nonaginta constet libris, Cl. Nicholus consilium cepit, ea, quæ ad sacram spectant historiam, inde excerpti, præsentique contracta libello usui juventutis consecrandi. Dispertitus est hoc opusculum septem in libros, quorum primus ab orbe condito progreditur ad Abrahami ex Ægypto reditum: alter ad mortem Moïsi: tertius ad initium regni Israeliticæ: quartus ad Salomonis Regis mortem: quintus ad Judæorum ex captivitate liberationem: sextus ad Christi nativitatem: septimus idemque postremus ad Hierosolymæ excidium. In hac historia Sabellius non sacris tantum scriptoribus

usus est ducibus, sed & diserte profitetur p. 17, 310 & 343, se in historiae Judaicae relatione Josephum potissimum sequi. Ex quo factum est, ut non paucas interserat historias, in S. Scriptura quidem ignotas, sed a Josepho commemoratas a doctis que viris compluribus hodie in fabularum numero positas. Qualia sunt, quae mirabilia narrat p. 48 sqq. de Mosis nativitate, conservatione & educatione rebusque gestis in Aegypto: p. 34 de Potipharis uxore, cum solenne forte spectaculum in regia ederetur, subitam aegritudinem causata eo consilio, ut, marito cum omni familia foris occupato, ipsa Josephi pudicitiam domi expugnet: p. 11 de columnis Sethi: p. 13 de gigantibus diluvio simul extinctis: p. 10 de Abele mero lacte litanti. Est tamen, ubi a Josepho dissentit. Quippe p. 62 rejicit Josephi narrationem, tradentis, Pharaoni Israelitas insequenti adfuisse Lequitum milia & CC peditum: item p. 151 ejus relationem de insigni Goliathi proceritate repudiat. Ceterum Livii Curtiique morem imitatus Sabellicus passim intexuit orationes a semet ipso ingeniose compositas: inter quas eximia est, qua p. 43 sqq. Judas apud Proregem Aegypti Benjaminis fratris poenam deprecatur. Lectu quoque digna est illa, qua p. 50 sqq. Moses divino jussu Pharaonem rogat, ut Israeliticum dimittat populum: nec minus illa Jonathanis oratio, apud patrem pro Davide deprecantis p. 155 sqq. Illud quoque Cl. Nicholus assentiamur necesse est, dicendi genus hic reperiri comtissimum ac perpolitum. Quanquam non omnino desunt, quae ad veterum consuetudinem exacta probari minime queant: ut cum dicit p. 156 *desertum*: pag. eadem & 157 *ingratitude*: p. 12 *perstare* pro *perstiterat*. Sed hujus generis paucissima sane occurrunt. Nec videtur ad Latinae linguae indolem scite effectum esse, cum p. 48, 151, 257 & 273 Scripturam S. vocat *libros Bibliacos*. Denique juventuti utilius futurum fuisset hocce opusculum, si sub finem adjectus fuisset index mendorum typographicorum, quorum nec pauca nec levia subinde itrepserunt.

APOLOGIA DEL DIARIO ITALICO &c.

i. e.

APOLOGIA DIARII ITALICI R. P. BERNH. MONT.

*MONTFAUCONII, Monachi Bened. Congreg. S. Mauri,
contra Observationes FRANCISCI FICORONII, facta a
P. ROMUALDO RICCOBALDO, Monacho Bened.
Congreg. Casinensis.*

Venetis, apud Antonium Bartoli, 1710, 4 maj.

Plag. 13.

Equidem a sua, quæ raro exemplo summæ doctrinæ conjuncta est, modestia impetrare non poterat Cl. Montfauconius, ut causa in suam contra Ficoronium, quem *Observationes ad Diarium Italicum*, a nobis Anno c1710ccx Mense Martio recensitas, edidisse notum est, acerbius ageret. Responsum enim, quod *Diario Gallorum Parisiensi* Anno eodem Mense Novembri ingerendum dedit, tantæ plenum est humanitatis, quantam aliunde sperare Ficoronius haud facile potuit. Sed quam ei veniam dedit Montfauconius, non æque, ut daret, induci potuit R. P. Romualdus Riccobaldus, Monach. Bened. Congreg. Casinens. qui, amore erga ordinem suum exstimulatus, in Apologia præsentis injurias, quas Montfauconio factas existimat, tanta propellit vehementia, ut, res ipsius si ageretur, majori non licuerit. Quid Ficoronius contra moliat, vel forte jam ediderit in lucem, equidem adhucdum nescimus, tempori, ut illud nos doceat, relinquentes. Quod potiori a nobis Lectores jure postulabunt, faciemus, ut, quid impugnat a Ficoronio reponat Riccobaldus, collata ipsius Montfauconii nonnunquam responsione, ostendamus, ea potissimum in exemplorum vicem selecturi, quæ allatis ex scripto Ficoronio Anno, quo diximus, in Actis nostris p. 114 poterunt satisfacere.

Initio monet, sibi minime animum esse, quicquid errorum Ficoronius admiserit, sigillatim percensendi, ut quod facere non liceat ei, qui Romæ monumenta, de quibus controversia est, occurrere usurpare præsens nequeat. Nihilominus ad CXXXV usque ille numerat, quot profecto in libellum perexiguam vix cadere posse jure meritoque Lectori videbuntur. Inter illos refert, quod primis duabus litteris D. D. inscriptionis in Gallia *dedicavit* voluerit Ficoronius notari, si vel maxime postremæ D. S. D.

in D. S. P. mutentur, qua mutatione admissa Montfauconius ipse concedit, litteras D. D. explanationem illam non respuere. Sed Riccobaldus, quemadmodum litteras δ , ut Montfauconius eas observavit, legendas esse defendit, sic easdem mutatas nihil praesidii afferre existimat Ficoronianae interpretationi, quod verbum *dedicavit* ab initio in praevis inscriptionibus nunquam occurrat, neque heic locum habere possit, postremis litteris D. S. P. antiqua loquendi ratione verbum *posuit* vel tale quid simile $\epsilon\lambda\lambda\epsilon\pi\tau\eta\mu\delta\varsigma$ simul significantibus. In eadem inscriptione non arrisit Ficoronio, quam Montfauconius dedit, explanatio vocis *Flaminica*, quam nomen proprium esse conclusit inde, quod nomini officii proprium ubique praemittatur in monumentis veterum. Cui Riccobaldus, nec magnum Scaligerum puduisse istius sententiae, respondet, observatque similitudinem huius inscriptionis cum ea, quam immediate praemissam illi in Simeone de Epitaphiis videre est, quae Marci cujusdam Alfi Aproniani *Flaminis* praefert nomen, nec infeliciter, nisi fallimur, conjectat, litteras nominis proprii vel ablatas vetustate rupturave lapidis, vel duplex illud D, notam esse vocis *Perpetua*, lineolis inferioribus privatam, quae fuerit P. duplex, ut quemadmodum praecedens apud Simeonem inscriptio *Perpetuus Flamen*, sic sequens *Perpetua Flaminica* habeat. Porro quod templum quoddam Nemausense Pantheon sit, Montfauconius existimavit; id quasi Numinis cujusdam Panthei sedes crederetur, accepit Ficoronius, solliciteque docuit, quae Deus ille alia figura exhibeatur. Sed explodit idolum illud Riccobaldus, quidque imagines Pantheae fuerint, ex antiquitatibus ostendit. Rejicit itidem de era Christiana ante Saeculum sextum usurpata observationem ex MS. Arabico petitam, ut quod Saeculo decimo non antiquius in subscriptione, qua maxime nititur Ficoronius, Interpreti forte minus recte intellectum putat, neque insuper veteretur manifestae imposturae crimen illi impingere. Inscriptionem sepulchralem & insignia Pagani Petrae sanctae recte in suspicionem a Montfauconio vocari defendit, quamque parum Ficoronius vel Historiae, quamvis Jo. Villani alleget, vel insignibus cognominique, recentioribus laevantis, vel numero forma Ara-

bica

bica scripto attenderit, ostendit. Equidem tacitus heic pratermittit, insignia illa a festinante nonnihil forte Montfauconio paulo aliter esse delineata, quam Ficoronius delineanda curavit; sed facile patet in causa esse, quod operi recentioris aevi temporis tantum tribuere noluit, ut curatius singula lustraret. Displicuit etiam Ficoronio de plumbeo monumento, cui sigilli nota impressa, iudicium, quod tanquam rariori ac minus obvia de re tulit Montfauconius. Sed illud indignationi Riccobaldus tribuit, quam conceperit Ficoronius, quod illud minus sibi cognitum ita facile ex manibus dimiserit, quaque ratione a numis plumbeis differat, quemadmodum caussa sua studiosus non animadvertere videtur. Lectores docet. Consimili ratione vindicat pedem succineum, quem ad imposturam Poloni cujusdam peregrini retulit Ficoronius, testimonio Cardinalis Gualtieri & Blanchini, eumque putat non quidem amuletum, quod Blanchinus voluit, sed *ἀνὰ θεῶν* esse, quod, ut memorem se beneficii accepti comprobaret, obtulerit Veneri quidam C. Cæsius.

Quantum ad inscriptionem: ANIAL INGRATIUS &c. h. e. animal ingratus &c. *παρόρσιον* heic ipse Montfauconius in Apologia sua ingenue agnoscit, testatus, illud sibi, simul Diarium exiisset, observatum atque correctum etiam in nonnullis exemplaribus. De urnis cinerariis quæ agit reprehensio, inde orta, quod verba Montfauconii minus cepit Ficoronius, sortita itidem responsonem in Apologia Montfauconii est, Riccobaldo de ea nihil in medium afferente. Tuetur is vero de arcu triumphali, quem a Caracalla ex spoliis aliorum ædificiorum erectum esse credit Montfauconius, sententiam, quodque Ficoronius litteras S. P. Q. R. obtendit, ad scriptores Historiæ Augustæ provocat, qui declarant, has litteras monumentis insculptas nihil impedire, quo minus referri ad Imperatores etiam possint, ac subesse adulationem, cuius haud infrequens usus fuerit. Novis autem lapidibus vel marmoribus exstructum arcum non esse, auctoritatem peritorum Architectorum adducit, nihil moratus, quod vestigia ejus rei deprehendere Ficoronius non potuit. Nec esse existimat, cur exprobraverit Montfauconio derivationem vocis *Δεῖνα ἀπὸ Δεῖνυς*, cum illam sensus inscriptionis postulet

neque

neque repudient alias Viri docti. Sallustia vero nomen matronæ esse posse, statuam, in qua invenitur, dedicantis, ipse jam Montfauconius in Præfatione ad Diarium, quam non perlustravit forte Ficoronius, concessit, qui nec in Erroribus post Præf. neglexit, SEMONI pro SIMONI in alia inscriptione legendum, Lectores suos commonefacere. Ad urnam sepulcralem quod attinet, quam Philippus a Turre in Epist. ad Montfauconium descripsit, contendit Riccobaldus contra Ficoronium, non fuisse doctissimis Viris tantam monumenti illius observatam præstantiam, neque in delineatione eam apparere, quam sive Montfauconius sive Ficoronius attulerint, ut illam ad tempora antiquiora referre oporteat. E trabea latum clavum sibi fingentem ad Ferrarium de Re vestiaria ablegat: inscriptionem negat ad fuisse, quippe quæ si ad fuisse, non magis quam ex latere injuriam sensisset temporum. Ipsas Figuras, quæ in superiori urnæ parte conspiciuntur, Ficoronius existimavit, partim speciem abeuntium præbere sacrificiis funebribus peractis, partim ad illustria defuncti facta celebranda spectare. Sed Riccobaldus omnia ad statum animarum in Elysiis campis refert, quem ita delineare veteres solebant, ut optime ostendit Maffeus de Gemmis antiquis in append. ad Part. IV. Tempus, quo corpora comburi moris fuerit, non tantum ad Alexandri Severi ætatem sed ad ipsorum Christianorum Imperatorum duravisse, ex Macrobio lib. VII c. 7 Saturn. docet.

JAC. FRID. REIMMANNI RECENSIO
specialis Bibliothecæ Vindobonensis a P E T R O
 LAMBECCIO & DAN. NESSELIO
congestæ.

Hanoveræ, apud Nicol. Försterum, 1712, 8.

Alph. 2 plag. 12.

Est & illis Scriptoribus sua commendatio, qui diffusam aliorum diligentiam contrahunt; librosque, quibus antiquitas, exemplorum penuria, aut ipsa moles enorme pretium fecerunt, in novam formam, ut vulgarius habeantur, transfundunt. Tulit hoc nomine laudem edito Commentariorum Lambeckianorum

rum

rum Breviario Dan. Nesselius, minuitque multum occupato argumento & gloriam & fructum ejus Compendii, quod hic exhibemus. Cum utriusque intentio & tractatio eadem, nec nisi in methodo sit discrepantia: contenti data in Actis nostris A. MDCCXII p. 494 Nesseliani scripti recensione, hoc loco Prolegomena, quae sola Epitomatoris sunt, excerpemus.

Sub initium statim, ut est in laudandis civibus copiosus, primos Germanos fuisse, qui Indices librorum conscripserint, magnaque hic esse Conr. Gesneri, Georgii Villerii & Christoph. Feri merita praedicat. Lambecii Commentarios ab usu & pretio laudat. Ille vel errores vulgares detegit, e. g. Johannem Cassianum Romanum, non Scytham, ut vulgo credunt, fuisse; excerpta Historiae Polybii ad Lib. XIX in Bibl. Vindobonensi superesse; Canones in Concilio Constantinopolitano secundo adversus Origenem & Theodorum Mopsuestanum datos non periisse, sed Vindobonae itidem servari, &c. vel aliorum notitiam supplet, quem usum exemplo Homonymoscopiae Jo. Molleri, captata adversarium veterem corrigendi occasione, Reimmannus probat. Pretium vero in tantum excrevit, ut 100 thaleris integros emi, sed rarius inveniri constet; unde nec forte, si Nostro credimus, inspexerunt Scriptores, qui judicaturi de iis lapsi sunt, Lipenius, Labbeus, Struvius, quorum hic errata emendantur. Ab his, exposito prius ordine, quem his Commentariis Lambecius destinaverat, catalogoque scriptorum, quae editurus erat, quid in eo reprehendi, quid laudari debeat, expendit. 1) Desiderat stilum, qui verbis minus Latinis infectus, hujus praeterea saepe non cohaeret. 2) Methodum; inconstans enim multa alieno loco posuit, non necessaria attulit &c. 3) Partium studium; inde in Naudaei & Baronii errores mitior, iniquior contra in Pantaleonem & Combesium reperitur. 4) Conjecturas audaces, in quibus eo usque processit, ut non Codices solum, sed diplomata etiam numosque ex ingenio emendaverit. 5) Denique errorem Lambecii corrigi, qui Jansonem Ennichelium Johannem vocat, librumque ejus ineditum servari scribit, quem tamen jam 1618 proditisse observavit Wagenseilius. Contra laudatur Lambecii 1) candor, mi-

§. 1-5.

§. 10-12.

§. 14 sq.

§. 20.

§. 21, 22.

§. 25-41.

Ecc

nus

nus vere enim dicta, rectiora edoctus ingenue emendavit. 2) Circa autores librosque diligentia. 3) Modestia & ignorantia in multis simplex confessio. Ast in Nesselio nec titulum libri, nec stilum, nec methodum, nec illam ipsam, qua placere voluit, brevitatem sibi probari scribit Autor: adeo corrupta, mutila, interpolata esse omnia. Quæ an jure reprehensa, an hic emendata, videant alii.

BARTHOLOMÆI CHRISTIANI RICHARDI
*Historia Bibliothecæ Casarea Vindobonensis
ad nostra tempora deducta.*

Jenæ, apud Felicem Bielkium, 1712, 8.

Plag. 9.

Nec hujus libelli, qui historiam Bibliothecæ Vindobonensis ex Lambecii Nesselique Commentariis ad verbum excerptam, novâ saltem rerum serie notisque non inelegantibus autam exhibet, proluxa fiet recensio, potissimis jam in Actis loco proxime citato adnotatis. Hodie Bibliothecæ curam agit Per-Illustris atque Generosissimus Vir, Joannes Benedictus Gentilott ab Engelsbrunn, Eques Tridentinus, A. 1704 huic muneri admotus, ejus merita, honores, illustremque profapiam fusc sub finem Historiæ nec non in Dedicacione ad eundem leges. Magna de hoc Viro promittunt prompta ejus in juvandis aliorum conatibus humanitas, nec minor eruditio, ejus testem Ermoldum Nigellum de rebus gestis Ludovici Pii suis animadversionibus auctum, nec non Catalogum MSptorum Codicum Latinorum & sequioris dialecti propediem evulgabit, ceu ipse horum per litteras spem nobis fecit. Roganda vero sunt fata, ne negatos Antecessoribus labores Viro doctissimo invideant.

HENRICI LEONARDI SCHURZFLEISCHII
*Notitia Bibliothecæ Principalis Vindobonensis, jussu Ducis
Serenif. WILHELMI ERNESTI conscripta. Accedunt
CLAUDII SALMASII in Chronicon Hieronymi Latinum
varie*

variae lectiones & emendationes, tum & ad Chronicon Eusebii Græcum & alterum Paschale castigationes & animadversiones, passim ex schedis B. Fratris auctæ & locupletate.

Vitæbergæ, typis Schrœderianis, 1712, 4.

Alph. 1 pl. 15.

Sereniss Dux Saxo Vinaricensis WILHELMUS ERNESTUS, Sicut nihil, quod ad boni & gloriosi Principis laudem pertinet, in se desiderari pateretur, atque adeo literis non minus, quam Reipubl. consulere, novam Bibliothecam in aula sua instruxit: cui primo excellentissimum Polyhistorum B. Contr. Sam. Schurzschium præfecit, eoque A. 1709 defuncto, fratrem celeberrimum D. Henricum Leonardum substituit. Hic ergo officio suo satisfactorius præsentis scripto notitiam illius bibliothecæ cum Orbe erudito communicare instituit. Antequam ad rem ipsam aggrederetur, de ortu, progressu & fati literarum in Germania erudite præfatur. Et sicut Postelli opinionem non probat, illarum originem a Druidum in Germaniam adventu repetentis, ita illis potius accedit, qui Caroli M. temporibus felicitatem istam vindicant, & de hujus Imperatoris in rem sacram & literariam Germanorum meritis copiose exponit. Cum deinceps Musæ Germanicæ sub Imp. Saxonici belli potius quam pacis artes colentibus obdormivissent, eas post inventam artem typographicam oculos iterum sustulisse, demonstrat p. 10 seqq. Et ab hoc demum tempore bibliothecæ in Germania comparari cœperunt, inter quas præ ceteris caput extulerunt Palatina, quæ potissimum Ottoni Henrico, Electori Palatino, & Vindobonensis, quæ Friderico III Imp. originem debet. In Saxonia speciatim post Lipsienses & Vitæbergensem laudatur Gothana ab Ernesto Pio instituta. Postquam igitur de singulis his nonnulla notatu digna recensuerat Cl. Autor, p. 33 ad ipsius tandem Vinaricensis historiam se convertit. Præcipuum illius fundamentum jecit Bibliotheca Logaviensis, maximo Balth. Friderici a Logau L. Baronis Silesii sumptu, & studio indicioque Christiani Gryphii undique collecta, quæ post mortem possessoris emtionis jure ad Sereniss.

E e e 2

Principem

Principem Saxo-Vinariensem pervenit, cum Lilienheimiana & Principali Jenensi, quæ jam aderant, conjuncta. Postea incrementum ac decus haud vulgare ipsi accessit per optimos quosque libros, a B. Schurzleischio ex bibliotheca Gudiana selectos atque redemptos, eos potissimum, qui a Viris eruditis cum Cod. MSS. collati & annotationibus adscriptis illustrati sunt. Atque ex his quasi speciminis loco profertur exemplum Chronici Eusebiani ex editione Scaligeriana, quod Claudius Salmasius olim possedit, & notis atque emendationibus in ora chartæ adjectis distinxit. Constat inter eruditos, Chronicon hoc non ita, ut ab Eusebio ipso scriptum fuit, ad ætatem nostram pervenisse, sed Scaligeri cura, ex Georgio Cedreno, Syncello aliisque quasi ex naufragio tabulas colligentis, restitutum esse. Cum vero Hieronymus in vertendo veteri Chronico Eusebiano sæpe non tam metaphrasten, quam paraphrasten egerit, fieri vix potuit, ut Scaliger ejus ductum secutus, omnia ad mentem Eusebii restitueret. Unde facultas aliorum industriæ relicta est, plura partim ex melioris notæ codicibus, partim ex aliis antiquis Chronologis addendi & emendandi. Hoc cum olim Salmasius, præstantissimis bibliothecæ Palatinæ præsiidiis adjutus, fecit, tum uterque Cl. Schurzleischius annotationes ejus, quas integras exhibet, luculentis accessionibus, præsertim ex Jo. Malalæ Chronographia, quam neque Salmasio, nec Scaligero ad manus fuisse, inquit, desumptis auxit; ut doctorum virorum studia excitaret, pariter ac juvaret ad novam & accuratiorem, si fieri possit, Chronici illius editionem adornandam. Ut pauca exempli causa ex his emendationibus repetamus, pag. II Chronici Euseb. inter regiones, quæ Semo & posteris ejus obvenerunt, refertur *Φωική περσῆς*. Ubi Salmasius addit: *lege Φωική & tolle nomen περσῆς e medio. Φωική enim pro Φωική, & inde Φωική, scriptum est. Funicæ in Latino vocatur.* Probat hanc emendationem Schurzleischius & insuper addit, apud Malalam pag. 15 *χρονολογ.* ac in MSS. eclogis a Du Fresnoio ad Chron. Paschale pag. 494 laudatis inter regiones Semi nominari *Φωικήν πᾶσαν*. Unde & l. c. pro vocabulo *περσῆς*, quod nimis violenter Salmasius e medio tollit, *πᾶσα* legendum putat. Dubium hoc videri poterat propterea, quod,
non

non Semī, sed Chami, & Chanaanis posteri Phœniciam possederint. Unde apud Stephanum de Urbibus legitur *αυα, τῆτ' ἐστὶ Φοινίκη*. (Ubi perperam, ut hoc obiter moneamus, Salmasius legendum putat *Φοινίκης πόλις*, quasi scilicet *χυνᾶ*, quo nihil aliud, quam Chanaanis regio significatur, urbs Phœnicum fuerit!) Sed opportune monet Scurzfleischius, Chami posteros non sorte aut ex hæreditate conditoris sui hanc regionem obtinuisse, sed bello Semi posteris eripuisse. Pag. 12 inter populos a Chamo ortos semel iterumque nominantur *Μακωνες*, pro quo vocabulo Salmasius scribendum censet *Μαλωνες*, & recte quidem, cum apud Malalam pag. 15 Chronogr. inter Chami terras *Lydia*, quæ eadem est ac *Mæonia*, ponatur. Inter eosdem populos l. e. nominantur *πισσωνοι*, pro qua voce Salmasius legit *πισιδαι*, quam lectionem denuo Schurzfleischius auctoritate excerptorum Malalæ præfixorum, tum & Chronici Paschalis testimonio confirmat, ubi inter regiones Chamo subjectas *πισιδία καὶ παμφυλία* occurrunt. Pag. 4 † Salmasius ad Scaligerianam *Ἱστοριῶν συγγράμην* notavit, in exhibita ibi Olympionicarum *ἀναγγραφή* desiderari Nicostratum, cujus robur celebratur apud Pausaniam Eliac. L. II c. 21 & Quintil. Instit. L. II c. 11. Sed Schurzfleischius Nicostratum hunc sibi invenisse videtur in paginæ hujus versu 5, ubi nescio quis *στράτ* memoratur, pro quo corrupto nomine Scaliger *στράτις* substituit. Nam haud dubie, inquit, in MSS. Africani Schedis scriptum fuit . . . *στρατος*, pro *Νικόστρατ*, & hujus Nicostrati ætatem etiam cum temporum rationibus ibi designatis optime congruere docet. Plura ut excerptamus, neque instituti ratio permittit, nec opus esse videtur, cum ex his facile de ceteris conjectura fieri possit. Variæ autem lectiones ad Chronicum Eusebii Latinum ex Codicibus MSS. Palatinis a Salmasio collectæ, quæ p. 95 seqq. proferuntur & novis annotationibus illustrantur, iis demum gratæ & utiles fore videntur, qui Chronicon ipsum in manus sumere & cum excerptis illis integris comparare non gravabuntur. Ceterum animadversionibus multa singularia ad vitam & historiam Eusebii spectantia præmittuntur, & p. 42 seqq. inprimis controversia de Arianismo ejus tractatur, ita quidem, ut a suspicione ista, in quam præcipue a

Barônio, Godello, Binio, Petavio, Lambecio, Wastelio, Nat. Alexandro & Jo. Clerico vocatus est, liberetur.

*VARIARUM LECTIIONUM ET ANIMAD-
versionum in Livium, a JANO GEBHARDO ex tri-
bus Codd. Bibliothecæ Palatinæ erutarum specimen,
ad Librum I Livii, ed. ab H. L. SCHURZ-
FLEISCHIO.*

Halæ, apud Jo. Godofr. Rengerum, 1712, 4.

Plag. 5.

JANUS Gebhardus, Ubbonis Emmii Prof. Hist. & Græcarum li-
terarum in Academia Grœningensi successor, cum olim Jani
Cruteri, præceptoris sui, concessione, ad Bibliothecæ Palatinæ
usum admitteretur, tres antiquos Livii Codices MSS. in ea asser-
vatos inter se atque cum aliis jam impressis comparavit, & ubi
discrepantiam aliquam deprehendit, eam magno studio annota-
vit, suo quoque interdum judicio de vera lectione interposito.
Hæ annotationes funesti illius bellitricennalis Germanici cala-
mitate Autori suo ereptæ nescio quo casu in Suffridi Sixtini bi-
bliothecam pervenerunt, inde in Heinsianam, ac Goesianam, tan-
demque in Schurzfleischianam translata. Ne vero diutius in
hac delitescerent, ac eruditorum conspectum fugerent, Cl.
Schurzfleischius eas in publicam lucem emittendi consilium ce-
pit, quin & B. fratris Conradi Samuelis & Augusti Buchneri no-
tas in Livium hæc dum ineditas addere decrevit, si quis biblio-
pola sumptus in id faciendos suppeditare voluerit. Interea hic
speciminis loco exhibet ea, quæ Gebhardus ad Livii Librum I
observavit. Atque ex his nos etiam pauca exempli causa excer-
pemus. Sub finem præfationis pro: *orsis tantum operis*, in
omnibus tribus Cod. Palatinis, ut & in edito Campani, legitur:
orsis tanti operis, atque adeo *orsum* vel *orsa* substantive ponitur,
Cap. I pro: *duplex exinde fama est*, in Palat. I legitur: *inde*, in II
deinde. Cap. III in verbis: *rudimentum primum puerilis regni*,
& *primum* abundare, Gebhardus cum rationibus, tum Cod.
Palat. autoritate probat. Cap. VII *cum partem abesse numero*
sensisset

sensisset, pergit ad proximam speluncam. Horum verborum ordinem & interpunctionem Gebhardus mutat & restituit h. m: *cum partem abesse sensisset, numero pergit ad pr. sp.* idque autoritate Codicum Palat. I & II. *Numero enim idem esse, ostendit, ac cito.* Sic Varro: *qui cito satlurum se quid esse, ostendere volbat, dicebat, numero id fore.* Consentiant Nonius & Festus. Cap. VIII pro *adjicienda multitudinis causa*, Palat. I legit: *adlicienda.* Cap. IX *ecquod faminis quoque asylum aperuissent?* Palat. II convenientius: *qui non faminis q. a. a.* Ibidem: *cum sua vico officio fundus sit,* omnes III Palat. cum Campano elegantius: *suam vicem.* Cap. XIV *harens interga Romanus.* Palat. II tergo. Cap. XXI *Soli fidei solenne instituit.* In Palat. II extat: *sed soli fidei &c.* ex quo colligit Gebhardus, aliud quippiam præcessisse, & locum non esse integrum, atque operam Criticorum in eo emendando frustra positam. Cap. XXIII *in medium duces procedunt.* Palatini omnes: *prodeunt.* Ib. *quo propiores vos, hoc magis scis.* Palatini omnes concorditer: *quo propior es Volsis.* Cap. XXXII *Numa Pompilii regis nepos filia ortus,* vocem *nepos* omittit Palat. I, utpote supervacuam. Cap. XXXV *centum in Patres legit;* in Pal. omnibus *in* abest. Cap. XXXVIII *præsidiumque regie afflicte.* Palat. I *rei afflicte.* Cap. XLVII *muliebri dono regnum occupasse.* Sic Palat. II & III, sed primus ordine & dignitate, *dolo,* multo sane aptius. Plura non addimus, cum vel ex his perspicuum esse possit, occurrere in animadversionibus illis, quæ cum sententiam locorum quorundam in omnibus hucdum editis Livii libris corruptorum restituunt; tum locutiones nonnullas minus Latinas illi affictas emendent. Et hoc tanto libentius monemus, quod Gronovius, etsi lucubrationis istius Gebhardianæ sibi copiam fuisse, in Præfat. ad Livium irnuat, nihil tamen eorum, quæ hactenus protulimus, attigit, si unicum præfationis Livianæ locum excipias, in cuius sine lectionem Codicum Palatinorum *Orsis tantæ operis,* dubium, utrum ex his, an aliunde acceptam, retinuit.

DE M. AURELII ANTONINI ELAGABALI
Tribunitia Potestate V. Dissertatio; Autore P. D.
VIRGINIO VALSECHI, Monacho
Benedictino.

Florentiæ, ap. Jacobum de Giuduccis & Sanctem Franchi, 1711, 4.
Plag. 17.

p. 3.
4.
6.
7.
8, 9.

Indignum est ob res gestas hominum memoria impurissimi Imperatoris Elagabali Imperium, sed ob historicas, quibus involvitur, difficultates eruditorum inquisitione dignissimum. In annis scilicet Elagabali definiendis mire discrepant scriptores, nec cum numis atque marmoribus bene conveniunt, quin & hæc antiquitatis monumenta sibi ipsis nonnunquam contradicunt. Dio Cassius ipsi annos tres, menses novem & dies quatuor Imperii assignat, quas a prælio, quo Macrinum vicerat, se computasse profitetur. Herodianus sexennium numerat, Eusebius, cum quo faciunt Orosius, Cassiodorus, Nicephorus, quatuor, Lampridius, Eutropius & ambo Victores non omnino tres annos, ut Catalogos Chronologicos a Sylburgio & Dodwello editos taceamus. Canon Paschalis Hippolyti Dionii consentit, dum finem Elagabali ante idus Aprilis A. C. 222. ponit, alius autem lapis ap. Panvinum in Fastis L. II p. 254 eodem die, quo in Canone Paschali Severus Alexander, successor Elagabali, jam regnasse dicitur, vivus adhuc Elagabalus & templum dedicans representatur. Præterea, in quo dubio solvendo cardo rei maxime versatur, numi plures quintam hujus Imperatoris Tribunitiam præstatem exhibent, quam attingere non potuisse videtur, si Dionii credas & Hippolyti laterculo, cum Tribunitia potestatis numerus semper cum annis Imperii coincidat. Hinc in partes etiam scissos videas eruditos recentiores, qui Historiam antiquam illustrarunt, Oiselius, Tristanus, Patinus, Herodiano favent, Occo Dionem tuetur, quod & omnes propemodum Chronologi faciunt: ab utroque recessit Mediobarbus, quatuor annos & menses aliquot regnasse Elagabalum autumans, Imperio Idibus April. 218 accepto, mense Septembri 222 amisso, quod systema secutus est Vaillantius in *Numis Græcis* pag. 289 Edit. Amstelod.

Verum

Verum a Dione non recedendum, quin potius ad ejus effatum, quicquid alii varie dicant, exigi debere censet Autor, cujus hic habemus Dissertationem. Etenim vidit is, quæ scripsit, & summa cum diligentia cuncta se consignare testatur ipse, non reticens, si alicubi accuratiori rerum cognitione destituatur, quod in Alexandri Historia factum. Denique sedulus est & exactissimus in annotandis, præter annos, mensibus etiam atque diebus, quam ejus præ Herodiano & ipso alias *εὐτροπίῳ*, nec minoris fidei scriptore, prærogativam mirum non clarius urfisse Valsechium, quippe qui parum de temporum punctis sollicitus & factorum circumstantiis enarrandis potissimum intentus, numeris rotundis omnia designat. Neque contradicunt Dioni vere Lampridius & Eutropius, quos ad tempus, quo Romam venit Elagabalus, satis diu moratus in Asia, respicere, solide demonstrat Autor. Quod Mediobarbus & Vassantius, de Elagabalo mente Septembri occiso excogitaverant, fundamento destitui dicit, & ex Paschali Canone corruere, quem cum Panviniano lapide sic conciliat, ut dicat, omnia Elagabalum dedicationi parasse, ipsam vero, cum eade præveniretur, non perfecisse. Verum non immerito Nostrum aliquis observavit, vix poni potuisse lapidem ejusmodi post Elagabali mortem, cum Senatus impurissimi hominis nomen ubique sustulerit & eradicare prorsus tentarit, quapropter columna Hippolyti Canonem insculptum habens, post ejus Imperatoris necem erecta potius censetur. Fortius igitur contra Mediobarbi systema pugnat Autor doctissimus, monstrando, quod per illud omnis sequentium Imperatorum Chronologia confundatur. Conciliando nunc Dioni cum numis, qui TR. POT. V. Elagabali habent inscriptum, dum accingitur Valsechius, eam prius rationem, quam Pagius iniiit, examinat. Scilicet putat is in Crit. Annal. Baron. ad A. C. 218 n. 10, Elagabalum ab A. C. 217 vel saltem a Kalendis Januariis 218 annos suos numerasse, qua ratione Idibus Aprilis jam annum Imperii quintum attigisset, Anticipasse hunc Imperatorem suos honores, ex Dione probat Pagius, qui L. 79 narrat, in literis ad Senatum victo Macrino datis eum sibi nomina Imperatoris, Caesaris, Augusti & Tribunitiam potestatem statim tribuisse; *παραλαμβάνοντα αὐτὰ*, quod

P. 13.

14.

15.

29.

31.

53.

πρὸ τῆς βασιλείας de anticipatione ejusmodi ratione temporis, a
 quo numerare inceperit, interpretatus doctissimus illi Chrono-
 logus. Verum meliorem esse Xylandri versionem, qui reddit;
 P. 59. *hæc nomina necdum sibi decreta occupans*, & cuivis legenti patet
 & ab Autore nostro satis demonstratur. Ut autem Kalendas
 Januarias initium omnium harum dignitatum ab Elagabalo con-
 stitutum arbitraretur Pagius, per numismata quædam inductus
 est signata P. M. TR. P. III. COS. III. & TR. P. V. COS. III. cum
 quadrigis Imperatore aurigante, quæ manifeste ad processus ejus
 35. Consulares pertineant, cum triumphum nunquam egerit. Hoc
 vero quemadmodum lubeus concedit Valsechius, ita falli plane
 ostendit Pagium, dum credit, non nisi Kalendis Januariis, quibus
 Consulatus inibatur, ejusmodi processus Consulares fuisse habi-
 tos, quippe quos subinde & vel duodecies uno eodemque anno
 7 599. repeti non fuerit insolens, donec Justinianus Nov. 105. ultra
 septem non haberi debere constituerit. Rejctis denique, quas
 ad difficultatem hanc solvendam Toinardus & Petavius foverant,
 opinionibus, Autor suam ipsius proponit eo redeuntem, ut Ela-
 gabalum initium sui Imperii a morte ipsius Caracallæ, cujus fili-
 um se jactitabat, deduxisse censeat. Quam in rem observat, ni-
 hil non eum egisse, ut Macrini memoriam omnibus invisam red-
 deret, eumque tanquam usurpatorem Imperii coargueret, ex quo
 verosimile ipsi videtur, eum tempus etiam Imperii Macrini sibi,
 11. tanquam legitimo successori vindicasse, præsertim cum tradat
 Dio & aliunde constet, eum ex fastis Consularibus & inatmori-
 bus Macrini nomen erasisse, suumque substituisse. Ista sane ra-
 tione facile patet, & quomodo Scriptores supra memorati haud
 vere inter se discrepent, cum Dio a Macrino victo, Herodianus
 retro, uterque non sine causa numerare incipiant, & quomodo
 in numis TR. P. V. stare possit, salvo Dionis calculo. Non
 occurrit haud dubie Autori doctissimo Zosimi locus L. I. C. 10,
 qui insigniter conjecturam ejus tuetur, manifeste prodens, quod
 uno eodemque tempore post Caracallæ necem Romæ Macrinus,
 in Oriente Elagabalus, tanquam genere Antoninum contin-
 gens, ab exercitibus Imperatores fuerint nominati.
 Refertur hæc Dissertatio multis aliis ad numerum &
 mar-

marmorum dilucidationem facientibus argumentis, & quod difficillimum est in materia Chronologicis: tenebris involuta, perspicue scripta, quas laudes æqui rerum aestimatores quicumque Valsechio nostro non invident.

DECRETA ROMANA ET ASIATICA PRO
Judeis ad cultum divinum per Asiae minoris urbes secure
obtinendum, ab Josepho collecta in libro XIV. Archaeologie,
sed male interversa & expuncta, in publicam lucem utili-
tatemque restituta. Accedunt SVIDÆ aliquot loca in li-
teris α, β, γ, δ ab vitis purgata ex MSS. Codicibus

Academie Lugduno-Batavæ ab JACOBO
GRONOVIO.

Lugduni Bat. ex officina Luchtmanniana, 1712, 8.

Const. pl. 8 $\frac{1}{2}$.

Cum optime mereantur de bonis litteris, qui ex MSS. melio-
 ris notæ codicibus in lucem proferunt, quæ lucem fœnerari
 possunt autoribus, merita laude defraudandus non est Cl. Gronovius, jam opæ duorum MSS. ex Is. Vossii bibliotheca in Aca-
 demicam Lugduno-Batavam translatorum, & Josephum ea par-
 te, qua mutilus adhuc fuit, redintegrans, & Suidam locis non
 paucis emendans. Nimirum ex Josephi libro XIV Antiq. Jud.
 cap. 17 p. 488 editionis Genevensis & Lipsiensis, post verba *τοὺς*
Ἰουδαίους ἐβάρησε exciderant aliquot decreta Romana & Asiatica
 in Judæorum favorem facta, idque, ut Cl. Gronovius judicat, li-
 brariorum tædio tot describendi nomina. Jamdudum pollici-
 tus erat ipse Vossius *de Sibyllinis oraculis* cap. VIII, se hæc decre-
 ta ex MS. codice evulgaturum. Neque tamen promisso stetit,
 nisi quod in suis *ad Catullum observationibus* p. 313 Decretum
 Halicarnassensium publicavit. Integrum igitur fragmentum
 nunc demum exhibet Cl. Gronovius, in quo continetur 1)
 Sctum P. Dolabella & M. Antonio Coll. statim post mortem Ju-
 lii Caesaris factum in favorem gentis Judaicæ: 2) Dolabellæ
 epistola ad Ephesios, primariam Asiæ urbem, in qua Judæis in-
 dulget vacationem a militia & liberum religionis exercitium.
 3) L. Lentuli Consulis privilegium Judæis datum de vacatione

- similitia : (NB. Duo hæc capita, quæ n. 2 & 3 memoravimus, exstant jam in editione Genevensi ac Lipsiensi.) 4) Decretum Dehiorum de eadem re : 5) Scta Romana in favorem Judæorum facta : 6) Decretum Pergamenorum, in quo continetur Sctum Romanum : 7) Decretum Halicarnassensium de libero Judæorum exercitio religionis : (Hoc, ut prædiximus, jam editum est ab H. Vossio.) 8) Decretum Sardoniorum, & 9) Ephesiorum eadem de re. Hæc subjunctis notis illustrat Cl. Editor, in quibus & docet, hoc ex fragmento dispelli posse magnam illam hæsitationem, quæ adhuc vexavit eruditos de Pauli Apostoli civitate Romana. Nimirum in hoc fragmento sapiens mentio fit *Judæorum civium Romanorum*. Unde is colligit, jus Romanæ civitatis Judæos pretio emere solitos esse a Romanis per provincias magistratibus, adeoque & majores Pauli pecunia data jus civitatis Romanæ adeptos esse. Observamus vero, Lentuli Col. verba, quibus *Judæorum civium Romanorum* fit mentio, jam exstare in Josepho edito. Sapius quoque in his decretis commemoratur *θεσιδαίμωνια* Judæorum, quod Cl. Editor docet in bonam partem esse interpretandum, ut significetur *religio*, non contumeliose *superstitio*. Id quod liceat nobis accommodare ad duo N. T. loca, *Actuum XVII, 22* & *XXV, 19*, quæ a multis male redduntur & contumeliose, cum simpliciter *religio* ibi significetur. Post notas suas Cl. Gronovius exhibet eorundem Decretorum versionem, quæ exstat in Latina Josephi editione Coloniensi anni 1524, sed de cujus monstruosa fœditate conquiritur. Hinc sequuntur ejusdem Emendationes in Suida, in quibus quod Cl. Kusterum, cujus editionem nos A. 1705 p. 1 recensuimus, justo asperius tractat, more suo facere videtur. Ceterum non licet nobis ex hisce emendationibus, quas optimas sane fatemur esse, multa promerere & hic adscribere. Ne tamen prorsus nihil ex illis Lectori ad judicandum offeramus, tria exempla dabimus. Vulgò apud Suidam in voce *ἀπὸ ἀλλόγησαν* sic legitur: *Ἀπὸ ἀλλόγημεν πολυὸν νοσημαίος*. Hic vocem *νοσημαίος* pro explicatione adscriptam invasisse locum vocis a Suida scriptæ, nempe *παῖδες*, ex MS. Codice docet Gronovius. Idem in Editorem Cantabrigiensem invehitur, quod vocem *Ἀπὸ ἀλλόγησαν*

7εν, eo quod nulla esset addita explicatio, plane omiserit: refertque, in suo Codice egregie legi: Ἀπὸ μᾶλλον, ἀπὸ τούτων. Alibi obscuriorem Suidæ locum, & ab editoribus magis depravatam, ope sui Codicis sanat & illustrat, simulque Xenophon-
tis locum, quem Suidas innuit, indicat, eundemque pariter emendat. p. 86, sq.

HISTOIRE DES JUIFS RECLAMEE,

i. e.

JACOBI BASNAGII HISTORIA JU-
dæorum suo Auctori ac pristinae conditioni
resistuta.

Roterodami, apud Fritschium & Boehmium, 1711, 12 maj.
Plag. 20.

CL. Basnagius, Auctor Historiæ Judæicæ gentis, cujus Tomos I & II A. 1707 p. 448 sq. Tomos vero III, IV & V A. 1708 p. 13 sq. recensuimus, ἀνευ προσμίσ, sed non ἀνευ πλάγος, conqueritur de novo plagii genere, quod perpeusus est. Curavit Ludovicus Elias Dupin, (quod creditur) Historiam illam Parisiis recudi, sed truncatam alteratamque, suppresso Auctoris nomine, pratexens omnino utilitatem publicam, quod sine ista mutatione egregium opus legi in Gallia non potuerit. Basnagius vero summam sibi & rei literariæ factam esse injuriam existimat. Constat igitur novi Editoris pratextibus, primum queritur, immutationibus Parisiis signum διακριτικόν plane nullum fuisse adjectum, quo ab opere ipso discernerentur, cum tamen Calmeti Benedictini inserta Dissertatio de Judæorum Politia, ejus nomen in fronte gerat. Queritur, errores typographicos Roterodamensis editionis, nec non ceteros, quos inadvertentem se commisisse candide profitetur, retentos in Parisina, quorum tamen plurimos in Abaco errorum prioris editionis ipse jam Basnagius emendaverat. Queritur cum primis, contradictiones suo operi affingi, mutatis quibusdam locis, ceteris vero, quæ in eandem scripta erant sententiam, incolumibus. Basnagius negat, Constantinum M. aures Judæis præscindendas curasse; in

nova autem editione illud ipsum affirmatur & Autor se ipsum refutans inducitur. Idem Ambrosii zelum adversus Theodosium Aug. Synagogæ destructæ restorationem imperantem culpaverat inque illa censura hic persistat; sed & hæc Parisiensis Editor in contrariam mutavit sententiam. Idem contra Basnagii sententiam, adductis rationibus ac testimoniis affirmaverat, Judæos ante Christum natum adorasse Angelos, post Servatoris vero natiuitatem cultum tunc excessibus deformatum; isto respectu improbatum fuisse a Paulo ad Colossenses scribente, tandemque a Rabbiniis profus sublatum. Noster nihil horum admittit, probatque, Judæos nunquam Angelos adorasse, suam etiam de origine *תפילין* Tephillin ab ipso Mose petenda sententiam contra Pinium vindicat. Operosior est in asserenda opinione ab Editore Parisino sibi erepta, quando schisma decem tribuum Deo non fuisse exosum, neque pios ex illis tribubus confessores ad cultum Hierosolymitanum tanquam centrum unitatis adstrictos fuisse, sentit, quam mentem, Eliæ ac Hoseæ cum primis historia exaggerata, & hic tuetur. Nec segnius vindicat aliam sibi a Parisino ereptam hypothesein, quod videlicet Scribæ fuerint ordinarii legis interpretes, quorum propago, postquam cum templo ipso interierint, Caraitæ merito habeantur, quodque adversi Phariseis fuerint, eosdemque pro novatoribus habuerint.

Dehinc luculentis ostendit exemplis, plurima, etiam verissima notissimaque, quæ vel de Sanctorum quorundam defectibus, vel de Regum Gallicorum Hispanorumque vitis vel de Judæorum in quibusdam momentis innocentia vel de Protestantium Doctorum gestis recitata in priori editione fuerint, e posteriori multa cum affectatione sublata esse. Hic navos Pugionis fidei Raimondiani repetit; duos ait extitisse in eunte seculo XVI Judæos, quibus nomen Pepericomis fuerit, quorum alter qui Halli-Saxonum publico affectus fuerit supplicio, cum Reuchlini antagonista confundatur: quinque libros Judaicos titulo Nizzaehon insignes, distinguendos esse, quos Bartoloccius alique confundant, multaque alia lectione digna commemorat, Casarii etiam Arelatensis Historia non leviter illustrata. Multis præterea est in statuminanda hypothesei sua, quod priscum Ecclesiæ Christi-

stianæ

stiana regimē, ipsique adeo Episcopi & Presbyteri a gubernatione Synagogæ per Archi-Synagogos & Parhasim originem traxerint, quippe quam Parisiensis Editor una litura deleverat. Tum suam de miraculis, quæ tentata templi Hierosolymitani restauratione venerint, sententiam fusius exponit, Chronologiam Judæorum illustrat, denique contra interpolatorem suum variis argumentis tuetur, circumcisionem inter Aegyptios viguisse. Insuper Autorem Dissertationis de Judæis in Gallia restabilitis, contra se scriptæ & in Parisinam editionem insertæ, refutat, disquirens cum primis de Decurionum veteri officio deque inscriptionibus aliquot Oxonianis. Cum primis autem prolixa Basnagio his est cum Montfauconio, qui in observationibus ad Philonem sub Therapevtis Christianos occultari depugnauerat: hunc pressim refutat Noster simulque ostendit, Philonem imperite pro Christiano haberi, Marcum sero Alexandria docuisse, Petrum verò non ante Neronis Imperium Romam venisse. Therapevtas ab Essæis non alia ratione distingui vult, quam Essæos contemplatiuæ vitæ additiores ab Essæis activæ vitæ studentibus.

Postremo velut per appendicem Cl. Basnagius de numis Ebraicis copiose disputat, ratus, omnes quidem suppositos esse, tum illos qui quadratis sint literis signati (quas habet pro Assyriacis) propter nimiam, quam præ se ferunt, ætatem, tum eos, in quibus Samaritanæ occurrant literæ, (quas pro vetustis Ebraeorum characteribus habet) eo quod Judæi illas deseruerint: Quæ data occasione de antiquissimis Atyos Lydii & Macedoniorum Regum numis disserit. Neque hoc prætermittendum est, Autorem in Præfatione peculiari ad alia quædam, quæ hinc inde castigata in opere suo Judaicæ Historiæ viderat, respondisse, v. gr. cur Joannem Climacum Joannem de Climace dixerit; neque tamen sphalmata inadvertentiæ tum chirographicæ tum typographicæ distentur. Scriptori etiam Gallico Dissertationis de Historia Judæorum, alterique Anglicò observationum circa Historiam Jud. respondet, suamque cum primis in censendis Patrum, sigillatim Augustini, actionibus severitatem contra illos tuetur.

LES OPERATIONS DE LA CHIRURGIE
avec une Pathologie par JEAN BAPTISTE VER-
DUC, Docteur en Médecine.

Johann BAPTISTÆ Verduci, MED. DOCT.
und berühmten Practici in Paris, Chi-
rurgische Schrifften.

JOHANNIS BAPTISTÆ VERDUC,
Med. Doct. & Practici Parisiensis, Opera
Chirurgica.

Lipsiæ, apud Joh. Frid. Gleditsch & Fil. 1712, 4.
Const. utraque Ed. Gall. & Germ. Alph. 4.

POSTquam Autor Clarissimus variis hæcenus tractatibus suam
in Anatomia, Physiologia & Chirurgia peritiam abunde o-
stenderat, hoc in opere, cujus Germanicam imprimis versionem
hic exhibemus, Chirurgiam æque ac Pathologiam plena-
rie docere sustinuit. In duas vero partes hoc dispescuit, in qua-
rum priori operationes Chirurgicas describit, tumores, vulnera,
ulcera, fracturas, & luxationes exhibet, & modum deligandi at-
que machinarum ope extendendi partes sistit. In posteriori
ætiologiam morborum externorum in specie explicat, ordinem
analyticum ubique secutus, morbum describendo, signa diagno-
stica & prognostica enarrando, diætam præscribendo, & metho-
dum medendi commendando. Observationes hinc inde le-
guntur tam in propria praxi factæ, quam ab Autoribus fide dignis
recensitæ, medicamenta etiam describuntur, tam ore sumenda,
quam extrinsecus applicanda. Nos pauca cum L.B. ex his com-
municabimus.

P. I p. 28.

A lithotomia abstinere jubet Chirurgos, ubi vesica calculi
nimiam acquisivisse magnitudinem suspicio est, ne mors ac-
celeretur ægri; Idque exemplo probat Sacerdotis cujusdam in
nosocomio Parisiensi, quod a Charitate nomen habet, huic
operationi subjecti, qui, cum calculus præ nimia mole extrahi
non potuerit, paucis diebus post fato concesserat. In ejus vesica
inventus fuit lapis 3 uncias ultra 3 libras ponderans. Aliumque
comme-

commemorat calculum in Equite 82 anno defuncto] 25 unciarum, cum dimidio; in quo aliquot ductus seu canales urini formaverat; per quos libere effluere poterat; causam morbi in pravam ægri dietam, vino Hispanico & matutinis horis cerevisiæ potu saccharo edulcata delectati, rejicit. Tumorem, Lupiam alias dictum, pilei figuram referentem & superiorem femoris partem præpe trochanterem occupantem, quam foemina de collo fascia gerere cogebatur, refert, eumque superveniente febre ardente ad hunc usque magnitudinem decrevisse perhibet. Modum, quo fonticuli effectum suum edunt, explicaturus Autor, ad Chymicos provocat, qui oleum ab aqua separaturi filtrum chartaceum oleo imbuunt, ut illud solum exclusa aqua transmeet. Idem circa fonticulos contingere putat; dum enim humores in libero suo circulo a fonticulo impediuntur, stagnant, aërem contrahunt, & eodem poros fonticuli imbuunt, per quos dein non nisi acidæ particule sanguinis transfluunt, exclusis pinguis & balsamicis. De Aneurismate dum loquitur, juvenem allegat, qui ab ictu gladii talem tumorem in arteria carotide contraxerat; pro quo curando novam invenit fasciam, illi similem, quæ ad hernias inguinales adhibetur, cujus globus tumorem comprimit; fascia vero elaterem constituens super scapulam & sub axilla ducitur, globoque affigitur. Rachitidis causam in inæqualem succi nutritii & spirituum distributionem rejicit. Cur autem pedes incurventur, explicaturus, supponit, ossibus hoc in morbo de suo nutrimento nihil decedere, musculosas vero nervas & tendinosas partes propter succi nutritii defectum arefadas esse; hinc concludit, quod, si tibia e. g. elongari incipiat, musculi nulli augmentationi auscultantes os tibiæ ex utroque latere retineant, & in arcum flectant; quod ulterius confirmatur eo, quod ossa tibiæ illo in latere, in quo musculi affixi sint, inflectantur; quod frictiones non in convexa sed concava ossium parte instituantur; quod spina dorsi pro diversa musculorum insertionem in formam literæ S. flectatur; quod ossa femoris & humeri raro incurventur, quia a musculis æqualiter ambiuntur & firmantur, sed potius incrassentur; quod in adultis, in quibus ossa legitimam conformationem & debitam longitudinem nacta sunt, hæc non incurventur. In *Parte II* puellæ mentionem

p. 45.

100.

209.

364.

P. II p. 3.

Ggg

facit

facit 10 annorum hydrocephalo laborantis, cujus caput 17 polli-
 ces crassum erat, facies vero & totum corpus sceleton infantis
 p.12. unius anni cutē tectum referebat; nec non pueri, tinea affecti,
 & per refrigerantes fomentationes curati, quam vero cephalal-
 gia & convulsionēs epilepticae, ex quē lethales exceperunt; post
 mortem dura mater rubicunda & hinc inde subnigra conspici-
 batur, inter eam & piam matrem, quae sublutei coloris erat, li-
 quor nigricans & in ventriculis cerebri anterioribus viride-
 scens lymphā invertebatur, quae mala procul dubio diuturno usu
 nimis adstringentium & repellentium medicamentorum adscri-
 19. bēnda sunt. Notatu digna est observatio de prolapsu oculi, in
 quo horae unius spatio sexies super mediam malam descenderat
 38. ille, & iterum intra orbitam se receperat. Fistulae lacrymalis
 theoriam talem tradit Autor clarissimus: Fistula haec est a mate-
 ria acri facta exulceratio canalis narium, & per consequens pun-
 ctorum lacrymalium, quae, cum penitus sint destructa, lacryma-
 rum ad nares fluxum impediunt. Praecedit semper tumor sacci
 lacrymalis, quia succi nutritii in exilibus canaliculis, ex quibus
 canalis constatur, stagnant. Quod si igitur haec obstructio non
 resolvitur, liquores in fermentativum abeunt motum, saccus la-
 crymalis intumescit, ductus & canaliculi obstruuntur, atque tu-
 mor tandem ad suppurationem tendit, cum quo pure lacrymae
 mistae denuo fermentant, & acrimoniam augent. Successu tem-
 poris pus membranas dilacerat, exulcerat, particulis suis salis in-
 73. durat, & callosas reddit, ossaque subjacentia, cum sint admodum
 tenuia, arrodit. Post haec polypi mentionem facit in juvene, cui
 in more saepe positum fuit, digiti extremitate narium interiora
 vellicare & purgare; pedunculi hujus non solum ex naribus pro-
 88. pendebant, sed & ad fauces tendebant, respirationis usum tan-
 dem intercipientes. Raucedinem post exulceratam & deperdi-
 tam uvulam non hujus defectui adscribit, cum columellae textura
 spongiosa tremorem aeri & claram vocem conciliare haud queat,
 145. accusat potius musculos & cartilagineas laryngis ab exulceratione
 simul corruptas & arrosas. Miram & extraordinariam bron-
 choceles curam recenset: Helveto cuidam 40 annorum per
 multos annos magno ejusmodi tumore laboranti forte fortuna
 faber

faber ferrarius bacillo ferreo ex igne pro clavis cudendis extracto per mediam bronchocele adigebat, ex quo vulnere multa nodosa & lapidosa corpuscula lentium magnitudine procidebant; suppurato dein ulcere liberabatur miser a malo. Rationem redditurus, cur omne pus ex empyicorum thorace evacuare minus deceat, dicit, quod, si omne pus simul & semel evacuetur, aer penetret, vacuum repleturus locum, qui, cum sit frigidior pure, obstructionum, humorum circulationem supprimendo, autor existit; imo particulis suis acidis fibras nerveas vellicando spirituum animalium motum ad affectum locum determinat. Nec minus notatu dignae sunt observationes, quae sequuntur: Eques juvenis tribus globulis ex sclopo jactis petebatur, qui prope papillam dextram ingressi juxta scapulam exitum inveniebant, & dextrum pulmonum lobum tribus foraminibus perforabant. Ex vulneribus & ore multum sanguinis spumosi profluebat, inde tabe pene consumtus & medicamentorum usu pertaxus ter de die lac caprinum hauriebat, quod vulnera consolidavit, & agro vires sensim restituit. Vir quadratus & lepidi ingenii chalybem, qua coquus cultros acere solebat, deglutiverat, qua sexto mense post facta a natura in dextro hypochondrio abscessu extrahebatur; altera vice pedem ollae ferreae deglutiverat, qui itidem post dimidii anni spatium ex abscessu in sinistro hypochondrio prodibat. Inde cultrum vaginae inclusum deglutiverat, qui paulo post per abscessum super vertebrae lumbares exitum inveniebat. Tandem bufonem vivum deglutiverat, quem absque noxa post horae spatium percusso manibus abdomine vomitu reddebat. Denique de virgine 23 annorum refert, eam prolapsu vaginae uterinae laborasse, a quibusdam vero pro hermaphrodito fuisse habitam; hinc a Magistratu Tolosano jussam a muliebribus vestibus abstinuisse; postquam autem a perito Chirurgo Parisiensi, Saviard, prolapsus ille fuerat repositus, viriles iterum cum muliebribus commutasse vestes. De cetero monendus est L. B. Editioni Lipsiensi completissimum rerum notabilium indicem accessisse.

p. 164.

164.

183.

290.

*DE VORTIGIBUS COELESTIBUS DIA-
logus, cui accedit Quadratura Circuli Archimedis, &
Hippocratis Chij analytice expressa; Autore, JOANNE
POLENO, in Gymnasio Patavino Astronomiæ
& Meteororum Professore.*

Patavii, typis Jo. Bapt. Conzatti, 1712, 4.

Alph. I plag. 5 tab. æn. 7.

Cum ii, qui Dialogum de re aliqua referre constituunt ea me-
thodo, quasi eundem a Viris, (quos fingunt) inter se collo-
quentibus perceperint, soleant inprimis exponere, quomodo
factum fuerit, ut eundem audierint: Autor noster morem hunc
non penitendum imitatus, sub ipsum libri initium narrationem
adornat, in qua refert, quomodo locum, ad quem tres Viri Astro-
nomi jam convenerant, fortuito petierit, & perhumaniter excep-
tus apud eosdem consliterit, atq; eorundem de coelestibus vorti-
cibus dialogum audierit. Inde vero ipsa in narratione singulatim
eorundem indolem exhibet, ut ea, quæ quilibet diceret, ex ipsius
dicentis genio possent prænosci quodammodo, atque distin-
ctius haberi. Tandem factam sibi fuisse copiam scribendi ea,
quæ exceperat attentis auribus, enarrat: ita hosce Astronomos,
habita rerum dicendarum ratione, alternis vicibus colloquentes
inducit, quæque sibi animo proposuerat, exponit. Et quidem
primo, postquam notavit, antiquos tum Philosophos, tum Astro-
nomos parum de coelesti Physica sollicitos existisse, physicum
coeleste systema Cl. Kepleri breviter, sed haud obscure, descri-
bit. Eademque postea methodo de Physica coelesti Cl. New-
toni, deque Physica coelesti Cl. Cartesii verba facit. Quibus in
medium allatis, dimissaque (non tamen absque laudatione) Ke-
pleri Physica, alterutram Physicam coelestem, vel Newtonia-
nam, vel Cartesianam, haud dubie esse adhibendam, evincit.
Cum vero Newtonus ea, quæ proponit, dilucidè etiam ex
propriis principiis demonstrat, quicunque ejusdem principia se-
mel admittunt, in Systemate ipsius necessario quoque conveni-
unt. Quod porro in Vorticum systemate haudquaquam posse
sperari, sane liquet ex plurimis illis controversiis, quæ vigent in-
ter

ter eos, qui sunt in systemate eodem majori cum cura atque subtilitate versati. Auctor autem noster controversias illas diminui ac tolli posse hac una ratione arbitratur, si phaenomena singula (saltem praecipua) quae ab Astronomis observata referuntur, cum vorticum mechanica summa fide diligentiaque conferantur. Hanc itaque sibi a principio Auctor proposuit collationem, ulterius non progressurus, cum ea, quae ex eadem consequuntur, facile perspicenda Viris doctis relinquat. Copernicanum ideo Planetarum Systema proponit, & quae pro eodem Systemate rationes sunt validiores, in medium affert, addens postea quidquid solidioris contra illud dici potest; quibus positis, rei necessitate id postulante, Tellurem inter Planetas primarios reponit; ac, moveri primarios omnes circum Solem, constituit: quo in motu apparet aethere illum, in quo innatant primarii, & a quo vortex Solaris componitur, circum Solem ceteri oportere. Aethere vero in partibus a Sole remotioribus tardius circulare concludit; nam inter primarios ii tempora periodica (quae ponit) majora habent, qui sunt etiam constituti in majoribus a Sole distantis. Quas distantias accurate determinat, atque ex iisdem arguit, in quolibet primario duplicem vim esse agnoscendam, quarum altera expellente primarius extrudatur longe a centro, altera gravitativa ad centrum trahatur, unde emanet ex utriusque compositione primarii suspensio in determinata distantia. Distantias inde varias, maximas nempe, medias, minimasque primarii cujuscumque exponit, atque considerat; rejectisque iis, quae de inaequali particularum aetheris magnitudine dicuntur, hasce distantiarum mutationes a viribus expellente & gravitativa varie temperatis pendere, constituit. Post quae in primario- rum & Solis magnitudinibus assignandis versatur; quas dicit, nec a vorticum systemate pendere, nec ulla inter se converti analogia. Cum tamen demonstraverit, primarios omnes physice ab occasu in ortum Solem circumire, fusius quaerit, an Planetae a fluido deferenti velocitatem recipiant aequalem ei, qua fluidum ipsum deferens (sive aether) movetur, an minorem: tandem fatetur, se in illorum sententiam pertractum, qui Planetas incedere tardius ipso aethere arbitrantur: tueturque navis secundo

p. 15.

17.

18.

19.

23.

25.

27.

32.

34.

36.

p. 39. flumine descendens comparationem, ac propositam sententiam experimento alio aptiore magis confirmat. Quod etiam præstare nititur triplici ratione, quarum primam desumit ex sphaerica figura, secundam ex intestina agitatione partium ætheris, tertiam ex eo, quod alio modo planetariæ sphaeræ, alio autem æthero fluido motus communicetur; quas rationes adhibitis
 45. Figuris clarius exponit; addens quædam super hac re caute diligerterque animadvertenda. Sequitur autem sermo de Solis circum axem conversione ab occasu in ortum, cujus tempus aliud periodicum, aliud synodicum esse definit, & ex qua permanere vorticis integri conversionem defendit. Vult enim
 47. ætherem triplici duntaxat ratione in orbem moveri posse: vel quia corpus ætherem circumambiens in orbem moveatur, secumque rapiat inclusum ætherem; at id de Solari vortice dici nequit, nam corpus hoc ætherem circumambiens adsignari non potest: vel quia æther se per se ipsum torqueat, atque convertat: sed id quoque non constituendum existimat, cum, ob nimis inæquales Planetarum omnium, & Planetæ cujuslibet motus, etiam æther ad nimis inæquales motus semet ipsum determinare deberet, cum huic sententiæ, re diligenter perpenſa, nec favent ii, qui eam amplecti videntur, Læterius, Villemotius, aliique, cum id sit a naturæ simplicitate alienum, cumque demum id aliis rationibus non verisimile esse probetur: vel quia (ultimo) æther moveatur in orbem a centrali corpore (ut aqua a baculo circum axem rotato in vorticem abit) & hæc sententia facilius naturæ simplicitati magis consona, pluribusque probata videtur, pro qua maxime faciunt velocitates fluidi elanguescentes magis magisque crescentibus a Sole distantibus; unde, Solem esse fontem motus, hoc, gravioribus consimili, argumento concluditur.
 55. Fatetur tamen, atque profitetur, hanc quoque sententiam suis difficultatibus officii, sed minoribus, quam duæ reliquæ: ideo præferendam. Motum vero Soli a nullo extrinseco corpore imprimi affirmat, eundemque non posse mechanica ratione explicari, proptereaque ceu principium & causam, cujus causam aliam mechanicam adsignare, neque rigidi Philosophi teneantur, esse
 58. ex necessitate assumendam. Quibus positis de Primariis, ad Secundarios, quorum primæ observationis historiam narrat, motumque

tumque circa primarios (correctionis, ut apparet, defectu semel non primarios, sed Solem reliquerunt) ab occasu in ortum constituit, gradum facit. Atque in primis asserit, non solum Lunæ, sed omnium secundariorum rationem habendam esse in perquirenda causa physica secundariorum. Explicationem inde impressionis motus Lunaris a Cartesianis & a Cl. Villemotio adhibitam profert; quam ut falsam esse probet, proponit, quod, si Planetæ circum axem a fluido Solaris vorticis converterentur, converterentur ab ortu in occasum, quam propositionem fuisse rationibus probare, & experimento facili atque certo demonstrare, maxime nititur. Ubi vero motum illum a fluido Solari non provenire constituit, eundem a Primariis (quos circum proprios axes, æque ac Solem per se ipsos converti ponit) deducit, qui primarii hoc conversionis motu vorticem circum se ipsos efficiunt; vortices autem iidem moventur in eandem plagam, in quam primarii, & motu suo innatantes secundarios in orbem deportant. Hinc de primariorum motu circum axem ab occasu in ortum edisserit, & præcipue de diurno Telluris motu in contrarias partes disputat, eundemque per hypothesin assumit: inde horum motuum periodos exponit, & Planetarios dari posse vortices affirmat experimento atque ratione. Postea quasdam animadversiones ad hanc primariorum conversionem spectantes in medium asserit. Tempora vero periodica secundariorum recenset; & ea considerat, ut periodica primariorum consideravit. Idem de secundariorum distantis a suorum primariorum centrīs, cum secundariorum quoque suspensionem intra vortices primariorum in viribus expellente atque gravitativa reponat. At distantiarum harum occasione verba facit de conjecturis, quibus Cl. Hugenius suspicatus est, ultra quintum Saturni comitem alios fortasse circumvagari, interque quartum, & quintum grandi intervallo distantes alium constitui. Quarum conjecturarum primam admittit non secundam; quia reperit, distantias quarti satellitis Saturni & quinti in eadem esse ratione cum distantis Martis (quarti primarii) & Jovis (quinti primarii) unde, si in Primariorum systemate hæc obtinent distantia, rationi non repugnat, easdem quoque in Saturnino systemate obtinere: hincque quadam alia digna scitu refert ad distantias numerumque

p. 63.

76.

79.

80.

86.

87.

secun-

- p. 94. secundariorum spectantia. Nec prætermittit distantias maximas, medias, minimasque, quas dat & ea prosequitur methodo, qua in similibus primariorum distantis usus fuit; indicans tamen plurâ distantiarum mutationum symptomata in secundariis fieri, quam in primariis: puta, causa Syzygiarum & Quadratorum.
97. Mox agit de constanti ejusdem faciei Lunaris ad Tellurem directione, qua etiam secundarios ceteros præditos esse opinatur, remque diligenter, atque accurate prosequens, primo de libratione Lunæ in latum diligenter pertractat: secundo de libratione in longum dicturus, exponit prius, quando Planetam converti circum proprium axem intelligi debeat, & quando non; qua re exposita, explicandæ librationis Lunaris in longum rationem optimam in Lunæ circum axem proprium conversione reponit; atque ostendit, tum ceteras hypotheses veritati haud consentire, tum hanc Newtonianam hypothesin posse vorticibus cœlestibus optime accommodari. Quam obrem constantem hanc secundariorum directionem enasci ex eo vult, quod eodem prorsus tempore quilibet secundarius & integram conversionem perficiat circum proprium axem (per se ipsum, ut dictum fuit de Sole & de Primariis; unde, Planetas omnes, converti per se ipsos circum proprias axes, ceu universale principium assumitur) & integrum gyrum circum suum primarium absolvat. Quæ omnia adhibitis Figuris reddit facilliora. Postquam autem variarum secundariorum magnitudinam quædam attulit indicia, ad alia maximi momenti phenomena sermonem transfert primariis æque ac secundariis communia. Et quidem statim Keplerianam legem, Quadrata nempe temporum periodicorum in eadem esse ratione cum cubis distantiarum in quovis Systemate, seu Solis, seu Primarii alicujus, proponit atque demonstrat. In hac re, quam perdifficilem appellat, quid propagatio & diffusio motus a stella centrali per totum vorticem valeat, expendit: ac Newtonianam super hac re Propositionem, quæ est 52 Lib. 2 Princ. Phi. Math. (quod aureum opus appellat) ceu utilissimam transcribit. Atque ulterius pro sui instituti ratione pergendo, comparationem facit inter motum ætheri communicatum ab ipsa sideris centralis superficie, & motum diffusum ad ætherem usque eum; qui defert aliquem vorticis
107. ejus-
- 114.

ejusdem Planetam; qua comparatione ostendit, quam motus a centrali sidere propagatus reapse tardior illo sit, qui requiretur pro lege Kepleriana servanda. Duo deinde contraria huic propositioni argumenta refutat, quorum primo Solem nequaquam solidum esse dicit, ac nihilo minus difficultatem celeris motus redire, Autor noster respondet. Secundum a Cl. Saurino, qui non ipsi propositioni directe, sed potius applicationi propositionis adversatur, ex eo desumitur, quod aetherem in propositione sua Newtonus omnino fluentem supponat, Saurinus contra modice tantummodo fluentem, atque præditum non exigua partium coherencia. Sed aeris tenuitas, quæ crescentibus a Terra distantis infinite propemodum crescit, experientia, quæ intra aetherem (& sane impurum) in recipienti exhausto sunt, Autori nostro probare videntur aperte, aetherem omnino fluentem & nulla partium coherencia præditum esse. In quibus ubi fuit Autor noster fuse versatus, concludit, quod ex iisdem appareat, tum Newtonianam, tum Keplerianam legem servari, ideoque (si fieri potest) conjungi necessario oportere. Postea analogiam inter areas radio vectore abscissas, & tempora explicat, nec non Cel. Leibnitii Harmonicam Circulationem, cujus inventionem in Cel. Viri laude ponit. Describit inde Wardi Analogiam inter angulos ad Focum superiorem, & Tempora, sed eidem primam anteponebat. Affirmat vero, longe difficillimum esse, legem Keplerianam ab hac analogia, vel analogiam hanc a lege Kepleriana deducere. Quod ut confirmet, hypothesein Cl. Villemotii considerat, qui analogiam ex Kepleriana lege derivare conatus fuit, eoque rem Autor noster perducit, ejusdem principia & ratiocinia dum prosequitur, ut ipsius hypothesein admitti non posse ostendat, nisi prius, duos numeros 68 & 55 esse æquales, admittatur. Atque adhuc idem Harmonica Cl. Leibnitii Circulatione corroborat, quem vehementer laudat, quia noluit Keplerianam legem ex analogia proposita absque interruptione derivare. Hinc agit de hac interruptione, deque controversia inter Cl. Viros Leibnitium & Gregory: ac quomodo fluidum Harmonicam Circulationem concipiat, non inutili ratione considerat. Quibus omnibus quid requiratur in aetheris

p. 116.

125.

128.

132.

140.

motu, ut recensita phaenomena servari queant, proponit. Præ-
 ter quæ alia etiam ad secundarios spectantia animadvertit, quos
 pluribus, quam sint primarii, inæqualitatibus ex necessitate ob-
 noxios esse, demonstrat. A quibus expeditus ad inclinationes
 axium vertiginum Planetarum pertransit, atque actionem adio-
 ni magnetis persimilem, & mechanicam Villemotii explicatio-
 nem expendendo, eas minus probabiles invenit; quare opinatur,
 Planetas a principio eandem positionem jam obtinuisse, neque ab
 ipsa perturbari, nisi tantum, quantum necesse est, ut axis sibi ipsi
 quilibet parallelus incedat. Quo de progressu multa edisserit,
 positisque figuris illustrat. Unum sane prætereundum minime
 est, in quo non semel versatur; in hac scilicet integra pertracta-
 tione Vorticum Planetarum habendam semper esse rationem,
 atque, non ipsa primariorum corpora, sed primariorum vortice-
 ces a Solari æthere circumdari, esse notandum. Affinem inde
 prioribus explicationem adoritur, nempe regressus punctorum
 æquinoctialium, ubi agit de historia motus stellarum fixarum,
 & an stellæ fixæ progrediantur, an terrestria puncta regrediantur,
 accurate perquirat: tandemque, regressu terrestrium puncto-
 rum supposito, quomodo idem fiat, declarat. His pertractatio-
 nem adjungit de inclinatione eorum planorum, in quibus Pla-
 netarum orbitæ sunt, ad plana æquatoria centralium side-
 rum: unde primo comparat Primariorum plana cum plano
 Æquatoris solaris; deinde inclinationem plani orbitæ Lunaris
 ad terrestrem Æquatorem explicat, & quantæ mutabilitati sit
 obnoxia, & quomodo eandem subeat: quod idem præstat in
 systemate Joviali atque Saturnino. Quibus expositis, cur ultro,
 citroque Æquatorem centralis sideris moveantur Planetæ cir-
 cumpositi, inquirat; expensisque causis assignatis ab aliis, ipse
 existimat, conducibilius esse, duas vires oppositas, a quibus al-
 ternis vicibus ad Austrum & ad Boream Planetæ pertrahantur,
 constituere: quod adjunctis etiam aliquibus animadversionibus
 explicat. Cui explicationi apponit ea, quæ spectant ad lineas,
 quas Planetæ sua circumitione describunt: misisque Antiquo-
 rum circulis in ellipsium Apollonianæ, præcipue tamen Casinia-
 næ natura exponenda incumbit; retenta vero Apolloniana, as-
 sumptis.

sumptisque temporibus in eadem ratione cum aere radio vectore abscissis, inde proprietates vitium expellentis atque gravitativæ a summis Viris inventas refert, atque ipse earundem virium in quovis planetariæ ellipsis puncto determinationem adjungit; neque earundem virium causas omittit, sed de iisdem, præsertim de gravitate, pertractat. Ubi, data occasione, a saccharo disrupto in tenebrico loco lumen emitti, narrat; ipsiusque luminis physicam causam profequitur. Ad suum institutum reversus cum Streutio Primariorum aphelia (quorum exhibet loca) quiescere apud fixas stellas supponit: non ita vero apogæum Lunæ, de cujus progressu, & nodorum Lunarium regressu postquam egit, peractis quodammodo Planetariis rebus, de Fixis sideribus tractationem adoritur. Atque primo agit de mutationibus, quæ in fixis stellis apparent, de quibusdam insignibus cæli sitibus, de fixarum stellarum motibus. Secundo causas matationum in fixis, differentiarque in cæli sitibus investigat; & ex fixarum quarundam motibus directis atque retrogradis arguit, Cl. Hugenium conjectura optime fuisse assecutum, vortices fixarum stellarum longe inter se distare; unde, hisce positis distantis, fictoque circum quamcunque stellam Mundo huic nostro Solari haud absimile, Universi hac in hypothese formam brevi descriptione molitur. Ultimo demum loco de Cometis, quibus Dialogo finem facit, pertractat. Eorum alios Meteora aerea, alios Meteora cælestia, alios Planetas appellat. De aereis non agit, quoniam ad institutum non spectant suum. In Meteoris cælestibus explicandis Hevelianam (quam breviter describit) hypothese adhibet. Fusius dicit de Cometis Planetis, quos in spatiis cælestibus iis, quæ vorticibus vacua sunt, reponit.

Cæterum quod ad Circuli Quadraturam spectat, seriem exhibet irrationalibus numeris compositam, qua differentias inter infinitas figuras æqualium laterum, quas Archimedes circulo inscriptas voluit, exprimit; cujus seriei summæ convergentiæ fructum indicat; seriem tamen rationalium numerorum Cel. Leibnitii maxime laudat. Deinde exhaurit integrum semicirculum methode deducta ab ea, quam Hippocrates Chius invenit. Sic quadratas reddit infinitas portiones circuli, duobus

circulorum arcibus, duabusque rectis lineis comprehensas. Exempli gratia: si in Fig. I omnia assumantur facta ut Hippocrates præcipit, atque insuper intelligatur DE producta in F ita, ut, angulo DFK æquali dimidio angulo DEB, sit quadratum, quod fieret super linea FK duplum illius, quod fieret super EB. Inde centro F, distantia FK, describatur circuli portio KML: erit spatium ALBKMLA æquale duobus triangulis AGC, CHB, seu dimidia differentia inter quadratum circulo inscriptum, & figuram octo æqualibus lateribus comprehensam pariter circulo inscriptam. Atque ita, quod series tradita infinitis quoque hisce portionibus exprimendis possit inservire, demonstratur.

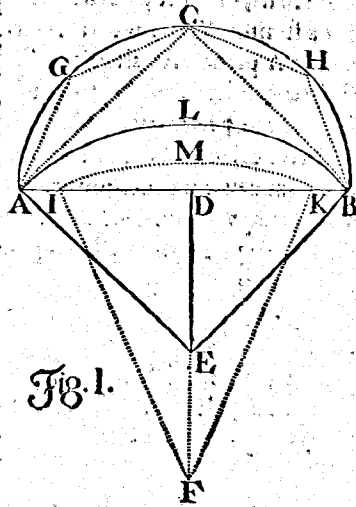

Fig. 1.

REGLES DES CINQ ORDRES D' ARCHITECTURE &c.

h. e.

JACOBI BAROZZII DE VIGNOLA *quinque Ordinum Architecturæ, cum multis accessionibus MICHAELIS ANGELI BUONAROTI. Denique revidit, correxit & auxit DURY de CHAMPDORE, antea Architectus Regis Galliæ, nunc Ingeniarius ordinarius Potentissimorum Statuum Belgii fœderati.*

Lugduni, apud Petrum v. a. det A3, 1712, 4.

Constat plag. 10 & 61 figuris æri assabre incisis textuique ipsi insertis.

Cum plerique Architecti *Vignolam* sequantur, a longo jam tempore *Muet*, Architectus Gallus, majoris commoditatis gratia ejus de quinque Ordinibus regulas idioma sibi vernaculo

Io Parisiis minori forma excudi curavit; quod institutum placuit plurimis; ita ut in alias quoque linguas translatum & eadem forma typis mandatum fuerit opusculum Architectonicum. In Gallia novam editionem paravit celebris Architectus *le Pautre*, exemplaribus editionis *Muetiana* omnibus distractis; sed maxime mendosam. Quare cum multi accuratam desiderarent; *Dury de Champdoré* a Bibliopola rogatus editionem *Muetianam* aliasque plures cum textu originario Italico contulit & versionem ei magis conformem reddidit. Quæ ipse de suo addidit, paucæ sunt nec magni momenti. Præmittit nempe explicationem terminorum, quorum in doctrina de ordinibus est usus, atque moduli. Porro p. 16 explicat, quid sint porticus, pilæ, metopæ, triglyphi, incumbæ. Monet p. 27, triglyphos cum metopis esse ornamentum zophori Dorici, quo ab ordinibus reliquis distinguitur, & quod extremitatem trabis representet. Similiter p. 36 annotat, volutas esse ornatum capituli Jonici, quo a reliquis distinguitur. Denique p. 78 & sqq de origine ordinum ex *Vitruvio* breviter quædam repetit.

NOVA LITERARIA.

Cremæ in Italia, ut Tomo VII Diarii Veneti nuntiatur, superiore anno denuo prodit Alemanni Fini Historia Cremensis Etrusco idiomate descripta, in 8, cujus Libri VII priores Ven. 1566, Libri VIII & IX 1567, & Liber X 1578 cum responsione ad investigas Francisci Zavæ prodierant: accessere vero novæ hujus editioni quædam ejus poemata & de illustribus Cremensibus consuetudina. Eodem anno Fulgini prodit in 12 Antonii Baldassari liber sub tit. *Compendioso Ristretto delle vite di Personaggi alcuni illustri per la Scienza, & altri celebri per santità e dottrina*: edidit idem A. 1708 *Storia compendiosa dei Concilij generali Ecumenici*, in 12. Neapoli Paulus Matthias Doria, cujus de Vita civili & educatione Principis liber Italicus, de quo suo loco dicemus, tribus Voll. in 12 haud ita pridem editus, denuo in 4 recusus est, nuper tunc publicavit *Considerazioni sopra il moto e la meccanica de corpi sensibili, e de corpi insensibili*. Antonius Montfortius, cujus de *distantiis & magnitudinibus syderum* opus notum, jam novum molitur opus Astronomicum, in quo singularia de motu planetarum

rum concentrico &c. proponet. Ibidem Nicolaus Crescentius *Traſtatum de motu ſanguinis & malis corporis humani*, ut febr̄i &c. & Lucas Antonius Portius libri *de motu corporum in plano inclinato* vindicias, contra Doriam ſupra laudatum, aliosque, qui Galileum, Cartefium & Pardies potius quam Portium ſequuntur, nec non Diſſertationes Italicas de Terræ motu, Termometricis, ſalſedine maris &c. ſub prelo habebant. Parmæ Ferdinandus Gallus Bibiena, Ser. Ducis Architectus, *Architecturam Civilem*, Italice, forma auguſta cum figuris elegantiffimis vulgavit. Romæ Jacobus Fatinelli in conſcribenda Cardinalis Turnonii vita occupatur. Auguſtæ Taurinorum Antonius Maria de Turri *Annalium Ordinis Minorum* (quos Lucas Waddingus Voll. VIII in fol. edere coepit) *Supplementa ab A. 1213 ad A. 1500*, ab Antonio Melifano de Macro *collecta*, edidit in fol. quem ſperant reliqua ab A. 1500 ad noſtra tempora ſuppleturum.

E Tomo VIII Diarii Veneti diſcimus, Ferrariæ prodiſſe Thaddæi Cortigiani *Dizionario copioſo di Vocaboli Toſcane, Latini e Greco-Latini*, ibidemque ſub prelo eſſe Franciſci Mariæ Nigriſoli *Conſiderazioni intorno alla generazione de' viventi, e particolarmente de' moſtri*. Florentiæ Alexander Politus opus multa doctrina elaboratum de *patria in teſtamentiſ condendis poteſtate* prelo ſubjecit. Mantuæ Joannes Cevà de *Re numaria*, quoad ſeripſit, *Geometricè traſſata*, librum vulgavit A. 1711, in 4. Mediolani Antonii Mariæ Affaitati liber ſat magnæ molis in fol. ſub tit. *Fiori Hiſtorici* prodiit, in quo variz hiſtoriz ad ductum alphabeti exponuntur. Neapoli Antonius Galeota, ſeu verius Johannes Baptiſta Balbi, Lucam Antonium Portium contra Vitalem Jordanum, edita *Diſſertatione de momento gravium in planis*, 1711, in 12, tuendum ſuſcepit, ibidemque Nicolaus Amenta, Vir elegantis ingenii, multis imprimis Comœdiis, quas composuit, clarus, primam Partem libri *Rapporti di Parnaffo* edidit, in quo jucunda fictione juſtitiz & veritatis regulas exponit. Patavii Alphonſus Lafora Varea opus diſfuſum prelo tradidit, cujus titulus; *Univerſus Terrarum Orbis ſcriptorum calamo delineatus, hoc eſt, Autorum ſere omnium, qui de Regnis, Provinciis, populis, civitatibus &c. ſcripſerunt, uberrimus Elen-*

Elenchus &c. Tomis II; idemque Autor, cujus verum nomen est Raphael Savonarola, majus etiam opus sub tit. *Orbis Literarius uniuersus*, prelo paratum habet.

Roma quoque Amicus nobis nuntiavit, mox illic lucem aspectura Demosthenis Opera, pulcro charactere Græco & Latino expressa, curante Jo. Laurentio Lucchesinio, qui & Notas subjecit & præmisit prolixam Præfationem, in qua, Hieronymi Wolfii versionem Demosthenis admodum mendosam esse, variis exemplis demonstrat. Ibidem Abbas Adami novam editionem Operum Libanii Sophistæ sex Voluminibus in fol. parat, quorum primum, quod Orationes editas & ineditas completetur, hoc anno proditurum speramus.

Hamburgi Celeb. Fabricius in adornanda Sexti Empirici editione occupatur, in qua nihil desiderari patietur, cum & optimos Codices, Cizensem & Vratislaviensem, & varias Editiones Cœdicis Bodlejani, cura Viri doctissimi Joannis Hudsoni, obtinuerit. Prodiit nuperrime ejusdem Menologium sive libellus de mensibus, quo centum propemodum gentium menses recensuit atque inter se contulit, subjuncto Mauritiæ Senonensis inedito hactenus Poemate Elegiaco, quo ritus missæ ante hos quingentos annos non absurde pro illa ætate enarravit. Cœpit etiam excudi Codex ejus Vet. Test. pseudepigraphus, & Bibliographia antiquaria, sive notitia de scriptoribus Antiquitatum Hebr. Græc. & Romanarum, Christianarumque.

Brunsvigæ Vir juvenis doctissimus, Jo. Christianus Biel in eo est, ut glossas colligat ex Hesychio, quibus ille V. & N. T. loca exposuit. Has, cum versione & observationibus Philologico-Criticis edet sub tit. *Hesychius Sacer*. Quo ipso, cum in singulis paginis difficillimas ex toto sacro Codice voces explicatas dederit doctissimus Grammaticus, rarus tamen sit & ab omnibus consuli nequeat, non ingrati *φιλοβιβλοῖς* operam præstiturum sperat. Ea enim occasione multa illius loca pristinae integritati restituet, & vindicabit. E. g. ostendet, pro *Ἰωραλέοντα* legendum esse *Ἰωραγιώντα* ex Lev. XXII, 22, pro *ἠλατο*, *ἠλατο* Jud. XIV, 6, pro *Ἀνταναιρέται*, *Ἀνταναιρέται* Pl. X, 5, pro *Ἐχώλωναν*, *Ἐχώλωναν* Pl. XVIII, 45, pro *Ευρί-
ζων*

ζων, Ἐυρίζω Ps. XLVIII, 2, pro Ἐτέκτορον, Ἐτέκτανον Psalm. CXXIV, 3, pro ἐπιτέταύς in v. Σάνις, ἐπὶ τὴν θύραν Cant. VIII, 9, pro Συμφηθεὶς, Συμφηθεὶς Jer. XXII, 19, XLIX, 20, pro Κατεάθη, Κατεάχθη Jer. XLVIII, 25, pro Καρδίας, Θαλάσσης Βυθῆ, Καρδίας Θαλάσσης, Βυθῆ Jon. II, 3, pro Ἰμάσι, Ἰμάσι Act. XXII, 25, pro Καταστύσαι, Καταστύχαι i. Thess. III, 10, Hebr. XIII, 21, pro Ἡρεμον, Ἡσυχον, Ἡρεμον, Ἡσύχιον 1 Tim. II, 2 &c. Ostendet præterea, male nonnullos in emendando Hesychio processe. Sic Palmerius pro Σεβαμά substituit Σέβασμα; cum tamen sit vox Hebraica, eademque, qua Hesychius producit, forma occurrat Jer. XVI, 8. Idem pro Σταθμὸν, ἔχατον Hesychium scripsisse suspicatur: Σταθμὸς, ἑκατον σάδιοι; cum potius respexerit ad illa Jeremix: Τὶς δώη μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ σταθμὸν ἔχατον; c. IX v. 2. Quamvis explicatio Grammatici hic desideretur, Librarii incuria procul dubio omissa. Ut & alibi factum. Restitui autem posse videtur ex v. Σταθμῶν hunc in modum; Σταθμὸν ἔχατον, τόπον ἑυθα ἀναπαύεται τις. In Κνίζων pro συκάμιναι Sopingius legit κύμιναι. Sed fallitur. Hesychius enim exponit locum Amos. VII, 14, ubi Propheta appellatur κνίζων τῶν συκάμιναι. Rursus falli videtur, quando pro Τριχῶσαι legit Ταριχῶσαι. Reperit enim Noster, Τριχῶμα Ezech. XXIV, 17 usurpari de tali capitis operimento, quo in luctu velati processerint. Inde igitur Τριχῶσαι pro sepultura ipsa metonymice adhiberi putat. Sed vel ex his patet, quantum ex eo libro utilitatis sit sperandum.

LECTORI.

Prodit cum hoc Mense Suppl. Tomi V Sectio VII, in quam rejicere necesse fuit Cl. Vallisnerii Epistolam posteriorem ingeniosissimam de generatione vermium, quam huic Mense Sept. nos inserturos, M. Aug. p. 355 spondebamus. Ceterum in eodem M. Aug. p. 354 lin. 21 lege coralloïdem, p. 355 lin. 22 l. Dobrzenski, lin. 23 & 31 l. Scarabicio, lin. 25 l. Italia, p. 357 lin. 10 post ætheræ adde circa planetas revolutæ, & lin. 18 post vertigine adde simulque vi centrifuga.

A. C. T. A ERUDITORUM,

publicata Lipsia

Calendis Octobris, Anno MDCC XII.

THE LIFE AND ACTS OF MATTHEW PARKER.

b. e.

*VITA ET RES GESTÆ MATTHÆI PARKE-
RI, Archiepiscopi Cantuariensis primi sub Regina Elisa-
betha, Libris IV. Addita est Appendix, Apographa plusquam
centum monumentorum, Epistolarum, Relationum, Schedarum
etque continens, ex quibus Historia hæc partim compilata
est, partim asseritur & illustratur; Autore JO-
HANNE STRYPE, M. A.*

Londini, apud Jo. Wyat, 1711, fol.

Alph. 9 $\frac{1}{2}$.

Non ignobile producimus V. Cl. Johannis Strypii no-
men, quem de Ecclesiastica Literariaque Angliæ Hi-
storia præclarissime hætenus meritum fuisse, præter
Annalès Reformationis in Anglia per priores duode-
cim Regni Elisabethæ annos, nec non Vitam Joh. Aylmeri, Lond.
tempore Elisabethæ Episcopi, velea, quæ in Actis his recensui-
mus, opera, Vita quippe Thomæ Cranmeri, de qua diximus A.
1694 p. 315, Vita Thomæ Smithi, A. 1699 p. 462 memorata, de-
nique Vita Johannis Checi, A. 1707 p. 188 producta, affatim te-
stantur. Cui instituto laudatissimo hæc quoque, quam nunc ex-
hibemus, Reverendissimi Celeberrimique Angliæ Primatis, æterna
inter eruditos memoria digni, Vitam debemus, summa Industria
collectam, elegantissimoque authenticorum documentorum ap-
paratu ornatam, ut nihil, quod vel ad certitudinem vel ad juc un-
ditatem, vel ad utilitatem historiæ hujus spectat, desiderari posse

iii

videatur.

videatur. Complectitur vero Liber primus gesta Matthæi Parkeri a prima ætate usque ad id tempus, quo infula fuit donatus. Natum Norvici A. 1504 Cantabrigia, ac imprimis quidem Corporis Christi, quod ibidem est, Collegium fovit, ac bonis artibus enutrivit, imo purioris quoque fidei, quæ occulto crescebat ævo, primo sensu imbuit. Paulo post frequenti concione aulæ innotescens, A. 1534 Annæ Bolenæ Reginæ, mox A. 1536 ipsi Regia sacris esse iustus, Regi ita se probavit, ut ejusdem honorificentissima commendatione suffultus, Corporis Christi Collegio Cantabrigiensi daretur Præfectus. Cui muneri cum novem annos cum laude præfuisset, funesta, quæ regnante Maria purioris fidei alleclas opprimebat, persecutionis iniquitas nostrum quoque, qui jam tum uxorem duxerat, hoc pariter, & reliquis muneribus spoliabat. Eam vero sortis suæ iniquitatem ut digna Christiano patientia ac summa animi hilaritate tulerit, imo superaverit, docent, quæ diario suo propria manu isto tempore subinde adscripsit, mentis, nullo privata vitæ omnique fructu aut nutriendæ familiæ subsidio destitutæ tædio fractæ, documenta, inserta Append. p. 15. Postquam ita delituisse per quinquennium, subita rerum omnium conversio, quæ a Mariæ morte in Anglia facta est, nostrum quoque mirum quantum repente ac de insperato ad celsum evexit. Vacuefacta enim per Reginaldi Poli, Purpurati, mortem sede Cantuariensi, Regina Elisabetha neminem sibi visa est posse invenire, provinciæ tanti momenti ornandæ aptiorem, nostro Parkero. Quo consilio cum in aulam esset evocatus, quantopere cunctando, deprecando, denique nihil non agendo id declinaverit, ac ab eo abhorruerit, toto Cap. VIII Lib. I curiose refertur. At quantumcunque invitatus ac renitens, cedere denique debuit pertinaci Reginæ voluntati desiderioque, nominatus anno 1558, qui Archi-Episcopalem sedem repletet. Quam quidem sedem quo veluti horrore mentis Vitæ optimus adierit, testantur, quæ diæ consecrationis suæ diario modo memorato inseruit: *Heu, heu! Domine Deus, in qua tempora servasti me! Jam veni in profundum aquarum, & tempestas demersit me. O Domine, vim patior, responde pro me, & spiritu tuo principali confirma me! Homo enim sum, & exigui temporis*

temporis & minor, &c. Sane autem vel ante consecrationem suam spiritus plane imperterriti eum dedisse specimina patet ex libello supplice, quo apud Reginam intercessit, ne reditus Ecclesiastici, ut fieri cœperat, in alios converterentur usus, nec non ex gravi serjaque, qua Regina, ut e sacello suo candelarum consecratarum & imaginis Crucifixi usum, qui populo sit scandalo removeret, persuadere conatus est, admonitione. A consecratione nostri primum regiminis Ecclesiastici ab eodem gesti quinquennium persequitur Liber II. Illa vero facta est d. 17 Decembris A. 1559 a quatuor Episcopis, Guil. Barlow, olim sub Eduardo VI Episcopo Bathonio-Wellens, nunc electo Cicestriensi, Joh. Scory, olim Cicestriensi, nunc electo Herefordiensi, Coverdallo, olim Exoniensi, & Joh. Hodgkin, Suffraganeo Bedfordiensi, ad hunc actum a Regina vocatis nominatisque, cujus rei ceremoniæ prolixè describuntur. Statim ipse aliis Episcopis consecrandis vacavit, cum primis vero diligentissimis cum Dioceseos, tum Provinciæ suæ visitationibus statum Ecclesiarum exploravit, præque pro Ecclesiæ bono sollicitudinis testimonia dedit Liturgiæ publicæ mutationibus quibusdam, pro replendis sedibus Episcopalibus in regionibus Angliæ aquilonaribus gravi intercessione, de gradibus prohibitis publicata admonitione, denique, ne, ut hætenus per penuriam ministrorum Evangelii factum erat, illiterati, ac illiberalibus artibus imbuti sacris ordinibus admoverentur, gravi interdicto. Ejusdem curæ nescio an maturus satis fructus fuerit epistola a nostro Parkero, Grindalo Londinensi, & Coxio Eliensi Præsule A. 1560 ad Reginam scripta, qua matrimonium ipsi persuadere conabantur. Habes eam in Appendice p. 26, 27, ubi videas eos satis libere Reginam alloqui: *Nostri*, inquit, *officii ratione ducti, optamus propediem Te, Regina, videre benedictum conjugii statum ingressam, rem, qua & Tuae Majestatis securitati & civium spei perfecte atque unice potest consuli. Si sane civium, qui non satis equo animo Tuo regimini parent, non habent, in quo spes suas tutius collocent, nisi hanc moram. Nos itaque, Regina, non consiliarios Politicos, sed Christi ministros, debita vigilantia nunc agimus, orantes, habeas istam sincerè doctrinam, Christianæ unitatis, populique tui salutis per exoptatam*

Append.
p. 16.

L. I. c. IX. p. 46

L. II. c. I.

III, IV.

- ea proliſ ſucceſſionem perpetuandæ curam, reddidit rationem juſto judici, ſi ordinaria ac divinitus inſtituta hæjus rei media neglexeris. Adduntque poſt pauca: Id liceat profiteri, nos, donec fortunatam iſtam lucem aſſulgere nobis viderimus, nunquam quietum habituros animum ad munera noſtra perfeſſo cum gaudio eaq; mentis tranquillitate, quam optamus, obeunda. Quæ quidem res, tantum abeſt, ut Regiæ conjugium perſuaſerit, ut ipſa paulo poſt, cum A. 1561 per æſtatem Eſſexiam & Sudofolcam peragrans, miniſtros rei uxoriæ deditos inveniret, publico mandato Canonicos Eccleſiarum cathedralium uxores alere vetaret, ipſiq; Archi-Epiſcopo præſenti graviffimam adverſus miniſtrorum Evangelii matrimonium indignationem ſignificaret, penitentiæ ſe duci profeſſa, ipſum cum aliis Epiſc. ad hoc munus eſſe delectos, qui uxores haberent, acriterque optare, res aliter fuiſſe conſtitutas. Quæ de re triſtes Parkeri ad Guil. Cæcilium Secretarium literas habes in Append. p. 29, 30. De Synodo A. 1562 habita ad Annales Reformationis ſub Elifabetha nos remittens Autor pauca his habet, præter Epistolam Archi-Epiſcopi, qua in urgendo jurejurando de ſuprematu æquanimiſſimam ac moderationem reliquis Præſalibus ſuadet, ac judicium ejusdem de nonnullis Epiſcopis, qui in Synodo ipſi magis innotuerant, quos queritur eſſe plenos rimarum, hæc atque illac effluere. Annus 1564 initium conſtituit funeſtum fatalium, quæ etiamnum Eccleſiam Anglicanam exercent, controverſiarum. Juſſus enim ſemel iterumque Archi-Epiſcopus a Regina ubique in Eccleſiis conformes habitus miniſtrorum, ritus, ceremoniasque introducere, dici non poteſt, quam alienos ab iſtis, quas vocabant, *Papatus reliquiis* invenerit animos plurimorum. Legi merentur graves & pereruditæ, quas Pilkingtonus, Epiſc. & Wittinghamus, Decanus Dunelmensis, adverſus iſtum Conformitatis rigorem ad Comitum Leiceſtriensium exararunt, literæ, quæ in Append. p. 40 & 43 exhibentur. Quibus reſpondet non minus elegans Thomæ Sampſoni & Laurentii Humfredi, illius Decani Edis Chriſti, hujus Præſidis Collegii Magdalenſis apud Oxonienses, ob recuſatam conformitatem accuſatorum, ad Archi-Epiſcopum & reliquos Commiſſarios Epistola. Quo modo & Lib. II Caput XXIII fere totum quæſtionibus & reſponſionibus de*
- C. IIX p. 107,
108, 109
- C. XII p. 125,
126.

de habituum rituumque olim idololatricorum licito vel illicito in Ecclesia usu ab ipso Archi-Episcopo compilatis, nec non inter ipsum & modo memoratos Duumviros, quin etiam olim inter Bucerum & Joh. a Lasco agitat, absolvitur. Neque quidquam de libro II addituri eramus, nisi vel verbo memoranda videretur brevis, sed curiosa, quam Cl. Autor occasione translata eo tempore a foemina illustrissima Anna Baconia Apologia Joh. Juelli, de foeminarum Anglicanarum ejus temporis in literas bonas affectu atque in iis singulari progressu, fecit, digressio. Pergimus vero ad Librum III, quo alterum Archi-Episcopatus a nostro gesti quinquennium edisseritur. Enimvero A. 1565 tam fortiter urgebatur Conformitatis negotium, ut in utraque Academia miræ inde orirentur contestationes, & quod temporis antehac artibus & scientiis solebat tribui, id tum futilissimis de lana caprina altercationibus Cantabrigia falli & consumi, quereretur nonnemo in literis ad Guil. Cæcilium, quas exhibet Autor in Append. p. 74. Ac, quanquam Præsul noster cum aliis hos & sequentibus annis nova Bibliorum Versione occuparetur, præcipuas tamen ipsi ac perpetuas de Conformitate rituum & vestimentorum incubuisse, curas dicam, an tædia, fatis patet. Imprimis e Clero Londinensi non pauci neque de vulgo ministri cum renuerent obsequi mandatis, munere movebantur, ac Liber Admonitionum (*Adversifements*) ab ipso Archi-Episcopo jam ante annum compositus, regulas rituum vestiumque sacrarum complexus, publica auctoritate emittebatur, cujus libri exemplum habes in Appendice p. 47 sqq. Interea ab utraque parte prelum fervebat libellis pro Conformitate & contra illam procedendis, inter quas lectu inprimis digna est *Brevis & Lamentabilis habitus a Clero nunc usurpatis consideratio*, quam Coxio Eliensi aut Juello Sarisberienfi Præsuli deberi, ratus Autor, Append. inferuit p. 80 sqq. quam excipit celeberrimi tum temporis Viri Joh. Foxii ad Commissarios rei Ecclesiasticæ eadem de re scripta insignis Epistola. Tum vero Ecclesia quoque Scotica visa est turbis Anglicanis commoveri, quam magis incllnans in partes Puritanorum, eosque, quos reliqui conservari quam maxime cupiebant, ritus tantum non penitus rejiciens & damnans. Testes habemus ejus rei literas

C. XXV.

p. 179, 180.

L. III c. III.

VI.

VIII, IX, X.

- die 27 Decembris A. 1566 nomine *Ministorum & Presbyterorum Ecclesiarum intra Regnum Scotia, Edinburgi congregatorum, ad Fratres suos, Episcopos & Pastores Anglia, qui Romano Antichristo renunciantes, cum ipsis Jesum Christum sincere profiteantur*, datas, in Appendice comparentes p. 83. Eodem A. 1566 memorabile est, in Anglia Turcarum invasionis in Hungariam eam rationem fuisse habitam, ut Archi-Episcopus peculiare ea de causa precum formulas in Ecclesiis ter hebdomadatim usurpandas componeret. Ac quandoquidem ad bellica hoc modo devenimus, non supervacaneum erit monere, Regiam A. 1569, cum externus ab Hispania, internus a gliscente in Septentrione civili bello immineret metus, universo Clero, velut sub Mariae Regno factum erat, injunxisse, ut ab equis armisque, habita ditionum, quas possideret unusquisque, ratione, instructos paratosque se tenerent, cujus rei in Diocesi Cantuariensi distributio hic additur. Ut alia nunc taceamus, quæ, si, prolixius edisserenda sint, limites instituti nostri egrederemur. Superest Liber IV, quem in duas veluti partes dispefcuit Cl. Autor. Priori ultimum quinquennium Præsulis nostri enarratur, & quidem A. 1571 Synodus habita, in qua Articuli XXXIX, jam A. 1562 publicati, de novo approbati & ut ab omnibus subscriberentur, autoritate publica muniti fuerunt. Quos motus animorum apud Præsulem nostrum aliosque in Anglia feralis nuptiarum Parisiensium nuntius dederit, sequentis anni historia apud Autorem nostrum docet, additis in Appendice p. 108 seqq. Bulla Gregorii XIII P. P. Jubilæum ea de causa indicentis, nec non Pontificii cujusdam Germani de absorbendis nunc uno haustu hæreticis consilio, qui quidem motus tanti fuerunt, ut eodem anno solennes ac publicæ preces pro securitate Regiæ, nec non pro iis, qui persecutiones tum patiebantur, Protestantibus Gallicis, Liturgiæ consuetæ adderentur. Eodem plane anno fervere cœperant cum Pontificiis controversiæ, quorum quidem inter Anglos antesignanus, Nicolaus Sanderus, S. I. profugus ex Anglia, & plerumque in aula Hispaniarum Regis Philippi II degens, edito libro *de Visibili Monarchia*, res cum politicis tum Ecclesiasticis Angliæ aterrimis calumniis profciderat, refutatus cura Archi-Episcopi nostri a Bartholomæo Clerk & Georgio Ackworth.

worth. Qua occasione non indignum erit memorata, tanti nominis inter profugos ex Anglia Pontificios hunc Sanderum fuisse, ut datis ad Philippum Regem Hispaniarum ex urbe Bruxelensi literis ab eo contenderent, ut literis commendatitiis apud Pontificem id ageret, quo Sanderus purpura Cardinalitii ornaretur, tantum vero apud Sanderum fuisse promovendæ rei Catholicæ studium atque perditam contumaciam, ut A. 1580 virulentis literis, quas hic legere est, Hybernorum proceres non obsecrare, sed palam ad feralem rebellionem excitare non vereretur. Imprimis vero isto anno absoluta nova S. Scripturæ in linguam Anglicanam translatio, cujus curam in se susceperat Parkerus noster, quamque suis Præfationibus instructam ediderat, hic notari meretur, in qua quæ partes fuerint Episcoporum aliorumque Theologorum ejus temporis, inter eos a Præsule nostro distributæ, persequitur Autor satis accurate. *Quo quidem opere perfecto, (verba sunt ipsius Parkeri in vita ab ipso composita,) cum satis diu sibi vel naturæ vel laboribus suis vixisse visus esset, alterius vitæ desiderio, secum reperit illud Simeonis: Nunc dimittis servum tuum, Domine, quia viderunt oculi mei salutare tuum.* Sequenti anno in flammis erumpentibus Non-Conformistarum turbis, videas nostrum perpetuo cum illis conflictari. Ad quas conflictationes haud dubie referenda etiam est, quam noster sequente anno gessisse narratur, cura, ut in Diocesi Norvicensi in valescens *prophetandi*, quod vocabant, exercitium, non obstante quorundam ex intimis Reginae amicis studio contrario, supprimeret. Optandum vero erat, plus addidisse Cl. Autorem circumstantiarum, ubi narrat eodem anno a Præsule nostro fraudem puellarum duarum, quæ possessionem Spiritus præ se ferebant, pluribusque e vulgo nec non e Ministris fucum fecerant, late ubique dispersum, publice detectam fuisse, ipsasque puellas solemnem deprecationem in publico Ecclesie conventu dolum confessas esse, quæ res digna erat, cujus magis exacte nosceretur historia. Non minus memorabile est *χαλιπῶν* ejus ætatis *καυῶν* monimentum, quod Cap. XL refertur, in oppidis Comitatus Cantabrigiæ duobus *Strethall & Balsam*, nonnullos post cultum publicum privato quoque conventu festis ac Dominicis diebus in S. Scripturæ

Append.
p. 118.

119.

c. XX.

Append.
p. 165.

c. XXIV sqq.
& XXIX,
XXXIII,
XXXIV,
XXXVII.

XXXIIX.

p. 467.

Scripturæ cognitione se invicem exercere solitos, adhibito etiam Ministro verbi Strethaliensi, gravissimis accusationibus eo ipso factos fuisse obnoxios. Nimirum exempli loco esse potest hominum istorum modestia, qui ea de re interrogati, publice authenticam fidei suæ adversus imputatos ipsis gravissimos errores Anabaptisticos Fanaticosque professionem edidisse non contenti, solemniter testati fuerunt: *Se quidem privata Conventicula nulla habere, neque congregationes illegitimas unquam probasse, neque aliter congregatos fuisse, nisi sacris diebus ad legendam Scripturam & se ipsos instruendos, repetendaque ea, quæ publice a Ministro fuissent proposita: ac, quandoquidem intelligant, eas quoque congregationes offendiculo fuisse, calumniis que ansam præbuisse, se quidem, ut scandalum omne evitetur, communes hujusmodi collationes deinceps prorsus omissuros esse, contentos privata intra uniuscujusque familiam Scripturæ lectione, & dubiorum ad Parochum suum relatione.* Annus sequens 1575 Archi-Episcopo nostro fuit fatalis, quo d. 17 Maji diem suam obiit, quieti suæ traditus in Sacello Lambethano, quam turbavit postea feralis illa, quam totum Sacellum A. 1648 a Regicidis sustinuit, profanatio, quæ nec cineribus nec monumento nostri pepercit. Enimvero aliquot post Regiæ Familiæ restaurationem annis per Guil. Sancroft, Archi-Episcopum Cantuariensem, ea de re a Guil. Dugdaliio admonitum, cineres antiquo loco restituebantur, addito ab ipso Sancrofto hoc monumento: *Corpus Matthæi Archi-Episcopi hic tandem quiescit. Corpus enim, (ne nescias, Lector,) in adyto hujus Sacelli olim rite conditum, a sectariis per duellibus A. MDCXLIX effracto sacrilege hoc ipso tumulo, elogio sepulcrali impie reflexo, direptis nefarie exuviiis plumbeis, spoliatum, violatum, eliminatum, etiam sub sterquilinio, (proh! scelus) abstrusum; Rege demum, plaudente celo & terra, redeunte, ex decreto Baronum Angliæ sedulo requisitum, & Sacello postliminio redditum, in ejus quasi medio tandem quiescit. Et quiescat utinam, non nisi tuba ultima sollicitandum! Qui denuo desecraverit, sacer esto! Parte altera Libri IV per Observationes nonnullas character nostrum illustratur ac declaratur. Hic Viri Reverendi in multitudine inimicorum, cum quibus in aula conflictandum ipsi perpetuo erat,*
 quorum

P. 473.

c. XLIV.

P. 493.

499.

quorum facile præcipuus erat Comes Leicestriensis, clandestinus Puritanorum patronus, imperterrita libertas cum summa modestia & reverentia Regiæ conjuncta observatur. At memorabile est, quod ibidem docetur, naturali quodam ac fere nimio pudore non semper expeditum fuisse nostro sermonem, imprimis ubi inter peregrinos forte versaretur. Certe id eum ipsum agnovisse, testantur literæ ejus ad Cæcilium, quibus commercium cum peregrinis, quam potest maxime, declinat. Ac fuisse quidem in nostro mentem erga Germanos paulo iniquiorem ex eo patet, quod Sandio, Episcopo tum Wigorniensis, postea Londinensi, oborta inter eos aliqua similitate, exprobraret *Germanicam indolem*. Cui quidem ille in Literis in Append. p. 25 servatis, *Non credam, respondet, te prorsus Germanicam indolem damnare. Germania æquè præclaras mentes genuit, ac Anglia nostra. Ac si quidem per has voces nos indigites, qui per aliquod tempus in Germania exulavimus, certe sunt inter nos, qui non sint superbo neque rigido animo, qui que tibi adeo nullam offensa dederint ansam, ut potius alios tui defensione inimicos sibi reddiderint. - - Si suspiciones sequi statuisti, facile decipi poteris, addit, & si liceat pace & bona cum venia tua dicere, soles aliquando nimium in eam declinare partem.* Quem tamen, si quis est, defectum abunde christiana liberalitate, qua profugis ob puriora Sacra Belgis, Germanis, Gallis, Italis, Hispanis identidem eum succurrisse in hac Historia memoratur, pensavit. Atque ut nunc merita in Ecclesiam summo studio gubernatam & perpetuis fere visitationibus exploratam, in sedem urbemq; Cantuariensem ornatam auctamque, atque alia ejusmodi itaceamus, non possunt tamen a nobis præclarissima ejus in rem literariam merita sileti. Auxit illam & ornavit noster scriptis suis defensione Conjugii Clericorum adversus Thomam Martinum, L. IV c. XLV. P. 504 seqq. lingua vernacula sub Regno Mariæ elaborata & A. 1562 ἀνωρύμωσ publicata, cujus egregia specimina Cl. Strype nobis dedit, Psalmis Davidis versu Anglico redditus, ac cum primis libro eximio: *De Antiquitate Britannicæ Ecclesiæ, & Privilegiis Ecclesiæ Cantuariensis, cum vitis Archiepiscoporum LXX ejusdem Ecclesiæ.* Hunc enim librum, quantum eum nonnulli Job. Josselyno ejus Amanuensi adscribere maluerint, producta tamen ipsius Archiepiscopi

- scopi Epistola ad Guil. Cæcilium, docet Strypius, Præsulem pro suo factu agnovisse. Etsi vero titulus hujus libri, A. 1572 editi, LXX Archi-Episcoporum vitas spondebat, omisit tamen tum quidem Parkerus noster, qui erat LXX, propriam vitam, quæ cum postea paucis tantum exemplis sub titulo *Matthæi* impressa, nunc fere disparuerit, laudabili consilio tota Append. a p. 147 sqq. ad 165 est inserta. Tacemus præfationes aliis aliorum libris a nostro præfixas, tacemus quoque curæ ipsius & industriæ debere editos Matthæi Westmonasteriensis Flores Historiarum, Matthæi Paris Historiam majorem, Alfredi Regis res gestas ab Asserio Schirburnensi Episcopo conscriptas, & Thomæ Walsinghami Historiam cum Hypodigmate Neustria. Cum primis enim memorandum est linguæ antiquæ Saxonice studium Præsulem nostrum unicum fere agnoscere restauratorem, quod publicata A. 1566 Saxonica Homilia antiqua adversus transsubstantiationem, procurataque Evangeliorum in eandem linguam translatorum editione, ac studiose collectis, quotquot inveniri poterant, ultimæ istius antiquitatis monumentis, ita promovit, ut quicquid ejus studii nunc inter Anglos superest, id nostri curæ industriæque unice debere, fidenter pronuntiaverit celeberrimus inter Anglos Antiquarius Humfredus Wanlejus. Quantoque in has antiquitates amore studioque fervuerit Parkerus, docent identidem in hoc opere memorata cum Guil. Cæcilio, plurimisque Episcopis commercia ipsius literaria, MSCtorum collectionem fere semper urgentia, docet Matthæus Flacius Illyricus, qui cum Epistola eleganti hic asservata rogat, ut ad Catalogum testium veritatis perficiendum subsidia sibi communicet, docent denique ipsius intimi Reginae Consilii Literæ patentes, quibus ipsi volenti cura demandatur omnium in Anglia & Hybernia MSCptorum, quæ ut illi non cunctanter concedantur, omnibus imperatur. Denique non sibi, sed publico & seræ posteritati se istos thesauros coacervasse, ipse Præsul demonstravit, donato Bibliothecæ publicæ Cantabrigiensi insigni impressorum ac MSCtorum Græcorum, Latinorum, Saxoniorum voluminum numero, præcipue vero legatis per testamenti tabulas Collegio Corporis Christi ibidem præter impressos MSCptis longe plurimis, omnis
- L. III c. V. p. 335. Append. p. 31.
- L. III c. XIX. p. 263.
- L. IV c. XLII. p. 485.
- L. IV c. XLVII. p. 518.

omnis Historiæ Ecclesiasticæ ejus temporis, qua Angliam spectat, thesaurò cum nulla alia Bibliotheca facile comparando, cujus aliquem conspectum dedit Autor loco allegato. Ea enim Bibliotheca, nec non publicis Academiarum, Ecclesiarum Cathedralium & aliarum, urbium item, aliisque Archivis, denique privatis Bibliothecis Henrici Episcopi Londinensis, Rob. Harleii, Thomæ Bakeri, Georgii Holmes, &c. ac ante omnes nominandi summi literarum promotoris, Johannis Mori, Episcopi Eliensis, se adjutum in hoc opere componendo gratus proficitur Autor, nihil non sibi in his omnibus patuisse agnosceus. Quod exemplum quam optandum erat Germanos quoque imitari, ut malint Virorum summorum vitas, ac Historiæ Ecclesiasticæ capita ex latentibus Archivis aliisque monumentis depromi, quam ut ignava invidia vel intemptivo metu adducti eorum possessores porro ea patiantur, ut nimium fere fieri solet, cum tincis & blattis aut tenebris certe colluctari, brevi forte prorsus peritura.

THE CASE IN VIEW, NOW IN FACT, &c.

CASUS OLIM EMINUS CONSIDERATI, nunc re ipsa existentis Decisio, probans, continuationem separate Communionis absque substitutis in ulla Sedium Episcopaliurn, invalide depositis nuper Episcopis surrogatis, post mortem Guilielmi Episcopi Norwicensis, esse Schismaticam; cum Appendice, qua probatur, Episcopos istos invalide depositos non habuisse jus substituendi successores, qui possent legitimam reddere separationem, postquam Schisma fuisse abolitum morte ejus, qui ultimus ex illis decessit.

Londini, impensis Sam. Keble, 1711, 8.

Plag. 12.

NON una nobis obtigit occasio in his Actis Schisma in Ecclesia Anglicana sub Guilielmo III commemorandi, quo tempore sex Episcopi cum Archi-Episcopo Cantuariensi ex Parlamento decreto jurejurandum cum abjuracione Jacobi conjunctum

Kkh 2

præstare

præstare veriti, Episcopatibus exuerentur, inque locum eorum alii surrogarentur. Quo evenit, ut multi Ecclesiæ Anglicanæ ceteroquin addicti ad horum pariter, novorum Episcoporum, & reliquorum, qui cum iis communicabant, Communione abhorrentes, separatos cœtus, autoritati illegitime, ut causabantur, depositorum Episcoporum subjectos & eorum communioni unice addictos, constituerent. Vide imprimis Acta nostra A. MDCXCIII p. 236 & A. MDCCV p. 133 sqq. ubi Celeb. Viri Henrici Dodwelli de hoc Schismate ad exteros Parænesin exhibuimus. Duravit vero hæc separata Communio ad hæc usque tempora, quibus ante biennium & quod excurrit, Guilielmus, exautoratus Episcopus Norvicensis, ante annum vero cum dimidio, ultimus eorum Thomas Ken, Episcopus olim Bathoniensis & Wellensis, (quamquam hic, quod ex hoc ipso libello p. 6 discimus, jam ante aliquot annos a jure suo ad Sedem suam ejusq; functiones se abdicaverit, lubensque id in Successorem politica autoritate sibi datum devolverit,) ex hac vita excessere. Quem eventum prospiciens modo nominatus Vir Cl. Henricus Dodwellus, communioni abdicatorum Episcoporum ipse quoque addictus, jam antea ediderat libellum sub titulo: *The Case in View*, quo jam tum demonstraconatus erat, post mortem istorum Præsulum omnem deinceps separationem fore illegitimam, nulloque modo excusandam. At ut fere fieri solet, ut non subsistant ibi, ubi coeperunt simultates, ita hoc quoque consilium Dodwelli paucis ex ista communione, sive quod diuturna separatio animos magis magisque a reliquis Ecclesiæ Anglicanæ membris alienos reddiderit, sive quod superessent ipsis reapse scrupuli conscientiæ circa reditum ad illam Ecclesiam, se potuit probare. Quamobrem cum iste eventus jam re ipsa existeret, non potuit a se impetrare Vir Cl. Henricus Dodwellus, quem hujus quoque libelli Autorem esse competentum habemus, quin iterata admonitione fratres suos a separatione ulteriori graviter dehortaretur, scrupulosque, si qui essent, ipsis eximeret. Fecit hoc scripto, cujus proximum titulum exhibuimus, paulo ante mortem publicato, siquidem eodem anno mense Junio diem suum Vir doctissimus in Ecclesiæ Anglicanæ communionem, cui, dum hæc scriberet, ut ex ipso libello apparet, jam dum

jamdum erat reconciliatus, obiit. Nititur hic libellus iis, quæ jam antea supposuerat Autor in Parænesi ad externos, de Juribus Episcoporum divinis, quorum synopsis in Actis loco supra allegato suppedita vimus. Nempe eo nunc rem spectare ait, ut, quod antea laica autoritate factum erat, nunc per fratrum horum pertinaciam admittatur, ut in eadem jurisdictione Episc. plura uno altari erigantur, sem ut mali exempli, ita periculi vel adoptandæ communionis Pontificiæ, vel tolerandi regiminis Presbyteriani, plenissimam. Neque enim esse jam Episcopum ullum in Anglia a parte ipsorum, vel quenquam alium in ulla alia parte Ecclesiæ Protestantium, qui meliore titulo possit vindicare sedes sine schismate, nunc ab Episcopis presentibus in Anglia possessas. Quo titulo destitutus nemo potest ex ipsius sententia in jurisdictione quacunque canonice possessa sibi quicquam juris arrogare, nisi ex disciplina, quæ in veteri Ecclesia obtinuit, ratione ipse velit fieri schismatis reus, & ab omnium Ecclesiarum communione excludi. Neque vero, inquit, quisquam cum tali Episcopo communicans rati habitationem cœlestem transactionum, nomine divino in terris ab Episcopo hujusmodi factarum, sibi potest promittere, neque ullam spem beneficiorum mysticorum communionis cum Christo obtinendorum cum ratione favere, siquidem non ex mandato divino & autoritate cœlesti, sed, quod gravius est, in oppositione adversus eum, qui isto mandato sit pollens, a tali Episcopo transigatur, quicquid ab illo tentetur. Et hæc quidem ab Autore disputata sunt contra eam sententiam, qua non nemo ex istis fratribus crediderat Episcopi cujuscunque communionem ipsis sufficere ad communionem cum corpore Christi mystico, sive Ecclesia Catholica, servandam. Tum vero, ait, si Presbyterii tantum ministerio forte velint esse contenti, res adhuc longe erit deterior, neque enim in segregatione a communione Episcopali sub Presbyteris constabit illis ex principiis veteris Ecclesiæ titulus Ecclesiæ, multo minus privilegia Ecclesiæ concredita, spectabit ea res tandem eo, ut in Presbyterio plane acquiescatur, quod tanto periculosius illis futurum, quanto acius hactenus necessitatem Episcopatus in Ecclesia defendeat. Neque vero rem melius sibi constituram esse docet, si vel

maxime Episcopis valide ordinatis ac non modo a civili magistratu non prohibitis, sed etiam approbatis utantur, siquidem civilis approbatio non possit legitimam facere in plenas sedes Episcopales invasionem, lege divina illegitimam. Itaque nihil sufficere posse nunc ad excusandam separationem, nisi hoc unicum, ut monstratur vel in una sede ex septem, quibus exuti erant Episcopi, alius, cui depositi isti suum jus, suamque omnem auctoritatem expressa consecratione canonica detulerint, qualem, inquit, nullum ostendere queunt fratres isti. At, ait, contendunt illi *satisfactionem* deberi a presentibus, Episcopis memoriae depositorum praestandam, qua non praestita religioni sibi ducant cum illis communicare, adduciturque exemplum *Johannitarum*; omnem cum Episcopis, qui in Johannis Chrysostomi depositionem consenserant, communionem detraherentium penitus, antequam memoriae Praesulis istius ab illis justa essent persoluta. Enimvero magnam hic esse disparitatem docet V. Cl. Chrysostomum ab Ecclesiastica Synodo, septem viros istos Episcopos non nisi a suprema potestate civili fuisse depositos, recte itaque in illo casu ab Episcopis, in hoc non nisi a Laicis posse peti satisfactionem; Johannitas Episcoporum numerum insignem a suis partibus habuisse, hos nullum nunc habere consentientem ex eo ordine; porro non publica censura, non poenitentia publica, imo ne quidem confessione injuriae satisfactum esse memoriae Chrysostomi, quod pateat ex MSto Barociano, sed unice restituto in Diptycha nomine ejus, ea vero in Ecclesia Anglicana prorsus desiderari, neque nomine Ecclesiae Anglicanae vel censura vel excommunicatione quaequam admittum esse contra famam Septemvirorum istorum, quod revocatione egeat. Sed pergunt Separatista, *crimen Haeeseos* causantes in plerisque modernis Ecclesiae Anglicanae Episcopis, quo quidem satis excusetur ab ipsorum communiione separatio. Non negat crimen Dodwellus, imo queritur, nimis notoriam esse assertionem doctrinarum, ipsa fundamenta Ecclesiasticae & Politicae constitutionis subvertentium, a nonnullis Episcopis factam. At negat, vel haeresin Episcopi excusare subditos ei, si ab ejus se communiione separent, antequam ille sententia judiciali collegii Episcopalis fuerit depositus; ac si quis illud tentet,

tentet, eum Usæ exemplo abstergere conatur, vererique jubet, ne Episcopi contra illum jure suo utentis anathema plenam vim in coelis habeat. Nempe ne Apostolorum quidem temporibus cuiquam existimat licuisse quendam excommunicare, nisi superioribus in Ecclesia, si vel maxime hæreticus excommunicationem meruerit: segregationem vero ab Episcopo nihil esse aliud nisi excommunicationis tentamen. Prius illud ex Epistolis ad Titum & Timotheum probare conatur, quibus unice ea commenduntur, quæ ad excommunicationem spectent, ut 1 Tim. VI, 20, 2 Timoth. I, 14, Tit. I, 13, II, 15, III, 10, ubi τὸ παρατεῖλαι vult notare *ejectionem a corpore Ecclesie*, quemadmodum 1 Tim. V, 11 παρατεῖλαι χήρας νεωτέρας est excludere eas a corpore Ecclesiastico viduarum publicis sumptibus ali solitarum. Et Apoc. II, 15 diserte *solum Angelum* taxari, quod permiserit falsam doctrinam Jesabelis in Ecclesia sua dispergi, reliquis vero membris Ecclesie nequam id imputari, imo diserte addi v. 24, 25: ὑμῖν δὲ λέγω λοιποῖς (καὶ enim cum MSto Alexandrino omitendum esse putat) τοῖς ἐν θυατείροις, ἃ βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βῶλεϛ, πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις ἃ ἀνῆξω. Sane tempore isto in consensu Apostolorum, atate vero sequente in consensu & traditione omnium Episcoporum id creditum fuisse criterion constare veritatis fidei, ut facile inde concludi possit, neminem subditorum in Ecclesia ante Episcoporum latam sententiam de hæresi judicasse. Ubi ipsi Episcopi inter se dissenserint, tum quidem integrum fuisse unicuique Christiano saltim pro se, non pro tota Ecclesia judicare, a quibus partibus standum ipsi esset. At de cetero neque in Conciliis sententiæ dicendæ cuiquam præter Episcopos fuisse facultatem, & donec ab his esset Episcopus hæreticus dejectus, non magis imo minus licere laicis eum excommunicare vel ab Ecclesia arcere, quam liceat subditis civibus Regi sive supremæ potestati resistere, contendit. Quare cum non aliud laicis incumbat, si quidem hæreticis Episcopis Ecclesia opprimatur, nisi ut sibi ipsis ab erroribus istis caveant, eorumque progressum docendo, admonendo, orando, apud alios impediart, hortatur hos fratres, ut quam coercionem nullo mandato divino sibi traditam esse sciant, eam lubenter omittant,

ex-

expectent quæ a collegio Episcopali, tantoque æquiori animo ad
 communionem Ecclesiæ redeant, quod hæreses istæ, etsi vel mæ-
 xime ab Episcopis plurimis publice assertæ, certe a nemine eo-
 rum *conditionum mutua communionis* instar fuerint imposita.
 Imo longius progressus, ipsam veram fidem maximo studio zelo-
 que servatam nihil prodesse, nisi in vera & quidem externa com-
 munionem cum corpore Christi mystico existas, & hanc multo illa
 præstare non cunctanter affirmat. Denique sub prætextu defen-
 dendæ in uno forte capite de civium erga Principes obedientia
 fidei, multo graviores magisque fundamentales fidei articulos
 hoc schismate ab ipsis violari existimat, quales sunt: salutem
 non posse obtineri, nisi per novum fœdus Evangelii: nemini ad
 hoc fœdus esse jus, nisi qui habeat ejus *opayidas*: eas esse duo
 Sacramenta: neminem has *opayidas* dare posse nisi qui autori-
 tatem a Deo acceperint eas administrandi & nobiscum ipsius no-
 mine transigendi, ut obligarent ipsum in coelis ad ratihabenda,
 quæ ipsi transigerent in terris: hanc autoritatem, datam primo
 Apostolis, non potuisse ad nostra usque tempora descendere, nisi
 per successionem personarum, quæ omnibus ætatibus inter medi-
 is eam acceperint, donec perveniat ad eos, quibus Apostoli
 ipsi eam tradiderint: talem successionem quod ostendere possit
 hominum genus præter Episcopos esse nullum: beneficia ergo
 communionis mysticæ non posse expectari in statu voluntariæ
 ab Episcopis segregationis. Hæ, inquit, omnes doctrinæ *ma-
 xime fundamentales* violantur, ad defendendam aliam secunda-
 riam, cujus neque abnegatio inter terminos communionis est re-
 lata, neque ab Episcopis unquam *autoritate Synodali* decreta.
 Quod enim urgetur, Episcopos consensisse in sententiam a su-
 prema Curia Parliamenti latam A. MDCCX die 23 Martii, ut
 Decretum Academiæ Oxoniensis, quo sana circa Non-Resisten-
 tiam doctrina continetur, A. MDCLXXXIII die 26 Julii publica-
 tum, manu carnificis publice combureretur, id quidem ad *Syno-
 dalem auctoritatem vel canonicam condemnationem* veræ doctrinæ
 referri posse negat & pernegat. Non in id votis suis consen-
 sisse Episcopos, nisi quatenus essent *Parès Regni*, inclusis votis
 eorum in numero majori Parium reliquorum, hæc id decrevisse
 Episcopos

Episcopos in Synodo seorsim congregatos docet, quo modo unionem Ecclesiastici Decreti aliquid potest habere, cum ipsis legibus & statutis Angliæ ne solum quidem Parlamento, nedum uni tantum illius Curia novum fabricari fidei articulum ullo modo sit concessum. Denique ad præcipuum devolvitur scrupulum, qui nascitur Separatistis ex *formulis præcum Liturgiæ Anglicanæ undique insertis*, quæ contra iurejurandi præstitam olim fidem orare conscientia refragante, & tacite hæresin de licito Principibus resistendi attentato profiteri ipsos adigant. At non posse has quidem formulas communioni mutua obesse magis, existimat Dodwellus, quam obsint similes formulæ præcum peregrino in ditionibus hosti Principis sui subditis versanti, quo minus cum ea Ecclesia ibi communicet, imo neminem cogi, ut ad has formulas addat Amen, & nemini probationem dogmatum incumbere, quibus nitantur, illosque ipsos, qui bona fide eis utantur, peccare quidem, sed non hæreseos crimen committere, ut hæc quidem ob rem communionem cum ipsis detrectare nullo modo liceat. Postremo, num separationi huic saveat Concilium Constantinopolitanum A. C. 861 sub Photio celebratum, cuius Canone XV. illi, qui Patriarcham publice hæresin docentem, etiam *περὸ συνόδου διαγνώσεως* deserant, non modo non deponendi, sed potius laudandi dicuntur, disquiritur. Enimvero hunc Canonem ab Alexio Aristeno in illum commentante ita acceptum fuisse, quasi sermo sit de hæresi *jam condemnata ὑπὸ συνόδου ἁγίων πατέρων*, idque convenire cum Canone XIII ejusdem Concilii, cum Photio in Nomocanone Tit. XII, eundemque esse haud dubie sensum Canonis Apostol. XXXI, quo subjectis separatio ab Episcopo permittitur *δι' ἀδύλας καὶ ἀρεβείας*, docetur. Denique quod non receptus in Ecclesia Occidentali canon fuerit, equidem non aliter nisi paritate rationis rem posse excusare monet; quæ vero hic sit maxime dispar. Appendice subijuncta id ipsum quoque, quod antea concesserat Vir eruditus, tollitur, nempe ne ipsos quidem depositos Episcopos potuisse legitime Schismatis continuationem, surrogatis, qui ipsis post mortem succederent, aliis, promoveri. Quippe hoc ipso momento quo vel voluntaria abdicatione, vel morte sedes ipsorum

vacua facta fuerit; confestim schismaticum hactenus Episcopum priorem titulum, potius jus, præ omnibus aliis habuisse ad eam sedem, omnibus vero istis mortuis, omnes jam legitimos possessores esse sedium suarum, neminem eorum *Schismaticum Principalem*, neque adeo omnes amplius ex contagio posse haberi pro *Schismaticis*. Cui juri non potuisse depositos quicquam opponere, imo ne debuisse quidem, docetur, cum Schisma niteretur *personali injuria* ipsi unice illata, cujus memoriam, morte personæ, cui injuria facta est, expiraturam, data opera continuare & exasperare, iniquissimum penitus fuisset.

A. C. ZALUSKI EPISTOLARUM

Historico - Familiarium

Tomus II.

Brunsbergæ, 1711,

Alph. 10 $\frac{1}{2}$.

- U**T promisso satisfaciamus, quo nos, dum Mense Jul. p. 296 seqq. primum hujus Operis Tomum excercebamus, obstrinximus, alterum nunc sistimus, cujus initium fit ab A. 1696, in quem morbus & mors Johannis III incidit, ubi quæ singularia narrentur, breviter explicabimus. In Senatus-Consilio quidem omnes decreverant, Regi non posse licentiam denegari, valetudinis curandæ causa, extra Regnum ad Thermas proficiscendi, sed cum vires ad tantum iter defecerint, medicamentis domi, a variis, & forsitan nimis frequenter oblatis, usus est, & sumto Mercurio, inter dolores animi & corporis ingemuit: *Et nullus eris, qui mortem meam vindicare volet?* Autor quidem, volente ita Regina, consilium suggessit de testamento, litium, quæ in domo Regia futuræ prævidebantur, averruncandarum causa conficiendo, sed nullum facere voluit, præ indignatione in hæc erumpens verba: *Conflagret igne terra, me mortuo, omnia ista nihil curo;* quoniam scilicet executores Testamentorum ultimas dispositiones, etiam ad pias causas, & quovis meliori modo factas, eludere solent. Ingravescente denique morbo ad spiritualia media deventum est. Sed quoniam Aulici omnes, qui ad servitia agonizantis heri advocabantur, ebrii accedebant, & Ecclesia Parochialis Villanovæ
- P. I.
5.
7.
13.
14.

Villanovæ clausa erat, nec Parochus inventus, nec clavis, viatico, quod vocant, S. Coenæ instrui non potuit. Orbicula vero cereæ ab Innocentio XI consecratæ (*Agnus-Dei* vocant) particulam noster Autor propinari iussit, contra apoplexiam, qua Rex sæpissime tangebatur. Sic brevi post confessionem & extremam unctionem, præsentibus Posnanæ, Livoniæ, & Varmiæ Episcopis, diem obiit supremum, eadem ipsa Sanctissimæ Trinitati sacra die, qua A. 1674 in Regem fuerat electus. Corpus exenteratum manifesta signa nimii Mercurii, perperam a Judæo Medico parati propinatiq; præ se tulit, ut ita videatur Rex Judæorum manibus occisus, in quos singulari gratia non sine admiratione aliorum ferebatur. Jacobus Princeps natu major thesauros statim obsignat, & arcem Varfaviensem occupat, corpus Regis, matrem Reginam, fratres & Senatores intrare initio prohibuit, tandem persuasionibus Senatorum victus valvas portarum aperiri iussit, cum Matre tamen acerbis rixas habuit, ex quibus magnæ simultates ortæ, & altercationes de juribus Reginæ & Principum filiorum quoad bona derelicta, de quibus v. p. 102. Autor intempestivam Reginæ severitatem erga filium dolori ex morte Regis concepto adscribit, & amice excusat, imprimis quando in hæc Regina prorupit verba, præsentibus pluribus ex Senatorio & Equestri ordine, quæ postea mutato consilio & animo non dicta fuisse voluit: *Domini Poloni, scitote, quod ego, quanquam non sim natione, sum tamen ex toto corde Polona, & magis hoc Regnum amo, quam propriam meam domum, ideoque effundo cor meum coram audientibus me. Considerate, perpendite amorem Patriæ, quem eligere in locum mariti mei desideratissimi debeatis: inclitum hoc Regnum brevi immaturi juvenis temeritate cadet.* Ad hæc animi acorbitatem etiam spectat, quod Autor p. 181 recenset, neque adeo probat: Reginam iconem suam manu pictoris periti egregie depictam, quam quondam dono dederat Abbati de Polignac, Legato Galliæ, ab eo repetiisse. Cum vero ille se honeste excusaret, quod hæc suæ Regiæ Majestatis effigies magno honori & ornamento suæ Residentiæ, ut vocant, esset, neque restituere vellet: Reginam, cum comperisset, Legatum domo sua abesse, ipsam illuc se contulisse, & ex pariete imaginem abstrahi, auferri & a tergo repertas

p. 15.

P. 79.
121.

scripturas revideri iussisse. Quam insolentes sint tempore interregni Polonorum voces & quam libere etiam ipse Autor aliquoties locutus sit & scripserit, Lectores statim deprehendent, & ex hisce, quæ subjungemus, apparebit; imprimis plura passim commata in Reginam, Cardinalem Primate, Stanislaum Jablonovium, Exercituum supremum Ducem, & Castellanicum Cracoviensem, Horodinium aliosque, a variis dicta scriptaque reperies. Sic Duninus aliquis mero fervens, lectum Regina lectum totius Reipublicæ nominare ausus fuit. Cum ad monitum Autoris in confederatione urgeretur, ut tam Rex quam Regina Catholici essent vel professione vel vocatione, Joannes Potockius, Kalisiensis Capitaneus, contra pactum illud protestatus fuit, & Palatinus Trocensis, Unichovius, dicere ausus, quod conveniens esset Reipublicæ, ut aliquis ex dissidentibus (sic vocant A catholicos in Constitutionibus Regni) in Regem eligeretur, qui Clerum coerceat: quo audito Autor, Ecclesiastico fervore actus exacerbatusque, virum honestum talia proferre non solere, dixit. Quando Episcopi, Cujaviensis, & Uladislaviensis, qui pro tentanda reconciliatione Principis Jacobi Reginam in via convenerant, se offensos esse querebantur, quod larvam quam ad Solis ardorem arcendum portabat, non detraxerit, ipsosque & Principem F. Jacobum in aperto campo valde indigne exceperit, hæc pauca tantum dicens: *Abeo & facio, quæ Filius jubet*, multa injuriosa coram Regina dixerunt, de quibus vide Epistolas has pag. 34. & seqq. Inter alia Cujaviensis indignitate rei permotus, hæc dixisse narratur: *Serenissima Majestas Vestra satis habet hostium in Polonia, satis invidia, ejusmodi tamen modo agendi nobiscum plures habebit male affectos, cum neque Principem filium, neque nos, ea qua par est tractet ratione. Impendimus Majestati Vestri omnem venerationem & obsequium, quousque Regni sociam habuimus, verum nunc, postquam non amplius regnat, sed in tutela Reipubl. est, aliter venerabimur.* Hos salte aliquis literis perquam acerbis perstringit, inter alia monens, quod non deberent Episcopi vultus foeminarum apertos appetere, & quod Regina Vidua velo quasi usa fuerit, ne emacerata luctu faciem revelaret &c. Quanta autem fuerit invidia in Reginam

72.

Reginam; imprimis etiam patet ex his, quæ inter *metuenda, cavenda & optanda Reipubl.* statim in initio Comitiorum, quæ vocant, *conlocationis* allegantur: sc. *I Ne proprietatem ad Thronum prætendat domus Regiæ neque Regina vidua: II Ne eadem Throni & Throni sociæ velit imperare; neque Elector Bavaria promoveatur, qui filiam ejus habet in matrimonio: III Ne Regina Varsavia manens, consiliis se immisceat, eumque in finem C ab Urbe lapide abeat.* Quæ de re: plura pag. 96, 122, 125, 313. At in Ep. XXXIII Auctor non minus Regem quam Reginam adversus varias accusationes defendit, dumque de pactis conventis loquitur, a Rege Johanne III non servatis, nullum ait exitisse Regem, qui id servaverit ad amussim, quod Reipubl. promiserat, pactaque illa conventa servari & adimpleri, quantum fieri potest, atque eo jure esse censenda, ac illa, quæ Rex Mexicanus, dum consecratur, promittit, quando in hæc verba jurat: *constantiter & perpetuo se justitiam administraturum, forem & felicem bello futurum, effecturumque, ut Sol eursum splendoremque suum teneat, nubes pluant, rivus currant, & terra omne genus frugum producat,* ac similia quæ non sunt in ejus potestate sita. Quod fortalitia, ut promiserat, non erexerit, ita excusat, antiqua potius in Polonia diruenda, quam erigenda nova, quod propter disjunctionem & egestatem Pol. nulla prorsus munitio in ordine conservetur, eaque ab hostibus nullo negotio occupentur, unde non nisi magnis sumptibus, quos copia auxiliare absumunt, deturbari ac ejici possent. Addit etiam, quod proles Regiæ, quæ semper hætenus Reipublicæ proventibus alabatur, nunquam oneri fuerit Reipublicæ, privatis Regiæ domus impensis educata. Ob velum Regium, *Baldachinum* barbare vocant, quo in Senatorio conclavi utebatur Cardinalis Regni Primas, ingens fuit contradictio, omnibus *ad æqualitatem* (quæ solennis in similibus occasionibus vociferandi formula est) & plura contra factum tumentem Cardinalis & Tobiæskæ artes clamantibus. Unde disruptum illud denique & sublatum est. Ipse vero Cardinalis, errorem agnoscens, ita se excusare annisus fuit, præter ejus jussum velum hoc fuisse extensum: & dignitati Reipubl. quæ tempore interregni *Serenissima* vocari gestit, illum apparatus bene convenire, ut per eum exteris præcipue insignia

P. 72.

188.

189.

75.

- Majestatis demonstrantur: 3 voluisse Cardinalem altare sub Baldachino exstruere ad implorandum Numinis Divini adjutorium pro felici comitiarum successu. Ceterum in Ecclesia hoc ornamenti genus quiete retinuit, quo Episcopos omnes in cathedrali sua, nedum Primatem aut Cardinalem, secundum Cere-
 moniale Romanum uti licet. Passim & literæ exstant, ab Autore ad Cardinalem Barberini Protectorem Poloniæ Romam scriptæ, in quibus ei Orationem, quam pro maturanda electione habuit, aliaque transmittit, & quæ post mortem Regis acta, perscribit. Queritur hic, quod, quæ una die exstructa, secunda soleat evertere in comitiis. Appellat ea *lerneam confusiois paludem, non publica securitatis theatrum: si videres (ad eundem Purpuratum scribit) essent in quibus rideres, essent in quibus indignareris, imprimis, quod nonnulli, qui nuncios ad audacius loquendum incitare cupiunt, in ipso conclavi per sacundos calices & lagenas vini Hungarici clam suppositas, & semotis arbitris propinatas, eos faciunt non tam esse disertos, quam clamorosos, & loquaces.* Dum Cardinali Barberino sensum suum & aliorum de candidatis explicat, e re publica esse ait, si eligatur: 1) qui longius abest, nec ullam habet cum Regno Polonico communicationem, nec cum vicinioribus familiaritatem, ne ad interitum libertatis, quod Hungaris acciderit, adducat, cum possit exercitus in viscera Reipubl. facile induci. 2) Ut bellicos habeat spiritus, & sufficientes opes avulsa recuperandi, & beneficiis sibi Senatores devinciendi. Ceterum pecunias Polonos accipere fatetur, raro facere, quod promittant. Ut ad electionem novi Regis redeamus, Princeps Badensis, quem pecuniis Anglorum & Batavorum fultum (falso quidem) dicit, nimis superbus Polonis videbatur. Præterea Comitiosa Varfaviensis exclusionem Principis Contii, & ut Legatus Galliarum per publica Læda Varfavia expellatur, sed irrito conatu urgebat, ubi nonnulli inter pœcula clamabant: Gallus amat Polonos, non amat Polonia Gallos. Ubi de mediis inveniendis ad dissolvendam Confederationem militum, ob mercedem non solutam tumultuantium, ut scilicet tributa & vectigalia cerevisiæ, salis, molendinis imponantur, & commissarii ad cogendas pecunias nominentur, consulit, repertum ait Autor, calculo inito, 33 miliones &

p. 107.

109.

241.

170.

& 446 fl. debent militibus a Republica. Verum in eo a Senatu peccatum esse ait, quod constitutione facta permiserint rationes hæc per juramenta deputatorum ex singulis cohortibus corroborari, cum magnum militum numerum in charta designatum nunquam in campo sistere potuerint, eoq; tot perjuriis ansa data fuerit. Dum porro de iisdem militibus confederatis in suæ dioceseos prædia grassantibus agit, inter omnes omnino gentes, etiam barbaras, nullam esse queritur, quæ durius agere soleat cum ecclesiasticis quam Polonos, sub prætextu, quod Ecclesiastici non habeant uxores, liberos, adeoque non indigeant tot redditibus. *Hoc qui faciunt, ait, quid aliud agunt sacrilegi, quam se immergant manus sanguini Christi? caveant proinde, ne post buccellam panis Ecclesia intret in eos satanas, & maledictio, & rei gebenna fiant.* Minatur postremo: *Episcopi interdiciis sacris eos excommunicabunt, vel potius jam innodatos anathemate, Bullæ in Cena Domini per omnes Ecclesias declarabunt, Missas coram eis celebrari, Sacramenta eis administrari, mortuos sepeliri, imo omnem conversationem cum illis inhibebunt. Denique etiam omnes Ecclesias cludent, & divinis interdicient.* Psal. 78 & 108, *contra eos quotidie decantari mandabunt, ut olim Episcopi Gallia. Quod si aliqua inest fidei scintilla, evigilabunt ad hæc fulmina. Imo si Deum non timerent, homines reverebuntur. Omnis enim populus consurget contra eos, &c.* Tacemus alia, quæ Autor de pertinacia militum confederatorum p. 247, 286, 316 seq. memorat. Tandem succedit historia electionis, quæ 15 Maji die initium sumpsit, qua post missam de S. Sancto a Nuncio Davia cantatam, Autor noster sermonem habuit in Collegiata Varsoviensi lingua Polonica ad verba Josuæ XXIV: *Optio datur vobis, eligite, quem Latinitati donatum exhibet p. 368.* Describitur campus Electoralis, qui est prope Varsoviam in Villa *Vola*, ubi *Szopa* pro Senatoribus est, ædificium tectum: Equestris ordo sive Nobiles sub dio in campo satis arenoso conveniunt, sellis campestribus, si quas equites apportarunt, vel apportari curarunt, insidentes; Marefchallus convocationis ibi his fere verbis sermonem exortus: *Sicut Deus & natura avibus aquilam, brutis leonem, piscibus cete, (vel Delphinum:) præposuit, ita Regno Polonia Regem esse eligendum,*
fieri

fieri autem hoc rite non posse, nisi comiti hinc Electionis alius Mare-
schallus sine omni uero praesentia. Quando ad electionem
 illius Marschalli procedi debuit, intra vallum deputati Palatina-
 tus Siradiensis equites ingredi voluerunt, sed clamore totius
 confusus repulsi, pedites postea magno cum tumultu & furore
 intrarunt. Eodem die accurrunt alii ex Palatinatu Sendomiri-
 ensi evaginatis gladiis, qui plura commissa non tantum contra
 milites qui custodiam loci (*Kollo*) habebant, sed & contra Senato-
 res praesentes effuderunt, additis minis diruenda *Scopa* & ever-
 tendi valli, vino quippe magis quam recto consilio ad haec excita-
 ti. Die 16 Maji Marschallus Reg. supremus Lubomirius hac de re
 graviter exposulavit, quod milites illi sua & Reipubl. autoritate
 pro securitate publica illic positi fuerint. Illi respondere, se
 cum Cracoviensibus ad suffragia pro electione Directoris & Ma-
 reschalli viritum danda accessisse, seque petere, ut Senatores tot
 asseclas (quos *assistentias* Poloni vocant) relegent & dimit-
 tant, quod in oppressionem libertatis eos conductos credebant.
 Palatinus enim Vilnensis, 1550 militum ductor, decem millibus
 stipatus accesserat. Die 17 pauci Senatores in campo comparu-
 erunt, quia male sibi conscius impetum Sendomiriensium time-
 bant, ad quos viginti millia propemodum ex aliis Palatinatibus
 propius ad *Szopam* convenerant, quorum injurias dissimulare &
 Senatorius & Equester ordo debebat. Lithuani, jugum superba
 dominationis domus Sapiha excutere volentes, coequationem
 petebant, ut omnes Lithuani Polonis per omnia essent aequales,
 & Inquisitio in Autorem confederationis militum urgebatur,
 cujus rei ab aliis Regina & Princeps Jacobus, ab aliis Horodinius
 insimulabatur. Hanc suspicionem ut Regina, jam tandem
 abire volens, a se amoveret, pecunias Castellano Cracoviensi mit-
 tit inter confederatos distribuendas, cadaverem Regis prius trans-
 portato ad Ecclesiam Patrum Capuccinorum suae foundationis,
 ubi ad hunc usque diem insepultum jacere fama est. Eligitur
 tandem Marschallus Electionis Bielinsky Gallicae factioni
 adherens, & judicia *captivialis*, quae vocant, instituta in omni-
 bus Palatinatibus ad notationem & decisionem causarum, quae
 tempore interregni nasci poterant. Disputatum inde adhuc
 fuit

fuit acriter de confederationis autore, ut ad arma etiam veniretur & aliqui laederentur. Neque prius agitatio ista subsidebat, quam Legatus Imp. a Senatoribus audiendus procederet. Ei, cum credentiales literas traderet, lis a nuntiis mota, quod *inclya Reipublica* fuerant inscriptæ, quam illi volebant *Serenissimam* vocari. Equidem Legatus antiquæ domus Austriacæ consuetudinem urgebat, qua *inclya* solum titulus *Reipubl.* datus fuerit. Ast respondebant Poloni, Rempublicam suam hucusque tituli diminutionem esse passam, cum obligata fuerit per certum scriptum sub tempore Suecici belli, ob subsidium ab Austriacis latum, ad aliquem ex ista domo in regali folio collocandum, quod promissum cum nondum impleverint, noluisse controversiam movere: verum post Viennensem expeditionem redditum Reipublicæ scriptum hoc esse, quare nunc de tituli dignitate nihil sit concessura. Quibus adductis consensit Legatus, & in oratione statim habita *Serenissima* appellationem valde cumulavit. Sed vix sermone, ut a longo tempore Legati Imperatoris consuevere, prælecto, maxima sanguinis quantitas ei ex naso coepit profluere, quapropter brevi & generali tantum expectato responso abire fuit coactus. Eius orationem, qua Jacobum Principem commendabat, sequuntur propositiones a Jacobo Reipubl. factæ, ut & Gallorum pro Contio, Electoris Palatini pro Neoburgico, Reginae Eleonora pro Duce Lotharingico pollicitationes, & quæ deniq; Rex Augustus Reipubl. præstare promissit. Deinde, quæ ipso electionis die acta sunt, referantur, scilicet, primo Palatinum Cracoviensem contra Contium fuisse protestatum, Calisensem Castellatum, per crucis signum, quod in pectore palam gestabat, ad unionem exhortatum suos, Contium nominasse, Palatinum Augusto Regi suffragium dedisse, quæsitumque a Posnaniensibus & Calisensibus, utrum vere Catholicus sit Elector Saxoniae, respondisse, quod Nuntius Papæ & Cardinalis Saxo-Cizensis id testimoniis suis confirmaverint, Plocenses præeunte Autore Contium proclamasse, ad stipulantes Ravensibus universis & magna parte reliquorum Palatinatum, in quibus omnibus tamen, præterquam in Plocensibus & Ravensibus, scissiones fuerint observatæ. Confici eo die negotium pro Contio potuisse, memorat Noster, si Primas naturalis

p. 347.

351.

353.

354. 356.

358.

364.

365.

366.

367. ralis tarditatis oblitus fortiter institisset, cum contra per procrasti-
 nationem, Gallia Legato nihil quod daret habente, multum
 ejus factioni roboris decesserit, sic ut sequenti die, auctis Ele-
 ctoris partibus, hic ab Episcopo Uladislaviensi, Contius a Pri-
 mate nominaretur, cum nequicquam suafum fuerit utrique,
 435. ut a Candidato suo recederet. In censura Candidatorum
 adducitur imprimis, eandem rationem, qua olim Poloni Princi-
 pem Condram excluderint, ne Regnum externis factionibus &
 439. bellis involveretur, contra Principem Contium hodie quoque
 militare; quippe qui Polonia usurus sit tanquam instrumento
 nocendi hostibus Patriae suae, &c. Cum de pactis conventis
 edendis & confirmandis sermo esset, Prebendovius jurato asse-
 442. ruit, se originale exemplar reperire non posse, qua occasione
 multa contra eum opprobria jacta, postulatumque, ut quia in
 449. plura, quam expediebat, se ingereret negotia, formato processu
 ab aula & ministerio removeretur. Incipiunt hinc Acta prope
 Gedanum cum Principe de Conti, ubi referuntur primo loco p.
 451 Literae ad ordines Regni ex oneraria sub Oliva die 15 Octo-
 bris datae, quarum initium: *Franciscus Ludovicus de Bourbon,*
Princeps de Conti, Dei Gratia, & affectu Inclitae Nationis Poloniae
& M. D. L. in Regem electus, &c. Quibus masculine & acute a
 parte Saxonum responsum est, ut patet p. 453. Allato nuntio
 adventus Principis, Autor cum literis, a Cardinale Primae the-
 saurariis & Senatoribus nonnullis ad Contium Principem scri-
 ptis, Gedanum non tam ivit, quam volavit, persuasionibus &
 promissis Abbatis de Polignac calcar addentibus, habere scilicet
 Principem & copias, & nervum rerum gerendarum; ob lucrum
 itaque, quod sperabant, primus quisque obsequia novo Domino
 probare gestiit; uti enim libra in eam vergit partem, ubi plus ap-
 470. ponitur, sic nonnullos Polonos nunc huic nunc illi favere, qui
 plus offerat, Autor ipse testatur. Sermones, quos Autor, Ca-
 stellani item Siradiensis & Calissiensis, plenos adulationis & ja-
 clantiae de gloria originis & gestorum gentis Poloniae ad Contium
 habuerunt, legi possunt p. 456 sqq. Consilia vero, quae Autor
 suggestit, eo redeunt: ad Moscum imprimis, Suecum, Brande-
 burgensem, aliosque Principes, partim legatos mittendos, partim
 literas

teras scribendas, quin & ad Capitula & ad Superiores monasteriorum utriusque sexus, quia hoc genus devotum ad bonum æque ac malum in Polonia multum cooperari possit. Ipse Princeps *dulciores Schedas* (sic vocari *billets-doux* a nostro Episcopo primum didicimus p. 470) propria manu ad aliquas *Senairices* exarare debuit, ut quædam maritos, nonnullæ amicos in ejus partes pertraherent. Verum nec 4 millia thalerorum obtineri poterant ad iter Varlavienſe, & pro Theſaurario Lithuaniae, aliisque emissariis, qui in provincias ire debebant, ut populares donis, bonis verbis, & promissis devincerent, nullæque assignationes, Autori a Legato Gallico factæ, solvebantur, etsi tot ipse sumptus fecisset. Autor enim omnia toto cælo diversa reperit ab iis, quæ Legatus *pro redemptione Israelis* promiserat, qua de re Epistolam ad Regem Christianissimum scriptam vide p. 464. Princeps enim parum instructus accesserat, quoniam Primas & Legatus ei fidem dederant, quod ad litus tot milites exercitus Polonici & Lithuanici sit reperturus, quot tuendæ ejus Majestati sufficerent. Quare Princeps non semel dixisse fertur: *Exercitu Polonico promisso tantum opus esse, se solum sine consultoribus cogitaturum, quid postea factu opus, & quibus pecunia eroganda essent.* Nec currus, nec equi, nec argentea supellex, nec alia denique ad aulam Regiam necessaria emebantur, (in stanno enim comedeatur) nec ulla res ordine, quo decebat, suscepta. Accedebant his & aliis defectibus & vanis promissis sermones insolentiores Gallorum, quos stultitiæ lacte nutritos dicit Noster: *Poloniam non esse dignam tanto Principe*, qui nihil sibi sumere, sed a servitute Poloniam vindicare gestiat, quæ animos Polonorum tantum abest ut conciliarent, ut alienarent potius penitus. Tandem cum & Polonicus & Saxonicus exercitus appropinquaret, Autor postquam per quatuor septimanas, frustra consumto peculio suo, se sudasse & aluisse, pag. 489 literis ad Cardinalem scriptis queritur, non sine lacrymis, uti ipse refert, his verbis Contius valedixit: *illum quidem Regno esse dignum, Polonos vero ex permissione Divina tanto Principe indignos esse; nec multo post Contius concessa post inanes consultationes nave ad suos rediit.* Hinc Gedānenses, quod adversas partes tueri crederentur, indignationem Gallorum incurrebant & naves eorum detentæ sunt a Gallis,

P. 471.

467.

M m 2

cumque

- p. 552. cumque illi vicissim Gallorum in civitate bona obsignassent, Abbas de Polignac literis ad urbem datis, quæ exstant p. 468, fulminare & extrema omnia urbi minari visus est. Nec forte de Gedanensibus prætermittendum, quod, cum orator urbis in oratione, qua Augustum Regem ante portas excipiebat, Senatus Gedanensis fecisset mentionem, Magnus Regni Cancellarius statim illum interpellaverit his verbis: *Non dicite Senatus, sed Magistratus*: Senatus enim nomen sibi solis competere, Regni Senatores existimant. Dum deinde ad res Anni 1698 pergit Noster p. 482, 493, in Regem Augustum multo prærior videtur, quod imprimis certis indiciis accepisset, Regem Galliarum ne quidem audire amplius velle de rebus Polonicis. Hinc primus Regis Augusti in Varsoviam ingressus describitur, notaturque, eodem die, quo Rex urbem ingressus, eundem viduam Regiam in Mariavilla visitasse, ac 3 horis, semotis omnibus, cum illa fuisse collocutum. Admissus inde ad alloquium Regis ipse Autor, virtutes ejus heroicas ac sapienter dicta summis laudibus evehit. Plura imprimis dixisse Regem ait de distributione dignitatum, qua cum omnibus satisfieri non possit, sapius animos subditorum a Regibus averti. Suasit itaque Noster, eas dignissimo & sine mora conferendas esse: quo magis enim differatur collatio, hoc plures competitores ad futuros. Quod ad negotiorum molem, quibus se obrui Rex querebatur, cum aliud ex alio nascatur, id consilii Autor suggestit, ut aliquot Senatores eligat, qui mutatis vicibus penes Regem resideant, quibusque tam externa quam domestica negotia committi possint examinanda, referenda, & decidenda; sic Regem tædio laborum levatum coram Republica, utcunque res ceciderit, facile se excusaturum. Ad quæstionem Regis: *Utrum Seniores an Juniores ex Polonis aptiores essent ad consilia?* respondit Noster, a senio quidem *Senatum* nomen habere, non tamen alba canitie mentum, sed mentem consiliis beatam, prout in Apolline imberbi, respiciendam esse. Quantopere vero Regis animum sibi devincerit Autor, mox patuit, cum Episcopus Warmiænsis, quem & Cardinalis d'Arquien & Episcopus Jaurinensis ambiebant, ipsi fuerit collatus, qui nihilominus alienioris a Rege animi signa paulo post plura dedit, ut apparet e pag. 632 & 732.
502. Postulata
- 512.
- 513.
- 514.
- 519.

Postulata Reginae & Principum, qui sub velo, quod *baldachinum* vocant, sedere ad latus Regis in templo, ut tempore Regis defuncti consueverant, ac post Mareschallum immediate Regi praecedere, sive curru sive pedibus, optabant, ipso silentio fuerunt soluta, censitumque, posse Regem privatim Principibus affectum demonstrare, verum quartum Principum ordinem in Republica admitti haud posse. Quare Regina tandem abiit Romam, ubi adhuc commoratur, Princeps Alexander vero officio satis honorifico, a Rege collato, quasi id sibi indecens foret, sponte cessit. Quantum ad negotium conciliandi cum Rege Cardinalis, refert, Episcopum Jaurinensem cum Thesaurario Lithuaniae, Lovicium ad Cardinalem de *ceremonialibus & crumenalibus* tractandi causa missos, retulisse, si pecunia a Gallis credita 150000 fl. pro sumptibus in scissionem, Rokosz vocant, expensis a Rege refunderentur, se omnia in ejus rem facturum, sin minus, se ordinem Equestrem Lovicii ad continuationem scissionis convocaturum. Tandem vero eum pecunias, quas pro se & domestica sua (sic Castellanam Lengiciensem Tolianskiam vocavit) petebat, obtinisset, concordia denique stabilita est certis conditionibus, per commissarios Regios promissis, & Cardinalis ad alloquium Regis in cubiculo marmoreo cum exiguo comitatu admissus obedientiam juravit, tradito etiam solenni electionis Diplomate. Id vero Autorem valde ussit, quod tanta pecuniae vis ex Regis arario in domum Purpurati manaret, eumque proinde enormis avaritiae accusat, vanumque ejus & elatum nimis animum arguit, qui non nisi interventu summi Pontificis, novique Nuntii, ideo in Poloniam missi, Regi reconciliari voluerit. *Vidi, inquit, Cardinalis propositiones, quae omnia in rem ejus, nihil in rem nostram continebant; non quarit, quod multis utile, sed quod sibi. Semper pro domo sua calidissime, nunquam pro Ecclesia loquitur.* Subdolam vero & pessimam illam foeminam; satyra quam panegyri & praemiis digniorem vocat; cui displicere sibi gloriae ducit, quamque, quod pretiosam supellectilem, gemmis & unioibus constantem, qua, donec pecuniae promissae exsolverentur, ap. ipsam deposita fuerat, curiosus perquisivisset, acriter perstringit. Sequuntur inde Literae ipsius summi Pontificis, Regis, & Episcopi Uladislaviensis & responsoriae

p. 499.

603.

506.

514.

566.

774.

497.

492.

741.

482.

542.

515.

520 sq.

Cardinalis, pro conciliandis animis ultro citroque scriptæ, tum
 p. 564. & oratio admodum *παινητική* Mareschalci Bielinsky, qua in-
 tercedente Fabricio Paulucio, Pontificis Nuntio, scissio,
 557. quam *Rokosz* vocant, tandem finiebatur. Anno 1699 d. 16 April.
 prima Comitia a Rege celebrata, moxque iterum rupta sunt. Po-
 559. tissimum vero Literæ Regis pro reconciliandis Lithuanis scriptæ
 561. lectu dignæ, in quibus declarat, quod, qui Electioni suæ faverant,
 tanquam primogeniti singularem affectum & gratæ mentis do-
 cumentum jure meritoque exigant, ceterum malle se apertam
 hostilitatem experiri quam multas audire affectus significationes,
 quibus ipsa res plerumque repugnet. Interim a refractariis ut
 amplius sibi illudatur, se minime passurum, cum non desint me-
 dia illos in officio continendi, & qui Regem in thronum evertit,
 in eodem eum sit conservaturus. Fere in eandem sententiam iis-
 dem rationibus allegatis usus est Stephanus Bathori, in oratione,
 604, 605, 607, 507. cujus A. 1703 p. 182 in his Actis mentionem inieclimus, quando Li-
 627, 599. teras Sigismundi Augusti recensuimus. Sequuntur variæ Epi-
 stolæ & responsa Cæsaris, Regis Angliæ, Republicæ Polonicæ,
 de pace præsertim cum Turcis concludenda: ipsumque man-
 datum Malachovio, Palatino Posnaniensi, Legato Polonico ad
 tractatus Pacis, concreditum, quo ei injungitur, ut ante omnia
 restitutionem Cameneccii & Moldaviæ urgeret, ut pelles sive
 Coszuchæ, quod tributum Poloni Tartaris olim quotannis pen-
 dere consueverant, abolirentur; Leopold. vero Imp. permoven-
 dum, ut damna hoc bello Polonis illata refarciri curet, quo pen-
 setur jactura, quam Poloni fecerunt, dum Rex Johannes III A. 1686,
 in gratiam sancto foedere junctorum Principum, ad Russorum
 Imperatorem in societatem pertrahendum, Kiovia, Smolenskio,
 Czernikovia, omnique Zaparoyiorum & Cosacorum terra trans
 Boristhenem ipsi cessit; tum ob utiles & Republicæ onerosas
 expeditiones a Polonis in gratiam sancti foederis factas; denique
 ex capite retentiarum vel alio distractarum decimarum, quæ
 677 599. ex Regno Neapolitano & Sicilia Regi Poloniæ ex foederis le-
 ge debebantur. Aliqua fuerat controversia in tractatibus
 pacis Carolovicensibus de præcedentia inter Moscoviticum
 & Polonicum Legatum. Verum tandem is ordo serva-
 tus, ut prout quisque ad sacrum foedus accessit, eo etiam
 ordine

ordine ingredi deberet; hinc figura quadrata Castrorum per Comitem Marsilium proposita placuit, nulla præcedentiæ lite relicta, qua de re declaratio Legatorum Casareorum exstat p. 690. Describitur porro colloquium & disputatio Legati Poloni cum Reiseffendio & Mauro Cordato de reddendo Camenecio, qui tandem declararunt, quod Turcarum Imperator pro generositate sua & memoria antiquioris futuræq; amicitia in id condescendat, modo Moldaviam Poloni relinquere, & ut ex Camenecio propter sancitum Mahumetanæ Religionis tormenta bellica Turcarum educerentur, concedere vellent, & fortalium S. S. Trinitatis destruere; pelles Tartaris olim concessas pro præterito dimiserunt, non pro futuro. Inter proponenda in favorem Religionis Romanæ ab Oratoribus hoc imprimis Portæ Ottomanicæ fuit, ne Catholici & uniti Græci ritus homines, non tam missionarii sed omnes in terris Turcicis degentes Christiani, jurisdictioni Patriarcharum vel Episc. Græci ritus submitterentur, utque restitueretur Patriarcha Sorianorum ob calumnias Schismaticorum eiectus, loca terræ S. à Romanis non Græcis custodiantur & captivi Christiani liberentur. Ut deinde de pace tractatum fuerit, tum ex propositionibus a Casareis exhibitis tum ex ipso Instrumento pacis cum Polonis facti, quin & literis Pageti, Anglici, & Mauri Cordati, Turcici ministri, de Tartarorum incurfione in Poloniam, durante tractatu pacis facta, patet. Quæ deinde multa Autor de exercitus Saxonici nimia licentia, vera an falsa, deq; Polonorum indignatione narrat, ea vix relatu digna existimamus. Post Elbingam invito Rege ab Electore Brandenburgico captam, cujus jura examinantur, ac beneficia in Electorem a Republ. Polona collata, imprimis supremum in Prussia dominium pro hac præensione concessum, exprobrantur, Casaris, Regum Galliarum, Daniæ, Sueciæ, tanquam evictorum Pacis Olivenfis, mediatio per literas imploratur, & Gallecius, Senator Polonus, ad aulas horum Principum ablegatur, quorum responsa varia v. p. 704, 734. Tandem tamen Elbinga ab Electore Brandenburgico Reipublicæ redditur, suppeditatis pignoris loco variis clenodiis ex Reipubl. thesauro, & territorio Elbingensi per Tractatum concessio. Edicta quoque & statuta de non tolerandis in Polonia

p. 678.

691.

764.

768.

642.

884, 889.

706, 707.

895.

741.

Polonia hæreticis Autor exhibet varia, & p. 525 conqueritur, hæreticos Varavia in foro templum habere, & puritatem aeris Polonici inficere. Suscedit ampla disputatio, in qua Jus patronatus in Abbatias contra Aulam Romanam & Monachos in Polonia Regi asseritur. Occasione electionis Clementis XI, præter omnium opinionem facta, refert Noster, quod, cum post fata Innocentii XII schedulis omnium Cardinalium nomina inscribi, & per Nepotem puerum quinquennem illas ex urna extrahi jussisset, trinis vicibus *Francisci Albani*, moderni summi Pontificis, nomen a puero arreptum fuerit. Quo referri potest, quod & Autor libri: *Conjectures du Conclave après la mort d' Imocent XII Albano*, eisi non cano, ob summam rerum gerendarum peritiam, hanc dignitatem quodammodo prædixit. Ceterum variorum hic passim Principum & illustrium Virorum elogia leguntur, ut Regis Joh. III p. 12, 34. ejusque filiorum Jacobi, Alexandri & Constantini p. 18, Regis Augusti p. 591, Primatis p. 504, Card. Denhoff p. 404, Jablonovii p. 10, 247, 263, Palatini Belfensis p. 506, Schukæ Referendarii Regni p. 439 & 518. Quod vero Stanislaum Lesczynski, Pocillatorem Regni, ubivis ultra modum laudat, uti p. 82, 438, facile quis credere posset, illum, postquam Stanislaus a Suecis Rex Pol. declaratus, hæc elogia pro captando favore ejus superaddidisse. Quin & passim occurrunt, quæ ad ipsius Autoris laudem spectant, & ipse aliquo in loco jactantius scribit: *Loquentur me mortuo alta mea, & obscurum posueris non sinent nomen meum.* Superest, ut Lectori significemus, ea quæ perperam Autor in hoc Tomo II p. 525 de eo, an Consules & Præsides Civitatis Gedanensis Senatus vel Magistratus nomine appellandi? tum & quæ p. 749 de juribus dissidentium, quò nomine in Polonia Græcæ, Lutherana, & Reformata Ecclesiæ addicti veniunt, tradidisse fertur, a Gratiano Severino Lipinsky (i. e. Adriano von der Linda, Consule nunc Gedanensi) in *Sicilimentis, quæ in loca nonnulla harum Epistolarum Familiarum, terras Prussia, speciatim Civitatem Gedanensem, afficiunt*, 1712, in 4 publici juris fecit, p. 68 & 79 fusiùs refutari. De Tomo II, harum Epistolarum, ne nunc prolixiores simus, alibi dicemus.

**D. MAXIMILIANI PREUSSII PROTO-
Physici Vratislaviensis & Academici Naturæ Curiosæ Leopoldino-Imperialis, Agendorum apud ægros Ilias in Nuce,
seu, Artis medendi amplissimæ compendiosa ad Praxin
 Applicatio, uno quasi conspectu in Tabula Synoptica
 dilucide exhibita.**

Vratislaviæ, ære & sumtibus Baumannianis, 1712, f. chart. aug.

Plag. 4.

Quemadmodum Experientissimus *Autor* plura, quæ in dijudicatione conscientiosa læsionum violentarum & externarum veniunt consideranda, in Sciagraphiam brevissimam, a nobis *Mense Augusto* p. 356 commemoratam, accuratissime redegit, ita & numerosa satis, quæ apud ægros haud ita paucos, unius sæpe Medici curæ simul commissos, agenda sint & cavenda, omni itidem ope annisus fuit in præsentî Tabula Synoptica, ceu Iliada in nucce, exhibere. In Præfatione namque, qua Tabulam hanc Illustri Academiæ Naturæ Curiosorum Leopoldino-Imperiali nuncupat, videtur eandem loco Directionis aut Methodi medendi generalis quodammodo habere, dum talem æque ac specialem, statam & uniformem amplius nullam superesse, cum Celeberr. *Baglivo* admodum conqueritur, hincque communi ac universali Academiarum Practicorumque celebriorum & doctiorum forte etiam consensu & approbatione (modo ob innumeras nunc contrariasque sæpe invicem hypotheses, ut plurimum præconceptas, hoc possibile adhuc) aliquam iterum formandam & introducendam quam maxime optat, posteaquam Galenica universali fere omnium Dogmaticorum harmonia olim recepta, secundum quam, ceu regulam saltem ordinariam, omnes ægri dijudicabantur, tantum non ubique damnata hætenus deletaque prorsus exulavit. Hujus insuper Tabulæ adminiculo morbos ægrosque simul plures uno eodemque tempore vel die, remotis etiam omnibus fere libris, alias minus negligendis, si necessitas quandoque ita tulerit, exacte indagari, imo haud difficulter curari sive tractari posse a Medico, cuicumque fere hypothesi etiam addicto, propria eaque longa & multiplici experientia edoctus, affirmare

N n n

haud

haud dubitat. Facillimum quippe modum tradit per quaestiones aliquot indagandi naturam affectus, ejusque sedis propriae ac fontis, cum causis ipsaque cura, in quantum cuncta fere auxiliorum genera suggerit, e quibus magis huc quadrantia mox reperiri & eligi possint, tam in diffuso juxta secundum Tabulae latus, quam in contracto, juxta tertiam ejus paginam, sive sub ordine concinno & distincto maxime indicationum & distinctionum respectuumque brevissimorum individualium, nec non remediorum pauciorum selectiorumque mox illi applicandorum, etiam contra symptomata urgentia & soporosa potissimum. Quae omnia planiora & clariora fient, si summa nunc capita, cum agendorum ex Tabula ipsa, tum obscuriorum declaratorum ex Notis sub calicem annexis, strictim attingamus. Inter quinque videlicet apud aegros agendorum genera I *sciscitandum* quaerendumque ratione affectus morborum, (ubi simul pulsum doctrina brevissime proponitur) partium affectarum & causarum morbificarum, imprimis temperamentorum succincte hic traditorum. Responso vero ad haec promptioris faciliorisque mox applicationis gratia, ex opposito statim ad marginem, ab aliis proorsu vacuum, literis typi rubris, pro meliori a reliquis distinctione, expressa habentur. II *Succurrendum* secundum Indicationes 1) causa proxima affectus, vel occasionali tollenda & evitanda posthac praeservative, vel antecedenti curanda quantocyus, 2) symptomati partive principali &c. ac 3) viribus debilissimis. III *Conferenda* causa moventes sive occasionales & antecedentes, cum primis: a) temperamentum, idiosyncrasia, aetas, sexus &c. b) naturae vires ac sufficiens subinde actio & potentia sola medendi quibusdam morbis, c) cautela dubiorum & generosiorum sive periculosiorum praesertim mediorum; ibique suadetur in scientia & conscientia dubia aut probabili saltem, eligendas opiniones & auxilia non probabiliora solum, sed & tutiora simul multoque usu probata, praecipue a nobismet ipsis, malisque majoribus & urgentioribus subito, sive enecantibus citius, evitandis aut removendis opposita & adaequata magis, vel a pluribus indicantibus & permittentibus indigitata, respectu pauciorum & magis secundariorum contraindicantium, ac minorum inde sive leviorum &

bre-

breuiorum facileque iterum refarciendarum nozarum; δ) suauitas & celeritas auxilii magis adæquati morbo ejusque causæ. IV *Intimand.* potissimum cum modo adhibendi ordinata α) remedia ex pharmaci, chirurg. & diætæ conueniente, vel tenui, mediocri aut plena, breuissimis hic designata, una cum reliquarum sex rerum non naturalium usu; β) prognosis eventus, ejusque modi facile præuidendi prædicendique; γ) symptomata facile secutura, in primis criticæ mutationes propediem futuræ, præsentibus sc. signis coctionis materiæ morbificæ, e.g. crassitie & turbatione urinæ, vel sputo albo, leui faciliquæ ejectione per tusim & excretionem &c. V. *Repetenda* priora, paulo aliter mutata, uisitationibus siue accessibus & discessibus reliquis &c. In Notis autem demum obscura & breuius in Tabula tradita pluribus declarantur & singularia quædam intermiscuntur, v.g. 1) *de morbo seu affectu morbofo*, per quem symptoma causæ communiter ita dictum, siue functio & qualitas læsa intelligitur, cum morbus (siue differentie morborum essentielles, Intemperie videlicet, Magnitudinis, Numeri, Figuræ, Situs & Continuitatis læsæ) Veteribus potissimum ita dictus, ad causam potius formalem & proximam cum nonnullis rectius & distinctius referatur; 2) *de parte solida interne affecta*, cujus indagatio tam anxiosa & scrupulosa (si obscura, latens aut dubia subinde nimis sit ob plures in una eademque regione corporis sitas ac latentes hincque non adeo facile dignoscendas aut distinguendas semper) non adeo usque necessaria esse innuitur, cum medicamentum solubile quodcumque vi circulationis sanguinis & humorum ad quascunque corporis partes etiam latentissimas deferatur, causamque morbi, humorosam ut plurimum, modo contra hanc probe directam, ubicunque illa hæreat, corrigere vel tollere valeat, prout *Noster* pluribus jam olim §. 71 in propria *Dissertatione sua de parvis magnorum morborum initiis* A. 1676 sub umbone solum D. Michaelis Etmülleri, Patris, habita, postmodumque aucta docuerit; 3) *de usu cauto & legitimo* quorundam adstringentium, tonicorum solum, totaque substantia potius specificè agentium, e.g. chinchinatorum febrifugorum, calculum pellentium, item opiatorum & qualitibus quatuor primis ita dictis oppositorum, propter abusum

quorundam non profus rejiciendo & e foro medico-practico cum rigorosioribus nonnullis exturbando, monita quædam proponuntur.

JO. MARIÆ LANCISII DISSERTATIO DE
Romani cæli Qualitatibus, cum Historia Epidemie
Rheumaticæ &c.

Romæ, apud Fr. Gonzagam, 1711, 4.

DE priori Operis Parte diximus *Mense Julio* p. 326. In Parte secunda ad adventitias cæli Romani qualitates explicandas dum pergit Autor Clar. duas earum constituit classes, alias scilicet, quæ a noxiorum effluviis ex inducis prope vel intra urbem stagnis, paludibus, cœnosisque locis, obstetricante præsertim per æstatem Austro, egredientibus oriuntur; alias, quæ Aquilonari, nimiumque rigida intemperiei, repente inveniendi ac prætermorem, hyeme potissimum aut vere pertinaciter duranti, cui postmodum Australes venti e vestigio succedant, in acceptum sunt referendæ. Ostendit igitur adventitiam labem ex aquis stagnantibus Romano cælo in infantia æque ac maturitate Imperii fuisse familiarem; summumque propterea studium purgandis cloacis priscos adhibuisse; artemque docet, qua olim, deductis in libertatem aquis, Romana salubritas servabatur, atque seculum Romanorum Pontificum commemorat, quo ex palustribus aquis huic cælo adventitia labes accesserit; tempora in simul recenset, quibus Roma Pontificum cura exsiccato solo ad pristinam salubritatem revocata fuit. Et quanquam sint, qui in solam incolarum infrequentiam adventitiam Romani aeris insalubritatem rejiciant, eosdem tamen refutat Autor, dicendo, populi multitudinem salubritatem non inducere, sed partem jam antea conservare, quatenus incolæ accensis perpetuo ignibus, consitis adversus pravos ventos arboribus, excitatis ædificiis, constratis viis, vociferatione atque halitibus partim custodiunt aerem, ne aliunde inquinetur, partim motu solvunt, ac purgant, partim denique benigno sale volatili implent ac vivificant. Nec frequentes thermas & Naumachias Romano aeri obfuisse unquam putat, quia non influentium aquarum copia, sed hærentium & stagnan-

stagnantium pernicioſa eſt. Multo minus venas vitrioli, ſulphuris, aliorumque Mineralium, quæ in agro Romano patent, ejuſdem aeri labem aliquam affricare docet, niſi ſtagnantibus aquis corrumpantur; adeoque timorem pernoctandi in ſuburbis anilem eſſe. Siquidem vitæ periculum, quod quandoque civibus imminet, non ab aeris labe, ſed ab erroribus in ſex rebus nonnaturalibus, qui occasione ruſticandi committuntur, dependeat. Venti equidem Australes, quos Romanus ager facile excipit, ac ſiſtit, aeri labem aliquam affricant, ſed ex nulla alia cauſa, quam quod paludes coenofamque terram inveniant; caliginis vero & frequentiores nebulas partim a Tiberi, partim a caminis, qui plurimi in urbe ſunt, elevata ſalubritati nihil derogant, niſi aliud vitium ex mortuis præſertim aquis, atmophæram inquinantibus, acceſſerit. Quoniam Tiberis inundatio una ex cauſis adventitiæ inſalubritatis Romani aeris exiſtit, multus Autor noſter eſt in ea deſcribenda. Fluvius enim hic crebris ac ſabitis incrementis niſquam ſuis aquis magis quam in ipſa urbe exundat atque reſtat; cujuſ cauſæ ſunt vel aucta moles aquarum influentium, vel earundem motus retardatus atque exoneratio. Aquæ influentes & Tiberim augentes ſunt vel peregrinæ, a pluviis pertinaciter cadentibus altis potiſſimum ac remotis de montibus, aut repente ſolutis nivibus, quin imo a fortuito erumpentibus ſereno etiam cœlo ex terræ ſinibus aquarum voraginibus collectæ; vel urbanæ, non modo ex pluvia ſeptem e collibus & ex tam lato planitiæ affatim in fluvium præcipitante, ſed potiſſimum ex jugibus aquis trium magnorum fontium, Trivii ſcilicet, Thermarum & Janiculi, nec non torrentis Mariani influentes. Quæ minuunt & impediunt velocitatem atque exonerationem aquarum in mare biſariam ſunt conſideranda; vel enim de novo adveniunt, vel firma & perpetua ſunt in Tiberis alveo. In ter priora accuſantur impetus maris, quo flumini reniſtitur, Auſter vehementior, Tiberinæ aquæ tenacitas, fermentatio ab Auſtro in Tiberi ſæpe excitata, & ſemiobſtructa Tiberis oſtia. Inter poſteriora vero recenſentur anguſtia alvei ex pontibus, fundi inæqualitas ob moles pontesque dejectos, moletrinæ flumini innatantes, pilæ ſtaffiliaræ dictæ. Quanquam igitur Tib-

p. 7.

8.

9.

10.

ris exundatio inter futurarum calamitatum portenta non sit reponenda, officit tamen illa, non tantum quatenus moræ & corruptioni aquarum ansam præbet, verum etiam quia cum Tiberis ad suum alveum recurrit, tunc lateritios ac tophaceos domorum parietes ipsaque pavimenta madefacta relinquit, ac proinde si incolæ udas adhuc repetant ædes, propter præpeditam transpirationem juxta varios, quibus iidem donantur, corporum habitus, pravasque plus minus, quibus inquinantur, fluidorum dispositiones, varia itidem, corrente eademmet hyeme, malorum genera contrahunt, quæ inter frequentissimæ sunt febres acutæ, vel chronicæ, viscerum obstructions, rheumata tum simplicia, ut dolores articulares & pectoris, catarrhi & tusses; tum composita, ut spuria pleuritides, peripneumoniæ, sopores, apoplexiæ, paralyfes & similia; quæ eo feliciter solent acciderè, quo magis post has inundationes vel Boreas flaverit, vel ninxerit. Post palustres aquas repentinum, pertinax, intensumque frigus inter adventitias Romani coeli qualitates recensendum venit. Cum enim situs urbis ad meridiem plurimum obversus sit, ventoque Australi, nullis montibus aut sylvis in agro interjectis, maxime pateat, eo fit, ut Romanorum corpora aliquanto laxiora sint, porisque hiantibus tum ad interna extrudenda, tum ad extranea effluvia excipienda; ac proinde repente vel furentibus ex Borea ventis, vel nivosis urgentibus constitutionibus promptius faciliusque offendantur, quam illorum, qui adversa ad septentrionalem plagam fronte positas inhabitant urbes. Quamobrem lymphæ apud illas præsertim partes, quæ immediato atmosphæræ contactu pulsantur, subsistit & cogitur; unde epidemici nascuntur morbi, quorum prodromi plerumque sunt coryzæ, eæque admodum fraudulentæ, cum minimo negotio in anginas ac peripneumonias soleant degenerare. Non uno vero eodemque modo semper, sed duplici potissimum ratione populum Romanum algidæ hæ constitutiones divexare sunt solitæ; altera, cum mediâ hyeme, sicco solo, purgatis cloacis, viarumque immunditiis, tandem nullâ urgente annonæ caritate, cives bonis succis abundant; & tum confluentes rheumaticæ passiones, acutæ quidem, sed non malignæ sunt, ac proinde sanguinis missione

non

non infeliciter curantur; altera vero, cum vere exeunte aut quod gravius est, per æstatis initia, postquam diu Austri flaverint, pluviaque deciderint, neglecta viarum cloacarumque cura, & præsertim invalescente fructuum copia simulque utilium ciborum penuria, plebejorum præcipue corpora cacochyma fiunt, seu pravis humoribus una cum lumbricis scatent; in qua constitutione ut plerumque malignæ vagantur pleuritides; ita discriminis plurimum habet venam incidere. Usus potius erit experimentis probatus potionum diaphoreticarum, & alexipharmacorum, oleorum recentium amygdalarum dulcium, & lini cum antipleuriticis & anthelminticis. Juvabunt quoque vesicatoria, ac si dolor lateris anodynus, imo nec alexiteriis topicis ex oleo præsertim Matthioli paratis cesserit, admotæ parti laboranti cum scarificatione cucurbitulæ. Quanquam igitur Autor ejusmodi a summo frigore ortas constitutiones pluries decursu anteriorum 35 Romæ viderit, nihilominus tamen cum nulla gravior obtigerit ea, quæ universæ pene Europæ communis sub A. 1709 crudeliter afflixit; idcirco hujus historiam, tanquam omnium ideam, Lectorum oculis subjicere operæ pretium duxit. Addidit enim huic tractatui Epidemiæ rheumaticæ istius historiam, quam inter ipsos morborum impetus Italico sermone, re tunc exigente, conscripserat, nunc Latinam redditam, ut communi cum reliquo opere lingua cohæreat, non sine spe publicæ utilitatis.

Beschreibung des Schlessischen Massel.

i. c.

LEONHARDI DAVIDIS HERMANNI,
Pastoris Maslensis, Maslographia.

Vratislaviæ, apud Christianum Brachvogeln, 1711, 4.

Alph. I pl. 10 cum multis fig. æn.

Maslographiam hanc Cl. Autor in tres Partes divisit, quarum prima explicat antiquorum ritus, qui in funeribus obtinuerunt, & varias reliquias montis, quem vocant Toppelberg. Secunda fusius de operibus naturæ agit, inprimis terræ inferioris, quæ admiranda atque insolita ratione efformata atque elaborata ad Maslum

Maslum (Massel) reperiuntur. Tertia illius monumenta recenset, quæ in memoriam summorum Virorum, & aliorum qui meritis clari fuerunt, condita sunt. Præmissâ igitur verbosiore dissertatione de veterum funeribus, monet P. I. Lib. II. cap. I. de monte Töppelberg / quod iste non sit pagus, ut plurimis visum, sed hoc nomen acceperit ab urnis, quæ olim ibi fuerunt repertæ, atque adeo idem sit, ac Töpfferberg. Quod locus ibi a paganis constitutus fuerit, qui cultui religionis eorum inserviret, vero proximum esse putat, de quo ideo capitibus, quæ sequuntur, disserit. Libro III. de aliis paganorum sepulcorum reliquiis agit, quorum adhuc vestigia in monte Töppelberg supersunt, easque ex historiis antiquitatum multum illustrat. Sic cap. I. de variis sepulcorum generibus loquitur, quorum alia tota, alia vero quoad partes tantum ex lapidibus fuerint condita. Cap. II. sepulcorum altaria tractat, quæ olim in lucis ad Maslum fuerunt, quæque ex multum cumulatis lapidibus condiderunt, in eum quippe finem, ut ibi sacrificia Diis Manibus offerrent. Cap. III. de vasis disserit, in quibus ossa defunctorum recondita sunt, eorumque varia genera memorat, quæ & magnitudine & forma multum inter se differunt, licet vetustate corrupta aspectui quidem minus se ipsa commendent. His addiderunt antiqui alias minores urnas, figura inter se discrepantes, quæ partim arenam continent, partim vero vacuæ sunt. Num vero ista tam majora quam minora vasa, quod si uno loco conjuncta reperiantur, testimonio esse possint, quod hic monumentum totius cujusdam familiæ erectum fuerit, cap. V. Autor explicat. In ea versatur opinione, quod Germanis sepulcra totius familiæ condere haud solemne fuerit, quippe qui, teste Tacito, sæpius sedibus suis habitandi dejecti fuissent. C. VI. contra eos disputat, qui opinantur, quod urnæ, quæ adhuc inveniuntur, ope naturæ non autem artificis cujusdam formata & composita sint. Nam ipsa earum natura tam ratione materiæ, quam formæ sententiæ illorum refragatur, quod in primis de illis, quæ ad Maslum sunt, affirmari potest. Nec illa vasa usui suppellectilis destinata fuisse apparet, multo magis eorum conditioni repugnare, Autor existimat, si ista vasa lacrymarum appellare vellemus. Germani quippe defunctos lacrymis, dolore aut tristitia prosequi

prosequi, mollitiei foemineæ esse credebant, adeoq; inhonestum, funerum nimium cultum atque ambitionem observare. Quæ de re videntur esse vasa, quorum ope Diis Manibus sacrificia veteres obtulerunt, quæque deinceps apud ipsum altare relicta sunt, locum veluti sanctum. Secundam partem operis hujus quod attinet, argumentum ejus sunt varia corpora, quæ ad regnum, ut vocant, animale, minerale & vegetabile pertinent, quæque ad Maslum reperiuntur. In primis lectu digna sunt, quæ cap. II Autor de fossili arborecente stilo consignare voluit, cæjus mirifica & singularis vis multo usu satis jam confirmata fuit. Vires quippe inanitatis rectores exsiccandi, adstringendi, accrimoniam absorbendi, sudorem commovendi in eo observarunt. Quoad colorem ejus cretæ perquam similis est, ac semen ejus, e quo generatur, arenam esse sibi persuadent. De terra sigillata, quam Autor ad Maslum deprehendit, cap. III agitur, quæ species est terræ gravioris, unctuosæ & pinguis, omni quanquam arena separata. Cap. V mentio fit fontium, quorum aquam tempore hiemis satis calidam, æstatis vero frigidam cognoverunt, cujus aquæ ratio bonæ notæ, sapor autem acidus est. Pars ultima de ipso pago Massel agit, qui nominis sui originem a Polonorum lingua ducit, quæ Maslo, id est butyrum, ob fecunditatem olim appellatus fuit. Sedes est nobilium antiqua, ditionis autem Principis Caroli Bernstadii, prout cap. I & II monet. Ceterum ab amœnitate, terræ feracitate, aeris optima & salubri natura maxime commendatur. De templo ejus, & qui cultum sacrum administrarunt, item monumentis sepulcrorum reliquis capitibus disserit, quæ ipse Lector introspicere poterit.

Ad hæc Cl. Autor multas tabulas æneas subjecit, quæ figuras variorum monumentorum exprimunt easque representant. Sufficiat unius, quintæ sc. numero, illustriora & quæ scitu digna sunt perlustrare. Ibi occurrunt varia genera vasorum, quæ *crepitacula*, item *crepundia* vocare solent, quo figuræ superiores n. 1, 2, 3, 4 spectant; illas autem n. 5, 6 Autor thuribula exprimere opinatur. Num ista, quæ numero 7 subnotatur, effingat figuram lampadis ejusque receptaculi, adhuc subdubitat. Porro deprehendimus numos, quorum alii ex auro, ut lit. a, alii ex

TAB. V.

Ooo

argento

argento, ut lit. b, d, e, f, g, h, i, k, alii vero ære, ut lit. c, compositi, ad Maslum ipsi Auctori studiose omnia inquirenti sese obtulerunt. Numi, qui litera b subnotatus est, altera pars *Curtii* Dictatoris imaginem; altera curram triumphalem addita voce ROMÆ præ se fert. Reliqui sunt bracteati, ut vocant, quanquam earum figurarum sensus implicatus est, idque ob vetustatem, quæ multa in illis corruptis, ut dignosci nequeant. Numum autem æneum quod attinet sub lit. c, ille historias illustrat, quæ de *M. Valerio* commemorant, quod bpe corvi cujusdam hostes suos devicerit, ut ex iade ei nomen CORVINI inditum fuerit, de cujus cognominis origine *Livyus* quoque suo loco disserit. Tandem ultimo loco tabulæ nostræ æneæ varias species expressas esse cognoscimus lapidum, quos dicunt fulminares, de quibus Auctor refert, quod ad Maslum in monte *Töppelberg* superfuerint.

MEDIOLANUM SECUNDA ROMA
 Dissertatio Apologetica JUSTI VICE-
 COMITIS.

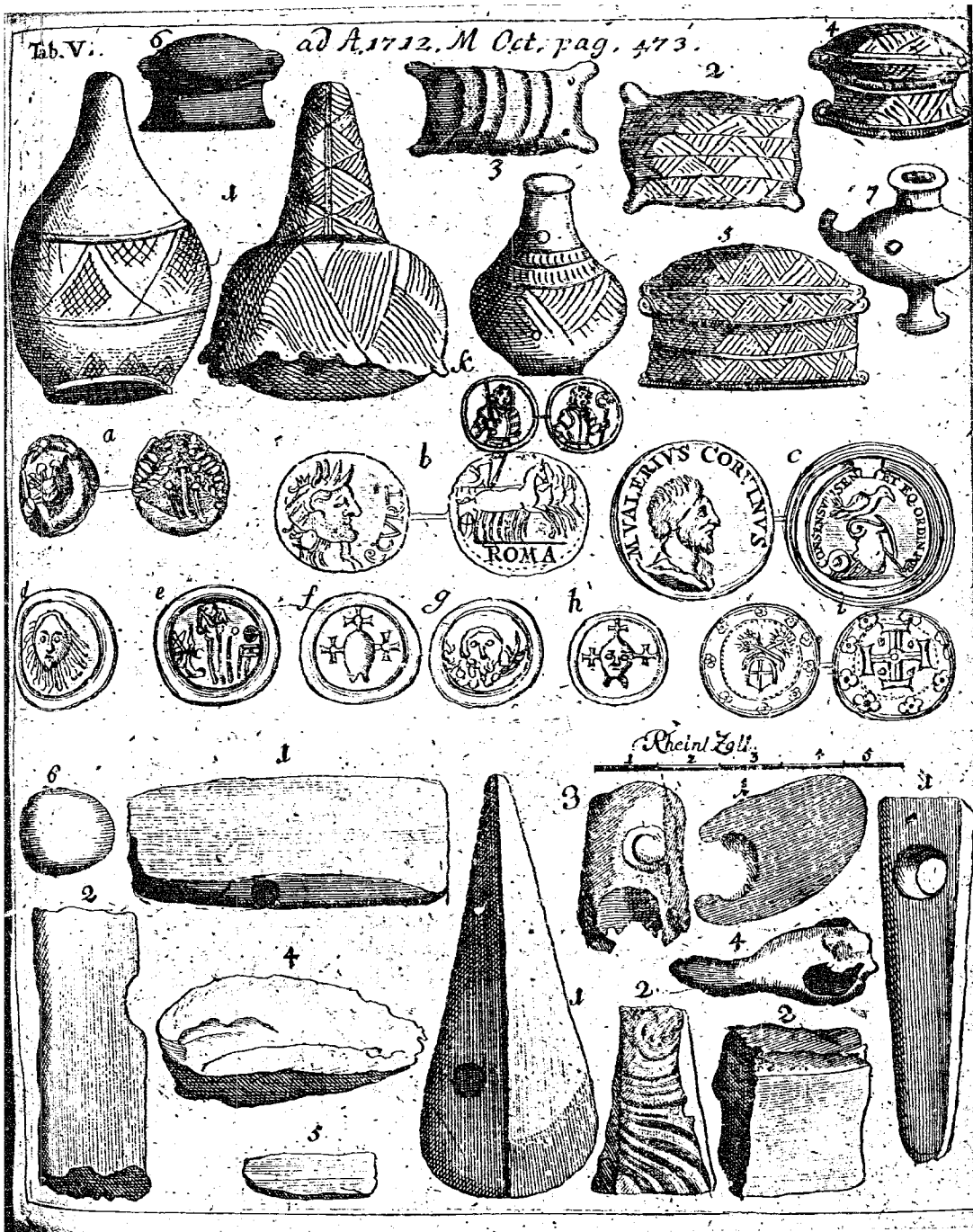
Bergomi, apud Rubeum, 1711, 8.

Plag. 7.

Qui nonnullis urbibus, *Constantinopoli* in Oriente, in Gallia *Arelato*, in Germania *Augustæ Trevirorum* & *Aqui-grano*, in Italia *Mediolano* honor obtigit, ut ob amplitudinem suam vel quod sedes Imperatorum essent, *Roma nova*, *Roma secunda*, *Roma altera* sint appellata; eundem Papiensibus suis ante annos aliquot vendicare voluit Vir Clariss. *Antonius Gattus* in Gymnasio Ticinensis, in quo Antecessorem agit, Historia, quam in his Actis A. MDCCV mense Septembri pag. 394 seq. recensitam dedimus. Quæ res adeo male habuit Virum doctissimum *Justum Vice-Comitem*, quo nomine latere voluit *Joannes Paulus Mazzucbellius*, e Congreg. *Somaschor. Cler. Reg. Vir* in poesi & antiquitate non mediocriter versatus, ut diem dicendum *Gatto* ejusdemque ausus in herba, quod ajunt, suffocandos sibi statuerit; veritus, ne si in tam venerandi nominis societatem Ticinenses admitterentur, hæc ipso avitæ *Mediolanensium* gloriæ famæque intmanè quantum

Tab. V.

ad A. 1712. M. Oct. pag. 473.

tum detrahatur. Labor fere bipartitus est. Postquam argumen-
tis Gatti, quæ ille pro causa Papiensium adduxit, satisfacisset,
prærogativam *secundæ Romæ* Mediolano suo adstruit. Gatti
sententia, quæ Ticino Rêgio *secundæ Romæ* appellationem tribu-
it, (vid. Hist. Gymo. Ticin. cap. I p. 6 seq.) tribus auctoritatibus
innititur. Prima petitur ex carmine *Alcuini* ad Carolum M.
quod ex *Canisio* refert *Duchesnius* T. II p. 190:

Rex Carolus caput Orbis, Amor populique Decusque,

Europæ venerandus apex, Pater optimus, Heros

Augustus, sed & urbe potens, ubi ROMA SECUNDA.

Secunda ex Epigrammate *Leonino*, quod marmore incisum in
ingressu Pontis ad dextram apud Ticinenses visitur.

Quisquis in hanc intrat deflexo poplite, dicat

Dic prope, qui transis, qui Porta limina tangis

ROMA SECUNDA, vale, Mundi caput Imperiale &c.

& ne forte quis *Bernardi Corii*, rerum Mediolanensium Scripto-
ris præcipui, auctoritatem secutus, hoc elogium ad laudes Me-
diolani transferret; lapidemque illum a *Jobanne Galeatio* Vice-
Comite Papiam translatum temere autumet, epitaphium, quæ
tertia ratio est, *Mansfredi de Beccaria & Fratrum*, Principum &
Dominorum Papiensis Urbis & Provinciæ A. 1322, quod fuit in
æde Cathedrali ibidem & a *Schrædero* in Monumentis Italiæ pag.
335 refertur, adducit:

Tres successivæ Cives genuisse refertur

ROMA SECUNDA sibi claros, quos protulit Urbi

Ordine quemque suo MURRUM, CARUMque secundo,

Tercio Mansfredum, quos omnes de Beccaria

Protulit unica stirps &c.

Ostendit autem Antagonista, verba *Alcuini* (si modo illius sunt)
non ad Papiam sed *Aquisgranum* pertinere, quem locum ob
thermarum salubritatem sedem Imperii elegerat ultimis annis
Carolus, ut in vita ipsius notat *Eginhardus*. Et fatemur, huic sen-
tentia tum alia, cum hæc ejusdem Poetæ verba optime conve-
nire:

Hic alii thermas calidas reperire laborant,

Balnea sponte sua ferventia mole recludunt.

0002

Porro

p.6.

Porro quam parum ejusmodi Epitaphiis, aut rerum ignorantia aut adulandi studio & libertate quadam poetica confectis, interque illa huic Beccariorum Principum, inficeta præterea Latinitate donato, tribuendum sit, edocet. Planè si talia auctoritatem faciant, Avenionem etiam *alteram Romam* nominandam esse, cum in eam iuferit Scaliger:

p. 16.

*Vivendi ratio cum libertate recepta.**Efficiunt, ut sis ALTERA ROMA tibi.*

23.

Ut dicamus quod res postulat, probe a se invicem separandi sunt tituli arbitrarii, qui ab Encomiastes ingenio dependent, ab illis, qui publica auctoritate determinati reperiuntur, neque illi his illico accensendi veniunt. Ad Marmor denique Papiense se convertit Vir Clarissimus, & postquam Mediolanum suum *Romam secundam* salutatam in Monumento sub marmorea statua *Martini V* Pontificis Max. in Metropolitana civitatis Basilica, ab optimis itidem Scriptoribus, *Corio, Bossio, Isolano, Litta, Rugato, Castellione, Morigia, Besutio, Castillioneo, Borrone, Villa, Cavatio*, commemorasset, illud quoque ad Mediolanum referendum ostendit. Neque falsum esse *Corium*, qui illos versiculos deinde a Galeatio II callidissimo Principe, ut recens subjugatorum Papiensium animos hoc magis sibi conciliaret, neve illi arcem supprimenda libertatis causa extructam ægrius ferrent, in marmorea tabula ibidem poni iusserit.

28.

Non passuros fuisse hoc figmentum Corii Scriptores synchronos Papienses & suorum jurium acerrimos vindices *Jacobum Guallam & Bernardum Saccum*; non dissimulaturum hoc fuisse, qui sub idem tempus scripserit, *Stephanum Beneventanum & Antonium Mariam Speltam*, quorum uterque congerendis ex antiquitate memoriis operam dederit, uterque Ticinensis, & uterque Ticinensium gestorum non tam historicus, quam præco. Deinde Papiensium Scriptores, qui Seculo XVII vixerint, factum hoc a Galeatio Principe libenter derivasse; nec antiquiorem Galeatii ætate epigraphen reputandam esse, ductus literarum ostendere. Provocatos sine dubio ad lapidem hunc fuisse Papienses, si quidem ad eos pertinuisset, cum acerrima inter illos ante hos centum septuaginta annos & Cremonenses de primo post Insubrum Metropolim loco lis exarsisset: sed illos

31.

35.

acerbis

acerbis vociferationibus ob eandem inscriptionem. Iacessitos ab Hieronymo Vida, Pericle Cremonensium, satis duxisse rem invidiosam silentio occultare, quam incertæ aleæ committere. Est is locus *Vide* dignus, qui legatur. Ita vero ille in actione tertia adversus Papienses: *Quasi vero in hac re mihi non sit penitus exploratus vester sensus? quasi vestra arrogantia non sit omnibus notissima? ac si non plane constet, vos cunctas civitates præ vestra animis premere atque despicere & pro nihilo habere, dignitateque nulli urbium cedere, una vix, æque excepta Roma, quod etiam vosmet ipsi omnibus, quibus contingit ad vos divertit, testatum esse voluistis literis in saxo insculptis, quod in Porta Ticinensi postea postum visitur. Quid enim aliud sibi vult ROMA SECUNDA VALE CAPUT MUNDI?* Quibus verbis disertissimi oratoris in eam sententiam perducimur, in Epigraphæ ista nec de Mediolano nec de Papiæ sermonem esse, sed de ipsa Roma; hoc sensu: ROMA SECUNDA, (i. e. felix) VALE; CAPUT MUNDI IMPERIALE: adeo ut Papiæ saltem ipsi Romæ felicitatem suam anteferre voluisse, videri possit. Quo enim alias trahas illud MUNDI CAPUT IMPERIALE? etsi videamus apud nonnullos legi: *Regni decus Imperiale.* Reliqua in Inscriptione: *Urbs veneranda nimis*, ad aliam urbem Mediolanensem Papiensem spectare possunt; quamvis constanter ad priorem illam relata doceat consensus scriptorum, quorum verba ex MSS. Ambrosianæ Bibliothecæ Codicibus recenset Autor. Tandem ad prærogativas eximias Capitis Ligurum divertit, quibus ostendat, eam *secundæ Romæ* encomio minime indignam fuisse. Eminent inter illas, quod antiqua sedes Gallorum fuerit, donec Marcelli Consulis virtute Interfecto Rege Viridumaro in Romanæ Reipubl. potestatem se dedisset; quod sub libera Reipubl. Prætor Jallie forum ibidem egerit, & re ad Imp. translata, Liguriæ consularis in ea confederit. Quod ex S. Julii Frontini testimonio Senatim habuerit, cum in reliquis Civitatibus & municipiis, quamvis jure Romano donatis, fuerit Collegium decurionum pro senatu, pro Consulibus Duumviri, ut alia jam omittamus. Unum monemus, Historiarum Conditores Mediolano ROMÆ SECUNDÆ titulum adjudicantes, Seculum post C. N. duodecimum haud superare.

P. 44.

50, 51, 52, 53.

58.

59.

60.

Ceterum non tacendum hac occasione de Mazzuchellio nostro putamus, quod in ejus manibus sint Francisci Medjobarbi Biragi Numismata Imperatorum Græcorum, in quibus augendis edendisque nunc imprimis occupatur.

IUSTO VICE-COMITI SECUNDÆ
Romæ Defensori, Profligatori, STEPHA-
NUS ABDUA Admonitio-
nem & S.

Plag. 1.

Qui mos invaluit apud homines nonnullos etiam doctos, ut doctrinas suas absque stomacho & insecutione aliorum defendi posse non credant, eum præsentis Epistolæ sine die & Consule scriptæ *Iusto Vice-Comiti* Mediolanensi exprobrat *Stephanus Abdua*, personatus autor, ipse quoque Mediolanensis, & ut simulat, *Gatti* familiaris, quem ipsum *Gattum* esse credunt. Movenet igitur non eam esse *Viri Clarissimi Antonii Gatti* sententiam, Mediolanum *Secunda Romæ* nomen non indeptum, sed saltem id nominis simul *Papia* adstructum ivisse; deinde, eum *Corium* non falsitatis, sed erroris saltem insimulasse, quod lapidem istum ad laudes Mediolani transferre voluerit: etsi bonus iste *Corius* in ipsa Italiâ a doctissimo Episcopo *Hieronymo Vida* coram ipso Senatu Mediolanensi mendacii fuerit insimulatus. Verba *Vidæ* ex actione prima adversus *Papienses* præterquam quod bonam fidem, prudentiam, sermonis cultum in eo desiderent, hæc quoque objiciunt: *Ponere eum sæpe Poetæ alicujus figmentum pro historia rerum gestarum, ut Veneris adventum in Italiam cum toto Amorum comitatu, & ostendere, se plane ignorare alias in Poemate, alias in historia observandas esse leges.* Neque tamen scimus, quid moverit Epistolographum, quod, cum initio scriptiois ea, quæ a *Vice-Comite* pro elogio *Secundæ Romæ* Mediolano vindicando adducta fuerant, suffœtura ad convincenda ingenia Eruditorum in re tam antiqua, atque adeo in arenam istam descensurum se negasset, mordicus tamen adhuc defendat, *Alcuini* locum, in proxime antecedenti Recensione allatum, de *Papia*, non de *Aquis-*

Aquisgrano esse capiendum. Admittit, etsi inuitus, quodammodo carmen illud in laudem *Aquisgrani* compositum, & tamen negat, *Roma Secunda* appellatione *Aquisgranum* denotari. At, inquit, non bene convenire alias tertio cum septimo versu. Recitemus versiculos integros:

*Rex Carolus, Caput orbis, Amor Populi que Decusque,
Europa Venerandus apex, Pater optimus, Heros
Augustus, sed & urbe potens, ubi ROMA SECUNDA.
Flore novo ingenti magna consurgit ad alta,
Mole tholis muro pracelsis sydera tangens.
Stat pius arce procul Carolus loca singula signans
Alta que disponens ventura moenia Roma.*

Quæ vero in his contrarietas? *Aquisgranum* quæ tertio versu ob sedem ab Imperatore ibidem fixam *ROMA SECUNDA* cognominatur, ob magnificentiam ædificiorum, quæ jussu Caroli M. tum temporis eo spectante & moderante exultabantur, *VENTURA ROMA* dicitur. Esto tamen, *ROMAM SECUNDAM* eo in loco *Aquisgranum* non esse, an ideo erit *Papia*, cujus toto illo carmine nulla mentio? cur non eodem jure *Augusta Trevirorum, Arelatum, Mediolanum*, quas omnes Principis istius Impetio paruisse scimus. Etsi non inficias eamus, elogium *ROMÆ SECUNDÆ* ibi quoque *Aquisgrano* ex ingenio saltem Poetæ tribui.

*ROMANUM IMPERIUM DOCTUM PER
Imperium Charitatis; Autore P. PONTIANO SCHYZ,
Ord. S. Benedicti. Celeb. & antiquis. lib. & Imp. Monast.
Ottoburani Professo SS. Theolog. Doct. ac Prof. emerito, in
Celeb. & Archiepiscop. Universit. Salisb. Philos. Decano,
Protomotario Apostolico prope Salisburgum in
Plam Penitentiaro.*

Impensis Autoris; prostat ap. Wlfg. Mauritium Endter, 1712, 8.
Alph. 1 pl. 20.

Scriptum hoc in duo distincta opuscula divisit Autor, in quorum primo cum causas quasdam vel occasiones, cur intellectus
prior

prior voluntate esse judicetur, in medium adduxisset, ipsam voluntatem priorem, potiore ac meliorem intellectu variis argumentis Theologia, Grammatica, Oratoria & Philosophia petitis statuminare conatur. In opusculo altero immortalitatem animæ humanæ primum ex definitione probat: definit autem animam, quod sit unitas secunda a prima derivata, in quam omnes proprietates succedunt, sicut & ex eadem emanant; deinde eam ex independentia animæ a corpore, maxime intellectuali, ut ipse loquitur, confirmat; porro ex independentia animæ ab omni operatione corroborat; denique ex independentia ejusdem a loco (physico & Aristotelico & intentionali theologico non amaro, juxta stylum ipsius;) & omni tempore, evincere studet. Optandum foret, ut Autor in utroque opusculo mentis suæ sensa clarius proposuisset, neq; pleraque tenebris plusquam Ægyptiacis aut Cimmeriis involvisset.

NOVA LITERARIA.

PRÆTER ea, quæ M. Sept. A. 1712 p. 430 c Diarii Veneti T. IIX enotavimus, hæc etiam hoc loco memoranda ducimus. Venetiis *Opera Francisci Redi* III Voll. in 8 recusa sunt, quæ editio multo auctior est Florentina; nec minus Dominici Bernini *Historia omnium hæresium*, a C.N. usque ad nostrâ tempora, quam Romæ sparsim IV Voluminibus edidit lingua vernacula in fol. prelo denuo subjecta est, totidem Voll. in 4. Collecta quoque ibidem & quinque Voll. in 4 edita sunt Luca Tozzi *Opera Medica*. Romæ Johannes Vignoi adversus Virginium Valsechi, cujus Dissert. hoc A. 1712 Mense cit. p. 408 retulimus, Dissertationem de Chronologia Elagabali edidit, in qua systema illius evertere conatur. Paulus Alexander Maffei Pii V Pontificis, quem nuper inter Sanctos relatam accepimus, vitam, ipso canonizationis die vulgatam, conscripsit. Jo. Laurentius Lucchesini, præter tragedias quasdam Latinas & vernaculas, *Polemicam hist. Jansenismi contextam ex bullis & brevibus Pontificiis, Literis Cleri Gallicani &c.* nuper vulgavit. In Angliâ Vir eruditissimus, Jo. Ulricus Meurerus, Stutgardiensis, Thesaurum Antiquitatum Hebraicarum aliquot Voluminibus edere parat, cujus specimen præmisit. Oxoniâ Clemens Alexandr. cujus curam Jo. Potterus suscepit, prope prelo absolutus est. Prodicere præterea in Angliâ *Jsaaci Newtoni Opera Philosophica* cum augmentis, in 4, *Theophrasti Characteres* Gr. & Lat. in 8 & *Horatius cum Notis Richardi Bentley*, in 4, quem cum indicibus novis Amstelod. R. & G. V Versteini prelo iterum subjecere. Ibidem & in Ezechiele Spanhemii *de Præstantia &c.* *Numismatum* Tomo II, quem manu scriptum nuper ex Angliâ accipere, edendo occupantur.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris, Anno MDCC XII.

*Q. HORATIUS FLACCUS EX RECENSIO-
ne & cum notis atque emendationibus RICHARDI
BENTLEJI.*

Cantabrigiæ, 1711, 4.

Alphab. 5 plag. 3.

QUam in ornandis Græcis literis hucusque potissimum publice demonstraverat facultatem, Britannia suæ decus, Rich. Bentlejus, eam Latinis quoque perpoliendis atque illustrandis sufficere, horis quas gravioribus negotiis subsecuisset, in Horatio ostendit, quem novo cultu multo quam antea ornatiorem nunc producit. Formam vero & institutum operis sic sibi definiit, terminisque his circumscripsit, ut ea sola attingeret, quæ ad sanitatem sinceritatemque lectionis pertinerent, cetera illa pluraque quæ ad historiam & mores antiquos spectarent, prorsus præteriret, opera nempe illa jam olim a Viris eruditis occupata, sine qua aditum ad Bentlejana illa sibi patere frustra quisquam speraverit. Cumque porro illa, quæ ex scriptorum Codicum collatione clare & ultro se ingerebant, præcepta jampridem sint & anticipata, neque quidquam fere residuum sit, nisi quod ex intima sententiæ vi & orationis indole solius ingenii ope sit eruendum, hinc plura in Horatianis his curis ex conjectura exhibentur, quam ex codicum subsidio, quod factum non inanibus rationibus a Viro eruditissimo defenditur. Opes vero quod attinet, quibus instructus ad aleæ plenam operam accessit, præter vetustos illos Codices, Lambino, Pulmanno, Cruquio, Torrentio, Bersmanno, Statio aliisque excussos, & ipse membranæ veteribus usus fuit minime pœnitendis, quarum

PPP

pro-

prolixam satis & accuratam recensionem instituit, neque editiones vetustas omniumque principes, Venetas anni 1478 & 1490, nec non Argentinensem Jacobi Locher anni 1498, inconsultas pratermisit. Ceterum ubicunque vel ex Codicibus vetustis, vel ex ingenio sic clare verba fuerunt restituta, ut omnino in ipsum, quem vocant, contextum ea recipi oporteret, ita caute & prudenter res gesta est, ut ne minimum quidem a probatissimis editionibus deflexum sit, quin recepta simul lectio in una pagina poneretur. Evenit tamen, ut, eum diu ante notas textus Horatii seorsim typis excipit fuerit, quaedam in textu relicta sint, quæ postea obelo configenda esse deprehenderentur, alia in textum sint admissa, quæ postea restitutis illis, quæ in primum folium relegata fuerant, ejicienda esse censerentur. Orthographiæ rationem sequi eam placuit, quam antiqua monumenta & codices suaderent, & quam in sua Virgilio editione Nic. Heinsius est secutus, unde *Volgas, divom, impius, conpesco*, & Accusativos *urbis, auris, omnis* heic ubique invenias. Inscriptiones datæ sunt, *Carminum*, non *odarum* libri, *sermonum* item, non *Satyrarum*, atque in his singuli *sermones eclogarum* nomine veniant, ex membranarum & Grammaticorum veterum auctoritate. De ordine horum poematum ita sentit Cl. Editor, ut hæc ex parte præstitam post Tanaquillum Fabrum a Dacerio Massonioque operam in partibus laudet, in operis vero summa, totoque constituendo, rem eos infeliciter gessisse censeat. Horum enim rationibus, & carminibus, & epodis, & sermonibus, & epistolis scribendis, uno ac eodem tempore vacasse Horatium necesse esset, & singula quæque poemata separatim in vulgus edidisse, quorum utrumque a vero Vir Cl. censeat alienum. Nempe omnibus, qui ejusmodi poemata scripserunt, id in more fuisse, ut non sparsas eclogas, sed integros libellos simul in lucem ederent, quod Catulli, Tibulli, Propertii, Virgilii, Ovidii, Statii, Martialis, Persii, Phædri, Avieni, Ausonii, Prudentii, Sidonii, Venantii constet exemplis. Prætereaque ipsum Horatium libros suos junctim editos indicare, primum quidem Carminum librum in prologo, secundum tertiumque libros in epilogis eorundem. Quartum vero Carminum librum, & Epistolarum secundum,

longo

longo post cetera intervallo emissos esse, plenissimum suadere Suetonii testimonium. His positis primum Horatii opus statuitur Sermionum liber primus, quem triennio perfecit intra annos ætatis 26, 27, 28, postea *secundus* triennio itidem, annis 31, 32, 33, deinde *Epodos* biennio, 34 & 35, tum *Carminum* liber *primus* triennio, 36, 37, 38, *secundus* biennio 40, 41, *tertiusque* pariter biennio, 42, 43. Inde *Epistolarum primus* biennio 46, 47, tum *Carminum* liber *quartus* & *seculare* triennio, 49, 50, 51; postremo *Arts Poetica* & *Epistolarum* liber alter, annis incertis: qui calculi pluribus argumentis ex illis libris firmantur, Virique docti, extra limites illos evagantes, toties in errores prolabi demonstrantur.

De æconomia præstantissimi operis satis: observationum uno vel altero specimine ut Lectoribus salivam moyeamus, restat. Nec longe talia quarere est opus cum ubique se offerant. In *Carminum* I Ode XII & receptam lectionem tuetur atque explicat ingeniose, & novam inducit. Nempe ad v. 19, 20 ejus *Odes Proximos illi (Jovi nempe) tamen occupavit Pallas honores*, arguantur Interpretes, cur *Pallas* Jovi *proxima* dicatur ante *Neptunum*, ipsamque *Junonem*. Qua difficultate ut se expediant *Puteani*, *Heinsii*, *Rutgerfii*, *Dacerii*, contra omnium librorum fidem legendum esse contendunt *occupabit*. Sed recte mentem Poetæ eos non observasse censet *κρημώτατ* Autor. Ipse vero ante omnia ad præcedentem v. 17 attendi jubet. *Unde nil majus generatur ipso*: ubi *unde*, non ut plerumque valet, *quæ ratione* interpretatur, sed præeunte veteri Scholiasta *a quo*, Jove scilicet parente, nil generatur majus, quem usum vocis *unde* pluribus adstructum ixit autoritatibus. Hinc autem eo iudice incipit elucescere Poetæ sententia ista: A quo Jove nil ipso majus; imo ne simile quidem vel secundum generatur; tamen inter omnes ejus LIBEROS maximos honores consecuta est *Minerva*. Ut non cum *Iunone*, vel patruo suo *Neptuno*, sed cum sobole *Jovis*, fratribusque & sororibus suis *Pallas* hic comparetur: unde & in sequentibus ejus *Odes* nemo præter *Iove* genitos commemoratur. Inter *Jovis* vero laudes, quod neminem se majorem genuerit, eo consilio poni: quod ipse *Saturno* ortus, cum ma-

ior parente evasisset, regno quem depulisset, neminem tamen ex se genitum viderit, qui parem ei vicem referret: unde *Maximi, invicti*, similibusque nominum titulis cumulatus est: quodque, in fatiis cum esset, ut ex ejus cum Thetide concubitu nasceretur tandem ipso Jove major, qui de caelo eum mundique imperio, ut ipse Saturnum olim, deiceret, ejus, utut perditae adamatæ, amoribus abstinere eamque Peleo permittere maluerit, ut ex Æschyli Promætheo & Ovidii Metam. V pluribus docetur. Ut vero in istis lectionem receptam erudite defendit, ita *Catonem* in istis v. 35. *an Catonis nobile letum ferre nequit*. Quomodo enim, inquit, Poeta post Romulum, Namam, & Tarquinium Priscum, statim ingerat Catonem tot seculis illis posteriorem, rursusque ad veteres illos revertatur, Regulum, Paulum, Scauros, ceterosque? Præterea apud Augustum & ejus domum hoc carmine gratiam initurus, quo judicio atrocissimum Cæsarianorum hostem, Catonem, tanto hic elogio ornatum voluisset? Hunc igitur in modum totum eum locum jubet constitui:

Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, *anne Curii*
Nobile letum?

Ejusdem libri Odes XXXV. elegantissimam sententiã, de fortuna,

Te Spes & albo rara Fides colit
Velata panno: nec comitem abnegat,
Utcunque mutata potentes
Veste domos inimica *linquit*.
At vulgus *insidum*, & *meretrix*, retro
Perjura cedit.

Sed fere expirantem sensumque amittentem, mutata voce *linquit* in *vertis*, h. e. concutis, affligis, ita exponit expeditissime, ut sensus sit, fortunam habitum mutantem, & ex secunda in adversam degenerantem, sicque potentum domos affligentem, spem, fidem & amicos certos adhuc comitari, meretrices autem & parasitos retro cedere atque diffugere. In carmine seculari quod v. 16. occurrit Dianæ cognomen, quo *genitalis* salatur, a nemine

nemine recte explicatum, Interpretum, in *Genetyllis* mutat, quæ usitatissima apud Græcos ejus *Dex* est appellatio. Neque minus acute in fine ejus carminis v. 68, 72, 73 conjunctivos *proroget, curet, applicet*, in indicativos vertit fide MSS. *prorogat, curat, applicat*, qua ratione vana repetitio dictorum inde a v. 33 devitatur, summaque elegantia carmini illi conciliatur; in quo chorus postquam pro imperio & re Romana, pro Principe & civibus vota Apollini & Dianæ nuncupasset, tandem quasi presentium numine afflatus, toti coetui & coronæ circumstanti fidenter narrat, vota sua a Diis exaudiri precesque ratas haberi. Vexatissimum Interpretibus versum, qui 123 est Sermo, L. II, 2, *Post hoc ludus erat culpa potare magistra*, ita exponit, ut substituta *cupa* pro *culpa*, *cupam* eandem, quam *copam, cauponam* interpretetur: sic enim Virgilianum Poemation quod *Copa* hodie inscribitur, *cupe* olim titulum prætulisse, observat ex Sosipatro Charisio p. 47: *Communia, Cupo cuponis, fullo fullonis, quamvis Virgilius librum suum Cupam inscripserit.* Denique, ut finem faciamus, elegantissimæ Horatii sententiæ de Arte Poetica v. 68 ita scribiginem abstergit, ut cum *facta* eo loco ne Latine quidem ferant aures, cum *opera* potius requirat sensus, quem ibi sequuntur Interpretes, *cuncta* substituendo expeditissimum verbis Horatii sensum conciliet:

Mortalia CUNCTA peribunt,

Nedum Sermorum stet honos & gratia vivax.

Sic ubique ingenium & doctrinam prodit Cl. Bentlejus, nec aculeis eum carere, sub finem Emendationum, ubi contra Gronovium acerrime disputat, apparet.

IMPERIUM ORIENTALE, SIVE ANTIQUITATES Constantinopolitane, in IV Partes distributæ: quæ ex variis Scriptorum Græcorum operibus & præsertim ineditis adornatæ Commentariis, & Geographici, Topographici, aliisque quamplurimis Monumentorum ac Numismatum tabellis illustrantur. Opera & studio Dn. ANSELMI BANDURI Ragusini, Presb. ac Monachi Bened.

Congr. Melitensis.

Tomus I.

Ppp 3

Parisius,

Parisiis, sumtibus Johannis Baptistæ Coignard, 1711, fol. ch. aug.
Alph. 8 pl. 4 & Tabb. æn. pl. 40.

INter eos qui Constantinopolitanae urbis antiquitates tradere aggressi sunt, primus fuit *Petrus Gyllius*, ex agro Albiensi apud Gallos natus, qui a Francisco I Francorum Rege Codicum Græcorum comparandorum causa illuc missus, pleraque ab Historicis recensita loca coram inspexit, & cum iisdem contulit, deinde ex peregrinatione diutina redux, Libros tres de *Bospero Thracia* & Libros quatuor de *Topographia Constantinopoleos* & de illius *Antiquitatibus* accurato studio scriptos reliquit posteritati, quæ eosdem omni tempore magni fecit & in deliciis habuit. Post hunc *Johannes Meursius* Notis brevioribus *Codinum de Ædificiis* illustravit, quem deinde secutus *Petrus Lambecius* ejusdem Codini opus de Græco Latinum fecit, & uberioribus nec spernendis animadversionibus edidit. Superasse tamen horum in eo genere doctrinam & industriam creditur *Carolus Ducangius*, aliis quoque monumentis clarus, in *Constantinopoli Christiana*, qua ipsa ex Scriptoribus editis pariter & ineditis incredibili labore adornata, a Nostro Byzantinæ historiæ parens dici meruit. Neque tamen omnem materiam ita præripuisse visus est Autori nostro, ut ab eo dictis non demum aliquid debeat, vel posset addi. Inciderat nimirum BANDURUS, cum Regiæ Parisiensis Bibliothecæ Codices manu exaratos evolveret, in Codicem Græcum n. 3058, 4 inscriptum *Patria seu Origines Urbis Constantinopolitane*, cumque animadverteret Scriptorem operis Codinum annis circiter trecentis & quinquaginta, quod ex jâmbis præmissis apparet, præcedere, diversa etiam methodo rem totam tractare, eundem per otium Latinum facere, ac ubi opus esset, commentariis illustrare incepit, quod institutum adeo arrisit Viris nonnullis doctis, quorum sententiam expiscabatur, ut sponte currenti ad absolvendum opus omnibus modis calcar adderent. Atque quidem hunc solum scriptorem edere initio animo volebat Cl. Bandurus, quem tamen laborem cum quotidie succrescere videret silva rerum notabilium Coignardus, cujus typis & sumtibus edi debebat, hic Autor eidem extitit, ut adjunctis aliis nonnullis duos in Tomos opus divideret; unde demum enata est hæc Vetterum

terum rerum Byzantinarum Scriptorum collectio. Absolvitur autem prior Tomus Partibus III, in quibus Græcorum quorundam sequioris ævi scripta partim jam vulgata, partim inedita adhuc comparent. Posterior, cujus recensioem seorsim dabimus, Commentarios in Libros ante memoratos Antiquitatum Constantinopolitanarum & scriptores nonnullos alios complectitur. Nos quæ in qualibet Tomi prioris parte scripta reperire liceat, paucis subjiciemus.

In Prima igitur, in qua de Divisione Imperii Romani in *Themata* sive *Provincias*, nec non de Provinciis ac urbibus Imperatori Constantinopolitano olim subjectis, continetur *Constantini Porphyrogenii* liber unus de *Thematibus Orientis*, quem jam ante Latina versione & notis adornatum emiserat *Bonaventura Vulcanius* Lugduni Batavorum apud Franciscum Raphelengium 1588 in 8, & post eum cum variis lectionibus, emendationibus ac supplementis *Federicus Morellus* in operibus Constantini ibidem ex officina Elzeviriana 1617, 8. Cui subjungitur alter ejusdem *Constantini* de *Thematibus Occidentis* liber ab eodem Morello editus. Utrumque Noster librum cum MS. Codice Regio-bombycino n. 2431, ante quingentos annos circiter scripto, collatum, emendatiorem hic protulit. Constantinum excipit *Hieroclis* Grammatici *Synecdemus* sive *Comes Peregrinationis*, opus de Provinciis ac urbibus, quæ Imperatori Constantinopolitano parebant, Provinciæ quidem 64, urbes 935, quem librum *Lucas Holstenius* ex MS. codice Bibliothecæ Vaticanæ descriptum & ad alium Altempsonianum Codicem correctum, nec non ex duobus aliis Farnesianis expletum Latinaque interpretatione donatum, una cum *Constantino de Thematibus & de administrando Imperio* in corpore Historiæ Byzantinæ edere pollicitus erat; morte tamen prævento Holstenio, cum aliis schedis Holstenianis delitescentem in Bibliotheca Barberina, Tomo II *Antiquitatis Ecclesiasticæ illustratæ in appendice ad opus Geographicum* publici juris fecit *Emmanuel a Schelstrate*. Noster hunc partum ut genuinum auctori suo Hierocli vindicat contra Schelstratenium, deceptum, ut ostendit, loco quodam Constantini ex secundo de Thematibus sumto, quem ille Hieroclis putabat, cum ipsius Constantini esset.

Adden-

Præf. f. III.

Addendum est, idem Hieroclis opusculum editum a *Carolo a S. Paulo*, sed mutilum, ad calcem *Geographia Sacra*.

In secunda Parte exhibentur Tractatus nonnulli politici, in quibus forma administrandi Imperii præscribitur. Primas hic obtinet *Constantini Porphyrogeniti de administrando Imperio*, ubi plurimarum Gentium, Patzinacitarum, Russorum, Bulgarorum, Turcarum, Saracenorum, Dalmatarum, Chrobatorum, Slavorum, Francorum, Italorum aliorumque origines, ingenia, vires, expendit, quidve ab eis vel timendum sit, vel sperandum Imperatori Constantinopolitano. Prodiit & hoc Opus Græce & Latine Autore *Johanne Meursio*, & cum ejusdem notis apud *Ludovicum Elzevierium Lugduni Batavi*, 1617, 8. Noster ex Codice Regio membranaceo optimæ notæ n. 2661 innumerabiles mendas, quibus Meursiana editio scatebat, in textu pariter & versione sustulisse, supplevisse multa, præterea c. XXIII *de Iberia* & XXIV *de Hispania*, quæ Meursius, utpote nimis corrupta, sine interpretatione Latina dereliquerat, Latina se fecisse, indicat. Sequuntur *Agapeti, sanctissima Dei*, ut ipse profitetur, *magna Ecclesia*, hoc est, ut Noster explicat, *Santa Sophie* Diaconi, dubium cujus, (fuerunt enim plures eodem nomine eodemque tempore) *Capita admonitoria LXXII ad Imperatorem Justinianum*, jam ante aliquoties a *Jochimo Camerario*, deinde cum notis, sed imperfectis, *Draudii*, aliis *Stephani Schoningi*, postremo *Bernardi Damke* Hamburgensis Basileæ 1633 edita, quæ Noster cum duobus MSS. Regiæ Bibliothecæ Codicibus contulit, & pluribus in locis emendavit. Quod idem præstitit in illis quæ Agapeti *ἡγεθὴν Ἐαδελικὴν* excipiunt, *Basilii Macedonis Capitibus Exhortationum LXVI ad Leonem filium*, a *Federico Morello* primum Græce, post cum versione & notis ejusdem *Damkii* Basileæ 1633 vulgatis. Agmen demum horum Paræneticorum claudit *Theophylacti Acriæ in Bulgaria Archiepiscopi, institutio Regis ad Porphyrogenitum Constantinum*, *Michaelis Ducæ Parapinacis & Mariæ Augustæ Filium*, quam, cum esset extra corpus Historiæ Byzantiæ, in hunc locum cum interpretatione aut potius paraphrasi *Petri Possini*, qui eandem ex Codice singulari Bibliothecæ Regiæ Medicæ Parisiis 1651, 4 vulgaverat, reponendam duxit doctissimus

simus *Bandurus*. Notat autem hic obiter errorem nonnullorum, qui *Theophylactum* sub finem seculi noni floruisse scribunt, Præf. p. 5. cum sub finem undecimi vixerit, quorum error cum ex hoc scripto, tum ex ipsius Epistolis a Meursio editis facile refellitur.

Pars tertia ex Libris VIII Antiquitatum Constantinopolitanarum conficitur, ad quos totidem Tomo II Commentariorum libri extant. Quatuor libri priores sunt illi, qui sub titulo PATRIA ex Codice Regio chartaceo superius commemorato, circa Michaelis Palæologi tempora conscripto & Constantinopoli advecto parvisq; post Ducangii obitum annis in Bibliothecam Regiam illato, nunc primum in lucem prodeunt. Autorem illorum sub Alexio Comneno, vixisse, ex Jambis in fronte positis eidemq; Imperatori nuncupatis arguitur, Mönachum vero fuisse, ex præfatione, in qua Alexium a munificentia & liberalitate in Mönachos laudat, conficitur. Ceterum in eo Codino præferendq; quod secus ac ab hoc factum deprehenditur, urbem in tres partes distributam describat atque adeo singulis ædificiis situm suum, quem tenere, assignet. Liber V *Breves Enarrationes Chronographicas Incerti Autoris*, quas *Lambecius* ad calcem Codini sub titulo: *Anonymi collectanea de Antiquitatibus Constantinopolitanis*, & *Franciscus Combesius* in Manipulo originum rerumque Constantinopolitanarum sub inscriptione: *Breves Demonstrationes Chronographica*, Paris. 1664, 4 cum interpretatione Latina ac notis promulgaverant, quæque hætenus extra corpus Historiæ Byzantiæ exulaverant, exhibet. Libro VI sistitur Narratio *Nicetae Choniatae de Statuis Constantinopolitanis, quas Latini captâ urbe confractas in monetam conlaverant*, qui liber hætenus lucem non viderat, sed in Codice quodam MS. Bibliothecæ Bodlejanæ inventus a Viro Cl. *Joanne Ernesto Grablo*, nuper magno litterariæ rei dispendio morte extincto, descriptus, & ad doctissimum Virum *Joannem Boivinum*, Christianissimo Regi a Bibliotheca, quique eundem Tom. IV *Gregora* operum inserere promiserat, missus, huic Nostro ab eodem liberaliter communicatus fuit. Subjiciuntur deinde huic opusculo *Georgii Pachymeris Descriptio Augustæonis*, sive Augustæi atrii pulcherrimi atque amplissimi Ædis Sophianæ, in quo erat statua equestris Justiniani, ab

eodem *Boivinio* in Notis ad Gregoram, sed Græce tantum, edita. Porro *Photii* Patriarchæ *descriptio Ecclesiæ novæ* in Palatio a *Basilio* Macedone extructa, quam *Lambecius* primum Græce, deinceps etiam *Combesfius* in *Manipulo originum*, addita versione Latina, produxit, quæque & ipsa in Corpore Byzantino non reperitur; deinde *Anonymi Catalogus & descriptio Sepulchrorum Imperialium, quæ apud SS. Apostolos & alibi erant*, diversus ab eo, quem edidit *Ducangius* Græce tantum L. IV CP. *Christiane* p. 109, & denique *Excerpta de Antiquitatibus Constantinopolitanis* ex Codice Regio & Codino *Lambeciano* decerpta. Libro VII continentur varia Epigrammata ac Poemata veterum æque ac recentiorum Poetarum, nec non variæ Inscriptiones. Primum locum tenent, quæ ex Anthologiæ L. III, IV & V descripsit, cumque interpretationibus metricis Latinis *Alciati*, *Velii*, *Moyelli*, *Franchini*, *Grotii*, *Cornarii*, *Sleidani*, *Pauli Stephani* aliorumque edidit. Libet denique IIX Catalogos varios, editos ac ineditos, antiquos & recentiores, Patriarcharum Constantinopolitanorum nec non sedes Episcoporum iisdem subjectorum, Catalogos item duos inter se diversos Imperatorum Constantinopolitanorum recenset. Inter illos cum primis memoratone dignus, quem obtulit nostro Autori Abbas *Eusebius Renaudotius*, non multo ante Constantinopoli ad se missum, qui quidem descriptus ex Codice Ecclesiæ CP. Patriarchalis, seriem illius Ecclesiæ Patriarcharum exhibet ab A. C. 1594 ad Annum 1702, ex quo sane plures errores recentiorum Scriptorum, dum sæpe plures Patriarchas ejusdem nominis pro uno accipiunt, vel ex uno plures confingunt, detegi possunt. De reliquis Catalogis adeunda est pererudita Autoris huic priori Tomo præfixa Præfatio. Adduntur his omnibus velut appendicis loco, quos initio tetigimus, *Petri Gyllii de Bosporo Thracio & de Topographia Constantinopoleos* Libri, sed ab erroribus emendati, locis Scriptorum, ne cum Gyllii dictis confundantur, caractere Italico distinctis: nec non *Anonymi urbis Constantinopoleos*, qualis tempore *Arcaïi* & *Honorii* fuit, *descriptio*, cum annotationibus *Guidonis Pancirolli*. Observandum præterea nobili huic accessioni Corporis Byzantini insertas esse duas Mappas Geographicas, quarum una Orbis Romani delineationem

tionem, per Themata sub Imperatoribus Constantinopolitanis post Heraclii tempora factam, Auctore *Guiljelmo Insulano* (de l'Isle) e Regia Scientiarum Academia, juxta mentem *Constantini Porphyrogeniti*, altera Imperii Orientalis & circumjacentium Regionum sub Constantino Porphyrogenito & ejus prædecessoribus descriptionem, eodem Insulano Auctore, ob oculos ponit. Optandum interim, ut doctissimus Vir, quam pollicetur Operum *Nicephori Constantinopolitani* editionem, cujusque conspectum ante aliquot annos edidit, & *Patriarcharum Constantinopolitanorum Historiam*, diffusam & multis difficultatibus circumseptam tractationem, favente Minerva ad finem perducatur. Neque enim mediocre aliquid sperare nos sinunt indefatigabilis illius diligentia & rerum reconditarum cognitio.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE
de Dauphiné.

i. e.

COMMENTARIUM AD INSTRUENDAM HISTORIAM DELPHINATUS, quibus inseruntur Acta Translationis factæ Provinciae illius ad Regnum Franciæ, cum pluribus observationibus, consuetudines veteres Regionis, & statum Familiarum concernentibus. Collecta sunt omnia ex Tabulariis Camerae Rationum & Chartophylaciis nonnullarum Ecclesiarum.

Parisiis, apud Imbertum de Bats, 1711, fol.

Alph. 7 plag. 10.

Qui hactenus scribendæ Delphinatus Historiæ manum admo-
verunt, aut seriem rerum minus accurate observantes, aut fidem inanibus figmentis & conjecturationibus fallentes ancipitem diffidentemque Lectorem invenerunt. Occurrendum huic malo ratus illustris *Walbonnastius*, supremus Camerae Rationum per Delphinatum Antistes, quem Autorem esse hujus operis accepimus, res potissimum quæ sub Humberto II acciderunt, ex authenticis illorum temporum scripturis eruere & ipsas antiquas chartas, ut eo securiores redderet legentes, adiacere integras, consilium cepit, quo in instituto ita feliciter ver-

fatus est, ut universæ illius ætatis historiæ magnam lucem attulerit, & laudandum, quod sequerentur, aliis exemplum reliquerit. Totum opus si recte consideres, in duas partes dispescitur, quarum prior faciem veteris Delphinatus status, quam sub trina Delphinorum stirpe usque ad Humberti, de quo diximus, secundi ætatem representavit, adumbrat; posterior res Humberti inde ab initio imperii, quod cœpit A. 1333 usque ad solennem istam abdicationem Lugduni A. 1349 factam, qua ille imperium ditionemque suam in Carolum, Ducis Normanniæ filium natu majorem, Philippi Valesii, qui tum Galliam moderabatur, nepotem transtulit, per singulos annos diesque persequitur, cui demum statum domesticum Principis illius subijcit, & tredecim distinctis capitibus summa diligentia explicat. Prior tractatio quinque rursus Dissertationes exhibet, quarum prima de origine Delphinorum, secunda de ratione tractandi causarum civiles & criminales, tertia statum bellicum, quarta fisci ærariique publici ordinationem, & quinta denique de Officiis Palatinis tractat. Adjectæ sunt denique ad calcem posterioris Tractationis, quibus ante dictorum fidem adstruit, chartæ ducentæ octuaginta quatuor ex Archivis decerptæ, quibus subinde notas suas, voces barbaro-latinas obscuriores & Genealogias Familiarum eximie illustrantes, addidit. Opus, ut vel solus conspectus docet, ingentis doctrinæ, & ad memorabilia non solum Delphinatus, sed & totius Galliæ, vicinarumque Regionum, expeditionum item cruciatarum, & Pontificum Avenionensium, penitus dignoscenda magno usui profuturum. Nos ex utraque tractatione, quantum instituti ratio permittet, nonnulla delibabimus.

p. I. seq.

Delphinatus antiquissimis temporibus portio ditionis Allobrogum, postea accessio Regni Burgundici, tandem Francici Juris sub Merovingis & Carolingis Regibus provincia, in divisione a *Ludovico Pio* inter filios facta *Lothario* filio natu majori obtigit. Ab hoc cum tres illius filii post excessum Patris denuo Regnum dividerent, ad *Carolum* cum aliis nonnullis terris cis Rhodanum sitis A. 855 pervenit, quo A. 863 mortuo ad *Lotharium* fratrem devoluta, hoc etiam fatis A. 869 concedente, a *Carolo Calvo* occupata, ab eodem *Bosoni* Comiti regenda tradita est, qui

qui turbatis Gallia rebus occasionem nactus, Regium annuentibus Proceribus nomen A. 879 invasit, & ad Filium *Ludovicum* propagavit. Hic quod infelici contra *Berengarium* bello oculis orbatus esset, regni curas in *Hugonem* Comitem rejecit, qui & ipse imperio potitus, *Rudolphi* potentiam metuens, ut tutam Italiae possessionem sibi compararet, Delphinatu eidem cessit; a quo deinde ad filium *Conradum*, & post hunc ad *Rudolphum III ignavum* (*le Faineant*) dictum translatus, ab hoc, quod masculos heredes nullos relinqueret, ad *Conradum Salicum* Imperatorem successione ex testamento transiit. Sub eo *Guigo Vetus*, ut vocant, Comes Albonis, quod *Conradus* Provincialium motus ex longinquo nec observare nec impedire posset, circa A. 1040 summam potestatem in *Graisvaldense* territorium Gratianopoli vicinum sibi vindicans, primae Delphinorum stirpis autor merito censendus est. Exceperunt eum A. 1080 Filius *Guigo II* cognomento *Crassus*, & post hunc Nepos *Guiges III*, in antiquis tabulis *Guigo Comes filius Guigonis Crassi* vulgo dictus, eoq; mortuo *Guigo IV Comes*, qui vocatur *Delphinus*, ut loquuntur de eo vetera monumenta, mortuus A. 1142. Atq; ab hoc Delphinorum nomen ad posterum continuatum fuisse, existimat illustris Autor. Familiare siquidem illi saeculo fuit, nomina Propria in nomina Familiarum integrarum & dignitatum convertere, quod exemplis nonnullis comprobatur. Repudiat autem simul inveteratam apud quosdam opinionem, qua Delphinorum nomen inde ortum fabulantur, quod Comites *Graisvaldenses* in scutis suis Delphini formam expressam gestarint, cum constet primae & secundae stirpis Principes usq; ad *Humbertum I* ab hujusmodi insignibus plane abstinuisse. Secutus Patrem *Guigo V*, in aula *Friderici I* educatus, & ab eodem jure monetandi in oppido *Sesenna* donatus, extinctus A. 1162, unicum Filiam reliquit *Beatricem*, quae priori Marito *Gulielmo*, aut secundum alios, *Alberico Raymundi V* Comitis *Tolosani* nato ad plures abeunte, secundis nuptiis *Hugoni* *Burgundo* A. 1183 juncta eundem dominum suarum ditionum effecit. Ex hoc conjugio ortus *Guigo VI Andreas* appellatus terris hereditariis *Vapincensem* & *Ebrodunensem* provinciam adjecit, cujus filius *Guigo VII* contracto cum *Beatrice* *Petri* Comitis

p. 3.

mitis Sabaudia filia matrimonio, *Fauciniacum* territorium dotis titulo adquisivit, duosque liberos suscepit, *Johannem & Annam*, ex quibus hæc Fratri suo A. 1282 sine prole decedenti heres ex asse existens, *Humbertum* Dominum *de la Tour & Coligny*, quocum nuptias celebravit A. 1273, inque quo ad 40 tertia stirps orditur, pinguis dote locupletavit. E vivis erepto Humberto A. 1307, successerunt eidem iusto ordine filius Johannes, & ex eo nepotes *Guigo VIII & Humbertus*; de quibus paulo post quædam commemorabimus.

p. 5.

- Ad rem iusticiariam, quæ secundæ Dissertationis argumentum est, quod spectat, id ferme ante *Humberti II* tempora obtinuit, ut minores Feudatarii, *de Fiefs simples* possidentes, sine mero & mixto imperio agerent, majores (*les Haut-Justiciers*) in quibus & Episcopi numerabantur, omnimoda jurisdictione & absoluta gauderent, ut nec ab ipsorum sententiis appellationes reciperentur. Dicebant autem jus vel ipsi vel per alios, qui ab Episcopis constituti in rebus spiritualibus sententiam ferentes *Corrarii*, in secularibus, *Vicarii* appellabantur. Si inter Dominum & subditos controversiæ nascerentur, illi iudices dare ad dirimendum potestas competebat, quod *dare iudices pro Curia* erat. Porro illis majoribus Dominis leges, *Libertates (Franchises)* dictas, pro lubitu statuendi jus erat, bonam partem ex veteribus Burgundionum institutis, sub quibus olim vixerant, petitas. Nullum crimen tam horrendum & ingens, cujus poena pretio redimi non posset, quod illi pro modulo avaritiæ suæ definiebant. Adulteria centum solidis in Statutis Gratianopolitanis, in aliis locis sexaginta aut etiam minoris æstimari solita. In egenos crudelissimis suppliciis sæviebatur. Supplicia volentibus iudicibus ipsi Burgenses sive civitatum incolæ sumere tenebantur, nisi ex privilegio immunitatē impetrassent, quam indultam fuisse observat habitatoribus oppidi S. Georgii: *aliquis Burgensis non tenetur facere aliquam mutilationem, vel ultimum supplicium latronum vel malefactorum præcepto Castellani nostri vel aliterius, nisi de sua processerit voluntate.* Præter istas æstimationes poenarum aliam insuper Domini a reis delictorum exigebant, cui nomen *Banni consueti* erat. Delphini quemadmodum suas terras

12.

in

in Baillivatus, & has iterum in Castellanas distribuerant, ita illis jurisdictionis exercendæ causa singulis præsidebat Judex Major (*Juge Maje*) qui singulis annis subjectos sibi Castellanos visitabat, illorum sententias corrigebat, & causas dubias determinabat. Formula illorum Judicum, qua utebantur in pronunciando, meretur observari: *Nos sedentes pro tribunali more Majorum nostrorum in presentia presentium & absentia absentium, quorum Dei presentia repleatur, non declinantes plus ad dextram quam ad sinistram, sed eo libramine sacrosanctis Dei Evangelii coram nostro conspectu oppositis, ut de vultu Dei nostrum rectum procedat judicium, & oculi nostri in iis & omnibus videant aequitatem, signo venerabilis sanctæ Crucis nos munientes, dicentes in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, Amen; habitaque matura deliberatione coram peritis & liberis absolutos absolvendo & condemnatos condemnando.* Quæ omnia tamen instituto A. 1337 ab Humberto II Consilio Delphinali, postea Gratianopolin translato, & imminuta sensim Majorum Dominorum potentia atque sub leges Delphinorum vocata, magnam mutationem passa sunt, quod fufius ab Ill. Scriptore declaratur.

Ex Dissertatione tertia & quarta non est, quod multa huc transcribamus, id solum notandum venit, Delphinos jura pleraque vestigialium & similibus exactionum ex concessione Imperatorum, inde a temporibus Conradi Salici speciem quandam Dominii directi in istas Provincias sibi reservantium, qui que eosdem *fideles suos* in Diplomatum suis vocare solebant, exercuisse.

Dissertatio quinta munia *Senecballorum* sive Dapiferorum, *Bajulorum* sive *Bailivorum*, *Castellanorum*, *Correariorum*, *Cellariorum*, qui cellæ vinarie & escariæ præerant, *Mistralium*, qui species Judicum erant, *Veberiorum* seu *Vicariorum* (*Vehiers*) *Prepositorum* (*Prevots*) *Clavariorum*, *Mandariorum* seu *Mandatariorum* & *Banneriorum* indagantur, quæ locuples accessio ad ea, quæ a *Cangio*, aliisque hæc in rem congesta sunt.

Pars altera unice Humberto II Principi sub quo multa evenerunt commemoratu digna, consecrata est. Natus is A. 1312 Patre, ut ante diximus, *Johanne*, Filio *Humberti I*, post ejus ex-cellum aliquamdiu Dominus *Fauciniaci* audiit, donec Fratrem

p. 104. sq.

151.

Del-

- Delphino *Guigone VIII* in bello adversus Sabaudum A. 1333 globo ferreo percusso, quo tempore Neapoli in aula *Roberti Regis*, cujus consanguineam *Mariam de Baux* A. 1332 ibidem in matrimonium duxerat, commorabatur, ad possessionem ditionum amplissimarum vocaretur. Prima ipsius cura fuit in abolendis super delictis reorum nefandis Dominorum pactioibus, secunda in erigendo Consilio Delphinali, ad quod sensim omnes pertractæ causæ etiam majorum Vasallorum. Novas inde quam plures dignitates & munia invexit, quæ ante id tempus in aula Delphinorum ignorabantur, solertissimus officiorum dispensator & omnino laudandis virtutibus Princeps, si modum expensarum tenuisset, neque nimia superstitione correptus effusa prodigalitate erga Ecclesiasticos homines usus fuisset. Cum filio *Andrea* præmatura morte erepto, nullam spem sobolis superesse videret, de futuro successore mature consilium iniens A. 1343 *Philippum* Aurelianensem Ducem, *Philippi Valesii* filium natu secundum heredem nominat, conditione adjecta, ut ille, & qui eum sequerentur, Delphini impostero nomen adsciscerent; deinde tamen artibus *Joannis* Normanniæ Ducis circumventus animum mutat, ejusdemque Filium natu majorem *Carolus* d. 16 Jul. A. 1349 Lugduni in locum prioris substituit, eumque, Sceptro, Annulo; Vexillo & Gladio, antiquo Delphinatus insigni, traditis, Vasallis undique ad homagium præstandum confluentibus, publice Delphinum proclamat. Ipse altero die cucullo sumto sancti Dominici Regulæ subscribit, anno post a Clemente VI Patriarchæ Alexandri insula donatus, eodemque anno ad administrationem Archi-Episcopatus Rhemensis, quod eidem Patriarcham & Episcopum esse per Canones non liceret, & simul præpinguium reddituum perceptionem admissus, in ea functione animam d. 22 Maj. 1355 reddidit. Cadaver in Monasterium Jacobinorum Parisios delatum, inque choro Templi prope exuvias Regniæ *Clementie* materteræ conditum fuit; Epitaphium etiam ad alterum magni altaris latus erectum, quod hanc epigraphen sistit: *Hic jacet Princeps & Dominus amplissimus D. Humbertus primo Viennæ Delphinus: deinde relicto Principatu Frater Ordinis Prædicatorum in hoc conventu Parisiensis ac demum Patriarcha*

cha Alexandrinus & perpetuus Administrato Remensis & precipuus benefactor hujus conventus. Obiit autem A. D. MCCC LV, die 22 Maji. Orate pro eo Pater noster. Ave. Ceterum id silentio involvendum non est, eum A. 1345 Imperatorem expeditionis cruciatae, reluctantibus licet Cardinalibus, qui eum tanto oneri subeundo minime parem causabantur, a Pontifice Clemente VI electum fuisse, praestititque ob id solenni iurejurando, sancta cruce ornatum & Ecclesiae vexillo investitum magno subditorum & propriae rei familiaris incommodo eandem suscepisse. Massilia solvens Venetiis, qua in urbe delectus Christiani exercitus agebatur, a Duce *Andrea Dandolo* honorifice exceptus, ab eo in numerum Nobilium Venetorum adscriptus, eorundem prerogativas indeptus est. Tantopere autem hac ipsa expeditione sibi placuit, ut nonnulli Historicorum eum Humberti nomen cum Imberto commutasse, memoriae prodiderint. Sed re infecta, induciis cum infidelibus ob pecuniae inopiam, & quod Clerus Gallicanus eo tempore infelicibus Anglorum invasionibus debilitatus, decimas a Pontifice indictas non solveret, factus, A. 1347 ad suos rediit.

p. 182.

187.

Ex chartis subnexis multa docemur, quae statum illius aevi declarant. Primo equidem illae ubique clamant Jus Justinianum & cautiones ex illo depromtas sollicitè admodum adhibitae fuisse. Negotia ferme omnia, contractus, transactiones, cessiones, donationes, ultimae voluntates coram Notariis conficiebantur, vel ab Imperatore vel a Pontifice creatis. Hi etiam si ab Imperatore ordinati, nunquam in instrumentis suis annos illius praemittunt, semper Pontificis, cuius rei dux videntur causae, auctoritas Pontificum in vicina Provincia Avenione tum sedentium, & quod Notariorum plerique ex Clericis essent, deinde quod Ludovici Bavari fulmine Papali tacti auctoritas, ut Imperatoris, in terris illis non agnosceretur. Sed & id observamus, in instrumentis illis INDICATIONIS annos diligenter annotari, non Romanae quidem, quae a Calendis Januarii incipit, quaque in Aula Avenionensi utebantur, sed Constantinopolitanae, cujus initium retro a prima die Septembris mensis petebatur. Promovebat autem usum Juris Justiniani, quod Juris Civilis Doctores ad

- maximas dignitates aulæ admitterentur & Nobilitatis quando-
que jura indipiscerentur, quorum spectat formula in charta
P. 245. Humberti A. 1530: *Illustris Vir Dom. Humbertus Dalphinus Dom. Fucigniæ* attendens grata servitia per *nobilem Virum Dom. Nicolæum Constanciæ Militem Legum Doctorem &c.* iidemque Asses-
sores essent summi Tribunalis Dalphinatis, quod ex Tabulis
348. Creationis ejusdem apud S. Marcellinum A. 1337 factæ apparet. Quin & id multum effecit, quod summa Proto-Notariatus di-
gnitas in *Amblardum de Bellomonte Juris Civilis Professore* col-
lata ibidem inveniatur, & in ordinatione ejusdem Principis A.
414. 1338 de officio Cancellarii inter alia constituatur: *item predictus Cancellarius esse debeat Doctor utriusque Juris vel Civilis.* Erant enim aliquando Doctores legum sive Juris Civilis & Doctores Canonum a se invicem diversi. Circa annum quoque quadra-
429. gesimum seculi memorati quarti decimi, *studium generale* Gra-
434. tianopoli excitatum & in eo Jura Civilia & Canonica explicari
536. iussa.

- Secundo minime negligendum est, Delphinos summum in se Imperatorum Imperium agnovisse, & provincias clientelari quodam jure ab iisdem se possidere libenter professos esse, etsi negari non possit, res turbulenta Germaniæ in causa fuisse, quo minus illi juribus suis perfecte uterentur. Evolvi hanc in rem
279. meretur Diploma Ludovici Bavaræ, in quo Humbertum Regem Viennæ constituit, quam prærogativam tamen hic, ne Pontificem offenderet, modeste deprecatus est: ut & alterum illud laudati Imperatoris A. 1337, quo eum ad arma adversus hostem suum
361. *Philippum Valesum*, Franciæ Regem, sumenda, *sub fidei debito*, quonobis, inquit, & Imperio ligaris & adstringeris tuorumque Feudorum ab Imperio dependentium obtentu, hortatur. Quæ specimen loco adduxisse sufficiat.

MEMORIE ISTORICHE DELL' ANTICO TUSCOLO

oggi Frascati.

h. e.
COMMENTARII HISTORICI DE ANTI-
qua urbe TUSCULO, hodie FRASCATO dicta, collecti
per

per DOMINICUM BARNABAM MATTHÆUM,
ab eodemque dicati illustrissimis illius Civitatis
Conservatoribus & Consiliariis.

Romæ, ex Typographia Joh. Francisci Buagni, 4.

Alph. 1 plag. 5.

Tusculum inter principes quondam Latii civitates & ali-
quamdiu caput illius, a Telegono Ulyssis ex Circe filio annis
post excidium Trojanum viginti, ante Romam conditam qua-
dringentis & decem excitatum fuit; unde factum ut & in nu-
mis Gentis Mamilie, quæ inde originem ducit, Ulysses tanquam
caput illius conspiciatur. Nomen a voce *Tus* nonnulli derivant,
Noster a *rufis glebis*: cumque situm illius Philippus Cluverius
aliique magni nominis Viri in monte, cui hodiernum Tusculano
nomen est, invenisse sibi videantur, Noster tamen cum Holstenio,
Fabretto, Gronovio (quem Autor Gronovium, a Fabretto haud
dubie deceptus, constanter vocat) in eo loco ponere mavult, cui
Frascatum oppidum superstructum est, quam sententiam pluri-
bus argumentis confirmat. Recenset deinde Hippodromum, Cir-
cum; Theatra, Villas deliciosissimas, in quibus Luculli & Cice-
ronis eminebant, Templâ item, in quibus illud, quod Jovi Majori
dedicatum, re Christiana in solido constituta Salvatori sacrum
esse iustum fuit. Colebatur in eo quondam effigies Christi a
S. Luca, ut ferebat fama, picta, deinde in Cathedrale Templum
Tibur translata, sub qua hæc Inscriptio legitur:

CHRISTO SERVATORI

MEMORIÆQUE PERENNI

HOC IN SACELLO SALVATORIS NOSTRI EFFIGIES
A B. LUCA DEPICTA, VENERATIONE TAM DEBITA
QUAM DEVOTA CUSTODITUR, IN EODEMQUE
CORPUS B. QUIRINI SERVATUR, CUIUS PRÆTER
CÆTERA, MEMORIA CERNITUR IN LAPIDE IN IN-
GRESSU A DEXTRIS. HUC TAMEN MULIERIBUS IN-
GREDI NEFAS EST, NISI UNICO DIE DEDICATIO-
NIS DUMTAXAT EJUSDEM, QUOD A GREGORIO
NONO CONSECRATUM EXTITIT ANNO A S. DEI-

Rrr 2

PARÆ

p. 1, 2.

8.

9.

12 sq.

103.

PARÆ VIRGINIS PARTU M CC XXXIV. XIII. KAL. JULI.

p. 117. 130. Porro Familia illustres, quæ e Tusculo prodierunt, enarrantur, in quibus sunt Mamiliorum, Cincinnatorum, quas prolixius persequitur, Valeriorum, Catonum aliaque, insertis subique inscriptionibus veteribusque monumentis bonam partem primum vulgatis. Progreditur ultimo ad formam Reipublicæ & fata civitatis. Liberam fuisse, antequam Romanis subiceretur, facile quidem admittitur, neque tamen probatur, ut contendit Autor ex Inscriptione, quam produxit Aldus Manutius, & in qua mentio fit cujusdam Lucii Cesonii, qui R. P. TUSCULANORUM CURATOR. (*Reipublica Tusculanorum Curator*) fuit, cum initium illius

L. CESONIUS C. F. QUIRINA LUCILLUS

141. satis innuat, Tusculum eo tempore jam fuisse Municipium Romanum Tribui *Quirina* adscriptum. Seculo post C. N. sexto Tertullus Patricius Romanus illud Abbatia Sublacensi una cum aliis terris dono dedit, in qua filius Placidus, postea Martyr & in numerum Sanctorum receptus, regulam S. Benedicti sequebatur, quæ donatio a Justiniano Imperatore, ejusdemque uxore Theodora, ut & Gregorio M. Pontifice confirmata est. Sequenti seculo ad Octavios beneficiatio jure pervenit, familiam Romæ potentem, 148. & quæ plures sedi Romanæ ex suis Prasules dedit. Non opus est, ut nomina Comitum Tusculanorum hic recenseamus, cum Autorem ipsum parte admodum versatum hic deprehendamus. 156. Id notari meretur, *Oddonem de Columna* A. 1151 die 17 Decembr. transulisse *medietatem*, ut sonant verba instrumenti, *Tusculana civitatis cum omnibus pertinentiis & finibus*, ex causa permutationis, in Eugenium III eo tempore Romæ sedentem, qui anno subsequenti quinquagesimo secundo eam a pignoris nexu, quo obstrigebatur Oddoni Frangipano, liberavit. In eodem instrumento permutacionis clausula, quæ se ad pactorum fidem servandam devincit *Oddo de Columna* intacta omitti non debet: *quæ omnia*, inquit, *si, ut prædictum est, non fecerimus & non observaverimus, obligo me, meosque successores, & per STIPULATIONEM SPONDEO NOMINE POENÆ DUPLUM* *supradictæ rei,*

rei, quam trado, prestare tibi &c. quæ satis ostendit, quam sollicitè jam ea ætate cautiones Romani Juris in Italiâ sint observatæ. A. 1155 Jonathas, Ptolemæi Principis Tusculani filius & successor, alteram partem urbis adhuc tenens, Adriano IV Pontifici vasallagium præstitit his verbis: *Ego quidem Jonathas filius quondam Ptolemæi de Tusculano hæc præsentî die mea bona & spontanea voluntate juro fidelitatem vobis supradicto D. N. PP. Adriano, vestrisque successoribus, dum vixero, & promitto adjuvare vos & vestros successores per me, & per totam meam terram contra omnes homines, excepto contra Imperatorem, addita quoque securitate: & insuper ad majorem fidem vobis faciendam do, & in tenimentum mutuo, atque delibero Roccam meam Montis Fortini, & aliam Roccam, quæ appellatur Fajola, Raynerio de Vezzo & Berardo de Anagni, conditione & pacto adhibito, ut isti teneant supradictas Roccas a modo, & usque in terminum duorum annorum intrandorum, priusquam vera pax fuerit facta inter vos & Romanos. Quod si (quod absit) quæ vobis promitto, non observavero, tunc non solum perjurii reatum incurram, verum etiam partem meam Civitatis Tusculanæ amittam, & vestra sit ad proprietatem &c. & paulo post: & hanc fidelitatem & promissionem ideo vobis facio, quia vos concessistis & dedistis mihi in FEUDUM totam partem vestram supradictæ Civitatis Tusculanensis cunctis diebus vite meæ; me vero mortuo ipsa vestra pars vobis sine molestia revertatur. Postea Tusculari, pulso Comite suo Rainone, Jonathanis Fratrem, cui quod urbem Anti-Papæ Calisto obtulisset, indignabantur, se in fidem dederunt Alexandro Pontifici, qui, quod abter a Romanis pacem impetrare se posse diffideret, in hanc conditionem, ut muti Tusculani deicerentur, A. 1172 transegit. Accessit transactio inter Clementem III. & Romanos A. 1188 inita, in qua Pontifex daturum se ad diruendum Muros & Carbonaria Civitatis, & Roccæ Tusculanæ & suburbiorum, salva tamen Romanæ Ecclesiæ proprietate, promiserat: quod factum indigne ferentes Tusculani, cum initio Friderici I Imperatoris, deinde eo mortuo Henrici Filii in Italiam ad capessendam Imperii coronam adventantis auxilia implorarent, & præsidia reciperent, ab eodem in manibus positi Pontificis Celestini, ex Ursinorum familia Ro-*

p. 162.

180.

181.

188.

p. 195.

mana Tusculanensibus infensissima orti, a Romanis acceptæ sub Friderico I cladis memoribus ex insidiis occupati, membrisque misere mutilati aut obruncati, funditus, lapidibus ad eo Romam delatis, die 12 April. 1191. everfi sunt. Atque in hoc misero urbis interitu finem quòque operis collocat Autor. Dicit autem, præter hoc duo alia se meditari *Il Tuscolo ristorato nel nuovo Frascati & il Tuscolo Ecclesiastico*, quæ avide expectamus.

PRO BERNARDINO CORIO, MEDIOLANENSIS HISTORICO, DISSERTATIO JUSTI VICECOMITIS.

Bergomi, apud Rubeum, 1712, 8.

Pl 4 & dimid.

Quæ controversia de secunda Romæ elogio, quod Mediolano vindicare Cl. Gaddus voluit, coorta sit, nupero Mense Octobri diximus. Cum vero *Bernardini Corii*, principis Mediolanensium Annalium conditoris, sublestam fidem tetigisset, atque cum in finem partem acerbissimæ in eundem invektivæ *Hieronymi Vida* in medium attulisset personatus *Admonitionis Autor*, famam civis a criminationibus defendere hac ipsa dissertatione, aut si major, declamatione instituit Clarissimus *Vice-Comes*. Operæ pretium est causas tantarum irarum Albensis Præfulis adversus Mediolanensem Historicum non intactas, cum vulgo ignorentur, hic dimittere. Fervente ante hos centum & septuaginta annos gravissima inter *Ticinenses & Cremonenses*, de *Episcopatu* post Mediolanensem urbem contentione, cum *Ticinenses* auctoritatem *Corii*, qui L. IV Historiarum *Papie* in augusto funere *Jobannis Galeatii* primi Mediolanensium Ducis A. 1402 celebrato secundum a *Mediolano* locum obtigisse dixerat, urgentes, non procul a victoriæ spe abesse viderentur; *Cremonenses*, quæ ab utraque parte in scriptis hæctenus prolata erant, ad popularem suum, *Hieronymum Vidam*, Albæ Episcopum, senem octogennarium d. 30 Maj. A. 1549 transmittébant, ejus auxilium implorantes, ut, qua polleret ingenii dicendique vi, ea quæ Patriæ suæ causæ favere animadverteret, in orationem elegantem compingere, quæ typis impressa Senatui Mediolanensi, coram quo lis ageba-

40.

agebatur, oblata ejusdem favorem aucuparetur. Prodiertunt hinc tres actionum adversus Papienses libelli, stomachi & convictionum pleni, *Cremona* 1530, & iterata editione *Parisius* 1562, *Jacobi Antonii Bevilacqua* opera, quibus duas orationes opposuit *Julius Salernus*, Ticinensis, homo disertus, quæ scriptæ hodiernum superant in Bibliotheca Ambrosiana. Non ferendas injurias rati *Papienses* pars syngrapha ad duellum provocatoria *Cremonensibus* mittere, pars ad arma utcumque in ipsos concurrere, donec *Ferdinandus Gonzaga*, Mediolanensis provinciae ea atata Gubernator, vires suas interponeret, & *Cremonensibus* facti indignitatem vitio Declamatoris & sua negligentia, quod libellos, antequam typis vulgarentur, non legissent, excusantibus, libelli isti ex Decreto amplissimi Ordinis in loco infami, *la Vedra* dicto, quo extremum a reis supplicium laqueo sumi solet, ac sub patibulo ipso, quod ea die ex Principis & Senatus imperio erectum fuerat, manu carnificis concremarentur. Lis ex *Corii* auctoritate secundum *Papienses* data; neque tamen ea res efficere potuit, quo minus *Bernardus Saccubus*, Ticinensis historiae Scriptor, in editione A. 1565. doceret ipsum senem & jam nonagesimum quintum aetatis annum ingressum, tanquam rerum historicarum imperitissimum, mendacem, calumniatorem, profugum ad Ecclesia, Juris humani expertem, atque haeticorum occidentali-um Imperatorum fautores objurgare dubitaverit. Plura deinde in laudem quoque *Vida*, cum primis quod facultatem ipsius in re Poetica attinet, insperguntur, quæ hic referre nimis foret prolixum; sed & ista omnia studiose collegit *Franciscus Arifius*, Literatorum *Cremonensium* acerrimus vindex, *Tom. II. Crem. Lit.* Ipsam Apologiam *Corii* paululum perlustremus. Atque cum eum, licet in aula *Sfortiadum* splendide versaretur, & Ludovico Sfortiae a secretis esset; maculas tamen & scelera eorum in aspectum omnium produxisse monuisset, ad diluenda ea, quæ ab *Hieronymo Vida* ei obiecta fuerant, pergit. Dixit igitur, stilum rudem & illitatum veritati historiarum minime officere, ob hanc religiose observatam, non ob illum *Corium* in magna semper dignatione fuisse. Fabulas si quas in antiquissimis rebus admisceat, eas *Sicardo*, *Cremonensi*, debere, in iis, quæ ex Tabulariis & Archi-

p. 38.

60.

12.

65.

13 & 40.

26.

17.

- Archivis petere potuerit, fidum eum esse & accuratum Scriptorem. Deinde falli & fallere *Vidam* qui eum Annales suos in villa parum ab agro Papiensi distita scriptos asserat, cum eos in
- p. 29. *Niguarda* oppido, quod Novocomum versus secundo circiter a Mediolano lapide distat, exaraverit. Porro ad Historiam nihil referre, quod vernacula scripserit; cum non, qua lingua quisque usus, sed an historiae leges praeculis habuerit, videntum sit.
30. Subjicit deinceps testimonia Virorum doctorum; *Cusani*, *Jovii* aliorumque, quibus *Corii* fidem & industriam commendantur:
- 45 sq. commemorat etiam, qua auctoritate Historiae illius in Foro Mediolanensi in causis Feudorum, Juris Patronatus, Clericalium Beneficiorum, Successionum aliisque valeant; & longa illustrium exemplorum serie firmat.

COLONIAE TICINIAE ROMANAE COMMENTUM EXSUFFLATUM. Dissertatio Justi Vice-Comitis pro regia Ticinensi urbe adversus Cl. V. ANTONIUM GATTUM.

Bergomi, apud Rubeum, 1712, 8. Pl. 3 & dimid.

Exiderant Viro Cl. Antonio Gatto, de veteri statu Papiae in Historia Ticinensis Gymnasii c. 2. p. 15. dissereuti, haec verba: *Omittendum mihi non est, urbem hanc fuisse vetus MUNICIPIUM ROMANORUM, quod se vidisse in antiqua inscriptione testatur Philippus Cluverius Italia Antiqua L. 1. c. 27, & COLONIAM, ut apparet ex Inscriptione, qua legitur apud Gruterumpag. DLII. num. 5.*

Lapis in Carinthia repertus. **MARIUS RUFUS. CO**
TICINIAE MILES. CO
HORTIS. MONTANOR
M. PRIME STIPEN
DIORUM. XV.

H. S. EST. Quasi legendum esset: *Marius Rufus Coloniae Ticiniae Miles &c.* quod nomen in Latio hactenus non auditum hac dissertatione profligare intendit doctissimus Vice-Comes. Monet autem, inde

ab initio male post MUNICIPIUM *Colonia* mentionem fieri, cum si qua fuerint *Colonia Papienses*, ex Municipio talem factos esse verisimile non sit, quod longe melior fuerit conditio Municipiorum, quam Coloniarum: siquidem illis suis legibus Magistratibusque, his non nisi alienis vivere permetteretur, quam in rem locus insignis extat apud *Gellium* Noct. Att. L. 6 c. 3. Pergit deinde, si vel maxime genuina sit Inscriptio *Gruteriana*, male tamen ex ea inferri, *Coloniam Ticinensem* fuisse Romanam, cum & alterius generis potuerit esse, Militaris, quæ & Augustalis, cujusmodi *Fesula*, *Bovilla*, *Suessula* aliaque civitates, vel Latina, ut *Pisa*, *Brixia*, *Verona*, *Vicentia*, *Novaria*, vel Italici Juris, etsi hæc proprie fuerit, quæ extra Italiae limites deducebatur. Deinde male & contra Latii usum *Ticiniam* dici, quæ *Ticinensis* potius appellari debuisset. Sed & *Gruterianam* Inscriptionem, ut multas alias, ex *Lazii Commentariis de Republica Romana L. 12 Sect. 6 c. 5 p. 1042 editionis Francofurtana An. 1598* mendose descriptam, plane *Ticinæ* cujusdam *Coloniæ* non meminisse, cum apud hunc legatur:

MARIUS RUFFUS. C. TICIN. ET MILES COHORTIS.
MONTANOR. &c.

nimirum: *Marius Ruffus, Civis Ticinensis*, cum & in aliis Inscriptio- nibus litera C. Civem denotet, quod exemplis nonnullis ad- struit. Porro si *Colonia Romana* fuerit, necesse esse, ut uni ex- triginta quinque Tribubus Romanis accensita fuerit, solere id- autem observare inscriptiones ejusmodi, ut post nomen Genti- litium, designatio Tribus, cui *Colonia* adscripta olim fuerit, ante cognomen ponatur, ut in illa apud *Andr. Alciatum Mo- nium. 124.*

MERCURIO

C. ALBINUS C. F. OUF.

MASCELLIO &c.

h. e. *Mercurio Cajus Albinus Caji filius Oufentina* (i. e. *Oufenti- na Tribu*, seu ex *Oufentina Tribu*) *Mascellio* &c. quod indicium cum in *Gruteriana* non compareat, liquido patere, *Ticinim* *Co- loniam Romanorum* non fuisse. Concludit tandem in ea contro- versia, quæ *Papiensibus* cum *Cremonensibus* de principatu fuit,

S s s

id

p. 13.

p. 19.

p. 21.

p. 22. 23.

p. 30.

p. 31.

p. 39.

id maxime sibi gloriæ duxisse *Ticinenses*, quod nunquam Colonia fuerint Romanorum, sed inde ab initiis suis Municipii honoribus gavisi sint. Quæ omnia satis ostendunt, doctissimum Virum in eruendis examinandisque Antiquitatibus nec ingenio nec iudicio destitui, ut adeo Dissertationi, quam meditari se dicit de nomine urbis *Papie*, faventem Lucinam apprecemur.

p. 18.

BRUMMERIANA, SIVE OPUSCULA JURIDICO-Historico-Philologica, Polyhistoris celeberrimi FRIDERICI BRUMMERI, Lipsiensis, partim olim typis mandata, partim ex Manuscriptis nunc primum edita. Recensuit, indice locuplete instruxit, deque Jurisprudentia formulari, rituali & symbolica quædam præfatus est GEORGIUS BEYER, JC.

Lipsiæ, sumptu Job. Frid. Braunii, 1712, 8.

Alph. 1 plag. 21.

FRidericus Brummerus anno superioris seculi quadragesimo secundo honesto apud Lipsienses loco natus, maximorum Literatorum sine dubio famam eruditionemque exæquaturus fuisset, nisi juveni fata ad summa tendenti miserabiliter sibi abruptissent. Imbutus a prima infantia utriusque linguæ studiis, decimo septimo ætatis anno nondum impleto A. 1658 in matriculam Academicæ patriæ relatus, eodem adhuc anno Carmen in Salvatoris natiuitatem compositum publicè recitavit; inde institutione & suppellectile libraria Viri summi *Thomæ Reinesii* adjunctus, tantum in Antiquitatum & Jurium cognitione profecit, ut A. 1662 elegantem de *Scabinis antiquis, ævi mediæ & recentioribus* exercitationem Præside Jacobo Thomasio V. Cl. & biennio post de *Locatione Conduktione* dissertationem auspiciis Patru sui *Andræ Brummeri* publicaret, & utramque summa cum omnium admiratione in cathedra publica defenderet. Dehinc studio legitimæ scientiæ emenso in Belgium, Angliam, Galliamq; profectus, doctissimos quosq; inuisit, eorundemque amorem sibi conciliavit, Bibliothecas & MSS. Codices ubique excusit, & inter se contulit, ut jam spem magnam ubivis de se excitaret, quæ multum aucta fuit, postquam A. 1668 Parisiis agens eruditum ad Legem Cinciam

Com-

Commentarium; laborem, in quo ordo, puritas sermonis, peritia veterum rerum haud perfunctoria & iudicium limatissimum fere pariter regnant, ibidem elegantibus typis forma quarta majori describendum curaret, eundemque *Joanni Baptista Colberto*, Ministro Regio, nuncupatum eidem d. 29 April. praedicti anni, ut ipse in suo exemplo notavit, offerret. Sed eodem anno in Italiam movens, cum non procul a Lugduno ab incauto cursore publico, neglecto, ut compendium viae faceret, ponte vicino, per fluvium Arberinum, tum pluviis frequentibus tumentem, duceretur, inopinato casu illius undis submersus fuit, heredibus eius Bibliothecam magno studio collectam, & in quam plures optimae notae Codices ex Reinesiana transmigraverant, distrahentibus. Facturus operae pretium non absque re putavit Consultissimus Beierus, si, quae commemoravimus scripta, e manibus hominum ferme elapsa, una cum declamatione contra otium & Panegyricis nonnullis Thomae Reinesio olim scriptis distisve compilareret, & uno volumine comprehensa erudito orbi postliminio velut restitueret; quo ipso non exiguam apud talium rerum aestimatores gratiam iniit. Nos ea, quae Cinciam Legem & Scabinos veteres attingunt, breviter narrabimus.

Lex Cincia, a M. Cincio M. F. N. Alimento Tribuno Plebis (unde Flebiscitum proprie fuit) A. U. C. 549 rogata, tribus, quantum quidem ad notitiam nostram pervenit, capitibus constitit, quorum prius contra *Φιλαργυριαν* Patronorum illius temporis directum, ab eo his verbis, etsi solemnia ipsa pridem jam perierint, effertur: NE. QUIS. OB. CAUSAM. ORANDAM. DONUM. MUNUSVE. CAPIAT: quae tamen lex, quod *Sanctionem* non haberet, (quam ob rem imperfecta dicta ab Ulpiano in Regul. tit. 1) temporibus belli Mariani & Casareani ita conculcata fuit, ut eam Augustus, poena etiam quadrupli in transgressores statuta, reducere ad pristinam observantiam necesse habuerit. Claudii aevō A. 798 ex aequitate temperatus rigor eum in modum fuit, ut Patronis pro singulis causis liceret capere dena Sestertia, quod amplissimum honorarium nostrae monetae ducentos quinquaginta Rhenanos efficeret. Etsi vero temperamentum hoc a Claudio additum initio principatus Ne-

C. I.

II.

III.

IV.

V.

- C. VI. ronis iterum fuerit sublatum, mox tamen revocatum sub Trajano insequentibus temporibus duravit, licitam quantitatem *usque ad centum* aureos interpretante Ulpiano, qui cum denis Sestertiis coincidunt, licet modernus fori usus totidem aureos Hungaricos substituerit. Sub Constantino M. & qui eum exceperunt, Principibus eadem observata sunt, quanquam aurei aestimatio nonnihil fuerit imminuta: imo illi, qui Statuti appellati, Advocatis Supernumerariis contradistincti, cum primis autem Fiscii causas tractantes, ingentibus in super salarii donati inveniuntur. Imperium tamen moderante Carolo M. arbitraria illorum Honorariorum aestimatio fuisse, & a Missis Regiis dependisse videtur, quemadmodum hodiernum juxta Provinciarum causarumque diversitatem solet institui; nisi quod Friderici II constitutio, quæ inter Siculas L. 1 t. 83 apud Lindenbrogium occurrit, Advocatis in causis certam aestimationem recipientibus *sexagesimam partem litis* stipulari indulgeat, in reliquis vero, quæ incertæ quantitatis sunt, determinationem salariorum Bajulis & Judicibus committat. Secundum Caput L. Cincie donationibus in genere modum ponit, cujus verba ita constituit Brummerus: **UT NE PLUS . . . HS. DONARE LICERET, EXTRA QVAM SI CONJUNCTIS PERSONIS DONARETUR, QVOD EO AMPLIUS DONATUM ESSET, RATUM NE ESSET:** quam summam, in veteribus monumentis non ita clare expressam, cum *Cujacius & Ranchinus* ducentorum aureorum, Hotomannus autem dodrantem omnium bonorum esse arbitrati sint, ipse quidem excessum illius quantitatis, quam *modum donationis* in l. 9 §. 1, *modum legis* in l. 21 §. 1, l. 23, l. 24 D. de donatione, *legitimum modum* in l. 5 §. 2 & 3 de doli mali exceptione, appellarunt veteres, hoc est, quingentorum solidorum fuisse autumat. Caput tertium Legis Cincie circa modum donationis occupatum est: **UT IN DONATIONE QUIBUSCUNQUE PERSONIS FACTA MANCIPATIO TRADITIONE INTERVENIRET.** Ubi quidem de mancipatione & traditione earundemque differentis ita distincte & perspicue agit, ut ante eum nemo. Mancipatio erat modus transferendi *rerum mancipi* dominium verum & omnibus

bus numeris perfectum, quod *Quiritarium* vocabant. Porro res mancipi erant, Ulpiano docente, *prædia in Italico solo tam rusticæ quam urbana. Item jura prædiorum rusticorum, item servi & quadrupedes, quæ dorso colleve domantur.* Fiebat mancipatio inter mancipantem & eum, cui res mancipabatur, præsentibus quinque testibus cum *Libripende & Antefrato.* Hunc ultimum multi figmentum Aniani crediderunt, solennibus antiquis Romanis penitus ignotum, quos tamen ex veteri donationis rerum mancipi instrumento apud Gruterum Ed. vet. p. MLXXXI erroris convincit. Cum vero obscurum sit, quis fuerit ille *Antefratus*, dum cum Gutherius eundem cum Libripende facit, Ant. Augustinus vero pro teste habet, cujus auris vellicabatur, *Cujacius* denique & *Osfelius* in emancipationibus liberorum pro Patre fiduciario accipiunt, ipse, horum sententiis modeste repudiatis, *Antefratum* cum *Aleandro* conjicit fuisse, qui quinque testes convocabat, cum Libripende mancipationi intererat, & quinque testium aures ad exemplum in jus vocantis, antequam mancipatio perageretur, semel atque iterum, ut rei gestæ memores essent, vellebat, atque sic antefrabatur. Diversa ab hoc mancipationis actu traditio erat, quæ in rebus nec mancipi, *prædiis* nimirum, ut verbis illius utamur, *stipendiariis & tributariis, quæ in Provinciis a populo Romano & Principe postea debellatis usus & possessionis gratia Provincialibus relinquebantur, cum onere stipendiorum & tributorum, quæ in directi Domini, quod Populus & Princeps sibi reservaverat, restificationem & confirmationem quotannis pendebantur, tributa quidem a Provincialibus Populi, stipendia a Provincialibus Caesaris,* adhibebatur. Per hanc translata res mancipi *in bonis esse* dicebantur, & ex *Domini Bonitario*, ut Theophilus vocat, possideri. Sed & alias multas scitu utiles & jucundas observationes inspergit, quales sunt de *Lege Titia* contra Charondam c. 1, de Muneris & Domi differentia c. 2, de Orationibus Principum, Prætoribus, Quæstoribus eorumque diversimodis Edictis c. VI, de mercenario Patrocinio Ciceronis contra Corradum, de Xenis item c. VII, de Palmariis Advocatorum c. IX, de diversis ordinibus Advocatorum c. X, quas omnes sigillatim referre velle limites instituti nostri excederet.

- De Scabinis tractatio tripartita est: quod alia illorum conditio fuerit antiquissimis Germanicæ Reipublicæ temporibus, alia sub Merovingis & Carolingis Regibus, alia denique eorum hodie animadvertatur. Scabini, *Schöppen/ Eschevins*, quorum etymon cum Frehero ex Francica veteri lingua, in qua *Scepe-no* idem est ac iudex, derivat, illi ipsi ab initio fuerunt, quos *Comites* vocat *Tacitus de moribus German. c. 6*, quique olim Principibus per Pagos jura reddentibus consiliis & auctoritate sua aderant. Verba Taciti sunt: *Eliguntur in iisdem conciliis & Principes, qui jura per Pagos vicisque reddunt: CENTENI singulis ex Plebe COMITES, consilium simul & auctoritas, adsunt: in quem locum 70 CENTENI vitio librariorum vel sciolorum intemperantia irrepsisse credit; ut adeo sensus sit: Principibus in Concilio Germanorum electis ad hoc, ut jura per Pagos, in quos tunc universa Germania dividebatur, redderent, adesse ex plebe Comites (more loquendi a Romanis petito) sectatorum & clientum quandam manum, CERTOS singulis, a quibus & consilium & auctoritas ipsis accedat, quos sua lingua *Skeppen/ Schöffen/ Scheypen/ Barbaro-Latini Scabinos dixerint.* Hac occasione quadam de Principibus istis & Gravionibus, qui ea ætate ex Nobilibus per suffragia in Conciliis electi in Pagis sive territoriis jus dicebant, interferit. Illos, quod præcipuum in jure dicundo locum haberent, dictos Germanis *thi Farsten*, Furistas Otfrido in Paraphrasi Evangeliorum Teutonice, a præsidendo *Juristen*; hos vero a canitie nomen accepisse exemplo aliarum Gentium, apud Anglo-Saxones *Aldermannos* dictos. Id meretur observari, Principes & Graviones illis temporibus quandoque synonyma fuisse, & nonnullos Pagos sub uno Principe sive Gravione, nonnullos sub pluribus fuisse. Sub Merovingis & potissimum Carolingis statu Democratico in Monarchicum verso Germania quidem in Pagos sive Provincias, quibus Principes præficiantur, porro distributa mansit, sic tamen ut Pagi iterum sub se plures complecterentur Comitatus, etiam Govias appellatos, quibus Graviones, *Gow-Grasen/* cum vicario, dem *Schultheissen/ & Assessoribus* Scabinis juris dicendi causa præerant, & illi iterum in villas sive Marchas subdividerentur. Gravio-*

C. I.
II.

III.

IV.

viones in villa plerumque nobiliori suæ provinciæ *Mallum* sive prætorium statuentes nomine Regio sententias ferebant, postea extractis Burgis seu urbibus, in easdem se recipientes, Burggrafiorum nomen acceperunt. Govv-Grasio s. Pagarcho reipublicæ negotiis aliis vel adversa valetudine prædedito, succenturiatus erat Sculdafius, quem, ab Otfrido Monacho *Schuldbeizen* nominatum, a Teutonico *heissen/ heiten/* jubere, imperare, cum *Antonio Mattheo* deducit, qui vicariam potestatem in causis cognoscendis judicandisque exercebat, idcirco Tungii a voce *Dingen/* unde & alia, *Ding-Graven/ Dingstuhl/* Anglo-Saxonibus *Husting* quasi *Ding-Haus/ Dinges-tag/* dies Martis, Saxonum præsertim veterum juridicus, *Dingpflichtig/ Frey-Geding* Judicium Westphalicum, formula item *in gehegten Dingen binnen vier Bäncken* descendunt, appellatione maclatus. Species horum Scultetorum quædam fuerunt *Centenarii*, minores Comitum Vicarii, centenis sive minoribus portionibus, in quas Pagus vel Comitatus dissectus, sub ejus dispositione præsidentes, unde *die Cent-Graven*: etsi hodie in Franconia & Palatinatu potissimum per Centenam, *die Cent-Gerichte/* longe alia res videlicet merum imperium sive jurisdictio criminalis indigitetur. Illi ipsi vero comites certo in loco, *Mallum* a *Mahl* signo dicto, quod ibi signa jurisdictionis erigerentur, cum vicariis & Scabinis *Racimburgiis, Rachimburgiis, Rathinburgiis* (quasi dicas Consiliariis Burgensibus) qui deinde & *Heimburgii* videntur auditivisse, justitiæ administrandæ causa statis temporibus conveniebant, numero plerumque septem. qui tamen mos variavit, a *Missis Regiis* electis constitutisve, de quibus hac occasione multa scitu utilia afferuntur. Porro illi Scabini debebant esse liberi & ingenui, qui hodie nobiles, *die ihre vier Ahnen beweisen konnten/* sive *Schöppenbarsfrey*; Cives & domestici, scientia rerum patriarum, prudentia & morum sanctitate commendabiles. Adstringebantur jurisjurandi religione; habentesque singuli sua *subsellia, die Schöppen sollen haben sunder Benck/ oder Stühl/ da sie uf sitzend/* sine pileis, peplis & chirothecis, chlamydibus saltem super humeros induti, inermes judicabant. Pertinebant ad eos causæ criminales & civiles omnes, hac forma, ut

C. V.

VI.

VII.

VIII.

causæ

causâ cognitione a Comite facta ipsi interrogati dictis sententiis responderent. Erat dignitas ipsorum hereditaria & deficiente prole masculâ ad proximum Agnatum deferebatur. Poenâ illorum, si officii sui immemores egissent, pro delicti gravitate remotio, multa, aliquando suspendii poenâ, sic ut Scabini reliqui condemnato Collegæ carnifices manus inferre ipsi jubereantur, & reus septem pedes altior ceteris furibus suspenderetur. Dehinc ad nostri ævi Scabinos pergit, hoc ipso a mediolorum seculorum Scabinis multum diversos, quod hi fuerint Judices, *una cum Comite merum & mixtum imperium habentes, eidemque ad judicandum assidentes, illi saltem sint Assessores de jure respondentes, a Principe aliorum potestatem habente constituti*: deinde quod nostrorum dignitas mere personalis ad heredes non transeat. Adjungit ultimo loco quædam de Amplissimo Scabinatu Lipsiensi, qui inde ab A. 1420, quo primum de jure respondere cœpit, cum Senatu conjunctus, & ab ejusdem potestate dependens, deum ab Augusto Electore A. 1574 ab illo fuit discretus reformatusque. Utebatur olim sigillo quinque turrium flavæ ceræ impresso, alio postea, effigie nimirum Justitiæ, velatis oculis, dextra gladium, sinistra libram gerentis, miniatæ ceræ, ab eodem Augusto donatus. At alia jam omittamus. Tractatio tota idoneis probationibus suffulta non exiguam nobili argumento lucem affert, sic tamen, ut gloriam uberius disquisitionis Viris in hoc genere studiorum exercitatis non præripuisse videri possit.

EX CHRISTFRIDI WÆCHTLERI JC. Litteris ad J. B. M.

Verissime dictum est de Observationibus ad N. T. consummatissimi JC. & Philologi Marburgensis, Jo. Friderici Hombergii, Mense Sept. p. 385, plurima ibi loca eleganter eruditeque explanari, adducunturque hæc in rem eorum non pauca. Sed incrementum capiet præclara laus ista, ubi tetigerimus etiam ex aliis locis nonnulla, quæ ulteriorem illustrationem quodammodo conciliabant iisdem. Nam nec Cunrado Rittershusio, JC. nostrati, opprobrio fuit, in Lectionibus sacris distinxisse scientiam Juris pulchritudine rerum divinarum, & Chrysostomo, Isidoro

docto Pelusiotæ, eorumque interpretibus, deinde Hieronymo, Lactantio aliisque, medicam subinde manum etiam attulisse, tum vero profanorum libris ceu pabulo usum. Similiter enim doctissimus Hombergius suspicatur, Hesychium v. *διετῆς, δι' ὅλης τῆς ἔτης*, respicere ad Matth. II, 16, cujus rei vestigium, etsi ibi non occurrat, pertinebit tamen ad curam Io. Christiani Biel in *Hesychio Sacro*, cujus mentio facta nuperrime p. 431. Phavorinus, *δι' ὅλης τῆς ἔτης*, iterum, *ἀντιτῆς, δι' ὅλης τῆς χρόνης*. Ita forte uterque respexit eodem, si recte auguramur. Sermo autem est de tractu anni secundi, nec ultra, & de anno illo secundo vel cæpto vel adulto. Sicut igitur excluduntur infantes completi biennii, ex mente Knachtbuhlii, ita non intelliguntur tantum a primo anno completo, & infra illum. Neque Hesychius loquitur de isto termino anni primi: dicendum enim fuisset alias, *ἀπ' ἐνιαυσίω, καὶ κατωτέρω*. Sed apud Callimachum & Sophoclem plane non exprimitur vel initium, vel alius terminus temporis. Apud Theocritum autem in Idyll. 10 bene adjicitur, *χεδόν*. Porro *οἱ πτωχοὶ τῶ πνεύματι* sunt Nostro tales *ἐν ἑαυτοῖς*. Diceres tamen mansuetos, humiles & simplices corde *τῆ καρδίας*, collocari in commate 5 & 8. Deinde sublimiore sensu occurrere *τῶ πνεύματι* Joh. XI, 33 & XIII, 21. Sicut & *ἡ γαλλία σάτο ἐν πνεύματι*, Luc. X, 12. Sed analogia quædam sensus laterè videtur in eodem præmio bis promisso, coram. 3 & 10, regno scilicet cælorum. Verba Pauli, Act. XX, 22, *δεδεμένος τῶ πνεύματι*, vix poterunt divelli a commate 23. Futura enim ignorabat *ἐν ἑαυτῶ*, quæque ipsi adeo revelabantur. Duplex sensus affertur verborum Matth. V, 13 *ἐν τίνι*, quorum alteri favet omnino Marcus, IX, 50. Sed Matthæus & Lucas utrumque admittunt. De Augustino observat Jo. Fellus ad Cyprianum, f. 232, eum hic omittere interrogationem, & satis tamen commode procedere eam lectionem, nec abhorrire a textu Græco. Certe varios Codices, etiam Græcos V. T. & N. contulit passim Augustinus cum Latinis, neque aliam Latinam, N. T. in primis, versionem prætulit Italæ, quam primus ipse titulo isto ornavit, & diserte laudat *de doctrin. Christ. l. 2. c. 14*. Apud Hesiodum Theog. v. 613 *παρθεῖν*, quod occurrit Matth. V, 18, non putem significationem ha-

p. 6.

13.

14.

15.

- bere decipiendi. Dicit, neminem posse effugere vel vitare decreta Dei. Idem ait Homerus, Iliad. α v. 134. Affine id autem est præteritioni, de qua & Theocritum Idyll. 16 accipio; ne discedamus nimium ab etymo. *λύειν* & *καταλύειν* distinguit Noster ad Matth. V, 19. Ubi conferri par erit Joh. II, 19, V, 13, VII, 23, X, 35. Vicissim in Glossis, *διαλύειν* est etiam *enodare*, & *διαλύειν* *resolvit*, *διάλυσις* *definitio*, *distinctio*, *decisio*. Sensu autem negante locum aliquem tribui violantibus præcepta minima, viderunt Spanhemius, Hammondus, Augustinus etiam & Theophylactus, quorum ibi loca adducuntur. Redundat ἀπὸ σὲ Matth. V, 42, ex mente Hombergii, quia Scriptores profani ita loquantur. Adde tamen etiam Luc. VI, 34, 35. Et ad Matth. VI, 2 nominabimus Lightfootum f. 297, 298. Jam & Phavorinus *διασαλπίζω τὰ πεπραγμένα, ἀντὶ τῆς διαφημίζω*. Locus Plutarchi de Solone utique exponitur recte de *μυδῶ τῆς ἡδονῆς*, non autem *τῆς τροφῆς*. Et mercedem hanc alimentorum prohibet lex ipsa Solonis, non demum pater. Idem Plutarchus *de defect. or. sc.* f. 433 loquitur impersonaliter, *εἰδὲν ἀπέχει, τὴν μαντικὴν ἀναθυμίασιν ἀναπληρῆν τὰ μανὰ, non repugnat, (non est dissentaneum) facultatem divinandi implere laxiora & aperte concinnare*, quasi scriptum esset *εἰδὲν ἀπηχέει*. Polybius, *τοσῶτον ἀπέχον, τῶν ῥέπειν ταῖς γνώμας ἐπὶ τὸ ποιεῖν τι τῶν λεγομένων, tam procul aberant, ut inclinarent ad parendum mandatis &c.* Isocrates *Archid.* *τοσῶτον δ' ἀπέχω, τῶν ποιεῖν τιτῶν προσαττομένων, tantum absum, ut faciam quicquam imperatorum*. Et hæc est una ex significationibus receptis, quæ a prohibitione activa multum distat. Sed neque Suidas eam insinuat. Phavorinus equidem dixit, *ἀπέσχεον, ἐκώλυον*, sed citra fidem autorem. Apud Pindarum malim, *a tenebricoso abstinens, ἀπέχων, vituperio, pro summo venens*. Id enim paulo minus congruit cum iis, quæ sequuntur, *κλέος ἐτήτυμον αἰνέσω, εἶχ' ὑπερβάλλων, laudabo verum decus, modum non excedens*. Locus Herodiani L. 6, c. 13 frustra quaeritur. Eodem vero sensu Dionysius Halicarn. *εἰδείς με ἀφέξει φόβος*, *nullo abstinebor terrore*. LXX Interpretes suppeditant nobis hic loca plura Gen. XLIII, 23, *καὶ τὸ ἀργύριον ὑμῶν εὐδοκίμῳ ἀπέχω, habeo*. Num. XXXII, 19, *ἀπέχομεν τῶν κλη-*

κλήρες ἡμῶν. Et testimonio Lucae VI, 24 in eadem causa sub-
 tituam Philipp. IV, 18, ἀπέχω δὲ πάντα. Callimachi Epigramma
 58 jam est apud Suidam. Duo vero loca Synesii praeterea attu-
 lit Gatakerus ad Antoninum f. 135. Et Stephanus adhuc plura ex
 Plutarcho ipso, τὸν καιρὸν ἀπέχειν, & τὰ διδασκαλεῖα, & τὸν
 μισθόν, digna omnia ut evolvantur. Laudat Hombergius suo
 jure Dialogum Socratis & Alcibiadis apud Platonem. Epigram-
 ma Graecum, cujus ibi mentio, exhibet Anthologia Lib. I f. 41,
 ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλά -- ἄρμι δίδε. Vidi etiam ac legi
 Dialogum integrum; quumque Socrates bis dixerit, virum illum,
 de quo loquitur, mirifico erga Alcibiadem affectu esse & cura, fa-
 cile heriolabatur hic, ipsum illum esse fortassis Socratem: ideo-
 que coronam imposuit capiti ejus. Et statim respondet Socra-
 tes, veluti latibundus, ἀλλὰ δέχομαι καὶ τὸτο, accipio & hoc, &
 quicquid a te praeterea datum mihi fuit alias, atque in illorum
 contemplatione mihi complaceo. Propius accedit, quod percup-
 tit etiam victor fieri & triumphator reliquorum Alcibiadis ama-
 torum. In alia ergo omnia ivit Io. Serranus, fateri putans So-
 cratem, ipsum se etiam ignorare doctorem illum divinum, &
 eadem, qua Alcibiades, ceterique, dubitatione & defectu scien-
 tia percelli, ac sibi met discendum antea, ut alios doceret. Nam
 quod ait Socrates, εἴ ἐν ἐλάτῳ κλύδωνι τῆ Κρέοντος εἶναι δοκῶ,
 ad dubiam inter amatores Alcibiadis referendum palmam dixe-
 rim; atque adeo scopus iste Platonis a textu nostro non parum
 recedit. Multa tamen ibi egregie dicuntur de eo casu, si Deus
 precantem percontaretur, an ei civitatis Atheniensis imperium
 satis futurum esset? deinde, an imperium omnium Graecorum?
 denique, vel univérse etiam Europa? & num ille permutare ve-
 lit animam suam istis omnibus? Tomi, 2 Opp. f. 141. Interpres
 Plutarchi de audiendis poësis, Xylander, incidit in censuram No-
 stri, quod ἡμεῖς δὲ verterit partem, non vitem. Sed docent
 nos varia; quae ad caleem adjiciuntur Tomi II, Lectiones,
 scriptum a libi fuisse, μερῖδα partem, fol. 14. Johannes Pricæus
 communicare poterat cum Hombergio, Matth. VI, 19, etiam ad
 oram Glossarii sui annotatum fuisse a Claudio Sarravio, ἐν δια-
 δούσιν latere in textu. Neque fugiebat, opinor, Nostram, quid

p. 26.

27.

29.

hic attulerit Hammondus, non refragantē Cl. Clerico. De vesti-
 titu Judæorum, quando cum cura isageret Matth. IX, 16, mirer,
 p. 38. non succurrisse, quæ tradit doctissimus Braunius ex Chrystoso-
 mo, Theophylacto, aliis, L. 1 c. 16 n. 17 & c. 17 n. 2 de Vestit. Sa-
 cerd. Hebr. Inde enim constat quodammodo, quid fuerit in
 Palæstina, δύο βάλαι συμβάλλειν, duas telas vel plagulas commit-
 tere, aut jungere, & ex iis vestimenta texere, quidque ἱμάτια,
 tunica, pallium, toga Judæorum, L. 2 c. 5 n. 10 seqq; Sed &
 Drusius animadvertit, πλήρωμα hac in re esse vocabulum pro-
 prium, atque adeo ulterius excutiendum. Jam lectionem ab
 42. Hammondo allatam Matth. IX, 36 ἑστυμένοι, pro ἐκλελυμένοι
 tacens repudiavit Hombergius, ni fallor. Postquam autem huic
 loco major adhuc lux accessit per industriam diligentissimi Millii
 ibidem & in proleg. §. 1178, sententiam Nostri præstolabamur non
 immerito. Ibidem liberaliter adduxit loca Profanorum de ver-
 bo ἐξδιδυμένοι, quibus præmittenda tamen videntur, Matth. XV,
 30, & XXVII, 5, Luc. IV, 35, Act. XXII, 23 & XXVII, 43; sed & LXX
 Es. XXXIII, 12 Jer. XIV, 16. Emphasin ullam idem non quærendam
 43. censuit in verbo ἐκβάλλειν ἐργάτας. Matt. IX, 38. Varias autem illas,
 quas iterum ex profanis depromit, significationes reducas non
 male ad primam & propriam, neq; ab illa facile abeundum. Nam
 & Matth. XXV, 27 βαλεῖν τὸ ἀργύριον τοῖς τραπεζίταις, & Luc. X,
 35 ἐκβαλὼν δύο δηνάρια, congrue dicitur ad substantivum βα-
 λάντιον, Lucæ suetum. Ex illo ejicitur argentum, dum solvi-
 tur. Similiter Libanius βάλλειν ὀβολόν, solvere. Sed & ἐκ-
 βολή τῶν ὀνόματων, quæ fiebat in excommunicatione, spectat
 huc Luc. VI, 22 & Joh. IX, 34, 35. ibiq; videndus Dodwel. Dissert.
 Cypr. V, 18. Sicut igitur non repugnat, pastorem ἐκβάλλειν
 τὰ ἴδια πρόβατα, i. e. totum gregem v. g. mille ovium, Joh. X, 4,
 ita consentaneum etiam est, rogari Dominum messis, ὅπως ἐκ-
 βάλλειν ἐργάτας multos in messem suam, tam amplam utpotē &
 copiosam, ut a paucis operariis non possit administrari, sed exer-
 citum quasi aliquem requirat, emphasi ex Ps. LXIX, 12 repetenda.
 Quicquid sit horum, sentio faciliores longe nobis progressus hic
 fore, si Versione Itala genuina fruermur ubique. Fuitque do-
 ctissimo Millio persuasum, revocari etiamnum posse eam maxi-
 ma

ma ex parte, *Prolegom. n. 379*, eam, inquam, quæ jam ab ipsis promodum Apostolorum temporibus adornata fuerit ad optimos Codices Græcos, folisque forte Apostolorum ipsorum authenticis dignitate inferiores, *n. 826, 1325 & 1472*. Hæc autem Versio tam religiose fere Græca sequitur, ut raro ab ea recte, & cum judicio recessum arbitretur Millius, ac ne quidem minus Latina, quæ in ea occurrunt, lubens ipse mutarit, multo minus barbara & obsoleta. Hæc enim non ex interpretis oscitantia provenisse, sed consulto, & de industria ab eo fuisse Interprete ita collocata, ut se textus Græci sedulo ac morose tenacem ostenderet, *n. 544, 1128, 1130*. Et hinc referrem illam *Italicam*, ceu ad exemplaria primæva compositam, *summa*, inquit *n. 1334*, *veneratione prosequimur, ejusque vel semesa MSS. fragmenta qualibet auro contra non cara ducimus*. Quumque in Matthæo illa versio fidi imprimis interpretis partes caste & fideliter adeo expresserit, ut ex ipsa puritas fontium Græcorum notabiliter corroboretur, *n. 513*, desinam conari quicquam ulterius, donec illam viderimus aliquando. Æque enim necessaria est in hoc genere studiorum, uti Codex Florentinus in disciplina Juris utramque facit paginam.

JO. ALBERTI FABRICII, SS. THEOL. D.
& Prof. Publ. *Menologium sive libellus de Mensibus, centum circiter populorum menses recensens atque inter se conferens.*

Hamburgi, sumtu Christiani Liebezeit, 1712, 8.

Plag. 13.

Cum magna sit annorum adeoque & mensium inter diversas gentes varietas, sive ea ex interiore constitutione, sive ex appellatione eorum aestimetur, atque hæc res non possit non offendere illos, qui in legendis antiquis vel recentioribus diversarum Gentium monumentis versantur, Cl. Autor de his etiam literis, ut de plurimis aliis, bene mereri voluit, missis in compendium iis, quæ de argumento non minus nobili quam jucundo dici poterant. Præmissis itaque illis, quæ de ipsa Mensium ratione generatim teneri debebant, v. c. de distinctione mensium in Natu-

rales & Civiles, de Mensum Solarium Mensis Lunaris Periodici & Synodici, phasosque ejus ratione, de anno itē menstruo, quem alii tribus, quatuor alii, imo sex & decem mensibus constare voluerunt, de Mensibus Civilibus, & intercalaribus, ut & Mense Natali Mundi, de quo variæ afferuntur eruditorum sententiæ; variorum populorum menses, suis singulos nominibus recenset, & cum nostris comparat. Accedunt subinde observationes variæ, ac præterea laudantur magna copiâ Scriptores, qui data opera de illis gentium Mensibus exposuerunt. Initium faciunt Menses Hebræorum, quales partim ante exitum ex Ægypto, partim post illum, partim post Captivitatem Babylonicam; partim nostra ætate numerari & appellari consueverunt. Mireris hic imprimis, fieri potuisse, ut ejusdem mensis nomen diversa pronunciandi scribendique ratione tam varias formas induere potuerit, ut interdum pristinum habitum vix per umbram referat. In calce exstant Indices Gentium, Mensium & Scriptorum, quorum beneficio usus eximie collectionis magis expeditus redditur.

CASUS MEDICO-CHIRURGICUS DE EFFRACTURA CRANII & SUBSECUTIS GRAVISSIMIS SYMPTOMATIBUS EX VOTO CURATIS, Auctore D. JOH. MATTHIA MULERO, M. Francof. Physico Cünzelsavii ad Cochleram ordinario, Academia Leopoldinæ Imperialis Naturæ Curiosorum Collega, Gorgias dicto.

Suevō-Hallæ, impensis Autoris, 1712, 8.

Constat 18 plag.

Multa equidem variaque hæcenus meditabatur Vir Clarissimus, quibus industriam suam dexteritatem atque in Arte Medica peritiam in orbis literati notitiam perferre, Academiaq; Naturæ Curiosorum, quam Imperator Augustissimus protegere annuit, suoque nunc de nomine Carolinam nuncupari vult clementissime, probare se posse confidebat, nisi obstacula quædam fuissent opposita, ob quæ consilium mutare, laborumque suorum specimen tantum impræsentiarum divulgare fuerit coactus.

Hi-

Historia igitur morbi, quam jam communicat, breviter ita se habet. Rustico in terra Suevo-Hallensi 20 annorum, mense Octobri anni 1706 equus unguam soleam ferream munitam tam atrociter fronti impegit, ut non tantum os frontale cum superiori nasi & ossis ethmoidei parte confringeretur, sed etiam huic subterjacens cerebrum ejusque processus pupillares, nec non oculus dexter, insigniter concuterentur & contunderentur. Quo facto ingens subsequabatur vulneris hæmorrhagia, subitaneus in terram prolapsus, omnis sensus atque motus (excepta respiratione, eaque tamen difficili) suspensio, membrorum laxorum concidentia, aphantasia, stertor &c. Et licet apoplexia aliquantum solveretur, capitis tamen gravitas, somnolentia, rerum oblivio, vertigo, torpor, &c. illius metum de novo incutiebant. Interea aliquot per Chirurgum eximebantur ossicula: quarto die phrenitis accedebat, seu febris cum deliriis, vigiliis, &c. sexto floccos carpebat æger, dentibus stridebat, & tendinum subsultus in carpis observabantur; epilepticæ itaque convulsiones vix præcaveri poterant. Nono deliria, inducias hæcenus concedentia, revertentur, cum animi deliquiis, reliquis symptomatibus perennibus fere comitibus. Aderat insimul cephalalgia, ophthalmia, oculi dextri proidentia, & amavrosia, ut & caruncula majoris per effracta ossicula dilaceratio, una cum olfactus diminutione. Ad gravissima hæc symptomata eradicanda omnem navaverat operam Autor Clarissimus, licet initio fere nulla, postea anceps, decimo demum tertio die aliqualis valetudinis recuperandæ affulserit spes; ubi scilicet interni affectus sensum atque sensum imminuti & postea plane sublatis, ut & vires restauratae sunt. Visionis equidem in oculo dextro restitutum a Jmodum difficulter contigit, in tertia enim demum hebdomade visum, initio plane ablatum, protracto ophthalmicorum usu tandem aliqualem recepit æger. Postquam etiam ossis spongiosi processus, cristam galli referens, separatus atque temporis progressu cum aliis viginti aliquot ossiculis diversæ magnitudinis exemptus esset, cranii foramen carne obductum cute tegebatur. Et sic pristinam, quantum ratione faciei, formam, visum, olfactus &c. fieri potuit, recuperavit sanitatem rusticus

cus. In hoc casu enodando ea usus est Auctor methodo, ut membro I partes affectas exhibuerit, II symptomata explicaverit, & III mediorum mentionem fecerit, quæ fuerunt adhibita. Additæ sunt singulis membris notæ, de capite ejusque affectibus, plurimorum Auctorum locos Anatomicos & Præcticos sistentes; imo in calce libri casuum Medico-Chirurgicorum de capitibus præcipue passionibus rariorum, Deo benedicente feliciter curatorum, Decas, una cum Auctorum horumque alligatorum librorum & rerum indicibus conspicitur. Illorum I varias sedis seu sessionis in cranio species, II Contrafracturam, III Phrenitidem, post capitis percussione, IV Delirium Melancholicum, V Febrem acutam cum vehementissimis convulsionibus, VI Epilepsiam post passionem hystericam, VII Epilepsiam secundi gradus cantatoriam, IIX Epilepsiam secundi gradus aliam rariorem, IX Convulsionem spasmodicam, & X Ozænam sistit. Quorum argumenta nominasse sufficiat.

EROTE MA POLITICO-PHILOLOGICUM

An studium Geometriæ Rempublicam administranti obstaculo sit, an adnuculo? Decisum a FERDINANDO ERNESTO Comite ab HERBERSTEIN.

Vetero-Pragæ, apud Wolfgangum Wickhart, 1712, 8.

Constat plag. 4.

Cum Acta hæc abunde loquantur, quantum Illustrissimus Auctor Mathematica, Geometriam præsertim, in delitiis habeat; haud mirum videri poterit, quod in illorum dementiam calamum strinxerit, qui studium Mathematicum ad negotia civilia tractanda ineptos reddere homines delirant. Utitur autem stylo satyrico & sententioso, vastamque in antiquitatibus & historia eruditionem prodit. Primum objectiones proponit: deinde ad eas respondet. Objicitur itaque, quod nulla omnino scientia conducatis, quibus Reip. administratio curæ cordique esse debet, si Jurisprudentiam usualem excipias. Minime omnium Politico prodesse Geometriam, cujus potius studium humile ac inane persona ejus indignum censei debeat. Immo Geometriæ studium perniciosum esse, cum tem-

pus

pus eodem prodigatur & ingenium corrumpatur, ut societatis humanae curis vacare non possit. Exemplo esse *Alphonsum X* Castellae Regem, qui magnus Astronomus, Rex idem non magnus fuerit. Responsurus testimoniis Scripturae Sap. VI & Platonis atque Plutarchi probat, omnes in universum scientias Remp. administrandi utiles esse, atque adeo etiam Geometriam, sororio quippe vinculo cum reliquis connexam, ipsisque insueta adminicula subinde suppeditantem. A Theologis enim sacras litteras feliciter tractari *Euclide* gustato, *Basilii*, *Eriomyri*, *Augustini*, *Scoti* atque *Tostati* exemplis potissimum probat. Quantum Jurisprudencia Geometriae debeat, docuisse *Dicaearchum*; quantum Philosophia, *Pythagoram* & post plerosque alios veterum nuper *Cartesium* atque *Moretum*, heri *Leibnitium* atque *Wolffium* nostrum; quantum Medicina, *Hippocratem*. Ad civilem doctrinam perdiscendam eandem prodesse, exemplo Graeciae veteris confirmat. Geometriae studium cultore quocunque dignissimum esse, evincere conatur argumentis potius ab eius origine, quippe ad Nili ripas Deum sanguinis nata autorem, *Mercurium Trismegistum*, avos deinceps per Reges numeret; 2 a materia, numero nempe, pondere atque mensura; quibus commercia nitantur; 3 ab effectu, quod scilicet regna metiatur, castra metetur, arenas supputet, montes trutinat &c. Idem ad clavum Reip. sedenti esse utilissimum contendit, quia mentes ad humanitatem fingit efficitque subtiles, tum & cautas, attentas, sedulas. Illo tempus minime prodigi existimat a Geometra gubernatore, cum haec tantum otia sint, non negotia. Insanum Geometram neminem se nosse profitetur; a geometras vero plurimos. Geometras non esse tam bliteos, ut ludi & fori discrimina ignorent; ut obvium quodlibet domus negotium *Euclidis* lingua tractent cum vulgo, seu contemplationum suarum margaritas ante porcos projiciant. Ad *Alphonsi* exemplum respondet, unam hirundinem non facere ver, nec omnino concedit, *Alphonsum* adeo male imperasse. Afferit exempla alia in contrarium, *Hermetem* puta *Trismegistum*, *Cyrum*, *Alcibiadem*, *Hieronem*, *Julium*, *Augustum*, *Adrianum*, *Carolum M. Caro-*

lum V, Rudolphum II, Leopoldum I. Tandem ad testimonia Socratis, Platonis, Xenocratis, Aristippi Junioris, Philonis, Plutarchi, Quintiliani provocat & coronidem impositurus fabellam *Æsopica* parallelam carmine Heroico canit, quæ ad explicandum dissertationis epilogum potissimum facit, quæ ignorantia adversariorum contemptu potius, quam refutatione digna judicatur.

DAMIANI SCOGNAMIGLIO, MEDICI
Neapolitani, de planarum æquationum resolutione Epistole
ad Illustrissimum & Excellentissimum D. Paulum
Francone, Saliceti Marchionem.

Neapoli, apud Joannem Rosellium, 1712, 4.

Constat plag. 2^æ.

CUM Illustris Marchio *Paulus Francone* in colloquio de rebus Geometricis asseruisset, Elementum decimum *Euclidis*, præsertim propositiones XVIII & XIX, simpliciori ratione tradi posse; *Damianus Scognamiglio* ea de re meditatus deprehendit, duas illas propositiones esse theorematis Pythagorici seu penultimæ Elementi primi corollaria. Quoniam verò hæc materia scripto non sufficiebat; tractatulum de æquationum planarum seu quadraticarum resolutione addidit. Hinc enatum est breve opusculum, quod Illustris *Magliabecchi* munere ad nos pervenit. Propositiones illas aliter enunciat quam *Euclides*, ad hypotenusam trianguli rectanguli applicans parallelogrammum, deficiens figura quadrata, æquale quadrato dimidii unius cathetorum, hypotenusam in propositione XVIII in partes commensurabiles, in XIX in incommensurabiles divisam. Unde in casu primo concludit, latus reliquum esse hypotenusam commensurabile, in altero incommensurabile. Utramque propositionem etiam invertit. Has propositiones inventas arbitratur, resolutum problemate numerico: propositum numerum in duas partes dividere, ut rectangulum sub ipsis contentum sit æquale numero dato. Ubi simul ostendit, quomodo resolutio instituenda, ut habeatur triangulum rectangulum numeris explicabile. Quoniam verò illius problematis resolutio quadratica est,

est, formulas æquationum quadraticarum generaliter solvit. Sed cum hæc dudum notissima sint; ea de re plura dicere prohibemur.

THE YOUNG GENTLEMAN'S ASTRONOMY,
Chronology and Dialing,

h. e.

TYROCINIUM ASTRONOMICUM, CHRO-
nologicum & Gnomonicum; Autore EDUARDO
WELLS, D. & Rectore Scholæ Cotesbaci in
Leiceſtria.

Londini, apud Jacobum Knapton, 1712, 8.

Constat plag. 20 $\frac{1}{2}$.

Cum Autor in tyronum gratiam libellos istos conscripserit; in Astronomia nonnisi stellarum phænomena recenset ac u-
sum globi cœlestis declarat, in Chronologia partes temporis cum
cyclis & computo paschali cyclico exponit, in Gnomonica ho-
rologia primaria & ex declinantibus facillima delineare docet,
& demonstrationibus ubique omiſſis.

INCERTI MONACHI WEISSENBURGEN-
sis Catechesis Theotisca seculo IX conscripta, nunc vero in
luce edita, ut & Monumenta catechetica varia Theo-
tisca. Omnia in unum collegit, ac præfatione, interpre-
tatione & commentatione critica illustravit, catecheses
item ejusdem generis, cum Marquardi Freheri notis olim
æ vulgatas, addidit JO. GEORGIUS ECCARDUS,
Hiflor. in Acad. Jul. Prof. & Academia scien-
tiarum Regiæ Berolinensis Socius.

Lipsiæ, impensis Nic. Fœrſteri, Bibliop. Aul. Hanov. 1712, 8.

Plag. 14.

Varia venerandæ antiquitatis monimenta in hoc volumine
collegit Celeb. Eccardus, inter quæ primum obtinet locum
Catechesis Theotisca ex antiquo Codice seculi IX, qui in Guel-
ferbyтана bibliotheca reperitur, descripta. Continet illa ora-
tionem Dominicam cum explicatione, recensionem peccato-

- rum criminalium, Symbolum Apostolicum & Athanasianum & Gloria in excelsis, quare Noster Catecheseos nomen huic opusculo dedit, quia scilicet ea continet, quæ præcipue ab homine christiano sunt tenenda. Omnium istorum rationem in erudita Præfatione suppeditat. Situm est autem Weissenburgense monasterium, a Dagoberto Franciæ Rege a C. 624 fundatum, juxta Weissenburgum urbem imperialem, non procul a Rheno ad Lauteram fluvium, quare & Cl. *Eccardus* conjici posse putat, autorem operis esse Rabanum Maurum Archi-Ep. Moguntinum, quia sub ejus diocesi situm erat illud monasterium. Vero tamen similius esse ait, autorem esse Otfridum Weissenburgensem, qui Evangelia nobis dedit, & Grammaticam, de quo contra Trithemium quædam observantur. Oratio ista Dominica, quam diximus, adjunctam habet expositionem, qua usus esse videtur Lutherus noster, quia exacte cum illa convenit, cujus rei unicum specimen addimus: *Giuuibit si namo thim. Gotes namo ist simbles giuibit, aub thame uuir thiz quedhem, thanne bittem uuir, thaz si namo in uns mannom uuerdhe giuibit, thurub goudiu uucrc, h. e. Dei nomen est semper sanctificatum, & cum nos hoc dicimus, tum precamur, ut ejus nomen in nobis hominibus fiat sanctificatum per bona opera.* De quarta quoque petitione ejusque antiquis expositionibus prolixus est Noster. Ut paucis nos expediamus, quidam cum B. Luthero quotidianum, alii spirituales panem intelligunt. Catechumeni porro docebantur, quænam sint peccata criminalia, ut ex eorum inspectione probare suam vitam possent, quare brevis eorum abacus sequitur, cujus en hoc specimen: *Vitia carnis, aucti therlichamen, Immunditia, unbreinitha. Fornicatio, buar. Ira, nidha. Homicidia, manslagon. Adulteria, merhuara &c.* De ultimo verbo præterea hoc notamus, non habuisse antiquos Germanos vocem, qua adulterium denotarent, quare illud expresserunt *merhuara*, quod plus esset quam fornicatio seu scortatio. De Symbolis porro agit Præfatio, & de Athanasiano præcipue, cujus causa Noster contra Vossium pugnat, qui dixerat illud saltem seculo XII in notitiam hominum venisse. Noster multis testimoniis ex seculo VIII & seqq. Autoribus

bus probat, illud jam tum in usu fuisse. Monumento huic Catechetico adjecit Cl. Editor alia similis argumenti, quorum hi sunt tituli: *Exhortatio ad plebem Christianam* lingua Latina & Francica conscripta, quante MS. Castellano, quod olim Fuldenfis monasterii fuerat, edidit Hottingerus in Historia Eccles. N. T. & Diet. von Stade in Specimine lectionum Francicarum. Apparet ex ea, quam Celeb. Eccardus Caroli M. aut Ludovici Pii temporibus adscribit, jam tunc susceptorum fuisse, ut filios suos spirituales Symbolum & Orationem Dominicam docerent. *Abrenuntiatio diaboli & fidei professio*, quam Lucas Holstenius & plures alii prodiderant. *Oratio Dominica & Confessio fidei Theotisca*, quam Noster Notkero monacho S. Galli adscribit, quia stylus a Pfalterio ab ipso converso non multum abludit. *Expositio in Orationem Dominicam & confessio fidei*, a Lambecio in Bibliotheca Vindobonensi edita, quam Noster Keroni vindicat, statuitque; nomen ejus ex Notkero esse abbreviatum. *Paraphrasis vetusta symboli* a Boxhornio in Historia universali edita. *Symbolum veteris Alamannorum Ecclesie*, quod a Stumphio & Goldasto jam luci publicae erat expositum. *Duae formulae confessionis* coram Sacerdote pro simplicioribus. Appendicis loco adjectae sunt *Versio vetusta Orationis Dominicae & Symboli Apostolici* cum notis Freheri, quam ex Codice S. Galli 1609 ediderat: item *Versio Anglo-Saxonica Decalogi, Orationis Dominicae & Symboli* ab eodem Frehero A. 1610 cum notis publicata. Jam quoque pergendum est ad notas Cl. Editoris, in quibus ille sedulo in vocabulorum occurrentium origines inquirit, variasque ex iisdem antiquitates dilucidat. Sic agit de verbo *faren*, quod notat *pergere, ire*; unde est *ferren, fern, procul, & farend*, proficiscens: inde *die farenden Schüler*, scholastici vagantes, quondam nomen fortiti sunt, qui pallio scholastico confisi, nec alio itineris subsidio instructi dicebant, *daß sie auf den Mantel führen / h. e.* quod iter faciant, spes suas in pallium sive habitum Scholasticum collocantes, ob cuius reverentiam & tuti ab insultibus essent, & victum a vulgo reciperent. Vox *hure* deducitur ab *hore, sordes, cænum*, quod ejusmodi personæ quæstum exercent sordidissimum. Vox *eiter* olim notavit *venenum*, unde

p. 74.

77.

79.

81.

86.

90.

93, 96.

187.

199.

104.

111.

113.

114. Anglo-Saxonibus *etter*, *serpens*, quod nos dicimus *otter*, & per prosthelin τῆς Ναιτερ. *Eiter* vero, quod hodie *tabum* notat, derivatur ab *eiden*, *urere*, unde *etternessel* genus urticæ, quod maxime urit. Occasione vocis *an*, qua olim hodieque dicitur Soli exponere *an die Sonne hengen*, aperitur quoque fons, ex quo emanavit fabula de variis rebus a sanctis hominibus miraculose aeri aut radio Solari appensis, quale quid fabulose de Ildéfonso Episc. Meldensi, Lucano Episc. Sabionensi, Florentino Episc. Argentinensi & aliis narratur. Hoc denique Lectores nostros celare non possumus, promississe Editorem Celeb. *Opus magnum Originum & Antiquitatum Germanicarum*, quod ut felicibus auspiciis ad finem quamprimum perducatur, est quod publico nomine vovemus.
59. 110.

THEATRUM FATI, SIVE NOTITIA

Scriptorum de providentia, fortuna & fato; Autore.

PETRO FRID. ARPE.

Roterodami, typis Fritschii & Boehmii, 1712, 8.

Plag. 7.

VExatissimum in Philosophorum scholis de providentia, fortuna & fato argumentum tractaturus Cl. Autor, ut facilius ad ipsum opus aditus pandatur, notitiam Scriptorum hujus materiæ præmittit. Theologicas disceptationes studio negligit, imò & ex Philosophis præcipuos potius quam omnes affert. Initio ab Hermete factis Græcos, inque his Democritum, Pythagoras, Stoicos, Epicuræos, Cyrenaicos, Platonicos & Peripateticos recenset; hinc ad Romanos, ab his ad Christianos veteres pariter & recentiores pergit, ultimo incertæ ætatis Scriptores Dissertationesque Academicas adjiciens. De illis præterea, quæ aliquod inter eruditos nomen consecuti sunt, varia subjicit, quæ ad vitam & merita in rem literariam pertinent. In primis accuratus est in notandis iis, quæ occasione Quæstionis epistolice de vitæ termino fatali, Dordraci 1634, 8 a Jo. Beverovicio, Med. D. Senatore & Patricio Dordraceno, vulgatæ, disputata sunt. Ceterum satis plena & distincta est hæc collectio, ac de industria Cl. Autoris testatur, quam tamen, quod in his rebus usu venit, fellit

fellit Christiani Dippelii Fatum Fatuum vernacula lingua Amstelodami ante tres circiter annos in 8 editum, nisi forte hujus mentio destinato consilio prætermittenda videatur. Nec omitti forte debebat B. Jac. Thomassius, qui in diss. XIII de Stoica Mundi exultione *de Fato Stoico*, & in sequentibus de alio Fatorum genere erudite commentatur. Id quoque observare fas esto, quod, quæ pag. 99 *Joh. Schmidio*, Dicographo Norimberg. tribuitur diss. de Fatalitate Temporum, illa sit Professoris apud nos Eloquentiæ ordinarii & Theologiæ extraordinarii meritissimi.

PHÆDRI FABULARUM ÆSOPIARUM
Libri V, quibus accesserunt *Symposius, Gabriæ & Antonini
Liberalis fabule, & Publii Syri sententiæ, cum
commentariis* IO. GEORGII WALCHII.

Lipsiæ, apud Io. Ludovicum Gleditschium & M. G. Weidmannum, 1713, 12.

1 Alph.

Præter Dedicacionem ad Viros Cl. Olearium, Schurzweischium, Struvium, Præfationem præmisit Cl. Editor, qua de officio interpretis disserit. Qui veteris Latii autores interpretatur, ei duo observanda esse existimat, partim officium emendationis, partim explicationis, ut ipsos scriptores probe emendatos genuinis commentariis illustret. Quod præfamen Dissertatio de stylo Phædri excipit, quæ cum naturam styli Romani ex veterum solidis principiis illustratam exponit; tum ipsam Phædri scribendi indolem ejusque Latinitatem verbosus tractat. Ipsum Phædrum emendationibus, notis Philologicis & Criticis, quæ interdum uberiores sunt, dilucidavit, & varia loca, quæ integritate sua carere videbantur, restituere annisus est. Antonini Liberalis fabulis, quas præter Berkelium Munckerus quoque edidit, emendationes tantum Berkelii subjecit; notas autem dimisit, ne earum accessione justa forma libri corrumpetur. Ceterum in Præfatione librum *de falso & merito suspectis præjudiciis Latina lingua* promisit, quem adhuc exspectamus.

NOVA LITERARIA EX ANGLIA.

Londini Actorum Publicorum, quæ cura Thomæ Rymer prodeunt, Tomus XIII, ad annum usque 1523 pertingens, nuperime prodit & singulari munificentia Illustrissimi Domini CAROLI HALLIFAXII ad nos pervenit. Prodit ibidem titulus operis eximii, duobus in fol. tomis proxime prodituri, scil. *Processus judicarius in foro Ecclesiastico-Civili-Anglicano, ceteris hucusque uberior: una cum instrumentorum formulis accuratissimis, diligenter collectis, fideliter expressis & apte dispositis; per Thomam Pugthon, alma Curia Cantuariensis de Arcubus London Procuratorum Generalium unum, nec non a multis retro annis in suprema Curia Delegatorum officium Registrarii Regii peragentem.* In eo Autor non tantum modum procedendi in negotiis & litibus, quæ in variis Angliæ curiis agitantur, commonstrabit, verum & decreta & sententias judicum, instrumenta, acta, formulas, in archivis inde a temporibus Henrici VIII in hunc usque diem exstantes, cum observationibus suis & Indice copioso exhibebit. Quod opus uti Archi-Episcopi & Episcopi Angliæ plerique omnes, ut & Viri spectatæ autoritatis alii, præmissis in Specimine nominibus suis, commendarunt, ita exteris quoque pergratum futurum, nulli dubitamus. Vidimus & Specimen aliud Gallico idiomate in Anglia vulgatum, in quo præmittitur Collectio Gallica variorum Scriptorum fide dignissimorum ac rariorum, qui Ecclesiæ Romanæ tyrannidem, quam hæctenus persecutione, cædibus, inquisitionibus exercuit, describunt; sed de eo opere, quod quendam D. Bray moliri ferunt, uberius dictum est in Actis Erud. Germanicis Sect. VII. Prostat præterea Dionis Cassii Græcæ & Latine in Angliâ recudendi Specimen, e quo patet, Virum doctissimum *Oddy* notulas passim additurum. Clementem Alexandrinum Oxonii sub finem hujus anni proditurum spes est, ibidemque Cl. Hudsonus, jam tandem Josephum prælo subjecit, nova versione donatum, & cum MS. Vaticano aliisque diligenter collatum.

Prostat Suppl. Tom. V Sectio VIII.

*
*

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris, Anno MDCC XII.

HISTOIRE GENEALOGIQUE ET CHRO-
nologique &c.

h. è.

*HISTORIA GENEALOGICA ET CHRO-
nologica Familie Regiæ Gallicæ, & magnorum officialium
Coronæ, Domusque Regiæ; Autore ANSHELMO,
Pâtre Augustino Discalceato.*

Tomi II.

Parisiis, apud Hilarium Foucault, 1712, fol. ch. aug.

Alph. 20. plag. 13.

Opus hoc præstantissimum primum prodiit A. 1674, ma-
gno tum applausu exceptum. Quod Autor, qui, ante-
quam seculo se abdicaret, vocatus est Petrus Guibours,
postea multo studio revidit, correxit atq; auxit, morte
vero A. 1694 die 17 Jan. præventus ipse denuo edere non potuit,
sed Amico cuiuspiam suò, qui Auditor est in Camera Regiæ Ratio-
num nomenque suum latere voluit, schedas suas curamque li-
brum hunc corrigendi, supplendi & ad novissima tempora con-
tinuandi reliquit. Hujus studio & industriæ novam hanc at-
que elegantissimam editionem debemus, qui se omnia ex mori-
mentis fide dignis Archivorum, Ecclesiarum, Bibliothecarum,
aliisque deprompsisse testatur. Quamvis vero non omnes omni-
no, maxime inter externos, Genealogiarum Nobilitatis Gallicæ,
in primis inferioris, multum curiosi sint, reperient tamen hi et-
iam permulta, quæ scire juvabit, in historia, genealogia & chro-
nologia Regum Galliæ & eorum stirpe descendentium Impe-
ratorum

XX

raiorum Occidentis, Regum Austrasiae, Neapoleos & Siciliae, Aquitaniae, Navarrae, Hungariae, Portugalliae, itemque Ducum Burgundiae, Britanniae minoris aliorumque: in quibus Auctorem non raro a communibus Genealogorum & Chronologorum sententiis discedere, subinde observavimus. Ubi de supremis officialibus Coronae agitur, Auctor rationem muneris ipsorum & antiquam & hodiernam exponit, additis subinde diplomatibus ex antiquitate erutis, e quibus aliqua, quae ad illustrandam originem & rationem officiorum, quibus Principes Imperii Romano-Germanici hereditario jure funguntur, pertinent, desumi possunt, cum haec officia maximam partem e temporibus Imperatorum Carolingorum ortum ceperint. In fine operis reperiuntur statuta & Catalogus Equitum, Commendatariorum & Officialium Ordinis S. Spiritus; in quo pariter genealogiae ipsorum accurate illustrantur. Ceterum illud in universum fatendum est, nullam facile in Gallia nobiliorem familiam vel olim floruisse vel hodieque florere, cujus vel genealogias vel rerum ab illustrioribus Viris gestarum compendium hic desideres. Quin potius librum utilissimum, e quo specimina depromere vix licet, harum deliciarum cupidis apprime commendamus.

PAPAL USURPATION AND PERSECUTION.

h. e.

*PAPALE DOMINIUM ET PERSECUTIO,
antiquis & recentioribus temporibus tam in Principes
quam plebem exercita, Tomis II.*

Tomus I.

Londini, apud Jos. Downing, 1712, fol.

Alph. 4 plag. 5.

Totum hoc opus, quod Gallice proditum existimavimus Mense superiore p. 528, ex variis tractatibus, olim seorsim editis, constat, qui cum raro hodie obvii essent, consultum putavit quidam D. Bray Anglice uno illos volumine junctos in publicum proferre, atque sic, ut inscriptio praese fert, *Martyrologium* quoddam *continuum* exhibere. Tomus I, qui huc dum lucem vidit

vidit, constat duabus partibus, quarum prior ostendit, quæ bella & vexationes, annitentibus Pontificibus & Clero Romano adversus Principes & Regna excitatæ sint. Pars hæc sequentes sinit tractatus: 1) *Franc. Guicciardini* succinctam historiam originis & progressus potestatis Papalis, quæ per fraudem ex lib. IV. Historiæ ab eodem scriptæ sublata, deinde vero a Nobili Florentino restituta, & ex Latino contextu, qui in calce Historiæ Papatu Heideggeri legitur, Anglice hic conversa est. 2) *Thome Barlovii*, Episcopi quondam Lincoln, *Papatum*, sive Principia Ecclesiæ Romanæ perniciose omnibus, ac speciatim Regibus Protestantium & Magistratibus. 3) *Petri Molinai* Senioris, historiam dissertationem dominii sive tyrannidis Papalis in Principes, jussu Jacobi I contra Card. Perronium scriptam, & ex ejusdem tract. de Novitate Papatu excerptam. 4) Supplementum illius libri a filio Molinæi adjectum. 5) Anonymi scriptum tempore Conjuratiōnis Pulverariæ editum, quo variæ doctrinæ Ecclesiæ Romanæ, in Principes injuriæ, factaque his principiis respondentia enarrantur. 6) Miserrimum Protestantium in Angliâ statum, sub Principe Pontificiis sacris addicto, si quis ad Regiam dignitatem evehatur. 7) *Bullas varias*, quibus Principes, nunc Pontificiis, nunc Protestantibus addicti, a Papa dejecti sunt, si hæreticis, quos vocant, ullo modo faverint: ex Bullario Magno Romano. 8) *Pet. Molinai*, Canonici *Ecclesiæ Christi*, Vindicias religionis Protestantium respectu obedientiæ Magistratibus & Principibus præstandæ, contra libellum Jesuitæ, qui dictus est *Philanax Anglicus*. Pars II representat *Job. Pauli Perrini* Lugdunensis Historiam veterum & recentiorum Waldensium in Partes V distinctam. Tomus II, qui ex parte jam prelo relinquit, primo loco exhibet succinctam historiam X vexationum, quas Waldenses recentiores pertulerunt, ex Legero & Morlando potissimum excerptam, ac continuatam ex historia persecutionis vallium Pedemontii, quæ prodiit Oxon. 1688. Reliquæ hujus Tomi partes similiter ceteras calamitates, quæ Protestantibus in Italia & Alpibus, in Gallia & tractu Aurelianensi, in Magna Britannia & Hibernia, in Palatinatu & Circulis Imperii, Bohemia & Silesia, Hungaria, Transsylvania & Polonia oblatæ

sunt, quibus subjicietur tandem historia Inquisitionis in Hispania & Portugallia receptæ.

GEOGRAPHIÆ VETERIS SCRIPTORES

Græci Minores.

Vol. III & IV.

Oxonix, e theatro Sheldoniano, 1712, 8.

Alph. 2 pl. 14.

CL. Editor, Johannes Hudson, Bibliothecæ Bodlejane, quæ Oxonii est, Bibliothecarius, optimo consilio superioribus duobus Geographorum Tomis subjunxit binos hos postremos, iisque comprehendit nonnulla, quæ lucem hucdum non viderant. Volumine itaque III exhibentur Excerpta e Dionysii Byzantii Anaplo Bospori Thracii, ex lat. versione Pet. Gyllii, quæ in hujus commentatione de Bosporo Thracio legitur. Græca enim profus perisse videntur Cl. Editori, cum ne ipsi quidem Holstenio illorum usus in promptu fuisse videatur, quod ex Annotationibus ejus in Gyllii Topographiam CPoleos, quas a Cl. Christiano Godofredo Gætzio nostro accepit, apparet. Excerpta autem tantum esse Dionysii, non opus integrum, colligitur ex fragmento quodam Dionysii hujus, quod Car. du Fresne in limine CPoleos Christianæ exhibuit. Post hæc conspicitur Ariani seu potius Anonymi Descriptio Ponti Euxini ex Scymno, Arriano, Marciano & aliis collecta, quam Holstenius olim ad editionem paraverat, autore Lambecio in Comm. in Bibl. Vindob. T. I p. 109, nunc autem in manus Cl. Editoris, beneficio Cl. Fabricii, incidit. Sequuntur Excerpta ex Georgii Medici Chrysococæ Syntaxi Persarum, quæ ab Ismaele Bullialdo primum edita, nunc ope 2 MSS. Bodlejanorum emendatius prodeunt. Hinc videbis Claudii Ptolemæi Tabulam Urbium insignium ex Cod. Barocciano nunc primum editam, & varietatibus lectionum, ex aliis Codd. erutarum, munitam. Latus illi claudit Anonymi *Expositio rerum mundi & Gentium*, cujus Latina versio in lucem olim prolata est a Jac. Gothofredo, additis ex ingenio Græcis & nova eaque elegantiori & magis Latina versione, quæ tamen, relicta tantum versione

versione antiqua, hic omisit Cl. Editor. Postea conspiciuntur Variæ Lectiones in Geographum Ravennatem, ex Codice Bibl. Vatic. collectæ. Illis adjungitur *Ptolemæi Arabia* ex Cod. MS. optimo emendata & olim prelo parata a Joh. Gravio, cui etiam debetur proxime sequens *Abulfede Ismaelis* descriptio Chorasmie & Mawaralnahræ h. e. regionum extra fluvium Oxum, ex variis Codd. inter se collatis emendata, & Latina versione instructa. In præfatione de Abulfede & hoc ejus scripto nonnulla commentatur Gravius. Excipit hæc ejusdem *Abulfede* Descriptio Arabiæ ab eodem Gravio una cum binis Tabulis Geographicis una Nassir Eddini, altera Olug Beigi Tartari edita, quibus nunc primum accedit Tabula Longitudinis & Latitudinis quarundam urbium ex MS. Cod. Biblioth. Joannensium Oxon. Calcem occupat Claudii Ptolemæi *Ἐκθεσις Κωνοική τῶν Ἀστεισµῶν* sive *Catalogus stellarum fixarum*, a V. C. *Edmundo Hallejo* integritati & nitore suo restitutus.

Volumen IV unum exhibet *Dionysium Periegetem*, cum iis, quæ huic pertinent, inter quæ primo loco collocata est *Henrici Dodwelli*, Viri de his literis optime promeriti, dissertatio de hoc Dionysio, ejusque ætate & patria. In hac observes, Dionysium nostrum a *Characeno* illo, cujus meminit Plinius H. N. VI, 27 esse diversum, cum noster patriæ hujus suæ, si talis esset, mentionem fuisset facturum, quam non fecit, alia etiam evincant, cum Imperii Romani civem fuisse, quod & Romam urbium omnium matrem agnoscit, & Romanis victoriam a Parthis relatam gratulatur: vide §. 1. Nostrum post Domitianum scripsisse, apparet ex v. 209, ubi mentio fit Nasamonum deletorum, quod non a *Scipione* vel *Cæsare*, sed a *Domitiano* factum esse evincit Autor usque ad p. 8, ubi multa ad historiam hujus gentis pertinentia leguntur. Eundem scripsisse ante, quam Parthi a Persis debellati essent, Auctori nostro ex iis, quæ de utraque gente retulit, manifestum esse videtur. Cumque idem Parthos ab aliquo Romanorum Imperatore victos scribat v. 1052, hic vero rectissime omnium Trajanus putetur, post hunc etiam vixisse dicendus est: vide §. 6. Ex illa quoque phrasi, qua Roma ab eo *Mater urbium* & metropolis civitatum dicitur, conficit, ante Caracallam

carmen non esse scriptum; neque ante *Septimum Severum*, quia ab eodem urbs Byzantina mœnibus mulctata refertur, idemque confirmatur ex eo, quod sub *Alexandro Severo*, ne nomen quidem *Byzantii* tulerit, sed *Antonina*, & sub *Gallieno* demum *Byzantii* nomen receperit una cum muro: ex quo id tandem conficitur, sub *Gallieno* *Dionysium* scripsisse: vide §. 7-11. His confectis, Cl. Autor disquirere aggreditur, quis *Dionysius* hujus carminis sit conditor, cum hujus nominis plures a veteribus commemorentur. Removet igitur *Dionysium Byzantium*, qui non *Περίηγησις*, sed *Ανάπλων* tantum *Bospori Thracii*, & quidem oratione soluta descripsit. §. 13. Removet etiam §. 14 *Dionysium Mytlenæum*, qui alias *Scytobrachion* dictus est, nostro omnino antiquior, cujus scilicet meminit *Suetonius*. Neque huc pertinent *Dionysius Milesius* Historicus, & *Dionysius Mufonii* filius, qui uterque *Περίηγησις Οικουμενής* scripserunt, v. §. 15 & 16. Cumque unus tantum commemoretur a *Suida* *Dionysius*, qui carmine Epico *Περίηγησις* orbis delineaverit, nempe *Dionysius Corinthius*, non dubitandum videtur, hunc esse nostri Carminis conditorem. Id quod confirmant recentiorum, ex medio ævo scripta, quæ unius tantum, & quidem nostri *Periegetæ*, meminerunt: quod ut evincat accuratissimus Scriptor dissertationis, plures, qui eum laudarunt, ad partes vocat §. 18, & §. 19 ostendit, quod, quamvis nonnulli loci, ex *Periegeta* nostro allegati, a nostrorum Codd. lectione abeant, ne suspicionem quidem illi moveant *Periegetæ*, a nostro diversi. Quod dicendum etiam est de loco *Stephani* voce *Ιόπη*, qui *Dionysium* advocat, fortasse *Periegeten*, sed non carmine Epico usum, adeoque nec nostrum. Aliud vero statuendum est de *Jo. Tzetza*, qui ubi de *Amazonibus* disserit, *Periegeos* meminit, & quidem nostræ, non alius, quod *Vossio* fuit persuasum, v. §. 21. Quæ enim varietas inter verba *Dionysii* & *Tzetza* observatur, illa memoriæ *Tzetza* labanti tribuenda est, præcipue cum solemne isti sit, veterum loca ex memoria recitare, quod exemplis variis *Dœdvvellus* ostendit §. 22. Idem *Stephanus* alibi, ubi de urbe *Emisena* tradit, *Dionysii Poeta* testimonium advocat, qui a nostro poterat videri distinguendus, quoniam nulla hujus urbis mentio in carmine

mine ejus superflite exstat. At enimvero non præter rationem vox *ποινής* in Stephano suspecta est, qua nunquam alibi utitur, ne quidem cum de Bassaricorum autore, vere Poeta, qui hic ceteroquin omnium optime intelligi poterat, sermo est. Proinde ex descriptionis compendio nata merito putatur, quod per *ποινής* interpretatus est quidam, cum *πεποινητής* legi deberet. Quod ad locum ipsum attinet, excidit ille non solum ex nostris, verum etiam ex antiquissimis nonnullis Codd. quibus v. c. *Eustathius* & *Priscianus* usi sunt; neq; tamen profus periiit. Namque Festi Avieni Paraphrasis Latina conservavit integrum, ex qua etiam ad v. 919 Dionysii revocandum esse sapienter monuit Salmaſius ad Vopisc. Aurelianum c. XXV, vid. §. 23. Hæc observatio Noſtrum eo ducit, ut novo argumento suam de scriptoris ætate sententiam confirmet, atque adeo eum sub Imp. *Elagabalo* scripsisse statuat. In illo enim loco, a Festo conservato, mentio fit Templi Emisenorum tanquam præstantissimi, atque hoc ipsum *Elagabalo* dicatum fuisse, ex loco Vopisci laudato apparet, vide §. 24. Negari quidem non potest, Paraphrastas Dionysii in reddendis ejus verbis & sententiis magna licentia usos esse, hoc tamen in loco Avienus ea repetiisse fide optima videtur, quæ Codex obtulerat, v. §. 25, præcipue cum Codd. quidam MSS. manifesta quadam textus Dionysii eo in loco, ad quem Avienus lacunam supplet, & mutilati & mutati argumenta secum ferant, ut eruditissimus dissertationis Autor non dubitet, manu medica hic opus esse, quam idem huic loco adhibet §. 26. Postquam igitur Noſter ætatem Dionysii ad liquidum deduxit, ad patriam ejus progreditur, & deserit *Eustathium*, ad v. 1 existimantem, *Dionysium Alexandrinum* fuisse, quod a *Libya* periegeseos exordium duxerit. Sic enim evincere poterat *Strabonem* *Amasenum* non ex *Asia* sed *Europa* ortum fuisse; cum is ab *Europa* faciat initium, vide §. 27. Illi vero in primis hic hallucinantur, qui, cum *Dionysium Plinianum* a nostro non diversum falso putarent, quem *Plinius Charace* *Spasinis* ortum retulit, persuadere sibi potuerunt, *Dionysium nostrum* facile ab hac urbe *Alexandrinum* dici potuisse, quia illa *Charace* nomen *Alexandriæ* olim tulerit. Ex historia enim apparet, *Alexandriæ* nomen diu ante, quam *Dionysius Plinianus*

nianus nasceretur, urbi *Charace* ademptum fuisse, v. §. 28. Non firmiter est argumentum, quo adductus Suidas nostrum facit *Bythynum*, quia scilicet *Rhebam* fluvium aliquoties laudat. Hoc enim minus est probabile, propterea quod nullius urbis juxta Rhebam sitæ, quæ natalis illi esse potuerit, meminerit. Fluvii itaque hujus non tanquam loci sui natalis mentionem fecit, sed potius quod regioni cuidam nempe *Rhebantia* & genti *Rheborum* nomen dederat, v. §. 29. Alia ratione Cl. *Hillus* patriam Dionysii, quam putat Byzantium, conjectura assequi conatus est, provocans ad particulam $\upsilon\pi\epsilon\rho$, quam apud Geographos ad patriam cujusque respectum habere putat, idque pro quatuor Coeli cardinibus, ut scilicet Septentrionem versus ea $\upsilon\pi\epsilon\rho$ censuerint Geographi, quæ sua patria propius ad Septentrionem accesserunt, ea ad Meridiem $\upsilon\pi\epsilon\rho$, quæ patriæ suæ respectu magis ad Meridiem declinarunt. Eandem porro putat rationem obtinere in Orientali & Occidentali plaga, cujus tamen assertionis nullum affert nec afferre potest exemplum. Et sane veteres illi particulam $\upsilon\pi\epsilon\rho$ de Septentrionali & Australi plaga usurpant propter *Hyperboreos* a Poetis commemoratos; per quos gentes *Scythia Borealiores* intelligi Noster probat §. 30 & 31. Proinde Dionysius in particula $\upsilon\pi\epsilon\rho$ non patriæ suæ sed lineæ *περιηγῆσεως* rationem habuit, quod ostenditur §. 32 & 33. Suam denique sententiam, qua *Dionysium Corinthium* fuisse putat, confirmat §. 34. *Unicus*, inquit, *memoratur a veteribus Dionysius Corinthius, qui Orbis περιηγῆσιν ἐπιπέως descripsit. Nec plures apud veteres uno Poeta περιηγῆσῶν nomine advocantur. Nec aliunde quam ex uno hujus Periegeseos Autore celeberrimo Carmina Periegetica in testimonium adducuntur. Nec suam ipse patriam neglexit, sed sub ΕΦύνης nomine celebravit v. 421, & quidem eo bimaris portus elogio v. 420, quo etiam apud alios celebratur. Patriam tamen agnoscit Romam, cui patria alia conferri non potuit; cum communis illa esset orbis Romani universi patria.* Hæc de prævia Celeberrimi Dodvelli dissertatione sufficiant. Quod ad ipsam hanc Dionysii editionem, jam anno c1900 e Theatro Sheldoniano vulgatam, attinet, Dionysii carmen ipsum cum addita Latina versione & subjectis con-

contextui Eustathii commentariis exhibetur. Hinc sequitur *Prisciani Periegesis & Rufi Festi Avieni Ora Maritima*; porro Anonymi Paraphrasis Græca in Dionysii Periegesin, præterea *Παραβόλη* ex Scholis quibusdam *ἀνέκδοτοις* in eandem, & *ἀποσπασμάτια* quædam *Γεωγραφικὰ* itidem *ἀνέκδοτα*, hinc *ἀποσπασμάτιον* ex Constantino Porphyrogeneta. Scholia illa *ἀνέκδοτα* Illustris Bignonii beneficio nactus est ex Cod. Regio Cl. Editor, quæ non integre, sed ex parte edenda censuit, quod in plerisque ab Eustathio parum discrepent. Succedunt p. 46 sq. Variæ Lectiones & Annotationes in Dionysii Periegesin, quibus interspersæ sunt Lucæ Holstenii in Dionysium notæ antehac *ἀνέκδοτοι*. Sequuntur Variæ Lectiones, Emendationes & Notæ ad Eustathium, ac denique conjecturæ quædam & Emendationes ad Avienum. Novæ etiam Tabulæ Geographiæ quatuor prioribus accuratiores a Cl. Edmundo Hallejo elaboratæ, exhibentur, quibus egregie illustratur Dionysius. Ceterum Cl. Editor in Præfatione testatur, consilium olim fuisse, Nicephori Gregoræ in Dionysium commentationem edendi, sed mutasse se sententiam, quod Nicephorus hoc solum præstiterat, ut Periegeta carmine liberaretur, ejusque ex oratione bona ligata feret soluta non bona.

*JACOBI PERIZONII ÆGYPTIACARUM
Originum & Temporum antiquissimorum
Investigatio.*

Lugduni Batavorum, ap. Jo. van der Linden, Jun. 1711, 8.

Alph. I pl. II.

Postquam eruditissimi *Perizonii* Origines Babylonicas Suppl. T. V Sect. VIII recensuimus, addimus nunc hanc Ægyptiacarum rerum investigationem, in qua *Marshami* Chronologiam funditus evertit, & *Isserii*, *Cappelli*, *Pezronii*, aliorumque rationes examinavit & confutavit. Cap. I commemorata Ægyptiæ gentis & regni antiquitate sacris & profanis Scriptoribus testata, Ægypti nomen ortum esse putat a nigredine terræ, fluvii, & hominum, adeoque ex nomine Græco γῶψ, Ἄγυψ, & Αἰγυπιδός, quod Græcis *vulturem* significat, fusci coloris avem. Inde ergo interposita litera τ, ut solet post π, factum esse Ἀ-

Υψ

γυπτῶν

P. 3.

13.

- p. 14. γουττων, & Ἀγυπτιος, de Rege, & de fluvijs, & de populo istius terræ, quia fusci & subnigri erant coloris, æque ac vultures. Ne vero de hac vocis significatione dubitemus, notat, Græcos in Glossis Ἀγυπτιον exposuisse Μέλαν *Nigrum*, & Eustathium Ἀγυπτιώσων interpretatum esse ἐπιμαύσων *adurere*. Latinis etiam *subvulturium corpus* & *subaquilinum* adhuc minus esse, quam subnigrum apud Plautum. Cap. II differit de immensa & absona antiquitate, ab Ægyptiis jactata, & a rerum Ægyptiacarum scriptoribus immensum in modum aucta, observatque, ex Ægyptiorum Chronologia nihil certi posse constitui, & miratur, Viros doctos non modo continuam Regum seriem ex illis Ægyptiorum Dynastiis & Chronicis confecisse, sed & ad certa tempora singulos retulisse, quasi in media rerum clarissimarum ac notissimi temporis luce versarentur. Cap. III docet, Chronologiam ex solis Regum nominibus, & annorum numeris confectam esse incertissimam, quia numeri, unica olim litera notati, facile potuerint excidere aut turbari: at longe certiore esse illam, quæ ex Synchronismo rerum historicarum constituatur. Hoc ipsum Cap. IV ostendit sigillatim de Ægyptiorum Chronologia, in qua maxima varietas, discrepantia & confusio reperitur. Quod ut manifestum fiat, confert ipsas Dynastias veteris Chronici, quod memorat Syncellus p. 51, & Manethonis, unde sua habent Africanus, & Eulèbius, sicuti ex his porro Syncellus. Cap. V Manethonis Dynastias, quas Scalliger tantopere extollit, longe supra initium mundi, imo plus sæculis XIII, ascendere docet, rejicitque Eratosthenis Catalogum Regum Thebanorum, quem Marshamus laudat, & constanter sequitur, quia nihil ille juvet in Chronologia & Historia Ægyptiorum ordinanda. Illum enim Indicem, ex sacris literis Urbis Diospolitanae sumtum, & jussu Regis Ptolemæi Evergetæ ex Ægyptia in Græcam linguam translatum, nihil continere ait, nisi mera Regum nomina, & singulorum regni annos, probatque contra Marshamum, Menem non fuisse Chamum, sed longe recentiore, & primùm Ægyptiorum post Mestrazos vel Heroas Regem ab Historicis traditum, qui universam forte tenuerit Ægyptum, quæ antea diversos, sed complures simul habuerit
- 16.
- 26.
- 27, 28.
33. 34.
- 35.
- 61.
- 63.
- 64.
- 69.

buerit Regulos. Cap. VI pergit Cl. Autor in refellendo Mar-	p. 81.
shamo, qui perperam nectat quasi proximos successores Regibus	82.
Thebanis Eratosthenis Reges Diospoliticos Dynastiae duode-	83, 88.
vigesimæ Manethonis, ut hypothesein suam tueatur, qua ex Mene	94.
fecit Chamum, & ex Sefostri Sefacum. Probat vero Autor, Dio-	115.
spolitaros Reges Manethonis tempore, & ipso regno diversos	106.
fuisse ab urbis Thebanæ Regibus. Cap. VII contra eundem Mar-	112.
shamum evincit, complures Manethonis Dynastias in unum tem-	114.
pus simul conferri non posse. Cap. VIII agit de celeberrimo illo	116.
Herodoti Sefostri, contenditque contra Marshamum & Jo. Cle-	
ricum, eum non fuisse Sifacum Ægypti Regem, qui tempore Re-	
habeami Hierosolyma oppugnavit 1 Reg. XIV, 25, & ostendit,	
ipsum Josephum satis habuisse exploratum, celebrem illum Ægy-	
pti Regem, qui Asiam suis victoriis peragraverit, fuisse anti-	
quorem Sifaco. Ubi Cl. Perizonius ad adversariorum argu-	
mentum a silentio S. Scripturæ sumtum, quæ nullius Ægypti Re-	
gis, qui in Palæstinam moverit, mentionem fecit præter Sifaci,	
& dein Nechonis, respondet, Sefostridis res forte accidisse tem-	
pore Judicum, vel potius servitutis, qua Israelitæ Palæstinis re-	
liquis, vel aliis fuerint subiecti. Quo pacto una cum suis Do-	
minis transissent in potestatem Sefostridis. Hancque causam	
esse satis idoneam, quare in Annalibus Israelitarum nihil de vi-	
ctoria Sefostridis legatur, cum præsertim Syria Palæstina dicatur	120, 121.
a Sefostride ἀμαχητι subacta. Cap. IX provocat ad suffragia	122, 127.
Græcorum, ac ipsius Manethonis Ægyptii, qui Sefostrim uno	
consensu antiquiorem faciunt bello Trojano, quorum senten-	129.
tiam Autor inde confirmat, quod Sifaci historia in S. Scriptura	
neutiquam congruat cum Sefostride, nec Assyriaci Imperii suc-	
cessio patiatur ad tam sera tempora demitti expeditionem & im-	
perium Sefostridis. Colligit ergo, falsam esse Marshami Chro-	133.
nologiam, hac Sefostridis æque ac Menis ætate, tanquam præ-	134.
cipuo aut unico fundamento subnixam. Cumque Cl. Abbas	
Pezronius jactaverit, se Dynastias Manethonis ita ordinasse, ut	
nihil opponi possit, Noster ejus rationes toto Cap. X examinat	136.
& refellit. Tandem cum Conringius, Stillingfleetus, aliique re-	
jjiciant Manethonis Dynastias, tanquam incertas & fabulosas, &	161, 162.
Yyy 2	Hero-

- Herodoti Chronologiam præferant, Cap. XI ostendit, neque ex hac Herodoti, neque ex Diodori Sic. narratione certi quidquam hauriri posse, ad Chronologiam Ægyptiorum, ante Psammetichum, Pharaonis Nechonis Patrem, per suos annos recte ordinandam. Miratur igitur Cap. XII, Viros doctissimos Jacobum Cappellum & Ulserium, atque, qui his prævit, Eusebium, certos annos singulis antiquissimorum Regum adscripsisse, & de paucorum annorum discrepantia alios aliquando refutasse, vel correxisse, quum pariter nullis idoneis aut probabilibus principiis niterentur. Refutatis ita aliorum sententiis, Cap. XIII qualemcunque rerum Ægyptiacarum seriem, ex synchronismis historicis tantum consiciendam, & facta factis potius conferenda esse censet, quam annos annis, quod inter τὰ ἀδύνατα refert. Existimat quippe, Ægyptios sacerdotes, ac Manethonem imprimis, immane quantum auxisse sua tempora, ut tanto antiquiores aliis haberentur gentibus, & forsitan Hebræa potissimum, cujus antiquitas ab ipsa mundi origine in S. Literis legitur repetita. Ceterum in constituendis rebus & synchronismis Ægyptiorum initium ducit, non a primis Regibus, in quibus nullum omnino habet idoneum probandi quidquam documentum, sed ab ultimis, qui jam liquida & certa ratione ex Sacra, imo & Græca historia probari possunt. Arripit ergo Pharaonem Nechonem, qui ultimis annis Josiæ vixit, eumque vicit, sed dein tempore Joachimi, filii Josiæ, a Nebucadnezare vicissim fuit victus, 2 Reg. XXIII & Jerem. XLVI, 2. Ab hoc Nechone, Psammetichi filio & successore, ad superiora progressus, invenit *Soum* Regem Ægypti, quem Hoseas, ultimus Israelitarum Rex, ad auxilium sibi ferendum contra Salmanassarem invitavit, 2 Reg. XVII, 4. Idem ille *Sous* in Hiskia historia, 2 Reg. XVIII, 21, intelligi videtur, quia inter utrumque bellum Salmanassarum cum Hosea, & Sennacheribi cum Hiskia vix *decem*, immo secundum Autorem nostrum, vix *octo* anni, fuerint interjecti. Hunc autem *Soum*, cum Dynastiis Manethonis, & cum Herodoto comparatum, plerisque videri *Seuechum* fuisse, Regem secundum Dynastiæ XXV, certe *Seibonem* Herodoti. Noster vero suspicatur, *Soum* S. Scripturæ, & *Seibonem* Herodoti, fuisse *Zetum*, ultimum Dynastiæ

nastiæ XXIII Regem, & ita *Seuechum* relinquit Æthiopum Dynastiæ. Per *Sargonem*, Esaia XX, 1, non *Senacheribum*, sed p. 216, 217. *Efarhaddonem* intelligendum esse putat, qui, capta jam Babylone, progressus in Judæam, aditum sibi voluerit capta *Asdodo* patefacere, etiam in Ægyptum & Æthiopiam, sicuti mox *Manassen* Regem Judææ cepit & Babylonem abduxit. Cap. XIV a *Soo* ad superiora ascendenti primus Autori in S. Scriptura occurrit *Sisacus*, Rex Ægypti, tempore *Salomonis* & *Rehabeami*, primusque, ut videtur, XXI Dynastiæ Rex, *Smedes*, ac decessoris sui inimicus, 1 Reg. XI, 40, certe non ejusdem familiæ, cujus ille homo. *Vexepbes*, proximus ante *Smedem*, sive *Sisacum*, ei videtur fuisse *Vaphres*, focer *Salomonis*, & ultimus Dynastiæ XX Rex. Inde Cap. XV ad tempus Belli Trojani progreditur, quod incidisse existimat in Dynastiæ XIX, cujus primus Rex fuerit *Sethos*, Græcis *Proteus* dictus, cujus filius *Rameffis*, vel *Ramsis*, sub quo *Plinius* captum dicit *Ilium*. Cap. XVI de *Sesoftride* ex professo agit, multisq; probat argumentis, ejus aetatem nec ad tempora *Rehabeami* deiciendam, nec ad tempora supra *Mosen*, sed ad tempora *Judicum Hebræorum*, vel ad illud intervallum, quod inter exitum *Israelitarum* ex Ægypto & *Bellum Trojanum* intercessit, referendam esse. Videri enim *Sesoftrim* occupasse *Palæstinam*, quando *Israelitæ* a *Cananæis*, & eorum Rege *Jabino* in servitutem erant redacti. *Numeros* 1 Reg. VI, 1 manifeste corruptos, & pro summa annorum 480 restituendos censet 580 annos. Cap. XVII *Sesoftridis* filium incertum esse ait, suspicaturque, imperium ejus neququam fuisse diuturnum, sed cum eo defuisse, plane uti *Attilæ* & *Timurlani* accidit. Sacram enim *Hebrææ* gentis historiam non admittere durantem diu Ægyptiorum potentiam, quippe cujus nullum vestigium ante *Salomonis* tempora occurrat. Nec credibile esse, gentes adeo recens domitas, cum audirent mortuum *Sesoftrin*, & filiam ejus ac successorum hominem esse ignavum & imbellem, jugum novum non excussisse. Nec dubitat Autor, quin *Ninus* aliquandiu post *Sesoftridis* demum mortem *Assyriæ* suæ nomen extulerit in celebritatem, & magnam partem *Asiæ* sibi subjecerit. Hinc progreditur Cap. XVIII ad exitum *Mosis* &

222.

225.

226.

238.

249.

263.

275.

277. 278.

298.

305.

298.

- p. 312. Israelitarum ex Ægypto, ostenditque, veteres fere omnes ad
 313. tempora Inachi Argivi, & Amosios Ægyptii, primi Dynastiæ
 XVIII Regis, eum retulisse. Ipse vero infra p. 378 vix audeat
 definire, sub quo proprie Ægyptiorum Rege Israelitæ seu Pasto-
 res exierint ex Ægypto. Crediderit tamen Amosin, seu Teth-
 mosin, primum Manethoni Dynastiæ XVIII Regem, primum
 etiam fuisse Regem post Israelitarum ex Ægypto exitum. Cum-
 315-317. que Pastores illos, quorum Dynastias Manetho refert, ab Israe-
 329. litis diversos fuisse, plerique censeant eruditi, Noster cum Jo-
 sepho plane eosdem putat, eamque sententiam multis argumen-
 tis Cap. XIX confirmat, existimans, Manethonem Ægyptium,
 a quo solo nobis hæc Pastorum historia relicta, odio ductum ad-
 versus Judæos, quorum historiam & origines desiderabat REX sui
 354-355. temporis Ptolemeus Philadelphus, eam consulto corrupisse, ne
 Israelitæ in iis agnoscerentur. Cap. XX discrepantiam quarun-
 dam circumstantiarum, a Marshamo oppositam, removet, du-
 biumq; a misera Israelitarum servitute, & Pastorum imperio in
 Ægyptios exercito sumtum, ita diluit, ut nullum fuisse Pastorum
 378, 379. regnum credat, & illud æque, ac eorum nomina & successionem,
 a Manethone videri confictum. Cui fictioni forte occasionein
 372. dederint Josephi potentia & plagæ per Mosen Ægyptiis infli-
 ctæ. Possent etiam per primos illos Reges Pastores intelligi illos
 379. Reges Ægyptios, qui Josepho & Israelitis Pastoribus faverint,
 sicuti Christiani dicebantur per ignominiam ab Ethnicis Impe-
 382. ratores, Alexander Severus & Philippi, quia Christianis fave-
 bant, licet ipsi minime Christiani essent. Pyramidum originem
 Cap. XXI refert ad Israelitas cum Josepho, qui tradit, Ægyptios
 387. coegisse Judæorum progenitores etiam Πυραμίδας ἀνοικοδομῆν.
 Ipsum Pyramidum nomen ex lingua Ægyptia deducit, in qua
 393. Viri illustres dicebantur Πιρῶμεις. Πιρῶμιν autem Herodotum
 Græce interpretatum esse καλὸν καὶ γαθόν. Fuisse igitur Pyra-
 394. mides Regum, hoc est, illustrissimorum istic hominum, & qui
 vel maxime Πιρῶμεις seu καλοὶ καὶ γαθοὶ haberi volebant, quasi
 arces, certe thesauros, & sepulera. Quin ipsam vocem Phä-
 395. rao seu Pharo ejusdem forsitan originis & significationis esse pu-
 tat. Cap. XXII docet, e primis XIV vel XV Manethonis Dyna-
 stiis,

stis, ante adventum Pastorum, nihil certi erui posse ad Historiam aut Chronologiam cum aliarum gentium historiis comparandam, immo confictas eas videri, ad antiquitatem gentis Ægyptiæ extollendam. Supra enim Cap. XIV & XVII clarissime ostendit, multos Reges primarum Dynastiæ ex sequentibus sumtos, iisdem nominibus, ordine, factis, quod sane non exiguum est malæ fidei argumentum. Tandem cum post Pharaonem Nechonem, unde Cl. Autor initium cepit, & ad superiora Ægyptiæ historiæ tempora recte ordinanda progressus est, exigua tantum superfit veteris Ægyptiorum Regni lacinia, multis difficultatibus implicata, illam etiam Cap. XXIII & XXIV diligenter excutit, de eaque scriptores sacros atque profanos in qualemcunque concordiam redigere studet.

396.
228, 229.
309, 310.

*J. LE MORT, CHYMIÆ ET MEDICINÆ
Professuris Ordinarii, Facies ac Pulchritudo Chymicæ ab
afflictis maculis purificata, ad veras naturæ & suæ
artis leges exornata.*

Lugduni Batavorum, ex officina Luchtmanniana, 1712, 8.

Alphab. & pag. 52.

CUM Cl. Freindii Prælectiones Chymicas in Actis An. 1710 crederemus, merito nobis improbandum videbatur, quod cum Cl. Keilio vim quandam attractricem postliminio in Philosophiam introduceret, & monuimus in Actis Anni superioris p. 221, novis qualitatibus occultarum patronis in autoritate Viri summi, *Isaaci Newtoni*, qui nunquam sine laude nominandus, nihil præsidii superesse. Neque nobis unquam probatum est illorum studium, qui vel non satis evoluta pro demonstrationibus Mathematicis venditarunt, vel principia Mathematica ex præcipitantiâ ad alias disciplinas applicarunt, tam perfectam theoriam nondum admittentes. Prius haud obscure indicavimus in Actis A. 1711 p. 391 & 489; itemque in Actis hujus ipsius anni p. 28; posterius vero in Actis A. 1711 p. 222. Utrumque argumentum ex instituto tractandum sibi proposuit Cl. *Le Mort*, quamvis non ea moderatione, qua nos usi sumus. Invehitur enim capite primo & secundo in Mathematicos principia sua ad alias scientias & artes

& artes applicantes, ac in toto opere *Freindii* vim attractricem impugnat, omnemque ejus de chymia doctrinam examini severiori subjicit. In priori præsertim argumento affectui nimium indulget, ejusque candorem merito desideramus. Non digna judicamus scommata, quæ sui minime compos in Mathematicos evomit, ut hic recenseantur: satis enim norunt intelligentes, quantum illorum labores ad philosophiam naturalem & artes perficiendas contulerint. Sufficit vel solas evolvere disciplinas, quæ sub Matheseos impuræ seu applicatæ nomine celebrantur, quales sunt Optica cum Dioptrica & Catoptrica, Astronomia, Mechanica, Statica, Hydrostatica, Hydraulica, Aerometria. Sed hæc facile condonabit Lector æquus Autori, de re pro: sus ignorata judicanti. Patet enim, ipsum ignorare terminos, quos primos discunt tyrones Mathematicorum sacris initiandi. Cum enim *Freindius* ex elementis *Euclidis* citasset theorema; corpora similia esse in ratione triplicata homologorum laterum: nescit Noster, quidnam Geometris dicatur corpus & quænam corpora Geometrica ipsis vocentur similia. Desiderat enim signa evidenter clara & distincta, quibus similitudines corporum rite dignoscere possimus. Quasi vero ea non jam dudum tradiderit *Euclides!* Corpus Geometricum cum Phÿsico pessime confundens porro desiderat, ut demonstretur, quot puncta & lineæ requirantur in materia metallica, minerali, lapidea, animali, vegetabili, ut inde fiant corpora similia cum suis attributis & accidentibus necessariis, ex sensu aut opere fluentibus, ut sciatur, illud esse sulphuræ, salinæ, aquæ & terræ substantiæ. Similiter cum *Freindius* ex Mechanica adduxisset theorema; quantitates motuum oriri ex ratione quantitatis materiæ & celeritatis compôsitæ: nescit Noster, quid hic dicatur materia, quid celeritas. Per quantitatem enim materiæ eam intelligi suspicatur, quæ sub terræ, salis, aquæ titulo obvenit, præcipue autem caput mortuum seu terram damnatam Chymicorum: per celeritatem vero, quod non solummodo ad independentiam magnam raritatemque suæ materiæ, levioris inde factæ, cogitur ad viciniam suarum superficierum & massularum distinctarum mutationem indefessam variam fertur; sed quod veluti animatum ad vitalem quendam volatum

continuum ac fluiditatem rapitur, torrentis inftar volubilis, sese sensibus nostris offerens, cum alteratione quadam levi aut gravi succedente in ipsius materiæ partibus, superficiebus; attributis &c. Quæ quam absona sint, nobis non monentibus, norunt Matheseos tyrones. Similiter ipse profitetur, se ignorare, quidnam per specificè gravius velit *Freindius*, quasi vero adeo obscurus esset terminus, qui etiam extra Mathesin in omnium fere ore est. Nos quidem optassemus, ut Cl. Autor agnovisset, se reliquorum terminorum significatum totamque Mathesin æque ignorare, nec ea, quæ ignorat, refutare decrevisset, tanta inprimis animi acerbitate, ut a convitiis sibi temperare non potuerit. Candori aduersum esse judicamus, quod paucas illas propositiones, quas *Freindius* ad solvenda phænomena quædam chymica adhibet, pro præcipuis Mathematicorum regulis venditet, præsertim cum non nisi tertia earum pars, tres nempe priores, Mathematicis probentur; reliquæ vero de vi attractrice in Mathesin non sint admixtæ. Ad sunt indicia alia, quæ nunc præterimus. Quod alterum argumentum attinet, totus in eo est, ut ostendat, *Freindium* nullius operationis chymicæ genuinam notionem habere, & exempla adduxisse, vel falsa, vel ad rem præsentem non facientia, vel extrivio sumta. Nos ea potissimum delibabimus, quæ thesibus *Freindianis* a nobis in Actis A. 1710 p. 424 & seqq. propositis contradicunt. Ægre igitur fert, quod *Freindius* dixerit, principia Chymica hæcenus fuisse nulla, ipsumque sibi contradicere arbitratur, dum hoc non obstante concedit, artem chymicam amplam satis & laboratam haberi. Qua occasione de principiis chymicorum, sale, aqua, oleo, terra & spiritu disserit. Negat calcinationem fieri per liquationem: solum enim aeris & aquæ accessum in plerisque metallis sufficere calcinationi legitimæ absolvendæ. Calcinari etiam metalla in Sole in limaturam redacta, in aere detenta & sponte humectata. Fusionem igitur fieri non ob necessitatem assequendæ calcinationis, sed ut in majori quantitate calx obtineatur. Hydrargyri calcinationem non ita facilem esse monet, ac *Freindio* videatur. Hunc vero meliora de calcinatione edocurus eam definit per operationem, quæ fit in solidissimis corporibus, ope

Cap. 3.

4.

Cap. 5.

ignis cœlestis & terrestris, salino-sulphuream materiam secum apportantibus, eam latentem in materia ipsa suscitantibus, ad fluorem majorem auxilio illo deducendis. In destillatione negat aquam posse adeo rarefieri, ut aerem levitatę vincat. Hoc enim admissio, impossibile ipsi videtur, ut vapores in guttas rotundas iterum colligantur. Et absurditatem inductione probaturus quærit, an vesica inflata specificam amittat gravitatem? an pluma levissima aquę gravissimę acidę innatans in destillatione sit præcessura? Non dubitamus, quin *Freindius* prius affirmaturus sit, si vesica fortiter inflatur, ut indurescat, & aer intus contentus sit ambiente densior: ad posterius vero responsurus sit, id expansioni aquę a se demonstratę propter non intellecta principia hydrostatica objici. Ipse credit destillationem omnem fieri per aquam & oleum, ope ignis & aeris rarefactum, avulsam, propulsam, elevatam. Negat sublimationem a destillatione in eo solum differre, quod hæc liquida, illa solida tantum pro subjecto suo agnoscat: hæc enim, si vera essent, ex miscela spiritus vini cum spiritu urinę nunquam, ait, fieret corpus solidum sublimationem permittens siccam, nec ex oleo vitrioli cum oleo therebinthinę, aut cum antimonio crudo prodiret sulphurea solida materia sublimanda. Impulsam solum impotentem nimis pronunciat, quam ut sublimanda gravissima eo eleventur. Ipse igitur alia addit impulsam illum juvantia, ignis nempe ac aeris accessum majorem & liberiolem, atque folles impulsu flatuum vapores illos gravissimos de loco in locum propellentium. Exagitat computos Geometricos a *Freindio* in ea materia adductos. Negat, fermentationem esse colliquescentiam solidi in liquido per motum intestinum. Liquores enim limpidos turbari instante & existente fermentatione. Vina defæcata, ex sua diaphaneitate rutilantia, ubi motum admittunt intestinum, immediate turbari ac materię crassę & obscurę secessus in iis fieri. Quærigit ergo, an hoc sit colliquescere, ubi plans soluta, antea visum subterfugientia corpora dejiciuntur. Motum non esse adeo paucum, ut sensus nostros non afficiat, probat non modo ex obscuratione liquorum, sed potissimum ex odore, sopore, vasorum clausorum disruptione. Nec fermentationem dissolutionem

nem

nem meram dici posse, sacharum enim, mel & farina in aqua soluta si filtrentur, solutionem absolutam esse: sed postea demum subsequi fermentationem, ubi propter motum intestinum flocculi, moleculæ, massulæ visibiles fiunt, cum concussione & collisione mutua & reciprocante fluctuatione indefessim agentes. Cumque *Freindius* hic quoque qualitatem suam occultam seu vim attractricem primitivam in auxilium vocet; in ea refutanda prolixam operam collocat. Ipsi fermentatio est motus intestinus partium solidarum leviorum, solutarum in aqua, speciali ei motui suscipiendo aptarum, cum rarefcentia utriusque, tam liquidi quam solidi, per stimulantis aut prementis copiosi aeris accessum, elasticitatem validam exercentis, suo ingressu fluctuatione partium utrarumque promoventis. Impugnat digestionem esse solutionem & in digestionem ignem culinarem adesse debere. Prius probat per digestionem solidorum, nullo liquido cinctorum, qualia recenset calces & sulphura metallorum & mineralium. Addit exempla alia contrarium suadentia. Posterius inde confirmat, quia ad digestionem absolvendam Chymici sæpius utuntur fimo, corticibus quercus, fœno madido, immo ipso Sole. Ipse igitur digestionem definit, quod sit ea operatio, qua, mediante calore vix æquante aut superante irradiationem Solis æstivi, corporum solidorum texturæ sensim disponuntur ad majorem rarefactionem, solutionem, secessum, adnationem. De præcipitatione *Freindium* nihil aliud afferre ait, nisi quod dudum statuerint Chymici etiam ignobiles. Instillationem liquoris ad præcipitationem non esse necessariam statuit, quia lamina cuprea sicca & solida præcipitat solutionem argenti; lamina ferrea cuprum solutum, argentum vivum pleraque metalla. Definit ipse præcipitationem, quod sit secessus coactus partium solidarum, liquido antehac innatantium. Contra definitionem crystallisationis *Freindianam*, quod fiat ex sale in aqua soluto, dein filtrato, postea evaporato, hanc instantiam affert, quod oleum vitrioli, spiritus cornu cervi aliaque per se in crystallos abeant. Omni experientie contraria pronunciat, quod salia volatilia figi debeant, antequam in crystallos mutari possint, & quæ sunt hujus furfuris alia. Ipse crystallisationem oriri

Cap. 8.

9.

10.

statuit ex copulatione vel congelatione plurium superficiecularum salino-terrestrium in liquido quocunque non in solutione mera aquea. Absolutis controversiis *Ereindianis*, coronidis loco ostendit acidum, alcali & muriaticum esse salia mere naturalia, & Medicinam non esse commendandam, nisi quæ sit tota empirica, longa experientia acquisita. Ceterum in hoc libro multa reperiuntur experimenta chymica Autori ipsi explorata.

Cap. II, 12.

OBSERVATIONS OF VARIOUS EMINENT CURES
of scrophulous Distempers &c.

h. e.

OBSERVATIONES DE VARIIS SINGULARIBUS curationibus scrofularum aliorumque agnatorum morborum, qui vulgo Mali Regii nomine veniunt, tumorum puta, ulcerum, cariei ossium, cæcitatibus & tabis &c.

Autore D. GIBBS.

Londini, apud W. Innys & Philippum Yeo, 1712, 8.

Plag. 6½.

Cum nonnemo Autoris famam, quam in curandis strumis Calis que morbis agnatis consecutus fuerat, ideo lacefferet, ne pretium promissum pro curatione filix feliciter facta solvere teneretur; ipse tandem id consilii cepit, ut in brevi aliquo Tractatu peritiam suam publice comprobaret. Melius autem scopum suum affecutus fuisset, si non tantum theoriam exposuisset, sed insuper methodum curandi, qua cum successu utitur, cum cautelis practicis addidisset. Causam scrofularum, tumorum, ulcerum, cariei ossium aliorumque istiusmodi morborum statuit acidum, quo lymphæ in glandulis lymphaticis coagulatur. Unde multos morbos eosdem cum scrofulis esse agnoscit, omnesque propemodum corporis partes malo isto corripere posse statuit, quia glandulæ lymphaticæ ubique occurrunt. Varia symptomata recenset ab isto malo procedentia, quæ inter cæcitatem refert, & propriis observationibus dicta confirmat. Rejicit celeberrimi *Ermüllerii* methodum curandi strumas, remediis discutientibus utentis: quia multa damna inde oriri expertus, si materia

si materia peccans ad alias corporis partes abigitur. Quoniam vero acidum lympham in glandulis lymphaticis coagulat; de his & secretionem animali differit & quædam affert aliis nondum observata. Monstrat nempe novum glandularum usum, in earum constrictione consistentem, qua liquorum secretorum particula ad firmiorem cohesionem adducuntur, ut fluidum resultat, quod sanguini nondum inerat. Provocat ad experimentum. Gutta bilis sanguini permixta eum amarum reddit. Si igitur bilis secerneretur a sanguine, qualis post secretionem apparet, amarus esse deberet. Hanc glandularum constrictionem spiritibus animalibus adscribit, quos cum vaporibus liquorum fermentescentium comparat. Ab iis igitur fibræ intumescunt & ideo secundum longitudinem contrahuntur. Unde consequitur, ob spirituum defectum glandulas relaxari. Quare cum spirituum operationes maximam partem cessent in somno; cibo nondum concocto si quis cubitum eat, chylum nondum elaboratum ad sanguinem transire colligit. Eandem rationem reddit, cur lympham nondum elaborata secernatur, strumis materiam præbitura. Lympham compositam arbitratur ex sale volatili & aliquo sulphure, fluido aqueo innatantibus. Sale volatili exhalante, lympham fieri spissiore & ab acido coagulari, quemadmodum lac ab aceto coagulatur. Acidum illud constare ex particulis admodum exiguis, acutis & rigidis, quoniam ossa ipsa atrodunt. Effectus malos coagulationis memoratæ fusius describit. In omnibus vero istiusmodi casibus, ubi lympham coagulatur, Mercurialia rejicit, quæ nihil profuisse observatione singulari docet. - Suam medendi methodum (quod nos dolere supra jam confessi sumus) celat, more plurimis Medicis communi, qui profectum Artis salutaris suo lucro postponunt. Lunæ influxum in corpora infirma exemplis & rationibus parum firmis corroborare nititur. Subjungitur tentamen de spiritibus animalibus & curatione convulsionum, una cum altero de forma & qualitatibus particularum essentialium in salibus & sulphuribus. Observat, opium plurimum conferre ad robur & agilitatem spirituum; interdum tamen in iis excitare fermentationem irregularem, immo sulphur opii interdum enecat spiritus,

ritus, ut expansionem naturalem nunquam recuperare valeant. Salia volatilia alcalina raro excitare fermentum expansivum spirituum. Deliria furiosa corrigi acidis volatilibus & spirituosus. Unde infert, spiritus animales esse fluidum, quod talium fermentationum & alterationum capax sit, qualis in sanguine deprehenditur, & componi ex salibus volatilibus partim alcalinis, partim nitrosis, sulphuribusque rarefactis, paucis quibusdam particulis aqueis admixtis. Essentiales salis particulae Autori nostro sunt corpuscula minuta, aliquantum rigida & acuminata. A diversitate acuminum, pororum, superficierum, rigiditatis & molis salium diversitatem derivat. Quamlibet vero olei vel sulphuris particulam pro fibra flexili & ductili habet. Hinc lignum ipsi flexile videtur, quia sulphureae particulae insunt: carbones vero flexiles non sunt, sulphure amisso. Diversitatem sulphurum a diversa mole, robore, tenuitate, densitate fibrarum deducit.

BERNHARDI VARENIi GEOGRAPHIA Generalis, in qua affectiones generales Telluris explicantur. Adjecta est Appendix, praecipua recentiorum inventa ad Geographiam spectantia continens, a JACOBO JURIN, A. M. Collegii S. Trinitatis Socio & Scholae publicae Novocastrensis Archidiacono.

Cantabrigiae, apud Cornelium Crownfield, 1712, 8 maj.

Alph. i plag. 15 Tabb. an. 9.

NOVAM hanc Geographiae *Varenii* editionem ideo commemoramus, quod *Jacobus Jurin* non modo operam dedit, ut nitide imprimeretur, sed & ex recentiorum inventis ea addidit, quae nostro aevi in ipsa desiderari poterant. De his igitur Supplementis pauca nobis dicenda sunt. Ad Cap. 2, quod de variis mensuris agit, notat, talium partium, qualium pes Anglicus est 1000, Gallicum esse 1066, Rhenanum 1030, Romanum 970. Ad Cap. 3 ex *Job. Baptista du Hamel* Historia Academiae Regiae Scientiarum & Commentarius ejusdem Academiae Scientiarum. A. 1700 & 1701 repetit observationes de vibrationibus penduli prope aequatorem tardioribus, monens, quod *Newtonus* atque *Hugenius*

us ovalem Telluris figuram inde eruerint. Est nempe per eorum calculum diameter æquatoris ad diametrum per polos ductam ut 692 ad 689, ita ut illa hanc superet pedibus fere 85, 200 Parisinis. Ad Cap. 4 exponit methodum, qua *Snellium* secuti Mathematici Parisienses semidiametrum Telluris investigarunt. Cumque quantitatem unius tantum gradus exploraverint, in qua error facile admittitur; *Cassini* quoque industriam commendat in exquirendis $6\frac{1}{2}$ gradibus positam & a nobis in Actis A. 1708 p. 232 jam laudatam. Ad Cap. 9 ex Commentariis supra laudatis methodum metiendi montium altitudines per barometrum representat. Ad Cap. 18 experimenta *Hallejana* de evaporatione aquarum recenset, in Actis A. 1705 p. 539 indicata. Ad C. 14 *Keplerianam* de fluxu & refluxu maris hypothesein a *Newtono* magis exultam explicat; sed in eo peccat, quod cum quibusdam contrariis suis gravitatem vim vocet, quoad operandi modum nobis ignotam, ab Autore Naturæ corporibus universis inditam, qua ad se mutuo accedere conantur, hoc est, qualitatem occultam: id quod paulo ante & sæpius improbavimus in his Actis & denuo improbamus, ne ad vetera ignorantia: asyla iterum redeatur. Ad Cap. 16 *Hallejo* applaudit de fontium origine detecta, quam in Actis A. 1684 p. 387 exhibuimus. Sed hic objectionibus *Philippi de la Hire* in Actis A. 1706 p. 364 propositis respondere debebat. Ad Cap. 19 pondus aeris per experimenta tubo *Torricelliano* & antlia pneumatica, ab *Ottone de Guericke*, Consule Magdeburgensi inventa, postea a *Boyllo* quoad structuram externam partem per immutata, sumta probat. Per *Haukbeji* experimenta rationem gravitatis specificæ inter aerem & aquam definit ut 1 ad 885. Agit & de vi elastica aeris, & quomodo inde altitudo atmospheræ determinetur, ostendit. Disputat contra *Philippum de la Hire* asserentem, quemadmodum annotatum est in Actis A. 1710 p. 205, aerem humidum esse magis elasticum sicco: sed quæ ex attractionis nova hypothese, seu potius commento, objicit, non admittet *de la Hire*. Disputat etiam contra *Parentium*, impugnans ea, quæ in Actis A. 1710 p. 206 rejiciuntur. Tabellam *Cassini* junioris adjungit, in qua altitudines aeris diversis barometri depressionibus per observationes respon-

respondentes exhibentur. Aeris per calorem expansionem experimento *Hauksbeji* definit: ubi addi poterat ex Diario Trevoltienfi A. 1705 art. 157 p. 1790 *Niqueti* experimentum, quo aerem ab aqua ebulliente calefactum ad condensatum esse deprehendit ut 47 ad 3, hoc est, fere ut 16 ad 1. Phiolam scilicet, cui tubus recurvus ex ferro stanno obducto affixuserat, aquæ ebullienti immisit, & aere sufficienter expanso, orificium tubi frigida immerisit. Notavit autem in phiala refrigerata aquæ uncias duas, grana sex, cum integra uncias duas, grana $7\frac{1}{2}$ caperet. Agit quoque de constructione thermometri Florentini, sed ita ut appareat, non expertum scribere. Laudat *Hauksbeji* experimentum, quo *Lowtorpium* secutus rationem sinus anguli incidentis ad sinum refracti in refractione lucis in aere definit ut 1000000 ad 999736. Ad Cap. 21 ventorum constantium historiam *Halleji* (quam vide in Actis Suppl. Tom. II p. 328) recenset: ubi & de causa ventorum in genere disquirat. Ad Cap. 26 demonstrationem paradoxæ propositionis tertiæ facilitatem a *Dittono* inventam affert. Ad C. 31 *Hugenianum* modum inveniendi locorum longitudines declarat, sed non omnino approbat, quia motus pendulorum versus æquatorem retardantur. Tabulam addit longitudinis & latitudinis locorum ex novissimis observationibus confectam. Ad Cap. 32 varia de projectione globi terrestris & ad Cap. 38 *Halleji* de acus magneticæ declinatione theoriam, in Actis A. 1687 p. 509 expositam, addit.

CONRADI SAM. SCHURZFLEISCHII *Epistolarum arcanarum varii, politici imprimis, historici, antiquarii & literarii argumenti Tomus II & ultimus, cura H. L. SCHURZFLEISCHII editus.*

Hale, apud Jo. Godofr. Rengerum, 1712, 8.

Alph. 2.

Est hoc tertium & ultimum volumen Epistolarum Schurzfleischianarum, quæ ut supremis B. Autoris annis scriptæ sunt, ita iudicium senile & emendatæ Latinitatis florere ad justam quasi maturitatem perductum ubique ostendunt, ac Muretti, Manutii, Sadoleti & aliorum, qui in hoc genere elaborarunt, eleganter.

elegantiam referunt ac repræsentant. Etsi vero hoc nomine potissimum se commendant, tamen nec rerum cognitione dignarum argumentis destituuntur. Multa inprimis ad rationem & statum Imperii, qualis fuit ab anno 1690 usque ad A. 1708, quo Autor mortem obiit, spectantia comprehendunt, quæ animumpatriæ amantem & de salute publica sollicitum produunt. Cap. IX sodalitates ad excolendum historiam Germanicam instituendæ meminit, eique operam suam a Christiano Francisco Paullini requisitam non denegat, sed pacis tempora, quibus Principes ad præsidia instituto huic necessaria suppeditanda provisuri sunt, expectanda censet. Ep. XVI de Jacobo VI Scotiæ & I Magno Britannia Rege memorat, eum a stricti gladii conspectu propterea abhorruisse, quod Maria mater ejus paulo ante partum, percussoribus Dav. Rizii amasii sui, ab Henrico conjugè inimicis, exterrita fuerit, idque ab omnibus historiæ ejus scriptoribus prætermisum, sed a Digbæo in libro de Sympathia annotatum esse, affirmat. Ep. XLII *Amstelodamum* in antiquis Batavorum annalibus & diplomatibus veterum Hollandiæ Comitum *Amstelredamme* legi, atque adeo, si ratio veteris Scripturæ habenda sit, *Amstelredamum* exarari oportere existimat, unde miratur, Jo. Is. Pontanum, qui urbis historiam descripsit, vulgarem scribendi rationem retinuisse. Epp. LX & seqq. ex Italia scriptis bibliothecas ibi perlustratas, inprimis Mediceam, Laurentianam, Marcianam, laudat, ac potissimum de inspectis Pandectis Florentinis sibi gratulatur. Ill. Maghiabechii humanitatem & benevolentiam magnis laudibus extollit, qui Florentiæ commoranti inter alia dixit: *ego, si eo essem loco, ut Magni Ducis potestate fungerer, omnes urbis portas clauderem, ne exiret Schurzschischius, cum quo vivere & mori optarem.* Ep. LXII Romæ Ciampinum, Bellorium & Fabrettum, quos passim triumviroſ literatorum Romanorum vocat, se convenisse gaudet, & ex hujus præcipue sermonibus multa observatu digna refert, quorum nonnulla ipsis Autoris verbis repetimus: *tria millia inscriptisnum i redita nobis ostendit, Reinesium magnopere laudavit, sed a P. Servio, qui Romæ veteres inscriptiones misit, non semel deceptum affirmavit, eo quod mendose interdum descripsisset.* Pyr-

rum Ligorium appellavit impostorem, Capaccium quoque errores admisisse crebros, testatus. Lucam Langermannum eodem loco quo Ligorium, habuit, eumque jam a Reinesio notatum, impostoremque nominatum, confirmavit. Suaresium insuper in Praeneste, neque veterem urbis situm calluisse, neque idoneas inscriptiones evoluisse, professus est. Angelonium in numis, non in antiquis inscriptionibus operam posuisse, quamvis nec in numis per omnia eruditus fecerit satis. Gronovium jun. non vidisse Romam, & tamen de Roma urbis, & vicini agri, situ judicare voluisse: ob amicitiam inter se Vossiumque contractam, iratum sibi & insensum esse. Paulo post ex sermone Rasari Abbatis Rom. refert, Tschirnhausium multos codices MSS. in Italia & Sicilia collegisse, per plures etiam Spinozæ libros manu exaratos sibi comparasse, sed hos amico cuidam commodo datos, ab eoque, deprehensa impietate, combustos esse. Ep. LXIII & LXVI Norisium Schelstrateno in munere curandæ bibliothecæ Vaticanæ Pontificis R. beneficio & voluntate successisse scribit, invitis licet & repugnantibus Patribus Ignatianis, qui propter historiam Pelagianam invidioso Jansenistæ nomine eum criminati fuerint. Ep. LXIV ex lapidibus villæ Borghesianæ nonnullas Gruteri inscriptiones supplet & emendat. Ep. CXII Scaligeri notas MSS. in Hipparchum J.G. Gravio petenti mittere, recusat, eas Autoris sui fama & existimatione non satis dignas esse, causatus. Ep. CXXXV Petavii invidia adscribit, quod Scaligerum inventæ Periodi Julianæ gloria privare studeat, cum Periodus Cæptana, quæ ante Scaligerum extiterit, ab illa multum differat. Ep. CLV Samuelis Bocharti, Viri præstantissimi & in conjecturis sagacissimi, librum de Paradiso intercuisse dolet; quod vero Huetius in eodem argumento versatus eum non nactus fuerit, non temere credendum putat. Ep. CLXXII, a Tenzelio de actis in causa Kaufungiana consultus, ea sibi in arce Vitæbergensi visa esse profitetur, & Kaufungum a Jactis Lipsiensibus, Fridbergensibus & Halensibus una voce & sententia capitis damnatum esse confirmat, adeoque historiæ illius veritatem extra controversiam ponit.

Sub finem annectuntur *Supplementa Orthographiæ Romanæ* in proxime præcedenti volumine Epistolarum promissa, in quibus
juxta

juxta ordinem Alphabeticum proferuntur ea, quæ in Orthographia Schurzleischiana a M. Jo. Dav. Cœlero edita, præterita & postea demum observata sunt. Ita e. g. *Absinthium* perperam scribi absynthium, ostenditur ex origine Græca, quæ ἀψίνθιον tuetur. Mos vero ille, quo I & Y liberius commutantur, ut in vocibus: *Tyberis* pro *Tiberis*, *sydus* pro *sidus*, *consydero* pro *confidero*, *anyle* pro *ancile*, *pyrum* pro *pirum*, vitio sequiorum temporum tribuitur, cum in Italia renascentibus literis plerique adhuc minus instructi confirmatique essent. P. 3 *Ædilius* rectius scribi, quam *Ædilitius*, cum Aldo Noster pronunciat, & idem de similibus vocibus accipiendum esse, monet, ut: *advecticius*, *tribunicius*, *adventicius*, quæ perperam scribuntur: *advectitius*, *tribunitius*, *adventitius*. P. 6, 7 *Ara* antique scriptum fuit *asa*: littera N deinde interposita, fieri cœpit *nasa*, & rursus N melioris soni causa extruso formata est *ara*, illam altaris partem significans, quam supplices tangebant ac prehendebant. Vetustæ legis verba sunt: PELLEX. ASAM. IVNONIS. NE. TAGITO. Ceterum ut *ἄρα* & *ἄλιον* apud Græcos, sic apud Latinos *ara* & *aliare* differunt. Illa diis inferis & superis, hoc tantum superis, veterum superstitione, consecratum erat. P. 14 *Cassam* semper a Cicerone pro *causa* scriptum fuisse, testatur Fabius, idem de Virgilio confirmat Sabinus ad *Æn.* I v. 8, addita ratione; quod S geminari debeat, quoties vocales longas sequatur. Hinc & *cassum*, *divisiones*, pro *casu* & *divisione* ab eodem exaratum esse. P. 15 *Et cetera* recte scribi & adhiberi, secus ac Cellarius, putat. P. 20 *Divom*, *servom*, *evom* &c. veteres scripsisse, ostenditur, pro *divum*, *servum* &c. quia litteram V geminare noluerint. Consentit Pierius in Virg. *Æn.* VII, 139. P. 34 *Noxa* & *noxia* ita differunt, ut illa pœnam, hæc culpam significet. P. 39 *postumus*, non *posthumus*. Non enim, ut vulgo putant, ex *post* & *humus*, sed ex antiquo *posterrumus* nomen hoc contractum est. Sed hæc exempli causa attulisse sufficiat: plura enim ipsa elegantis libelli lectio suppedabit.

ERRATA.

Pag. 203 lin. 9 pro *Suppl. T. V. Sect. V* lege paulo ante p. 197.

428 lin. 24 post *VIGNOLA* adde *REGULÆ*.

464 lin. pen. lege *Tomo III.*

INDEX

INDEX AUTORUM.

INDEX AUTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine
recensentur.

*I. Libri Theologici & ad Historiam
Ecclesiasticam spectantes.*

A Nonymi Principia Deismi candide exposita.	266
Logica Sacra & Metaphysica exemplis Theologicis illustrata.	287
D. Bray Papale dominium & persecutio antiquis & recentioribus temporibus exercita. Tomus I.	530
Buddei (Jo. Francisci) Commentatio de Concordia Religionis Chri- stiana, statusque civilis, &c.	39
Dodwelli (Henrici) Casus olim eminus considerati nunc re ipsa existentis decisio.	443
Eisenmengeri (Jo. Andrea) Judaismus detectus Pars I.	15
Pars II.	169
Feustkingii (Jo. Henr.) Palinodia sacra.	237
Grabe (Jo. Ernesti) Tentamen circa duo MSs Arabica & erro- res Guil. Whiston.	201
Heineceii (Jo. Michaelis) vera delineatio Ecclesie Græcæ quoad antiquum & præsentem statum.	91
Heumannii (Christoph. Augusti) Enixptis in Specimen Commen- tarii MS. in Jobum Hieronymo tribuit.	21
Hilfcheri (Pauli Christ.) Epistola de reliquiis Adami.	188
Schediasma de Bibliotheca Adami.	188
Hombergk zu Vach (Jo. Friderici) Pererga Sacra.	385
Hooper (Georgii) de Valentinianorum hæresi conjectura.	183
Huylenbroucq (Alphonfi) Vindicationes ad librum sub tit. Artes Jesuitica, & alios libellos famosos.	86
S. Irenæi contra hæreses Libri V ex edit. Renati Massueti.	173
	277
Ittigii (Thoma) Historia Concilii Nicani.	330
Langii (Joachimi) Exegesis Epistolarum D. Petri.	390
	Della

INDEX AUTORUM.

<i>Della Lega (Matth. Berlandi) Novum Fœdus ex Græco Italice redditum. Volumen II.</i>	235
<i>Nicols (Guilielmi) Historia Sacra Libri VII.</i>	395
<i>Raphson (Josephi) Demonstratio de Deo.</i>	27
<i>Epistola miscellanea.</i>	62
<i>Ravizza (Jo. Philippi) Novum Fœdus ex Græco Italice redditum. Volumen II.</i>	235
<i>Sanctii (Casparis) Commentarii in Librum Job.</i>	19
<i>Schmidii (Andrea) Lexicon Ecclesiasticum minus.</i>	313
<i>Stillingfleeti (Eduardi) Opera omnia. Vol. I & II.</i>	7
<i>Vol. III.</i>	106
<i>Vol. IV, V & VI.</i>	337
<i>E Wächtleri (Christofridi) Literis ad J. B. M. excerpta.</i>	512
<i>Weissenburgensis Monachi incerti Catechesis Theotisca, cum commentario Jo. Georgii Eccardi.</i>	523
<i>Whittoni (Guilielmi) Responso ad Petri Allixii Observationes, &c.</i>	196
<i>Whitby (Danielis) Tractatus de imputatione divina peccati Adami posteris ejus universis in reatum.</i>	115
<i>Xeres (Johannis) πρὸς Πάρισον ad Judæos.</i>	270

II. Libri Juridici.

B <i>Rummeri (Friderici) Opuscula Juridico-Historico-Philologica.</i>	506
<i>Dodwelli (Henrici) Casus olim eminenti considerati, nunc re ipsa existentis Deciso.</i>	443
<i>Gündlingii (Nic. Hier.) de efficientia metus Liber singularis.</i>	210
<i>Ludewig (Jo. Petri) Differentia Juris Romani & Germanici.</i>	323
<i>L. B. de Pufendorf (Samuelis) de Jure Natura & Gentium Libri VIII Germanice versi, cum Not. N. Herzii & J. Barbeyras.</i>	31
<i>Schraderi (Martini) Tractatus de causis Fori Ecclesiastici.</i>	89
<i>Schwederi (Christoph. Herm.) Theatrum prætensionum & controversarum illustrium in Europa.</i>	285
<i>Struvii (Burcardi Gottelffi) Syntagma Juris Publici Imperii Rom. Germanici.</i>	79

INDEX AUTORUM.

Willenberg (Sam. Frid.) *Tract. de eo, quod iustum est circa excursiones maritimas.* 261

III. Libri Medici & Physici.

- A**cademia Casareo-Leopoldina *Natura Curiosorum Ephemerides. Centuria I & II.* 344
- Anonymi (F. D. C.) *brevis in vim centrifugam materiae aetherae nullatenus idoneam ad centripetos gravium motus imprimendos Observatio.* 357
- Bianchi (Jo. Baptista) *Historia Hepatica, seu de hepatis structura, usibus & morbis.* 212
- De Fontenelle *Historia Academiae Regiae Scientiarum Anni 1709.* 154
- D. Gibbs *Observationes de variis curationibus scrofularum & Mali Regii, &c.* 548
- Hartsoeker (Nicolai) *descriptio duarum libellarum nova ratione descriptarum.* 34
- Lancisii (Jo. Maria) *Dissertatio de nativis & adventitiis Romani caeli qualitibus, &c.* 326, 468
- Leupoldi (Jacobi) *Antlia pneumatica illustrata Continuatio prima.* 365
Machine anamorphotica ad deformandas imagines a speculo cylindrico reformandas. 273, 367
- Le Mort (J.) *Facies & pulchritudo Chymiae ab afflicis maculis purificata, &c.* 543
- Mulleri (Jo. Maria) *Casus Medico-Chirurgicus de Effractura cranii.* 518
- Paxton (P.) *Specimen Physico-Medicum de corpore humano & ejus morbis.* 69
- Poleni (Johannis) *Dialogus de Verticibus caelestibus.* 420
- Preuss (Maximiliani) *Vulnerum aliarumque lesionum Sciagraphia.* 356
Agendorum apud egros illas in nuce. 473
- Vallisnerii (Antonii) *Cogitata & experimenta circa opinatum cerebrum petresfactum &c.* 352
- Verduc

INDEX AUTORUM.

Verduc (Jo. Baptista) Opera Chirurgica. 416

IV. Libri Mathematici.

- A** Nozzyi (F. D. C.) Brevis in vim centrifugam materia at-
 ree, nullatenus idoneam ad centripetos gravium motus im-
 primendos Observatio Physico-Mathematica. 357
- Bernoulli (Johannis) Angulorum arcuumque Sectio indefinita per
 formulam universalem expressa sine serierum auxilio &c. 274
 de eadem Sectione Continuatio. 329
- Bion (Nicolai) Tractatus de constructione & precipuis usibus in-
 strumentorum Mathematicorum. 223
- De Champdoré (Dury) Nova editio Jac. Barozzii de Vignola Re-
 gul. V. Ordinum Architecturae. 428
- De Fontenelle Historia Academiae Regiae Scientiarum Anni 1709.
 154
- Gauppertii (Johannis) Gnomonica mechanica universalis. 35
- Grandi (Guidonis) de infinitis infinitorum & infinite parvorum
 ordinibus Disquisitio Geometrica. 221
- Hartsocker (Nicolai) Descriptio duarum libellarum nova ratione
 constructarum. 34
- Heinrich (Christophori) Observatio Eclipsis Lunaris. 128
- Com. ab Herberstein (Ferd. Ern.) Erotema; an studium Geome-
 triae Remp. administranti obstaculo sit, an adminiculo? 520
- Jurin (Jacobi) Appendix ad Bernh. Varenii Geographiam, recen-
 tiorum inventa Geographica continens. 550
- Kirchii (Godofredi) vidua. Vide Winckelmannia.
- Leibnitii (Godofredi Guil.) Observatio, quod rationes sive propor-
 tiones non habeant locum circa quantitates nihilo minores, &
 de vero sensu Methodi infinitesimalis. 167
- Leupoldi (Jacobi) Machine anamorphoticae ad deformandas ima-
 gines, a speculo cylindrico reformandas. 273, 367
- Liebknecht (Jo. Georgii) Geographiae generalis Elementa. 368
- Newtoni (Isaacii) Analysis per quantitatum series, fluxiones ac dif-
 ferentias, &c. 74
- Pellicani (Wenceslai Josephi) Arithmeticus perfectus, qui tria nu-
 merare nescit, &c. 129

Poleni

INDEX AUTORUM.

Poleni (Johannis) <i>Dialogus de vorticibus celestibus.</i>	420
<i>Quadratura circuli Archimedis & Hippocratis</i>	
<i>Cibii analyticè expressa.</i>	420
Scognamiglio (Damiani) <i>de planarum aequationum resolutione</i>	
<i>Epistola ad D. Paulum Francone.</i>	522
Sutherland (Guiljelmi) <i>Architectorum navalium Adfator.</i>	130
Varenii (Bernhardi) <i>Geographia generalis, cum Appendice Jac.</i>	
<i>Jurin.</i>	550
Varignonii (Petri) <i>Responsio ad P. Grandini librum de infinitis infinitorum.</i>	154
De Vignola (Jac. Barozzii) <i>Regula quinque Ordinum Architecturae.</i>	428
Wells (Eduardi) <i>Tyrocinium Astronomicum, Chronologicum & Gnomonicum.</i>	523
Winkelmanniæ (Maria Margaretha) <i>Preparatio ad oppositionem magnam, &c.</i>	77

V. Libri Historici, Geographici &c.

A Bdua (Stephanus) <i>Iusto Vicecomiti secunda Romæ defensori, profigatori Admonitionem & Sal.</i>	478
Ackeri (Jo. Henrici) <i>Appendix ad vitam & testamentum Francisci Petrarce.</i>	384
Allatii (Leonis) <i>Apes Urbanae.</i>	42
Anonymi <i>Apologia pro Johanne Basilde II M. Duce Moscovia.</i>	231
<i>Thesaurus Numismatum modernorum seculi XVIII.</i>	233
P. Anselmi <i>Historia Genealogica & Chronologica familia Regiæ Gallicæ & Officialium corona. Tomi II.</i>	529
Arpe (Petri Frid.) <i>Theatrum Fati seu notitia Scriptorum de providentia, fortuna & fato.</i>	526
Banduri (Anselmi) <i>Imperium Orientale, sive Antiquitates Constantinopolitanae. Tomus I.</i>	485
Basnagii (Jacobi) <i>Historia Judæorum suo auctori & pristina conditioni restituta.</i>	413
Battely (Johannis) <i>Antiquitates Rutupinae.</i>	185

D. Bray

INDEX AUTORUM.

<i>D. Bray Papale dominium & persecutio tam in Principes, quam plebem exercita. Tomus I.</i>	530
<i>Brummeri (FridERICI) Opuscula Juridico-historico-philologica.</i>	506
<i>Crescimbeni (Jo. Marii) Commentarii in historiam Poeseos Etrusca. Vol. II Pars I & II.</i>	43
<i>Dewerdeck (Godofredi) Silesia Numismatica.</i>	241
<i>Dlugosii (Johannis) Historia Polonica Tomus I seu Libri XII.</i>	302
<i>Fabricii (Jo. Alberti) Menologium sive libellus de mensibus centum circiter populorum.</i>	517
<i>Gronovii (Jacobi) Decreta Romana & Asiatica, e Josepho expuncta, restituta.</i>	411
<i>Suade aliquot loca emendata.</i>	411
<i>Hammelmanni (Hermannii) Opera Genealogico-Historica de Westphalia & Saxonia Inf.</i>	193
<i>Hermannii (Leonb. Dav.) Maslographia.</i>	472
<i>Hilscheri (Pauli Christ.) Epistola de reliquiis Adami.</i>	188
<i>Schediasma de Bibliotheca Adami.</i>	188
<i>Hudson (Johannis) Geographia veteris Scriptores Graeci Minor. Vol. III & IV.</i>	532
<i>Imperialis (Johannis) Museum Historicum.</i>	42
<i>Josephi Decreta Romana & Asiatica restituta.</i>	411
<i>Junckeri (Christiani) Manuductio ad Geographiam medii aevi.</i>	371
<i>Kettneri (Frid. Ernesti) Antiquitates Quedlinburgenses.</i>	373
<i>Leibnitii (Godofredi Guilielmi) Scriptorum Brunsvicensium illustrium Tomus II.</i>	49
<i>Tomus III.</i>	138
<i>Liebcknecht (Jo. Georgii) Elementa Geographiae generalis.</i>	308
<i>Longinus vide Dlugosius.</i>	
<i>Matthæi (Dominici Barnaba) Commentarii historici de antiqua urbe Tusculo, hodie Eracato dicta.</i>	493
<i>Perizonii (Jacobi) Aegyptiarum originum & temporum antiquissimorum investigatio.</i>	537
<i>Reimmanni (Jac. Frid.) Recensio specialis Bibliotheca Vindobonensis a P. Lambecio & D. Nesselio congesta.</i>	400
Bbbb	Ricco-

INDEX AUTORUM.

Risobaldi (Romualdi) <i>Apologia Diarii Italici Bernb. Mont-fauconii contra Observationes Fr. Ficoronii.</i>	396
Richardi (Barthol. Christiani) <i>Historia Bibliotheca Caesarea Vin-dobonensis.</i>	402
Rymer (Thoma) <i>Fœdera, Conventiones, Litera & cujuscunque generis Acta publica Anglicana. Tomus IX.</i>	97
Schurzleischii (Henr. Leonhardi) <i>Notitia Bibliotheca Principa-lis Vinariensis.</i>	402
Schwederi (Christoph. Herm.) <i>Theatrum Historicum praten-sionum & controversiarum illustrium in Europa.</i>	285
Sequester <i>vide</i> Vibius.	
Struvii (Burchardi Gottbelff) <i>de Germanici Imperii mutationi-bus Notitia brevis.</i>	240
Strype (Johannis) <i>Vita Martini Parkeri, Archiep. Cantuar.</i>	433
Valbonnassii <i>Commentarii ad instruendam Historiam Delphina-tus.</i>	491
Valsechi (Virginii) <i>de M. Aurelii Antonini Elagabili Tribunitia Potestate & Dissertatio.</i>	498
Varenii (Bernhardi) <i>Geographia.</i>	550
<i>Variorum Vitae selectae illustrium Virorum, ut & Helena Cornare & Cassandra Fidelis.</i>	131
Velleji Paterculi <i>quae supersunt cum var. Lect. & Notis.</i>	209
<i>ex Edit. J. G. Walchii.</i>	383
Vibius Sequester <i>de Fluminibus, fontibus, lacubus, nemoribus, paludibus, montibus, gentibus, quorum apud Poetas mentio fit, cum Not. Fr. Hesselii.</i>	120
Viccomitis (Justi) <i>Mediolanum secunda Roma, Dissertatio Apo-logetica.</i>	474
<i>pro Bernardino Corio, Mediol. Historico, Dis-sertatio.</i>	502
<i>Colonia Ticinia Romanae commentum exsus-satum.</i>	504
Zaluski (Andrea Chryssostomi) <i>Epistola Historico-familiares.</i>	
<i>Tomus I.</i>	296
<i>Tomus II.</i>	450
Zerneke (Jac. Henr.) <i>Nucleus Chronici Thorunensis.</i>	300
	VI. Li-

INDEX AUTORUM.

VI. Libri Miscellanei.

Ackeri (Jo. Henr.) <i>Opuscula Eloquentia. Fasciculus I.</i>	288
Anonymi <i>Thesaurus Numismatum modernorum hujus seculi.</i>	233
<i>Grammatica Anglo-Saxonica e Hicetiano Thesau- ro excerpta.</i>	285
<i>Logica & Metaphysica exemplis Theologicis illustra- ta.</i>	287
Antonini <i>Liberalis Fabule.</i>	527
Barnesii (Josue) <i>Editio Homeri Iliadis & Odyssee.</i>	1,54,308
Bedford (Arturi) <i>ingens Musica abusus ostensus.</i>	134
Bentleji (Richardi) <i>Nota & emendationes in Q. Horatium Flac- cum.</i>	481
De Beller (Johannis) <i>Scripta prosa oratione & Carmina.</i>	87
Buddei (Jo. Francisci) <i>Dissertationum Pars IV.</i>	39
Cellarii (Christophori) <i>Dissertationes Academicæ.</i>	190
Crescimbeni (Jo. Marii) <i>Commentarii in Historiam poeseos Etru- scæ. Vol. II Pars I & II.</i>	43
Dewerdeck (Godofredi) <i>Silesia Numismatica.</i>	241
Fabricii (Jo. Alberti) <i>Menologium sive libellus de mensibus &c.</i>	517
Frisch (Jo. Leonhardi) <i>Novum Dictionarium Gallo-Germanicum & Germano-Gallicum.</i>	41
Gabriæ <i>Fabula.</i>	527
Gebhardi (Jani) <i>Variar. Lect. & emendat. in Livium Specimen.</i>	406
Hardevuyft (Aloysii) <i>Paraphrases Odarum XXIV Q. Horatii Flacci.</i>	259
Von der Hardt (Hermannii) <i>de juramento per dextra carpum Commentatio.</i>	121
Com. ab Herberstein (Ferd. Ern.) <i>Eretema Pol. Philologicum; an studium Geometriæ Rempubl. administranti obstaculo sit, an adminiculo?</i>	520
Hermannii (Christoph. Aug.) <i>Parerga Critica.</i>	280
Homeri <i>Ilias & Odyssea ex Ed. Josue Barnes.</i>	1,54,308
Bbbb 2	Homeri

INDEX AUTORUM.

Homeri <i>Ilias & Odyssea</i> ex Ed. Jo. Henr. Lederlini & Stephani Bergleri.	318
Horatius Flaccus ex recensione & cum not. Rich. Bentleji.	481
Kœrberi (Christiani) <i>Lexicon Particularum Ebraearum.</i>	334
Libanii <i>Sophista Epistolarum adhuc non editarum Centuria Selecta</i> , cum Not. J. C. Wolfii.	83
Nicols (Gulielmi) <i>de Literis inventis Libri VI.</i>	253
Noel (Francisci) <i>Sinensis Imperii Libri Classici sex Latine translati.</i>	123, 224.
Phædri <i>Fabula cum notis J. Ge. Walchii.</i>	527
L. B. de Pufendorf (Samuelis) <i>de jure natura & gentium Libri VIII Germanice versi</i> , cum not. N. Hertii & J. Barbeyrac.	31
Raphson (Josephi) <i>Epistola Miscellanea.</i>	62
Salmasii (Claudii) <i>ad Chronicon Hieronymi, Eusebii & Paschale varia Lect. & emendationes.</i>	402
Schurzleischii (Conradi Sam.) <i>Epistola arcana Pars I.</i>	229
	Pars II. 552
(Henr. Leonb.) <i>variar. Lect. & emendat. in Livium a Jano Gebbaro erutarum specimen.</i>	406
Schyz (Pontiani) <i>Romanum Imperium doctum per Imperium charitatis.</i>	479
Seligmanni (Gottlob. Friderici) <i>Orationes & Programmata.</i>	37
Stillingfleeti (Eduardi) <i>Opera omnia. Vol. I & II.</i>	7
	Vol. III. 106
P. Syri <i>Sententia.</i>	527
Verani (Cajetani Felicis) <i>Pantheon arguta Elocutionis & omnigenæ eruditionis &c.</i>	289
Zaluski (Andr. Chrysofomi) <i>Epistole Historico-Familiares. Tomus I & II.</i>	296, 450

INDEX RERUM

NOTABILIORUM

in hoc Volumine obviarum.

A bbatissarum <i>Quedlinburgensium series.</i>	379	Acicula <i>deglutita per vias urinæ reddita.</i>	347
		Acidum	

INDEX RERUM NOTAB.

Acidum quid?	148	Aeris altitudo per ejus elatē	
in homine quid?	549	rem determinari potest.	551
lympham coagulat.	549	ab aqua ebulliente rare-	
Acida vegetabilium & minera-		facti ad condensationem ra-	
lium eadem.	148, 149	tio.	552
Adamus in statu innocentia ut		& aqua gravitas specifica	
genus propagasset?	32	quanta?	551
Adamus peccatum cur posteris		Æther absolute fluidus.	415
obliget?	116, 119	Affectus quid sint?	125
reliquia & bibliotheca.		Agrorum figura quenam opti-	
	189	ma?	225
Adulatores num sint pii?	127	Alchymistæ num in Rep. tole-	
Adulterii vox apud veteres		randi?	40
Germanos nulla.	524	Alemanni unde dicti?	376
Adulteria ut in Delphinatu		Alexander Severus cur Chri-	
olim punita?	494	stianus dictus?	542
Adultorum apud Chineses do-		Alexandrinæ Bibliorum Codicis	
ctrina.	124	collatio integra absoluta.	202
Æger num morbi essentiam de-		De Allatii (Leonis) Apibus Ur-	
terminare valeat?	70	banis judicium Bailleti.	42
Ægypti nomen unde?	537 seq.	Allium a calculo preservat.	347
Ægyptiorum chronologia per-		Allodiales Ducatus num in Ger-	
plexa.	538	mania dentur?	82
theologica cum Va-		Allodialium Comitatum in	
lentinianorum dogmatibus		Germania exempla.	82
comparata.	184	Alphonfus X Castella Rex nota-	
Æquationes planæ resolutæ.	522,	ius.	521
	523	Altare & ara ut differant?	555
Ær heterogeneus est.	146	Amstelodamum an Amstelve-	
humidus num satis elasti-		damum scribendum?	553
cus?	551	Amyraldi de peccato originali	
Æris elasticitas in diversis locis		sententia confusata.	118
non eadem.	146	Pro Aneurismate fascia nova:	
Ærē comprimendi instrumen-			417
tum.	385	Angelonius (Jo. Petrus) nota-	
Æris gravitas probata.	551	ius.	554
		Bbbb 3	Ange-

INDEX RERUM.

Angelos <i>num adoraverint Ju-</i> <i>dei?</i> 414	Aqua <i>num aere levior fieri pos-</i> <i>sit?</i> 546
In Anglicanæ Eccl. Episcopos <i>modernos num cadat crimen</i> <i>hereseos?</i> 446	Aquæ unius digiti cubici pon- <i>mus.</i> 131
Anglicani Schismatis sub Wil- <i>helmo III historia.</i> 444	<i>in aerem transelementa-</i> <i>tio defensa.</i> 370
Anglo-Saxonica Grammatica <i>novæ.</i> 286	<i>Romana salubres.</i> 328
In Anglo-Saxonicam linguam <i>merita Mattb. Parkeri.</i> 442	<i>stagnantes morborum cau-</i> <i>sa.</i> 468
Anguillarum ovarium. 349, 350	Aquarum salubrium nota. 327
Angulorum <i>sectio indefinita.</i> 274, 329	Aquilæ in Medicina usus. 349
Anima rationalis quando <i>secui</i> <i>infundatur?</i> 349	<i>pinguedo nervina.</i> 349
<i>non inextensa.</i> 63, 64, 65	<i>pernionibus con-</i> <i>ducit.</i> 349
<i>num corrumpatur?</i> 68	Ara & altare <i>ut differant?</i> 555
Animæ definitio. 480	Architecturæ principia. 130
<i>immaterialitas & im-</i> <i>mortalitas impugnata.</i> 63	<i>marina defectus.</i> 130
<i>immaterialitas asserta.</i> 67	<i>navalis descriptio.</i> 130
Anni principium apud Sinas. 127	Archæus (Paulus) laudatus. 295
<i>Pontificum & Indictionis</i> <i>in instrumentis Delphinatus</i> <i>notati.</i> 497	Argenti in aurum transmuta- <i>tio.</i> 149
Antestatus quis? 509	Artii & Arianorum dogmata <i>discrepant.</i> 201
De Antiquitate Britannæ liber <i>quem Autorem habeat?</i> 441	De Ario & Arianismo singula- <i>ria.</i> 351 seq.
Antliæ pneumaticæ apparatus <i>immutatus.</i> 365	Arithmetica <i>decadica non uni-</i> <i>ca.</i> 129
Aqua fortis cur aurum solvat, <i>non argentum?</i> 149	Arithmeticæ dyadica usus. 129
<i>regia cur argentum solvat,</i> <i>non aurum?</i> 149	De Arnaldo Lubecensi Leibnii <i>judicium.</i> 53
	Arpe (Petr. Frid.) notatus. 527
	Astrologia <i>defensa.</i> 78
	<i>an certa?</i> 78
	Astro-

NOTABILIORUM.

Astronomia <i>physica</i> a quibus exculta?	420.	Barometra non alterantur frigore & calore.	145
Astronomiæ <i>theorica</i> historia.	152	Barometricæ observationes varia.	145
Atheismus confutatus.	10	Bartoloccius notatus.	414
Atheismi <i>hodierni</i> causa.	65	Basilidis II (Jo.) <i>Apologia</i> .	231sq.
Athenarum <i>elogia</i> .	85 seq.	Basnagii (Jac.) <i>Historia Judaica</i>	integritati restituta.
Attentio ad <i>historiam naturalem</i> necessaria.	344	Bedford (Arturus) notatus.	137
Attraxio vis <i>explosa</i> .	543, 551	Bellijus num Status Imperii habeant inter se?	211
Augusti vox unde?	325	Benêdictinis num debeatur Christianismi in Anglia propagatio?	343
Pol. Regis electio.	455	Benlherade (Isaacus) laudatus.	89
apophregma.	460	Bergensis Ducatus Jagelloni in feudum oblati.	305
Auri <i>genesis</i> .	149	Bertucci (Basili) obitus.	95
Auster quid utilitatis afferat regioni?	327	De Besser (Johannes) laudatus.	88
num Romæ noxius?	469	Bibliotheca Vindobonensis profectus quis?	402
Avtomati sonus in pariete auditus.	348	Vinariensis historia.	403
Axioma <i>Metaphysicum</i> palmarium.	29, 30	Matth. Parkeri facta.	442
Azzonis Marchionis posterit.	141	Ed. Stillingfleeti facta.	9
B aconiæ (Anna) eruditio.	437	Germanorum precipua.	403
Balaam quid?	180	Bierum (Henricus) laudatus.	35
Baldachinus num Poloniæ Primaticonveniat?	454	Bilis quando ex folliculo suo effluit?	216
Balnei Equitum symbolum.	38	definitio, ortus & usus.	216
In Baptismum blasphemæ Judæorum.	18	quantitas in corpore humano.	216
Barlovii (Thomæ) liber sub tit. Papatus recusus.	531	no.	216
Barucius (Josua) notatus.	3 sq. 56 sq. 308 sq. 321 sq.		
Barometrum in eclipsi Solari invariabile.	350		

INDEX RERUM

Bilis exuberantis aut deficientis causa.	219	Calculi in felle reperi.	347
crassa causa.	219	in utero reperi.	348
depravata qualitates.	220	magni in vesica.	416 seq.
Billigus (Herm.) num fuerit Dux Saxonie?	377	Calendarum fraternitas unde dicta?	53
Bocharti (Sam.) liber de paradiso deperditus.	554	Calx affusa aqua cur incalescat?	146
Bohemie Regum numi.	242	Cancrorum stomachi ut generentur?	147
Boum fel est sapo naturalis.	149	Candoris ortus.	344
Boves ut cito pingues fiant?	346	Canonici uxores alere ab Elisabetha Angl. Regina prohibiti.	436
Brandenburgicæ domus a Colummensibus origo.	305	Capaccius notatus.	554
Bronchoceles cura extraordinaria.	418	In Capitis vulneribus hepatis abscessus unde?	219
Brummeri (Friderici) vita.	506	Carnoviensem Ducatum quo titulo Georgius Marchio a Ludovico R. acceperit?	249
Brunsviga a quo fundata?	49	Carolovicensis pacis singularia.	463
Brunsvicensium & Estensium Ducum origo eadem.	141 seq.	Cartesius (Ren.) notatus.	11
rerum Scriptores.	49, 138	Casimiri (Jo.) Pol. R. ingenium.	298
Buddeus (Jo. Franc.) refutatus.	175	abdicatio.	298
Bullarum usus apud Romanos.	187	epitaphium.	300
Buschius (Herm.) primus Poeta Germanus.	194	Cassianus (Jo.) num Scythia?	401
autor Epistolarum obscurorum Virorum.	194	Castratione mania curata.	347
C achou quid sit?	148	Celeritas quid secundum Le More?	544
Cainat Arabibus cantatrix.	135	Cerebrum petrefactum.	352
Calcinatione ut fiat?	545	expulisse quid noceat?	278
Calculus vesicæ ex prava dieta.	417	China in regna divisio.	124
Calculi remedia.	347, 351	Chirurgicæ operationes.	416
		Christus num in summa aere commoretur?	68, 69
		Christus	

NOTABILIORUM.

Christus num sit Jesus in Tal- mud memoratus? 17	Cochlearum testa ut formen- tur? 147
Christi satisfactio explicata. 107	Cockius notatus. 113
mors an consideranda ut parva? 108	Cognitio sui ad regimen neces- saria. 125
an habuerit ratio- nem sacrificii expiatorii? 109	Coli portio abscissa non lethalis. 345
In Christum varia Judæorum convicia. 16 sq.	Colica cum vomitu ex numis aureis deglutitis. 348
Christiani cur dicti Alexander Severus & Philippi Imp. 542	Collinſii commercium literari- um commendatum. 74 seq.
Christianismus ad conservatio- nem Rerump. multum con- fert. 39	In Comaclenſi causa scripta enarrata. 143
contra Judæos defensus. 270 sq.	Comazzi (Jo. Bapt.) mors. 47
Chronologia ex synchronismo optime conſtitui potest. 538	Combustio corporum quousque duraverit? 400
Chryſtallifatio examinata. 547, seq.	Cometæ prædicti. 78 seq.
Ad Chylificationem quid conse- rat hepar? 217	Cometatum genera. 427
Chymix dantur principia. 545	Comitatum alodialium in Ger- mania exempla. 82
Cibo nondum concocto non dor- miendum. 594	Comites Westphalia olim Galli. 193
Ciceronis loca quadam emen- data. 282	Comitum species diversa. 377
Cincia Lex exposita. 507	Comitia vocis expositio. 378
Circuli quadratura per series. 427 seq.	Conantium Societas restituta. 288
De Clementis XI Pont. Max. electione omen ſingulare. 464	Concordata inter Martinum V & Henricum V Angl. R. 99
Cleri parochialis sustentatio le- gitima explicata. 111	Conradus Salicus unde dictus? 376
Clericus (Jo.) refutatus. 284	Ad Conſistoria qua cause ſpe- ctent? 89
notatus. 539	Constantinopolitani Concilii Canones contra Origenem num perierint? 401
	Constantinopolitanarum anti- quitatum Cccc

INDEX RERUM

<i>quittatum</i> Scriptores.	486	Curva celerrimi descensus.	152
Continuitatis lex.	77	Curvas quadrandi methodus.	75 seq.
Contii Princ. (Franc. Lud.) in		ex datis differentiis dif-	
Polonia fata.	457-460	ferentiarum ordinarum de-	
Contraffura.	520	scribendi methodus.	76
Convulsio spasmodica.	520	De Curvis Logarithmicis Tra-	
Corda duo in uno pullo.	148	ctatus MS.	223
Cordis & operis veritas ut obti-		Cygni ex ovo mira exclusio.	347
nenda?	126	Cyrtidis fellea lapilli.	347
Corius (Bernardinus) defensio.	503 seq.		
Corneae tunicae vulnus sanatum.	147	D. D. in inscriptionibus num-	
Corpus Geometricum quid se-		noet dedicavit?	397
cundum Le Mort?	544	Deglutita varia per abscessus	
solidum ex fluidorum		prodeuntia.	49
commixtione prodit.	546	acicula cum urina	
Corporis & mentis analogia.	64	reddita.	347
Corticearii quinam?	494	Dei existentia demonstrata.	27
Cortex ad vitam arborum num-		intellectus essentialium radix.	
necessaria?	150	Deismus convictus.	267
Cranii effractura.	518	Contra Deliquium remedium	
Creatura nulla sine corpore.	68	cucurbitula.	132
Creaturae continuo producantur.		Delirium melancholicum.	520
Crellius refutatus.	107	Delirii melancholici causa.	146
Criticæ officium & regula.	281	Deliria furiosa ut curentur?	550
Criticorum vitia.	282	Delphinatus historia.	492
Crofnensis aquila quando pri-		jura & statuta.	494
imum numis Brandenburgicis		judicia ut ordinata?	
imponi capta?	249		495
Cucumerum semina melones gi-		Delphini Imperatoris German.	
gnunt.	348	summum imperium agnovere.	498
Cucurbitula contra languorem		Delphinorum nomen unde?	493
& deliquium remedium.	132	Demonstrationes in Metaphysi-	
Culicium generatio.	349	cis hactenus non profiant.	28
		Demon-	

NOTABILIORUM.

Demonstrationes inanes reje- cte. 543	Ebionxi unde dicti? 177
Destillatio ut fiat? 546	In Ecclesia Romana salutis peri- culum. 339
Deus ad agendum unde determi- netur? 31	Ecclesiastica jurisdictio in An- glia qualis in relatione ad Re- gem? 112 seq.
Ἀπορομένῳ quid Matth. XXIV, 51? 26	Eclipsis Solaris barometrum num alteret? 350
Didascalia Catholica ex anti- quioribus constata. 204	Elagabali Imp. Imperii anni con- troversi. 408
Didascalix Apostolorum Praefa- tio. 197	De Elagabali Imp. Tribunitia po- testate V Dissertatio. 408
tas asserta. 198	De Elbinga controversia inter Polonos & Brandenburgicos. 403
negata. 203, 209	Elisabetha Angl. Reg. a matri- monio abborret. 436
Dies Sinenses. 127	Canonicos uxores a- lere vetat. 436
Digestio ut fiat? 547	Empyicorum pus cur simul & semel evacuare non deceat? 419
Dio Cassius in annis imperii Ela- gabali defensio. 409	Ens a se an infinitum? 30
De Dicnytio Periegete ejusque estate & patria varia. 533 sq.	an unicum? 30
De Dionysio Scriptoribus vario- rum sententia. 534 seq.	Entis a se definitio. 29
Disciplinæ practica theoreticis preferuntur a Sinis. 128	Entium non necessariorum series infinita sufficit. 29
Discipuli olim a Monachis dicti filii. 122	Epilepsia notabilis. 346
Dlugossi (Jo.) vita. 303	per matrimonium cu- rata. 346
De Dlugossi (Jo.) scriptis judi- cium. 303 sq.	post passionem hysteri- cam. 529
Doctorum quondam in Delphi- nati dignitas. 498	secundi gradus. 529
Ad Duellum Principum provo- catio. 204	Episcoporum Anglia jurisdictio in causis capitalibus. 113
E bion aliquis an exstiterit? 177, 284	Cccc 2 Epi-

INDEX RERUM.

Episcoporum Angliæ tempore Wilhelmi III depositorum jus quodnam? 445	Febris aucta cum convulsionibus. 520
In Episcopos Angliæ modernos num cadat crimen hereseos? 446	Febres malignæ intermittentes dantur. 348
Epistolarum Obscurorum Virorum quis autor? 194	Fel boum saponi simile. 159
Equitiorum dolus. 346	aquila euphrasie stegmate di- lutum visus debilitatem tollit. 349
Equitum Balnei symbolum. 38	Felis pupilla cur ad lumen sub aquis dilatetur? 153
ordinis S. Spiritus ca- talogus. 530	Felleæ cystidis lapilli. 347
Eratosthenis Catalogus Regum Thebanorum rejectus. 538	Fermenta glandularum specifi- ca num demur? 213 seq.
Essentiarum radix intellectus divinus. 31	Fermentatio ut fiat? 546 seq.
Estensium & Brunsvicensium Ducum origo eadem. 141 seq.	Fermentationis phenomena. 547
Ethica Sinesium qualis? 123	Ferrum in cineribus animalium. 148
Evacuantium differentia. 71	Inter Feudatarios majores & minores Delphinatus quid in- ter sit? 494
Euclides notatus. 522	Ficorónius (Frax.) notatus. 397
Evolutarum determinandarum methodus generalis. 151 seq.	Filii a Monachis vocati, qui erant discipuli. 122
Eusebius ab Arianismi suspicione liberatus. 405	Filiorum munus. 226
Eusebiani Chronici emendatio- nes Salmasianæ. 404	Finitæ magnitudinis definitio. 222
	Fistulæ lacrymalis theoria. 418
	Fixæ num progrediantur? 426
	Fluida corporis humani quotu- plicia? 70
F abrettus (Raphael) lauda- tus. 553	Fluxus mensstruus labiorum. 347
Faciei color Romanorum com- mendatus. 328	Fœtus in utero plorans. 347
Sahrende Schûler qui? 525	Fonticuli ut operentur? 417
Falckenbergii (Jo.) fata. 305	Fracastorii (Hieronymi) vita. 132
Febris tertiana per sympathiam curata. 348	Francisci I Gall. R. captivi pa- ctum num fuerit obligatorium? 211

Frigus

NOTABILIORUM.

Frigus <i>Austro spirante unde?</i>	Germani unde dicti?	376
146	<i>primi indices librorum</i>	
<i>Romanis an noxium?</i>	<i>scripserunt.</i>	401
470	Germania & Imperium Germa-	
Frigoris <i>singularia phenomena.</i>	<i>nium differunt.</i>	376
146	Germaniæ <i>status antiquus.</i>	81 sq.
<i>hyemalis explicatio.</i>	Germanicæ <i>historie excolenda</i>	
349	<i>societas.</i>	553
Fulminis <i>historia.</i>	Germanici & <i>Romani juris</i>	
349	<i>differentie.</i>	323 sq.
Funerum <i>cultus apud Romanos</i>	<i>juris Professio con-</i>	
<i>olim exiguus.</i>	<i>situenda.</i>	323
472	Germanorum & <i>Romanorum</i>	
Euroæ <i>ex calore nimio.</i>	<i>consuetudines dispersæ.</i>	324 sq.
345	<i>Bibliotheca præ-</i>	
	<i>cipua.</i>	403
Cagnier (Jo.) <i>laudatus.</i>	In Germanos <i>iniquior Matth.</i>	
202	<i>Parkerus.</i>	441
Gallicæ <i>Nobilitatis Genea-</i>	Giannettasii (Nic. <i>Parthenii</i>)	
<i>logiæ</i>	<i>Historia Neapolitana præ-</i>	
529	<i>missa.</i>	95
Gatakerus (Thomas) <i>notatus.</i>	Glacies <i>pauca unde hyeme savi-</i>	
230	<i>ente?</i>	146
Gebhardi (Jani) <i>in Livium me-</i>	Glandula <i>quid?</i>	213
<i>rita.</i>	Glandulæ <i>dure meningis.</i>	350
406	<i>miliares non sunt ne-</i>	
Gedarensis <i>magistratus num</i>	<i>cessarie ad transpirationis</i>	
<i>dicendus Senatus?</i>	<i>insensibilis secretionem.</i>	213
460	Glandularum <i>fermenta specifi-</i>	
Genealogia <i>Gallicæ.</i>	<i>canon dantur.</i>	213 sq.
529	<i>novus usus.</i>	549.
Geographiæ <i>objectum, divisio,</i>	Gnostici <i>unde sua hauserint?</i>	
<i>principia, augmenta, defe-</i>		176
<i>ctus eorumque cause.</i>	Grabius (Jo. Ern.) <i>notatus.</i>	174
369	Grabii (Jo. Ern.) <i>mors.</i>	202
<i>Varenii nova editio</i>	Cccc 3	
<i>commendata.</i>	Græci	
550		
<i>medii avi neglecta</i>		
<i>præjudicia & impedimenta.</i>		
372		
<i>principia.</i>		
373		
Geometriæ <i>celebres recensiti.</i>		
221, 521		
Geometria <i>commendata.</i>		
521		
Geometriæ <i>studium num Politi-</i>		
<i>co obicit?</i>		
520		
<i>dignitas asserta.</i>		
521		

INDEX RERUM

Græci num literis usi ante Ho-	Hamorrhagia 'ex dente ex-
merum? 255	tracto orta ut sedata? 345
Græcæ ecclesiæ historia. 91	Hamorrhagiæ remedium. 346
Grafen quid notet? 510	Hartknochius (Stephanus) lon-
qui dicti fuerint? 308	gævus. 308
510 seq.	Hebraeorum numi an dentur
Grammaticæ novæ, in scholas	genuini? 415
Borussia introducende, pro-	De Heidensteinio (Reinoldo)
missa. 41	judicium. 232
Grandævi exemplum. 308	De Hellenistica controversia
Grandus (Guido) notatus. 155,	Schurzleischii judicium. 230
163 seq.	De Helmoldo historico Leibni-
Gratianopoli Academia quan-	tii judicium. 53
do instituta? 498	Hemisphæria evacuata facile
Gratianus Severinus Lipinsky	separandi modus. 365
vero nomine Adrianus von	Henricus VII Imp. num veneno
der Linda. 464	interemtus? 304
Gravitas non est vis primitiva.	Henrici V Angliæ R. historia.
551	97 seq.
Gravitatis causa. 64, 351, 394	Hepor quid chylicationi tri-
causa vera adbuclat-	buat? 217
et. 357	sanguinis diverticulum
agua dulcis ad mari-	est. 217
nam ratio. 131	Hepatis vasa lymphatica. 215
Gronovius (Jac.) notatus. 554	usus. 217
Gronovii (Jac.) in Fabrettum	morbi. 217
odium unde? 554	abscessus in capitis
De Guagnino (Alexandro) ju-	vulneribus unde? 219
dicium. 232	obstructiones sunt vel
Guicciardini (Franc.) historia	frigida vel calida. 218
originis & progressus pote-	Hepatica historia. 212
statis Papalis restituta. 531	Helychii-Sacri specimina. 431
H æmorrhagia visu curata.	Hickesii (Georgii) Thesaurus
347	commendatus. 286
	Hierarchiæ ecclesiastica forma
	secundum

NOTABILIORUM.

<i>secundum jus natura & poss-</i>	Honestas. <i>Principi commenda-</i>	
<i>icum.</i> 12	<i>ta.</i> 127	
<i>Circa Hierarchiam ecclesiasti-</i>	Horatii <i>carminum quis ordo?</i>	
<i>cam varia judicia.</i> 14		482
Hieronymus <i>num autor Com-</i>	<i>loca explicata & emen-</i>	
<i>mentarii MS. Meibomiani in</i>	<i>data.</i> 483 sq.	
<i>Jobum.</i> 24	Horæ <i>Sineses.</i> 127	
Historia <i>naturalis commenda-</i>	Horologiorum <i>solarium facile</i>	
<i>ta.</i> 344	<i>fundamentum.</i> 36	
<i>Polonica cur a Ger-</i>	<i>usus.</i> 36	
<i>manis frigide tractetur?</i> 302	Huetius (Dan.) <i>plagii in simula-</i>	
Historiæ <i>naturalis ratio.</i> 344	<i>tus.</i> 554	
<i>sacra Scriptores.</i> 395	Humberti II <i>Delphinatus Prin-</i>	
<i>Judeorum B. sanguina</i>	<i>cipis vita.</i> 495 sq.	
<i>editio Parisiensis qualis?</i> 413	Humiorum <i>crassorum in corpo-</i>	
<i>Germanica excolende</i>	<i>re humano causa.</i> 203	
<i>Societas.</i> 553	Hydrargyri <i>calcinatio difficilis.</i>	
Hobbesius (Thomas) <i>notatus.</i>		545
	Hydrocephalus <i>admirandus.</i>	
		418
Hædus <i>hermaphroditus.</i> 348	Hydrops <i>pectoris curata.</i> 345	
De Von Hof (Georgio) <i>judici-</i>	Hyemis <i>extraordinaria causa.</i>	
<i>um.</i> 232		350
Holenmerianismus <i>defensus.</i> 31	Hyemalis <i>frigoris explicatio.</i>	
Hombertig zu Vach (Jo. Frid.)		349
<i>Parerga sacra illustrata.</i> 512	Hypothesis <i>quid?</i> 302	
Homeri <i>elogia.</i> 1 seq.		
<i>Commentatores vete-</i>		
<i>res.</i> 54 seq.	Jacobus I <i>Angl. R. cur a stri-</i>	
<i>editio Bergleriana con-</i>	<i>cti gladii conspectu abhor-</i>	
<i>tra Barnesium defensa.</i> 321	<i>ruerit?</i> 553	
<i>stylus singularis.</i> 310	Jacobi Pol. <i>Principis & matris</i>	
In Homerum <i>scholia inedita in</i>	<i>dissidium.</i> 451	
<i>Bibl. Lipsiensi Paulina ex-</i>	Icteri <i>duo genera.</i> 220	
<i>stant.</i> 316	Idololatria <i>num posse consilere.</i>	
Homini <i>natura ex se bona.</i> 227	<i>cum agnitione unius supremi</i>	
<i>partes secundam an-</i>	<i>entis?</i> 341	
<i>tiqnos tres.</i> 199	Ido-	

INDEX RERUM

Idololatria qualis, si creature tribuatur?	341	Infinitorum diversi ordines.	222
Jesuitæ defensi.	87	Infinite parvitas.	168
Jesus in Talmude memoratus an Christus?	17	parvæ magnitudinis de- finitio.	222
Ignis figura quænam?	146	parvorum symptomata demonstrata.	221
Illuminati quando & ubi oris?	340	diversi ordi- nes.	222
Imaginaria in calculo utiliter adhibentur.	167	Inflammabilia in vacuo accendi possunt.	366
Imperandi leges.	121	Instrumenta ad Geometriam subterraneam necessaria ubi describantur?	224
Imperator num possit creare Re- ges?	305	Instrumentorum Geometrico- rum constructio & usus ubi doceatur?	223
Imperii Sinici forma. 228 sq.		In Instrumentis Delphinatus Pontificum anni, nec non anni Indictionis notati.	497
Imperium Germanicum & Ger- mania differunt.	376	Interregni in Polonia A. 1696 acta.	452
De Imperio Orientali admini- strando Tractatus varii.	488	Intestini coli portio abscissa non lethalis.	345
Incendii præfagium.	347	Johannæ II Neapolitanæ de Du- ce Bedfordiæ adoptando con- silia.	101
Inclytæ titulus num competat Reip. Polonia.	457	Johannes III R. Pol. quod pacta conventa non servaverit, ex- cusatus.	453
Incolarum multitudo quid salu- britati conferat?	468	Johannes XXIII ex Pontifice Cardinalis.	101
Indices librorum primi Germa- ni scripserunt.	401	Johannis III R. Pol. mors & circa eam singularia.	450
Infantes novem una in lucem editi.	147	Josephus notatus.	255
Infinitem continuum non est quantum.	168	redintegratus.	411
unum an alio magis esse possit?	161	Josephi	
Infiniti notio.	163		
Infinite magnitudinis definitio.	222		
Infinite sunt in ratione finito- rum.	223		

NOTABILIORUM.

Josephi Codex Schurzfeischianus. 231	K Epleriana lex motus Planetarum demonstrata. 424
Irenæus notatus. 178, 181 seq.	Kirchius laudatus. 78
num Latine an Græce scripserit? 178	L Abia sanguinem stillantia ex mensum compressione. 347
Irenæi editio Anglicana notata. 174	Lac caprinus in pulmonis vulnere probatum. 419
De Irenæi vita & scriptis dissertatio. 177	Lactantius emendatus. 282
Israelitæ & Pastores iidem. 542	Lacrymarum vitrearum phenomenon dubium. 346
Italica Novi Test. versio antiqua commendata. 516 seq.	Lacrymas vitreas frangendi in vacuo ratio. 365
Judaorum commenta & errores. 15, 160 seq.	In Lambecii (Petri) Commentariis de Bibl. Vind. quid probandum vel desiderandum? 401
in Christum blasphemie. 16 seq.	Langermannus (Lucas) notatus. 554
in Christianos convitiis. 18	Lapilli in felle reperti. 347
ius civium Romanorum explicatum. 412	in utero. 348
Juliana Periodus a quo inventa? 554	Leibnitius vindicatus. 63
Juliani Imp. erga Libanium favor. 85	Leges Salicæ unde dictæ? 376
Juniperæ bacca in calculo reperta. 348	Le Mort (J.) notatus. 543 seq.
Juramentum per femur explicatur per dextræ carpum. 191	Lenticulæ palustris semen. 349, 351
Jura qui didicerint fere quadragenarii? 325	Leupoldus laudatus. 365, 367
Juris Publici Germ. Syntagma novum. 79	Lex Cincia exposita. 507 seq.
Jus belli num status Imperii inter se habeant? 211	Lexicon navale. 131
Justini locus emendatus. 282	Ecclesiasticum majus promissum. 334
	Libanii epistolæ qui edere promiserint? 83
	Operum nova editio promissa. 431
	Libellarum inventarum numerus ingens. 34
	D d d d Libel-

INDEX RERUM

Libellarum <i>duarum fabrica.</i>	Lymphæ <i>compositio.</i>	549
34,35	Lymphatica <i>vasa hepatis.</i>	215
Lignum <i>cur flexile?</i>	M achina <i>ad emollienda ossa</i>	
Ligorius. <i>Vide Pyrrhus.</i>	<i>admodum simplex.</i>	366
Ligula <i>veteribus quid?</i>	<i>ad examinandam</i>	
187	<i>vim, qua pisa intumescunt</i>	366
Linearum <i>tertii ordinis nume-</i>	<i>Melliana commen-</i>	
<i>rus nondum demonstratus.</i>	<i>data.</i>	369
76	Machinæ <i>anamorphotica.</i>	274,
Linguae <i>pici motu explicatus.</i>		367
148	Machinarum <i>Theatrum abso-</i>	
Lipinski. <i>Vide Gratianus.</i>	<i>lutissimum promissum.</i>	366
Liquores <i>ut in vacuo commisce-</i>	Macularum <i>in Sole motus.</i>	153
<i>antur?</i>	Magliabechii <i>erga Schurzlei-</i>	
365	<i>schium propensio singularis</i>	553
Literarum <i>inventor quis?</i>	Majestas <i>num immediate a Deo?</i>	
255		49
<i>usus.</i>	Manethonis <i>fides suspecta.</i>	549
256	Mania <i>castratione curata.</i>	347
<i>materia, cui impressæ</i>	De Maria <i>Pol. Regina quedam</i>	
<i>olim.</i>	<i>singularia.</i>	451
257	Marthamus <i>notatus.</i>	538,539,542
<i>prærogativa præ lo-</i>	Martis <i>limatura cum spiritu vi-</i>	
<i>quela.</i>	<i>tricoli in vacuo citius ebullit.</i>	348
256	Martialia <i>ut operentur?</i>	73
Lithotomia <i>calculorum magno-</i>	Massel <i>pagus unde dictus?</i>	473
<i>rum non est adornanda.</i>	Massuetas (<i>Renatus</i>) <i>notatus.</i>	
410		176 sq.
Livii <i>varie Lectiones editæ.</i>	Materiæ <i>quantitas quid juxta</i>	
406	<i>Le Mort?</i>	544
Lollardi <i>qui dicti?</i>	Mathematici <i>notati.</i>	543. seq.
97	Mathematum <i>usus vindicatus.</i>	
Londinensis <i>urbis origo & anti-</i>		544
<i>quitas.</i>		<i>censores notati.</i>
117		529
Longævitas <i>Romanorum.</i>		Mathe-
329		
Longinus. <i>Vide Dlugoffus.</i>		
Longitudines <i>locorum inveni-</i>		
<i>endi ratio Hugeniæ impro-</i>		
<i>bata.</i>		
552		
Lucanus. <i>Vide Ocellus.</i>		
Luctus <i>parentum triennis</i>		
<i>apud Sinas.</i>		
225, 227		
Lugduni <i>Galliæ appellatio anti-</i>		
<i>qua.</i>		
278		
Lumbi <i>anatome.</i>		
349		
Lunæ <i>obscurata color.</i>		
129		
<i>influxus assertus.</i>		
549		

NOTABILIORUM.

Mathesis num Rempubl. admini- stranti utilis? 520 seq.	Mentis natura explicata. 65,66 cum corpore commerci- um. 67
Matricis lesio non lethalis. 147	Menyngis dura glandule. 349
Matrimonium post resurrectionem cur cesset? 32	Mercurius sublimatus absque sa- le communi parari nequit. 148
Matthæi Westmonasteriensis Flores a Matth. Parkero vul- gati. 442	num sit compositum quid? 149
Maurus. Vide Rabanus.	Mercurii forma. 149
Mayerus (Godofr. David) nota- tus. 348 (Jo. Frid.) laudatus. 230	Mercurialibus quando non uten- dum? 549
Medicamentorum differentia. 71 vis in corre- ptione sanguinis. 71 alterantium aspecificis differentia. 72	Metalla in Sole calcinantur. 545
Medicina empirica commen- data. 548	Metallorum principia. 148 vitrificatio difficilis. 148
Medicinæ fundamentum cer- tum unde petendum? 69 ad praxin applica- tio. 465	Metempsychosis a Judæis de- fensa. 169
Medico quid agendum coram agrote? 456	Methodus rationum primarum & ultimarum non differi ab infinitesimali. 76 seq.
Mediolano secunde Romæ elo- gium assertum. 475, 477 sq.	Metus effectus in obligationibus. 210 sq.
Melones ex cucumerum semini- bus producti. 348	Michaelis Pol. R. fata. 299 epitaphium. 300
Memoriæ singularis exemplum. 134	Militiæ quænam conducant? 225
Ex Mensium suppressione labia sanguinem stillant. 347	Mineralium vena Romano agro non nocent. 469
De Mensibus gentium variis li- bris. 517 seq.	Ministri regii requisita. 226 sq.
	Molinæi (Peiri) contra Papa- tum scripta recusa. 531
	Montfauconius (Bernb.) defen- sus. 397 seq. refuta- tus. 415
	Moralitatis fundamentum num ex natura actu humanorum reperendum? 40
	Dddd 2 Mo-

INDEX RERUM

Monorchis anorchin generat.	349	quibus nullus pietatis sensus? it	
Morbus quid?	467	Naturalis historiae perfectio un-	
Morbi sub certis speciebus tra-		de?	344
ctari nequeunt.	70	Naturalismus convictus.	269
Eudemii Roma nulli.	329	Navis figura optima.	130
Morbifica causa investigatio su-		Naumachiae Romano aeri non	
pervacanea.	71	obsunt.	468
Morborum a vitis partium dif-		Nazarorum & Ebionitarum se-	
ferentia.	217	ct. una.	285
causa a fluidis sunt.	70	Neapolitana historia nova pro-	
Le Mort (J.) notatus.	573 sq.	missa.	95
Mortis infelicitis origo.	227	Nesselius (Dan.) notatus.	402
presagium.	348	Neutrales num sint, qui hosti	
Morus (Jo.) Ep. Eliensis lauda-		merces advehunt?	264
tus.	56	Nicanum concilium ubi habi-	
Motus Telluris in Italia assertus.		tum?	331
	421	quando ca-	
Solis mechanice inexpli-		ptum?	331
cabilis.	422	quis indi-	
vertiginis Planetarum		xerit?	331
unde?	422	Niceni Concilii acta qua ex-	
Motus curvilinei ratio.	63 sq.	stant?	331
in vacuo producendi ra-		qua occasio?	331
tio.	365	Nicolaitae num unquam exstite-	
Musici (Jo.) mors singularis.	230	runt?	179
Musica Principi commendata.		quem habeant auto-	
	225	rem?	179
Musicae apud Sinus dignitas.	127	Nobilitatis Gallica Genealogia.	
inventores.	135, 136		529
abusus.	136 sq.	Nomina quae & quando Romani	
historia.	135 sq.	imposuerint?	324
Napelli succus sanguinem		Nominum Romani. & Germa-	
coagulat.	345	norum diversa ratio. 324 seq.	
petroleum antidotum.	345	Noriberga unde habeat origi-	
Nationes integra num dentur,		nem?	376
		Noricius (Henr.) a Jesuitis Jan-	
		senisimi insimulatus.	554
		Norri-	

NOTABILIORUM.

Norrisius notatus.	65	Officia quotidiana.	127
Novi Testamenti verso antiqua Italica commendata. 516 seq.		Old-Castelli (Jo.) militis, Wic-lesia, doctrina & fata 97 sq.	
Numerus infinitus non datur.	168	Olei parvicula quales?	559
Numi aurei in intestinis diu as- servati.	348	Ophidii anatome.	349
Henrici V Angl. R. Ro- thomagi cast.	100	Opium ut evacuationes quas- dam sistat, alias augeat?	73
Silesia.	241 sq.	Opium effectus.	549
Bohemia Regum.	242	Oporinus (Jo.) Par. celsi fa- mulus & amanuensis.	134
Silesia Ducum.	243	Orbes vitreos pressura aeris. frangendi modus.	365
Urbium.	251	Ordinis S. Spiritus Equitum Ca- talogus.	530
Hebraeorum an dentur genuini?	415	Orthographia ratio.	554 sq.
De Numis Silesia Scriptores	241	Ossium cariei causa.	548
Numismatica historia Seculi XVIII nova.	233	Ovarium anguillarum descri- ptum.	350 seq.
Nux juglans accensa haemorrha- giam sistit.	345	Ovarii muliebris vesiculae cur- opula dicenda?	148
Obedientiae vox fallionem notat.	100	Ovi cygni mira fecunditas.	347
Obsessio demoniaca ficta.	346	Ovula in testiculis maris re- perta.	148
Obstructiones hepatis sunt vel frigida vel calida.	218	Ovidii locus emendatus.	283
Ocellus Lucanus n. m. autor li- bri de universo?	10	Ozocena-	520
Oculi vulnus curatum.	147	PApatus structura exposita.	355 sq.
prolapsus admirandus	418	De Paracelso (Theophr.) singu- laria.	133 sq.
Oculorum cancrorum genera- tio.	147	Parenchyma quid?	213
De Oderbornio (Paulo) judi- cium.	232	Parentius notatus.	558
Odia hominum ut Evitentur? 128		Parkeri (Matthai) vita.	434 sq.
Offensu ab aliis officium.	226	animus in Germanos iniquior.	442
		Parreire brava descriptio.	357
		Dddd 3;	Partus

INDEX RERUM

Partus novem infantum. 147	Pinguedo aquila nervina est. 349
Pasqualigi (Vincentii) mors. 47	pernionibus con-
Pastores & Israelitæ iidem. 542	ducti. 349
Pastorum Regnum confidendum. 542	Piratarum jus. 262
Pathologia. 416	Piraticæ origo. 262
Paullini (Christ. Franc.) mors & encomium. 335	Placæ de peccato originali sententia confutata. 118 sq.
Peccati originalis descriptio. 117	Planetæ habitabiles. 68
De Peccato originali variorum sententia confutata. 118 seq.	tardius atbere incedunt. 421
Pectoris hydrops ex abusu vini & spirituum adustorum curatus. 345	secundarii cur motu vertiginis carere videantur? 424
Pediculus pulsatorius. 348	pluribus in- 426
Penis magnitudo monstrosa. 349	qualitatibus obnoxii quam primarii. 426
Periodus Juliana a quo inventa? 554	Planetarum motus ex tellure observati. 152
Pes Gallicus, Rbenanus, Romani cum Anglico comparatus. 550	magnitudo non pendet a Systemate vorticum. 421
Petroleum contra virus napelli antidotum. 345	orbis cur ad eclipticam inclinata? 426
De Pfeiferi (Jo. Phil.) Antiquitatibus Græcis judicium. 133	secundariorum distantia magis mutantur, quam primariorum. 424
Philosophus num munera accipere a Principe debeat? 225	Plantarum monstrorum generis. 150, 155
non nisi invitatus Principem accedere debet. 225	succus nutritius ut circuletur? 150
Phrenitis post cranii percussione. 520	Poeseos Italica historia. 43
Physica celestis a quibus exculta? 195	usus apud veteres. 136
Pibracii (Fabricii) casus singularis. 133	Poeta Germanus quis primus? 195
Pici lingua motus explicatus. 148	Poetarum Provincialium vitæ. 43
	in aulis Principum educatorum exempla. 88
	veterum imitationes. 259
	Polo-

NOTABILIORUM.

Poloniae epitaphium satyricum.	Processus Judicarius Anglicanus promissus.	299	528
Resp. num in clyta an se-	Promissa Principibus a subdici-	457	211
rexissima dicenda?	extorta num servanda?		
Polonica historia cur a Germa-	Protestantium fides exposita.	302	337
nis frigide tractetur?	Protheus & Serbos iidem.		541
Polonorum historici in rebus	Pudor naturalis legis instar ha-		
Russicis suspecti.	bendur.	232	32
recensiti.	Pufendorfius (Samuel) notatus.	306	231
avaritia.		458	
Polybii historia excerpta ad Lib.	Pulsus naturaliter intermit-		
XIX supersunt.	tis exemplum.	401	349
Polypus narium ex earum velli-	Purgantium indicans.		72
catione.	Pyramidum vox quid denotet?	418	542
Pontanus (Jo. Is.) notatus.			542
Positivi ad privativum] ratio	origo.		542
imaginaria.	usus.	168	542
Pouparti elegium.	Pyrrhus Ligorius impostor.	153 seq.	554
De Praecedentia inter Moschum	Q uadratura circuli per series.		420, 427 sq.
& Polonium in pace Carolo-	Quadraturæ curvarum meibo-		
vicensi controversia.	rus.	462	75 sq.
Precipitatio chymica explicata.	Quedlinburgi in templo Serva-		
	tii que servantur variora?	547	381
Praeda in bello cujus sit?	Quedlinburgensis historia.	265	379
Predictiones eventuum comproba-			
te.	R abanus Maurus autor	346	24
Praetensionum illustrium Thea-	Comm. Meibom. MS. in Jo-		
trum novum.	burn.	285	417
Princeps prior Philosophum in-	Rachitidis causa.		
visere debet.	Radziowsky Pol. Primas tardi-	225, 227	457 sq.
Principis officia quænam?	tatis insimulatus.	224	
exemplum legibus	avaritia & ambi-		
præstat.	tionis accusatus.	228	461
Problema staticum solum.	Raphson (Jos.) notatus.	153	28, 29
	Ratio-		

INDEX RERUM

Rationum identitatis fundamentum.	167	Ronconerii (Alex.) mors & comitum.	336
Raucedinis remedia.	346, 349	Rusticatio num noxia Romanis?	469
causa.	418	Rutupix̄ descripta.	185sq.
Regiminis boni media & fundamentum.	225sq.	SAbellici (M. Ant. Cocci) stilus notatus.	396
De Reinesio (Thoma) iudicium.	553	Sacharum in tenebris disruptum lumen emittit.	427
Religio contra Atheos vindicata.	10	Sacræ historiae Scriptores.	395
Rheumaticæ epidemiæ historia.	471	Salis particulae essentialis quales?	550
Romæ situs salubris.	327	Salium diversitas unde?	550
morbi eudemii nulli.	329	Salicæ Leges & Conradus Salicus unde dictus?	376
elogium.	85	Salivationis Mercurialis causa.	74
Romanæ aquæ salubres.	328	De Salmasii Noris in N. T. singularia.	231
Romanum solum salubre.	328	Salutis in Ecclesia Romana periculum.	339
Romani cæli qualitates.	326, 468	Sancti chimerici.	236
venti salubres.	327	Sanctii (Gasparis) Vita.	20
Australes num no-		De Sanderio (Nicola) singularia.	438
xii?	469	Sanguinis motus intestini & circularis usus.	70
Romano aeri non obsunt thermæ?	468	Sannazarii (Jac.) modestia.	132
non obsunt naumachia.	468	Sapientis officium.	125
agro non nocent venæ mineralium.	469	Sapientes in Regno utiles.	227
Romanorum color faciei commendatus.	328	Sapientiæ studiosi finis.	128
longævitæ.	329	Sargo Es. XXI, 1 quis?	541
consuetudines a Germanicis diverse.	324sq.	Satellites Saturni num plures sint quam quinque?	422
Romanis rusticatio num noxia?	469	Satyri nostro tempore vis.	346
		Scabini	

NOTABILIORUM.

Scabini unde dicti? 510	<i>Hioh.</i> XIX, 23, 24. 255
Scepticismus convictus. 267	XXXII, 30. 135
Schismatis Anglicani sub Wilhelmo III historiae. 444	<i>Esa.</i> VII, 14. 188
Schrevelius notatus. 308	XIX, 11. 135
Schurzleischii (Conr. Sam.) de doctis quibusdam Italis iudicium. 553	XX, 1. 541
Latinitas commendata. 552	LIII, 4-7. 108
Scriptura S. ut se ipsam evoluat? 393	11. 108
num ex profanis scriptoribus illustranda? 385	<i>Jerem.</i> XI, 10. 37
Scriptura S. auctoritas defensa 267 seq.	<i>Ezech.</i> I, 1. 196
Scriptura S. loca explicata:	XVIII 20. 108
Gen. II, 1. 27	<i>Dan.</i> III, 5. 135
IV, 12. 13	XI, 24 seq. 271
21. 135	<i>Habac.</i> IV, 11. 291
26. 12	<i>Zach.</i> VI, 12. 37
VI, 2. 12	XI, 10. 37
3. 33	<i>Mich.</i> V, 1 seq. 271
XVIII, 25. 117	<i>Matth.</i> I, 19. 386
XXIV, 2. 191	II, 16. 513
XXXI, 27. 135	18. 386
XLVII, 29. 191	III, 16. 386
<i>Exod.</i> XXXII, 18. 135	V, 13. 513
<i>Levit.</i> XVII, 11. 109	18. 513 seq.
<i>Num.</i> XIV, 33. 108	19. 514
XXIV, 17 seq. 272	22, 29 seq. 387
XXXV, 33. 109	42. 514
1 Reg. VI, 1. 541	VI, 2. 514
XIV, 25. 539	8, 16. 387
XXII, 24. 335	19. 515
2 Reg. XVIII, 21. 540	VIII, 7. 108
3 Reg. I, 21. 108	IX, 16. 516
	38. 516
	XII, 13. 388
	XVI, 6, 11, 22. 180
	15. 4
	XVIII, 15 seq. 13
	XIX, 27. 388
	<i>Eccc</i>
	<i>Matth.</i>

INDEX RERUM

<i>Matth.</i> XX, 25 seq.	13	<i>Eph.</i> IV, 12.	13
XXII, 25.	32	V, 2.	110
XXIV, 51.	26	1. <i>Tim.</i> V, 17.	447
XXV, 27.	516	<i>Tit.</i> I, 13.	447
XXVII, 5.	389	II, 15.	447
XXVIII, 19.	12	III, 10.	447
<i>Marc.</i> I, 10.	386	1 <i>Petr.</i> II, 24.	168
V, 41.	389	2 <i>Petr.</i> I, 20.	392 seq.
IX, 22.	389	1 <i>Job.</i> V, 20.	284
<i>Luc.</i> II, 29.	388	<i>Ebr.</i> I, 3.	119
X, 35.	516	<i>Apo.</i> II, 15.	447
XII, 15.	389	III, 9.	189
<i>Job.</i> I, 1.	38	VII, 4.	179
9.	33	VIII, 11.	189
16.	389	IX, 11.	189
33.	386	XI, 8.	180
XVI, 3.	33	XVII.	179
<i>Act.</i> I, 18.	237	XXI, 12.	179
23.	390	<i>Scolopendæ sunt vitiparæ.</i>	148
III, 21.	237, 388	<i>Scolopendarum analysis chy-</i>	148
V, 6.	237	<i>mica.</i>	148
VI, 5.	179	<i>Scrofularum causa.</i>	548
20.	179	<i>Scrofulis omnes corporis partes</i>	548
XVII, 22.	412	<i>corripuntur.</i>	548
XX, 22, 23.	513	<i>Secretio animalis non fit mecha-</i>	214
XXV, 19.	412	<i>nice.</i>	214
<i>Rom.</i> I, 17.	390	<i>Et motui san-</i>	
19 seq.	33	<i>guinis Et vasorum structura</i>	
V, 7.	390	<i>debetur.</i>	215
10.	110	<i>Secretionis animalis necessitas.</i>	212
15 seq.	33	<i>Secretionum indoles.</i>	549
2 <i>Cor.</i> VII, 26.	390	<i>Sedis in cranio species.</i>	520
XI, 10.	390	<i>De Schoppidolis antiqua.</i>	103
<i>Gal.</i> V, 7.	283	<i>Semidiameter terræ a quibus</i>	
VI, 12.	176	<i>recentius investigata?</i>	551
		<i>Sentio</i>	

NOTABILIORUM.

Sensio quid sit?	63	Solidorum in sphaeras transmissio.	150
Sepulcra totius familiae num Germani olim exstruxerint?	472	Sonus unde in pariete dubius.	153 348
Serenissima num dicenda Resp. Polonia?	457	Sous, Setho & Seweckus num iidem?	540
Serum lactis raucedinem fugat.	346	Spanhemii (Ezechielis) Numismatum Tomus II promissus.	480
Sethos & Proteus iidem.	541	Spatia plusquam infinita quarum sint & an dentur?	158, 221
Sigismundi Imp. & Henrici V Angl. R. amicitia singularis.	102	Spinæ dorsi fractura mirabilis.	345
Silesiæ numi explicati. Ducum numi.	241 seq. 243	Spinoræ (Bened.) libri quidam combusti.	554
Urbium numi. in signe explicatum.	251 253	Spiritus S. Equitum Ordinis Catalogus.	530
De Silesiæ numis Scriptores.	241	De Spiritu S. errores Judæorum.	17
Similitudo corporum Mathematicorum non intellecta.	544	Spiritus vini vis expensiva animalium quid sint?	346 549 seq.
Simon Magus cum Simone Gnostico confusus.	181	Spirituum animalium vitia in quo consistant?	72
De Simonis (Rich.) Historia Critica Schurzsteischii judicium.	230	de? ut corrigenda?	72, 146 73
Sinenfes in theoreticis minime versati.	125	Stellas fixas circumstant mundo nostro similes.	427
Sinici imperii forma sub familia Cbeu.	228 seq.	Stillingfleeti (Eduardi) vita. Bibliotheca quo venerit?	7 9
Sobieskii (Jo.) R. Pol. historia.	297 seq.	Strumæ non curanda discutiendis.	548 seq.
Societas Conantium restituta.	288	Strypîi (Jo.) Scripta.	433
Sociniani refutati.	107	Eccc 2 De Sua	
Solida pars affecta anxie non est investiganda.	467		

INDEX RERUM

<i>De Suarefii (Jof. Mar.) Præ- ste judicium.</i>	557	<i>Terræ semediametrum inveni- endi methodus.</i>	370
<i>Sublimatio ut differat a destilla- tione?</i>	540	<i>figura ovalis a quibus dete- cta?</i>	550 seq.
<i>Sublimatum sine vitriolo parari potest.</i>	148	<i>Telchinenses Duces cur se Du- ces Majoris Glogovia appel- lent?</i>	248
<i>Succi nutritii in plantis circula- tio impugnata.</i>	150	<i>Testiculus ossuus.</i>	347
<i>Suidæ loca emendata.</i>	412	<i>Testiculorum vesiculæ.</i>	148
<i>Sulphurum diversitas unde?</i>	550	<i>Tetrarchiæ quid significant?</i>	384
<i>Summum bonum in quo consi- stat?</i>	228	<i>Theodicea Leibnitiana com- mendata.</i>	336
<i>Superioritas in Germania quo tu- plex?</i>	377	<i>Theologia ut apud varias gen- tes fuerit introducta?</i>	10 sq.
<i>Surdo-mutos loquelam docendi methodus.</i>	349, 351	<i>Theologorum palinodia exem- pla.</i>	233
<i>Symbolum Apostolicum num a Patribus Conc. Nicani fabri- catum?</i>	332	<i>De Theophrasto Paracélso sin- gularia.</i>	133 sq.
<i>De Symbolis tractatio.</i>	293	<i>Therapeviæ qui?</i>	415
<i>Symbolicæ artis scriptores re- censiti.</i>	294 sq.	<i>Thermæ Romano aeri non ob- sunt.</i>	468
<i>Sympathia curata febris.</i>	348	<i>Thermometrum in eclipsi Solari variatur.</i>	359
T <i>Aciti locus integritati resti- tutus.</i>	283	<i>Thesaurus (Emanuel) laudatus.</i>	296
<i>explicatus.</i>	376	<i>Thorunii familie nobiles, viri- que clari.</i>	307
<i>Talmud quando in Hispania in- notuerit?</i>	271	<i>Tiberinæ inundationis cause.</i>	469
<i>Terra num suffectura hominibus in extremo judicio?</i>	370	<i>Ticinum num secunda Romæ di- ctum?</i>	475
<i>Terræ motus prædicuntur.</i>	78	<i>num fuerit colonia Ro- mana?</i>	505
<i>figura non est spheroidica?</i>	370	<i>Tinea repulsa prava symptoma- te & mortem infert.</i>	48
		<i>Titii</i>	

NOTABILIORUM.

Titii (Gerhardi) iudicium de Ecclesia Graeca edicum. 94	Via ad virtutum media com- mendata. 125
Tributi aestimatio: 225	Vibius Sequoster num auctor li- bri de Fluminibus? 122
De SS. Trinitate sententia Guil. Wibisoni: 198 sq.	Vibii Sequestri editiones. 120
Tschirnhausii in colligendis libris MSis studium. 554	atas. 120
De Tlesch (7. Theod.) auctor Con- sulti & mandati Ducalis &c. Jo. Christiano Duci Bregensi vulgo tributi: 246	Vignola editiones varie recen- sa? 428. sq.
Tubingensis Jubilaei numerus. 248	Villemotius refutatus. 423, 425
Tumorum causa. 548	Vinariensis bibliotheca historia. 403. seq.
Tusculum urbs quando condi- ta? 499	Vindiciarum & Assertionis li- bertatis pro civitate Hildesi- ensi quis Auctor? 90
unde dicta? 499	Vindobonensi bibliotheca quis hodie praesi? 402
an libera arte	Virgilius num Oppianum sit imi- tatus? 137
Romanorum imperium. 500	Vis attractrix rejecta. 543
Tusculi urbis familia illustres. 500	Visucurata haemorrhagia. 346
A Tusci fractura spine dorso 345	seq.
Tyrocinium. Astronomicum, Chronologicum & Gnomoni- sum. 523	Vitae felicitatis origo. 227
	Vitia aliena non propalanda. 228
VAgitus uterinus incendium praesagiens. 347	Vitri caustici phenomena: 148
Valentinus ab Aegyptiis sua dogmata hausit. 184	Vitrificatio metallorum carbo- nibus impostorum per vitrum causticum cur non succedat? 148
Valentini haeresis explicata: 175	Ulcerum causa: 548
sq.	Voigtelius commendatus. 224
Venti Romani salubres: 327	Vomitorium indicans: 72
Vera tolerantur quam sint? 168	Vortex Solaris descriptus. 421
Veranus (Cajetanus Felix) po- lygraphus 289	arbitrarius movetur a Sole. 422

INDEX RERUM NOTAB.

Vorticis circulatio harmonica	De Westphalis scripta varia.	
Leibnitii commendata.	425	194sq.
Uratislaviensium numi.	252	Whistonus (Guil.) refutatus.
Urinæ ponderatio commendata.	347	196, 201
Uteri lesio non lethalis.	147	Wittekindus num fuerit Saxo- nie Rex? 377
Uterinæ vaginæ prolapsu labo- rans pro hermaphrodito ba- bita.	419	Wolfii (Christiani) de hieme A. 1709 dissertatio commenda- ta. 350
Vulnus per se lethale quid?	356	Xeres (Jonab Ben Jacob) vita.
Vulnerum lethaliū aliorum- que sciagraphia.	357	270
Wallisus (Jo.) notatus.	168	Xun Principis Sinarum virtu- tes commendata. 226sq.
De Warseviciis (Christoph.)	232	Xyphie piscis anatome. 349
judicium.	232	
Weissenburgensis Monasterii		Zaluski (Andr. Chrysof.)
bisforia.	524	notatus. 464, 299
Westphali eruditi.	194	Zolmanni (Phil. Henr.) tabula hydrographica commendata.
Westphaliæ Comites initio sue- re Gali.	193	377

ERRATA.

Mense Novembri pag. 515 lin. 22 pro ἐλάττων lege ἐλάττων
& pag. 517 lin. 11 pro referrem lege veterem.

